190

Zola, Émile, 1840–1902.

פאריז, ראמאן פון עמיל זאלא. איבערזעצט פון פראנ־
צאזישען דורך י. ח. זאגאראדסקי. ווארשא, בדפוס
האלטער ואייזענשטאדט, תרנ"ח. Варшава, 1898.

288 p. 23½ cm.

Translation of Paris.

I. Zagorodski, Israel Chaim, 1865– tr. II. Title.
Title transliterated: Pariz.

PQ2512.A65 48–42246

Library of Congress [1]

פַּאַרִיז

רָאמַאן

פון

עֶמִיל זָאלַא.

איבערזעטצט פון פראנצאָזישען

דורך

י. ח. זאגאראדסקי.

הויפטפערקויף אין צוקקערמאנן'ס בוכהאנדלונג
נאלעווקי 15, ווארשא.

ווארשא
בדפוס האלטער ואייזענשטאדט, נאלעווקי 7.
תרנ"ח

ПАРИЖЪ

Романъ. Эмиля Золя.

Переводъ съ французскаго.

ВАРШАВА
Тип. М. И. Гальтера и М. Айзенштадта, Налевки № 7.
1898.

Дозволено Цензурою
Варшава, 26 Мая 1898 г.

פָאְרְרֶעדֶע.

עֶמִיל זָאלַא אַלְס עֶדְלֶער מֶענְשׁ, וָואס הַאלְט מִלְחָמָה פַאר דֶער וָוארְהֵייט אוּנ מֶענְשְׁלִיכֶקֵייט – אִיז בַּיי אוּנְזֶער פּוּבְּלִיקוּם שׁוֹין גֶענוּג בֶּעקַאנְט דוּרְךְ דְרֵייפוּסֶעס פְּרָאצֶעס. יֶעדֶער יוּד וֵוייס, וִוי עֶמִיל זָאלַא הָאט אַיינְגֶעשְׁטֶעלְט זַיין לֶעבֶּען, רִיזִיקִירְט מִיט דֶער נְשָׁמָה, אוּנ אַרוֹיסְגֶעטְרָאטֶען אֶפֶּענְטְלִיךְ פַאר דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, זִיךְ אָנְגֶענוּמֶען פַאר'ן יוּדִישֶׁען אוּמְגְלִיקְלִיכֶען קַאפִּיטַאן, וָואס אִיז אוּמְזָאנְסְט פַארְשִׁיקְט גֶעוָוארֶען אוֹיפְ'ן טַייוְוילְס אִינְזֶעל. נָאר עֶמִיל זָאלַא אַלְס שְׁרַייבֶּער, אַלְס מֶענְשֶׁענְקֶענֶער, אַלְס קִינְסְטְלֶער, אִיז אוּנְז גַאנְץ פְרֶעמְד. בִּיז יֶעצְט אִיז פוּן זַיינֶע וֶוערְק, וָואס זַיינֶען אִיבֶּערְזֶעצְט אִין אַלֶלֶע לֶעבֶּענְדִיגֶע שְׁפְּרַאכֶען, אוֹיף אוּנְזֶער זַארְגָאן קֵיין אֵיינְצִיגֶעס נִיט אִיבֶּערְזֶעצְט גֶעוָוארֶען. אוּנְזֶער פּוּבְּלִיקוּם וֵוייס גָאר נִיט, פַאר וָואס הָאט זוֹכֶה גֶעוֶוען עֶמִיל זָאלַא צוּ זַיין אַזוֹי גְרֵוֹיס אִין דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, בַּיי אַלֶלֶע גֶעבִּילְדֶעטֶע פֶאלְקֶער. אוּנ פַאר וָואס דַוְקָא וֶוען עֶר הָאט זִיךְ אָנְגֶענוּמֶען פַאר'ן יוּדִישֶׁען קַאפִּיטַאן, הָאט עֶס גֶעמַאכְט אַזַא גְרוֹיסֶען אַיינְדְרוּק אִין פְרַאנְקְרַייךְ וִוי אִין אַלֶלֶע טְהֵיילֶען וֶועלְט.

אוּם צוּ וַוייזֶען אוּנְזֶער פּוּבְּלִיקוּם וֶוער דֶער שְׁרַייבֶּער עֶמִיל זָאלַא אִיז, אוּנ דִי הוֹיפְּט־זַאכֶע: צוּ בֶּערַייכֶערְן אוּנְזֶער אָרִימֶע זַארְגָאנִישֶׁע לִיטֶערַאטוּר מִיט וִוירְקְלִיךְ גוּטֶע בִּיכֶער, הָאבֶּען מִיר פָארְגֶענוּמֶען אִיבֶּערְזֶעצֶען דִי בֶּעסְטֶע רָאמַאנֶען פוּן עֶמִיל זָאלַא. דִי לֶעזֶער וֶועלֶען זֶעהְן, אַז דָאס זַיינֶען נִיט קֵיין גֶעוֶואהְנְלִיכֶע אוֹיסְגֶעטְרַאכְטֶע מַעֲשִׂיוֹת, וֶועלְכֶע זַיינֶען נִיט גֶעשְׁטוּיגֶען אוּנ נִיט גֶעפְלוֹיגֶען, נָאר וַואהְרֶע בִּילְדֶער פוּן לֶעבֶּען, קִינְסְטְלִיכֶע חַאַרַאקְטֶערִיסְטִיק פוּן אַלֶלֶערְלֵיי קְלַאסְסֶען מֶענְשֶׁען, בֶּעשְׁרַייבּוּנְגֶען אוּנ שִׁילְדֶערוּנְגֶען וָואס זַיינֶען אַזוֹי עֶכְט, אַזוֹי גֶענוֹי אוּנ אַזוֹי מַייסְטֶערְהַאפְט, אַז לֶעזֶענְדִיג גְלוֹיבֶּען מִיר, מִיר

זָעהֶען אַלְלֶעס מִיט דִי אוֹיגֶען, מִיר זִיצֶען בַּיי זַיינֶע הֶעלְדֶען אִין הַארְצֶען אוּנ טַאפְּעןאָן אַלְלֶע זַייעֶרֶע גֶעדַאנְקֶען, אַלְלֶע זַייעֶרֶע גֶעפִיהלֶען.

דָאס עֶרְשְׁטֶע גִיבֶּען מִיר אוּנְזֶער פּוּבְּלִיקוּם דֶעם לֶעצְטֶען רָאמַאן עֶמִיל זָאלַא'ס: פַּארִיז. ווִי ווַייט דֶער רָאמַאן הָאט גֶעמַאכְט אַ רוֹשֶׁם אִין פְרַאנְקְרַייךְ אַלֵיין, זֶעהֶען מִיר דֶערְפוּן, אַז אִין דִי עֶרְשְׁטֶע דְרַיי טָאג, בַּאלְד ווִי עֶר אִיז אַרוֹיס פוּן דְרוּק, זַיינֶען פוּן אִיהם פַארְקוֹיפְט גֶעוָוארֶען מֶעהר ווִי אַ פִיעֶרְטֶעל מִילְיָאן עֶקְזֶעמְפְּלַארֶען - אָבְּוָואהל דָאס אִיז אוֹיסְגֶעקוּמֶען אִין דֶער עֶרְגְסְטֶער צַייט, וֶוען זָאלַא הָאט גֶעהַאלְטֶען טַאמֶע אִין בְּרֶען, אִין דֶער מִיטְט מִלְחָמָה פַאר דְרֵייפוּסֶען, אוּנ דִי אַנְטִיסֶעמִיטִישֶׁע צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען אִיהם גֶעמַאכְט מִיט דֶער בְּלָאטֶע גְלַייךְ אוּנ דָאס פֶּעבֶּעל פוּן פַּארִיז הָאט אִיהם גֶעוָואלְט הַרְגֶע'נֶען אוֹיף דֶער גַאס אִין מִיטְטֶען הֶעלְלֶען טָאג. - בַּיי אוּנְז אִין רוּסְלַאנְד הָאט זִיךְ דֶער רָאמַאן אָפְּגֶעדְרוּקְט אִין מַאסְסֶען רוּסִישֶׁע אִיבֶּערְזֶעצוּנְגֶען, כִּמְעַט אַלֶע זוּרְנַאלֶען אוּנ צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען אִיהם אוֹיפְגֶעכַאפְּט ווִי אַ אֶבֶן־טוֹב.

נָאךְ דֶעם רָאמַאן „פַּארִיז" ווֶעלֶען מִיר גֶעבֶּען אַ גַאנְצֶע סֶדְרָה פוּן אַנְדֶערֶע זָאלַאס רָאמַאנֶען, פַאר וֶועלְכֶע אוּנְזֶערֶע לֶעזֶער וָועלֶען אוּנְז זִיכֶער דַאנְקְבַּאר זַיין.

וואַרשאַ.

דער איבערזעטצער.

עֶרְשְׁטֶער טְהֵייל.

I.

דֶער זֵייגֶער אִיז נָאךְ גֶעוֶוען פַאר אַכְט אִין דֶער פְרִיה, וֶוען דֶער גַייסְטְלִיכֶער פֶּיֶער פְרָאמַאן אִיז גֶעגַאנְגֶען אִין קִירְכֶע אוֹיף׳ן בַּארְג פוּן פַארִיזֶער פָארְשְׁטַאדְט מָאנְמַארְטְר, וואוּ עֶר הָאט הַיינְט בֶּעדַארְפְט מַאכֶען דָאס מָארְגֶען־גֶעבֶּעט. בַּיים טְהִיר פוּן קִירְכֶע אִיז עֶר אַ וַוייל שְׁטֶעהֶן גֶעבְּלִיעבֶּען, הָאט אוּמְגֶעדְרֶעהט דֶעם קָאפּ אוּנ גֶעוָוארְפֶען אַבְּלִיק אוֹיף פַּארִיז, וָואס אִיז גֶעלֶעגֶען אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט אוּנְטֶער זַיינֶע פִּיס וִוי אַ יַם, אָהן אַ בְּרֶעג אוּנ אָהן אַ סוֹף.

צְוֵויי מָאנַאט אִיז אִין פַארִיז גֶעוֶוען שְׁטַארְקֶע פְרֶאסְט מִיט שְׁנֶעע. יֶעצְט, עֶנְדֶע פֶעבְרוּאַל, הָאט דֶער פְרָאסְט נָאכְגֶעלָאזְט, דָאס וֶועטֶער אִיז גֶעוָוארֶען לִינְדֶער אוּנ דִי שְׁטָאדְט הָאט דַאדוּרְךְ אוֹיסְגֶעזֶעהֶן וִוי אוּמֶעדִיג אוּנ פַארְפִינְסְטֶערְט. דֶער בְּלַייֶענֶער הִימְמֶעל אִיז גֶעוֶוען אִינְגַאנְצֶען פַארְצוֹיגֶען מִיט אַ גֶעדִיכְטֶען נֶעפֶּעל. דִי גַאנְצֶע מִזְרָח זַייט פוּן פַּארִיז, וואוּ עֶס זַיינֶען פוּל פַאבְּרִיקֶען אוּנ עֶס וָואהְנֶען סַאמֶע אַרְבֵּייטֶער אוּנ אָרִימֶע לַייט, אִיז גֶעוֶוען אִין גַאנְצֶען פַארְדֶעקְט, אַיינְגֶעוִויקֶעלְט אִין אַ גֶעלְבְּלִיכֶען רוֹיךְ וָואס הָאט גֶעזֶעצְט פוּן דִי הוֹיכֶע שְׁוַוארְצֶע קוֹימֶענְס. אִין מַעֲרָב זַייט, דֶער רַייכֶער אוּנ פְרֶעהְלִיכֶער טְהֵייל פוּן שְׁטָאדְט, מִיט דִי בְּרֵייטֶע גַאסֶען אוּנ בוּלְוַוארֶען, הָאט דֶער טוּמַאן אָנְגֶעהֵייבֶּען שִׁיטֶערֶער וֶוערֶען אוּנ אוֹיסְגֶעזֶעהֶן וִוי אַ דִינֶער דַאמְפְּף וָואס שְׁטֶעהט אוּנְבֶּעוֶועגְלִיךְ אוֹיף אֵיין אָרְט.

דוּרְכ׳ן טוּמַאן הָאט דָאס אוֹיג נִיט גֶעקֶענְט זֶעהן זַוייט אַרוּם. דִי הַייזֶער הָאבֶּען אוֹיסְגֶעוִויזֶען וִוי גְרוֹיסֶע הוֹיפֶען שְׁטֵיינֶער, אוֹיסְגֶעמִישְׁט מִיט קְלֵיינֶע בְּלָאטִיגֶע טַייכְלִיךְ. דִי גַאסֶען הָאבֶּען אוֹיסְגֶעזֶעהן שְׁוַוארְץ, פֶערְרוּסְט. דִי גַאנְצֶע שְׁטָאדְט אִיז הַיינְטִיגֶען פְרִיהמָארְגֶען גֶעוֶוען וִוי פֶערְשְׁלֵייֶערְט, פֶערְבָּארְגֶען. דֶער גֶעדִיכְטֶער טוּמַאן הָאט זִי כִּמְעַט אִין גַאנְצֶען פַארְוִויקֶעלְט, בֶּעהַאלְטֶען, גְלַייךְ זִי וָואלְט גֶעלֶעגֶען פַארְגְרָאבֶּען אוּנְטֶער אַשׁ נָאךְ אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע שְׂרֵפָה; גְלַייךְ וִוי אֵיין הֶעלְפְט אִיז אַיינְגֶעפַאלֶען פוּן דֶער גְרוֹיסֶער מַשָּׂא עֶלֶענְד, נוֹיט אוּנ שֶׁאנְדְלִיכְקֵייט וָואס אִין אִיהר קוּמְט פָאר.

אוּמֶעדִיג אוּנ בְּלַאס אִיז פֶּיֶער פְרָאמַאן גֶעשְׁטַאנֶען אוּנ וִוי פֶערְטְרַאכְט גֶעקוּקְט אוֹיף דֶער שְׁטָאדְט. נָאר פְלוּצְלִינְג הָאט עֶר זִיךְ אוֹיפְגֶעחַאפְּט. פוּן הִינְטֶען אִיז

צוגעגאַנגען אַ גרויער מאַנן, אויך אַנגעטהון ווי אַ גייסטליכער, און האָט איהם אָנגעריהרט ביים האַנד.

— ענדליך, מיין זוהן, האָב איך אייך געטראָפען — האָט דער אַלטער געזאָגט — איך האָב צו אייך אַ בקשה.

דער אַלטער האָט אויסגעזעהן ווי אומרוהיג און פאַרזאָרגט. ער האָט זיך אַרומ־געקוקט אין אַללע זייטען, אויב ס'איז ניטאָ קיין פרעמדער מענש, און אַבוואָהל אויסער זיי ביידען איז ניט געוועזען קיין לעבענדיגער נפש, האָט ער זיך נאָך אַלץ ניט בערוהיגט: ער האָט אָבגערופען פּ ע ר'ן אָן אַ זייט און ערשט דאַמאָלס אָנגעהויבען ווייטער רעדען:

— מיין בקשה בעשטעהט אין דעם: מען האָט מיר צוּוויסען געגעבען פון אַ אָרימאַן, וואָס איז פריהער געוועזען אַ מאַלער און יעצט איז ער שוין אַלט, אַ זיבעציג־יאָהריגער. עס פאַרשטעהט זיך אַז ער קען שוין מעהר ניט אַרבייטען און שטאַרבט פאַר הונגער ערגיץ אין אַ ווינקעל אויף דער סאַל גאַס. מיר איז אַרויף אויף די געדאַנקען בעטען אייך, מיין טהייערער, פיעלייכט ווילט איהר אַזוי פריינדליך זיין און איהם אַוועקטראָגען אָט די דריי פראַנק, ער זאָל האָבען עטליכע טאָג אויף ברויט.

— פאַר וואָס ווילט איהר, הערר ר א ז, ניט געהן און איהם אַליין אָפּגעבען אייער נדבה?

— איך? ניין, ניין! איך האָב שוין געהאַט גענוג פאַרווירפע דערפאַר. איהר ווייסט דאָך ווי מען היטט מיך היינט און איך וועל האָפען אַ פסק אַז מען וועט זיך דערוויסען ווי איך שטיץ אַ מענשען וואָס איך זעלבסט קען איהם ניט גוט... אמת, איך האָב געמוזט פערקויפען עטליכע קליינינקייטען, צוזאַממענקלאַפּען די דריי פראַנק... איך בעט אייך, מיין האַרציגער פריינד, טהוט מיר די געפעלליגקייט.

פּ ע ר האָט טרויעריג בעטראַכט דעם גרויען מאַנן, וואָס האָט בתמימות געשמייבעלט מיט די גראָבע ליפּען און קינדריש־ליכטיגע אויגען. עס האָט פּ ע ר'ן פאַרקלעמט דאָס האַרץ דערמאָנענדיג זיך, וויפיעל דער גוטער אַלטמשקער, דער טאַטע פון אָרימע לייט, האָט נעבאַך געמוזט ליידען פאַר זיין גוטסקייט; וואָס פאַר אַ אום־חן מען האָט אויף איהם געוואָרפען פאַר זיין זעלטענער באַרימהאַרציגקייט. דער אַלטער ר א ז פלעגט שטיצען יעדען; זיין קליינע וואָהנונג אויף שאַראָן גאַס איז געוועזען אַ וואַהרער פריוט, שטאַנדיג פולל מיט פערשיעדענע בעטלער, שלעפּער און אָפּגעריסענע קבצנים. זעהר אָפט פלעגט ביי איהם אין דירה פאַרקומען מאָסע געשיכטען. אַהין זענען געקומען שמוציגע, זינדיגע פרויען פון גאַס נאָכדעם אַז זיי זיינען אַרומגעלאָפען ביז האַלבע נאַכט און ניט געפונען אויף זיך קיין בעלן, דאָרט זיינען געקומען פערשיעדענע אויס־וואָרפען פון דער גרויסער שטאָדט, זיך זעהען מיט די חברים. דאָס הויז איז געוואָרען אַ אָרט פון אויסגעלאַסענקייט, און ער, דער גוטער אַלטער ר א ז, איז געוועזען אַזוי איינפאַך, אַ תם, אַז ער האָט גאַר ניט בעמערקט וואָס אַרום איהם טהוט זיך. ענדליך איז איינמאָל, ביי נאַכט, געקומען די פּאָליציי און אַרעסטירט ביי איהם

אַ דְרַייצֶעְנְיֶאהְרִיגֶעס מֵיידֶעל, וָואס הָאט גֶעהַרְגֶעט אַ קִינְד. נָאךְ דֶער גֶעשִׁיכְטֶע הָאט מֶען אִיהְם שְׁטְרֶענְג בֶּעפָאהלֶען פֶערְמַאכֶען זַיין פְּרִיוַוט פוּן אָרִימֶע לַייט, מֶען הָאט אִיהְם שְׁטַארְק פָּארְגֶעוָוארְפֶען זַיין לַייכְטְזִינִגְקֵייט, אוּנ אַלְס שְׁטְרָאף הָאט מֶען אִיהְם אַרִיבֶּער־גֶעפִיהְרְט אִין אַ נְ'אַנְדֶער אָרְט. פוּן דַאמָאלְס אָן הָאט מֶען שׁוֹין אוֹיף אִיהְם גוּט אַכְטוּנְג גֶעגֶעבֶען, גֶעהִיט זַיינֶע טְרִיט, אוּנ עֶר הָאט גֶעמוּזְט זַיין פָארְזִיכְטִיג, טְהוּן גוּטְס בִּגְנֵבָה, גֶעבֶּען צְדָקָה מִיט פְרֶעמְדֶע הֶאנְד...

פְּיֶער הָאט בַּיי אִיהְם צוּגֶענוּמֶען דִי דְרַיי פְרַאנְק.

– מִיט'ן גְרֶאסְטֶען פֶערְגְנִיגֶען וִויל אִיךְ אַייךְ דִיעֶנֶען, בֶּעסְטֶער פְרַיינְד.

– אִיהְר וֶועט אַלְזָא גֶעהְן אַהִין בַּאלְד נָאכְ'ן מָארְגֶען־גֶעבֶּעט, יָא? עֶר הֵייסְט לַאוְוִיָאווּ, וָואהְנְט אוֹיף דֶער סְאל גַאסס, אִין דֶעם לֶעצְטֶען הוֹיז פַאר מַארְקַאדֶע גַאס. אִיהְר וֶועט אִיהְם גַאנְץ לַייכְט אָפְּזוּכֶען... עֶס וָואלְט גֶעוֶוען זֶעהְר פַיין פוּן אַייעֶר זַייט, אִיהְר זָאלְט מִיר נָאכְדֶעם עֶרְצֶעהלֶען, וִוי אַזוֹי סְ'אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען דֶער בֶּעזוּךְ. אֶפְשַׁר וֶועט אִיהְר קֶענֶען קוּמֶען הַיינְט זֵייגֶער פִינְף אִין דֶער סַאנְט־מַאגְדַאלֶענַא קִירְכֶע? אִיךְ וֶועל דָארְט זַיין, הֶארֶען דִי דְרָשָׁה פוּנְ'ם בִּישָׁאף מַארְטַא. עֶר הָאט מִיר אַזוֹי פִיעל גוּטְס גֶעטְהוּן... פִיעלַייכְט וֶועט אִיהְר אוֹיךְ קוּמֶען הֶערֶען זַיין פְרֶעדִיגְט?

פְּיֶער הָאט אַ מַאךְ גֶעטְהוּן אוּנְבֶּעשְׁטִימְט מִיט'ן הַאנְד, נִיט יָא נִיט נֵיין. עֶר הָאט זֶעהְר גֶעשֶׁאצְט דֶעם בִּישָׁאף מַארְטַא וָואס הָאט גֶעהַאט זֶעלְטֶענֶע פֶאהִיגְקֵייט קְלַייבֶּען נְדָבוֹת. דֶער זֶעלְבֶּער בִּישָׁאף הָאט זִיךְ אָנְגֶענוּמֶען פַאר דֶעם אַלְטֶען רָאז אוּנ נִיט דֶערְלָאזְט, מֶען זָאל אִיהְם אִין גַאנְצֶען אַרוֹיסְטְרַייבֶּען פוּן פַּארִיז.

– אִיךְ וֵויים נִיט אוֹיבּ דִי צַייט וֶועט מִיר עֶרְלוֹיבֶּען קוּמֶען הֶערֶען דִי פְרֶעדִיגְט -- הָאט פְּיֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט – נוּר יֶעדֶענְפַאללְס וֶועל אִיךְ דָארְט זַיין, זֶעהֶען זִיךְ מִיט אַייךְ.

דִי צְוֵויי גַייסְטְלִיכֶע זַיינֶען גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁטֶעהְן אַ וַויילֶע שְׁטִילְ: דֶער קַאלְטֶער ווִינְד אוֹיפְ'ן אֵיינְזַאמֶען בֶּארְגִיל הָאט זֵיי דוּרְכְגֶענוּמֶען בִּיז'ן בֵּיין. פְלוּצְלִינְג הָאבֶּען זֵיי דֶערְהֶערְט טְרִיט פוּן אַ מֶענְשֶׁען. רָאז הָאט זִיךְ אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען אוּנ אוּמְגֶעדְרֶעהט דֶעם קָאפּ, זֶעהן וֶוער עֶס גֶעהט. נִיט וַוייט אִיז פַארְבַּיי גֶעגַאנְגֶען אַ הוֹיכֶער מַאנְ, אָנְגֶעטְהוּן אִין קַאלְאשֶׁען: מִיט אַ אָפְּגֶעדֶעקְטֶען קָאפּ וָואס אִיז גֶעוֶוען בֶּעוַואקְסֶען מִיט גֶעדִיכְטֶע, גְרוֹיעֶ, קוּרְצְגֶעשׁוֹירֶענֶע הָאר.

– שַׁיינְט מִיר דָאס אִיז אַייעֶר בְּרוּדֶער? – הָאט רָאז גֶעפְרֶאגְט.

– יָא, דָאס אִיז מַיין בְּרוּדֶער גִילְיָאם. אִיךְ בֶּעגֶעגֶען אִיהְם דָא מַאנְכֶעס מָאל. עֶר הָאט דָא אַ הוֹיז, וואו עֶר וָואהְנְט שׁוֹין, דַאכְט מִיר, אַ יָאהר צְוַואנְצִיג. מִיר גְרִיסֶען אוּנְז אַז מִיר בֶּעגֶעגְנֶען זִיךְ, נָאר צוּ אִיהְם אִין הוֹיז גֶעה אִיךְ נִיט. אִיךְ הָאבּ מִיט אִיהְם קֵיין שׁוּם גֶעשֶׁאפְטֶען נִיט, צְווִישֶׁען אוּנְז לִיעגְט אַ גַאנְצֶער תְּהוֹם...

אוֹיף רָאז'ס גֶעזִיכְט הָאט זִיךְ וַוייטֶער גֶעווִיזֶען זַיין גוּטְהֶארְצִיגֶער שְׁמֵייכֶעל, אוּנ עֶר הָאט אַ מַאךְ גֶעטְהוּן מִיט'ן הַאנְד, גְלַייךְ עֶר וָואלְט וֶועלֶען זָאגֶען אַז מֶען דַארְף נִיט פַארְלִיערֶען דִי גוּטֶע הָאפְנוּנְג. פְּיֶערְס בְּרוּדֶער אִיז גֶעוֶוען אַ חֶעמִיקֶער, גֶעהַאט אַ שֵׁם

פַאר אַ גְרויסֶען חָכָם נָאר אַ מֶענְשׁ פַאר זִיךְ, וָואס הָאט זַיינֶע פֶעסְטֶע אִיבֶּערְצַייגוּנְגֶען אוּנ לֶעבְּט אָבְּגֶעזוּנְדֶערְט פוּן מֶענְשֶׁען. דֶער אַלְטֶער רָ א ז, וָואס פְלֶעגְט אָפְט פַארְבַּייגֶעהֶן פַאר זַיין הויז, וואו עֶר הָאט גֶעוָואהנְט מִיט זַיינֶע דְרַיי עֶרְוָואקְסֶענֶע זִיהְן אוּנ שְׁטֶאנְדִיג גֶעוֶוען בֶּעשֶׁאפְטִיגְט מִיט זַיין אַרְבֵּייט, הָאט שׁוין פִיעל מָאל גֶעטְרַאכְט, נֶעהמֶען זִיךְ צוּ אִיהְם אוּנ מַאכֶען אִיהם פְרוּם, אוּנ אָבְוָואהְל בִּיז הַיינְט אִיז זַיין מִיה גֶעוֶוען אוּמְזָאנְסְט, נָאר דִי הָאפְפְנוּנְג בֶּעדַארְף מֶען נִיט פֶערְלִיעהֶען...

— אָבֶּער מַיין טְהַייעֶרֶער — הָאט זִיךְ רָ א ז פְלוּצְלִינְג אָבְּגֶערוּפֶען — וָואס שְׁטֶעה אִיךְ דָא אוּנ הַאלְט אַייךְ אויף דֶער קֶעלְט? אַייךְ אִיז גֶעוִויס נִיט אִיבְּרִיג הֵייס. גֶעהְט גֶעהְט אִינְוֶוענְדִיג. אויף וִוידֶערְזֶעהְן! אַבֶּענְד, זֵייגֶער פִינְף...

נָאכְדֶעם הָאט עֶר זִיךְ וִויעדֶער אוּמְגֶעקוּקְט אוֹיבּ אִימֶעצֶער הֶערְט נִיט אוּנ גֶעזָאגְט מִיט אַ מִינֶע פוּן אַ שׁוּלְדִיגֶעם קִינְד:

— דִי הויפְּט-זַאךְ, אִיהְר זָאלְט קֵיינֶעם אַ וָוארְט נִיט עֶרְצֶעהלֶען פוּן מַיין אויפְטְרָאג, מֶען קֶען מִיר נָאךְ וִויעדֶער פָארְוַוארְפֶען אַז אִיךְ פִיהְר מִיךְ נִיט אֶרֶענְטְלִיךְ.

אוּנ דֶער אַלְטֶער גַייסְטְלִיכֶער אִיז אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען. פְּיֶ ע ר הָאט אִיהְם בֶּעגְלֵייט מִיט דִי אויגֶען בִּיז עֶר אִיז אַרַיין אִין דֶער קָארְטָא גַאס, וואו עֶר הָאט גֶעוָואהנְט אִין אַ פַייכְטִיגֶע דִירָה, אִין אוּנְטֶערְשְׁטֶען עֶטַאז, מִיט אַ קְלֵיין גֶארְטִיל בַּיי דִי פֶענְסְטֶער.

דֶערְוַוייל אִיז דֶער גְרויעֶר טוּמַאן גֶעוָוארֶען גֶעדִיכְטֶער, דֶער וִוינְט הָאט נָאךְ קֶאלְטֶער גֶעבְּלָאזֶען אוּנ גֶערִיסֶען. פְּיֶ ע ר אִיז אַרַיין אִין קִירְכֶע אוּנ דָאס הַארְץ הָאט אִיהְם וֶועה גֶעטְהוּן פוּן דֶער גַאנְצֶער גֶעשִׁיכְטֶע: דֶעם אַלְטֶען הֵיילִיגֶען מַאנְן הָאט מֶען פַיינְד גֶעהַאט דֶערְפַאר וָואס עֶר הָאט גֶעשְׁטִיצְט אָרִימֶע לַייט אוּנ פוּנְדֶעסְטְוֶועגֶען שְׁטִיצְט עֶר זֵיי וַוייטֶער בִּגְנֵבָה. פַארְקויפְט פוּן זַיין בַּעֲלֵי-בַּתִּישְׁקֵייט אוּנ שִׁיקְט זֵיי אויף בְּרויט. בֶּעדַארְף עֶס אַזוי זַיין? קוּמְט פַאר גוּטְסְקֵייט אַזַא טְרויעֶרִיגֶע בֶּעלָאהנוּנְג?

אוּנ אַלְטֶע וואוּנְדֶען הָאבֶּען זִיךְ אויפְגֶעוֶועקְט אִין פְּיֶ ע רְ'ס הַארְצֶען. צַייט אֵיינִיגֶע יָאהְר הָאט עֶר שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעלִיטְטֶען. עֶר הָאט גֶעהַאט זֶעהר אַוֵייךְ הַארְץ אָבֶּער דַאגֶעגֶען אַ גֶעזוּנְטֶען פֶעסְטֶען פֶערְשְׁטַאנְד אוּנְטֶער דֶעם הַארְטֶען שְׁטֶערְן. פוּן דֶער יוּגֶענְד אִיז עֶר עֶרְצויגֶען גֶעוָוארֶען פַאר אַ פְרוּמֶען גַייסְטְלִיכֶען, שְׁפֶּעטֶער אָבֶּער, אַז עֶר אִיז מֶעהְר בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט דֶער וֶועלְט, הָאט עֶר אַיינְגֶעזֶעהן ווִי דִי רֶעלִיגְיֶע אַלֵיין אִיז נִיט אִים שְׁטַאנְד מַאכֶען שָׁלוֹם צְווִישֶׁען מֶענְשֶׁען; דֶער מֶענְשׁ וֶוערְט אִימְמֶער עֶרְגֶער, פֶערְדָארְבֶּענֶער, עֶס גֶעשֶׁעהֶען דִי גְרֶאסְטֶע עַוְלוֹת אוּנ רְצִיחוֹת.

נָאכְדֶעם הָאט עֶר גֶענוּמֶען טְרַאכְטֶען וֶועגֶען דֶער רֶעלִיגְיֶע זֶעלְבְּסְט. גֶעוָואלְט פַארְשְׁטֶעהְן אַלְץ מִיט זַיין שֵׂכֶל, נִיט גְלויבֶּען בְּלִינְד — אוּנ עֶר הָאט אָנְגֶעהויבֶּען וֶוערֶען אַ אַפִּיקוֹרֶס. זַיין פֶעסְטֶע אֱמוּנָה אִיז בִּיסְלִיכְוַוייז גֶעוָוארֶען שְׁוַואכֶער. אַנְפַאנְגְס הָאט עֶר זִיךְ גֶעפְּרוּבְּט רַאנְגְלֶען מִיט יֵצֶר-הָרָע, הָאט גֶעוָואלְט מִיט גְוַואלְד פַארְשְׁטִיקֶען זַיין אוּנְעֶרְבַּארְמִיגֶען קַאלְטֶען שֵׂכֶל, נִיט פְרֶעגֶען קֵיין שַׁאֲלוֹת, נִיט אַרַיינְלָאזֶען זִיךְ אִין חֲקִירוֹת אוּנ גְלויבֶּען ווִי אַ מָאל, אִין דִי יוּנְגֶע גְלִיקְלִיכֶע יָאהְרֶען; זַיין ווִי דֶער פְּרָאסְטֶער אוּנְגֶעבִּילְדֶעטֶער מֶענְשׁ, וָואס הַאלְט דִי רֶעלִיגְיֶע טְהַייעֶר אָבְּוָואהל עֶר פֶערְשְׁטֶעהט זִי נִיט. אוּמְזָאנְסְט

אִיז אָבֶּער גֶעוֶוען זַיְן מִיה: מֶען קֶען נִיט זִיךְ צְווִינְגֶען גְלוֹיבֶּען אָהן שֵׂכֶל. אַז דֶער צְוֵוייפֶעל הַאפְּט זִיךְ שׁוֹין אַרַיין אִין הַארְצֶען טָאטְשֶׁעט עֶר וִוי אַ וָוארֶעם. אוּנ דֶיזֶער וָוארֶעם הָאט אָפְּגֶעפְרֶעסֶען דִי שֶׁאנְסְטֶע בְּלוּמֶען פוּן זַיין אִינְוֶוענִינְסְטֶען לֶעבֶּען, גֶעמַאכְט אַ תֵּל פוּן זַיין גְלוֹיבֶּען, זַיין רוּה, זַיין גְלִיק אוּנ זַיין פְרֵייד. פֵּיֶער הָאט גֶעזוּכְט זִיךְ צוּ רַאטֶעוֶוען, אִיז גֶעפָאהרֶען אִין פֶערְשִׁיעדֶענֶע הֵיילִיגֶע אֶרְטֶער, אָבֶּער דָארְט וואו טוֹיזֶענְדֶער מֶענְשֶׁען הָאבֶּען גֶעזֶעהן וואוּנְדֶער הָאט עֶר גֶעפוּנֶען פֶערְצְוֵוייפְלוּנְג, פַארְבְּלֶענְדֶענִישׁ, אוּנ מִיט אַ לֵיידִיג גֶעמִיטְה, אָהן אֱמוּנָה, אָהן הָאפְפְנוּנְג אִיז עֶר פַאר דְרַיי יָאהְר צוּרִיק גֶעקוּמֶען אִין פַּארִיז: עֶר הָאט זִיךְ גֶעוָוארְפֶען אוֹיף צְדָקָה, גֶעהָאלְפֶען רַאז שְׁטִיצֶען נוֹיט-בֶּעדִירְפְטִיגֶע, עֶר הָאט גֶעהָאפְּט אַז דָאס וֶועט אִיהְם שַׁאפֶען פְרֵייד אוּנ אוֹיסְפִילֶּען זַיין לֶעבֶּען; אָבֶּער אִין דִי דְרַיי יָאהְר הָאט עֶר אַיינְגֶעזֶעהן אַז אוֹיךְ דִי גוּטְסְקַייט, דִי לִיעבֶּע, אִיז צוּ שְׁוַואךְ בֶּעסֶער מַאכֶען דִי וֶועלְט. דִי נוֹיט אִיז אַזוֹי גְרוֹיס, דִי אָרִימְקַייט, דֶער עֶלֶענְד אִיז וִוי אַ יַם אוּנ דִי שְׁטִיצֶע, דִי הִילְף — אֲפִילוּ נִיט אַ טְרָאפֶּען...

דָאס לֶעבֶּען אָהן אַ צִיעל אִיז אִיהְם גֶעוָוארֶען פַארְמַאוּסְט, דִי רֶעלִיגְיֶע אִיז אִיהְם אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען אוֹיף עֶבִּיג, אֲפִילוּ דִי הָאפְפְנוּנְג אַז דִי אֱמוּנָה פוּן פָאלְק וֶועט צוּ עֶטְוָואס נוּטְצֶען אִיז אוֹיךְ פֶערְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען. פֵּיֶער, דֶער גַייסְטְלִיכֶער, דֶער דִינֶער גָאטְס, הָאט אִין קֵיין זַאךְ נִיט גֶעגְלוֹיבְּט, אַלְלֶעם אָבְּגֶעלֵייקֶענְט אוּנ הָאט נָאר גֶעוַוארְט בִּיז דִי מֶענְשְׁלִיכֶע פֶערְדָארְבֶּענְהַייט זָאל עֶרְגְרֵייכֶען דִי הֶאכְסְטֶע מַדְרֵגָה: אֵיינֶער זָאל דֶעם צְוֵוייטֶען אוֹיסְמָארְדֶען, אוֹיסְשֶׁעכְטֶען, אָדֶער עֶס זָאל עֶפֶּעס אַנַאנְדֶער אוּמְגְלִיק גֶעשֶׁעהן, אַ מַבּוּל, אַ שְׂרֵפָה, אַ מַגֵּפָה, אוּנ אַלֶע זִינְדִיגֶע מֶענְשֶׁען זָאלֶען פַארְשְׁוואוּנְדֶען וֶוערֶען פוּן דֶער וֶועלְט.

דוּרְךְ דֶער שְׁטֶאנְדִיגֶער מִלְחָמָה צְוִוישֶׁען שֵׂכֶל אוּנ גֶעפִיהל, צְוִוישֶׁען קַאלְטֶען קָאפּ אוּנ הֵייסֶען הַארְץ, אִיז פֵּיֶער שְׁטֶאנְדִיג גֶעוֶוען טְרוֹיעֶרִיג, פַארְטְרַאכְט אוּנ אַבְּגֶעזוּנְדֶערְט פוּן אַלְלֶעמֶען. זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען הָאט עֶר קֵיינְמָאל נִיט אַרוֹיסְגֶערֶעדֶעט אוּנ הָאט טְרַיי אוּנ עֶרְנְסְט גֶעטְהוּן זַיין פְלִיכְט: עֶר הָאט אָפְּגֶעהִיט דֶעם גְלוֹיבֶּען פוּן אַנְדֶערֶע, אוֹיפְגֶעפִיהרְט זִיךְ וִוי אַ פְרוּמֶער, גָאטְס-טְרַייֶער מַאנְן, וֶועהרֶענְד טִיעף אִין הַארְצֶען אִיז גֶעלֶעגֶען דֶער אַבְּשַׁיילִיכֶער וָוארֶעם, וָואס הָאט שׁוֹין אַלְלֶעם אוֹיסְגֶעטָאטְשֶׁעט אוּנ פַארְווִיסְטֶעט... עֶר הָאט זִיךְ אוֹיפְגֶעפִיהְרְט אַזוֹי סְטַאטִישׁ, אַזוֹי שְׁטִילל, גוּט אוּנ פְרוּם, אַז אַלְלֶע הָאבֶּען אִיהְם גֶעהַאלְטֶען פַאר אַ הֵיילִיגֶען וָואס קֶען מִיט זַיין תְּפִלָּה בֶּעוַוייזֶען וואוּנְדֶער. קֵיינֶעם אִיז גָאר אוֹיף דִי גֶעדַאנְקֶען נִיט גֶעקוּמֶען אַז אָט דֶער הֵיילִיגֶער אִיז אַ לֶעדִיגֶער קֶבֶר, אִין וֶועלְכֶען עֶס לִיעגְט נִיט אֲפִילוּ אַ בִּיסֶעל שְׁטוֹיבּ פוּן גְלוֹיבֶּען אוּנ הָאפְפוּנְג, אוּנ דָאס פְּרָאסְטֶע פָאלְק הָאט אִיהְם פַארְגֶעטֶעטֶערְט, גֶעקוּשְׁט דֶעם זוֹים פוּן זַיין מַאנְטֶעל. אַ פֶערְטְרוֹיעֶרְטֶע מוּטֶער, וָואס אִיהְר קִינְד אִיז גֶעלֶעגֶען טוֹידְט קְרַאנְק, אִיז אֵיינְמָאל גֶעקוּמֶען אִיהְם בֶּעטֶען, עֶר זָאל מִתְפַּלֵּל זַיין פַאר אִיהְר קְרַאנְק קִינְד. זִי הָאט פֶעסְט גֶעגְלוֹיבְּט אַז זַיין תְּפִלָּה וֶועט גָאט גֶעוִויסס אַיינְהֶערֶען. עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְט צוּזֶעהן דֶעם רַחֲמָנוּת פוּן דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער מוּטֶער אוּנ אִיז גֶעגַאנְגֶען בֶּעטֶען, דָאס

הַארץ אָבֶּער הָאט אִיהְם גֶעבְּלוּטִיגְט וָואס עֶר מוּז שְׁפִּיעלֶען אַ פַאלְשֶׁע רָאלֶע, זַיין וִוי אַ קָאמֶעדְיַאנְט; עֶר אִיז בַּיי זִיךְ זָעלְבְּסְט נִמְאָס וּמְאוּס גֶעוָוארֶען. וִוי גְלִיקְלִיךְ זַיינֶען דִי מֶענְשֶׁען וָואס זֶענֶען גֶעזוּנְט, דֶער מוֹחַ אִיז נִיט דֶערְוִוידֶער דֶעם הַארְצֶען, אוּנ זֵיי הָאבֶּען זֵייעֶר עֶהְרְלִיכֶע, בֶּעשְׁטִימְמְטֶע בֶּעשֶׁאפְטִיגוּנְג! וואוּ נֶעהְמְט מֶען אָבֶּער אַ נַייֶע רֶעלִיגְיֶע, וואוּ גֶעפִינְט מֶען דֶעם אֱמֶת, וִוי שַׁאפְט מֶען זִיךְ צוּפְרִידֶענְהַייט?

פֶּיֶער הָאט אָנְגֶעטְהוּן דֶעם רָאק, אִיז אַרוּיף אוּיף דֶער בִּימָה, גֶערֶעדְט מִיטְ'ן מוֹיל, גֶעמַאכְט מִיט דִי הֶענְד אוּנ אִין קָאפּ גֶעטְרַאכְט גָאר עֶפֶּעס אַנְדֶערְשׁ. אִיהְם הָאט גֶעשְׁווִינְדֶעלְט פַאר דִי אוֹיגֶען. עֶר הָאט גֶעגְלוֹיבְּט, דִי עֶרְד שָׁאקֶעלְט זִיךְ אוּנְטֶער זַיינֶע פִּיס. נָאכְ'ן גֶעבֶּעט אִיז עֶר אַרוֹיס צוּשְׁלָאגֶען, בְּלַאס אוּנ אוֹיפְגֶערֶעגְט. דֶער קַאלְטֶער ווִינְד הָאט אִיהְם דוּרְכְגֶענוּמֶען אוּנ עֶר הָאט גֶעצִיטֶערְט אִין גַאנְצֶען לֵייבּ. עֶר הָאט ווִיעדֶער בֶּעטְרַאכְט פַּארִיז, וָואס אִ'ז נָאךְ אַלְץ גֶעלֶעגֶען אוּנְטֶען פַארְוִויקֶעלְט אִין טוּמַאן: שְׁטֶעהט זִי נָאךְ אוּיף אִיהְר אָרְט? אִיז נִיט גֶעקוּמֶען דֶערְוַוייל אַ גְרוֹיסֶער שְׁטוּרְם אוּנ אָבְּגֶעקֶעהְרְט דִי זִינְדִיגֶע שְׁטָאדְט? אִיז נִיט גֶעוֶוען אַ קַאטַאסְטְרָאפֶע אוּנ גֶעמַאכְט אַ סוֹף פוּן אִיהר אוּנ יֶעצְט אִיז מֶעהר נִיט גֶעבְּלִיעבֶּען ווִי אֵיין גְרוֹיסֶע שְׁטִינְקֶע־דִיגֶע בְּלָאטֶע, אַרוּמְגֶענוּמֶען מִיט חוּרְבוֹת פוּן דֶער ווִיסְטֶער שְׁטָאדְט?...

פֶּיֶער הָאט גֶעוָואלְט בַּאלְד עֶרְפִילֶען זַיין פְרַיינְדְס בַּקָשָׁה, אִיז אַרוּנְטֶער פוּן בַּארְג אוּנ גֶענוּמֶען גֶעהְן אוּיף דֶער סָאל גַאס. דִי דְרַיי פְּרַאנְק, וָואס זֶענֶען גֶעלֶעגֶען אִין זַיין טַאשׁ, הָאבֶּען אִיהְם טִיעף גֶערִיהְרְט, אָבֶּער אוֹיךְ גֶערֵייצְט אוּנ אוֹיפְגֶערֶעגְט, וֶוען עֶר הָאט גֶעטְרַאכְט ווִי דִי בַּארְמְהֶערְצִיגְקֵייט הָאט קֵיין שׁוּם מַמָשׁוּת נִיט אוּנ קֶען וֶועניג וָואס נוּטְצֶען. נָאר וָואס וַוייטֶער עֶר אִיז גֶעגַאנְגֶען בַּארְג אַרָאפּ אוּיף דִי שְׁוַוארְצֶע טְרֶעפּ, הָאט אִיהְם אַלְץ אָנְגֶענוּמֶען אַ גְרֶעסֶער רַחֲמָנוּת אוּיף דֶער אָרֶעמְקֵייט וָואס עֶר הָאט גֶעזֶעהן פוּן אַלֶע זַייטֶען. צַייט מֶען הָאט אִין מָאנְמַארְטְר אָנְגֶעהוֹיבֶּען בּוֹיעֶן דִי קִירְכֶע אִיז דָא אוֹיסְגֶעוַואקְסֶען אַ נַייעֶר מְהֵייל שְׁטָאדְט, אַ פְרִישֶׁער קְוַוארְטַאל: פוּן בֵּיידֶע זַייטֶען פְלֶעצֶער אִיז וואוּ־נִיט־וואוּ גֶעשְׁטַאנֶען אַ שֶׁאן הוֹיז מִיט אַ אוּנְבֶּעפְלַאנְצְטֶען גָארְטֶען, אוּנ גְלַייךְ נָאךְ דֶעם נַייעֶם הוֹיז אַ שְׁטִיק לֶעדִיג פֶעלְד, פַארְצוֹימְט מִיט אַ פַּארְקַאן. דִי פְרִישׁ גֶעמָאלְטֶע הַייזֶער, וָואס סְ'אִיז גֶעוֶוען קֶענְטִיג אַז אִין זֵיי וֶועלֶען וָואהְנֶען רַייכֶערֶע מֶענְשֶׁען זַיינֶען גֶעוֶוען דֶער הֵיפֶךְ פוּן דִי פִינְסְטֶערֶע, שְׁמוּצִיגֶע, הַאלְבּ־אַיינְגֶעפַאלֶענֶע אַלְטֶע גֶעבַּיידֶען, מִיט דִי שְׁמוּצִיגֶע גָארְקִיכֶען, מִיט דֶעם גַאנְצֶען אַלְטֶען טְהֵייל שְׁטָאדְט וואוּ מֶענְשֶׁען זַיינֶען אָנְגֶעפַּאקְט ווִי אַ סְטַאדֶע בְּהֵמוֹת אוּנ לֶעבֶּען אִין צָרוֹת אוּנ דַחֲקוּת. דִי גַאס אִיז גֶעוֶוען קֵייטִיג, דֶער פְלַאסְטֶער פוּלְל גְרִיבֶּער אוּנ שְׁמוּטְץ, דִי וֶוענְד פוּן דִי הַייזֶער בֶּעדֶעקְט מִיט פַייכְטִקֵייט פוּן דֶער וַוארִימֶער ווִינְטֶער לוּפְט. טְרוֹיעֶרִיג אִיז אִיהְם גֶעוָוארֶען אוּיפְ'ן הַארְצֶען זֶעהֶענְדִיג דִי קֵייטִיגְקֵייט, דֶעם עֶלֶענְד וָואס קוּקְט אַרוֹיס פוּן יֶעדֶען ווִינְקֶעל...

נִיט וַוייט פוּן דֶער מַארְקַאדֶע גַאס אִיז פֶּיֶער אַרַיין אִין אַ הוֹיף פוּן דְרַיי הַייזֶער וָואס הָאבֶּען אוֹיסְגֶעזֶעהן ווִי אַ קַאזַארְמֶע אָדֶער אַ שְׁפִּיטָאל. עֶר אִיז גֶעוֶוען זִיכֶער אַז עֶר הָאט גֶעטְרָאפֶען וָואהִין עֶר בְּרוֹיךְ. דֶער הוֹיף הָאט אוֹיסְגֶעזֶעהן ווִי אַ וַואהֶרֶער

אָפְּטְרֶעט . אִין דִי צְוֵויי מָאנַאטֶען פְּרָאסְט הָאט מֶען , ווִי עֶס שַׁיינְט , אַהֶער אַרויסְגֶעפִיהְרְט אַלֶלֶע אוּמְרֵיינְלִיכְקֵייט אוּנ יֶעצְט הָאט עֶס אָנְגֶעהויבֶּען אָבְּגֶעהְן, צוּשְׁמָאלְצֶען ווֶערֶען אוּנ אַרויסְגֶעגֶעבֶּען פוּן זִיךְ אַ שְׁרֶעקְלִיכֶען עִפּוּשׁ . דִי הַייזֶער זֶענֶען גֶעווֶען אַזוֹי אַלְט אוּנ פֶּערְפוילְט אַז ס'הָאט גֶעשַׁיינְט , אָט אָט פַאלְלֶען זֵיי אַיין . דֶער אַרַיינְגַאנְג הָאט אויסְגֶעזֶעהְן ווִי אַ שְׁוַוארְצֶע פִינְסְטֶערֶע גְרוּבּ , דִי בְּלָאטִיגֶע שׁויבֶּען פַארְקְלֶעבְּט אוּמֶעדוּם מִיט שְׁטִיקְלֶעךְ פַּאפִּיער ; וואוּ מֶען הָאט זִיךְ גֶעקֶעהְרְט זַיינֶען גֶעהַאנְגֶען קוּיטִיגֶע שְׁמַאטֶעס , וָואס דֶער ווִינְד הָאט גֶעוָוארְפֶען אוּנ גֶעטְרֵייסֶעלְט ווִי שְׁוַוארְצֶע טְרויעֶר-פֶאנֶער . אִין דֶעם קְלֵיינֶעם צִימְמֶערִיל פַּארְ'ן הויז-וֶואכְטֶער (סְטָארָאז) הָאט פְּ ֶ ע ר בֶּעמֶערְקְט אַ קְרַאנְקֶען מֶענְשֶׁען , אַיינְגֶעוִויקֶעלְט אִין שְׁמַאטֶעס פוּן אַ אַלְטֶע פֶּערְדִישֶׁע דֶעק .

— דָא בַּיי אַיךְ ווָאהְנְט אַ נְ'אַלְטֶער אַרְבֵּייטֶער לַ א וְ ו ָ א ו . זָאגְט מִיר אויף ווֶעלְכֶען עֶטַאז אוּנ מִיט ווֶעלְכֶע טְרֶעפּ גֶעהְט מֶען צוּ אִיהְם ?

דֶער קְרַאנְקֶער הָאט נִיט גֶעעֶנְטְפֶערְט , נָאר אויסְגֶעגְלָאצְט פַּאר שְׁרֶעק אַ פָּאר אִידְיָאטִישֶׁע אויגֶען . דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט אַ ווַיילֶע גֶעוַוארְט , בַּאלְד אָבֶּער הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט טִיעף אִין הויף אַ קְלֵיין מֵיידִיל אוּנ גֶענוּמֶען גֶעהְן צוּ אִיהְר דוּרְכ'ן גְרויסֶען אָפְּטְרֶעט אויף דִי שְׁפִּיץ פִינְגֶער .

— מֵיידֶעלֶע , ווֵייסְט נִיט וואוּ ווָאהְנְט אִין דֶעם הויף אַ נְ'אַלְטֶער אַרְבֵּייטֶער לַ א וְ ו ָ א ו ? .

דָאס מָאגֶערֶע לַייבּ פוּנְ'ם מֵיידִיל אִיז גֶעווֶען בֶּעדֶעקְט מִיט אֵיין אֵיינְצִיג רָאזָאווֶע קְלֵיידִיל וָואס הָאט שׁוֹין אויסְגֶעזֶעהְן ווִי אַ שְׁמַאטֶע . זִי הָאט גֶעצִיטְטֶערְט פוּן קֶעלְט ; דִי הֶענְטְלִיךְ זַיינֶען גֶעווֶען בְּרוין אוּנ בְּלוֹי . זִי הָאט זִיךְ אוּמְגֶעדְרֶעהט צוּ אִיהְם מִיט אִיהְר שֶׁאן , נָאר עֶרְפְרוירֶען , פָּנִים'ל .

— לַ א וְ ו ָ א ו ? . . . נֵיין , נִיט , אִיךְ ווֵייס נִיט .

אוּנ זִי הָאט צוּ אִיהְם אויסְגֶעשְׁטְרֶעקְט אֵיינֶע פוּן אִיהְרֶע מָאגֶערֶע , עֶרְפְרוירֶענֶע הֶענְטְלִיךְ . עֶר הָאט אִיהְר גֶעגֶעבֶּען אַ קְלֵיינֶע זִילְבֶּערְנֶע מַטְבֵּעַ אוּנ זִי הָאט גֶענוּמֶען שְׁפְּרִינְגֶען פוּן פְרֵייד אִיבֶּער דֶער בְּלָאטֶע ווִי אַ יוּנְג צִיגֶעלֶע אוּנ צוּגֶעזוּנְגֶען מִיט אִיהְר שַׁארְף קוֹל'כִיל :

— אִיךְ ווֵייס נִיט , אִיךְ ווֵייס נִיט , אִיךְ ווֵייס נִיט ! . . .

עֶר הָאט גֶענוּמֶען גֶעהְן נָאךְ אִיהְר . זִי אִיז פַארְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען אִין אֵיינֶע פוּן דִי טְהִיעֶרֶען אוּנ פְּ ֶ ע ר הָאט אָנְגֶעהויבֶּען אִיהְר נָאכְגֶעהְן אויף דִי פִינְסְטֶערֶע , שְׁטִינְקֶעדִיגֶע טְרֶעפּ , וָואס זַיינֶען גֶעווֶען צוּבְּרָאכֶען אוּנ אַזוֹי גְלִיטְשִׁיק , אַז עֶר הָאט גֶעמוּזְט זִיךְ אָנְהַאפֶּען בַּיים פַארְשְׁמָאלְצִינֶעם שְׁטְרִיק , וָואס הָאט גֶעדִינְט פַּאר אַ פָּארֶענְ- טְשֶׁע . אָבֶּער אַלֶלֶע טְהִירֶען זֶענֶען גֶעווֶען פֶּערְמַאכְט אוּנ פֶּערְשְׁלָאסֶען ; אויף זַיין קְלַאפֶּען הָאט זִיךְ קֵיינֶער נִיט אָבְּגֶערוּפֶען . פְּ ֶ ע ר הָאט נִיט גֶעוואוּסְט וָואס צוּ טְהוּן , עֶר אִיז צוּרִיק אַרָאפּ אִין הויף אוּנ אָנְגֶעהויבֶּען גֶעהְן אויף דִי אַנְדֶערֶע טְרֶעפּ , וואוּ עֶס הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַזָאלְכֶע שְׁטַארְקֶע קִינְדֶערִישֶׁע גֶעשְׁרֵייעֶן , אַז מֶען הָאט גֶעקָאנְט גְלויבֶּען , דָא שְׁטִיקְט מֶען אַ קִינְד . עֶר אִיז גֶעגַאנְגֶען אַהִין , פוּן ווַאנֶעט דָאס גֶעשְׁרֵיי

הֶארְט זִיךְ, אוּנ אִיז גֶעקוּמֶען צוּ אַ אָפְּפֶען טְהִיר: אִין אַ גְרוֹים צִימֶער, וואוּ קֵיינֶער
אִיז נִיט גֶעוֶוען, הָאט זִיךְ גֶערִיסֶען מִיט דִי לֶעצְטֶע כֹּחוֹת אַ קִינְד, צוּגֶעבּוּנְדֶען צוּ
אַ נִיעדְרִיג טִישֶׁעל, עֶר זָאלל נִיט אוּמְפַאלְלֶען. פֶּיֶער אִיז וִויעדֶער אַרְאפְּגֶעגַאנְגֶען
אוּנְטֶען, מִיט אַ וֶועהטָאג אִין הַארְצֶען: עֶר הָאט גֶעפִיהלְט, אַז דָאס גַאנְצֶע בְּלוּט
וֶוערְט אִין אִיהְם פֶּערְגְלִיוֶוערְט, וֶועהֶענְדִיג אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶע אָרִימְקֵייט.

גֶעהֶענְדִיג אִיז אִיהְם אַנְטְקֶעגֶען גֶעקוּמֶען אַ פְרוֹי, וָואס הָאט גֶעטְרָאגֶען אִין
פַארְטוּךְ דְרַיי קַארְטָאפְפֶעל. אוֹיף זַיין פְרַאגֶע הָאט זִי מִיט אוּנְטְרוֹיֶען בֶּעטְרַאכְט זַיין
אַנְצוּג אוּנ גֶעעֶנְטְפֶערְט: לַאוְוֶיאוּ, לַאוְוֶיאוּ... נֵיין, אִיךְ קֶען נִיט אַזֶעלְכֶען.
וֶוען דֶעם וֶואכְטֶערְם פְרוֹי זָאלל זַיין, וָואלְט זִי אַייךְ אֶפְשַׁר גֶעקֶענְט זָאגֶען. דָא בַּיי
אוּנְז אִין הוֹיז זֶענֶען פִינְף קָארִידָארֶען: עֶס אִיז שְׁוֶוער צוּ קֶענֶען אַלְלֶע אַיינְוָואהנֶער,
בִּפְרַט אַז זֶעהְר אָפְט בַּייטֶען זֵיי זִיךְ. פְּרוּבְט פְרֶעגֶען אָט דָארְט.

דִי טְרֶעפּ אִין וִוינְקֶעל וואוּ זִי הָאט אִיהְם אָנְגֶעוִויזֶען, אִיז גֶעוֶוען נָאךְ אַבִּשְׁיילִיכֶער
פוּן אַלְלֶע אִיבְּרִיגֶע: דִי שְׁטַאפְּפֶעל צוּבְרָאכֶען בִּיז אֵיינֶעם, דִי וֶואנְד פַייכְט, גְלַייךְ וִוי
פוּן זֵיי וָואלְט אַרוֹיסְגֶעזֶעצְט דֶער שְׁוֵייס פוּן אַלְלֶע אָרִימֶע שְׁכֵנִים, וָואס וָואהנֶען אוּנ
מוּטְשֶׁען זִיךְ דָא. פוּן דִי קְלֵיינֶע קָארִידָארֶען הָאט שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעפּוּשְׁט, פוּן דִי צִימֶערן
הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט קוֹלוֹת, זִידְלֶעַרַיי, גֶעוֵויין. אַיין טְהִיר הָאט זִיךְ מִיט רַעַשׁ גֶעעֶפֶענְט
אוּנ אוֹיפְ'ן שְׁוֶועל אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ מַאנְסְפֶּערְשׁוֹין אוּנ גֶעשְׁלֶעפְּט פַאר דִי הָאר אַ פְרוֹי,
אוּנ הִינְטֶער זֵיי שְׁטֶעהֶען דְרַיי קְלֵיינֶע קִינְדֶער אוּנ וֵויינֶען מִיט בִּיטְטֶערֶע קוֹלוֹת. אַ שְׁטָאק
הֶעכֶער הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט דוּרְךְ דֶער הַאלְבּ־אָפֶּענֶער טְהִיר אַ מָאגֶערֶע פְרוֹי מִיט
אַ נְ'אַיינְגֶעפַאלְלֶענֶע בְּרוּסְט, זִי הָאט זִיךְ פֶּערְקַייכְט פוּן הוּסְטֶען אוּנ אַרוּמְגֶעטְרָאגֶען
הִינְ־אוּנ־צוּרִיק אַ קִינְד, אִיהְם גֶעשָׁאקֶעלְט אוּנ גֶעטְרֵייסֶעלְט, עֶר זָאל נִיט וֵויינֶען וָואס זִי
הָאט נִיט אִיהְם צוּ גֶעבֶּען קֵיין מִילְךְ. אִין דֶער צְוֵוייטֶער דִירָה הָאבֶּען גֶעוָואהנְט צוּ־
זַאמֶען דְרַיי פַאמִילְיֶעס, וֶועלְכֶע סְ'אִיז שְׁוֶוער גֶעוֶוען צוּ עֶרְקֶענֶען אוֹיבּ דָאס זַיינֶען
מֶענְנֶער אָדֶער פְרוֹיֶען, יוּנְגֶע אָדֶער אַלְטֶע — אַלְלֶע אַרוּמְגֶעהַאנְגֶען מִיט שְׁמַאטֶעס,
גֶעזֶעסֶען אִין לֶעדִיגֶען צִימֶער אַרוּם אַ גְרוֹיסֶע שִׁיסֶעל אוּנ גֶעגֶעסֶען מִיט גְרוֹיס
הוּנְגֶער עֶפֶּעס אַ שְׁפַּייז, אַ גֶעמִישֶׁעכְץ, וָואס אַ הוּנְד וָואלְט דָאס נִיט גֶעוָואלְט שְׁמֶעקֶען.
זֵיי הָאבֶּען נָאר אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ דֶערְזֶעהֶענְדִיג פֶּיֶער'ן, עֶפֶּעס אַ מוּרְמֶעל
גֶעטְהוּן אוּנ גָאר נִיט גֶעעֶנְטְפֶערְט.

בַּיי פֶּיֶער אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען מַאכֶען נָאךְ אֵיין פְּרָאבֶּע עֶהֶדֶער עֶר גֶעהְט אַרוּנְטֶער,
אוּנ עֶר הָאט גֶענוּמֶען קְלַאפֶּען אִין טְהִיר אוֹיפְ'ן הֶעכֶער'ן עֶטַאז, נִיט וַוייט פוּן
קָארִידָאר. אִיהְם הָאט גֶעעֶפֶענְט אַ פְרוֹי מִיט אַ צוּוָוארְפֶען קָאפּ הָאר, וָואס הָאבֶּען
שׁוֹין אָנְגֶעהוֹיבֶּען גְרוֹי וֶוערֶען, אָבְּוָואהל זִי אִיז, וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ, נָאךְ נִיט אַלְט גֶעוֶוען
קֵיין פֶערְצִיג יָאהר. אִיהְרֶע בְּלַאסֶע לִיפֶּען אָהְן אַ טְרָאפֶּען בְּלוּט, אִיהְרֶע אוֹיסְגֶע־
לָאשֶׁענֶע אוֹיגֶען, דָאס גֶעלֶע פָּנִים הָאבֶּען גֶעוִויזֶען וִוי מִיעד אוּנ אוֹיסְגֶעמוּטְשֶׁעט זִי
אִיז; דָאס גַאנְצֶע גֶעשְׁטַאלְט אִיז אָהְן לֶעבֶּען, אוֹיסְגֶעטְרִיקֶענְט, דֶערְשְׁלָאגֶען פוּן שְׁרֶעק־
לִיכֶער אָרִימְקֵייט. זִי אִיז צוּמִישְׁט גֶעוָוארֶען דֶערְזֶעהֶענְדִיג זַיין גַייסְטְלִיכֶען מַאנְטֶעל אוּנ

האט ערשראָקען געזאָגט:

— קומט, קומט, הערר גייסטליכער.

נאָר א ארבייטער, וועלכען פּ ע ר האט פריהער ניט בעמערקט, א מאַנן פון א יאָהר פיערציג, הויך, מאגער, מיט א פּליך אויפ'ן קאָפּ אונ מיט א רויטען אָבגעקראַ־כענעם באָרד, האט אויסגעשטרעקט מיט כּעס זיין פויסט, גלייך ער וואלט זעהר וועלען נעהמען דעם גייסטליכען ביים קראַגען אונ ארויסשליידערן פון צימער. באלד אבער האט ער זיך בערוהיגט, געזעצט אויף א הינקעדיגען בענקעל אונ אויסגעדרעהט צום גייסטליכען עקסטרא מיט'ן רוקען. אין צימער איז נאָך געווען א מיידעל מיט בלאָנדע האָאר, אלט א יאָהר עלף־צוועלף, מיט א לאַנגליך שמאלעס געזיכט, וואס האָט אויס־געזעהן פאלקאממען ענטוויקעלט אונ פארשטאנדיג נאָך פאר דער צייט, ווי די מייסטען אָרימע, אונגליקליכע קינדער. דער פאטער האט זי צוגערופען אונ אַוועקגעזעצט אויפ'ן שויס; ווי עס ווייזט אויס האט ער ניט געוואלט, דער מאנטעל פון גייסטליכען זאָל זי אָנריהרען.

פּ ע ר האט געפיהלט א וועהטאג אין הארצען פון אזא אויפנעהמען, אבער נאָך מעהר האט איהם געריהרט דער שרעקליכער דלות פון דער פאמיליע, וואס וואהנט אין א קאלטען צימער מיט נאקיטע ווענט אזוי ווי עס שיינט, זעהר אומ־גליקליך.

פּ ע ר האט נאָך אמאל א פרעג געטהון:

— מאדאם, קענט איהר ניט דעם אלטען ארבייטער לאוויזאוו?

די פרוי איז געשטאנען יעצט נאָך מעהר ערשראָקען, זעהענדיג ווי דער מאַנן איז אין כּעס פאר וואס זי האט אריינגעלאָזען פּ ע ר'ן. זי האט מיט מורא געפּרובט פארבעסערן איהר פעהלער.

— לאוויזאוו... לאוויזאוו... ניין! סאלוואַ, האר נאר: דו קענסט איהם ניט?

סאלוואַ האט ניט געענטפערט נאָר א ציה געטהון מיט די אקסלען. דעם מיידיל אבער האט זיך פארגלוסט אריינמישען אין געשפּרעך.

— דו ווייסט וואס, מוטטער טעאָדאָר, עס קען זיין ער מיינט דעם פילאָזאָף.

— פריהער איז ער געוועזן א מאלער — האט פּ ע ר געזאָגט — היינט איז ער אלט אונ קראנק אונ קען ניט מעהר ארבייטען.

די מאדאם טעאָדאָר האט זיך גלייך אָנגעשטויסען, וועמען ער מיינט.

— יא, יא, דאס איז טאקי דער זעלבער. ביי אונז הייסט ער פילאָזאָף, אזוי האט מען איהם א נאָמען געגעבען אין אונזער קווארטיל. עס קען זיין, אז זיין פאמיליען נאָמען איז לאוויזאוו.

סאלוואַ האט דערווייל אויסגעשטרעקט דעם פויסט אין דער הויך, גלייך ער וואלט געסטראשעט גאט, אונ האט אהן ווערטער אויסגעדריקט זיין פּראטעסט, זיין

כַּעַס, פַּאר וָואס פִיהרְט זִיךְ דִי וֶועלְט אַזוֹי פְּאדְלֶע, אַז אַלְטֶע לַייט, וָואס הָאבֶּען אַ גַאנְץ לֶעבֶּען גֶעהָארֶעוֶועט, מוּזֶען שְׁטַארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער וִוי צוּשְׁלָאגֶענֶע קְלַיאטְשֶׁעס. נָאכְדֶעם הָאט עֶר זִיךְ ווַיעדֶער פַארְטְרַאכְט אוּנ גֶעבְּלִיבֶּען זִיצֶען שְׁטוּם, אָהן בֶּעוֶועגוּנְג. עֶר אִיז גֶעוֶועזֶען פוּן פְּרָאפֶעסְיֶע אַ מֶעכַאנִיק אוּנ יֶעצְט הָאט עֶר קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶעלָאזְט פוּן טִישׁ, וואוּ סְ'אִיז גֶעלֶעגֶען זַיין זֶאקִיל מִיט אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען — אַ קְלֵיין לֶעדֶערְן זֶאקִיל, אָנְגֶעבְּלָאזֶען פוּן אֵיין זַייט. עֶר הָאט גֶעטְרַאכְט וֶועגֶען דֶעם, וָואס עֶר הָאט שׁוֹין אַזוֹי לַאנְג נִיט גֶעפוּנֶען קֵיין אַרְבַּייט; הָאט גֶעטְרַאכְט, וִוי עֶר הָאט אוּמְזָאנְסְט גֶעזוּכְט אַ שְׁטֶעלֶע שׁוֹין קַיילֶעכְדִיגֶע צְווֵיי חֲדָשִׁים. פְּלוּצְלִינְג הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט דִי טָאכְטֶער גֶעהַמְט דָאס זֶאקִיל אוּנ וויל עֶס אֶפְּפֶענֶען.

עֶר הָאט אַ צִיטְטֶער גֶעטְהוּן, גֶעוָוארֶען בְּלַאסס פוּן אוֹיפְרֶעגוּנְג, אוּנ גֶעזָאגְט פְרַיינְדְלִיךְ אָבֶּער שְׁטְרֶענְג:

— סֶעלִינַא, לֶענ אַוֶועק! אִיךְ הָאבּ דִיר אֵיין מָאל פַאר אַלְלֶע מָאל פֶערְבָּאטֶען, זָאלְסְט זִיךְ נִיט צוּשְׁטֶעקֶען צוּ מַיינֶע אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען.

עֶר הָאט גֶענוּמֶען דָאס זֶאקִיל אוּנ פָארְזִיכְטִיג אַוֶועקְגֶעשְׁטֶעלְט הִינְטֶער זִיךְ בַּיים וַואנְד.

— אַלְזָא, הֵייסְט עֶס — הָאט פְּיֶער גֶעפְרֶעגְט — וְואהנְט לַאוְויזָאוו דָא אִין הוֹיז?

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט שְׁרֶעקֶעדִיג אַקוּק גֶעטְהוּן אוֹיף סַאלְוַוא'ן, גְלַייךְ זִי וָואלְט פְרֶעגֶען זַיין מֵיינוּנְג. אִיהר אִיז קֵיינְמָאל נִיט גֶעפֶאלְלֶען וָואס מֶען אִיז אַזוֹי שְׁלֶעכְט מְקַבֵּל־פָּנִים דִי גַייסְטְלִיכֶע, וֶוען זֵיי קוּמֶען בֶּעזוּכֶען דִי אָרִימֶע לַייט — וָואס שַׁאדְט עֶס מֶען זָאל זֵיי פְרַיינְדְלִיכֶער אוֹיפְנֶעהמֶען? מֶען קֶען דָאךְ אַ מָאל הָאבֶּען פוּן זֵיי אַ שְׁטִיקֶעל טוֹבָה. דֶערְזֶעהֶענְדִיג אַז סַאלְוַוא אִיז וַוייטֶער פֶערְזוּנְקֶען אִין זַיינֶע פִינְסְטֶערֶע גֶעדַאנְקֶען אוּנ לֶאזְט אִיהר מְהוּן וָואס זִי וִויל, הָאט זִי זִיךְ גוּטְמִיטְהִיג גֶעוֶוענְדְט צוּ פְּיֶער'ן אוּנ גֶעזָאגְט:

— אוֹיבּ אִיהר ווִילְלְט, קֶען אִיךְ אַייךְ אַהִין פִיהרֶען. עֶר וָואהנְט אִין עֶק קָארִידָאר, מֶען דַארְף נוּר אַרוֹיפְגֶעהן עֶטְלִיכֶע טְרֶעפְּלִיךְ.

סֶעלִינַא אִיז אַרָאבְּגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען פוּן פְּאטֶערְס קְנִיע אוּנ מִיטְגֶעגַאנְגֶען מִיט'ן גַייסְטְלִיכֶען. סַאלְוַוא אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען אַלֵיין אִין צִימְמֶער, אִין דֶעם קַאלְטֶען צִימְמֶער, וואוּ עֶר הָאט פַארְבְּרַאכְט גַאנְצֶע טֶאג אִין נוֹיט אוּנ עֶלֶענְד, דַחֲקוּת אוּנ אוֹיפְרֶעגוּנְג — אִין צִימְמֶער וואוּ סְ'אִיז נִיט גֶעוֶוען קֵיין פַייֶער אוּנ קֵיין בְּרוֹיט, דָארְט אִיז עֶר גֶעבְּלִיעבֶּען אַלֵיין מִיט זַיינֶע צוּמִישְׁטֶע גֶעדַאנְקֶען אוּנ הָאט קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶעלָאזְט פוּן זַיין זֶעקֶעל, גְלַייךְ וִוי נָאר דִי אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען אַלֵיין קֶענֶען אִיהם אַרוֹיסְהֶעלְפֶען, רַאטֶעוֶוען פוּן אַלְלֶע אוּמְגְלִיקֶען.

מֶען הָאט ווירְקְלִיךְ בֶּעדַארְפְט אַרוֹיפְגֶעהן נָאךְ עֶטְלִיכֶע טְרֶעפְּלִיךְ הֶעכֶער. פְּיֶער אִיז נָאכְגֶעגַאנְגֶען דֶער מַאדַאם טֶעאָדָאר מִיט סֶעלִינַא'ן אוּנ אִיז אַרַיין אִין אַ עֶנְגֶען בֵּיידֶעם, סַאמֶע אוּנְטֶערן דַאךְ, אַ מִין לָאךְ, וָואס אִיז נִיט גְרֶעסֶער וִוי עֶטְלִיכֶע

קוואדראט-ארשין, מיט א משופּעדיגען סופיט, אז ס'איז געוועז אונמעגליך שטעהן גלייך. אויבען איז געוועזן א קליין פענסטעריל, נור יעצט זיינען די שויבען געוועזן בעדעקט מיט שנעע און מען האט געמוזט לאזען אפען די טהיר, אז מען זאל קענען עטוואס זעהען. דערפאר אבער האט מען דאס וועטער פון דרויסען דא זעהר גוט געשפירט: דער צושמאלצענער שנעע האט זיך טראפפענסווייז דורכגעזייט און געקאפּעט אויף דער פּאדלאגע. די פייכטיגקייט האט בעדעקט אללעס מיט א דיקע, גרויע שאל. און דא, אין דער נארע, וואו ס'איז ניט געוועזן קיין איינציג בענקיל, אפילו ניט א שפּיין בּרעטעל, אין ווינקעל אויף דער ערד, אויף אבשיילינע שמאטעס, האט זיך געוואלגערט דער אלטער לאוויזאוו ווי א האלב-געפּגערטע בהמה, אין א הויפען מיסט.

— אט האבען זיי איהם, ביטטע! — האט סעלינא געזאגט מיט איהר קלינגענ־דיגע שטיממע — אט איז ער, דער פילאזאף.

מאדאם טעאדאר האט זיך איינגעבויגען, זעהן אויב ער לעבט נאך.

— יא, ער סאפּעט נאך, דאכט זיך ער שלאפט. א, ווען מען זאל איהם יעדען טאג געבען עססען וואלט ער נאך געוועזן גאנץ געזונד. וואס זאל מען אבער טהון? ער האט ניט קיין קרוב, קיין גואל, עלענד ווי א שטיין, און אין אזא עלטער איז דאס בעסטע געהן — אין וואססער אריין! מאלעריי איז א שווערע מלאכה, מאנכער האט שוין צו פופציג יאהר קיין כח ניט, ארבייטען אויף די רושטאוואניעס. אנפאנגס האט לאוויזאוו געקריגען ארבייט אין דער ניעדער. נאכדעם איז ער געווארען א נאכט־שומר אין א טארטאק. היינט האט ער שוין דאס אויך ניט — מען האט איהם ארויס־געטריבען. צוויי מאנאט וואלגערט ער זיך דא אין ווינקעל. ס'ווייזט אויס, ער איז עקסטרא געקומען אהער, דערפראכען ווערען. דער ווירטה האט קיין הארץ ניט, איהם ארויסצווארפען. מיר, שכנים, ברענגען איהם מאנכעס מאל א ביססעל וויין, א שטיקעל טרוקען ברויט — דאס איז אבער גאנץ זעלטען. מיר האבען אליין ניט מיט וואס די נשמה אונטערהאלטען.

מיט שרעק האט פּ. ער בעטראכט די חורבה, דאס רעשט ביססעל ביינער, וואס זענען געבליעבען נאך פופציג יאהר נויט, ארבייט און צרות. ער האט קוים אפגעזוכט צווישען די שמאטעס דעם גרויען קאפּ, וואס איז געוועזן צוריבען, צושלאגען, צוראנעט; דאס געזיכט בעוואקסען מיט א הארטען, צוטטיגען בארד, די קינבאקען אויסגעקרימט צייט די צאהן זיינען ארויסגעפאללען, די אויגען ווי גלעזערנע באנקעס, די נאז הענגט איבערן מויל. ער האט אין גאנצען אויסגעזעהן ווי אפּיה, ווי א אויס־געפאהרענע, אויסגעמוטשעטע, אויסגעמאנערטע שקאפּע, וואס טויג ניט מעהר ווי אין שעכט-הויז.

— א, אומגליקליכע בעשעפעניש! — האט דער גייסטליכער געמורמעלט מיט א ציטטער — און אזאלכען לאזט מען שטארבען פאר הונגער, איינזאם, אהן די מינדעסטע הילף! מען האט איהם ניט צוגענומען אין הקדש און ניט אין שפיטאל?

— אבער וואס! — האט מאדאם טעאדאר געענטפערט מיט איהר שרעקעדי־

גֶער, גֶעצוויגֶענֶער שְׁטִימְמֶע — דִי שְׁפִּיטָאלֶען זַיינֶען גֶעמַאכְט פַאר קְרַאנְקֶע אוּנ עֶר קְרֶאנְקְט דָאךְ נִיט, — עֶר פֶּגֶרְט גְלַאט אַזוֹי אָהן כֹּחוֹת. אוֹיסֶער דֶעם אִיז עֶר אַבִּיסֶעל מְשׁוּגָע, אַיינְגֶעשְׁפַּארְט. עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג אִיז מֶען דָא גֶעוֶוען אוּנ גֶעוָואלְט אִיהְם נֶעהמֶען אִין אַ שׁוּץ־הויז, הָאט עֶר אָבֶער נִיט גֶעוָואלְט מֶען זָאל אִיהם הַאלְטֶען פַארְשְׁלָאסֶען. אַז מֶען פְרֶעגְט אִיהְם עֶפֶּעס, זִידֶעלְט עֶר יֶעדָערֶען אוּנ אִיבֶּערְהוֹיפְּט הָאט עֶר אַ שְׁלֶעכְטֶען נָאמֶען, אַ שִׁכּוֹר אוּנ בֶּעפַאלְט דִי רַייכֶע. נוּ, אַ דַאנְק גָאט, שׁוֹין בַּאלְד פָּטוּר וֶוערֶען!

פְּ יֶ ע ר הָאט זִיךְ אַיינְגֶעבוֹיגֶען אוּנ גֶעזֶעהן, לַאוְויָאוו הַאלְט אָפֶּען דִי אוֹיגֶען. עֶר הָאט גֶענוּמֶען רֶעדֶען פְרַיינְדְלִיךְ מִיט דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען אוּנ עֶרְצֶעהלֶען, אַז אִיהְם הָאט גֶעשִׁיקְט אַהֶער זַיינֶער אַ גוּטֶער פְרַיינְד, בְּרֶענְגֶען אַ בִּיסֶעל גֶעלְט. דֶער אַלְטֶער הָאט אַנְפַאנְגְס, ווִי עֶר הָאט בֶּעמֶערְקְט דֶעם גַייסְטְלִיכֶען, אָנְגֶעהוֹיבֶּען מוּרְמְלֶען אוּנ שִׁילְטֶען. דָאךְ אִיז עֶר נָאךְ גֶעוֶוען בַּיים שֵׂכֶל אוּנ פַארְשְׁטַאנֶען אַ נְ׳עֵסֶק, ווִי יֶעדֶער פַארִיזֶער אַרְבֵּייטֶער.

— אוֹיבּ אַזוֹי, וֶועל אִיךְ טַאקֶע בֶּענֶעצֶען דִי לִיפֶּען, אַדְרַבָּא — הָאט עֶר גֶעזָאגְט גַאנְץ דַייטְלִיךְ — אוּנ וֶועל פַארְבַּייסֶען מִיט אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט, אַז סְ׳אִיז יָא פַארַאן גֶעלְט — שׁוֹין צְוֵויי טָאג הָאבּ אִיךְ אִין מַיין מוֹיל נִיט גֶעהַאט.

סֶ ע לִ י נַ א הָאט זִיךְ אָנְגֶעבָּאטֶען אַרוּנְטֶערְלוֹיפֶען אוּנ מַאדַאם טֶ ע אָ דָ א ר הָאט זִי אַרָאפְּגֶעשִׁיקְט, בְּרֶענְגֶען בְּרוֹיט מִיט אַ קְוָוארְט וַויין פַאר פְּ יֶ ע רְ׳ס גֶעלְט. אַלֵיין הָאט זִי זִיךְ דֶערְוַויל גֶענוּמֶען עֶרְצֶעהלֶען דֶעם גַייסְטְלִיכֶען, אַז אֵייגֶענְטְלִיךְ הָאט מֶען שׁוֹין גֶעוָאלְט אַרַיינְגֶעהמֶען לַ א וְ ו יָ א וְ ו׳ן אִין פְּרִיוּט פוּן אַלְטֶע בַּעֲלֵי־מְלָאכוֹת, וָואס שְׁטֶעהט אוּנְטֶערְן שׁוּץ פוּן דֶער בַּארָאנֶעסֶע ד י ו ו י לְ יַ א ר; מֶען הָאט זִיךְ אָבֶער, ווִי עֶס וַוייזְט אוֹיס, נָאכְגֶעפְרֶעגְט אוֹיף דֶעם פַּארְשׁוֹין אוּנ, אַפָּנִים, גֶעהַאט שְׁלֶעכְטֶע נַאכְ־רִיכְטֶען...

— אַ! דִי בַּארָאנֶעסֶע ד י ו ו י לְ יַ א ר, אִיךְ קֶען זִי, ווִי דֶען... נָאךְ הַיינְט וֶועל אִיךְ גֶעהן צוּ אִיהר! הָאט פְּ יֶ ע ר אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן מִיט אַ צוּבְּלוּטִיגְט הַארְץ — עֶס אִיז נִיט מֶעגְלִיךְ אַ מֶענְשֶׁען לָאזֶען לֶאנְגֶער אִין אַזָא צוּשְׁטַאנְד.

דֶערְוַויל אִיז סֶ ע לִ י נַ א צוּרִיק גֶעקוּמֶען אוּנ גֶעבְּרַאכְט בְּרוֹיט מִיט אַ קְוָוארְט וַויין. זֵיי הָאבֶּען זַאלְבֶּעדְרִיטְט אַנִיעדֶער גֶעזֶעצְט לַ א וְ ו יָ א וְ ו׳ן אוֹיף דֶעם הוֹיפֶען שְׁמַאטֶעס, אִיהְם דֶערְלַאנְגְט עֶסֶען אוּנ טְרִינְקֶען, נָאכְדֶעם אַוֶועקְגֶעלֶעגְט גֶעבֶּען אִיהְם דָאס רֶעשְׁט וַויין אוּנ בְּרוֹיט — אַ גְרוֹיס פֶּעגִיץ פוּן פִיער פוּנְט, אוּנ אִיהְם אָנְגֶעזָאגְט וָוארְטֶען, נִיט אוֹיפְעֶסֶען אַלֶעס פַאר אַמָאל.

— דֶער הֶערר גַייסְטְלִיכֶער וָואלְט בֶּעדַארְפְט אִיבֶּערְלָאזֶען זַיין אַדְרֶעס, פִיעלְלַייכְט וֶועט מֶען עֶפֶּעס בְּרוֹיכֶען — הָאט גֶעזָאגְט מַאדַאם טֶ ע אָ דָ א ר, וֶוען זֵיי זַיינֶען צוּרִיקְגֶעקוּמֶען צוּם טְהִיר פוּן אִיהְר דִירָה.

פְּ יֶ ע ר הָאט גְרַאדֶע נִיט גֶעהַאט קֵיין ווִיזִיט־קַארְטֶע אוּנ אַלֶע דְרַיי זַיינֶען אַרַיין אִין צִימֶער. סַ א לְ וַ ו א אִיז שׁוֹין נִיט גֶעוֶוען אַלֵיין. אִין צִימֶער אִיז גֶעשְׁטַאנֶען נָאךְ אַ יוּנְגֶער מַאנְן, פוּן אַ יָאהְר צְוַואנְצִיג, אוּנ סַ א לְ וַ ו א אִיז גֶעוֶוען פַארְטִיעפְט אִין

א שטארקען שמועס מיט איהם. דער גאסט איז געווען א מאגערער ברונעט, די האר געשוירען ביז צום הויט, דאס בערדיל גאר וואס ארויסגעשפראצט, ליכטיגע אויגען, א גלייכע נאז און דינגע ליפען. אויף זיין בלאסען, לעבעדיגען, קלוגען געזיכט זענען וואו־ניט־וואו געווען קליינע זוממער־שפרענקעליך. ער האט געציטערט פאר קעלט אין זיין לייכטען, אבגעטראגענעם ראקיל. דער שטערן איז געווען ווי אנגע־ברוגזט, איינגעשפארט.

— דער הערר גייסטליכער וויל מיר איבערלאזען זיין אדרעס מכח דעם פילאזאף — האט מאדאם טעאדאר שטילל געזאגט און ס'איז געווען קענטיג, אז זי איז ניט צופריעדען וואס א פרעמדער איז אין צימער.

ביידע מאנספערזאנען האבען אקוק געטהון מיט א באזער מינע אויפ'ן גייסטליכען, נאכדעם איינער אויפ'ן צווייטען און זיינען מיט אמאל שטילל געבליבען, גלייך דער אטהעם וואלט זיי פערהאפט פון דער אייזיגער קעלט וואס האט געוויעט פון סופיט.

סאלווא האט פאמעלאכ'ן אויפגעהויבען דעם זעקעל אינסטרומענטען וואס איז געשטאנען אנגעשפארט צום וואנט.

— דו געהסט אוועק? ווייטער זוכען ארבייט?

ער האט קיין ווארט ניט געענטפערט, נור מיט כעס א מאך געטהון מיט'ן האנד ווי איינער רעדט: מיר איז שוין אללעס איינס, אז די ארבייט זוכט מיך ניט וועל איך זי אויך ניט זוכען.

— פונדעסטוועגען סטארע זיך עפעס ברענגען; ווייסט דאך, ביי אונז איז שוין אללעס אויסגעגאנגען... וויפיעל א זייגער וועסטו צוריק קומען?

ער האט ווידער געענטפערט מיט א שטוממער בעוועגונג, אז ער וועט קומען ווען ער וועט קאנגען און אפשר וועט ער שוין קיינמאל ניט צוריק קומען. זיינע בלויע, מאטטע אויגען האבען א פונקעל געטהון און זיינען פייכט געווארען, אבוואהל ער האט זיך בעמיהט מיט אלע כחות אונטערדריקען די טרערען. ער האט געהאפט די טאכטער מעלינא, זי שטארק צוגעדריקט צו זיך און איז האסטיג ארויס, צוזאממען מיט'ן יונגען חבר, דאס זאקיל אונטער'ן ארם.

— מעלינא — האט מאדאם טעאדאר געזאגט דעם מיידעל — גיב דעם הערר גייסטליכען א בלייפעדער. ביטטע מיין הערר, זעצט אייך דא אהער, וועט אייך זיין בעקוועמליכער צו שרייבען.

פיער האט זיך געזעצט ביים טיש אויף דעם בענקעל וואו סאלווא איז נור־וואס געזעצען.

— ער איז ניט קיין שלעכטער מענש — האט זי גענומען פארענטפערען איהר מאנן וואס האט זיך אזוי גראב אויפגעפיהרט — נאר פון פיעל ביטטערקייט און פערדרוס אין זיין לעבען איז ער געווארען באז, נערוואזע. דאס זעלבע איז מיט'ן יונגען מאנן וואס איהר האט דא געזעהן, וויקטאר מתית. עס געהט איהם ניט! חאטש ער איז

אַ אויסגעצייכענטער יונג, גוט ערצויגען, געבילדעט; זיין מוטטער, אַ נ'אַלמנה, האט אויך אַ געמוטשעטעס לעבען, קוים וואס זי שלאגט זיך דורך. נו, פארשטייט זיך אַז זייער קאפ איז פארדרעהט אונ זיי געהען אַרום מיט די געדאנקען איבערקעהרען די גאנצע וועלט... אַזאלכע פיינע־בריות הויבען מיר ניט אָן צו געפעלען אונ דאך ווילט זיך מיר שטארק, זיי פארענטפערן...

פּיער האט זיך ניט געאיילט שרייבען זיין אַדרעס אונ האט נייגיעריג אויסגעהערט איהרע רייד.

— ווען איהר, העררר גייסטליכער, זאלט וויסען וואס פאר אַ נ'אומגליכער מענש דער סאַלוואַ איז! אַלס קינד איז ער געבליבען אַ עלענדער יתום, אָהן אַ פאטער אונ אָהן אַ מוטטער. אַנפאנגס האט ער זיך אַרומגעשלעפט אויף דער וועלט, געפּרובט אַללע מלאכות, צו פערדיענען אַ שטיקעל ברויט. נאכדעם איז ער געוואָרען אַ מעכאניק אונ דווקא אַ גוטער מייסטער, בנאמנות, אַ געשיקטער, אַ פלייסיגער. נאר שוין דאמאלס האט איהם אנגעהויבען פארדרעהען דער מוח, ער האט ליעב געהאט מיט אַללעמען זיך אַרומרייסען, אַראבגעפיהרט פון וועג זיינע חברים, מיט איין ווארט: ער האט ערגעץ ניט געקאנט איינלעבען. ענדליך, אַז ער איז אַלט געוואָרען אַ יאהר דרייסיג, האט איהם עפּעס אַ מאשינען־מאכער פארנארט אין אַמעריקא אונ געבראכט דערצו, אַז אין זעקס יאהר שפּעטער איז ער צוריק געקומען אַ היים אַ קראנקער, אָהן אַ גראשען געלט... איהר דארפט וויסען, אַז מיין יונגערע שוועסטער, לעאָניע, איז געוועזען זיין ווייב. זי איז געשטארבען נאך עהדער ער איז אַוועקגעפאהרען אין אַמעריקא, אונ האט איהם איבערגעלאזט אַ יאהריגע טאכטער, סעלינאַן. דאמאלס האב איך נאך געלעבט מיט מיין מאנן, טעאָדאָר לאַביטט, אַ מוליער. איך וויל מיך ניט בריהמען, נאר איך זאג אייך, אַז ווי שווער אונ ביטטער איך האב געארבייט, געבלענדעט די אויגען איבער'ן נאדעל, האט ער מיך דאך שטאנדיג געשלאגען, געממית'ט. דער סוף איז געוועזען אַז ער האט מיך אַוועקגעווארפען אונ איז ענטלאָפען מיט אַנ'אַנדערע. וואס אמת, די זאך האט מיך מעהר געפרייט ווי געערגערט... ס'פארשטעהט זיך, ווען סאַלוואַ איז צוריק געקומען אונ מיך געטראָפען אַליין מיט דער קליינער סעלינאַ וואס איך האב ערצויגען אונ געהאלטען ווי אַ אייגען קינד, האבען מיר אָנגעהויבען וואהנען צוזאמען. חתונה האבען מיר ניט געהאט, נאר דאס איז דאך אַללעס איינס; ניט אמת, העררר גייסטליכער?

אונ מאדאם טעאָדאָר איז דאך אַ ביסעל פארשעמט געוואָרען, אָבוואהל זי האט ניט אויפגעהערט צו ערצעהלען וועגען זיך, גלייך זי וואלט וועלען ווייזען אַז זי שטאמט פארט פון אַ שענע פאמיליע:

— מיר איז קיינמאל ניט געגאנגען אין לעבען, נאר איך האב נאך אַ צווייטע שוועסטער, האָרטענזיאַ, איז זי אַ טשינאָווניקס פרוי אונ וואהנט אין אַ גאנץ שענער דירה אויף'ן בולוואר ראששואר. מיר זיינען געוועזען דריי שוועסטער פון דער צווייטער ווייב — האָרטענזיאַ, די יונגסטע פון אונז אַללע, לעאָניע וואס איז געשטארבען,

אונ אִיךְ, פּאלִיפַא — גָאר די עֶלְטְסְטֶע. אַ בְּרוּדֶער הָאבּ אִיךְ פוּן אַיין מַאמֶען, עֶזְשֶׁען טוּסְסֶען, אַ יָאהר צֶעהן עֶלְטֶער פוּן מִיר. עֶר אִיז אויךְ אַ מֶעכַאנִיק אונ צַייט דֶעם לֶעצְטֶען קְרִיעג אַרְבֵּייט עֶר אַלְץ אִין דֶער אֵייגֶענֶער פַאבְּרִיק, נִיט וַוייט פוּן דַאנֶען, אויף מַארְקַאדֶע גַאסס. די גַאנְצֶע צָרָה אִיז וָואס עֶרְשְׁט נִיט לַאנג הָאט אִיהם דֶער שְׁלַאג גֶערִיהרְט... אונ אִיךְ הָאבּ פַארְלָארֶען מַיינֶע אויגֶען אַרְבֵּייטֶענְדִיג 10 שָׁעָה אִין טָאג מִיט'ן נָאדֶעל. יֶעצְט קֶען אִיךְ שׁוֹין נִיט אֲפִילוּ עֶפֶּעס פַארְלַאטְטֶען, אַזוֹי טְרֶערֶען מִיר די אויגֶען. אִיךְ הָאבּ מִיר גֶעזוּכְט אַ נְ'אָרְט, גֶעוָואלְט וֶוערֶען אַ דִינְסְט, אַ טָאג־מֶענְשׁ, קֶען אָבֶּער נִיט גֶעפִינֶען, דֶער שְׁלִימַזָל לָאזְט מִיךְ נִיט אָפּ. אונ אַזוֹי מוּטְשֶׁען מִיר זִיךְ, אִין אַייבִּיגֶען דַלוּת, מֶען לֶעבְּט עֶרְגֶער וִוי דֶער הוּנְד, אִין שְׁטוּבּ אִיז נִיטָא קֵיין זַאךְ, אונ זֶעהר אָפְט טְרֶעפְט אַז ס'קוּמְט נִיט אִין אוּנְזֶער מוֹיל קֵיין שְׁטִיקֶעל טְרוּקֶען בְּרוֹיט צְוֵויי טֶאג נָאכְאַנַאנְד. די לֶעצְטֶע צְוֵויי חֲדָשִׁים פְּרֶאסְט אִיז נָאךְ גֶעוֶוען אַ צוּגָאבּ, מִיר זַיינֶען אַזוֹי דֶערְפְרוֹירֶען גֶעוָוארֶען אִין דֶער צַייט, אַז מַאנְכֶעס מָאל, אוֹיפְשְׁטֶעהֶענְדִיג אִין דֶער פְרִיה הָאבֶּען מִיר זִיךְ אַלֵיין גֶעוואוּנְדֶערְט וָואס מִיר לֶעבֶּען נָאךְ... וָואס זָאל מֶען טְהוּן! אִיךְ הָאבּ קֵיינְמָאל נִיט גֶעוואוּסְט פוּן גְלִיק! פְרִיהֶער הָאט מֶען מִיךְ גֶעשְׁלָאגֶען אָהן רַחֲמָנוּת, הַיינְט טוֹיג אִיךְ שׁוֹין צוּ גָארְנִישְׁט, פַארְוָוארְפֶען אִין ווִינְקֶעל אונ וֵויים אַלֵיין נִיט צוּ וָואס לֶעבּ אִיךְ אויף דֶער וֶועלְט.

אִיהר שְׁטִימְמֶע הָאט גֶעצִיטְטֶערְט, די אֶנְגֶעצוּנְדֶענֶע אויגֶען זֶענֶען גֶעוָוארֶען פַארְגָאסְסֶען מִיט טְרֶערֶען, אונ פְּיֶער הָאט פַארְשְׁטַאנֶען אַז אַזוֹי וֵויינְט זִי אִיהרֶע גַאנְצֶע יָאהרֶען, אַז זִי אִיז אַייגֶענְטְלִיךְ אַ גוּטֶע פְרוֹי, נָאר אָהן ווִילְלֶען, שׁוֹין אוֹיסְגֶעמֶעקְט פוּן לֶעבֶּען, זִי וֵויים נִיט פוּן לִיעבֶּע, לֶעבְּט מִיט אַ מַאנְסְפֶּערְזָאן צוּזַאמֶמֶען ווַייל זִי הָאט קֵיין אַנְדֶער בְּרֵירָה נִיט.

— אָ, אויף סַאלְוַא'ן הָאבּ אִיךְ נִיט וָואס צוּ בֶּעקְלָאגֶען זִיךְ — הָאט זִי ווַייטֶער גֶערֶעדְט — עֶר אִיז אַ אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְטֶער מֶענְשׁ, טְרַאכְט נוּר אַז די וֶועלְט זָאל זַיין גְלִיקְלִיךְ; עֶר טְרִינְקְט נִיט, אַרְבֵּייטֶעט וֶוען עֶר קָאנְן. עֶר וָואלְט אָבֶּער אַסַךְ מֶעהר גֶעאַרְבֵּייט וֶוען עֶר זָאל זִיךְ נִיט פַארְדְרֶעהֶען דֶעם קָאפּ מִיט פָּאלִיטִיקֶע. מֶען קֶען נִיט טְהוּן צְוֵויי מְלָאכוֹת צוּזַאמֶמֶען: שְׁמוּעֶסֶען מִיט קַאמְרַאדֶען, גֶעהן אויף אֲסִיפוֹת אונ אִין דֶער זֶעלְבֶּער צַייט זַיין אִין וֶוערְקְשְׁטַאט. דָאס אִיז זַיין שׁוּלְד — וָואס אֶמֶת אִיז אֱמֶת. אונ דָאךְ בֶּעקְלָאגְט עֶר זִיךְ נִיט אוּמְזָאנְסְט — אִיהר קֶענְט אַייךְ גָאר נִיט פָארְשְׁטֶעלֶען וִוי דָאס אוּנְגְלִיק פֶערְפָאלְגְט אִיהם אויף יֶעדֶען טְרִיטט. אֲפִילוּ אַ מַלְאָךְ וָואלְט גֶעקֶענְנְט פוּן זִינֶען אַרָאפּ, הַיינְט וִוי זָאל עֶר נִיט בֶּאז אונ מְשׁוּגָע וֶוערֶען? אִין די לֶעצְטֶע צְוֵויי מָאנַאטֶען הָאט עֶר בֶּעגֶעגֶענְט נָאר אַיין אֵיינְצִיגֶען מֶענְשֶׁען, אַ גֶעלֶעהְרְטֶען, גִילְיָאם פְּרָאמַאן; עֶר וָואהְנְט דָארְט, אוֹיפ'ן בַּארְג, אונ גִיט אִיהם מַאנְכֶעס מָאל אַ שְׁטִיקֶעל אַרְבֵּייט — אַ דַאנְק דֶעם גוּטֶען מֶענְשֶׁען, קֶענֶען מִיר חָאטְשׁ אַמָאל פַארְזוּכֶען אַ בִּיסֶעל וָוארֶעם גֶעקֶעכְץ.

פְּיֶער הָאט זִיךְ שְׁטַארְק פַארְוואוּנְדֶערְט דֶערְהֶערֶענְדִיג זַיין בְּרוּדֶערְס נָאמֶען אונ עֶר הָאט אִיהר גֶעוָואלְט נָאךְ אֵיינִיגֶע זַאכֶען פְרֶאגֶען, אָבֶּער עֶס אִיז אִיהם עֶפֶּעס אוּנ־

בעקוועם געוועזן רעדען וועגען ברודער. ער האט א קוק געטהון אויף ס ע ל י נ א׳ן, וואס איז געשטאנען שטיל אהן ווארטער, מיט איהר ערנסטען געזיכט פון א קראנק קינד די מאדאם ט ע א ד א ר האט בעמערקט ווי ער שמייכעלט צום מיידיל, און האט ווייטער געזאגט:

— איהר ווייסט, די הויפט־זאך וואס איהם צורייצט און צוקאכט, איז דער געדאנ־קען וועגען דעם מיידיל. זי איז ביי איהם א נ׳אויג אין קאפ און ער איז גרייט אללעס צורייסען ווען ער זעהט. זי לעגט זיך שלאפען מיט א הונגעריגען מאגען. זי איז אזא ליעב קינד, האט אזוי גוט געלערנט אין דער קלויסטער־שולע, און יעצט האט זי ניט אפילו א שטיקעל מלבוש אנצוטהון געהן אין שולע.

פ י ע ר האט ענדליך פארשריבען זיין אדרעס, אריינגעשטעקט דעם קינד אין האנט א פינף־פראנקשטיק און האסטיג געזאגט, זיי זאלען קיין צייט האבען איהם אפדאנקען:

— איהר וועט שוין וויסען וואו מיך אפזוכען אז מען וועט עפעס בריובען פאר ל א ו ו י א ו ו. איך וועל נאך היינט טהון אין דעם, מען זאל איהם צונעהמען, און האף אז אין אבענד וועט מען נאך איהם שיקען.

מאדאם ט ע א ד א ר האט ניט געהערט און איהם געדאנקט אהן אויפהער, און ס ע ל י נ א, וואס איז געווארען איבערראשט דערזעהענדיג אזא גרויסע מטבע פון הונדערט סו ביי זיך אין האנד, האט געמורמעלט אליין צו זיך:

— אך, דער ארימער פאפא! ער איז געגאנגען זוכען גראשענס! זאל איך אפשר לויפען, איהם צוריק רופען, זאגען אז אויף היינט האבען מיר גענוג?

דער גייסטליכער האט שוין אין קארידאר דערהערט ווי די פרוי האט גע־ענטפערט:

— יעצט איז ער שוין ווייט, אויב ער האט זיך ניט אפגעשטעללט ערגעץ אויפ׳ן וועג. פיעללייכט וועט ער זעלבסט קומען.

פ י ע ר האט זיך ארויסגעחאפט פון דעם הויז, וואס איז פול שרעקליכקייטען און עלענד. ער האט געפיהלט א רוישונג אין קאפ און א שרעקליכען וועהטאג אין הארצען. ארויסגעהענדיג האט ער פארוואונדערט בעמערקט, ווי ס א ל ו ו א און וויקטאר מ ת י ת שטעהען ביידע אין א ווינקעל פון שמוציגען הויף וואו עס שטינקט ווי אין א אפטרעט. זיי זיינען ארויס אהער, ענדיגען דא זייער שמועס וואס זיי האבען ניט געקענט אויספיהרען אין צימער. דא האבען זיי ווייטער עפעס גערעדט איינער מיט׳ן צווייטען, געטענה׳ט מיט גרויס חשק, מיט היטץ, די אויגען האבען ביי ביידען גע־בלישצעט. דערהערענדיג די טריטט פון גייסטליכען זיינען זיי מיט א מאהל אפגעקיהלט אינ פערשוויגען געווארען, ניט גערעדעט מעהר א ווארט, נור איינער דעם אנדערען געדריקט פעסט די האנד. וויקטאר איז אוועק אין דער זייט פון מאנמארטר און ס א ל ו ו א איז געבליעבען שטעהן, גלייך ער וואלט זיך געיישוב׳ט וואס צו טהון. נאכדעם האט ער אויסגעגלייכט זיין מאגערען, אויסגעארבייטען און אויסגעהונגערטען קערפער, האט

זיך א קעהר געטהון צו דער מארקאדע גאס אונ גענומען געהן מיט'ן ועקעל אינסטרומענטען אונטערן ארם.

פיער האט אנפאנגס געוואלט איהם נאכלויפען אונ זאגען אז די טאכטער רופט איהם צוריק אהיים, נאר באלד האט ער זיך אבגעהאלטען, עס האט איהם פערפעהלט מוטה. לאז שוין זיין ווי עס געהט, מען קאן ניט איבערמאכען דעם שיקזאל . . . ער איז אבער יעצט שוין ניט געוועזען אזוי רוהיג, ניט געפיהלט אין זיך אזא קאלטע טרויערקייט ווי אין דער פריה. דא אויף דער גאסס, אין דעם קאלטען טומאן האט ער אין זיך געשפיערט א פיבער-היטץ; אין איהם האט זיך ווידער אנגעצונדען א פייער פון בארימהערציגקייט, נאכדעם ווי ער האט געזעהן אזא שרעקליכע נויטה אונ ארימקייט. ניין, ניין! די וועלט איז פיל אונ פול מיט צרות אונ לייד, מען דארף ניט אויפהערען קאמפפען, ראטעווען לאוואזאוו'ן, חאטש עטוואס ערקוויקען אזוי פיעל אומגליקליכע ארימע לייט. ער וועט יעצט מאכען א נייע פראבע מיט דעם פאריז וואס ליעגט פאר איהם איינגעוויקעלט אין א טומאן פון אש-קאליר. אין פיער'ס קאפ האט ווידער אויפגעלעבט די פאנטאזיע אז עס וועט אנהויבען שיינען די גרויסע זונן וואס וועט אויסזאען געזונד אונ פרייד, זי וועט איבערמאכען די שטאדט פאר א גרויס בליהענדיגעס פעלד אונ פון דעם פעלד וועט ארויסוואקסען א נייע, בעססערע וועלט.

II.

אין יענעם פריהמארגען איז ביי דעם באראן דיוווילאר געווען א היימישער פריהשטיק, אויף וועלכען עס זיינען צוזאממענגעקוממען איינינע גוטע פריינד, מיימטענס אומגעבעטען. אזאלכע פריהשטיקען פאר היימישע מענשען פלעגען דארט זיין כמעט אלע טאג. דער גרויסארטיגער פאלאץ אויף איינע פון די שאנסטע גאססען, ניט ווייט פון בולוואר מאדעלענא, איז היינט, אין דעם קאלטען טומאניגען טאג, געווען פולל זעלטענע בלומען, וועלכע די באראנעססע האט זעהר ליעב געהאט. די הויכע, פראכטפאללע צימערן, אנגעשטעללט אונ בעהאנגען מיט זעלטענע קינסטלערישע זאכען, האבען דורך די בלומען אויסגעזעהן ווי א ווינטער-גארטען, וואו דער בלאססער, טרויעריגער שיין פון טאג האט געמאכט א נ'אנגענעהמען, ליעבליכען איינדרוק.

די גרויסע צימערן פאר געסט זיינען געווען אונטען, מיט די פענסטער אין א ברייטען, גערוימיגען הויף. פארענט, פאר די צימערן, א קליין ווינטער-גארטיל, וואו צוויי לאקאיען אין דונקעל-גרינע קליידער מיט גאלדענע פאססען, זיינען שטאנדיג געשטאנען אויף דיזשור. דעם גאנצען פראנט פון צפון זייט האט פארנוממען א בעריהמטע בילדער-גאלעריע, וועלכע מען האט געשאצט ביז עטליכע מיליאן פראנק. דורך די פראכטיגע טרעפ איז מען ארויף אין צימערן, וואו ס'האט געוואהנליך גע-

וואהנט די פאמיליע; זיי זיינען בעשטאנען פון א גרויסען פאנסענעם זאל, א קליין בלוי נאסט-צימער, א קאבינעט, אויסגעשלאגען די וואנד מיט גאנץ אלטען לעדער און מעבלירט אויף'ן ענגלישען פאסאן; נאכדעם זיינען געגאנגען שלאף-צימערן און גארדעראבע-צימערן.

דער יינגער האט נאך ניט געשלאגען קיין צוועלף; דער באראן דיווילעאר איז היינט געקומען דער ערשטער, פריהער פאר אללע, אין דעם קליינעם בלויען גאסט-צימער. ער איז געוועזען א מאן פון א יאהר זעכציג, הויך און שטארק, מיט א גראבע נאז, א ברייטען פלייטשיגען מויל און וואלפישע צאהן וואס האבען נאך ביז היינט בעהאלטען זייער שאנקייט. ער איז אבער נאך אין דער יוגענד געווארען פליכיג, און דאס ביססעל האר וואס איז איהם געבליבען פלעגט ער פארבען, דעם בארד אין גאנצען ראזירען צייט ער איז גרוי געווארען. די גרויע אויגען האבען שטאלץ און ענערגיש געלויכטען, זיין געלאכטער האט געקלונגען מיט נצחון. און דאס גאנצע אויסזעהען איז געוועזען פון א מענשען וואס פיהלט זיין קראפט, זיין ממשלה, א מענשען וואס טהוט ווי איהם געפאללט, פרעגט ניט נאך קיינעם און אללע מוזען איהם פאלגען און זיך אונטערגעבען;

ער איז דורכגעגאנגען הין און צוריק אין צימער און געבליעבען שטעהן פאר א זעלטענעם קארב מיט בלומען נעבען פענסטער. אויף'ן קאמין, אויפ'ן טיש — איבעראלל האבען געשמעקט בינטלעך פיאלקעס. ער האט זיך אוועקגעזעצט אויף א שטוהל בעשלאגען מיט בלויען אטלאס געשטריקט אין זילבער, און איז געזעססען א היפשע צייט שטילל, ווי איינגעשלאפען דורך די זיססע ריחות, די ליעבעווארימקייט און שטיללקייט. נאכדעם האט ער ארויסגעשלעפט א בלאט צייטונג פון טאש און גענומען לעזען א נ'ארטיקעל; דאס גאנצע הויז ארום איהם האט ווי געטרומייטערט פון זיין אונגעהייער רייכטום, זיין תקיפות און די גאנצע געשיכטע פון דעם לעצטען יאהרהונדערט וואס האט איהם געמאכט פאר אזא שטארקען הערשער פון מיליאנען.

דער זיידע זיינער, זשעראם דיווילעאר, א זוהן פון א קליינעם אדוואקאט, איז אין יאהר 1788 געקוממען אין פאריז, אלס 15-יאהריגער בחור און איז געוועזען א שרייבער ביי א נאטאריוס. דאס איז געוועזען זעהר א טרוקענער מענש, נאר ספרימנע און א שרעקליכער רודף נאך געלד. ער האט זיך באלד געהארפען אויף פערשיעדענע געשעפטען, ביז ענדליך איז ער געווארען א ליווראנט (פאדראטשיק) ביי דער קייזערליכער ארמעע און האט אנגעקליבען מיליאנען. דער פאטער זיינער, גרעגואר דיווילעאר, זשעראמס זוהן, געבארען אין 1805 יאהר, איז געווען דער ערשטער פון דער גאנצער משפחה; דער קאניג לואי פיליפ האט איהם געגעבען דעם טיטעל „באראן", און ער איז א לאנגע צייט געשטאנען אין דער שפיץ פון די גרעסטע געלט-געשעפטען, די שפעקולאציעס, און געמאכט א אונגעהייערן פארמאגען פון די אייזענבאהנען, אייזען-גריבער און דעם סועץ-קאנאל. נאך זיין טוידט האט דער זוהן, דער היינטיגער באראן אנרי, וואס איז געבארען געווארען אין יאהר 1836, זיך

גֶענוּמֶען צוּ דִי גֶעשֶׁאפְטֶען עֶרְשְׁט וֶוען עֶר אִיז אַלְט גֶעוֶוען פִינְף־אוּנ־דְרַייסִיג יָאהר, אָבֶּער דֶערְפַאר אַזוֹי פְלַייסִיג זִיךְ אַרַיינְגֶעטְהוּן אִין זֵיי, אַז אִין פִינְף אוּנ צְוַואנְצִיג יָאהר אִיז זַיין פֶערְמֶאגֶען גֶעוָוארֶען צְוֵויי מָאל אַזוֹי גְרוֹיס. עֶר הָאט אַלְץ פֶערְנִיכְטֶעט, אַלְץ אַיינְגֶעשְׁלוּנְגֶען, צוּ וָואס עֶר הָאט זִיךְ נִיט צוּגֶערִיהְרְט. גֶעבֶּען חַאבַּאר. אִיבֶּער־קוֹיפֶען אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ מַייסְטֶער. שֵׂכֶל הָאט עֶר גֶעהַאט וֶועניגֶער פוּן פָאטֶער אוּנ פוּן זֵיידֶען; עֶר הָאט אַם מֶעהְרְסְטֶען גֶעווּכְט נוּר פֶערְגְנִיגֶען, הֲנָאָה הָאבֶּען פוּן זַיין פֶערְמֶאגֶען, דָאךְ אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער בְּרְיָה, זֶעהר פֶאהִיג צוּ זַיינֶע גֶעשֶׁאפְטֶען: וָואס עֶר הָאט פָארְגֶענוּמֶען הָאט עֶר גֶעמוּזְט אוֹיספִירֶען, גֶעשַׂארְט מִילְיָאנֶען ווִי מִיט לָאפַּאטֶעס, גֶעקוּקְט שְׁטָאלְץ אוֹיף דֶער רֶעגִירוּנְג, גֶעפִיהלְט זַיין כֹּחַ, גֶעוואוּסְט אַז אוֹיבּ עֶר קֶען נִיט אָבְקוֹיפֶען גַאנְץ פְרַאנְקְרַייךְ, אָבֶּער וֶועניגְסְטֶענְס קֶען עֶר בֶּעהַאלְטֶען אִין טַאשׁ אַ גַאנְץ מִינִיסְטֶעריוּם.

דֶער בַּארָאן הָאט גֶענוּמֶען לֶעזֶען מִיט גְרוֹיס אִינְטֶערֶעס אַ אַרְטִיקֶעל אִין דֶער גְרָאשֶׁען־צַייטוּנְג „פָאלְקְס שְׁטִימְמֶע". דָאס אִיז גֶעוֶוען אַ בִּילְלִיגֶע גֶעמֵיינֶע צַייטוּנְג, וָואס הָאט גֶעטְרָאגֶען אַ פְרוּמֶע מַאסְקֶע, גֶעשְׁרִיעֶגֶען אַז זִי נֶעהְמְט זִיךְ אָן פַאר'ן אֱמֶת אוּנ פַאר'ן יוֹשֶׁר, פַאר גָאט אוּנ רֶעלִיגְיֶע, אוּנ אַלְלֶע פְרִיהמָארְגֶען הָאט זִי אָפְּגֶעדְרוּקְט אַ נַייֶעם סְקַאנְדַאל, צוּ פַארְגְרֶעסֶערן דַאדוּרְךְ דִי צָאהל פוּן אִיהרֶע פְּרֶענוּמֶערַאנְטֶען. הַיינְט אִין דֶער פְרִיה אִיז אִין אִיהר גֶעוֶוען גֶעדְרוּקְט מִיט גְרוֹיסֶע בּוּכְשְׁטַאבֶּען אַ אוֹיפְשְׁרִיפְט פוּן אַ אַרְטִיקֶעל: „דִי גֶעשִׁיכְטֶע פוּן דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען. 25 מִילְיָאן שׂוֹחַד, צְוֵויי אוּנְטֶערְגֶעקוֹיפְטֶע מִינִיסְטָארֶען, דְרַייסִיג קָאמְפְּרָאמֶעטִירְטֶע דֶעפּוּטַאטֶען אוּנ סֶענַאטָארָאן". אִין אַרְטִיקֶעל זֶעלְבְּסְט, וָואס אִיז גֶעוֶוען גֶעשְׁרִיעבֶּען מִיט דֶער גְרֶאסְטֶער עַזוּת'קֵייט אוּנ גְרָאבְּקֵייט, הָאט דֶער הוֹיפְּט־רֶעדַאקְטָאר, דֶער בֶּעקַאנְטֶער ס א נְ יֶ ע, מוֹדִיעַ גֶעוֶוען, אַז עֶר הָאט אִין הַאנְד אוּנ וֶועט בַּאלְד אָפְּדְרוּקֶען אַ צֶעטְטֶעל פוּן צְוֵויי אוּנ דְרַייסִיג דֶעפּוּטִירְטֶע, פַארְלַאמֶענְטְס־לַייט אוּנ סֶענַאטָארֶען, וָואס דֶער בַּארָאן דִיוִוילְיַאר הָאט זֵיי אִיבֶּערְגֶעקוֹיפְט זֵיי זָאלְלֶען מִיטְשְׁטִימְמֶען אוּנ מַסְכִּים זַיין צוּ דִי אַפְּ־רִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען. דֶערְצוּ הָאט דֶער שְׁרַייבֶּער נָאךְ צוּגֶעגֶעבֶּען אַ גַאנְצֶע גֶע־שִׁיכְטֶע, וָואס הָאט פַּאסִירְט מִיט אַ גֶעווִיסְסֶען ג י נְ טֶ ע ר, וֶועלְכֶען דֶער בַּארָאן הָאט בֶּענוּצְט אַלְס זַיין אַגֶענְט אוּנ הַיינְט אִיז עֶר עַנְטְלָאפְפֶען *).

דֶער בַּארָאן אִיז זִיךְ גֶעזֶעסֶען גַאנְץ רוּהִיג אוּנ הָאט גֶעלֶעזֶען וָוארְט פַאר וָוארְט, אִיבֶּערְגֶעקַייט יֶעדֶע פְרַאזֶע, אוּנ אָבְּוָואהל עֶר אִיז גֶעוֶוען אַלֵיין אִין צִימְמֶער, הָאט עֶר אָפְּט גֶעצוֹיגֶען מִיט דִי אַקְסְלֶען אוּנ גֶערֶעדְט הוֹיךְ; ס'אִיז קֶענְטִיג גֶעוֶועזֶען אָן אִיהם אַז עֶר אִיז פָאלְקָאמְמֶען זִיכֶער בַּיי זִיךְ, פִיהלְט זַיין כֹּחַ, אוּנ נֶעהמְט זִיךְ גַאנְץ וֶועניג צוּם הַארְצֶען פוּן אַזָאלְכֶע אַרְטִיקְלֶען.

---

*) מיט דער צייטונג „פאָלקסשטיממע" מיינט דאָ זאָלאַ די בעקאַנטע פאַריזער אַנטיסעמיטישע סקאַנדאַלעזע צייטונג „ליבער פאראָל" (דאָס פרייע וואָרט). דער הויפּט רעדאַקטאָר איז דער צורר היהודים דרימאָן. זאָלאַ רופט איהם דאָ „סאַניע".

— אַ דוּרַאק! עֶר וֵויים נָאךְ פִּיעל וֶועניגֶער פוּן דֶעם וָואס עֶר שְׁרַייבְּט.

אִין דֶער זֶעלְבֶּער מִינוּט אִיז פּוּנְקְט אַרַיין אִין צִימְמֶער דֶער עֶרְשְׁטֶער גַאסְט — אַ הֶערְר פוּן אַ יָאהר פִיעֶר אוּנ דְרַייסִיג אָדֶער עֶטְוָואס וֶועניגֶער, גֶעקְלֵיידֶעט זֶעהר עֶלֶעגַאנְט, אַ שֶׁאנֶער בְּרִינֶעט, מִיט פְרֶעהלִיכֶע אוֹיגֶען, אַ דִינֶע נָאז, גֶעקְרַייזֶעלְטֶע הָאר — זַיין גַאנְצֶע פִיגוּר הָאט גֶעהַאט אִין זִיךְ עֶטְוָואס לַייכְטזִינְנִיגְקֵייט. הַיינְטִיגֶען פְרִיה־מָארְגֶען הָאט עֶר, אַלְס אוֹיסְנַאהמֶע, אוֹיסְגֶעזֶעהן נֶערְוֶועז, אוּנְרוּהִיג, אוּנ זַיין שְׁמֵייכֶעל אִיז גֶעוֶוען וִוי גֶעצְוואוּנְגֶען.

— אָה, דָאס זַיינְט אִיהר, דוּטִיל! — הָאט דֶער בַּארָאן גֶעזָאגְט אוֹיפְשְׁטֶעהֶענְדִיג — אִיהר הָאט גֶעלֶעזֶען?

עֶר הָאט גֶעוִויזֶען אוֹיפְ׳ן בְּלֶאטְטִיל צַייטוּנְג „פָאלְקְס שְׁטִימְמֶע” וֶועלְכֶען עֶר הָאט שׁוֹין גֶעהַאט צוּנוֹיפְגֶעלֶעגְט אוּנ גֶעוָואלְט אַרַיינְלֶעגֶען אִין טַאשׁ.

— גֶעוִויס, גֶעלֶעזֶען. סְ׳אִיז גֶעפְּלוֹידֶערְט... וִוי אַזוֹי הָאט סַאנְיֶע גֶעקֶענְט בֶּעקוּמְמֶען דָאס צֶעטְטֶעל פוּן דִי פַאמִילְיֶעס? אָדֶער גֶעפִינְט זִיךְ צְוִוישֶׁען זֵיי אַ מָסֵר?

דֶער בַּארָאן הָאט אִיהְם רוּהִיג אָנְגֶעקוּקְט אוּנ גֶעקְוָואלֶען וֶועהֶענְדִיג וִוי עֶר אִיז אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען. דוּטִיל אִיז גֶעוֶוען אַ זוּהְן פוּן אַ אָרִימֶען אָבֶּער עֶהרְלִיכֶען נָאטַארְיוּס אִין אַנְגוּלֶעם אוּנ אִין דֶעם זְכוּת פוּן זַיין פָאטֶער הָאט אִיהְם זַיין שְׁטָאדְט נָאךְ גַאנְץ יוּנְג אוֹיסְגֶעקְלִיבֶּען פַאר אַ דֶעפּוּטַאט אִין פַארְלַאמֶענְט אִין פַּארִיז. דָא הָאט עֶר גֶעפִיהְרְט אַ פְרֶעהלִיךְ לֶעבֶּען, גֶעזוּכְט פֶערְגְנִיגֶען. זַיין שֶׁאנֶע וָואהנוּנְג אוֹיף סִירֶען גַאס, זַיין הַצְלָחָה צְוִוישֶׁען דִי פְרוֹיעֶן, בַּיי וֶועלְכֶע עֶר הָאט שְׁטַארְק נוֹשֵׂא חֵן גֶעוֶוען, הָאט אִיהְם גֶעקָאסְטֶעט נִיט וֶועניג גֶעלְד, אוּנ עֶר הָאט זִיךְ פְרֶעהלִיךְ, לַייכְטזִינְנִיג אַרַיינְגֶעלָאזְט אִין נִיט קֵיין גְלַאטֶע גֶעשֶׁעפְטֶען, אוּנ גָאר נִיט גֶענוּמְמֶען צוּם הַארְצֶען וָואס עֶר פַארְקוֹיפְט זַיין רֵיינֶעם גֶעוִויסֶען, זַיין סָאוֶועסְט.

— בַּא! — הָאט דֶער בַּארָאן גֶעעֶנְטְפֶערְט — עֶרְשְׁטֶענְס אִיז נָאךְ אַ גְרוֹיסֶע פְרַאגֶע צוּ הָאט גָאר סַאנְיֶע אַזַא צֶעטְטֶעל, אִיךְ בִּין שְׁטַארְק מְסוּפָּק אוֹיבּ עֶס גֶעפִינְט זִיךְ גָאר אַזַא מִין צֶעטְטֶעל. גִינְטֶער אִיז נִיט אַזַא נַארְר, עֶר זָאל אוֹיסְשְׁרַייבֶּען אַלֶע נָאמֶען. אוּנ צְוֵוייטֶענְס, וֶוען אֲפִילוּ עֶס אִיז פַארַאן אַזַא רְשִׁימָה, אִיז אוֹיךְ נִיט קֵיין גְרוֹיס אוּמְגְלִיק. סְ׳אִיז אַ גֶעוֶואהְנְלִיכֶער עֵסֶק וָואס פַּאסִירְט יֶעדֶען טָאג...

דוּטִיל, וָואס אִיז הַיינְט צוּם עֶרְשְׁטֶען מָאל אִין לֶעבֶּען גֶעוֶוען אוּנְרוּהִיג אוּנ דֶערְשְׁרָאקֶען, הָאט גֶעשְׁלוּנְגֶען דֶעם בַּארָאנְס רֵייד. אִיהְם אִיז נֶעטְהִיג גֶעוֶוען צוּ בֶּערוּהִיגֶען זִיךְ.

— אַ יָא? — הָאט עֶר אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן — אִיךְ הָאבּ אַלֵיין אוֹיךְ אַזוֹי גֶעטְרַאכְט: — דִי גַאנְצֶע זַאךְ אִיז נִיט וֶוערְטְה אַ אוֹיסְגֶעבְּלָאזֶען אֵיי.

עֶר הָאט זִיךְ בֶּעמִיהט וֶוערֶען צוּרִיק פְרֶעהלִיךְ, אוּנ אִין אֱמֶת הָאט עֶר זֶעלְבְּסְט נִיט גֶעוואוּסְט קְלָאר, וִוי אַזוֹי אִיז אִיהְם פוּן דֶעם גֶעשֶׁעפְט אַרַיינְגֶעפַאלֶען צֶעהן טוֹיזֶענְד פְרַאנְק: צוּ בְּתוֹרַת הַלְוָאָה אָדֶער גֶעוֶואהְנְלִיךְ חַאבַּאר, וַוייל גִינְטֶער אִיז גֶעוֶוען זֶעהר לָאוְקֶע אוּנ פַארְשְׁטַאנֶען גֶעבֶּען גֶעלְט אַז דֶער נֶעהמֶער זָאל גָאר נִיט בֶּעמֶערְקֶען

ווי מֶען ווילל איהם איבֶּערקויפֶען אונ זאל ניט האבֶּען קיין גֶעוויסֶענסבּיסֶען.

— נו, גֶעוויס איז עס ניט װערטה קיין אויסגֶעבּלאזֶען איי — האט פּאטאקֶעקֶעוועט דער באראן, וואס האט שטארק הֲנָאָה גֶעהאט ווֶעהענדיג דוּטִיל'ס איבּערגֶעשראקֶענֶע מינֶע — אונ וואס הֶערט זיך, האט איהר גֶעזֶעהן סילוויאנא'ן?

— איך גֶעה דאס טאקי פון איהר. זי איז אויף אייך שטארק אין כַּעַס... היינט אין דער פריה האט זי זיך דערוואוסט, אז פון דעם גאנצֶען עֵסֶק, מֶען זאל זי אריינגֶעהמֶען אין „פראנצֶאזישֶער קאמֶעדיֶע", איז גאר נישט גֶעוואֶרען.

דער באראן האט זיך אנגֶעצונדֶען.

װעגֶען דעם סקאנדאל מיט די אפריקאנישֶע אייזֶענבּאהנֶען האט ער גֶערֶעדט קאלט־בּלוּטיג, גֶעמאכט פון דעם א שׂפּאס, יֶעצט אבּער, קוים איז גֶעוואֶרען א רֶעדֶע פון דער פרויֶענצימֶער וואס איז גֶעווֶען זיין לֶעצטֶע ליעבּע אויף דער עלטֶער, האט אין איהם אנגֶעהויבֶּען קאכֶען דאס בּלוּט אונ ער איז ארויס פון די כֵּלים.

— וואס הייסט ס'איז גאר נישט גֶעוואֶרען? ערשט פערגֶעסטֶערן האט מֶען דאך מיר אין דער גֶעזֶעללשאפט פון „שֶאנֶע קונסטֶען" כִּמְעַט פֶערשפּראכֶען אויף זיכֶער...

סילוויאנא איז גֶעווֶען א אקטריסֶע. זי האט אויסגֶענוּמֶען ביים עוֹלָם ניט מיט איהר טאלאנט, נאר מיט איהר שֶאנקייט. יֶעצט האט זיך איהר פֶערגֶלוּסט אנקוּמֶען אין דעם טֶעאטֶער „פראנצֶאזישֶע קאמֶעדיֶע". דאס איז גֶעווֶען מֶעהר ווי א קאפּריז, א איינפאכֶער מְשׁוּגַעַת פון איהר זייט: גאנץ פּאריז האט גֶעלאכט דערפון; ווייל די שֶאנֶע אקטריסֶע האט גֶעהאט א מאוס'ן נאמֶען, גֶעווֶען אויסגֶעלאכסען, פארדארבֶּען אויפ'ן האכּסטֶען גראד. זי איז אבּער גֶעווֶען ביי זיך שטארק פארריסֶען אונ דורכאויס גֶעוואָלט אנקוּמֶען אין יֶענֶעם טֶעאטֶער.

— דער מיניסטֶער האט ניט מַסְכִּים גֶעווֶען — האט דוּטִיל ערקלערט.

דער באראן איז שיער ניט דערשטיקט גֶעוואָרען פון גרויס כַּעַס.

— דער מיניסטֶער, דער מיניסטֶער!... איך וועל איהם ווייזֶען, דעם מיניסטֶער! ער וועט ביי מיר באלד בּרֶעכֶען דעם קארק.

ער האט גֶעמוּזט בּלייבּען שטיל: די באראנֶעסֶע איז אריינגֶעקוּמֶען אין דעם קליינֶעם גאסטצימֶער. די באראנֶעסֶע איז נאך גֶעווֶען זֶעהר שֶאן, אבֶּוואהל זי איז שוין אריבּער דעם זעקס־אונ־פערציגסטֶען יאהר, א העללֶע בּלאנדינקֶע, הויבּגֶעוויקסיג, עטוואס דיקליך, מיט גראָסארטיגֶע אקסֶלען אונ וואונדערליכֶע ארעם, די הויט ווי זייד, אָהן א מינדסטֶען פֶעהלער. די עלטֶער האט ניט גֶערירט פון איהר שֶאנקייט. נאר איינס איז ביי איהר גֶעעלטֶערט גֶעוואֶרען: דאס גֶעזיכט, וואס האט אנגֶעהויבּען פארוויאנֶעט וֶוערֶען אונ צייטענוויז זיך בּעדעקט מיט רויטֶע פלֶעקֶען. דאס פלֶעגט איהר פארבּיטֶערן דאס לֶעבֶּען אונ זי האט זיך דערפון זֶעהר צום הארצֶען גֶענוּמֶען; דאס לאנגליכֶע גֶעזיכט מיט די בּלויֶע שמאכטֶענדֶע אויגֶען האבֶּען גֶעצייגט, אז זי שטאמט פון יודֶען. ווי א אזיאטישֶע שקלאפין איז זי פויל גֶעווֶעזֶען, האט פיינד גֶע־האט ריהרֶען זיך, גֶעהן, אֲפִילוּ רֶעדֶען איז איהר גֶעווֶען שווער, אונ האט

גֶעשַׁיינְט ווי גֶעבוֹירֶען נוּר פַאר אַ הַארֶעם. אִיהר גַאנְץ טְרַאכְטֶען אִיז שְׁטֶענְדִיג גֶעוֶוען נָאר וֶועגֶען אִיהר שֶׁאנְקַייט. הַיינְט אִיז זִי גֶעוֶוען אֶנְגֶעטְהוֹן אִין גַאנְצֶען וַוייס, אַ קְלֵייד פוּן וַוייסֶען זַייד, אֵיינְפַאךְ אָבֶער מִיט גֶעשְׁמַאק.

דוּטִיל אִיז עֶנְטְצִיקְט צוּגֶעלָאפֶען צוּ אִיהר אוּנ אַ קוּשׁ גֶעטְהוֹן אִין הַאנְד.

— אָ, בַּארָאנֶעסְסֶע! קוּקֶענְדִיג אוֹיף אַייךְ וֶוערְט פְרִיהלִינְג אִין הַארְצֶען. פַּארִיז אִיז הַיינְט אַזוֹי דוּנְקֶעל, אַזוֹי בְּלָאטִיג...

אִין דֶער זֶעלְבִּיגֶער מִינוּט אִיז אַרַיין אַ צְוֵוייטֶער גַאסְט, אַ הוֹיכֶער, שֶׁאנֶער מַאנְסְפֶּערְזָאן פוּן אַ יָאהר פִינְף אָדֶער זֶעקְס אוּנ דְרַייסִיג. דֶער בַּארָאן, וָואס הָאט גֶעבְּרֶענְט פוּן לַיידֶענְשַׁאפְט, הָאט בֶּענוּצְט דִי גֶעלֶעגֶענְהַייט אַרוֹיסְצוּחַאפֶּען זִיךְ פוּן צִימֶער. עֶר הָאט אַוֶועקְגֶעשְׁלֶעפְּט מִיט זִיךְ דוּטִיל'ן אִין זַיין קַאבִּינֶעט, מִיט דִי וֶוערְטֶער:

— קוּמְט, מַיין טְהַייעֶרֶער, אַ מִינוּט צוּ מִיר אַהֶער. אִיךְ בֶּעדַארְף אַייךְ זָאגֶען נָאךְ אַ פָּאר וֶוערְטֶער מִכֹּחַ דֶעם עִנְיָן... הֶערְר דֶע־קֶענְסַאק וֶועט דֶערְוַוייל פַארְבְּרֶענְגֶען מִיט מַיין פְרוֹי.

וֶוען דִי בַּארָאנֶעסְסֶע אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אַלֵיין מִיט דֶעם נַייֶעם גַאסְט, וָואס הָאט אִיהר אוֹיךְ מִיט גְרוֹיס רֶעסְפֶּעקְט אַ קוּשׁ גֶעטְהוֹן אִין הַאנְד, הָאט זִי אִיהְם לַאנְג אָנְגֶעקוּקְט אָהן וֶוערְטֶער אוּנ אִיהרֶע בְּלוֹיע, שֶׁאנֶע אוֹיגֶען זֶענֶען גֶעוָוארֶען פוּל טְרֶערֶען. נָאכְדֶעם הָאט זִי זֶעהר שְׁטִילְל אַרוֹיסְגֶערֶעדְט:

— ווי צוּפְרִידֶען בִּין אִיךְ, מַיין זְשֶׁערַאר, וָואס עֶנְדְלִיךְ בִּין אִיךְ מִיט אַייךְ אַלֵיין. שׁוֹין מֶעהר פוּן אַ מָאנַאט הָאט אִיהר מִיר נִיט גֶעשַׁאפְט דֶעם פֶּערְגְנִיגֶען.

דִי גֶעשִׁיכְטֶע, ווי אַזוֹי דֶער בַּארָאן אַנְרִי דִיוִוילְיַאר הָאט חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט דֶער יוּנְגְסְטֶער טָאכְטֶער פוּן דֶעם יוּדִישֶׁען בֶּערִיהמְטֶען בַּאנְקִיר שְׁטֶערְנְבֶּערְגֶער, הָאט גֶעמַאכְט אַ גְרוֹיס גֶערוּדֶער אוּנ אִיז גֶעוָוארֶען אַ שֵׁם־דָבָר. ווי דִי רָאטְשִׁילְדְס אַזוֹי זַיינֶען אוֹיךְ דִי שְׁטֶערְנְבֶּערְגֶערְס אִין אַנְפַאנְגְס פוּן זֵייעֶר קַארְיֶערֶע גֶעוֶוען עֶטְלִיכֶע בְּרִי־דֶער, אֵיינֶער יוֹמְטוֹם אִין פַּארִיז אוּנ נָאךְ דְרַיי אִין בֶּערְלִין, לָאנְדָאן אוּנ ווִיעְן. צְווִישֶׁען דִי פִיער בְּרִידֶער אִיז גֶעוֶוען אַ שְׁטִילֶע פֶערְבִּינְדוּנְג, אַחְדוּת, אוּנ דַאדוּרְךְ הָאבֶּען זֵיי גֶעהֶערְשְׁט מִיט גְרוֹיס תְּקִיפוּת אִין דֶער פִינַאנְסֶען־וֶועלְט. דָאךְ אִיז יוֹמְטוֹם גֶעוֶוען וֶועניגֶער רַייךְ פוּן דִי אִיבְּרִיגֶע בְּרִידֶער אוּנ גֶעהַאט אַ גֶעפֶאהר־לִיכֶען קָאנְקוּרֶענְט — דֶעם בַּארָאן גְרֶענוּאַר, מִיט וֶועלְכֶען עֶר הָאט גֶעמוּזְט רַאנְגְלֶען זִיךְ פַאר יֶעדֶער גְרֶעסֶער פַארְדִינְסְט. אֵיינְמַאל, נָאךְ אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע מִלְחָמָה פַאר אַ גְרוֹיס פַארְדִינְסְט, אִיז אִין יוֹמְטוֹם קָאפ גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען אַ טִיפֶער גֶעדַאנְקֶען: חֲתוּנָה מַאכֶען זַיין יוּנְגְסְטֶע טָאכְטֶער תַּוָה מִיט אַנְרִי, דֶעם בַּארָאנְס זוּהְן. אַנְרִי הָאט גֶעהַאט אַ נָאמֶען פַאר זֶעהר אַ לִיעבֶּען יוּנְגֶען־מַאנְן, אַ אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְטֶען רַייטֶער, אַ אַיינְ־גֶעהֶער אִין קְלוּבּ, אַ קָארְטֶענְשְׁפִּילֶער. יוֹמְטוֹמְס חֶשְׁבּוֹן אִיז גֶעוֶוען, אַז נָאךְ דֶעם אַלְטֶען בַּארָאנְס טוֹידְט זָאל עֶר קֶענֶען אִיבֶּערְנֶעהמֶען אִין זַיינֶע הֶענְד דֶעם בַּארָאנְס בַּאנְק, אוֹיבּ דֶער אַיידֶעם וֶועט זִיךְ נוּר לָאזֶען. פוּנְקְט הָאט זִיךְ אַנְרִי דַאמָאלְס

פֶערְלִיעבְּט בִּיז אִיבֶּער דִי אוֹיעֶרֶען אִין דֶער בְּלָאנְדֶער שְׁאֶנֶער חַוָה, וָואס הָאט אַלֶלֶעמֶען אִיבֶּערְרַאשְׁט מִיט אִיהר שֶׁאנְקַייט. עֶר הָאט זִיךְ אֵיינְגֶעשְׁפַּארְט אַז עֶר מוּז זִי קְרִינְגֶען, אוּנ דֶער פָּאטֶער, וָואס הָאט גוּט גֶעקֶענְנְט זַיין זוּהְן, הָאט אַיינְגֶעווִילְלִיגְט אוּנ אִין הַארְצֶען גֶעלַאכְט. פוּן יוֹסְטוּס'ן, וָואס אִיז מָאוּס אַרַיינְגֶעפַאלְלֶען. בַּאלְד הָאט זִיךְ מַאקִי אַרוֹיסְגֶעווִיזֶען, אַז יוֹסְטוּס הָאט גֶעמַאכְט מִיט'ן שִׁדוּךְ וֶועהר אַ שְׁלֶעכְט גֶעשֶׁאפְט. נָאךְ דֶעם אַלְטֶען בַּארָאנְס טוֹידְט, וֶוען אַ נ ר י הָאט אִיבֶּערְגֶענוּמֶען זַיין הוֹיז, אִיז פוּן אִיהם אַרוֹיסְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען דֶער וָואלף, עֶר הָאט זִיךְ גֶעוָוארְפֶען ווִי אַ חַיָה רָעָה אוֹיף אַלְלֶע גְרֶאסְטֶע גֶעשֶׁאפְטֶען, גֶעריסֶען אַלְלֶע קָאנְקוּרֶענְטֶען, אוּנ זִיךְ צוּגֶענוּמֶען דֶעם גְרֶאסְטֶען חֵלֶק פַּארְדִיעִנְסְט. עֶר אִיז גֶעוָוארֶען אֵיינֶער פוּן דִי גְרֶעסְטֶע בַּאנְקִירֶען, אַלְלֶע הָאבֶּען פַּאר אִיהְם גֶעצִיטְטֶערְט, אוּנ נִיט נָאר חַוָה הָאט אִיהְם נִיט אַיינְגֶעשְׁלוּנְגֶען, אָבֶּער אִים גֶעגֶענְטְהֵייל, עֶר הָאט פוּן אִיהר אַ חֵלֶק גֶעמַאכְט אִין פֶערְלוֹיף פוּן נִיט קֵיין גַאנְצֶע פִיער יָאהר.

נָאכְדֶעם אַז זִי הָאט אִיהם גֶעבּוֹירֶען אֵיינְס נָאךְ דָאס אַנְדֶערֶע צְוֵויי קִינְדֶער, אַ יוּנְגֶעל מִיט אַ מֶאדֶעל, הָאט עֶר זִי אַוֶועקְגֶעוָוארְפֶען, נָאךְ בְּשַׁעַת אִיהר צְווֵייטֶע שְׁוַואנְגֶערְשַׁאפְט, ווִי מֶען וַוארְפְט אַוֶועק אַ אוֹיסְגֶעדְרִיקְטֶע לִימָאנֶע.

אַנְפַאנְגְס, וֶוען זִי הָאט זִיךְ דֶערְוואוּסְט, אַז דֶער מַאנְן הָאט אוּמְגֶעקֶעהְרְט צוּ זַיין פְאָרִיגֶען, קַאוַואלֶערְסְקֶען שְׁטֵייגֶער לֶעבֶּען אוּנ לִיעבְּט אַנְדֶערֶע פְרוֹיעֶן, אִיז זִי גֶעוֶועזֶען שְׁטַארְק פֶערְצְוֵוייפֶעלְט אוּנ גֶעהַאט פוּן דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶע יְסוּרִים. נָאכְדֶעם אָבֶּער הָאט זִי זִיךְ בֶּערוּהִיגְט, דֶער כַּעַס אִיז אַרִיבֶּער; זִי הָאט שׁוֹין נִיט גֶעוָואלְט אֲפִילוּ פְּרוּבֶּען אִיהם אוּמְקֶעהְרֶען צוּ זִיךְ, אוּנ הָאט גֶענוּמֶען אַ לוּבָּאוְונִיק. זִי הָאט נִיט גֶעקָאנְט לֶעבֶּען אָהן לִיעבֶּע; זִי אִיז ווִי בֶּעשַׁאפֶען גֶעוָוארֶען נָאר צוּ זַיין שֶׁאן, גֶעפֶאלְלֶען יֶעדֶען אוּנ גַאנְצֶע טָאג זָאלְלֶען לִיעבְּהָאבֶּערְס זִי חַנְפֶה'נֶען, קוּשֶׁען אוּנ הַאלְדְזִין. דֶעם גֶעלִיעבְּטֶען וָואס זִי הָאט אוֹיסְגֶעקְלִיעבֶּען צוּ פִינְף-אוּנ-צְוַואנְצִיג יָאהר, אִיז זִי גֶעוֶועזֶען אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען גַאנְצֶע פוּנְפְצֶעהן יָאהר אוּנ גֶעוֶועזֶען גֶעטְרַייא ווִי עֶר וָואלְט זַיין אִיהר עֶהרְלִיכֶער מַאנְן. אַז עֶר אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען, הָאט זִי שְׁטַארְק גֶעטְרוֹיעֶרְט, גְלַייךְ זִי אִיז גֶעוָוארֶען אַ אֶמֶתֶע אַלְמָנָה. אַ הַאלְבּ יָאהר שְׁפֶּעטֶער אִיז זִי בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט דֶעם גְרַאף זְשֶׁערַאר דֶע-קֶענְסַאק אוּנ זִיךְ אִיהם אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען.

— מַיין לִיעבֶּער זְשֶׁערַאר — הָאט זִי וַוייטֶער גֶערֶעדֶעט מִיט צֶארְטְלִיכְקֵייט פוּן אַ מוּטְטֶער, וֶוען זִי הָאט בֶּעמֶערְקְט ווִי דֶער יוּנְגֶער מַאנְן שְׁטֶעהט צוּמִישְׁט — וָואס אִיז מִיט אַיךְ? זַייט אִיהר קְרַאנְק גֶעוֶועזֶען, אָדֶער אִיהר בֶּעהַאלְט פַאר מִיר עֶפֶּעס אַ עַגְמַת-נֶפֶשׁ?

זִי אִיז מִיט צֶעהן יָאהר עֶלְטֶער גֶעוֶועזֶען פוּן אִיהם, אוּנ זִיךְ צוּגֶעבּוּנְדֶען צוּם שֶׁאנֶעם גְרַאף מִיט אִיהר גַאנְץ לֵייבּ אוּנ לֶעבֶּען.

— נֵיין, אִיךְ זָאג אַייךְ הֵיילִיג אַז אִיךְ בֶּעהַאלְט פַאר אַייךְ קֵיין זַאךְ נִיט — הָאט עֶר גֶעעֶנְטְפֶערְט — דִי לֶעצְטֶע טָאג הָאט מִיךְ דִי מוּטְטֶער פֶערְהַאלְטֶען.

זִי הָאט קֵיין אוֹיג נִיט אַרַאבְּגֶענוּמֶען פוּן אִיהם, אוּנ מִיט דֶער גְרֶאסְטֶער עֶנְט-

צִיקוּנְג גֶעקוּקְט אוּנ אָנְגֶעקְוָואלְלֶען פוּן זַיין שֶׁאנְקַייט אוּנ פַיינְקַייט. עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ בְּרוּנֶעט, מִיט זֶעהר אַ רֶעגֶעלְמֶאסִיגֶען גֶעזִיכְט, דוּנְקֶעלֶע הָאר אוּנ מַייסְטֶערְהַאפְט פְרִיזִירְטֶע וָואנְסֶען. עֶר הָאט גֶעשְׁטַאמְט פוּן אַ גַאנְץ אַלְטֶע פַאמִילְיֶע אִין פְרַאנְקְרַייך. דֶער פָאטֶער הָאט גֶעמַאכְט פוּילֶע גֶעשֶׁעפְטֶען אוּנ פַארְלוּירֶען דָאס גְרוֹיסֶע פַארְמֶעגֶען, אוּנ נָאך דֶעם פָאטֶערְס טוּידְט הָאט עֶר גֶעוָואהנְט מִיט דֶער מוּטְטֶער, דִי אַלְמָנָה, אִין אַקְלֵיין וָואהנוּנְג אוּיף דֶער סַאנְדָאמִינִיק גַאס אוּנ גֶעוֶוען בַּעֲלֵי־הוֹצָאוֹת דוּרְכ'ן יָאהר נִיט מֶעהר וִוי פוּנְפְצֶעהן טוּיזֶענְד פְרַאנְק. עֶר הָאט זִיך קֵיינְמָאל מִיט קֵיין זַאך נִיט בֶּעשֶׁעפְטִיגְט, נוּר אֵיין יָאהר הָאט עֶר גֶעדִיעֶנְט אִין מִילִיטֶער, וַוייל עֶר הָאט גֶעמִיזְט דִיעֶנֶען, נָאכְדֶעם הָאט עֶר זִיך אָפְּגֶעזָאגְט פוּן סְלוּזְבֶּע, אוּנ אוּיך נִיט גֶעוָואלְט זַיין קֵיין דִיפְּלָאמַאט, דֶער אֵיינְצִיגֶער פַאך וָואס הָאט גֶעפַּאסְט פַאר זַיין יִחוּס. גַאנְצֶע טֶאג אִיז עֶר גֶעוֶוען פַארְנוּמֶען מִיט לֶעדִיג־גֶעהן, וִוי אַלְלֶע „גָאלְדֶענֶע” יוּנְגֶע לַייט אִין פַּארִיז. דִי מוּטְטֶער הָאט אִיהם נָאך פָאטַאקֶעוֶועט, וָואס עֶר גֶעהט אַרוּם לֶעדִיג; לוּיט אִיהר מֵיינוּנְג דַארְף אַ זָאלְכֶער, וָואס שְׁטַאמְט פוּן גְרוֹיסֶען יִחוּס, פוּן דֶער גָאלְדֶענֶער פָאן, זִיך הַאלְטֶען וַוייט פוּן דֶער רֶעפּוּבְּלִיק... אוּיסֶער דֶעם הָאט זִי גֶעהַאט נָאך אַנְדֶערֶע אוּרְזַאכֶען, אַוֶועקְקוּקֶען וָואס דֶער זוּהְן טְהוּט קֵיין אַרְבֵּייט נִיט: דִי הֵייסֶע מוּטְטֶער הָאט זִיך גֶעשְׁרָאקֶען, אִיהר בֶּן־יָחִיד זָאל נִיט קְרַאנְק וֶוערֶען. צוּ זִיעבֶּען יָאהר אִיז עֶר שִׁיער נִיט גֶעשְׁטָארְבֶּען פוּן אַ גֶעהִירְן־אָנְצִינְדוּנְג. צוּ אַכְצֶעהן יָאהר הָאט עֶר גֶעהַאט אַ הַארְץ־פֶּעהלֶער אוּנ דִי דָאקְטוּירִים הָאבֶּען גֶערַאטֶען, עֶר זָאל זִיך שְׁטַארְק אָפְּהִיטֶען. דִי מוּטְטֶער הָאט אַלְזָא גֶעוואוּסְט, אַז אִיהר זוּהְן אִיז וִוי אַ שֶׁאן, הוּיך הוּיז נָאר אָהְן אַ פוּנְדַאמֶענְט; דֶער שֶׁאנֶער, הוּיכֶער, סְטַאטְנֶער יוּנְגֶער מַאנְן קֶען פוּן אַ לְיַאדֶע קְלֵיינִיגְקַייט קְרַאנְק וֶוערֶען. דָאס אוּיסְזֶעהן אִיז פוּן אַ גֶעזוּנְטֶען מַאנְסְפֶּערְזָאן, אוּנ אִין אֱמֶת אִיז עֶר שְׁוַואך, אוּנְבֶּעהָאלְפֶען, מִיט אַ גוּטֶען אָבֶּער שְׁוַואכֶען חַאַרַאקְטֶער. אֵיינְמָאל אִיז עֶר גֶעגַאנְגֶען מִיט דֶער מוּטְטֶער בֶּעזוּכֶען דֶעם פְרִיוּט פַאר אַלְטֶע בַּעֲלֵי־מְלָאכוֹת אוּנ אִיז דָארְט בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט חַוָּה'ן. פוּן דֶער בֶּעקַאנְטְשַׁאפְט אִיז בַּאלְד גֶעוָוארֶען אַ לִיעבֶּע. דִי בַּארָאנֶעסֶע הָאט אִיהם פֶּעסְט גֶענוּמֶען, זִיך אִיהְם אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען, עֶר פְלֶעגְט זִי זֶעהר אָפְט בֶּעזוּכֶען, אוּנ הָאט נִיט גֶעוָואלְט אוּנ נִיט גֶעקֶאנְט זִיך אָפְּרַייסֶען פוּן אִיהר. דִי מוּטְטֶער הָאט זִיך גֶעמַאכְט נִיט ווִיסֶענְדִיג, אִיהם נִיט גֶעשְׁטֶערְט אִין דֶעם, אַזוֹי וִוי זִי פְלֶעגְט אִיהְם אִין אַלְלֶע אַנְדֶערֶע נַארִישְׁקַייטֶען נָאכְגֶעבֶּען, וִוי מֶען גִיט נָאך אַ קְרַאנְק קִינְד. אוּיסֶער דֶעם הָאט חַוָּה גֶעטְהוּן אַ זַאך, וָואס הָאט בַּיי דֶער פְרוּמֶער מוּטְטֶער שְׁטַארְק אוּיסְגֶענוּמֶען אוּנ גֶעמַאכְט אַ רוֹשֶׁם אִין גַאנְץ פַּארִיז: מִיט אֵיין מָאל הָאט מֶען זִיך דֶערְוואוּסְט, אַז דֶער בִּישָׁאף מַארְטַא הָאט חַוָּה'ן אִיבֶּערְגֶערֶעדְט זִי זָאל וֶוערֶען אַ קַאטָאלִיקִין. דָאס וָואס זִי הָאט נִיט גֶעטְהוּן צוּלִיעב דֶעם מַאנְן, הָאט זִי גֶעטְהוּן צוּלִיעב דֶעם לוּבָּאוּנִיק, עֶר זָאל זַיין צוּ אִיהר שְׁטֶענְדִיג צוּגֶעבּוּנְדֶען. גַאנְץ פַּארִיז הָאט נָאך בִּיז הַיינְט גִיט גֶעקָאנְט פַארְגֶעסֶען דֶעם גְרוֹיסֶען פַּארַאד וָואס דַאמָאלְס אִיז גֶעוֶוען, וֶוען דִי פִינְף־אוּנ־פֶערְצִיג יֶעהרִיגֶע יוּדִישֶׁע טָאכְטֶער הָאט אָנִי־

גֶענוּמֶען דֶעם נַייֶען גְלוֹיבֶּען.

זְשֶׁעֶרַאר אִיז בַּיי זִיךְ זֶעהר שְׁטָאלְץ גֶעוֶועֶן, וָואס דִי בַּארָאנֶעסְסֶע אִיז אִיהְם אַזוֹי אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען. דָאךְ הָאט זִי אִיהם אָנְגֶעהוֹיבֶּען וֶוערֶען צוּ לַאסְט אוּנ עֶר הָאט גֶעזוּכְט מִיטְטְלֶען, זִיךְ אָפְּצוּרַייסֶען פוּן אִיהר, אוֹיפְהֶערֶען זִי צוּ בֶּעזוּכֶען. אוֹיךְ יֶעצְט הָאט עֶר זֶעהר גוּט פַארְשְׁטַאנְדֶען וָואס זִי פֶערְלַאנְגְט פוּן אִיהְם.

— אִיךְ פֶערְזִיכֶער אַייךְ — הָאט עֶר וַוייטֶער גֶעזָאגְט, שׁוֹין וַוייכֶער וֶוערֶענְדִיג — מַיין מוּטֶער הָאט מִיךְ אוֹיף אַ אֵיינְצִיגֶען טָאג גִיט אָפְּגֶעלָאזְט. עֶס פֶערְשְׁטֶעהט זִיךְ, אִיךְ וָואלְט זֶעהר גְלִיקְלִיךְ גֶעוֶועֶן...

זִי הָאט נִיט אוֹיפְגֶעהֶערְט בֶּעטֶען זִיךְ בַּיי אִיהם אָהן וֶוערְטֶער, נָאר מִיט דִי אוֹיגֶען, אוּנ אוֹיף דִי בְּרֶעמֶען זַיינֶען גֶעהַאנְגֶען אַ פָּאר טְרֶערֶען. שׁוֹין מֶעהר פוּן אַ מָאנַאט זַיינֶען זֵיי נִיט צוּזַאמְמֶען גֶעקוּמֶען אִין דֶעם קְלֵיין צִימְמֶער'ל, טִיעף אִין הוֹיף, אוֹיף דֶער מַאטִינְיָאן גַאס. אִיהם הָאט אָנְגֶעפַאנְגֶען פַארְדְרָאסֶען, פַאר וָואס הָאט מֶען זֵיי יֶעצְט אִיבֶּערְגֶעלָאזְט אַלֵיין, נָאר זַיין גוּטֶע אוּנ וֵוייכֶע נַאטוּר הָאט זִיךְ בַּאלְד אוּנְטֶער־גֶעגֶעבֶּען, עֶר הָאט קֵיין קְרֶאפְטֶען גֶעהַאט אוֹיסְהַאלְטֶען אוּנ גֶעזָאגְט:

— נוּ גוּט, הַיינְט פַאר מִיטְטָאג, אוֹיב אִיהר פֶערְלַאנְגְט, אוּם פִיער אַ זֵייגֶער, וִוי גֶעוֶואהנְלִיךְ. — דִי לֶעצְטֶע וֶוערְטֶער הָאט עֶר אַרוֹיסְגֶערֶעדְט זֶעהר שְׁטִילל, וַוייל פוּן הִינְטֶען הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ לַייכְטֶער גֶערוֹישׁ. עֶר הָאט זִיךְ אוּמְגֶעקֶעהְרְט אוּנ אַ צִיטְטֶער גֶעטְהוּן, גְלַייךְ וִוי מֶען וָואלְט אִיהם גֶעחַאפְּט בַּיי אַ נְ'עֲבֵרָה. עֶס אִיז אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען קַאמִילְלַא, דֶער בַּארָאנֶעסְסֶעס טָאכְטֶער. זִי הָאט קֵיין וָוארְט נִיט גֶעהֶערְט פוּן זֵייעֶר גֶעשְׁפְּרֶאךְ, נָאר אָן דֶעם שְׁמֵייכֶעל פוּן דִי צְוֵויי פֶערְלִיעבְּטֶע הָאט זִי זִיךְ בַּאלְד אָנְגֶעשְׁטוֹיסֶען, אַז מֶען הָאט שׁוֹין וַוייטֶער אָפְּגֶערֶעדְט, צוּזַאמְמֶען קוּמְמֶען דָארְט אִין יֶענֶעם שְׁטִיל גֶאסִיל, אוּנ נָאךְ הַיינְט זָאל דָאס גֶעשֶׁעהְן. אַלֶע דְרַיי זַיינֶען צוּמִישְׁט גֶעוָוארֶען אוּנ גֶעקוּקְט אוּנְרוּהִיג אֵיינֶער אוֹיף דֶעם אַנְדֶערֶען.

קַאמִילְלַא, וָואס אִיז שׁוֹין אַלְט גֶעוֶועֶן דְרַיי אוּנ צְוַואנְצִיג יָאהר, אִיז גֶעוֶועֶן אַ נִיעדְרִיגֶע בְּלָאנְדִינְקֶע מִיט אַ אוֹיסְגֶעקְרִימְטֶע טַאלְיֶע אוּנ אֵיין אַקְסֶעל עֶטְוָואס הֶעכֶער פוּן צְוֵוייטֶען. זִי אִיז נִיט אֶהנְלִיךְ גֶעוֶועֶן מִיט דֶער מִינְדֶסְטֶער זַאךְ, נִיט צוּם פָאטֶער אוּנ נִיט צוּ דֶער מוּטֶער. דָאס אֵיינְצִיגֶע, מִיט וֶועלְכֶען זִי הָאט גֶעקֶאנְט שְׁטָאלְצִירֶען, זַיינֶען גֶעוֶועֶן אִיהְרֶע שְׁוַוארְצֶע שֶׁאנֶע אוֹיגֶען אוּנ דִי לַאנְגֶע הָאר, מִיט וֶועלְכֶע זִי וָואלְט זִיךְ גֶעקָאנְט אַרוּמְוִויקְלֶען פוּן קָאפּ בִּיז דִי פִּיס. דֶערְפַאר הָאט זִי גֶעהַאט אַ לַאנְגֶע נָאז, דֶער פָּנִים אַ בִּיסְסֶעל אוֹיסְגֶעקְרִימְט אִין דֶער רֶעכְטֶער זַייט, דִי מָארְדֶע פַארְשְׁפִּיצְט. אִין דִי דִיענֶע, בָּאזֶע לִיפְּפֶּעלִיךְ אִיז גֶעלֶעגֶען אִיהר גַאנְצֶער פֶערְדְרָאס, אִיהר כַּעַס, פַארְוָואס זִי אִיז אַזוֹי הֶעסְלִיךְ. אָבֶּער נָאךְ מֶעהר וִוי אוֹיף דֶער אֵיינֶענֶער מַאוּסְקַייט אִיז זִי אִין כַּעַס גֶעוֶועֶן אוֹיף דֶער שֶׁאנֶער מוּטְטֶער. דִיא שְׁטֶאנְדִיג פַארְלִיעבְּטֶע פְרוֹי, וָואס אִיז גָאר נִיט אֶהנְלִיךְ צוּ אַ מוּטְטֶער, הָאט קֵיינְמָאל נִיט אַרוֹיסְגֶעוִויזֶען דִי מִינְדְסְטֶע לִיעבְשַׁאפְט אוּנ גֶעטְרַיישַׁאפְט צוּ דֶער טָאכְטֶער, אוּנ נָאר וֶוען זִי אִיז גֶעלֶעגֶען אִין וִויעגֶעלֶע הָאט זִי דִי בַּארָאנֶעסְסֶע אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען צוּ דִי דִיענְסְטֶען

אין האנד. צווישען די צוויי פרויען איז מיט דער צייט געווארען א וואהרע פיינדשאפט: ביי איינער איז די פיינדשאפט געוועזען קאלט, אהן ווארטער, און ביי דער צווייטער — קאכענדיג און רייסענדיג. די טאכטער האט פיינד געהאט די מוטטער, פאר וואס זי איז שאן און פאר וואס זי האט זי ניט געבוירען אהנליך צו זיך. דאס הויפט האט קאמיללא געהאט קראנקונג, וואס אויף איהר וויל קיינער ניט א בליק טהון, וועהרענד די מוטטער האט שטאנדיג ארום זיך ליעבהאבערס. אין געזעללשאפטען האט מען אפילו גערן געהארט איהרע רייד, ווייל זי איז געוועזען כאז און שארפזיניג. מען האט געלאכט פון איהרע קלוגע בעמערקונגען וואס האבען געשטאכען און געביססען, און דאך האבען אללע מאנספערזאנען, בעזאנדערס די יונגע לייט, געקוקט נאר אויף דער מוטטער, וואס האט געשטראהלט מיט איהר שאנקייט און בשום אופן ניט געוואלט אלט ווערען. קאמיללא האט זיך דערפאר געגעבען דאס ווארט, זי מוז ביי דער מוטטער אפנעהמען דעם לעצטען געליעבטען. חתונה האבען מיט זשעראר'ן. זי האט געוואוסט, אז דאס וועט זיין א טוידט־קלאפ דער מוטטער. איהר האט ניט געפעהלט קיין חתנים; זעהר פיעל יונגע לייט האבען זיך געשדכנט צו איהר; זי האט אבער געוואוסט אז ניט זי נור איהר געלט, די פינף מיליאן נדן, מיינט מען און פלעגט זעהר אפט זאגען מיט איהר באזען געלאכטער: „ס'פארשטעהט זיך; צוליעב די פינף מיליאן וואלטען זיי גענומען א שטעקען פאר א כלה!". דערוויל האט זי זיך טאקי פארליעבט אין זשעראר'ן, וואס דורך זיין גוט הארץ איז ער שטאנדיג געוועזען זעהר האפליך צו איהר. איהם איז געוועזען א רחמנות צוזעהן, ווי זי איז פארלאזען, אללע ווארפען זי אוועק, און ביסליכווייז האט ער זיך אונטערגעגעבען; איהם איז געפאללען געווארען וואס זי ליעבט איהם אזוי שטארק און איבערגעגעבען ווי א געטרייע דיענסט. פון איהר מוטטער, וואס איז איהם שוין געווארען צו לאסט, האט ער געוואלט זיך אפרייסען און ביי איהם איז שוין רעכט געווארען דער געדאנקען חתונה האבען מיט דער טאכטער, אבוואהל ער האט גוט געוואוסט אז דער שדוך איז ניט אין גאנצען פאסיג פאר זיין יחוס און די באראנעססע וועט געוויסס איהם פארקלאגען און פארזאמערן דאס לעבען.

דאס שווייגען האט ווייטער געדויערט. מיט איהר באזען, שטעכעדיגען בליק האט קאמיללא געגעבען צו פארשטעהן דער מוטטער, אז זי ווייס אללעס; נאכדעם האט זי אומעדיג געקוקט אויף זשעראר און שטום זיך בעקלאגט... ער האט געוואלט יוצא זיין פאר ביידע פרויען און דער ערשטער אנגעהויבען רעדען:

— גוטען מארגען, קאמיללא... וואס פאר א גראססארטיגע שאקאלאדנע קלייד טראגט איהר היינט! וואונדערליך ווי אייך פאסט דונקעלע פארבען.

קאמיללא האט פון דער זייט א קוק געטהון אויף דער מוטטערס ווייס קלייד, נאכדעם אויף איהר אייגענע דונקעלע קלייד וואס האט פארשטעללט דעם גאנצען האלז מיט די ארעם.

— יא — האט זי געענטפערט מיט א געלעכטער — איך בין נאך צו דערלויבען

וֶוען אִיךְ טְהוּ מִיךְ אָן וִוי אַ נְ'אַלְטֶע בַּאבֶּע.

חַוָה, וָואס הָאט שׁוֹין אָנְגֶעהוֹיבֶּען בֶּעאוּנְרוּהִיגֶען זִיךְ אוּנ חוֹשֵׁד זַיין דִי טָאכְטֶער, אַז זִי וֶוערְט אִיהר קָאנְקוּרֶענְטְקֶע, הָאט אִיבֶּערְגֶעבִּיטֶען דֶעם גֶעשְׁפְּרֶעךְ.

— אוּנ וָואס אִיז מִיט דַיין בְּרוּדֶער? עֶר אִיז נִיטָא אִין דֶער הֵיים?

— וִוי דֶען, מִיר זַיינֶען בֵּיידֶע אַרוּנְטֶערְגֶעגַאנְגֶען.

אִין דֶער מִינוּט אִיז אַרַיין הְיַאצִינְט אוּנ וִוי מִיעד דֶערְלַאנְגְט זְשֶׁעֲרַאר'ן דִי הַאנְד. עֶר אִיז אַלְט גֶעוֶוען צְוַואנְצִיג יָאהר; פוּן דֶער מוּטְטֶער הָאט עֶר גֶעיַרְשֶׁנְת דִי הֶעלְלֶע, בְּלָאנְדֶע הָאר אוּנ דָאס לֶאנְגְלִיכֶע גֶעזִיכְט; פוּן דֶעם פָאטֶער הָאט עֶר גֶעיַרְשֶׁת דִי גְרוֹיסֶע אוֹיגֶען מִיט דִי גְרָאבֶּע, רוֹיבֶּערִישֶׁע לִיפְּפֶען. אִין שׁוּלֶע הָאט הְיַאצִינְט זֶעהר שְׁלֶעכְט גֶעלֶערְנְט אוּנ אִיבֶּערְהוֹיפְּט גֶעוֶוען פוֹיל, קֵיין זַאךְ נִיט גֶעוָואלְט טְהוּן, אַלֶע פְּרָאפֶעסִיֶעס זַיינֶען אִיהם גֶעוֶוען דֶערְוִוידֶער. דֶער פָאטֶער הָאט אִיהם צוּפֶּעסְטֶעט, צוּלְאזְט. עֶר הָאט זִיךְ נָאר אִינְטֶערֶעסִירְט מִיט טֶעאַטֶער, מוּזִיק, גֶעחַבֶרְט מִיט אַרְטִיסְטֶען, פֶּערְדָארְבֶּענֶע פְרוֹיֶענְצִימְמֶער, מְשׁוּגָעִים אוּנ בַּאנְדִיטֶען. עֶר פְלֶעגְט זִיךְ בְּרִיהמֶען מִיט זַיין שַׁארְלַאטַאנֶעַריי, אוֹיסְגֶעלַאססֶענְקַייט, גֶעמַאכְט דֶעם אָנְשְׁטֶעלל וִוי עֶר וָואלְלְט פַיינְד גֶעהַאט אַלְלֶע פְרוֹיֶען, אַרוֹיסְגֶעוִויזֶען מְשׁוּגָע'נֶע גֶעדַאנְקֶען — הַיינְט אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ פֶּעסְסִימִיסְט (מֶענְשֶׁען פַיינְד), מָארְגֶען אַ אַנַארְחִיסְט: אִין אֱמֶת'ן אָבֶּער אִיז דָאס גֶעוֶוען אַ פּוּסְטְיַאק, אַ לֵיידִיגֶע כֵּלִי אוּנ אַ שְׁטִיק נַארר. דִי הֵייסֶע, גֶעזוּנְטֶע בְּלוּט פוּן דֶער פַאמִילְיֶע ד י ו ו י ל יַ א ר, וָואס הָאט דְרַיי דוֹרוֹת נָאכְאַנַאנְד אַרוֹיסְגֶעגֶעבֶּען דְרַיי וואוּנְדֶערְלִיכֶע רוֹיבֶּער מִיט זֶעלְטֶענֶע פֶאהִיגְקַייטֶען, אִיז וִוי מִיט אַ מָאל גֶעבְּלִיבֶּען אָהן כּחוֹת אוּנ הָאט דֶעם פֶּערְטֶען דוֹר בֶּעשַׁאפְּפֶען אַזַא טוֹיגֶעניכְץ, וָואס אִיז אֲפִילוּ נִיט פֶאהִיג צוּ טְהוּן אַ גְרוֹיסֶע עֲבֵרָה.

דִי קְלוּגֶע קַאמִילְלַא הָאט גוּט גֶעקֶענְט דֶעם בְּרוּדֶער, וָואס פַאר אַ גָאר־נִישְׁט דָאס אִיז, אוּנ פְלֶעגְט פוּן אִיהם שְׁטֶענְדִיג אָבְּשְׁפֶּאטֶען. יֶעצְט, דֶערְזֶעהֶענְדִיג זַיין לַאנְגֶען, מָאדְנֶעם רָאק, הָאט זִי מִיט שְׁפָּאט גֶעזָאגְט:

— דִי מַאמַא רוּפְט דִיךְ, הְיַאצִינְט... קוּם נָאר, וַוייז דַיין סְפָּאדְנִיצֶע... אָט וָואלְט דָאס גֶעוֶוען אַ שֶׁאן מֵיידֶעל!

דֶער בְּרוּדֶער אִיז אַוֶועק אָן אַ זַייט אוּנ אֲפִילוּ קֵיין וָוארְט נִיט גֶעעֶנְטְפֶערְט. עֶר הָאט מוֹרָא גֶעהַאט פַאר דֶער עֶלְטֶערֶער שְׁוֶועסְטֶער, אָבְוָואהל זֵיי פְלֶעגֶען גוּט לֶעבֶּען, נִיט גֶעהַאט קֵיין סוֹדוֹת אוּנ אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶער'ן שְׁטֶענְדִיג אוֹיסְגֶעזָאגְט זֵייעֶרֶע פֶערְבָּארְגֶענֶע גֶעדַאנְקֶען. מִיט אַבְּשַׁיי הָאט עֶר אַ בְּלִיק גֶעטְהוּן אוֹיף דֶער וואוּנְדֶערְשֶׁאנֶער קָארְב מִיט „אָרְחִידֶען" בְּלוּמֶען, וָואס זַיינֶען שׁוֹין אַרוֹיס פוּן דֶער מָאדֶע. עֶר הָאט נוּר גֶעהַאלְטֶען פוּן „רַאנוּנְקוּל" וָואס אִיז אַ אַרִיסְטָאקְרַאטִישֶׁע בְּלוּם...

דִי צְווֵיי לֶעצְטֶע גֶעסְט, אוֹיף וֶועלְכֶע מֶען הָאט נָאךְ גֶעוַוארְט, זַיינֶען כִּמְעַט צוּזַאמְמֶען גֶעקוּמְמֶען. דֶער עֶרְשְׁטֶער אִיז אַרַיין דֶער „סְלֶיֶעדָאוַואטֶעל" אַ ס אַ ד יָ א, אַ הוֹיז־פְרַיינְד, אַ קְלֵיין מֶענְשֶׁעלֶע פוּן אַ יָאהר פִינְף־אוּנ־פֶערְצִיג וָואס הָאט קוֹנֶה שֵׁם גֶעוֶוען דוּרְךְ דֶעם אַנַארְהִיסְטִישֶׁען פְּרָאצֶעס. דָאס גֶעזִיכְט אִיז בַּיי אִיהם גֶעוֶוען פוּן

אַ גַאנְץ גֶעוָואהנְלִיכֶען טְשִׁינָאווְנִיק׳ל, נָאר עֶר הָאט זִיךְ בֶּעמִיהט מַאכֶען אַ גְרוֹיס אָנְשְׁטֶעלל, פַארְלָאזְט אַ פָּאר גְרָאבֶּע וָואנְסֶעס און גֶעטְרָאגֶען אַ מָאנָאקֶעל, דוּרְךְ וֶועלְכֶע דִי אוֹיגֶען הָאבֶּען גֶעקוּקְט בִּיסְטְרֶע און גֶעשִׁיטְט פוּנְקֶען. דָאס אִיז גֶעוֶוען זֶעהר אַ וֶועלְטְלִיכֶער מֶענְשׁ, פוּן דִי נַייֶע יוּרִיסְטֶען, אַ גוּטֶער פְּסִיכָאלָאג און הָאט אִין דֶעם פַאךְ גֶעשְׁרִיעבֶּען אַ גַאנְץ סֵפֶר. עֶר הָאט זֶעהר לִיעב גֶעהַאט כָּבוֹד און גֶעזוּכְט נוּר גְרוֹיסֶע פְּרָאצֶעסְסֶען, וָואס דוּרְךְ זֵיי זָאל עֶר וֶוערֶען בֶּערִיהמְט. — דֶער צְוַוייטֶער און לֶעצְטֶער גַאסְט אִיז גֶעוֶוען גֶענֶערַאל בָּ א זָ א נֶ ע, וְשֶׁערַארְם אַ פֶעטֶער פוּן דֶער מוּטֶערְס צַד, אַ אַלְטֶער מַאנְן, הוֹיךְ און מָאגֶער, דִי נָאז ווִי אַ שְׁנָאבֶּעל. עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג הָאט עֶר גֶעמוּזְט דוּרְךְ זַיין רֵייכַאטִיזְם אַרוֹיסְטְרֶעטֶען פוּן סְלוּזְבֶּע. פַאר זַיין בְּרָיהשַׁקַייט אִין דֶער לֶעצְטֶער מִלְחָמָה צְווִישֶׁען פְרַאנְקְרַייךְ און דַייטְשְׁלַאנְד הָאט עֶר גֶעקְרִיגֶען דֶעם טִיטֶעל „גֶענֶערַאל“. עֶר אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען גֶעטְרַיי נַאפָּאלֶעאָן דֶעם דְרִיטְטֶען און הָאט שְׁרֶעקְלִיךְ פַיינְד גֶעהַאט דִי רֶעפּוּבְּלִיק, וָואס לוֹיט זַיין מֵיינוּנְג, הָאט זִי גֶעמַאכְט אַ תֵּל פוּן דֶער פְרַאנְצֶאזִישֶׁער אַרְמֶעע. דִי שְׁוֶועסְטֶער, מַאדַאם דֶ ע ־ קֶ ע נְ סַ א ק, הָאט עֶר פֶערְגֶעטְטֶערְט און אִיז גֶעוָוארֶען אַ אַיינְגֶעהֶער בַּיי דֶער בַּארָאנֶעסְסֶע נוּר צוּלִיעב דֶעם, אַז עֶס זָאל נִיט זַיין אַזוֹי אוֹיפְפַאלֶענְד וָואס וְשֶׁ ע רַ א ר אִיז שְׁטֶאנְדִיג בַּיי אִיהר.

דֶער בַּארָאן מִיט דוּטִיל זַיינֶען צוּזַאמְמֶען אַרוֹיס פוּן קַאבִּינֶעט מִיט אַ גְרוֹיס גֶעלֶאכְטֶער, וַואהרְשַׁיינְלִיךְ אַרוֹיסְצוּוַייזֶען, אַז זֵיי זַיינֶען פָאלְקָאמְמֶען רוּהִיג... אַלְלֶע זַיינֶען אַרַיין אִין עֶסְס־צִימְמֶער וואו עֶס הָאט גֶעבְּרֶענְט אַ פְרֶעהְלִיכֶער פַייֶער און אָבְּגֶעשַׁיינְט אוֹיף דֶעם עֶנְגְלִישֶׁען מֶעבֶּעל מִיט דִי בּוּפֶעטֶען און פֶּאכֶער, אָנְגֶעשְׁטֶעלְלְט מִיט זִילְבֶּער און טַייֶערֶע גְלָאז־וַוארְג. דָאס צִימְמֶער מִיט דִי הֶעלְלְגְרִינֶע טַאפֶּעטֶען הָאט אוֹיסְגֶעזֶעהן בֶּעזָאנְדֶערְס בֶּעקְוֶועם אִין דֶעם הַיינְטִיגֶען פַייכְטֶען, חְמַארְנֶעם טָאג. אִין דֶער מִיטְט אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ טִישׁ, רַייךְ גֶעדֶעקְט און צְווִישֶׁען דִי טְהַייֶערֶע כֵּלִים — בְּלוּמֶענְטָאפּ מִיט גְרוֹיסֶע טְהֶעע־רוֹיזֶען, וָואס הָאבֶּען פַארְשְׁמֶעקְט דֶעם גַאנְצֶען חֶדֶר.

דִי בַּארָאנֶעסְסֶע הָאט אַיינְגֶעלַאדֶען דֶעם גֶענֶערַאל, זִיךְ זֶעצֶען נֶעבֶּען אִיהְר— רֶעכְטְס, און דֶעם סְלֶיעדָאוַואטֶעל — לִינְקְס. נֶעבֶּען בַּארָאן הָאבֶּען זִיךְ גֶעזֶעצְט רֶעכְטְס דוּטִיל, לִינְקְס וְשֶׁערַאר. קַאמִילְלַא הָאט גֶענוּמֶען פְּלַאץ צְווִישֶׁען וְשֶׁערַאר מִיט׳ן גֶענֶערַאל, און הָיאצִינְט — צְווִישֶׁען דוּטִיל מִיט אַמַאדְיָא׳ן. בַּאלְד נָאךְ דֶער עֶרְשְׁטֶער גֶערִיכְט, וָואס אִיז בֶּעשְׁטַאנֶען פוּן פַאנְקוּכֶען מִיט טְרִיפְּפְלֶעס, הָאט זִיךְ דִי קְלֵיינֶע גֶעזֶעלְלְשַׁאפְט צוּרֶעדְט, עֶס אִיז גֶעוָוארֶען אַ לֶעבֶּענְדִיג גֶעשְׁפְּרֶאךְ, אַ פְרֶעהְלִיכֶע פְּלוֹידֶערַיי, ווִי גֶעוֶואהְנְלִיךְ אוֹיף אַלְלֶע פַּארִיזֶער פְרִיהשְׁטָאקֶען, וואו מֶען צוּשְׁמוּעֶסְט זִיךְ וֶועגֶען אַלְלֶע גְרוֹיסֶע און קְלֵיינֶע בֶּעגֶעבֶּענְהַייטֶען פוּן נֶאכְטִיגֶען טָאג און הַיינְטִיגֶען פְרִיה־מָארְגֶען — עֶס מִישְׁט זִיךְ אֶמֶת מִיט לִיגֶען, מֶען עֶרְצֶאהְלְט, מֶען רֶעדְט וֶועגֶען פָּאלִיטִישֶׁע נַייֶעס, וֶועגֶען אַ פְרִישֶׁען סְקַאנְדַאל אִין דֶער פִינַאנְץ־וֶועלְט, וֶועגֶען אַ נַייֶעם רָאמַאן, אַ נַייֶע שְׁטִיק אִין טֶעאַטֶער, פֶערְשִׁידֶענֶע הִיסְטָארְיֶעס וָואס אֵייגֶענְטְלִיךְ וָואלְט מֶען זֵיי בֶּעדַארְפְט עֶרְצֶאהְלֶען אוֹיפְ׳ן אוֹיעֶר

און דאך רעדט מען פון זיי הויך. עס ווערט געוויצעלט און געלאכט, שארפזינן שיטט זיך וויפון א זאק, אבער דער שארפזינן, דער געלעכטער, וואס מייסטענס איז ער פוסט און פאלש, איז נור א מאסקע; אונטער דער מאסקע בעהאלט זיך יעדער זיינע זארגען, זיין צוטראגענקייט, זיין עגמת-נפש און זיין פעקיל דאגות.

דער באראן האט דער ערשטער אנגעהויבען רעדען, מיט זיין געוואהנליך רוהיגע פרעכהייט, וועגען דעם ארטיקעל אין דער „פאלקס שטיממע":

— זאגט, האט איהר געלעזען סאניעס היינטיגען ארטיקעל? דאס איז איינער פון די בעסטע. זעהר גוט געשריבען... נור וואס פאר א געפאהרליכער משוגענער איז דאס!

ביי די ווארטער איז אללעמען לייכטער געווארען אויף דער נשמה. דאס ארטיקעל איז יעדען געלעגען ווי א שווערער שטיין אויפ'ן הארצען:

— עס הויבט זיך אן א פרישע פאנאמא — האט דוטיל אויסגעשריען — עס וואלט שוין געמאגט נעהמען א מאל א סוף!

— אפריקאנישע אייזענבאהנען — האט דער באראן ווייטער גערעדט — דאס איז דאך קלאר ווי דער טאג! די אללע וואס סאניע סטראשעט קעננען רוהיג שלאפפען... דאס איז א גאנץ געוואהנליכע המצאה'לע, אומווארפען באררו'ס מיניסטעריום. געוויס וועט מען באלד דעם עסק ארויפלעגען אויפ'ן טעללער אין פארלאמענט. איהר וועט זעהן, וואס פאר א ליארם עס וועט ווערען.

— אונזערע צייטונגען, וואס לעבען נור פון רכילות און סקאנדאלען — האט אמאדיא אינטערגעחאפט — וועלען שוין אין גאנצען א הל מאכען פון פראנקרייך. מען וואלט בעדארפט ארויסגעבען שטרענגע זאקאנעס.

דער גענעראל האט אין כעס א מאך געטהון מיט דער האנד.

— וואס טויגען זאקאנעס אז מען וועט ניט האבען קיין מוטה זיי צו געברויכען! עס איז שטיל געווארען. די דיענער האבען פארזיכטיג ארומגעטראגען געבראטענע פיש. דאס אויפגעבען צום טיש איז געווען אזוי שטיל, אז מען האט אפילו ניט געהערט קיין קלאפ מיט א טעלער. דאס געשפרעך איז אונבעמערקט אריבערגעגאנגען אויף א גאנץ אנדער טעמא.

— מען זאגט, די נייע שטיק אין טעאטער איז ווייטער אפגעלעגט געווארען?

— יא — האט זשעראר פאטאקעוועט — היינט אין דער פריה האב איך זיך דערוואוסט, אז פריהער פאר אפריל וועט מען זי ניט שפיעלען.

קאמילא, וואס די גאנצע צייט האט זי געשוויגען און געווען פארנומען אין די געדאנקען מיט זשעראר'ן, געטראכט ווי אנצינדען אין איהם די ליעבע צו זיך, האט מיט ברענענדע אויגען א קוק געטהון אויפ'ן פאטער און אויף דער מוטטער. מען האט גערעדט וועגען דער נייער שטיק, וואס די אקטריסע סילווינא האט זיך איינגעשפארט דווקא שפיעלען אין איהר. אבער דער

בּאַ־אן מיט דער באַראָנעססע זענען געבּליבּען גאַנץ רוהיג: זיי האָבּען שוין לאַנג געוואוסט איינער דעם אַנדערענס סודות וואָס אונטערן נאָגעל טהוט זיך.

חוה איז געווען אַזוי גליקליך וואָס זי וועט היינט צוזאַממען קוממען מיט איהר געליעבּטען, אַז זי האָט שוין גאָר ניט געטראַכט וועגען עטוואָס אַנדערש. איהרע געדאַנקען זיינען שוין געווען דאָרט, אין דעם נעסט פון ליעבּע, אונ זי האָט אַ צוטראָגענע געשמייכעלט צו די גאָסט. דער באַראָן וויעדער פון זיין זייט איז געווען פאַרנוממען מיט דעם געדאַנקען, ווי אַזוי ער וועט מוזען מאַכען אַ שווערע פּראָבּע אין דער „פראַנצאָזישער קאָמעדיע", מען זאָל דורכאויס אַריינגעהמען סילוויאַנאַ'ן. ער האָט נור קורץ געזאָגט:

— ווי אַזוי קענען זיי שפּיעלען די נייע שטיקק אַז זיי האָבּען ניט קיין אַקטריסען!

— אָ! — האָט די באַראָנעססע בעמערקט מיט אַ אונשולדיגער מינע — געבעטען אין דער נייער שטיק אין „וואָדעוויל" האָט די קראָנפּרינצעססין ו י נ אַ געטראָגען אַ וואונדערשאָנע קלייד. נאָר זי אַליין קען אַזוי קינסטליך פאַרקאָמען די האָר.

דוטיל האָט גענוממען ערצעהלען מיט האַלבּע ווערטער — ווייל ער האָט זיך זשענירט פאַר ק א מ י ל ל א ן — אַ געשיכטע פון דער דאָזיגער ו י נ אַ מיט איינעם אַ בּעריהמטען סענאַטאָר. נאָכדעם האָט מען אָנגעהויבּען רעדען וועגען אַ נ'אַנדערער סקאַנדאַל: אַ יונגע פרוי, אַ גוטע בּעקאַנטע, איז געשטאָרבּען דורך אַ שלעכטע אָפּעראַציע — דעם חירורג האָט מען געמאַכט אַ קרימינאַל-פּראָצעס.

דער אַלטער בּאָרדאָ-וויין האָט געפונקעלט ווי פריש בּלוט אין די דינע טהייערע גלאָזליך; דער ריח פון בּראָטענס האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם אַראָמאַט פון די רויזען אויפ'ן טיש. נאָכדעם האָט מען אויפגעגעבּען שפּאַרגעל, וואָס אַמאָל איז דאָס געווען אַ גרויסע זעלטענהייט אום ווינטער, היינט אָבּער וואונדערט זיך קיינער ניט אויף אַזאַ מאכל.

— היינט קריגט מען שפּאַרגעל אַ גאַנץ ווינטער — האָט דער באַראָן געזאָגט ווי אַ אָפּגענאַרטער.

— זאָגען זיי — האָט ז ש ע ר א ר אַפּרעג געטהון — דאַכט זיך אַז היינט בּיי טאָג בּעדאַרף זיין אַ אויפנאַהמע בּיי דער פירשטין דע-ה א ר פּ?

— יאָ, היינט — האָט קאַמיללאַ אונטערגעכאַפּט — איהר וועט זיין?

— ניין, איך ווייס ניט; עס וועט מיר ניט אויסקוממען — האָט דער יונגער מאַנן געענטפערט אונ צומישט געוואָרען.

— אָ, עס גלוסט זיך לאַבּען פון דער פירשטין! — האָט דוטיל זיך אָבּגערופען — דאָס הייסט אַ משונה'דיגע בּריה! ווי איהר ווייסט מאַכט זי זיך פאַר אַ נ'אַלמנה. לסוף ווייזט זיך אַרויס אַז איהר מאַנן, אַ ווירקליכער פירשט, פון קייזערליכער פאַמיליע, אַ זעלטענער פּאַרשוין, פאָהרט אַרום איבּער איירופּאַ מיט אַ זינגערקע. דאָס ווייבּ מיט איהר אויסגעלאַססענעם פּרצוף האָט זיך בּעזעצט אין פּאַריז, אין

איהר פּאַלאַץ אויף קלעבער גאַס, אונ פאַרפיהרט אַרום זיך אַ „סוּויטטע" פון פּער־שיעדענע שלאַק פון דער גאַנצער וועלט.

— האָרט שוין אויף מיט אייער באַז מויל — האָט זיך די באַראָנעסע אַריינגע־מישט. — מיר אַללע האָבען ראַזעמאַנדאַ'ן זעהר ליעב. זי איז זעהר אַ ליעבע פרוי.

— געוויס — האָט קאַמילאַ פּאַטאַקעוועט. — זי האָט אונז איינגעלאַדען אונ מיר קלייבען זיך היינט געהן צו איהר. אַ יאָ, מאַמאַ?

די באַראָנעסע האָט זיך געמאַכט ניט הערענדיג, אונ דוטיל האָט ווייטער אָבגעשפּאַט פון דער פירשטין מיט איהר היינטיגען באַל, אויף וועלכע עס בעדאַרפען זיין שפּאַנישע טענצערקעס, וואָס מאַכען אַזעלכע טרפה'נע בעוועגונגען ביים טאַנצען, אַז גאַנץ פּאַריז וועט קומען צולויפען אָנקוקען.

— אונ איהר ווייסט — האָט ער ווייטער גערעדט — זי האָט שוין אַוועקגעוואָרפען דאָס מאַלעריי אונ זיך גענומען צו חעמיע. אין איהר זאַל קאָכט פון אַנאַרחיסטען. יאָ, מחשבותן, מיר שיינט אַז זי לויפט אייך נאָך, היאַצינט.

ביז יעצט איז היאַצינט געזעסען אונ דאָס מויל ניט געעפענט, גלייך ווי ער וואָלט געוועזען ערגעץ אויף אַ נאַנדער וועלט.

— אַך, זי איז מיר שוין צוגעגעסען געוואָרען — האָט ער געענטפערט צווישען די צאָהן — אפילו אַז איך וועל פאַהרען אויפ'ן באַל, טהו איך דאָס נאַר, כדי איך זאָל מיך זעהען דאָרט מיט מיין גוטען פריינד, דעם יונגען לאָרד עלסאָן; ער האָט מיר געשריבען פון לאָנדאָן אונ בעשטעללט, מיר זאָללען צוזאַממענקומען ביי דער פירשטין. די וואַהרהייט, דאָרט איז דאָס איינציגע הויז, וואו מען קען זיך בעגעגנען מיט מענשען.

מען האָט דערלאַנגט צום טיש פּאַשטעטען אונ ס'איז געוואָרען אַ רייד וועגען אָרימע בעלי מלאכות, אַלטע אונ קאַלעקעס, פאַר וועלכע עס איז אַ יושר צו זאָרגען. דער באַראָן האָט גוטמיטהיג געזאָגט אַז ער איז בערייט צו טהון וואָס נאָר מעגליך; מען זאָל נאָר ניט פאַרלאַנגען פון איהם אַזאַלכעס וואָס איז איבער די כחות. „אָט למשל, אונזער פּריוט פאַר אַלטע אַרבייטער — מיט איהם מעגען מיר אונז בריהמען".

נאָכ'ן דעססערט זענען ווידער אַללע פּלוצלינג שטיל געוואָרען, גלייך ווי אין יעדענם האַרצען האָבען זיך צוריק אויפגעוועקט די פאַרבאָרגענע זאָרגען, אומרוהען, אונ זיינען אַרויסגעטראָטען אויפ'ן געזיכט. דוטיל איז צוריק אומרוהיג געוואָרען, מען זאָל איהם ניט מסר'ן אַז ער האָט גענומען חאַבאַר; אין באַראָן האָט איבער־אַנייעס אָנגעהויבען קאָכען דער כעס אונ מוטשען דער געדאַנקען, ווי אַזוי צופריעדען שטעללען סילווינאַ'ן. דאָס מיידיל איז געוועזען אַ וואונד אין זיין האַרצען, אַ וואָרעם, וואָס האָט געטאָטשעט זיינע אייזערנע כחות. בעזאָנדערס איז אויף דער באַראָנעסע, קאַמילאַ אונ זשעראַר קענטיג געוועזען דער שרעקליכער שטורם וואָס קאָכט ביי זיי אין האַרצען. די שנאה צווישען מוטער אונ טאָכטער איז היינט

שטאַרקער געווען ווי ביז אַהער, איינע האָט געוואָלט אַרויסרייסען בּיי דער אַנדערער דעם געליעבטען. מיט ווילדערנע מעססערליך האָבען די גאַסט פאַמעלאַכ׳ן אָפּגעשיילט די זאַפטיגע פרוכטען וואס זענען געשטאַנען אויפ׳ן טיש, צוזאַממען מיט פרישע גאָלדענע ווייןטרויבען; נאָכדעם האָט מען אַרומגעטראָגען פערשידענע זיססיגקייטען, קאָנפעקטען, אַללערליי נאַשעריי׳ען. קיינער אָבער האָט דאָס ניט געגעססען; טען איז געווען גענוג זאַט.

אַז מען האָט דערלאַנגט שיססעלעך צום אויסשווענקען דאָס מויל, איז אַריין דער לאַקאַי און איינגערוימט דער בּאַראָנעססע עפּעס אין אויער. זי האָט שטיל געענטפערט:

— גוט, בעט איהם אין גאַסט־צימער, איך קום בּאַלד אַריין.

נאָכדעם האָט זי זיך געווענדעט צו די גאַסט און געזאָגט שוין העכער:

— דער גייסטליכער פראַמאַן וויל דורכאויס מיך זעהען. מיר ברויכען זיך ניט זשענירען פאַר איהם; דאַכט זיך אַז איהר זייט אַללע מיט איהם בעקאַנט. אָ, דאָס איז אַ היילינער מענש. איך שעץ איהם זעהר.

נאָך עטליכע מינוט איז דער עולם געזעססען בּיי׳ם טיש. ענדליך איז מען אויפגעשטאַנען און אַרויס פון עססצימער, וואָס איז געווען אָנגעזאַפט מיט ריחות פונ׳ם עססען, ווייַן, פרוכטען און רויזען.

פּ ע ר איז געשטאַנען אין דער מיטט פון קליינעם גאַסטצימער. דערזעהענדיג אויפ׳ן טיש אַ טאַץ מיט קאַווע און ליקער, האָט איהם שוין באַנג געטהון וואָס ער איז געקומען. און אַז די גאַסט זיינען אַללע אַריינגעגאַנגען מיט גרויס לאַרם, מיט בלישצענדיגע אויגען און רויטע געזיכטער, איז ער נאָך מעהר אומעדיג און צומישט געוואָרען. אָבער דער פלאַם פון בּאַרעמהערציגקייט האָט זיך אין איהם אַזוי צופלאַקערט, אַז ער האָט בּאַלד גובר געווען די אומעדיגקייט. איהם האָט נאָר אויסגעזעהן ווי ניט געשיקלעך וואָס ער מוז אַהער אין דעם הויז, וועלכעס איז פול רייכקייט, ראָסקאָש און ליכטיגקייט, אַהער צו די מענשען וואָס זענען אַזוי פראָהליך נאָך דעם געשמאַקען פריהשטיק, אַריינברענגען און אַרויסלעגען די שרעקליכע אָרימקייט, נויט, שמוץ, עלענד, הונגער און קעלט, וואָס ער האָט געזעהן היינט אין דער פריה.

די בּאַראָנעססע איז תּיכּף צוגעגאַנגען צו איהם צוזאַממען מיט זשעראַר׳ן, וואָס דורך זיין מוטטער זיינען זיי בעקאַנט געוואָרען דאַמאָלס ווען זי איז געוואָרען אַ קריסטין. דער גייסטליכער האָט אָנגעהויבען בעטטען אום פערצייהונג וואָס ער איז געקומען אין אַזאַ שעה.

— איהר זייט בּיי מיר שטענדיג אַ ליעבער גאַסט, העדר גייסטליכער... ערלויבט מיר נאָר אָבּפּאַרטיגען מיינע גאַסט; די מינוט שטעה איך אייך צו דיענען.

זי איז צוגעגאַנגען צום טאַץ, אָנגיססען צוזאַממען מיט דער טאָכטער קאַווע מיט ליקער. זשעראַר איז געבליבען שטעהן נעבען פּ ע ר און האָט פונקט אָנגע-

הויבען רעדען וועגען דעם פריוט פאר אלטע בעלי־מלאכות, וואו ניט לאנג האבען זיי זיך בעגעגענט אויף דער צערעמאניע ווען מען האט אנגעהויבען בויען א נייע אפיציגע פאר די הונדערט־טויזענד פראנק, וואס דער באראן דיוויליאר האט מנדב געווען. דערווייל איז דער פריוט בעשטאנען נור פון פיער געבײדען; לויט פראיעקט אבער האבען בעדארפט זיין צוועלף. מען האט געקליבען נדבות און די גבירים האבען געטהון אין דעם מיט גרויס ליארם, גלייך זיי וואלטען וועלען ווייזען, אז ס'איז פאלש וואס מען זאגט, זיי זארגען ניט פאר דעם פאלק... אבער צוויי דריטטעל פון די נדבות זיינען אוועקגעגאנגען אויף דער גראסארטיגער קירכע, וואס מען האט דארט געבויט. די בארמהערציגע דאממען פון אללע קלאססען, די באראנעססע דיוויליאר, גראפין דע־קענסאק, פירשטין ראזעמאנדע דע־הארף און נאך פיעל אנדערע, האבען גענומען דעם פריוט אונטער זייער שוץ, געקליבען נדבות, געמאכט באזארען א. ד. ג. — דער הויפט אדמיניסטראטאר, דער גאנצער בעל־הבית איז געווען דער דעפוטאט פ א נ ס ע ג, רעדאקטאר פון דער צייטונג „גלאב". ער איז געווען זעהר א מיכטיגער מענש, און זיין צייטונג האט שטאנדיג געשריעבען פייעריגע ארטיקלען פאר'ן פריוט, געהויבען איהם ביז'ן זיבעטען הימעל.

ק א מ י ל ל א איז ארומגעגאנגען איבערן צימער מיט א גלאזעל קאווע פון וועלכע עס האט געזעצט די פארע.

— פיעללייכט וועט איהר ערלויבען א גלאזעל קאווע, הערר גייסטליכער?

— ניין, איך דאנק.

— אלזא אפשר א גלאזעלע שארטרעז?

— אויך ניט. איך דאנק.

אז די באראנעססע האט שוין צוגאסען די קאווע האט זי זיך זעהר פריינדליך געווענדעט צום גייסטליכען.

— נו, הערר גייסטליכער, מיט וואס קען איך אייך דינען?

פ ע ר האט אנגעהויבען רעדען שטיל. ער האט געפיהלט ווי עס דריקט איהם אין האלז און דאס הארץ קלאפט איהם פון אויפרעגונג.

— איך בין געקומען, מאדאם, זיך ווענדען צו אייער גוטסקייט וואס שעפט זיך קיינמאל ניט אויס. היינט אין דער פריה האב איך, אין איינע פון די שרעקליכע נארעס אויף מאנמארטר, געזעהן א קארטינע, וואס האט מיך געריססען ביים הארצען. איהר קענט אייך גאר ניט פארשטעללען וואס פאר א שרעקליך הויז דאס איז און וועלכע ארעמקייט און נויט דארט איז: גאנצע פאמיליעס זיצען אהן בעהייצונג, אהן א לאפפעל געקעכץ. די מאנספערזאנען האבען ניט קיין ארבייט; ביי די מיטטער איז פערשוואונדען געווארען די מילך, זיי האבען ניט מיט וואס צו ערנאהרען די זויג־קינדער; דאס קליינווארג איז נאקעט, הוסטען, ציטטערן פון קעלט... און צווישען אזאלכע מוראדיגע סצענעס האט איין צופאלל, דער שרעקליכסטער, מיך בעזאנדערס דערדריקט. איך בין נבהל ומשתומם געווארען — א אלטער ארבייטער, אהן כחות

דורך די אלטער. שטארבט פאר הונגער אויף א היפען שמאטעס, אין א נארע וואס אפילו א הונט וואלט דארט ניט געשמעקט.

פ׳ער האט זיך בעמיהט זיין איינגעהאלטען; איהם האבען געשראקען זיינע איינענע ווארטער, די טרויעריגע שילדערונג פון עלענד — דא אין אזא ראסקאש אונ וואהלטאג, פאר מענשען וואס זיי פעהלט קיין זאך ניט; עס איז איהם ווער ניט אנגענעהם געווען קומען אהער, אין אזא הויז פון גליק אונ פרייד, פונקט נאך פריהשטיק ווען די הייסע קאווע פארשמעקט דעם צימער, אונ רעדען וועגען דלות, נויט אונ הונגער... אונ דאך האט ער ווייטער גערעדט, זאגאר מיט א העכערן קול; ער האט ניט געקענט זיך אליין בעהערשען, אונ האט ערצעהלט ווייטער, דערמאנט לאוויא׳ס נאמען, אויסגעוויזען אז אזאלכען איז א נ׳עבירה פאר גאט לאזען אהן הילף; איינפאכע מענשליכקייט הייסט אזאלכע שטיצען אונ פערגרינגערן די צרות. אללע געסט זיינען צוגעגאנגען הארען: דער בארון, דער גענעראל אמאדיא אונ דוטיל. זיי האבען געטרונקען פאמעליך די קאווע, געשוויגען אונ אויסגעהערט.

— מיט איין ווארט — האט דער גייסטליכער געזאגט צום סוף — איך רעכען, אז מען קען לאנגער ניט לאזען דעם אלטען אין אזא שרעקליכען צושטאנד, אונ איך האף, אז איהר וועט אזוי גוטהערציג זיין אונ הייסען איהם אריינגעהמען אין פריוט פון די אלטע ארבייטער, וואס דארט איז איינענטליך זיין ריכטיגער ארט

אין חוה׳ס שאנע אויגען האבען זיך געוויזען טרערען. פ׳ערס טרויעריגע ערצעהלונג האט איהר פארשטערט די גאנצע שמחה פון היינטיגען טאג... זי, די פוילע, אהן ענערגיע, וואס איז שטאנדיג פארנומען נור מיט דער איינענער פערזאן, איז מרוצה געווארען, זיין די פארזיצערין פון קאמיטעט נור מיט דעם בעדינג, אז פאנסעג זאלל אללעס פערזארגען, זי זאלל קיין שום קלאפאטען ניט האבען.

— אך, הערר גייסטליכער — האט זי א ווארטשע געטהון — מיר רייסט ווירקליך דאס הארץ. נור איך קען דא גאר ניט העלפען, לחלוטין גאר נישט, בנאמנות... איבריגענס געדענק איך, אז מכּח דעם לאוויאוו איז שאן געווען א רעדע. איהר ווייסט דאך, אין אונזער פריוט נעהמען מיר ניט אריין אבי וועמען, מיר פרעגען זיך פריהער גוט נאך. דאס גיבען מיר איבער איינעם, וואס איז חוקר ודורש אונ גיבט צו וויסען דעם קאמיטעט. שיינט מיר אז אייך, הערר דוטיל, האט מען איבערגעגעבען דעם לאוויאוו?

דער דעפוטאט האט אויסגעטרונקען דאס גלאזעלע שארטרעז.

— נו, יא, מיר... הערר גייסטליכער, דער חברה־מאן האט איינפאך חוזק געמאכט פון אייך. ער איז גאר ניט קראנק, אונ אויב איהר האט איהם איבערגעלאזט געלט, וועט ער באלד נאך אייך ארויסגעהן אונ פארשכור׳ן. ער איז שטענדיג שכור, אונ אויסער דעם האט ער וועהר א פאסקודנעם כאראקטער, פון פריה ביז נאכט זידעלט ער די גבירים, אונ זאגט אז ווען ער זאלל זיין אים שטאנד וואלט ער פון זיי אללע געמאכט א בארג אש... איבערהויפט ווילל ער גאר ניט געהן אין

פריוט. ביי איהם הייסט דאס א אסטראג, א טורמע וואו די מנישקעס וועלען איהם היטען און נאטהען געהן אללע טאג דאוונען; ער זאגט, אז דאס איז א פארשאלטענער קלויסטער, וואו נאר דעם זייגער פערשליעסט מען שוין די טויערען... וויפיעל געפינט איהר אזאלכע שלעפער, וואס ווילען בעססער ליידען קעלט און הונגער אבי זיין פריי! לאזען אזאלכע ווי לאוויזאוו דערפרארען ווערען אויף דער גאסס, אז זיי געפעלט ניט אונזער ברויט מיט אונזער ווארימקייט אין פריוט.

דער גענעראל מיט אמאדריאן האבען פאטאקעוועט און צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ. נאר דיוויליאר האט ארויסגעוויזען מעהר איידעלקייט:

— ניין, ניין, ער איז דאך פארט א מענש, מען דארף איהם העלפען זאגאר געגען זיין ווילען.

חוה, וואס האט זיך זעהר בעאומרוהיגט, מען זאל ביי איהר ניט צונעהמען די גאנצע צייט פאר מיטטאג, האט געזוכט פערשיעדענע אויסריידען:

— גלויבט מיר זיכער אז איך האב געבונדענע הענט... איך וויל א ודאי העלפען, אבער זאגט אליין, איז עס מעגליך מען זאל די רגע צוזאממענעהמען דעם דאמען־קאמיטעט? אהן קאמיטעט האב איך קיין שום רעכט ניט עפעס צו בעשטימען, בפרט אזא זאך, וואס דאס קאמיטעט האט שוין איינמאל דאריבער גערעדט און אבגעזאגט.

פלוצלינג איז איהר איינגעפאללען א זעלטענער איינפאל:

— ווייסט איהר וואס איך וועל אייך ראטהען, הערר גייטעליכער, געהט זיך דורך צו אונזער דירעקטאר פאנסעג. אין אזא נאטהיגע זאך קען נור ער אליין עפעס טהון: ער ווייס, אז אללע דאמען האבען צו איהם דעם גראסטען צוטרויען און זיינען מסכים אויף אלץ וואס ער טהוט.

— פאנסעג'ן וועט איהר יעצט געפינען אין פארלאמענט — האט דוטיל צוגעגעבען מיט א שמייכעל — נאר איך זאג אייך פריהער: היינט וועט דארט זיין א גרויסע קאבעריי און ווער ווייסט אויב ער וועט האבען א פרייע מינוט, רעדען מיט אייך.

פיער האט אויפגעהערט צו בעטטען און ביי זיך פעסט בעשלאססען, געהן באלד צו פאנסעג'ן און פועל'ן ביי איהם, מען זאל נאך היינט אין אווענד צונעהמען דעם אונגליקליכען לאוויזאוו. זשעראר האט איהם נאך אבגעהאלטען איינינע מינוט און גערעטהען, ער זאל ערקלערען דעם דעפוטאט, וואס פאר א שלעכטען איינדרוק די גאנצע געשיכטע וועט מאכען, קוים וועלען זיך די רעוואלוציאנס־צייטונגען דערפון דערוויססען... די גאסט האבען אנגעהויבען פאנאנדערגעהן. פאר'ן אוועקגעהן איז דער גענעראל צוגעגאנגען צו זיין פלעמיאניק און געפרעגט, אויב ער וועט זיך קעננען זעהן מיט איהם היינט ביי טאג ביי דער מוטטער. דער יונגערמאן האט בעמערקט אז חוה און קאמילא קוקען אויף איהם, האט ער דעם פעטטער גע־ענטפערט מיט א ניינ אויף „ניין". — נאכ'ן גענעראל איז אמאדריא אויפגעשטאנען און

גֶעזָאגְט, עֶר הָאט אַוויכְטִיגֶע זַאךְ הַיינְט אִין סוד. דוטִיל אִיז אויךְ אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט.

— אַלְזָא, צְווִישֶׁען פִיער אוּנ פִינְף בַּיי סִילְוִוַאנַא'ן? — הָאט דֶער בַּארָאן גֶעזָאגְט וֶוען עֶר אִיז אַרוֹיס אִיהם בֶּעגְלֵייטֶען — קוּמְט מִיר עֶרְצֶעהלֶען וָואס אִיז פָּארְגֶעקוּמֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט דוּרְךְ דֶעם פַּאסְקוּדְנֶעם אַרְטִיקֶעל סַאגְנֶיעס. אִיךְ בְּרוֹיךְ דָאס וִויסֶען... דֶערְוַוייל וֶועל אִיךְ אַרַיין אִין מִינִיסְטֶערִיוּם פוּן שֶׁאנֶע קוּנְסְטֶען, וֶועהן מֶען זָאל זִי אַרַיינְגֶעהמֶען אִין טֶעאַטֶער; נָאכְדֶעם הָאבּ אִיךְ נָאךְ אַנְדֶערֶע גֶעשֶׁעפְטֶען.

— גוּט, צְווִישֶׁען פִיער אוּנ פִינְף, בַּיי סִילְוִוַיאנֶען — הָאט דֶער דֶעפּוּטַאט גֶעזָאגְט אַוֶועקְגֶעהֶענְדִיג מִיט אַ אוּמְרוּהִיגֶען גֶעמִיט וֶועגֶען דֶער מָאוּסֶער גֶעשִׁיכְטֶע פוּן דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהְנֶען.

אַלֶע הָאבֶּען שׁוֹין פַארְגֶעסֶען דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען לַאווִיזָאוו וָואס שְׁטַארְבְּט פַאר הוּנְגֶער. יֶעדֶער אִיז גֶעלָאפֶען אִין זַיינֶע גֶעשֶׁעפְטֶען, יֶעדֶער הָאט זִיךְ אָבְּגֶעגֶעבֶּען צוּ זַיינֶע אֵייגֶענֶע זָארְגֶען, תַּאֲווֹת אוּנ לַיידֶענְשַׁאפְטֶען, אַוֶועקְגֶערִיסֶען אִין דִי חַוָאלְיֶעס פוּן פַּארִיזֶער קָאכֶעדִיג לֶעבֶּען.

— אַלְזָא, מַאמַא — הָאט קַאמִילְלַא גֶעפְרֶעגְט אוּנ קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶענוּמֶען פוּן דֶער מוּטְטֶער מִיט זְשֶׁערַאר'ן — פָאהרֶען מִיר צוּ דֶער פִּירְשְׁטִין?

— יָא, דִי מִינוּט... נָאר בְּלַייבֶּען וֶועל אִיךְ מִיט אַייךְ נִיט קֶאנֶען. אִיךְ הָאבּ אִין דֶער פְּרִיה עֶרְהַאלְטֶען אַ דֶעפֶּעשֶׁע פוּן סַאלְמָאנֶען אוּנ מוּז דוּרְכְאוֹיס פָאהרֶען אַהִין זַייגֶער פִיער, אָנְפַּאסֶען דָאס קְלֵייד.

דָאס יוּנְגֶע פְרַיילַיין הָאט גֶעוואוּסְט, אַז דִי מוּטְטֶער זָאגְט לִיגֶען, אָבְּוָואהל זִי רֶעדְט גַאנְץ רוּהִיג.

— אָט וָואס! אִיךְ הָאבּ גֶעגְלוֹיבְּט אַז דָאס קְלֵייד וֶועט וֶוערֶען אָפְּגֶעלֶעגְט אוֹיף מָארְגֶען... אַלְזָא, וֶועלֶען מִיר צוּפָאהרֶען צוּרִיקְוֶועגְס צוּ אַייךְ בַּיי סַאלְמָאנֶען.

— אָה, נֵיין, נֵיין, מַיין טַהַייעֶרֶע. אִיךְ וֵויים זֶעלְבְּסְט נִיט וֶוען אִיךְ וֶועל פְּרַיי וֶוערֶען. עֶס קֶען זַיין, אוֹיבּ אִיךְ וֶועל צַייט הָאבֶּען, וֶועל אִיךְ נָאךְ אָפְּטְרֶעטֶען בַּיי דֶער מָאדִיסְטְקֶע.

קַאמִילְלַאס שְׁוַוארְצֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען גֶעשִׁיטְט פוּנְקֶען פוּן גְרוֹיס כַּעַס. עֶס אִיז גֶעוִויסְ, הַיינְט וֶועלֶען זַיי זִיךְ זֶעהֶען אוּנ זִי קֶאן זַיי נִיט שְׁטֶערֶען. אוּמְזָאנְסְט הָאט זִי מִיט דִי אוֹיגֶען גֶעבֶּעטֶען זְשֶׁערַאר'ן; עֶר הָאט זִיךְ אַוֶועקְגֶעדְרֶעהט אוּנ גָאר נִיט גֶעקוּקְט אוֹיף אִיהר. פֶּיעֶר, וָואס הָאט פִיעל זַאכֶען גֶעוואוּסְט צַייט עֶר הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען אַרַיינְגֶעהן אִין דֶעם הוֹיז, הָאט דֶערְקָאנְט אָן זַייעֶרֶע אוֹיגֶען, אַז דָא גֶעהט פַאר אַ שְׁטוּמֶע פַארְבָּארְגֶענֶע דְרַאמֶע.

הַיַאצִינְט, וָואס אִיז גֶעזֶעסֶען אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען אוֹיף אַ שְׁטוּהל אוּנ גֶעטְרוּנְקֶען דָאס צְווֵייטֶע גְלֶאזִיל לִיקֶער, הָאט מִיט אַמָאל אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען:

— אִיךְ גֶעה אוֹיף לִילְיֶעס אוֹיסְשְׁטֶעלְלוּנְג. וואוּ גַאנְץ פַּארִיז וֶועט זַיין. מֶען

זָאגְט, זָעהר אַ זֶעלְטֶענֶע אויסְשְׁטֶעלְלוּנְג. בֶּעוָואנְדֶערְם אַיין בִּילְד, „גֶעצְוואונְגֶען די גְשָׁמָה". לויבְּט מְען זֶעהר.

— נוּ, אויבּ אִיהר ווילְט, קֶען אִיךְ אַייךְ אַהִין אָפְּפִיהְרֶען עֶהְדֶער מִיר וֶועלֶען גֶעהְן צוּ דֶער פִּירְשְׁטִין — הָאט די בַּארָאנֶעסֶע גֶעזָאגְט.

— גְעווִיס, דוּרְכְאוּיס! — הָאט קַאמִילְלַא זִיךְ אָנְגֶעכַאפְּט. זִי פְלֶעגְט שְׁטֶאנְדִיג אָבְּשְׁפֶּאטֶען פוּן דִי נַייֶע מַאלֶער, נָאר יֶעצְט אִיז בַּיי אִיהר רֶעכְט גֶעוֶוען פָארֶען אַהִין, אֶפְשַׁר וֶועט זִי אויף אַזַא אוֹפֶן קֶענֶען פַארְהַאלְטֶען די מוּטְטֶער, זִי זָאל נִיט צוּזַאמֶענְקוּמֶען מִיט דֶעם גֶעלִיעבְּטֶען. מִיט אַ גֶעמַאכְטֶען שְׁמֵייכֶעל הָאט זִי גֶעפְרֶעגְט זְשֶׁערַאר'ן:

— אוּנ אִיהר, הֶערְר זְשֶׁ ע רַ א ר, וֶועט גֶעהְן מִיט אוּנְז אויף דֶער אויסְשְׁטֶעלְלוּנְג?

— אָ נֵיין — הָאט דֶער גְרַאף גֶעעֶנְטְפֶערְט — אִיךְ וִויל מִיךְ אַ בִּיסְסֶעל דוּרְכְגֶעהְן צוּפוּסס. אִיךְ וֶועל דֶעם הֶערְר גַייסְטְלִיכְעֶן אָבְּפִיהְרֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט.

עֶר הָאט זִיךְ אַ נֵייג גֶעטְהוּן צוּ דֶער מוּטְטֶער מִיט דֶער טָאכְטֶער אוּנ זֵיי בֵּיידֶען גֶעקוּשְׁט די הֶאנְד. בִּיז פִּיעֶר אַ זֵייגֶער אִיז בַּיי אִיהם גֶעבְּלִיעבֶּען. עֶר זָאל אַרַיינְגֶעהְן אויף אַ וַויילֶע צוּ דֶער אַקְטְרִיסֶע סִ י לְ וְ י אַ נַ א, וואוּ עֶר אִיז גֶעוָוארֶען אַ נְ'אַרַיינְגֶעהֶער צַייט עֶר הָאט דָארְט אֵיינְמָאל גֶענֶאכְטִיגְט. אַרוּיסְגֶעהֶענְדִיג מִיטְ'ן גַייסְטְלִיכֶען אויפְ'ן גְרוֹיסֶען הויף פוּן בַּארָאנְס פַּאלַאץ, הָאט עֶר זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען:

— אַךְ, וִוי וואהל סְ'אִיז שֶׁעפֶּען די קִיהְלֶע לוּפְט! בַּיי זֵיי אִיז צוּפִיעל אָנְגֶע־הֵייצְט אוּנ דֶער רֵיחַ פוּן די בְּלוּמֶען שְׁלָאגְט אויף אִין קָאפּ.

פְּ יֶ ע ר אִיז אַרוּיס וִוי בֶּערוּישְׁט־ פוּן דֶעם הויז, וָואס הָאט אִיהם אויסְגֶעוִויזֶען וִוי אַ גַן־עֵדֶן, וואוּ עֶס זִיצֶען נוּר אויסְגֶעקְלִיבֶּענֶע, גְלִיקְלִיכֶע. זַיין אֵיינְצִיגֶער גֶעדַאנְקֶען אִיז יֶעצְט גֶעוֶוען וֶועגֶען לַאוִויזָאוּ, וִוי אַזוֹי צוּ פוּעֶל'ן בַּיים רֶעפּוּטַאט פְּ א נְ סֶ ע ג, מֶען זָאל דֶעם אָרִימֶען אַלְטֶען אַרַיינְגֶעהמֶען. עֶר הָאט גָאר נִיט גֶעהֶערְט וָואס דֶער גְרַאף רֶעדְט צוּ אִיהם. די טְהוּיעֶרֶען פוּן פַּאלַאץ זַיינֶען הִינְטֶער זֵיי פַארְמַאכְט גֶעוָוארֶען אוּנ קוֹים זַיינֶען זֵיי אַרִיבֶּער עֶטְלִיכֶע טְרִיטְט אִין גַאסס אִיז פַאר פְיֶערְ'ס אויגֶען עֶטְוָואס דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען וִוי אַחָלוֹם. אויף דֶער צְוֵוייטֶער זַייט גַאסס, בַּיים טְרָאטוּאַר, אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ אַרְבֵּייטֶער, עֶהְנְלִיךְ צוּ סַאלְוַוא'ן, מִיט אַ זָאקִיל אוּנְטֶער'ן אָרְם, אוּנ הָאט זִיךְ צוּגֶעקוּקְט צוּ דִי גְרָאסְאַרְטִיגֶע טוּיעֶרֶען פוּן פַּאלַאץ, הִינְטֶער וֶועלְכֶע סְ'אִיז דָא אַזוֹי פִיעל אוֹצְרוֹת... דֶעם גַייסְטְלִיכֶען הָאט גֶעשַׁיינְט, אַז עֶר עֶרְקֶענְנְט דֶעם אוּמְ־גְלִיקְלִיכֶען, אויסְגֶעהוּנְגֶערְטֶען, וָואס אִיז אִין דֶער פְרִיה אַוֶועק זוּכֶען אַרְבֵּייט. קוֹים אָבֶּער הָאט זִיךְ פְּיֶער אוּמְגֶעדְרֶעהט צוּ אִיהם אִיז דֶער אַרְבֵּייטֶער אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען, שְׁלֶעפֶּענְדִיג דִי פִיסס אָהְן כֹּחַ; וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ הָאט עֶר מוֹרָא גֶעהַאט, פְּיֶער זָאל אִיהם נִיט דֶערְקֶענֶען. דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט אִיהם בֶּעטְרַאכְט פוּן הִינְטֶען אוּנ בַּיי אִיהם אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען, אַז דָאס אִיז גֶעווִיסס אַ נְ'אַנְדֶערֶער.

ג.

אַריינגעגאַנגען אין בורבאָן־פּאַלאַץ (דאָס פראַנצויזישע פּאַרלאַמענט) האָט זיך פּיער דערמאָנט, אַז בײַ איהם איז ניטאָ קיין בילעט. עס איז בײַ איהם שוין געבליבען, אַרויסבעטען צו זיך אין דרויסען דעם דעפּוטאַט פּ א נ ס ע ג, אָבוואָהל ער איז איהם אומבעקאַנט. נאָר פּלוצלינג איז איהם אַנטקעגען געקומען אין פאָרהויז דער דעפּוטאַט מ ע ז ש. מיט וועלכען ער איז אַמאָל בעקאַנט געוואָרען אין אַרמען קוואַרטאַל שאַראָן, ווען פּ י ע ר איז דאָרט אַרומגעגאַנגען העלפען די אָרימע לייט.

— וואָס טהוט איהר דאָ? — האָט ער געקומען און אויסשטרעקענדיג און אַרויפפיהרען אויפ'ן אמת'ן וועג!

— אָה, ניין. איך בעדאַרף מיך זעהען מיט פּ א נ ס ע ג'ן וועגען וועהר אַ נאָטהיגע זאַך: עס איז דאָ אַ אומגליקליכער וואָס קען ניט וואַרטען און מען מוז איהם באַלד העלפען.

— פּאַנסעג... איך ווייס ניט אויב ער איז שוין געקומען. וואַרט נור אַ ווײַלע. דערווײַל איז פאַרבײַ געגאַנגען אַ יונגער מענש, קליין און שוואַרץ, ווי אַ שפּיר־הונד. מ ע ז ש האָט איהם אָבגעשטעלט מיט דיא ווערטער:

— האַרט נאָר, מ אַ ס ק אַ. דער גייסטליכער פראַמאַן ווינשט זיך זעהען מיט אײַער פּרינציפּאַל.

— ער איז נאָך ניט געקומען. ערשט ניט לאַנג האָב איך איהם איבערגעלאָזט אין דער רעדאַקציע, וואו ער וועט נאָך אַרבייטען אַ גוטע פערטעל שעה. אויב דער העהר גייסטליכער וועט וועלען דאָ אויפוואַרטען, וועט ער איהם באַלד קאָנען זעהען.

מ ע ז ש האָט אַריינגעפיהרט פּיער'ן אין זאַל „פערלאָרענע טריט", אַ ברייטע און קאַלטע זאַל, מיט בראָנזענע סטאַטועס פון לאָאָקאָאָן און מינערוואַ*), נאַקעטע וואַנט מיט גרויסע לאַנגע פענסטער וואָס געהען אַרויס אין אַ גאָרטען. יעצט איז די זאַל געווען פול מענשען, דערהיצטע, צוקאָכטע; איינע זיינען געשטאַנען אין ראָדליך, די אַנדערע געלאָפען הין און צוריק און זיך דורכגעשטופּט אין דער ענגשאַפט. דאָ זיינען געווען דעפּוטאַטען און זשורנאַליסטען, צייטונגס־שרייבער און גלאַט אַזוי נייגיעריגע. דער עולם איז אימער געוואָרען גרעסער. דער רעש איז וואָס אַמאָל געוואָרען שטאַרקער, מען האָט גערעדט מיט היץ, געשטענהט, געשריען, געלאַכט, געוואָרעט מיט דער צונג און מיט אַללע אבֿרים.

*) „מינערוואַ" איז אין דער מיטאָלאָגיע די גאָטין פון חכמה און מלחמה, בעשיצערין פון מאַלערײַ און אנדערע שאָנע אַרבייטען, אויך די גאָטין פון זייבערשע האַנדאַרבייט. „לאַאָקאָאָן" איז געווען אַ גלח בײַ דעם אַפּאָלאָ. 2 שלאַנגען האָבען איהם מיט זיינע זיהן דערוואָרגען באַרא שוטא.

אז מ ע ז ש איז אריינגעקומען איז דער ליארם נאך גראסער געווארען. מעזש איז געווען א הויכער מאנספערזאן, זעהר מאגער, די קליידער פערנאבלאססיגט. אבוואהל ער איז ניט מעהר אלט געוועזען ווי פינף־אונ־פערציג יאהר, האט ער שוין אויס־געזעהן ווי געאלטערט אונ אבגעפאהרען, נור די אויגען האבען נאך געהאט אין זיך דעם פייער פון א יונגען מאנן אונ געבלישצעט דורך די פענסטע וואס זייגען קיינמאל ניט אראפ פון זיין דיענע נאז ווי א פאגעלשער שנאבעל. ער האט שטאנדיג געהוסט; גערעדט קורץ אונ שארף, מיט גרוים היטץ. איין זאך האט איהם געהאלטען אויף די פיס — דער ליידענשאפטליכער חשק צו לעבען אונ אויספיהרען זיין געדאנקען: מאכען א נייע, בעסערע ארדנונג אין דער וועלט, אין דער מענשליכע געזעללשאפט. זיין פאטער איז געווען א אריטער דאקטאר אין איינע פון די קליינע שטאדטליך אין צפון־פראנקרייך, אונ ער איז נאך פון קינדרווייס געקומען אין פאריז, געשריבען אביססעל אין צייטונגען, געהאט פערשיעדענע פראפעססיעס. אין פאלקספערזאמלונגען פלעגט ער האלטען רעדען אונ דערמיט זיך געמאכט א נאמען, געווארען בעקאנגט. שפעטער איז ער געווארען א פיהרער פון א גאנצע פארטיע, וואס האט איהם אויס־געקליבען אונ געמאכט פאר א דעפוטאט אין פארלאמענט.

— איהר ווייסט וואס דא געהט פאר? — האט ער געפרעגט פ י ע ר'ן — מען קען ניט זאגען, שאן וועהען מיר אויס, פארקראכען אין בלאטע ביז איבער די אויערען!

ער האט געפיהלט א אמהע סימפאטיע צו דעם גייסטליכען, וויססענדיג ווי גוטהארציג פ י ע ר איז צו אללע ארימע ליידענדע אונ ווי ער בעגעהרט אויך פון גאנצען הארצען, די מענשען זאלען בעססער, פיינער ווערען. פ י ע ר פון זיין זייט האט זיך אויך שטארק אינטערעססירט מיט דעם היצטיגען פאנטאזיאר, וואס וויל דורכאוים גליקליך מאכען די וועלט מיט נייע ארדנונגען. פ י ע ר האט איהם געקאנגט אז ער איז ארעם, לעבט זעהר בעשיידען מיט א פרוי אונ פיער קינדער וועלכע ער ליעבט זעהר היים.

— איהר קאנגט מיר ניט חושד זיין אז איך האלט מיט ס א נ י ע'ן — האט מעזש ווייטער גענזאגט — נור ווי באלד ער האט היינט אנגעהויבען צו רעדען אונ סטראשעט, ער וועט אפדרוקען די נאמען פון אללע איבערגעקויפטע דעפוטאטען, קאנען מיר לאנגער ניט שווייגען, מען זאל אונז חושד זיין אז מיר האבען אויך א חלק אין דעם. די וועלט האט זיך שוין לאנג געשטויססען, אז ס'זייגען פארגעקומען זעהר מאוסע געשיכטען מיט די אפריקאנישע אייזענבאהנען. דאס ערגסטע איז, וואס מען בעפאללט צוויי היינטיגע מיניסטארען, ווייל פאר דריי יאהרען, ווען דער באראן ד י ו ו י ל י א ר האט ארויסגעגעבען זיינע אקציעס, איז ב א ר ר ו געווען אינגערליכער מיניסטער אונ מאנפערדאן דער מיניסטער פון קהלשע געביידען. היינט, אז זיי זענען צוריק געקומען — איינער איז אינגערליכער מיניסטער אונ דער צווייטער אין פינאנץ־מיניסטעריום — מוז מען דאך פארלאנגען פון זיי רעכנונג פון זייערע דאמאליגע געשים... ניין, ניין, לאנגער קענען זיי ניט שווייגען. איך האב מודיע געווען, אז

נָאךְ הַיינְט ווִיל אִיךְ פָארְלֶעגֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט דִי פְרַאגֶע. דִי מַכָּה מוּז פְלַאצֶען!

דוּרךְ דֶער פְרַאגֶע וָואס מֶעזְשׁ הָאט הַיינְט גֶעזָאלְלט פְרֶאגֶען הָאט טַאקִי יֶעצְט אִזוי גֶעקָאכְט אוּנ גֶערוישְׁט אִין דִי קָארִידָארֶען פוּן פַּארְלַאמֶענְט. פֶּיֶער, וָואס אִיז גֶעוֶוען פַארנוּמֶען מִיט דֶעם אֵיינְצִיגֶען גֶעדַאנְקֶען: רַאטֶעוֶוען אַ אוּנְגְלִיקְלִיכֶען פוּן הוּנְגֶער-טוֹידְט הָאט קוים פֶערְשְׁטַאנֶען וָואס דֶער סָאצִיַאלִיסְטִישֶׁער דֶעפּוּטַאט מֶעזְשׁ רֶעדְט צוּ אִיהְם. דֶער לְיַארְם אַרוּם זֵיי אִין זַאל אִיז יֶעצְט גֶעוָוארֶען נָאךְ גְרֶעסֶער ווִי פְרִיהֶער. אִין דֶעם גֶעלֶעכְטֶער אִיז גֶעוֶוען לַייכְט צוּ דֶערְקֶענֶען, אַז פִיעל מֶענְשֶׁען קָאנֶען זִיךְ נִיט גֶענוּג פֶערְוואוּנְדֶערן, ווִי דֶער גַייסְטְלִיכֶער זִיצְט מִיט אַ סָאצִיַאלִיסְט אוּנ שְׁמוּעֶסְט גַאנְץ בְּרִידֶערְלִיךְ...

— נַארָאנִים! — הָאט מֶעזְשׁ גֶעזַייט דוּרךְ דִי צֶאהְן — זֵיי מוּזֶען אַוַדַאי מֵיינֶען, אַז אִיךְ עֶסְס יֶעדֶען טָאג צוּ פְרִישְׁטָאק אַ גַייסְטְלִיכֶען... פֶערְצַייהֶעט וָואס אִיךְ גֶעה אַוֶועק פוּן אַייךְ, מַיין לִיעבֶּער הֶערְר פְּרָאמַאן. זֶעצְט אַייךְ דָא אוּיפְ'ן זֶעסְסִיל אוּנ וַוארְט בִּיז פָאנְסֶעג וֶועט קוּמֶען.

עֶר אִיז אַרַיין צְווִישֶׁען עוֹלָם אוּנ פְּיֶער'ן אִיז אַרוּיף אוּיף דִי גֶעדַאנְקֶען, אַז ס'אִיז ווִירְקְלִיךְ גְלַייכֶער, זִיךְ זֶעצֶען אִין אַ ווִינְקֶעל אוּנ וַוארְטֶען גֶעדוּלְדִיג. בִּיסְלִיכְוַוייז הָאט עֶר זִיךְ אוּיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען אִינְטֶערֶעסִירֶען מִיט דֶעם וָואס דָא גֶעהְט הַיינְט פָאר, דִי קָאכֶערַיי הָאט אִיהְם מִיטְגֶעשְׁלֶעפְּט אוּנ עֶר הָאט גָאר פַארְגֶעסֶען אָן לַאוְויָאוזָן. הַיינְט וֶועט זַיין אַ קְרִיזִיס, דָאס מִינִיסְטֶערְיוּם וֶועט פַאלְלֶען. עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג אִיז גֶעוֶוען דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער סְקַאנְדַאל מִיט פַּאנַאמַא, יֶעצְט אִיז אַ פְרִישֶׁער סְקַאנְדַאל. אֵיין פַּארְטַיי גֶעהְט אַרוּם מִיט אַ קְלַאפֶּענְדִיג הַארְץ, דִי אַנְדֶערֶע פַּארְטַיי שַׁארְפְט שׁוֹין דִי צֶאהְן פַארְנֶעהְמֶען דִי בֶּעסְטֶע שְׁטֶעלְלֶעס פוּן דֶער רֶעגִירוּנְג. יֶעדֶער הָאט נָאר אִין זִינֶען זִיךְ, זַיין אֵייגֶענֶעם נוּטְצֶען, נִיט דֶעם נוּטְצֶען פוּן פָאלְק, פַאר וֶועלְכֶען זֵיי הַאלְטֶען מִלְחָמָה אוּנ רַייסֶען זִיךְ אַרוּם ווִי דִי קֶאטְץ.

פֶּיֶער הָאט בֶּעמֶערְקְט אַז מַאסְסָא, דֶער „קְלֵיינֶער מַאסְסָא", ווִי דֶער עוֹלָם רוּפְט אִיהְם, הָאט זִיךְ גֶעזֶעצְט נֶעבֶּען אִיהְם אוּיף דֶער סָאפֶקֶע. דָאס אִיז גֶעוֶוען אַ מִיטְאַרְבֵּייטֶער אִין פָאנְסֶעגְס רֶעדַאקְצִיֶע. מִיט אָנְגֶעשְׁטֶעלְלְטֶע אוֹיעֶרֶען אוּנ גֶעשַׁארְפְטֶע אוֹיגֶען אִיז עֶר אַרוּמְגֶעלָאפֶען ווִי אַ גֶעשִׁיקְטֶער טְחוֹיר, זִיךְ צוּ אַלְלֶעס צוּגֶעהֶערְט אוּנ צוּגֶעקוּקְט, אַלְלֶעס בֶּעמֶערְקְט. הַיינְט אִיז עֶר גֶעקוּמֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט, ווָאוּ עֶר הָאט גֶעוואוּסְט אַז ס'וֶועט זַיין אַ לְיַארְם, דֶערְוַוייל וֶועט עֶר הָאבֶּען שְׁטָאף צוּ שְׁרַייבֶּען אַ פַייֶערִיג אַרְטִיקֶעלֶע. דֶערְזֶעהֶנְדִיג פֶּיֶער'ן אִיז אִיהְם גֶעוָוארֶען אִינְטֶערֶעסַנְט ווִיסֶען, וָואס טְהוּט דֶער גַייסְטְלִיכֶער דָא, אוּנ דַארוּם הָאט עֶר זִיךְ גֶעזֶעצְט נֶעבֶּען אִיהְם.

— וַוארְט אַ קְלֵיין ווַיילֶע, הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער — הָאט עֶר אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען לִיעבְּלִיךְ אוּנ פְרֶעהְלִיךְ, גְלַייךְ ווִי אִיהְם אִינְטֶערֶעסִירְט גָאר נִיט וָואס אִין זַאל טְהוּט זִיךְ — מַיין פְּרִינְצִיפָּאל בֶּעדַארְף בַּאלְד אָנְקוּמֶען. עֶר ווֵייס וָואס פַאר אַ קַאשֶׁע עֶס קָאכְט זִיךְ דָא... אִיהְר ווַייסְט אֶפְשַׁר פוּן דִיא קָארְרֶעזֶער אוּיסְוָואהְלֶער?

— נַיין, נַיין, איך בִּין אַ פַּאריזֶער אוּנ בִּין גֶעקוּמֶען אַהֶער, סְטַארְבֶען זִיךְ פַאר אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶען מֶענְשֶׁען, מֶען זָאל אִיהְם בַּאלד אַרַיינְנֶעהְמֶען אִין פְּרִיוַוט פוּן אַלְטֶע אַרְבֵּייטֶער.

— אַהַא! אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְט. אִיךְ בִּין אוֹיךְ אַ פַּאריזֶער קִינְד.

מַאסְסָא הָאט זִיךְ פַאנַאנְדֶער גֶעלַאכְט. עֶר אִיז טַאקִי גֶעוֶועז אַ וַואהְרֶער פַּאריזֶער קִינְד, אַ אַפָּאטְהֶעקֶערס זוּהְן אִין קְוַוארְטַאל סֶען־דֶענִי. גֶעלֶערְנְט הָאט עֶר אִין גִימְנַאזְיוּם אָבֶער נִיט גֶעעֶנְדִיגְט דָאס גַאנְצֶע לִמּוּד, אִיבֶּער זַיין פוֹילְקַייט. בַּיי׳ם עֶקְזַאמֶען אִיז עֶר דוּרְכְגֶעפַאלֶען אוּנ פוּן אַכְצֶעהְנְטֶען יָאהר אַרְבֵּייטֶעט עֶר אִין צַייטוּנְגֶען, הֲגַם עֶר אִיז אַ גַאנְץ וֶועניגֶער קֶענְנֶער. שׁוֹין צְוֶועלְף יָאהר בָּאדְט עֶר זִיךְ אִין שְׁוַוארְצֶען טִינְט־יַם, אִין דֶער צַייטוּנְגְס־בְּלָאטֶע פוּן רְכִילוּת אוּנ אִינְטְרִיגֶען. עֶר הָאט שׁוֹין אַלְלֶעס גֶעזֶעהְן, אַלְלֶעס דוּרְכְגֶעמַאכְט, אִיהְם אִיז שׁוֹין אַלְץ גֶעוָוארֶען אִיבֶּערְדְרִיסְסִיג, פַארְמַאוּסְט, עֶר הָאט פֶערְלָארֶען דֶעם גְלוֹיבֶּען אִין גְרוֹיסֶע לַייט, עֶר זָאגְט אַז ס׳אִיז נָאר נִיטָא קֵיין אֱמֶת אוֹיף דֶער וֶועלְט. אוּנ פוּן דִי מֶענְשְׁלִיכֶע שְׁלֶעכְטִקַייט אוּנ נַארִישְׁקַייטֶען נֶעהְמְט עֶר זִיךְ וֶועניג צוּם הַארְצֶען. עֶס פֶערְשְׁטֶעהְט זִיךְ אַז אִין דֶער לִיטֶערַאטוּר הָאט עֶר נִיט גֶעזוּכְט קֵיין כָּבוֹד, קֵיין בֶּערִיהְמְטֶען נָאמֶען; עֶר הָאט זִיךְ זָאנַאר בֶּערִיהְמְט דֶערְמִיט וָואס דִי לִיטֶערַאטוּר אִיז אִיהְם נִמְאָס וּמָאוּס. קֵיין נַאר אִיז עֶר נִיט גֶעוֶועזֶען, הָאט גֶעשְׁרִיבֶּען וָואס אֵיינֶער ווִילל אוּנ וואו אֵיינֶער ווִילל, אָהְן פֶעסְטֶע אִיבֶּערְצֵייגוּנְגֶען, אָהְן גְרִינְדְלִיכֶע מֵיינוּנְגֶען, דִי הוֹיפְּט־זַאכֶע אִיז נָאר אַז דָאס פּוּבְּלִיקוּם זָאל זִיךְ אִינְטֶערֶעסִירֶען אוּנ הֲנָאָה הָאבֶּען פוּן זַיינֶע אַרְטִיקְלֶען.

— הֵייסְט עֶס, אִיהר זַיינְט בֶּעקַאנְנְט מִיט מֶעזְשֶׁען, הֶערְר נַייסְטְלִיכֶער?

אַ יָא, דָאס אִיז אַ אִינְטֶערֶעסַנְטֶער טִיפּ! אַ עֶרְוַואקְסֶען קִינְד, אַ פַאנְטַאזִיסְט אִיבֶּער־גֶעצוֹיגֶען מִיט אַ הוֹיט פוּן אַ גֶעפֶאהְרְלִיכֶען סָאצִיַאלִיסְט. אָ, אִיךְ הָאבּ אִיהְם גוּט דוּרְכְשְׁטוּדִירְט אוּנ קֶען אִיהְם ווִי מַיינֶע פִינְף פִינְגֶער... עֶר אִיז בַּיי זִיךְ זִיבֶער, אַז נָאךְ אִין אַ הַאלְבּ יָאהר וֶועט עֶר גֶעהְמֶען אִין זַיין הַאנְד דִי רֶעגִירוּנְג אוּנ מַאכֶען אַ נַייעֶ גֶעזֶעללְשַׁאפְט, נִיט ווִי דִי הַיינְטִיגֶע, וָואס בֶּעשְׁטֶעהְט נָאר אוֹיפְ׳ן גֶעלְט, אוֹיף קַאפִּיטַאל. עֶר אִיז פֶעסְט בַּיי זִיךְ, אַז מִיט זַיין הַיינְטִיגֶער אָנְפְרַאגֶע אִין פַּארְלַאמֶענְט וֶועט עֶר אוּמְוַוארְפֶען בַּאררוּ׳ס מִינִיסְטֶעְרִיוּם אוּנ דַאדוּרְךְ גֶעשְׁווִינְדֶער דֶערְגְרֵייכֶען דַיין צִיעל. — זַיין סִיסְטֶעם אִיז: פֶערְנִיכְטֶען דֶעם שׂוֹנֵא. שׁוֹין פִיעל מָאל הָאבּ אִיךְ גֶעהֶערְט ווִי עֶר מַאכְט דֶעם חֶשְׁבּוֹן: הַיינְט וֶועט עֶר אַיינְנֶעהְמֶען אֵיינֶעם, מָארְגֶען אַ הֶ׳ל מַאכֶען פוּן אַנְדֶערֶען, כְּדֵי צוּם סוֹף זָאל עֶר אַלֵיין הֶערְשֶׁען, נֶעהְמֶען דִי מַאכְט אִין זַיין הַאנְד, אוּנ שְׁטֶאנְדִיג בְּרוֹיכְט עֶס נָאךְ גֶעדוּיעֶרֶען אַ הַאלְבּ יָאהר, נִיט מֶעהר... דִי גַאנְצֶע צָרָה אִיז נוּר, וָואס שְׁטֶאנְדִיג וַואקְסֶען אוֹיס, ווִי גְרִיבֶּעס, נַייעֶ פַיינְד, פְרִישֶׁע גֶעגְנֶער, אוּנ זַיין אַטְשֶׁערֶעד־ ווִיל קֵיינְמָאל נִיט אָנְקוּמֶען...

מַאסְסָא הָאט זִיךְ צוּרֶעדְט לוּסְטִיג, פְרֵיי. מִיט אַ שְׁטִילְלֶערֶען קוֹל הָאט עֶר ווֵייטֶער פְרֶעגְ׳ן אַ פְרַעג גֶעטְהוּן:

— אוּנ מַאנְיֶע׳ן קֶענְנְט אִיהר? נַיין?... אַלְזָא קוּקְט, אָט דָארְט אִיז עֶר

דער רויטער העדר מיט דעם דיקען, זעקסינגעם האלז, ווי ביי א קיילער. ער רעדט דארט מיט א גאנצען רעדעל פון אויסגעריבענע ראק.

פייער האט א בליק געטהון אין יענער זייט. סאניע האט געהאט א פאר גרויסע צושפרייטע אויערען, גראבע ליפען א גראבע נאז און גרויסע, פערלאפענע, ארויסגעשטארטשעטע אויגען.

— דעם קען איך אויך זאגען, אז איך האב איהם גוט קעננען־געלערנט. איך האב געארבייט אין זיין „פאלקס שטיממע" עהדער איך בין אנגעקומען צו פאנסעג אין דער רעדאקציע פון „גלאב"... קיינער ווייסט ניט גענוי פון וואנען איז ער אהער אריינגעפאללען. א לאנגע צייט האט ער זיך ארומגעוואלגערט אין פערשידענע נארעס פון די קליינע צייטונגען, געשריבען אין זורנאלען אהן א שום בעזונדער טאלאנט. ער איז אבער געווען א שרעקליכער רודף נאך כבוד און גייציג נאך געלט, א ניט־פערגינער. אפשר געדענקט איהר זיין ערשטען ארויספאהר, זיין ערשטען הויכען שאס: דאס אומריין ווערקיל וועגען דעם נייעם לודוויג דעם זיעבצעהנטען. דאס עסק איז איהם ניט געראטען, ער איז אבער דאדורך געווארען בעקאנט פאר א פייערינען ראיאליסט*). נאכדעם האט ער געהאט א העזה, זיך אנגענעהמען פאר'ן פאלק און ארויספאהרען מיט סאציאליזמוס צוזאממענגעפרעגילט מיט רעליגיע און פאנאטיזם, איז אנגעפאללען אויף די פריידענקער און דער רעפובליק, גענוממען אויסוויזען די חטאים פון אונזער צייט, אנגעטהון א פרומע מאסקע, גלייך ער וויל די גאנצע וועלט מאכען גוט און פרום. דאס ערשטע האט ער ארויסגעגעבען א בע־שרייבונג פון פינאנסיסטען, שילדערונגען פון רייכע לייט — איהר געפינט דארט די שאנדליכסטע רכילות'ן, בלבולים, אויסגעטראכטע זאכען, פאר וועלכע איהם האט אייגענטליך געקומט געהן פאד סוד און חאפען א שווארצען פסק. די גאנצע פאסקודסטווא האט ער ארויסגעגעבען אין א בעזונדער בוך, וואס האט געמאכט א גרויס גערודער. מען האט דאס שמוין צוחאפט און געלעקט פון דעם די פינגער. דאס האט איהם צוגעגעבען מוטה, און ער טהוט נאך עד היום דאס זעלביגע, ווארפט קויטה און בלאטע אויף אללעמען אין דער „פאלקס שטיממע" — א צייטונג וואס ער האט אנגעהויבען ארויסגעבען אין דער צייט פון פאנאמא סקאנדאל, פול מסירות און נידערטרעכטיגקייט. יעצט איז די צייטונג געווארען א וואהרער מיסט־קאסטען, א גרוב פון אללע פאמעניצעס, ז' בעגיסט אללעמען מיט די שמוציגסטע זידלערייען, און אז דער קוואל ווערט אויסגעטריקענט טראכט ער אוים נייעס, בעשאפפט פרישע ליגענס, אבי גאר מאכען א רעש און אנפיללען די טאשען...

דער קליינער מאססא האט אזוי אפגעשילדערט סאניען פון קאפ ביז די פיס און דערביי געווען גאנץ קאלטבלוטיג, געשמייכעלט און ניט ארויסגעוויזען דעם מינדסטען כעס, ווייל אין דער ווירקליכקייט האט ער געשאצט אזא קראפט ווי

*) ראיאליסט הייסט דער וואס פערלאנגט אז אין פראנקרייך זאל רעגירען א קייזער.

סאניע און געהאט: דרך ארץ פאר אזא שטארקען זורנאליסט.

— א, דאס איז א אמת'ר גזלן און דאך א חוואטסקער יונג. איהר קענט איך גאר ניט פארשטעללען וויזוס פאר א מין בריהמער, וואס פאר א בעל-גאוה'ניק דאס איז! ערשט ניט לאנג האט ער אזוי געמאכט, אז דאס פעבעל האט איהם געשריען „הורראַ!“ און ער שפיעלט די ראלע פון א קיסר איבער'ן מארק. ביסליכוויז הייבט ער אן אליין אויך צו גלויבען, אז ער איז בעשטימט געווארען צו זיין א ריכטער, און ער מיינט ווירקליך אז ער ראטעוועט דאס פאלק. איך בעוואונדער נאר זיין בריהשקייט אויסצוטראכטען נייע מסירות און סקאנדאלען. יעדען טאג גראבט ער ארויס עפעס א נייע פאסקודסטווא, געפינט נייע שולדיגע און ווארפט זיי דעם פעבעל. קיינמאל ווערט ביי איהם ניט אויסגעטריקענט דער בלאטיגער שטינקע-דיגער שטראם. עס קומען אימער צו אהין פרישע שמוץ... קוים בעמערקט ער אז דעם פובליקום ווערט דערעסען די אלטע זאכען, שיסט ער אויס מיט א נייע באמבע. אט אין דעם שטעקט זיין גאנץ בריהשקייט, זיין ספריט. ער ווייסט אז מען וועט האפען קויפען זיין בלאטט, ער ברויך נאר עפעס אויסטראכטען א פרישע מסירה, א נייעם סקאנדאל, ווי למשל היינט, וואו ער סטראשעט אפדרוקען די נאמען פון אללע איבערגעקויפטע דעפוטאטען און סענאטארען —.

פיער האט מיט גרויס אינטערעס אויסגעהערט מאסקא'ס פראהליכע, שפאטישע רייד און אנגעהויבען פארשטיין פיעל זאכען וואס ביז יעצט האט ער זיי ניט פערשטאנען. ער האט גענוממען פאנאנדערפרעגען מאסקא'ן איינציגע זאכען, ווי למשל: פאר וואס זיינען אזוי פיעל דעפוטאטען דרויסען אין די קארידארען בשעת אינוועינדיג אין פארלאמענט, האט זיך דאך שוין אנגעהויבען די זיצונג... נאר אומשטיינסגעזאגט אלץ הייסט א זיצונג! מען זאל אפילו דארט רעדען יעצט פון די וויכטיגסטע פראגען, וואס בעריהרען דאס גאנצע פאלק, וואלטען אויך די דעפוטאטען ניט געקאנט איינזיצען אויף זייערע ערטער און וואלטען צולאפען, פאר שרעק פון דער פראגע וועגען די אפריקאנישע אייזענבאהנען, דורך וועלכע דאס מיניסטעריום קען אראפפליהען היינט פון באנקיל! ביי איינע קלאפט דאס הארץ טאמער וועלען זיי מוזען אפטרעטען, און די אנדערע שארפען שוין די צאהן אויף גוטע שטעללעס... אז מען שערט די שאף ציטטער'ן די לעמער...

מאסקא האט איהם ווייטער אנגעוויזען אויף דעם מיניסטער בארו און נאך איינציגע מיניסטארען און דעפוטאטען און האט זיי אללע אפגעשילדערט.

— דאס מאל קענן אפשר זיין — האט מאסקא ווייטער גערעדט — אז סאניע האט ניט געזאגט קיין ליגען. אפשר געפינט זיך טאקי ביי איהם א צעטטעל מיט די נאמען פון די לייט וואס גינטער האט זיי געגעבען לאפקע... איך ווייס גאנץ בעשטימט אז דער בארון דיוווילער האט זיך בענוצט מיט גינטער'ן, ער זאל איבערקויפען דעפוטאטען, זיי זאללען מיטשטיממען צו די אפריקאנישע אייזענבאהנען מיט די אקציעס. מען דארף אבער וויסען ווי קונציג, ווי לאווקע, ווי דעליקאט

גִינְטֶער הָאט דָאס גֶעמַאכְט! עֶר אִיז נִיט גֶעקוּמֶען אוּנ גֶעזָאגְט פְּרָאסְט: נָא דִיר חַאבַּאר פַּארְקוֹיף מִיר דַיין יוֹשֶׁר. מֶען דַארְף זַיין סַאנְיֶע אַז מֶען זָאל גְלֵייבֶּען דָאס פַּארְלַאמֶענְט אִיז אַ אָפְּפֶּענֶער מַארְק וואוּ יֶעדֶער פַּארְקוֹיפְט זַיין סָאוֶועסְט. דַיין רֵיינֶעם גֶעוויסֶען, דֶעם וָואס וֶועט גֶעבֶּען מֶעהר גֶעלְט. חָלִילָה וְחַס! דָאס עֶסֶק אִיז גֶעוָוארֶען אָבְּגֶעמַאכְט גָאר אַנְדֶערְשׁ, מַייסְטֶערְהַאפְט, אֵיידֶעל. דִי אִיבֶּערְגֶעקוֹיפְטֶע הָאבֶּען גָאר אַלֵיין נִיט בֶּעמֶערְקְט ווִי אַזוֹי זֵיי זַיינֶען אַרַיין אִין דֶער בְּלָאטֶע. סַאנְיֶע'ס אַרְטִיקֶעל בֶּערִיהְרְט בֶּעזוּנְדֶערְס צְוֵויי מִינִיסְטָארֶען: בַּארְרוּ, וָואס דַאמָאלְס אִיז עֶר גֶעוֶוען אִינְנֶערְלִיכֶער מִינִיסְטֶער אוּנ מַאנְפֶּערְרַאן, וָואס הָאט דַאמָאלְס גֶעהַאט צוּ שַׁאפֶּען אִיבֶּער אַלֶע קָהָלְשֶׁע גֶעבַּיידֶען, אַייזֶענְבַּאהנֶען, פֶּעסְטוּנְגֶען א. ד. ג. פַאר בַּארְרוּ קֶען אִיךְ שְׁוֶוערֶען אַז עֶר הָאט קֵיין גְרָאשֶׁען נִיט גֶענוּמֶען, עֶר אִיז דֶער אָרֶדֶענְטְלִיכְסְטֶער מֶענְשׁ; וָואס אַנְבֶּעלַאנְגְט מָאנְפֶּערְרַאן אִיז שׁוֹין אַנ'אַנְדֶער גֶעשֶׁעפְט, עֶר הָאט טַאקִי אֶפְשַׁר עֶפֶּעס אַרַיינְגֶעחַאפְּט... אִיךְ גְלוֹיבּ אָבֶּער נִיט, עֶר זָאל אַרַיינְפַאלְלֶען. עֶר אִיז גָאר נִיט אַזָא נַאר אַרוֹיסְגֶעבֶּען אַ קַבָּלָה וֶוען עֶר נֶעהמְט גֶעלְט.

מַאסְסָא הָאט פְּיֶער'ן וַוייטֶער אָנְגֶעוויזֶען אוֹיף דוּטִיל, וָואס אִיז גֶעשְׁטַאנֶען צְווִישֶׁען דֶעם רֶעדֶעל מֶענְשֶׁען אַרוּם דִי צְוֵויי מִינִיסְטָארֶען, אַ אוֹיפְגֶערֶעגְטֶער, אַ צוּטְרָאגֶענֶער, אָבֶּער מִיט אַ שְׁמֵייכֶעלֶע אוֹיפְ'ן פָּנִים.

— קוּקְט נָאר אָן יֶענֶעם יוּנְגֶען מַאנְן, דֶעם שֶׁאנֶעם בְּרוּנֶעט מִיט דֶעם עֶלֶעגַאנְטֶען בָּארְד...

— אִיךְ קֶענְן אִיהְם — הָאט פְּיֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט.

— אַזוֹי? אִיהְר קֶענְנְט דוּטִיל'ן? אָט דֶער הָאט גֶעוויס גֶעחַאפְּט לַאפְּקֶע. אָבֶער דָאס אִיז דָאךְ אַ פְרַייֶער פוֹיגֶעל. גֶעקוּמֶען אִיז עֶר אַהֶער פוּן אַנְגוּלֶעם אוּנ פִיהְרְט דָא אַ פְרֶעהְלִיךְ לֶעבֶּען. סָאוֶועסְט הָאט עֶר אִין זִיךְ נִיט מֶעהְר פוּן אַ קְלֵיין חָארָאבֵּייטְשִׁיקְ'ל וָואס אִיז שְׁטֶענְדִיג פַּארְלִיעבְּט... פַאר אִיהְם אִיז גִינְטֶערְס גֶעלְט ווִי פוּן הִימְמֶעל אַרָאפְּגֶעפַאלְלֶען; עֶר הָאט גָאר נִיט אָנְגֶעהוֹיבֶּען צוּ טְרַאכְטֶען אַז מִיט דֶעם פַארְשְׁמוּצְט פַאר דִי הֶענְד. אִיהְר מֶעגְט זַיין זִיכֶער אַז עֶר ווּאוּנְדֶערְט זִיךְ יֶעצְט וָועהְר וָואס מֶען מַאכְט פַאר אַ וֶועזֶען פוּן אַזָא קְלֵיינִיגְקַייט...

נֶעבֶּען דוּטִיל אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ נ'אַנְדֶער דֶעפּוּטַאט, אַ מַאנְן פוּן אַ יָאהר פִיפְצִיג, דָאס אוֹיסְזֶעהְן אוּמְרַיין, טְרוֹיעֶרִיג, פַאר מָרָה־שְׁחוֹרָה'ט, הוֹיךְ ווִי אַ דְרָאנְג, אַ בִּיסְסֶעל אַיינְגֶעהוֹיקֶערְט, גְלַייךְ ווִי דֶער לַאנְגֶער קָאפּ, וָואס אִיז אֶהְנְלִיךְ צוּ אַ פֶערְדִישֶׁען קָאפּ, וָואלְט אִיהְם אַרָאפְּגֶעבוֹיגֶען. זַיינֶע גֶעלְבְּלִיכֶע, שִׁיטֶערֶע, פְלַאכֶע הָאר דִי אַרָאבְּגֶעלָאזְטֶע וָואנְסֶען, דָאס גַאנְצֶע צוּגֶעסְסֶען אוֹיסְגֶעמוּטְשֶׁעט פָּנִים הָאט גֶעוויזֶען אוֹיף גְרוֹיס נוֹיטְה אוּנ דַחְקוּת.

— אוּנ מִיט שַׁאנְיָא זַייט אִיהְר בֶּעקַאנְנְט? נַיין?... בֶּעטְרַאכְט אִיהְם נָאר אוּנ זָאגְט אוֹיבּ ס'אִיז גָאר מֶעגְלִיךְ אַז אַזָאלְכֶער זָאל נִיט וֶועלֶען עֶפֶּעס אַרַיינְחַאפֶּען? עֶר אִיז דֶעפּוּטַאט פוּן אַרְרַאס. דָארְט אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ אַדְוָואקַאט. וָוען זַיין קַאנְט הָאט

איהם אויסגעקליבען פאר א דעפוטאט אונ ער איז געקומען אין פאריז. איז ער ווי שכור געוואָרען פון דער פּאָליטיק, האט אללעס פערקויפט אונ זיך דא בעזעצט מיט דער פרוי אונ דריי טאכטער. שטעלט אייך פאר זיין לאנגע צווישען די פיער אינגערי בארמיגע נקבות, וואס זיינען שטענדיג בעשאפטיגט מיט קליידליך, וויזיטען, ארומי לויפען נאך חתנים וואס לאזען זיך ניט חאפען. פאר איהם איז עס א וואהרער אומגליק. ער האט געגלויבט אז ווערענדיג א דעפוטאט וועט זיין לאנגע בעססער ווערען, לסוף איז נאך ערגער, ער ווערט דערטרונקען אין די הוואליעס פון פאריז. היינט ווי אזוי פערלאנגט איהר, שאניא זאל ניט וועלען ארייננחאפען, אז ער האט קיינמאל ניט א גראשען ביי דער נשמה? עס קען מעגליך זיין, אז פון נאטור איז ער א גאנץ ארענטליכער מענש, אבער די נויט האט איהם געבראכט דאצו ער זאל ווערען אומארענטליך.

וואס ווייטער האט מאססא זיך אלץ מעהר צורעדט אונ געשילדערט איין דעפוטאט נאך דעם אנדערען, געמאלט זייערע פארטרעטען, וואס ער האט געהאט בדעה ארויסגעבען אין א בעזונדער ווערק מיט דעם נאמען „פערקויפטע דעפוטאטען". איינע זיינען תמעוואטע, נאראנים, די אנדערע געלטפרעססער, גייציג אויף כבוד, די דריטטע גלאט אהן חאראקטער, אהן סאוועסט, אהן יושר, די פיערטע דורכגעי טריעבענע יונגען, געשעפטליך-מאכער. ער האט אבער מודה געווען אז זיי זיינען ניט פיעל דא, אונ אזאלכע קרעציגע שאפסען געפינט מען אין אללע פארלאמענטען... נאר איין סאניע קען פערשטעללען אונזער פארלאמענט פאר א נארע פון סאמע רוצחים, גזלנים.

אין זאל איז פלוצלינג געוואָרען א מהומה, מען האט אנגעהויבען שרייען אז מעוזש איז שוין ארויף אויף דער בימה אין פארלאמענט, פרעגען מכח די איבער׳ געקויפטע דעפוטאטען. דער עולם האט זיך א שיטט געגעבען פון זאל, אללע דעפוטאטען זיינען געלאפען צו זייערע ערטער. אין זאל זיינען געבליעבען נור איי׳ ניגע צייטונגס-שרייבער אונ נייגיעריגע.

— מיך וואונדערט — האט מאססא בעמערקט — וואס פאנסעג איז נאך ביז יעצט ניט געקומען... דאכט זיך, איהם בעדארף אינטערעססירען וואס דא געהט פאר. ער איז אבער געגנוג חיטרע אונ געוויסס האט ער א אורזאכע, ווען ער טהוט ניט ווי אללע טהוען. איהר קענט איהם?

— ניין.

— דאס הייסט א קלוגער קאפ! א כח! איך רייד גאנץ אונפארטייאיש. איך בין ניט געוואהנט חנפה׳נען. אפילו מיינע אייגענע בעלי-בתים זיינען ביי מיר אין די אויגען די זעלבע ווארפענדיגע ליאלקעס; נאר זיי האב איך נאך בעססער דורכ׳ שטודירט ווי די אנדערע, אונ האב ליעב א מאל איבערקעהרען אויף דער לינקער זייט... פאנסעג איז אויך גאנץ דייטליך דערמאנט אין סאניעס ארטיקעל.

אַז עֶר הָאט גֶעהַאפְּט אַ פּוּתִּיקִי אִיז בַּיי מִיר קֵיין שׁוּם סְפֵק נִיט ; עֶר לָאזְט נִיט אַדוּרְךְ קֵיין אֵיינְצִיגֶען צוּפַאלל אָפְּלֶעקֶען דִי סְמֶעטֶענֶע , בִּפְרַט בַּיי דִיזוּוִילְיַאר אִיז עֶר דָאךְ אַ שְׁטַאנְדִיגֶער קְלִיֶענְט . עֶר מַאכְט דָאס אָבֶּער שׁוֹין אוּנ קַאלְּעבְּדִיג , עֶר גֶעהֶמְט גַאנְץ אֶפֶּענְטְלִיךְ , פַאר רֶעקְלַאמֶעס , פַאר אַנָאנְסֶען (מוֹדָעוֹת) אִין דֶעסְגְלַייכֶען , אַלְץ אוֹיפְ'ן כְּשֶׁר'ן דֶרֶךְ . . . אוֹיב עֶר אִיז הַיינְט אִין דֶער פְרִיה ווירְקְלִיךְ גֶעוֶוען אוּמְרוּהִיג אוּנ יֶעצְט וויל עֶר עֶקְסְטְרַא אַהֶער נִיט קוּמֶען , אִיז דָאס זַיין עֶרְשְׁטֶע נַארִישְׁקֵייט אִין גַאנְצֶען לֶעבֶּען .

מַאסְסָא הָאט גֶענוּמֶען עֶרְצֶעהְלֶען פֶיעֶר'ן אַלְלֶעס וָואס בַּיי פָאנְסֶעג אוּנְטֶער'ן נָאגֶעל טְהוּט זִיךְ . עֶר שְׁטַאמְמְט אוֹיךְ פוּן קָארְרֶעזַא . מִיט דֶעם מִינִיסְטֶער מַאנְפֶּערַאן הָאט עֶר זִיךְ שׁוֹין גַאנְץ לַאנְג צוּקְרִיעגְט אוּנ זַיינֶען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערְן דַם-שׂוֹנְאִים . פַאר וָואס ? ווייס קֵיינֶער נִישְׁט . אִין דֶער הֵיים אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ אַדְוָואקַאט אוּנ קוּמֶענְדִיג אִין פַארִיז הָאט עֶר זִיךְ פַארְגֶענוּמֶען , עֶר מוּז וֶוערֶען בֶּערִיהְמְט אוּנ מַאכֶען אַ פֶערְמֶאגֶען , אוּנ הָאט דָאס טַאקִי אוֹיסְגֶעפִיהְרְט מִיט דֶער גְרוֹיסֶער פְרִיה-מָארְגֶען צַייטוּנְג „גְלָאבּ“ , וָואס עֶר גִיט אַרוֹיס אוּנ אִיז דֶער הוֹיפְּט-רֶעדַאקְטָאר . יֶעצְט וָואהְנְט עֶר אִין אַ נְ'אֵייגֶענֶעם גְרָאסְאַרְטִיגֶען פַּאלַאץ אִין בּוּלָאנְיֶער וַואלְד אוּנ ס'אִיז נִיטָא קֵיין אֵיין גְרוֹיס גֶעשֶׁאפְט , וָואס עֶר זָאל פוּן אִיהְם נִיט אַרָאפְּ-חַאפֶּען פַאר זִיךְ דֶעם גְרֶעסְטֶען בֶּעסְטֶען חֵלֶק . עֶר אִיז אַ גֶענִיאַלְלֶער גֶעשֶׁעפְטְס-מַאנְן , אוּנ בֶּענוּצְט זַיין צַייטוּנְג , רֶעגִירֶען דוּרְךְ אִיהְר אִין גֶעלְט-מַארְק . אָבֶּער ווִיפִיעל אַרְבֵּייט , ווִיפִיעל גֶעדוּלְד הָאט דָאס גֶעמוּזְט אִיהְם קָאסְטֶען , עֶהְרֶע עֶר הָאט בֶּעקוּמְמֶען אַ נָאמֶען פַאר אַ עֶרֶענְסְטֶען , טִיכְטִיגֶען מֶענְשֶׁען , וָואס פִיהְרְט אַנְשְׁטֶאנְדִיג דִי גְרָאסְטֶע ווִיכְטִיגְסְטֶע צַייטוּנְג . אַלֵיין גְלוֹיבְּט עֶר נִיט אִין קֵיינֶעם , נִיט אִין גָאט נִיט אִין טַייוֶועל , אוּנ דָאךְ הָאט עֶר אוֹיסְגֶעאַרְבֵּייט זַיין צַייטוּנְג , זִי זָאל זַיין אַ בֶּעשִׁיצֶערִין פוּן אָרְדְנוּנְג , פַאמִילְיֶען-לֶעבֶּען , גֶערֶעכְטִיגְקֵייט , רֶעלִיגְיֶע אוּנ פָאלְקְס-רֶעגִירוּנְג . עֶר וֶוערְט גֶעשֶׁעצְט אוּנ גֶעאַכְט אוּנ קְרִיכְט גַאנְץ אָפֶּען צוּ זַיינֶע קְלִיֶענְטֶען אִין טַאשׁ אַרַיין . . . בֶּענוּצְט זַייעֶר גֶעלְט גְלַייךְ דָאס וָואלְט גֶעוֶוען זַיין אֵייגֶענֶס . . .

— אָט זֶעהֶען זִי , הֶערר גֵייסְטְלִיכֶער , וָואס פַאר אַ כֹּחַ דִי צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען . גֶעהְמְט דִי צְווֵיי : סַאנְיֶע אוּנ פָאנְסֶעג , פֶערְגְלַייכְט זֵיי . אֵייגֶענְטְלִיךְ אִיז דָאס אַ גְלַייכֶע פַאר שְׁטִיפֶּעל , זֵיי הָאבֶּען דָאס אֵייגֶענֶע וֶוערְקְצֵייג אִין דֶער הַאנְט . דִי פָארְטְלֶען אָבֶּער , דִי מִיטְטֶעל אוּנ דִי רֶעזוּלְטַאטֶען זַיינֶען גָאר אַנְדֶערְשׁ . סַאנְיֶעס צַייטוּנְג אִיז מְחִילָה אַ וַואהְרֶער אָפְּטְרֶעט , אִין וֶועלְבֶען עֶר אַלֵיין פַאלְט בִּיסְלִיכְוַויז אַרַיין , וֶועהְרֶענְד דֶעם אַנְדֶערֶענְס צַייטוּנְג אִיז פַיין , דָאס בֶּעסְטֶע בְּלַאט — אַ לִיטֶערַארִישֶׁער זוּרְנַאל , פוּן וֶועלְבֶען דָאס פּוּבְּלִיקוּם אִיז צוּפְרִידֶען אוּנ דֶער אַרוֹיסְגֶעבֶּער הָאט עֶהְרֶע . ס'אִיז אַ כָּבוֹד צוּ אַרְבֵּייטֶען אִין אַזַא בְּלַאט . אִין אֱמֶת'ן אָבֶּער זַיינֶען זֵיי אַזוֹי גְלַייךְ אֵיינֶער צוּם אַנְדֶערֶען , ווִי אֵיין מַאמֶע וָואלְט זֵיי גֶעבּוֹירֶען .

מַאסְסָא הָאט זִיךְ צוּלַאכְט אוּנ הֲנָאָה גֶעהַאט פוּן זַיין אֵייגֶענֶעם שַׁארְפְזִינְן .

נָאר פְלוּצְלִינְג הָאט עֶר אַ זָאג גֶעטְהוּן שְׁטִיל׳ :

— שַׁא , אָט אִיז פַאנְסֶעג !

אוּנ לוּסְטִיג , ווִי זַיין שְׁטַייגֶער הָאט עֶר פֶארְגֶעשְׁטֶעלְלט פְיֶער׳ן פַאר זַיין פְּרִינְצִיפַּאל .

— מַיין לִיעבֶּער פְּרִינְצִיפַּאל , עֶרְלוֹיבְּט אַייךְ בֶּעקֶענְנֶען : הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער פְּרָאמַאן . עֶר ווַארְט אוֹיף אַייךְ שׁוֹין גוּטֶע צְוַואנְצִיג מִינוּט . אִיךְ ווֶעל גֶעהְן אַ בְּלִיק גֶעבֶּען וָואס דָארְט טְהוּט זִיךְ אִינְווֶענְדִיג . אִיהְר ווַייסְט אַז מֶעזְשׁ הָאט פַארְגֶעלֶעגְט אַ פְּרַאגֶע .

פַאנְסֶעג הָאט אַ קְלַיינֶעם צִיטְטֶער גֶעטְהוּן :

— אַ ! הַיינְט אִיז אַ אָנְפְרַאגֶע . . . שֶׁאן , שֶׁאן , אִיךְ גֶעה בַּאלְד .

דֶערְווַייל הָאט פְּיֶער זִיךְ צוּגֶעקוּקְט צוּ אִיהְם . דָאס אִיז גֶעוֶוען אַ קְלֵיין מֶענְשֶׁעלֶע פוּן אַ יָאהְר פוּפְצִיג , מָאגֶער אוּנ רִיהְרֶעוְודִיג , פְּרִישׁ , דֶער בָּארְד גָאךְ גַאנְץ שְׁווַארְץ . דִי אוֹיגֶען בְּלִישְׁצֶען , דָאס מוֹיל אִיז פַארְדֶעקְט מִיט גֶעדִיכְטֶע מוֹרָא׳דִיגֶע וָואנְסֶען , אוּנ דָאךְ הָאט עֶר אוֹיסְגֶעזֶעהְן פַאר אַ גוּט מֶענְשֶׁעל , זַיין קְלוּג־שַׁאפְּט אִיז גֶעלֶעגֶען אוֹיפְ׳ן גַאנְצֶען גֶעזִיכְט , פוּן דֶעם שְׁטֶערְן בִּיז דֶעם שְׁפִּיצִיגֶען נֶאזִיל , וָואס הָאט לִיעבּ גֶעהַאט אוּמֶעטוּם אַ שְׁמֶעק טְהוּן ווִי אַ יַאגְד־הוּנְד .

פְּיֶער הָאט אִין קוּרְצֶע ווָערְטֶער אִיהְם עֶרְקְלֶערְט זַיין בַּקָשָׁה , עֶרְצֶאהְלְט פוּן זַיין בֶּעזוּךְ אִין דֶער פְּרִיה בַּיי לַאווְוָאוו , גֶעשִׁילְדֶערְט מִיט הֶערְצְרַייסֶענְדֶע ווָארְטֶער אַלְלֶע אַיינְצֶעלְהַייטֶען אוּנ גֶעבֶּעטֶען , מֶען זָאל בַּאלְד דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען אַרַיינְנֶעהְמֶען אִין פְּרִיוט .

— לַאווְוָאוו ? . . . הָאט מֶען דֶען נָאךְ נִיט גֶערֶעדְט ווֶעגֶען אִיהְם ? דוּטִיל׳ן הָאט מֶען אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען , עֶר זָאל חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ זַיין אוּנ עֶר הָאט גֶעבְּרַאכְט אַזָאלְכֶע יְדִיעוֹת , אַז מִיר הָאבֶּען אִיהְם נִיט גֶעקָאנְט אַרַיינְנֶעהְמֶען .

דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט נִיט גֶעוָואלְט נָאכְגֶעבֶּען .

— אִיךְ פֶערְזִיכֶער אַייךְ , ווֶען אִיהְר זָאלְט אִיהְם זֶעלְבְּסְט זֶעהֶען , וָואלְט אִיהְר גֶעווִיס גֶעהַאט מִיטְלֵייד מִיט אַזַא אוּמְגְלִיקְלִיכֶען . עֶס אִיז אַ נְ׳עֲבֵרָה לָאזֶען דֶעם אַלְטֶען אֲפִילוּ אַיין אִיבְּרִיגֶע שָׁעָה אִין אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶען צוּשְׁטַאנְד . עֶר מוּז נָאךְ הַיינְט נֶאכְטִיגֶען אִין פְּרִיוט .

— אָ ! הַיינְט אִיז גֶעווִיס נִיט מֶעגְלִיךְ , בְּפֵירוּשׁ אוּנְמֶעגְלִיךְ . עֶס גֶעהְט נִיט אַזוֹי גֶעשְׁווִינְד , ס׳מוּז זַיין לוֹיט גֶעשְׁטֶעלְלְטֶע אָרְדְנוּנְג . אוֹיסֶערְדֶעם קֶען אִיךְ אַלֵיין נִיט מֶאכְטִיגֶען זִיךְ צוּ אַזַא זַאךְ . אִיךְ הָאבּ נִיט דִי עֶרְלוֹיבְּנִישׁ . אִיךְ בִּין נָאר דֶער אַדְמִינִיסְטְרַאטָאר אוּנ מְהוּ נָאר וָואס דָאס דַאמֶען־קָאמִיטֶעט הֵייסְט מִיר טְהוּן .

— אָבֶער דִי בַּארָאנֶעסֶע דִיווִילִיַאר הָאט מִיךְ גֶעשִׁיקְט צוּ אַייךְ אוּנ פֶּערְזִיכֶערְט , אַז נָאר אִיהְר אַלֵיין קָאנְט אַרַיינְנֶעהְמֶען בַּאלְד אַיינֶעם , ווֶען מֶען בְּרוֹיכְט זֶעהר נֶאטְהִיג .

— אַהַא , דָאס הָאט אַייךְ דִי בַּארָאנֶעסֶע גֶעשִׁיקְט ! דָאס פַּאסְט טַאקִי פַאר

איהר. אליין וועט זי קיין זאך ניט בעשטימען. איהר רוה איז ביי איהר שטארק טהייער, זי וויל ניט נעהמען אויף זיך די מינדסטע פעראנטווארטליכקייט. אבער פאר וואס פערלאנגט זי אז איך זאל האבען צרות? ניין, העררר גייסטליכער, פאר קיין פרייז וועל איך ניט טהון געגען אונזער „אוסטאוו“. די אללע דאממען זאללען זיך מיט מיר צוקריגען. איהר קענניט [...] ניט; ביי א זיצונג ווערען זיי ווילד אונ קאנגען איינעם צורייסען...

ער האט געשפאסט, געזוכט תרוצים, ווערענד אין הארצען האט ער גלייך ביים אנפאנג פעסט בעשלאסען, פאר קיין פאלל ניט טהון פיערס בקשה. פלוצלינג איז אריינגעפלויגען דוטיל, יועלכער איז געלאפען צונויפקלייבען פון די קארידארען אללע דעפוטאטען, וואט זיי איז נוגע די געשיכטע מיט די אייזענבאהנען.

— וואס טהוט איהר דא, פאנסעג? געהט, געהט געשווינדער אויף אייער פלאטץ. די זאך איז זעהר וויכטיג.

אונ ער איז פארשוואונדען געווארען. דער דעפוטאט אבער האט זיך ניט געאיילט, גלייך ווי דער שמוציגער עסק, וואס האט אויפגערודערט דעם גאנצען פארלאמענט, האט קיין שום שייכות ניט מיט איהם. ער האט ווייטער געשמייכעלט, נור די ברעמען האבען נערוועז געציטטערט.

— פערצייהעט מיר, העררר גייסטליכער. איהר זעהט, מיינע גוטע־פריינד רופען מיך. איך זאג אייך נאך אמאל: איך קען דא גאר ניט העלפען.

פיער אבער האט נאך אלץ ניט געוואלט גלויבען אז דאס איז שוין די לעצטע תשובה.

— ניין, ניין. געהט אייך צו אייערע געשאפטען אונ איך וועל דא אויפווארטען. זאגט ניט בעשטימט, עהדער איהר האט גוט איבערלעגט. איהר איילט זיך יעצט; איך פיהל אז איהר קאנט מיר ניט אויסהערען אויפמערקזאם. שפעטער, ווען איהר וועט צוריקקומען אונ מיך גוט אויסהערען, בין איך זיכער אז איהר וועט טהון מיין בקשה.

אונ הנם אוועקגעהענדיג האט פאנסעג איהם נאך אמאל געזאגט אז ער קען איהם גאר ניט העלפען, איז פיער פארט געבליעבען ביי דאס זיינגע: ער האט זיך געזעצט אויף דער סאפקע אונ געווען בערייט צו זיטצען חאטש ביז נאכט. די זאל „פערלארענע טריט“ איז יעצט געווארען פוסט אונ אויסגעוויזען נאך מעהר דונקעל אונ קאלט מיט איהרע בראנזענע סטאטועס, מיט איהרע נאקעטע הויכע ווי די וואנד פון א וואגזאל. פון דעם שטורם, וואס איז יעצט פארגעקומען אינוועניג אין פארלאמענט, האט מען דא ניט געהערט אפילו דאס מינדסטע. אין זאל איז געווען שטיל ווי אין א קבר, אומעדיג, אונ פיער האט זיך איבערגעגעבען אין גאנצען זיינע אומעדיגע געדאנקען. ער האט אנגעהויבען בעטראכטען ווי אללעס איז פערדארבען, יעדער מיינט נור זיין אייגענע טובה, זוכט מיט אללע מיטלען דעם צווייטען דערדריקען, דערשטיקען אונ אליין זיין פון אויבען. וואס טהוט זיך

יֶעצְט דָא אִין פַּארְלַאמֶענְט ? הָאט אִימִיצֶער אִין זִינֶן דָאס פָאלְק ? מֶען הַאלְט מִלְחָמָה נוּר. וֶוער עֶס זָאל רֶעגִירֶען אוּנ צוּנֶעהמֶען פַאר זִיךְ דָאס בֶּעסְטֶע, דָאס פֶּעטְסְטֶע. דִי לִינְקֶע פַּארְטַיי, דִי רֶעכְטֶע, דִי קַאטָאלִיקֶען, דִי רֶעפּוּבְּלִיקַאנֶער, דִי סָאצִיַאלִיסְטֶען — אַלְלֶע צְוַאנְצִיג פֶערְשִׁיעדֶענֶע פַּארְטַייֶען פוּן פַּארְלַאמֶענְט וָואס וִוילְלֶען זֵיי ? נוּר הֶערְשֶׁען, אַרַיינְנֶעהמֶען פְרַאנְקְרַייךְ אִין זֵייעֶרֶע הֶענְט אוּנ צוּטְהֵיילֶען צְוִוישֶׁען זִיךְ דִי בֶּעסְטֶע שְׁטֶעלְלֶעס, אַלְלֶעס גוּטְס. נָאר עֶגָאאִיזְמוּס בְּרֶענְנְט דָא, יֶעדֶער מֵיינְט נָאר זַיין אֵייגֶענֶעם נוּצְצֶען.

גִיט וִוילְלֶענְדִיג אִיז פְּיֶער'ן אַרוֹיף אוֹיף דִי גֶעדַאנְקֶען לַאוְוִיאוו, אַן וועלְכֶען עֶר הָאט אַ וַוייְלֶע פֶערְגֶעסְסֶען. אַךְ, וָואס אִיז דֶעם אַלְטֶען אוּמְגְלִיקְלִיכֶען, וָואס גֶעהט-אוּים פַאר הוּנְגֶער אוֹיף דֶעם הוֹיפֶען שְׁמַאטֶעס — וָואס אִיז אִיהם פַאר אַ נַפְקָא-מִינָה אוּב בַּארְרוּ'ס מִינִיסְטֶערְיוּם וֶועט הַיינְט בְּרֶעכֶען דֶעם קַארְק אוּנ עֶס וֶועט וֶוערֶען אַ נַייעֶר מִינִיסְטֶערְיוּם אוּנ וִוינְיָאן וֶועט שׁוֹין זִיצֶען אוֹיבֶּענְאָן ? דָא רַייסֶען זִיךְ אַרוּם דִי פַּארְטֵייעֶס וִוי קָאץ אִין זַאק אוּנ דָארְט קְרֶעכְצֶען דֶערְוַוייל אִין דִי קֶעלְלֶערְס אוּנ אוֹיף דִי פַּאצִיַאטֶעס הוּנְדֶערְטֶער אוּנ טוֹיזֶענְדֶער אָרִימֶע, אוּיסְגֶעהָארֶעוֶועטֶע, אוּיסְגֶעמוּטְשֶׁעטֶע וָואס פַאלְלֶען פוּן דִי פִּיס. יֶענֶע גֶעהֶען אוּים פַאר הוּנְגֶער, לַיידֶען דִי שְׁרֶעקְלִיכְסְטֶע נוֹיט, וֶועהְרֶענְד דָא אִין פַּארְלַאמֶענְט זִיצֶען דִי דֶעפּוּטַאטֶען אוּנ הַרְגֶ'עֶנֶען זִיךְ, וֶוער עֶס זָאל אַרַיינְכַאפֶּען דָאס פָאלְק אוּנ עֶס מֶעלְקֶען, עֶקְסְפְּלָאאַטִירֶען, אוֹיפְפְרֶעססֶען.

פְּיֶער הָאט נִיט גֶעווּאוּסְט וִוי לַאנְג אִיז עֶר אַזוֹי גֶעזֶעסֶען, פַּארְטִיעפְט אִין זַיינֶע בִּיטֶערֶע גֶעדַאנְקֶען ; דֶערְוַוייל אִיז דִי זַאל צוּרִיק אוֹיפְגֶעלֶעבְּט גֶעוָוארֶען, עֶס הָאט וַוייטֶער אָנְגֶעהוֹיבֶען קָאכֶען. דִי דֶעפּוּטַאטֶען הָאבֶּען זִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען שִׁיטְטֶען, וֶוערֶען רֶעדְלִיךְ, אוּנ טַעֲנֶה'ן, לַאבֶען, שְׁרַייעֶן, דִיסְפּוּטִירֶען. דֶער קְלֵיינֶער מַאסְסָא הָאט נִיט וַוייט פוּן פְּיֶער'ן אוּיסְגֶעשְׁרִיעֶן :

— עֶר שְׁטֶעהְט נָאךְ אוֹיף דִי פִיסְס, אָבֶער שׁוֹין נִיט אוֹיף לַאנְג. קֵיין גְרָאשֶׁען וָואלְט אִיךְ פַאר אִיהם נִיט גֶעגֶעבֶּען.

גֶעמֵיינְט הָאט עֶר דָאס מִינִיסְטֶערְיוּם, אוּנ בַּאלְד אָנְגֶעהוֹיבֶּען עֶרְצֶעהְלֶען זַיינֶעם אַ קָאלֶעגֶען, וִוי אַזוֹי דִי זִיצוּנְג אִין פַּארְלַאמֶענְט אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען. מֶעזְשׁ הָאט גֶעהַאלְטֶען אַ פָארְטְרֶעפְלִיכֶע רֶעדֶע, גֶעשִׁיטְט פַייעֶר אוֹיף דִי רַייכֶע וָואס זַיינֶען פַארְפוּילְט אוּנ פֶערְדָארְבֶּען בִּיז צוּם בֵּיין. נוּר וִוי גֶעוֶואהְנְלִיךְ הָאט מֶעזְשׁ אִיבֶּערְגֶעחַאפְּט דִי מָאס, אַזוֹי אַז דָאס גַאנְצֶע פַּארְלַאמֶענְט אִיז עֶרְשְׁרָאקֶען גֶעוָוארֶען הֶערֶענְדִיג זַיינֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע רֵייד, אוּנ אַז דֶער מִינִיסְטֶער בַּארְרוּ אִיז נָאכְדֶעם אַרוֹיף אוֹיף דֶער בִּימָה אוּנ גֶעבֶּעטֶען דֶעם עוֹלָם, אָפְּלֶעגֶען דִי זַאךְ אוֹיף אֵיין חֹדֶשׁ, הָאט מֶען אִיהם בַּאלְד נָאכְגֶעגֶעבֶּען. דֶער מִינִיסְטֶער הָאט זִיךְ שְׁטַארְק בֶּעקְלָאגְט אוֹיף דִי אִינְטְרִיגֶעס פוּן מַאנְכֶע צַייטוּנְגֶען. „ווִיל מֶען אוֹיפְרִיהְרֶען דִי אַלְטֶע בְּלָאטֶע פוּן פַּאנַאמַא'ער עֵסֶק ? וֶועלֶען זִיךְ דִי פָארְשְׁטֶעהֶער פוּן גַאנְצֶען פָאלְק, דִי דֶעפּוּטַאטֶען, לָאזֶען אִיבֶּערְשְׁרֶעקֶען פַאר דֶעם סְטְרַאשֶׁען מִיט נַייעֶ סְסִירוֹת ? דִי שׂוֹנְאִים פוּן הֶער

רֶעפּוּבְּלִיק ווילְלֶען זִי דֶערְטְרִינְקֶען אִין שְׁטְרָאם פוּן רְכִילוּת מִיט בִּלְבּוּלִים ; נֵיין, יֶעצְט דַארְפֶען אַלְלֶע שְׁטֶעהְן פֶעסְט, אָנְהוֹיבֶּען אַרְבֵּייטֶען רוּהִיג אוּנ גֶעלַאסְסֶען, נִיט דֶערְלָאזֶען דִי סְקַאנְדַאלִיסְטֶען צוּשְׁטֶערֶען דֶעם שָׁלוֹם אִין לַאנְד". אַזוֹי הָאט דֶער מִינִיסְטֶער גֶערֶעדְט, אוּנ דָאס אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶענֶע פַּארְלַאמֶענְט, וָואס הָאט מוֹרָא גֶעהַאט אַז סוֹף כָּל סוֹף זָאל דֶעם לַאנְד נִיט נִמְאָס וֶוערֶען צוּזֶעהֶענְדִיג אַזוֹי פִיעל שְׁמוּץ, הָאט אָפְּגֶעלֶעגְט דִי פְרַאגֶע אוֹיף אַ מָאנַאט.

— קוּקְט נָאר אָן שַׁאנְיָא אוּנ דוּטִיל'ן — הָאט מַאסְסָא וַוייטֶער גֶערֶעדְט — הָאבֶּען זִי נִיט אַ פָּנִים וִוי אוֹיסְגֶעקְלַאפְּטֶע הִינְד ? נָאר מַיין פְּרִינְצִיפַּאל אַלֵיין אִיז אַ מָאלָארֶעץ ! אַדְרַבָּא, זֶעהְט וִוי פָאנְסֶעג שַׁיינְט... אַדְיֶע, אִיךְ מוּז לוֹיפֶען.

עֶר הָאט פְּיֶער'ן גֶעדְרִיקְט בַּיי דֶער הַאנְד אוּנ נִיט גֶעוָואלְט לֶאנְגֶער בְּלַייבֶּען, אָבְּוָואהְל אִין פַּארְלַאמֶענְט אִיז נָאךְ גֶעוֶוען אַ זִיצוּנְג. מֶען הָאט דָארְט פָארְגֶעלֶעגְט עֶפֶּעס אַ נַייֶע פְרַאגֶע, אָבֶּער אַלְלֶע דֶעפּוּטַאטֶען זַיינֶען זִיךְ שׁוֹין צוּלָאפֶען.

פְּיֶער אִיז אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען אוּנ גֶעוָואלְט וַוייטֶער אָנְהוֹיבֶּען בֶּעטְטֶען בַּיי פָאנְסֶעג פַאר זַיין לַאוְויָאוו, נָאר דֶער הָאט אִיהְם פַאְרְחַאפְּט פְרִיהֶער אוּנ גֶעזָאגְט לֶעבֶּעדִיג :

— נֵיין, נֵיין, הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער, אִיךְ זָאג אַייךְ נָאךְ אַמָאל אַז אִיךְ וִויל אוֹיף זִיךְ נִיט נֶעהְמֶען דִי פֶערַאנְטְוָוארְטְלִיכְקֵייט, טְהוּן גֶעגֶען דֶעם „אוּסְטַאוו", גֶעגֶען אוּנְזֶערֶע רֶעגֶעל. מֶען הָאט שׁוֹין נָאכְגֶעפָארְשְׁט אוּנ דִי זַאךְ -- אָפְּגֶעטְהוּן. קֶען אִיךְ דֶען זַיין דַאגֶעגֶען, טְהוּן אַנְדֶערְשׁ וִוי דָאס קָאמִיטֶעט הָאט בֶּעשְׁטִימְט ?

— הֶערְר פָּאנְסֶעג — הָאט פְּיֶער טְרוֹיעֶרִיג גֶעעֶנְטְפֶערְט -- דָא הַאנְדֶעלְט זִיךְ וֶועגֶען אַ אַלְטֶען מַאנְן, אַ הוּנְגֶערִיגֶען, עֶרְפְרָארֶענֶעם, וָואס וֶועט שְׁטַארְבֶּען אַז מֶען וֶועט אִיהְם נִיט גֶעשְׁווִינְד הֶעלְפֶען...

דֶער רֶעדַאקְטָאר פוּן „גְלָאבּ" הָאט גֶעגֶעבֶּען אַ צִיה מִיט דִי פְּלֵייצֶעס אוּנ מִיט דִי הֶענְד, גְלַייךְ עֶר וִויל רוּפֶען דִי וֶוענְד פַאר עֵדוּת אַז עֶר קֶען גָאר נִיט הֶעלְפֶען. וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ הָאט עֶר מוֹרָא גֶעהַאט זַיין צַייטוּנְג זָאל נִיט הָאבֶּען קֵיין פָארְוִוירְפֶע דֶערְפַאר, אָדֶער דֶער הַיינְטִיגֶער פַארְבֶּארְגֶענֶער שְׁרֶעק דוּרְךְ דֶער זִיצוּנְג אִין פַּארְלַאמֶענְט הָאט אִיהְם גֶעמַאכְט אַזוֹי שְׁלֶעכְט, אוּנְגֶערְבַּארְמִיג...

— יֶעצְט קֶען אִיךְ גָאר נִיט טְהוּן, לַחְלוּטִין גָאר נִיט. נָאר, ס'פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ אַז אִיךְ וֶועל נִיט זַיין דַאגֶעגֶען וֶוען אִיהְר וֶועט זִיךְ סְטַארֶען, דִי דַאמֶען זָאלֶען מִיר פַאנַאנְדֶערְבִּינְדֶען דִי הֶענְד. דִי בַּארָאנֶעסֶע דִיוִוילְיַאר הַאלְט מִיט אַייךְ ; זֶעהְט אַז דִי אִיבְּרִיגֶע דַאמֶען זָאלֶען אוֹיךְ מַסְכִּים זַיין.

פְּיֶער הָאט זִיךְ אָנְגֶעחַאפְּט פַאר דֶעם לֶעצְטֶען מִיטְטֶעל.

— אִיךְ בִּין בֶּעקַאנְט מִיט דֶער גְרֶעפִין דֶע־קֶענְסַאק אוּנ קֶען בַּאלְד גֶעהְן צוּ אִיהְר.

— אָט אַזוֹי, אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְט ! — דִי גְרֶעפִין דֶע־קֶענְסַאק. גֶעהְמְט בַּאלְד אַ פַאיֶעטָאן אוּנ אִין אֵיין וֶועגְס טְרֶעפְט שׁוֹין אָפּ צוּ דֶער פִירְשְׁטִין דֶע־הַארְפ. זִי אִיז

זֶעהְר אַ רִיהְרֶעוְודִינְגֶע פְרוֹי אוּנ הָאט אַ גְרוֹיסֶען אַיינְפְלוּסְס ... לָאזֶען דִי דַאמֶען אַיינְוִוילְלִיגֶען, נָאכְדֶעם קוּמְט צוּרִיק צוּ דֶער בַּארָאנֶעסְסֶע אוּם זִיעבֶּען אַ זֵייגֶער, גֶעהְמְט בַּיי אִיהְר אַ בְּרִיעף, אִיךְ זָאל זַיין זִיכֶער. אוּנ קוּמְט נָאכְדֶעם צוּ מִיר אִין רֶעדַאקְצִיֶע. נַיין אַ זֵייגֶער וֶועט שׁוֹין אַייֶער אַלְטֶער זַיין אִין פְּרִיוּט.

בַּיי פְּיֶער'ן אִיז דִי הָאפְּפְנוּנְג צוּרִיק אוֹיפְגֶעלֶעבְּט גֶעוָוארֶען.

— אָ, וִוי דַאנְקְבַּאר בִּין אִיךְ אַייךְ! אִיהְר רַאטֶעוֶועט אַ מֶענְשֶׁען פוּן טוֹידְט.

— אִיךְ הָאף אַז אִיהְר פַארְשְׁטֶעהְט וִוי אִיךְ בִּין אוֹיךְ צוּפְרִיעדֶען פוּן דֶעם וֶוען מִיר זָאלֶען קָאנֶען מִיט אֵיין וָוארְט אָנְזֶעהְרֶען הוּנְגֶערִינְגֶע, אָנְזֶאטְטִיגֶען דָארְשְׁטִיגֶע אוּנ הֶעלְפֶען לַיידֶענְדֶע! ... אָבֶּער אַיילְט אַייךְ, מֶען טָאר קֵיין אֵיינְצִיג מִינוּט נִיט פֶערְלִיערֶען.

זֵיי הָאבֶּען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען גֶעדְרִיקְט דִי הַאנְט אוּנ פְּיֶער הָאט גֶענוּמֶען אַרוֹיסְגֶעהְן. דָאס אִיז אִיהְם אָבֶּער נִיט אַזוֹי גְרִינְג אָנְגֶעקוּמֶען. דִי זַאל אִיז גֶעוֶוען אָנְגֶעפַּאקְט מִיט מֶענְשֶׁען, אוּנ עֶר הָאט גֶעמוּזְט מִיט כֹּחַ זִיךְ דוּרְכְשְׁטוּפֶען אִין דֶער עֶנְנְשַׁאפְט. דִי הָאפְּפְנוּנְג הָאט אִיהְם גֶעגֶעבֶּען מוּטְה; עֶס הָאט אִיהְם גֶעדַאכְט, אַז אוֹיבּ עֶר וֶועט הַיינְט רַאטֶעוֶוען אַ מֶענְשֶׁען וֶועט דָאס זַיין אַ אָנְפַאנְג עֶרְלֶאזוּנְג, אַ שְׁטִיקֶעל פֶערְצַייהוּנְג פַאר דִי זִינְד פוּן דֶער עֶגָאִיסְטִישֶׁער פַארְדָארְבֶּענֶער וֶועלְט ...

אִין פָאדֶערְצִימֶער אִיז פְּיֶער אַ וַויילֶע שְׁטֶעהְן גֶעבְּלִיבֶּען דוּרְךְ אַ קְלֵיין צוּפַאלל. דֶער שְׁוֵוייצֶער הָאט זִיךְ גֶעקְרִינְט מִיט אֵיינֶעם אוּנ אִיהְם נִיט גֶעוָואלְט אַרַיינְלָאזֶען, וַוייל זַיין בִּילֶעט אִיז אַ נְ'אַלְטֶער אוּנ דִי דַאטֶע אִיז גֶעקְרִיצְט אוּנ גֶעפַאלְשְׁט. דֶער אוּנְבֶּעקַאנְטֶער הָאט אַנְפַאנְגְס גֶענוּמֶען זִידְלֶען דֶעם שְׁוֵוייצֶער פְּלוּצְלִינְג אָבֶּער אִיז עֶר וִוי אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען גֶעוָוארֶען אוּנ אוֹיפְגֶעהֶערְט שְׁרַייֶען. פְּיֶער הָאט זִיךְ גֶענוּג פֶערְוואוּנְדֶערְט דֶערְקֶענֶענְדִיג, אַז דֶער דָאזִיגֶער אָרֶעם גֶעקְלֵיידְטֶער מֶענְשׁ אִיז דֶער מֶעחַאנִיק סַאלְוָוא, וֶועלְכֶען עֶר הָאט הַיינְט אִין דֶער פְרִיה גֶעזֶעהְן וִוי עֶר אִיז אַוֶועק מִיט'ן זֶאקִיל אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען זוּכֶען אַרְבֵּייט. דָאס מָאל הָאט אִיהְם פְּיֶער גוּט עֶרְקֶענְט. דָאס אִיז עֶר טַאקִי: הוֹיךְ, מָאגֶער, אוֹיסְגֶעמוּטְשֶׁעט, מִיט בְּרֶענְנֶענְדִיגֶע אוֹיגֶען פוּן שְׁטֶאנְדִיגֶען הוּנְגֶער אוּנ פֶערְבָּארְגֶענֶע גֶעדַאנְקֶען. יֶעצְט הָאט עֶר נִיט גֶעהַאט מִיט זִיךְ דָאס זֶאקִיל אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען, אוּנ אוּנְטֶערְן צוּרִיסְסֶענֶעם רָאק וָואס אִיז צוּגֶעשְׁפִּילֶעט אוֹיף אַלְלֶע קְנֶעפְּלִיךְ הָאט עֶפֶּעס אַרוֹיסְגֶעסְטַארְטְשֶׁעט, וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ אַ שְׁטִיק בְּרוֹיט. אַז דֶער שְׁוֵוייצֶער הָאט אִיהְם אַרוֹיסְגֶעשְׁטוּפְּט אוֹיפְ'ן גַאס, הָאט עֶר זִיךְ גֶעלָאזְט גֶעהְן פַּאמֶעלַאךְ צוּם בְּרִיק „פֶערְאֵיינִיגוּנְג".

VI.

דִי גְרֶאפִין דֶע־קֶענְסַאק אִיז גֶעזֶעסֶען אוֹיף אִיהר גֶעוֶואהְנְלִיכֶען אָרְט בַּיים קַאמִין אִין דֶער אַלְטֶער, אָבְּגֶעקְרָאכֶענֶער זַאל. זִי אִיז זֶעהר אֶהְנְלִיךְ גֶעוֶוען צוּם

זוהן: דאס זעלביגע לאנגליך פיינעס געזיכט, די מאָדערנע עטוואס שפּיציג, שאַנע יונגע אויגען, די האָר דינן און ווייס ווי שנעע, פאַרקעמט נאָך דער אַלטער מאָדע אין איהרע יונגע יאָהרען. געוואָהנליך איז זי געווען קאַלט און שטאָלץ, נור ווען מען האָט געבּרויכט האָט זי געקאָנט זיין זעהר פרײַנדליך און בעצויבערנד.

פון דער צווייטער זייט קאַמין איז געזעסען דער מאַרקיז דע־מאָרינוי. ביידע האָבען געשוויגען. ענדליך האָט זי זיך געווענדעט צו איהם און אָנגעהויבען ווייטער פיהרען דאָס איבערגעריסענע געשפּראַך:

— אַך, מיין פרײַנד, איהר האָט פאָלקאָממען רעכט. דער הערר גאָט איז אין כּעס געוואָרען און האָט אָנגעשיקט אויף אונז שלעכטע צייטען.

— יאָ, מיר האָבען פאַרשלאָפען דאָס גליק — האָט דער מאַרקיז געענטפערט לאַנגזאַם — איהר זיינט שולדיג און פיעלייכט איך אויך.

מיט אַ טרויעריגען שמייכעל האָט זי אַ מאַך געטהון מיט דער האַנד ער זאָל שווייגען. עס איז ווייטער שטיל געוואָרען. פון דער גאַס האָט מען דעם מינדסטען געראויש ניט געהערט דאָ אין דער דונקעלער וואָהנונג אויף'ן אונטערשטען עטאַזש, טיעף אין הויף פון אַלטען פּאַלאַץ אויף דער סען־דאָמיניק גאַס.

דער מאַרקיז איז געווען אַ נ'אַלטער מאַן פון פינף־און־זיעבציג יאָהר, מיט ניין יאָהר עלטער פון דער גראַפין, קליין און אויסגעטריקענט, און דאָך ווער עס האָט איהם געזעהן מיט זיין געגאָלט פּנים מיט די טיעפע קנייטשען, האָט געפיהלט פאַר איהם גרויס דרך־ארץ. ער האָט געשטאַממט פון אַ גאַנץ אַלטע פאַמיליע אין פראַנקרייך און איז געבליבען איינער פון די לעצטע וואָס זיינען געטריי די בורבאָנער מלכים וועלכע האָבען אַמאָל רעגירט אין פראַנקרייך. זיין ריינע און שטאָלצע זעלע איז געווען צוגעבונדען צו דער מאָנאַרכיע, הגם ער האָט שוין פאַרלוירען די האָפפנונג אַז ס'זאָל נאָך אַמאָל קומען אַ צייט, אין פראַנקרייך זאָל רעגירען אַ מלך. זיין פערמאָגען פון עטליכע מיליאָן איז געווען אַ טויטער קאַפּיטאַל. ער האָט ניט געוואָלט מאַכען דערמיט געשעפטען, אַריינלאָזען זיך אין די היינטיגע שפּעקולאַציעס. אַללע האָבען געוואוסט אַז ער האָט געליעבט די גראַפין נאָך ווען איהר מאַן האָט געלעבט. שפּעטער, אַז זי איז געוואָרען אַ נ'אַלמנה מיט אַ קליינעם פאַרמאָגען און זיך בעזעצט אין דער פּייכטער דירה אויף סען־דאָמיניק גאַס, האָט ער איהר פאָר־געלעגט חתונה האָבען מיט איהם. זי איז אָבער געווען צוגעבונדען צו דעם צעהנ־יאָהריגען, שוואַכען זוהן זשעראַר און האָט דעם מאַרקיז אָפּגעזאָגט, ווייל זי האָט מורא געהאַט פאַרליערען דעם זוהן ווען זי וועט איבערגעבען איהר האַרץ אַ נ'אַנדערען. דער מאַרקיז האָט זיך אונטערגעגעבען איהר ווילען, אָבער ניט אויפ־געהערט זי צו פאַרגעטטערן מיט'ן גאַנצען האַרצען, און געבליעבען געטריי גאַנצע פינף־און־צוואַנציג יאָהר ווי אין דעם ערשטען אָבענד ווען זיי האָבען זיך בעגעגענט צום ערשטען מאָל. ער האָט זי געשאַצט און געווען איבערגעגעבען ווי אַ בעסטער גוטער־פרײַנד. צווישען זיי איז קיינמאָל גאָר גישט פאָרגעקומען, אַפילו ניט אַ קוש.

זֶעהֶענְדִיג יֶעצְט וִוי זִי זִיצְט טְרוֹיעֶרִיג אִיז עֶר אוּנְרוּהִיג גֶעוָוארֶען, פִּיעַלַייכְט הָאט עֶר אִיהר מְצַעֵר גֶעוֶועזֶען מִיט זַיינֶע וֶוארְטֶער. עֶר הָאט גֶעשְׁוִוינְד גֶעזָאגְט:

— אִיךְ וָואלְט גֶערְן אַייךְ גֶעזֶעהֶען אַ גְלִיקְלִיכֶע, אָבֶּער אִיךְ הָאבּ נִיט גֶעטוֹיגְט צוּ שַׁאפֶפֶען אַייךְ גְלִיק אוּנ ס'פַארְשְׁטֶעהט זִיךְ אַז נוּר אִיךְ בִּין שׁוּלְדִיג אִין דֶעם... פִיעַלַייכְט זַייט אִיהר אוּמְרוּהִיג וֶועגֶען זְשֶׁעראר'ן?

זִי הָאט גֶעשָׁאקֶעלְט מִיט'ן קָאפּ אוֹיף „נֵיין" אוּנ גֶעזָאגְט:

— כָּל זְמַן אַלְלֶעס וֶועט בְּלַייבֶּען וִוי פְרִיהֶער בֶּעדַארְפֶען מִיר אוּנְז נִיט בֶּעקְלָאגֶען. מִיר אַלֵיין זַיינֶען דָאךְ אוֹיף דֶעם מְרוּצֶה גֶעוָוארֶען...

מִיט דִי וֶוארְטֶער הָאט זִי גֶעמֵיינְט זְשֶׁעראר'ס זִינְדִיגֶע פֶערְבִּינְדוּנְג מִיט דֶער בַּארָאנֶעסֶע דִיוִוילְיַאר. אַ גַאנְץ לֶעבֶּען אִיז זִי גֶעוֶועזֶען נַאכְזִיכְטִיג צוּם זוֹהְן אֶוֶועקְגֶעקוּקְט פוּן זַיינֶע פֶעהלֶער, נִיט גֶעוָואלְט אִיהם אָנְטְהוּן דִי מִינְדְסְטֶע קְרֶענְקוּנְג, וַוייל זִי הָאט גוּט גֶעוואוּסְט וִוי שְׁוַואךְ, וִוי קְרַאנְק עֶר אִיז, אָבּוָואהל זַיין אוֹיסְזֶעהֶען אִיז אַזוֹי גֶעזוּנְט אוּנ שֶׁאן. זִי הָאט אִיהם מוֹחֵל גֶעוֶועזֶען וָואס עֶר אִיז פוֹיל, גֶעהְט אַרוּם לֶעדִיג אוּנ ווִילל קֵיין אַרְבֵּייט נִיט טְהוּן. פִיעל מָאל הָאט זִי פַארְגְלֶעט זַיינֶע פֶעהלֶער, בֶּעצָאהלְט זַיינֶע קְלֵיינֶע חוֹבוֹת, קֵיינֶעם נִיט עֶרְצָאהלְט דֶערְפוּן אוּנ נִיט גֶעוָואלְט גֶעהמֶען קֵיין גֶעלְד־שְׁטִיקֶע פוּן מַארְקִיז, וָואס וָואלְט אִיהר גֶערְן אַוֶועקְגֶעגֶעבֶּען זַיינֶע גַאנְצֶע מִילְיָאנֶען. זִי אִיז גֶעבְּלִיבֶּען פֶּעסְט אַיינְגֶעשְׁפַּארְט — לֶעבֶּען פוּן אִיהר בִּיסְסֶעל קַאפִּיטַאל וָואס אִיז אִיהר גֶעבְּלִיבֶּען נָאכ'ן מַאנְס טוֹידְט. זִי הָאט אוֹיךְ אַוֶועקְגֶעקוּקְט וָואס דֶער זוֹהְן אִיז מְאוּם פֶערְבּוּנְדֶען מִיט דֶער בַּארָאנֶעסֶע, קֶענֶענְדִיג זְשֶׁעראר'ן וִוי לַייכְטְזִינְנִיג אוּנ צוּלָאזְט עֶר אִיז. עֶר קֶען זִיךְ נִיט אָפְּרַייסֶען פוּן דֶער בַּארָאנֶעסֶע, אוּנ זִי הַאלְט אִיהם פֶּעסְט אוּנ ווִיל נִיט אָפְּלָאזֶען. דֶער מַארְקִיז ווִידֶער הָאט אוֹיךְ אַלְלֶעס פֶערְצַייהֶעט זְשֶׁעראר'ן, צַייט חַוָה אִיז גֶעוָוארֶען אַ קְרִיסְטִין.

— אִיהר וֵוייסְט דָאךְ, פְרַיינְד, וִוי גוּט זְשֶׁעראר אִיז — הָאט דִי גְרֶעפִין וֵוייטֶער גֶערֶעדְט — אִין דֶעם לִיעגְט זַיין גַאנְצֶער כֹּחַ אָבֶּער אוֹיךְ זַיין גַאנְצֶע שְׁוַואכְקַייט. קֶענֶען אִיךְ אִיהם דֶען מַאכֶען פָארְוִוירְפֶע וֶוען עֶר אַלֵיין וֵוייסְט צוּ זַאמֶען מִיט מִיר? זִי וֶועט אִיהם אָבֶּער אִין גִיכֶען דֶערְעֶסֶען וֶוערֶען.

מַארְקִיז הָאט גֶעשָׁאקֶעלְט מִיט'ן קָאפּ.

— בִּיז יֶעצְט אִיז זִי זֶעהר שֶׁאן... אוֹיסֶער דֶעם אִיז נָאךְ דָארְט דִי טָאכְטֶער. דָאס אִיז שׁוֹין פִיעל עֶרְגֶער, עֶר קֶען נָאךְ מִיט אִיהר חֲתוּנָה הָאבֶּען.

— אָ, דִי טָאכְטֶער! זִי אִיז דָאךְ אַ קַאלִיקֶע?

— אֱמֶת, אוּנ שְׁטֶעלְט אַייךְ פָאר וָואס לַייט וֶועלֶען זָאגֶען: גְרַאף קֶענִיסַאק הָאט חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט אַ פֶערְזֶעהֶענִישׁ צוּ לִיעבּ דִי מִילְיָאנֶען.

פַאר דֶעם גֶעדַאנְקֶען הָאבֶּען בֵּיידֶע שְׁטַארְק מוֹרָא גֶעהַאט. זֵיי הָאבֶּען גֶעוואוּסְט אַלֶעס וָואס בַּיי דִיווִילְיַאר טוּהְט זִיךְ: וִוי קַאמִילְלַא, דִי מִיאוּסְקַייט, אִיז שְׁטֶערְבְּלִיךְ פֶערְלִיעבְּט אִין דֶעם שֶׁאנֶעם זְשֶׁעראר, אוּנ וִוי שְׁלֶעכְט ס'וֶועט זַיין וֶוען זְשֶׁעראר וֶועט קֵיין מוֹחֶה נִיט הָאבֶּען זִי אָפְּזָאגֶען.

—אָה נַיין, דָאס װעט ־קײנמָאל נִיט געשעהן! — הָאט די גְרֶעפִין גֶעזָאגט פֶּעסְט — אִיךְ װעל פַאר ־קיין פַאל נִיט עֶרלױבֶּען, מַיין זוּהן זָאל גֶעהמֶען אַ פְּרוֹי פוּן אַזַא מִשְׁפָּחָה. . .

אִין דֶער צַייט אִיז אַרײנגֶעטְרֶעטֶען דֶער גֶענֶעראל בֶּעוָאנְגֶע. עֶר פְלֶעגְט פַארְגָאטְטֶערן זַיין שְׁוֶועסְטֶער אוּנ אִיז שְׁטֶאנְדִיג גֶעקוּמֶען פַארְבְּרֶענְגֶען מִיט אִיהר אִין די טָאג װען זִי פְלֶעגְט צוּגֶעהמֶען גֶאסְט. װָאס זֶענֶען אִימְמֶער װֶענִיגֶער גֶעװָארֶען, עֶס זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶּען נוּר עֶטְלִיכֶע גֶעצֶאהלְטֶע אֱמֶת׳ע גוּטֶע־פְרַיינְד װָאס זַיינֶען גֶעקוּמֶען אַהֶער אִין דֶער פַּייכְטֶער, אוּמֶעדִיגֶער, פַארְװָארְפֶענֶער װָאהנוּנְג. בַּאלְד הָאט עֶר גֶענוּמֶען עֶרְצֶעהלֶען דֶער שְׁװֶעסְטֶער פוּן זַיין פְרִיהשְׁטִיק בַּיי דִיוִוילְיַאר, װֶעלְכֶע גֶאסְט זַיינֶען דָארְט גֶעװֶען, אוּנ דֶערְמָאנְט זְשֶׁעראר׳ן. דֶער גֶענֶעראל הָאט גֶעזָאגְט אַז די שְׁװֶעסְטֶער אִיז צוּפְרִידֶען װָאס עֶר גֶעהט אַרַיין צוּ דִיוִוילְיַאר אִין הױז אוּנ מַאכְט זִייא די עֶהרֶע מִיט זַיין בֶּעזוּךְ. אֶגַב פְלֶעגְט עֶר טַאקִי זֶעהר גוּט פַארְבְּרֶענְגֶען דָארְט אוּנ זִיךְ ־קײנמָאל נִיט גֶעלַאנְגְװַיילְט צְוִוישֶׁען זֵיי.

— די אָרִימֶע ־קָאמִילְלַא אִיז בִּיז אִיבֶּער די אוֹיעֶרֶען פַארְלִיבְּט אִין זְשֶׁעראר׳ן. בַּיים טִישׁ לָאזְט זִי ־קײן אוֹיג נִיט אַרָאפּ פוּן אִיהם.

דֶער מַארְקִיז מָארִינְיִי הָאט אִיהם שַׁארְף אִיבֶּערְגֶעהַאקְט די רֵייד.

— אָט דָאס אִיז טַאקִי גֶעפֶאהְרְלִיךְ. אַזַא פַּארְטִיע װָאלְט גֶעװֶען אַ אוּמְגְלִיק אִין ־יֶעדֶער הִינְזִיכְט.

דֶער גֶענֶעראל הָאט זִיךְ פֶּערְװאוּנְדֶערְט.

— פַאר װָאס אַ אוּמְגְלִיק? טַאקִי זִי אִיז נִיט שֶׁען, אָבֶּער נִיט אַלֶּע הָאבֶּען חֲתוּנָה מִיט שֶׁאנְהַייטֶען! אַ חוּץ דֶעם נָאךְ מִילְיָאנֶען נַדן; אוּנְזֶער לִיבֶּער יוּנְג װֶעט ־קֶענֶען אָפְּלֶעבֶּען, די מִילְיָאנֶען װֶעלֶען אִיהם שְׁטַארְק צוּ נִיץ קוּמֶען... אֱמֶת עֶר אִיז פֶּערְבּוּנְדֶען מִיט אִיהר מוּטְטֶער, װָאס מַאכְט עֶס אָבֶּער אוֹיס? אִין אוּנְזֶערֶע צַייטֶען טְרֶעפְט עֶס זֶעהר אָפְט.

דֶער מַארְקִיז הָאט אַ מַאךְ גֶעטְהוּן מִיט דֶער הַאנְד, אַז עֶס עֶקֶעלְט אִיהם נָאר רֶעדֶען דֶערְפוּן. װָאס זָאל עֶר גֶעהְן טַעֲנֶה׳ן מִיט אַזַא בֶּעוָאנְגֶע, דָאס לֶעצְטֶע צְװַייגֶעל פוּן אַזַא בֶּערִיהמְטֶער פַאמִילְיֶע, אַז בַּיי אִיהם אִיז רֶעכְט אַזַא קְרוּמֶער, אַזַא פֶּערְדָארְבֶּענֶער שִׁדוּךְ!

די גְרֶעפִין הָאט זִיךְ אָבֶּער נִיט גֶעקָאנְט אַיינְהַאלְטֶען.

— װָאס רֶעדְסְט דוּ, בְּרוּדֶער? אִיךְ װעל ־קיין מָאל נִיט צוּלָאזֶען צוּ אַזַא סְקַאנְדַאל. אִיךְ הָאבּ מִיר הַיינְט גֶעגֶעבֶּען אַ שְׁבוּעָה.

— אָ, שְׁװֶעסְטֶער, שְׁװֶער נִיט! — הָאט דֶער גֶענֶעראל אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן — װָאס אַנְבֶּעלַאנְגְט צוּ מִיר, װַייל אִיךְ נוּר זֶעהֶען אוּנְזֶער זְשֶׁעראר אַ גְלִיקְלִיכֶען, דָאס אִיז אִין גַאנְצֶען. צְװִישֶׁען אוּנְז גֶערֶעדְט, זְשֶׁעראר אִיז צוּ ־קײן זַאךְ נִיט פֶּאהִיג. מֵילָא: דָאס װָאס עֶר הָאט נִיט גֶעװָאלְט זַיין אִין מִילִיטֶער פַארְשְׁטֶעה אִיךְ: הַיינְט פַּאסְט נִיט אַזַא פְּרָאפֶעסְיֶע פַאר אוּנְז. אָבֶּער פַאר װָאס עֶר הָאט נִיט גֶעזוּכְט עֶפֶּעס אַ נ׳אַנְדֶערֶע

שטעללע אונ א בערהויפט קיין זאך ניט געוואלט טהון — דאס פארשטעה איך שוין ניט . מען קען זאגען א תירוץ אז א מענש פון אונזער גראד קען היינט ניט געפינ־ גען פאר זיך א פאסטענדע שטעללע . אין אמת'ן אבער זאגען דאס נור די פוילע . ז ש ע ר ב א ר ן קען מען נור מיט איין זאך פארענטפערן — ער איז ניט תאהיג, האט ניט קיין וויללען · אונ ניט קיין כח .

טרערען האבען זיך געוויזען אין דער מוטטערס אויגען . זי האט זיך שטאנדיג געשראקען ווייל זי האט גוט געוואוסט ווי איהר זוהן , וואס איז אויסווענדיג אזוי שאן , איז אין אמת שוואך אונ עדעל ; א בלאז פון א קליין ווינטעל קען איהם אוועקטראגען , אבוואל ער זעהט אויס אזוי שטארק אונ קרעפטיג . ער איז א וואהרעס בילד פון דער גאנצער אריסטאקראטיע , די גרויסע יחסנים , וואס ווייזען אויס אזוי גרויס , שטאלץ אונ שטארק , אין דער ווירקליכקייט אבער זיינען זיי שוין ניט מעהר ווי א שאטען .

— אונ אויסער דעם — האט דער גענעראל ווייטער געזאגט -- ער איז שוין ברוך־השם אלט פינף אונ־דרייסיג יאהר אונ ליעגט נאך דיר אויפ'ן קארק . שוין צייט ער זאל ווערען א מענש פאר זיך .

זי האט איהם ניט געלאזט ענדיגען אונ זיך אפגערופען צום מארקיז :

— ניט וואהר ? מען דארף נאר האבען בטחון אויף גאט . עס איז אונמאגליך אז ער זאל מיר ניט העלפען . איך האב קיינמאל קענען איהם ניט געווינדיגט .

— געוויס — האט דער מארקיז געענטפערט. אין דעם איינציגען ווארט איז געלעגען זיין גאנצע ליעבע , זיין אבטונג צו דער פרוי וואס ער האט געשאצט אונ טהייער געהאלטען שוין אזוי פיעל יאהר .

אין צימער איז אריינגעקומען נאך א גוטער־פריינד א נ ד מען האט אנגעהויבען רעדען פון עטוואס אנדערש · הערר דע־ל א ר א מ ב ע ר , וויצע־פרעזעס פון סיד , איז געווען א הויכער אלטער מאנן פון א יאהר פינף אונ זעכציג , מאגער . פליכיג , געגאלט דעם בארד , מיט שמאלע גרויע באקענבארד . דורך די גרויע אויגען , די דיענע ליפפען — פון וועלכע די אויבערשטע ליפ איז געווען זעהר לאנג – אונ די פיערעקיגע מארדע , האט זיין לאנגליך געזיכט אויסגעזעהן זעהר שטרענג אונ קאלט . דאס גאנצע לעבען האט ער געהאט קראנקונג וואס ער זאאיקעט זיך אין רעדען אונ דאדורך איז איהם געווען אונמאגליך ווערען א בעריהמטער אדוואקאט , ווייל ער האט געגלויבט אז ער איז א גרויסער רעדנער . דורך דער קראנקונג איז ער שטאנדיג געווען אומעדיג , פארזארגט . — גלייך ווי דער מארקיז אונ די גראפין דע־קענסאק האט ער אויך פיינד געהאט די רעפובליק . . .

מען האט אנגעהויבען רעדען פון דער פאליטיקע · אללע דריי האבען איינגעשטימט , אז די רעפובליק איז א אומגליק פאר פראנקרייך · די ישועה קען נאר קומען ווען עס וועלען צוריקקעהרען די אלטע גוטע צייטען . . . דערווייל איז אריין דער לאקאי אונ געפרעגט דער גראפין , אויב זי קאנן יעצט צונעהמען דעם

גייסטליכען הערר פראמאן .
דא האט זיך א ביסעל פארוואונדערט :
— וואס ברויכט ער ? . . . בעט איהם אריין .
די גראפין איז זעהר פרום געווען און בעקאנט געווארען מיט דעם גייסטליכען אין איינעם פון די וואהלטהאטיגע הייזער. זי האט איהם זעהר געשעצט פאר זיינע גוטע מעשים און פאר דעם היילינגען נאמען וואס ער האט געהאט צווישען די ווייבער אין יענער געגענד .
פ י ע ר איז געבליעבען שטעהן ביים שוועל ווי א צומישטער. אנפאנגס האט ער גאר ניט געקאנט זעהן וואס אין זאל טהון זיך; ס'האט איהם געדאכט אז ער איז אריין אין א קבר, אין אפינסטער ארט, וואו ער זעהט נאר בלאססע שאטענס און הערט עפעס א שושקעריי. נאכדעם, אז ער האט שוין דערקענט די מענשען וואס זיצען דארט, איז ער נאך מעהר צומישט געווארען זעהענדיג ווי פרעמד, ווי טרויעריג זיי זיינען און האבען גאר קיין שייכות ניט צו דער לעבענדיגע וועלט, פון וואנען ער איז יעצט געקומען .
די גראפין האט איהם אוועקגעזעצט נעבען זיך ביי'ם קאמין און ער האט איהר שטיל ערצאהלט די טרויעריגע געשיכטע פון לאוויאוו'ן און געבעטען זי זאל מיט-העלפען, מען זאל איהם אריינעהמען אין הויז פון די אלטע בעלי-מלאכות.
— אך, יא, דאס איז די אנשטאלט וואו איך בין געווארען א מיטגליעד דורך מיין זוהנס בקשה. . . אבער, הערר גייסטליכער, איך בין נאך קיין איינציגעס מאל ניט געווען אויף די זיצונגען פון קאמיטעט. ווי אזוי קענן איך זיך אריינמישען אז איך האב דארט קיין שום דעה ניט ?
און אין די געדאנקען האבען זיך איהר ווידער פארגעשטעלט די בילדער פון שעראר מיט חוה'ן, וואס זיינען צום ערשטען מאל בעקאנט געווארען דארט אין יענעם פריוט. איהר מוטטערליך הארץ האט שוין אנגעהויבען ווייכער ווערען, הגם עס האט איהר שטאנדיג באנג געטהון וואס איהר נאמען איז אריינגעמישט אין אזא אנשטאלט וואו ניט די צדקה, ניט די טובה פון די ארימע לייט איז דער עיקר, נאר דאס בריהמעריי, דער רעש, דער אנשטעלל, דער אייגענער נוטצען פון די וואס האבען איהם געבויט . . .
— גראפין — האט פ י ע ר זי ניט אבגעלאזט — דא האנדעלט זיך וועגען א אומגליקליכען אלטען, וואס שטארבט פון הונגער. האט רחמנות, איך בעט אייך .
אבוואהל דער גייסטליכער האט געערדט שטילל, האט דער גענעראל דאך איינגעהערט און איז צוגעגאנגען נאהנטער .
— אהא, איהר קטארעט זיך נאך אלץ פאר אייער אלטען רעוואלוציאניסט! . . . אלזא ביים אדמיניסטראטאר האט איהר ניט געפועלט ? . . . עס איז ווירקליך שווער אויפוועקען רחמנות אויף אזאלכע וואהלע יונגען, וואס זאגען זעלבסט, אז זיי וואלטען און צובראכען אויף שטיקלעך ווען זיי האבען די מאכט אין דער האנד .

הערר לַארָא.מְבֶּיֶער הָאט צוּגֶעשְׁאָקעלְט מִיט'ן קָאפּ אַז עֶר אִיז מַסְכִּים צוּם גֶענֶערַאלְם וֶוארְטֶער. פוּן אַ גֶעוִויסֶער צַייט הָאט עֶר שְׁטַארְק מוֹרָא גֶעקְרִיגֶען פַאר דִי אַנַארְחִיסְטֶען.

פְּיֶער הָאט אִיבֶּער אַנַייֶעס אָנְגֶעהוֹיבֶּען עֶרְצֶעהלֶען דִי טְרוֹיֶערִיגֶע גֶעשִׁיכְטֶע אוּנ גֶעצִיטְטֶערְט אִין גַאנְצֶען לַייבּ. עֶר הָאט גֶעשִׁילְדֶערְט דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע אָרִימְקַייט, וִוי אִין דִי הַייזֶער אִיז נִיטָא קֵיין שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט, וִוי דִי וַוייבֶּער מִיט דִי קִינְדֶער צִיטְטֶערֶען פוּן קֶעלְט אוּנ דִי טַאטֶעס לוֹיפֶען אַרוּם אִיבֶּער דִי בְּלָאטִיגֶע פַּארִיזֶער גַאססֶען, זוּכֶען אַ פָּאר גְרָאשֶׁען צוּ עֶרְהַאלְטֶען דִי נְשָׁמָה. אֵיין זַאךְ הָאט עֶר נָאר פֶערְלַאנְגְט פוּן דֶער גְרֶאפִין: זִי זָאל אָנְשְׁרַייבֶּען אַ פָּאר גוּטֶע וֶוארְטֶער אוֹיף אַ וִויזִיט־קַארְטֶע אוּנ עֶר וֶועט עֶס בַּאלְד אַוֶועקְטְרָאגֶען צוּ דֶער בַּארָאנֶעסֶע דִיוִוילְיַאר.

מַאדַאם דֶע־קֶענְסַאק הָאט אַ קוּק גֶעטְהוּן צוּם הֶערְר דֶע־מָארִינְיִי. עֶר אָבֶּער אִיז גֶעזֶעססֶען וִוי אַ ווִילְד פְרֶעמְדֶער אוּנ הָאט גֶעקוּקְט אָהִין. אוֹיפְהֶער אוֹיפְ'ן פַייֶער, מִיט אַ מִינֶע פוּן אַ שְׁטָאלְצֶען מֶענְשֶׁען, וֶועלְכֶען אַלְסְדִינְג אִיז פְרֶעמְד, אוּנ עֶר זִינְטֶערֶעסִירְט זִיךְ גָאר נִיט מִיט דִי אַלֶּע זַאכֶען אוּנ מֶענְשֶׁען צְוִוישֶׁען וֶועלְכֶע עֶר אִיז נֶעבַּאךְ אַרַיינְגֶעפַאללֶען... דָאךְ דֶערְפִיהלֶענְדִיג דֶעם בְּלִיק פוּן דֶער פַארְגֶאטְטֶערְטֶער פְרוֹי, הָאט עֶר אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ. זַייעֶרֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען זִיךְ בֶּעגֶעגֶענְט אוּנ גֶעקוּקְט אֵיינֶער אוֹיף דֶעם אַנְדֶערְן מִיט דֶער גְרֶעסְטֶער צֶארְטְלִיכְקַייט.

— אָ גָאט מַיינֶער — הָאט זִי גֶעזָאגְט — אִיךְ שֶׁאטְץ אַייךְ זֶעהר, הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער, אוּנ קֶענְן אַייךְ נִיט אָפְּזָאגֶען אִין אַ צְדָקָה־זַאךְ.

זִי אִיז אוֹיף אַוַוײלֶע אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן זַאל אוּנ אַרַיינְגֶעבְּרַאכְט אַ וִויזִיט־קַארְטֶע אוֹיף וֶועלְכֶע זִי הָאט אָנְגֶעשְׁרִיבֶּען, אַז זִי אִיז מַסְכִּים פוּן גַאנְצֶען הַארְצֶען צוּ פְּיֶערְס בַּקָשָׁה. — פְּיֶער הָאט אִיהר גֶעדַאנְקְט, דִי הֶאנְד הָאבֶּען אִיהם גֶעטְרֵייסֶעלְט פוּן גְרוֹיס אוֹיפְרֶעגוּנְג, אוּנ עֶר אִיז אַרוֹיס מִיט אַ נַייֶע הָאפְּנוּנְג פוּן דֶעם צִימְמֶער וואוּ אַלֶעס אִיז וַוייטֶער פֶערְזוּנְקֶען גֶעוָוארֶען אִין פִינְסְטֶערְנִישׁ אוּנ שְׁטִילְקַייט: דִי אַלְטֶע אוּנ אִיהרֶע לֶעצְטֶע גוּטֶע פְרַיינְד בַּיים קַאמִין — דִי לֶעצְטֶע פָארְשְׁטֶעהֶער פוּן אַ גַאנְצֶע גֶעזֶעלְלְשַׁאפְט וָואס הַאלְט בַּיים אוֹיסְשְׁטַארְבֶּען...

אוֹיפְ'ן גַאסס אִיז פְּיֶער מִיט אַ פְרֶעהלִיךְ הַארְצֶען אַרַיינְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אִין זַיין גֶעדוּנְגֶענֶע דְרָאשְׁקֶע, אוּנ גֶעהֵייסֶען פָאהרֶען צוּ דֶער פִירְשְׁטִין דֶע־הַארְפּ אוֹיף קְלֶעבֶּער גַאס. אוֹיבּ אִיהם וֶועט גֶערָאטֶען אַז זִי זָאל אוֹיךְ אַיינְוִוילְלִיגֶען, גֶעבֶּען אִיהר הַסְכָּמָה, וֶועט שׁוֹין לַאוִויָאוו גֶעוִויסס גֶעהָאלְפֶען וֶוערֶען. נָאר אוֹיפְ'ן בְּרִיק „פָּארֶאיינִיגוּנְג" אִיז גֶעוֶוען אַזאַ עֶנְגְשַׁאפְט, אַז דִי פֶערְד הָאבֶּען גֶעמוּזְט גֶעהְן טְרִיט בַּיי טְרִיט — דָארְט, אוֹיפְ'ן טְרָאטוּאַר, הָאט עֶר וִויעדֶער דֶערְזֶעהן דוּטִיל'ן. עֶר אִיז גֶעשְׁטַאנְגֶען אַ אוֹיסְגֶעפוּצְטֶער, אַ פְרֶעהלִיכֶער, מִיט אַ צִיגַאר אִין מוֹיל, אוּנ הָאט גֶעקוּקְט אוֹיף דֶעם עוֹלָם, גְלַייךְ עֶר וָואלְט זִיךְ גֶעפְרֵייט וָואס נָאךְ דֶער הַיינְטִיגֶער אוּמְרוּהִיגֶער זִיטְצוּנְג אִין פַּארְלַאמֶענְט זֶעהט עֶר וַוייטֶער פַאר זִיךְ דֶעם אוֹיסְגֶעלַייטֶערְטֶען הִימְמֶעל מִיט דֶעם צוּגֶעטְרִיקֶענְטֶען בְּרוּק פוּן גַאס. דֶערְזֶעהֶענְדִיג דוּטִיל'ן אַזאַ פְרֶעהלִיכֶען אִיז

פְּיֶער'ן אַיינְגֶעפַאלְלֶען, אַז עֶס וָואלְט גְלַייךְ גֶעוֶוען אִיבֶּערְרֶעדֶען דֶעם יוּנְגֶען מֶענְשֶׁען, עֶר זָאל הַאלְטֶען פַאר אִיהם. פּוּנְקְט אִיז דִי דְרָאשְׁקֶע גָאר אִין גַאנְצֶען שְׁטֶעהן גֶעבְּלִיבֶּען. דֶער דֶעפּוּטַאט הָאט עֶרְקֶענְנְט פְּיֶער'ן אוּנ אַ שְׁמֵייכֶעל גֶעטְהוּן צוּ אִיהְם.

— וואוּהִין לָאזְט אִיהר זִיךְ גֶעהְן, הֶערְר דוּטִיל?

— דָא נִיט וַוייט, אוֹיף דִי עֶלִיסֵייסְקֶע פֶעלְדֶער.

— הָאבֶּען מִיר דָאךְ אֵיין וֶועג. אֶפְשַׁר וִוילְלְט אִיהר זִיךְ דוּרְכְפָאהרֶען מִיט מִיר? אִיךְ הָאבּ מִיט אַייךְ עֶפֶּעס צוּ רֶעדֶען. וואוּ אִיהר וֶועט בֶּעדַארְפֶען וֶועל אִיךְ אַייךְ אָבְּפִיהרֶען.

— מִיט פֶּערְגְנִיגֶען, הֶערר גַייסְטְלִיכֶער. אַרְט אַייךְ נִיט מַיין צִיגַאר?

— אָה, נֵיין.

דִי דְרָאשְׁקֶע הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען זִיךְ רִיהרֶען פוּן אָרְט, אִיז דוּרְכְגֶעפָאהרֶען דִי בְּרִיק, דֶעם פְּלַאטְץ אוּנ אִיז אַרוֹיף אוֹיף דִי עֶלִיסֵייסְקֶע פֶעלְדֶער. פְּיֶער וָואס הָאט גַאנְץ וֶוענִיג צַייט גֶעהַאט, הָאט בַּאלְד גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע מִיט דוּטִיל'ן וֶועגֶען זַיין עֵסֶק. עֶר הָאט גוּט גֶעדֶענְקְט וִוי דוּטִיל אִיז אִיהְם אַרַיינְגֶעפָאהרֶען הַיינְט אִין דֶער פְרִיה בַּיי'ם בַּארָאן, אוּנ דַארוּם אִיז עֶר שְׁמַארְק פַארְוואוּנְדֶערְט גֶעוָוארֶען וֶוען דוּטִיל הָאט אִיהם נִיט גֶעלָאזְט עֶנְדִיגֶען דִי רֵייד אוּנ מִיט אַ לִיעבְּלִיכֶען שְׁמֵייכֶעל גֶעזָאגְט:

— אַךְ, אִיהר סְטַארֶעט זִיךְ נָאךְ אַלְץ וֶועגֶען אַייעֶר אַלְטֶען שִׁכּוֹר? אַלְזָא הָאט אִיהר בַּיי פֶּאנְטֶעג'ן גָאר נִיט אוֹיסְגֶעפִיהרְט? אוּנ אִיהר פֶערְלַאנְגְט טַאקִי דוּרְכְאוֹיס מֶען זָאל אִיהם נָאךְ הַיינְט אַרַיינְגֶעהְמֶען? אַדְרַבָּא, אִיךְ הָאבּ גָאר נִישְׁט דַאגֶעגֶען...

— אִיהְר הָאט דָאךְ אָבֶער שְׁלֶעכְט פָארְגֶעשְׁטֶעלְלְט פַארְ'ן קָאמִיטֶעט...

— פָארְגֶעשְׁטֶעלְלְט!... אַ מַאכְט הָאט דָאס פָארְשְׁטֶעלְלֶען. עֶס וֶוענְדְט זִיךְ וִוי מֶען בֶּעטְרַאכְט דִי זַאךְ. אַז אִיהְר הַאלְט אַזוֹי שְׁטַארְק פַאר אַייעֶר לַאוְוזָאוּן, קֶען אִיךְ אַייךְ נָאךְ צוּהֶעלְפֶען: מֶען זָאל אִיהְם אַהִין אַרַיינְנֶעהְמֶען.

פְּיֶער אִיז עֶרְשְׁטוֹינְט גֶעוָוארֶען הֶערֶענְדִיג זַיינֶע וֶוערְטֶער, אִין הַארְצֶען אָבֶער הָאט אִיהְם זֶעהְר גֶעפְרֵייט. דוּטִיל הָאט אִיהְם גָאר נִיט דֶערְלָאזְט דָאס מוֹיל אָפְּפֶענֶען.

— אִיהְר הָאט זִיךְ אֵיינְפַאךְ נִיט גֶענוּמֶען צוּ דֶער זַאךְ וִוי עֶס קֶעהְר צוּ זַיין — הָאט עֶר וַוייטֶער גֶערֶעדְט — בַּיי זִיךְ אִין דֶער הֵיים אִיז דֶער בַּארָאן דֶער גַאנְצֶער בַּעַל־הַבַּיִת; אִיהְר וֵוייסְט אַלֵיין פַאר וָואס. דִי בַּארָאנֶעסֶע טְהוּט אַלְץ וָואס אִיהְם גֶעפֶאלְלְט. אָנְשְׁטַאט אַרוּמְלוֹיפֶען הַיינְט אִיבֶּערְ'ן שְׁטָאדְט, הָאט אִיהְר בֶּעדַארְפְט גְלַייךְ זִיךְ וֶוענְדֶען צוּ אִיהְם, עֶר זָאל הַאלְטֶען פַאר אַייךְ, בִּפְרַט אַז הַיינְט אִיז עֶר גֶעוֶוען זֶעהְר אוֹיפְגֶעלֶעגְט, אִין אַ גוּטֶען הוּמָאר. זִי וָואלְט גֶעווִיס נָאכְגֶעגֶעבֶּען.

אוּנ עֶר הָאט זִיךְ צוּלַאכְט...

— נוּ, אוּנ אִיהְר וֵוייסְט וָואס אִיךְ הָאבּ בְּדֵעָה צוּ טְהוּן? אִיךְ וֶועל אִיבֶּערְרֶעדֶען דֶעם בַּארָאן, עֶר זָאל זַיין פוּן אַייעֶר צַד. פּוּנְקְט יֶעצְט פָאהְר אִיךְ טַאקִי אִין

אַזַא הויז וואו אִיךְ וֶועל אִיהְם טְרֶעפֶען, עֶר קוּמְט אַהִין יֶעדֶען טָאג אִין דֶער שָׁעָה . . .

דוּטִיל הָאט זִיךְ נָאךְ הֶאבֶער צוּלַאכְט.

— מִיט אֵיין וָוארְט, עֶס קָאן זַיין אַז אִיהְר, הֶערְר נַייסְטְלִיבֶער, וֵוייסְט אויךְ פוּן דֶעם הויז. וֶוען דֶער בַּארָאן אִיז דָארְט, מֶעג מֶען זַיין זִיכֶער, אַז עֶר וֶועט קֵיין זַאךְ נִיט אָפְּזָאגֶען . . אִיךְ פֶערְזִיכֶער אַייךְ, עֶר וֶועט מִיר גֶעבֶּען זַיין וָוארְט נָאךְ הַיינְט פָארְדֶערְן פוּן זַיין פְרוֹי, זִי זָאלל הֵייסֶּען בַּאלְד אַרַיינְגֶעהְמֶען אַייֶער אַלְטֶען אִין פְּרִיוָוט. נָאר אַ שָׁאד וָואס דָאס וֶועט אַרויסְקוּמֶען זֶעהְר שְׁפֶּעט אִין אָוֶוענְד.

פְּלוּצְלִינְג הָאט אִיהְם אַ לַייכְט גֶעטְהוּן אַ פְרִישֶׁער גֶעדַאנְקֶען.

— אֶט, וֵוייסְט אִיהְר וָואס? פָאהְרְט מִיט מִיר צוּזַאמְמֶען אַהִין. אִיהְר וֶועט נֶעהְמֶען אַ וָוארְט פוּן בַּארָאן אוּנ תֵּכֶף וּמִיָּד פָאהְרֶען אויפְזוּכֶען דִי בַּארָאנֶעסֶע . . . נוּ, יָא, אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה, אַייךְ אִיז אַ בִּיסְסֶעל נִיט לָאוְוקֶע אַרַיינְגֶעהְן אִין אַזַא הויז. אֶפְשַׁר וִוילְט אִיהְר וֶועל אִיךְ דֶעם בַּארָאן אַלֵיין אַרויסְרוּפֶען. אִיהְר וֶועט וַוארְטֶען אוּנְטֶען, אִין קְלֵיין גַאסְט־צִימְמֶער, אִיךְ וֶועל אַייךְ אַהִין אַרַיינְפִיהְרֶען.

דוּטִיל אִיז גָאר עֶנְטְצִיקְט גֶעוֶוען פוּן זַיין פְּלַאן, פְיֶער אָבֶער אִיז גֶעזֶעסֶען צוּטוּמֶעלְט אוּנ נִיט גֶעוואוּסְט וָואס צוּ טְהוּן. פַּאסְט עֶס פַאר אִיהְם אַרַיינְגֶעהְן אִין גַאסְטְצִימְמֶער פוּן דֶער אַקְטְרִיסֶע סִילְוִויַאנַא דְ'אָנֶעי? — אִיבְּרִיגֶענְס וָואס אַרְט דָאס אִיהְם, עֶר הָאט שׁוֹין אֲפִילוּ פַאר'ן טַייוֶועל אַלֵיין קֵיין מוֹרָא נִיט. וואוּ אִיז עֶר נִיט אויסְגֶעוֶוען צוּזַאמְמֶען מִיט רָאזֶ'ן, זוּכֶענְדִיג צוּ טְהוּן עֶפֶּעס אַ מִצְוָה?

דוּטִיל הָאט וַוייטֶער גֶעזָאגְט מִיט אַ נִיעדְרִיגֶען קוֹל:

— אִיהְר וֵוייסְט, דָאס הָאט עֶר דָאךְ בֶּעצָאהְלְט פַאר דֶער גַאנְצֶער אַיינְרִיכְטוּנְג. אִיהְר מֶעגְט אַרַיינְגֶעהְן גַאנְץ דְרַייסְט.

— גֶעוִויס, גֶעוִויס, אִיךְ וֶועל צוּזַאמְמֶען מִיט אַייךְ אַרַיינְגֶעהְן — הָאט דֶער גַייסְטְלִיכֶער אַרויסְגֶערֶעדְט אוּנ נִיט גֶעקָאנְט זִיךְ אַיינְהַאלְטֶען פוּן אַ שְׁמֵייכֶעל.

דֶער קְלֵיינֶער, רָאסְקָאשְׁנֶער, פְּרַאכְטְפָאלֶער פַּאלַאץ סִילְוִויַאנַא'ס אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אִין דֶער גַאס דְ'אַנְטֶען, נִיט וַוייט פוּן דִי עֶלִיסֵייסְקֶע פֶעלְדֶער. דִי אַיינְוואהְנֶערִין פוּן דֶעם פַּאלַאץ, וָואס אִיז עֶרְשְׁט אַלְט גֶעוָוארֶען פִינְף אוּנ צְוַואנְצִיג יָאהְר, אִיז גֶעוֶוען אַ זֶעלְטֶענֶע שֶׁאנְהַייט. גַאנְץ פַּארִיז הָאט גֶעקֶענְט אִיהְר שֶׁאן, לֶאנְגְלִיךְ־קַיילֶעכְדִיג גֶעזִיכְט, דָאס דִינְן נֶאזִיל, דָאס בְּרֶעקֶעלֶע מַיילְכִיל, דִי צַארְטֶע בֶּאקֶען, אַרוּמְגֶענוּמֶען מִיט גֶעדִיכְטֶע שְׁוַוארְצֶע הָאר וָואס הָאבֶען פַארְדֶעקְט אַ טְהֵייל פוּן אִיהְר נִיעדְרִיגֶען שְׁטֶערְן. זִי אִיז טַאקִי נוּר בֶּערִיהְמְט גֶעוֶוען דוּרְךְ אִיהְר זֶעלְטֶען נַאאִיוְונֶעם גֶעזִיכְט, דִי וואוּנְדֶערְלִיכֶע לוּיטֶערְקַייט פוּן אִיהְרֶע בְּלוֹיֶע אויגֶען, דִי שֶׁאמֶעוְודִיגְקַייט וָואס אִיז גֶעלֶעגֶען אויף אִיהְר, וֶועהְרֶענְד אִין אֱמֶת'ן אִיז זִי גֶעוֶוען פַארְדָארְבֶּען בִּיז צוּם מַארְךְ. זִי אִיז גֶעוֶוען בֶּעקַאנְט פַאר אַ אויסְגֶעלַאסְסֶענֶע, זִינְדִיגֶע, פְרֶעכֶע, וָואס טְהוּט דִי נִידֶערְטְרֶעכְטִינְסְטֶע זַאכֶען אוּנ הָאט גָאר קֵיין חֶרְפָּה אוּנ קֵיין בּוּשָׁה נִיט — אַזוֹינְס וָואס קֶען נוּר אויפְוַואקְסֶען אִין אַ גְרויסֶער שְׁטָאדְט.

איהרע הַמְצָאוֹת, איהרע קאפּריזען זיינען געוועזען אַ שֵׁם־דָבָר. מאַנכע האָבען געזאָגט אַז זי איז אַ שוועיצאַרס טאָכטער, אַנדערע ווידער — אַז איהר פאָטער איז אַ דאָקטאָר. יעדענפאַללס איז זי געוועזען גענוג געבילדעט אונד שאָן געהאָרעוועט, אונד אַז מען האָט געבראַוכט האָט זי אַרויסגעוויזען אי שכל, אי טאַקט, אי שאַנע מאַנערען. שוין צעהן יאָהר שפּיעלט זי אויף דער סצענע אונד האָט גרויס הַצְלָחָה דורך איהר שאַנקייט אונד דורך דעם וואָס זי שפּיעלט גוט די ראָלע פון אונשולדיגע מעדליך אָדער יונגע, אָרענטליכע, געטרויפטע ווייבליך. נאָר צייט מען האָט אָנגעהויבען רעדען פון דעם, אַז איהר האָט זיך פאַרגלוסט אָנקומען אין דער „פראַנצאָזישער קאָמעדיע" אונד שפּיעלען דאָרט איינע פון די הויפּט ראָללען אין אַ בעריהמטער טראַגעדיע, איז דאָס פּובליקום שרעקליך אויפגעבראַכט געוואָרען אויף אַזאַ הוּצְפָּה. מאַנכע האָבען פּראָסט געלאַכט אין די פויסטען פון אַזאַ מְשׁוּגָעְנעם איינפאַל. זי אָבער איז געוועזען איינגעשפּאַרט, דורכאויס פאַרלאַנגט אויספיהרען איהר קאַפּריז, אונד געוועזען זיכער ביי זיך אַז עס וועט איהר געראָטען — די מאַנספּערשוינען האָבען איהר אימער געמוזט נאָכגעבען.

היינט אום דריי אַ זייגער איז זשעראַר'ן, וואָס האָט ניט געוואוסט וואו די צייט פאַרברענגען ביז ער וועט געהען צו חַוָה'ן אויף דער מאַטינעאַן גאַס, איינגעפאַלען אַריינגעהן אַ ביסעל צו סילוויאַנען וואָס איז זיינע אַ נאָהענטע שְׁכֵנָה. אַמאָל האָט ער זי שטאַרק געליעבט אונד פון דאַמאָלס אָן איז ער אַ שטענדיגער אַריינגעהער אין דעם קליינעם פּאַלאַץ; עס פלעגט זאָגאַר טרעפען, אַז ער איז דאָרט געבליעבען נאַכטיגען. היינט האָט ער זי געטראָפען שטאַרק צורייצט, אין כַּעַס, אונד ער, ווי אַ גוטער־פריינד, האָט זיך צושפּרייט אויף אַ טיעפען שטוּהל אונד אויסגעהערט ווי זי בעקלאָגט זיך. סילוויאַנאַ איז געשטאַנען אָנגעטהון אַ ווייס קלייד, ווי חַוָה ביים פרישטיק, אונד גערעדט מיט גרויס היטץ, אונד ער, וואָס האָט אָנגעקוואָללען פון איהר יוגענד אונד שאַנקייט, האָט פאַרגליכען זי צו יענער, דער אָפּגעבליהטער באַראָנעסע, אונד געשפּירט אין זיך אַזאַ פוילקייט אַוועקגעהן אַהין, אַז ער וואָלט גערן האָטש עביג געבליבען זיצען דאָ אויפ'ן שטוּהל...

— דו הערסט, זשעראַר — האָט זי ענדליך אויסגעשריען אונד איז געוועזען אַזוי צונקאָכט אַז זי האָט שוין אָנגעהויבען זשעראַר'ן „דוטצען" — ער וועט ביי מיר דאָס מינדסטע ניט פועל'ן כָּל זְמַן ער וועט מיר ניט ברענגען אַ איינלאַדונג פון דעם טעאַטער.

באַראָן ד י ו ו י ל י א ר איז אַריינגעקומען. סילוויאַנאַ איז מיט אַמאָל געוואָרען קאַלט ווי אייז אונד איהם צוגענומען מיט אַ מינע פון אַ בעליידיגטע קייזערין. ער האָט אַ ביטטערן שמייכעל געגעבען, ווייל ער האָט געבראַכט ניט קיין גוטע נייעס אונד געוואוסט אַז דאָ וועט באַלד ווערען אַ שרעקליכער שטורם. דאָס מיידיל איז געוועזען אַ וואונדער אין זיין הארצען, אַ וואָרעם וואָס האָט געקאָטשעט זיין שטאַרקע, קרעפטיגע נאַטור. זי איז געוועזען אַ שטראָף פאַר זיינע עבירות; מיט ביידע הענט

האט זי געשעפּט זיין נאָלד אונ מיט איהר אונערבארמיגקייט זיך נוקם געווען אָן איהם פאר די טרערען פון אללע הונגעריגע אונ ערפרוירענע · ס'איז געווען פּראָסט א רחמנות צו קוקען , ווי דער מענש , פאר וועלכען גאנצע רעגירונגען האבען געציטטערט אונ געפלאטערט , איז דא בלאס געוואָרען אונ געשטאנען אין איין פחד פאר דעם כעס פון א פרויענצימער !

— אך , מיין טהייערע , ווען איהר זאלט וויססען ווי איך בין מיך אנגע־לאפען ! מאססען געשעפּטען האב איך היינט געהאט , אזוי אז איך האב מיך געשראָקען , אויב איך וועל גאר האבען א פרייע מינוט קומען א קוש טהון אייער האנדטיל .

ער האט זי א קוש געגעבען אין האנט ; די האנט איז אבער קאלט אראפּגע־האנגען , אהן לעבען , גלייכגילטיג . סילוואנא האט נור געקוקט אויף איהם אונ געוואַרט וואס ער וועט זאגען . דורך איהר בליק איז ער אזוי צומישט געוואָרען , אז דער שווייס האט פון איהם ארויסגעזעצט . ער האט ניט געפונען קיין ווארטער .

— עס פארשטעהט זיך — האט ער געשטאממעלט — איך האב וועגען אייך אויך געטראכט , בין געפאָהרען אין מיניסטעריום פון די „שאנע קונסטען" , וואו מען האט מיר אויף זיכער פערשפּראָכען . . . א , דאָרט האלט מען פאר אייך אייזען־שטארק ! . . . נאר שטעללט אייך פאר , דער אידיאט , דער מיניסטער טאבורא , א אלטער פּראָפעססאָר פון דער פּראָווינץ , וואס וויים ניט פון זיין געזונט , וויל בשום אופן ניט מען זאל אייך איינלאדען אין טעאטער . ער זאגט אז כל זמן ער איז מיניסטער וועט ער ניט דערלאזען , איהר זאלט דאָרט שפּיעלען .

זי האט שטרענג געקוקט אויף איהם אונ געזאגט דורך די צאהן :

— אלזא וואס וועט זיין ?

— וואס זאל זיין , מיין טייבעלע ? וואס קען איך מאכען ? מען קען דאך ניט אראפּוואָרפען א מיניסטער דערפאר וואס איהר וועט ניט שפּיעלען אין טעאטער .

— פאר וואס קען מען ניט ?

ער האט זיך געצוואונגען לאכען , נאר זיין געזיכט איז אנגעגאססען געוואָרען מיט בלוט אונ זיין פיגור האט זיך געטרייסעלט פון פארבארגענע יסורים .

— געגוג , נשמה מיינע , סילוואנא , זייט ניט איינגעשפּארט . איהר זייט אזוי פריינדליך ווען איהר ווילט נאר . . . ווארפט אוועק דעם געדאנקען וועגען טעאטער . איהר אליין ריזיקירט דאך אויך זעהר פיעל : שטעללט אייך פאר די שאנדע , אז אייער שפּיעל וועט ניט געפאללען . וויפיעל טרערען וועט דאס אייך קאסטען . . . אויסער דעם קאנגט איהר פארדערען פון מיר פיעל אנדערע זאכען , וואס נור אייער הארץ וועט בעגעהרען . . . נו , אדרבא , זאגט עפּעס א פערלאנג — אין דער רגע

װעט דאס ערפילט װערען

און מיט אַ חניפה'דיגער מינע האט ער זי געװאָלט אָנגעהמען בײַ די האַנד, זי אָבער האט זיך אָפּגעטרײסעלט מיט שטאָלץ און אָנגעהױבען איהם דוטצען, װי ערשט ניט לאַנג זשעראַר'ן:

— דו האָרסט, מײַן טהײערער, דו װעסט בײַ מיר גאָר גישט קריגען, טראָג דיך! זאָלסט זיך מיר פאַר די אױגען ניט װײַזען עהדער איך װעל ניט שפּיעלען אין טעאַטער.

ער האט גוט פאַרשטאַנען װאס דאס בעדײַט: אױס מיט איהר ליעבע. יעצט װעט זי איהם שױן אַפילו־ניט לאָזען אַ קוש געבען אין האַלדזיל. ער האט סילװיאַנאַ'ן גוט געקענט, געװאוסט אַז זי װעט האַלטען װאָרט. דאך האט ער זיך נאך אַלץ געמאַכט האַרץ און געװאָלט די גאַנצע געשיכטע אומדרעהען אין אַ שפּאס.

— אָבער איז זי היינט בײז! — האט ער זיך געװענדט צו זשעראַר'ן — װאס האט איהר אַזױנס איהר געטהון װאס זי איז אַזױ אױפגערעגט?

דער יונגער מענש האט ניט געװאָלט זיך אַרײַנמישען. ער איז געזעסען שטיל און קײן װאָרט ניט געענטפערט.

סילװיאַנאַ אָבער איז אַרױס מיט אַ שרעקליכען כעס:

— װאס ער האט מיר געטהון? ער האט געהאט מיטלייד מיט מיר, װאס איך מוז זיין אַבהאַנגיג פון אַזא מענשען װי איהר, אַזא אונגערבארמיגען עגאָיסט, װאס פיהלט גאָר ניט װי מען בעלײדיגט מיך. האט איהר ניט בעדאַרפט דער ערשטער זיין אױסער זיך פון כעס? האט איהר ניט בעדאַרפט פאַרהערן דורכאױס מען זאָל מיך אַרײַנגעהמען אין טעאַטער חאָטש צוליעב אײַער כבוד? אַז מען האַלט מיך פאַר ניט קײן אַנשטאַנדיגע, איז דאך דאס אײַך אַ בזיון, אַ פּאַטש אין פּנים גלײַך װי מיר... איך בין אַ געפאַללענע פרױענצימער, ניט װאהר? זאגט, שאמט אײַך ניט. איך בין אַ מויד װאס מען יאָגט אַרױס פון יעדער אָרענטליכען הױז!

און סילװיאַנאַ האט זיך צולאָזט מיט זידלערײַען, מיט גראָבע װערטער װאס האבען געפּלײַצט װי אַ שטראָם פון איהרע שאַנע ליפּפּעליך װען זי איז אַרײַן אין כעס. אומזאָנסט האט דער באַראָן מיט די אױגען געװאונקען— װײַל רעדען האט ער מורא געהאט, ער זאָל נאך ניט ערגער מאכען — און געבעטען זשעראַר'ן ער זאָל זיך אַרײַנמישען. זשעראַר פלעגט טאַקי אָפט מאַכען אַ שלום צװישען זײ, װײַל ער האט ליעב געהאט עס זאָל זײַן שטיל און רוהיג; יעצט אָבער האט ער זיך אַפילו קײן ריהר ניט געטהון און איז געזעסען װי אײַנגעדרימעלט. און זי, אַז עס האט זיך שױן אױסגעלאָזט דער גאַנצער זאַפּאַס זידלערײַ, האט װײַטער אָנגעהױבען רעדען צום באַראָן פער „דו" און אױסגעלאָזט קורין און שאַרף:

— מיט אײן װאָרט, מײַן טהײערער, טהו װי דו װילסט, אַבי איך זאָל אָנ־

קוּמֶען אִין טֶעאַטֶער, וֶוען נִיט — פַּאק דִיךְ אַרוֹיס, דוּ וֶועסְט בַּיי מִיר גָאר נִישְׁט בֶּעקוּמֶען!

— נוּ, גוּט, גוּט — הָאט ד י וו י ל ַי א ר גֶעזָאגְט פֶערְצְווייפֶעלְט אוּנ אַלְץ מִיט אַ גֶעמַאכְטֶען גֶעלֶאכְטֶערל — מִיר וֶועלֶען שׁוֹין וִוי עֶס אִיז אַיינְאָרְדְנֶען.

אִין דֶער מִינוּט אִיז אַרַיין דֶער לָאַקַאי אוּנ גֶעזָאגְט, אַז ד וּ ט ִי ל וַוארְט אוּנְטֶען אוּנ בֶּעט דֶעם בַּארָאן אַרָאפְּקוּמֶען אִין רוֹיכֶער-צִימֶער. דֶער בַּארָאן הָאט זִיךְ פֶערְוואוּנְדֶערְט, וַוייל גֶעוֶוואהְנְלִיךְ פְּלֶעגְט דוּטִיל אַרַיינְקוּמֶען גְלַייךְ אִין הוֹיז נִיט גֶעמֶאלְדֶען. עֶס אִיז אִיהם אַרוֹיף אוֹיף דִי גֶעדַאנְקֶען, אַז וַואהרְשַׁיינְלִיךְ הָאט דוּטִיל גֶעבְּרַאכְט שְׁלֶעכְטֶע יְדִיעוֹת פוּן פַּארְלַאמֶענְט אוּנ ווִיל אִיהם בַּאלְד עֶרְצֶעהלֶען אוּנְטֶער פִיער אוֹיגֶען.

ד ִי וו ִי ל ַי א ר אִיז הֶכֶף אַרוֹיס נָאכְ'ן לָאַקַאי אוּנ אִיבֶּערְגֶעלָאזְט סִילְוְויאַנַא'ן אַלֵיין מִיט זְשֶׁערַארְ'ן.

אִין רוֹיכֶער-צִימֶער, וָואס אִיז גֶעוֶוען אָפְּגֶעטְהֵיילְט פוּן פָארְדֶער-הוֹיז דוּרְךְ אַ שְׁוֶוערֶען פָארְהַאנְג, אִיז פְ ֶי ע ר גֶעשְׁטַאנְעֶן אוּנ גֶעקוּקְט בַּייגִיעֶריג אִין אַלֶע זַייטֶען, אוֹיף דִי וֶוענְט, דָאס אַלְטֶע זֶעלְטֶענֶע מֶעבֶּעל, דִי גַאנְצֶע רַייכֶע אַיינְרִיכְטוּנְג. ד וּ ט ִי ל הָאט פְרֶעהלִיךְ גֶעקְלַאפְּט מִיטְ'ן עֶק פוּן זַיין שְׁטֶעקִיל אוֹיף דֶער נִיעדְרִיגֶע סָאפֶע, וָואס אִיז מֶעהר אֶהנְלִיךְ גֶעוֶוען צוּ אַ נֶעלֶעגֶער פַאר גֶעלִיעבְּטֶע עֶהדֶער אַ סָאפֶע צוּם אוֹיסְרוּהֶען.

— נִיט וַואהר, שֶׁאן אַיינְגֶעאָרְדֶענְט? אָ, דָאס מֵיידִיל אִיז נִיט קֵיין נַארְר, זִי וֵוייס וָואס זִי הָאט צוּ טְהוּן!

דֶער בַּארָאן אִיז אַרַיין אוֹיפְגֶערֶעגְט, אוּמְרוּהִיג. עֶר הָאט זָאגַאר נִיט בֶּעמֶערְקְט דֶעם גַייסְטְלִיכֶען אוּנ גְלַייךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען דוּטִילְ'ן פַּאנַאנְדֶערְפְרֶעגֶען:

— נוּ, וָואס אִיז דָארְט פָארְגֶעקוּמֶען? הָאסְט שְׁלֶעכְטֶע נַאכְרִיכְטֶען?

— מֶעזְשׁ הָאט פָארְגֶעלֶעגְט אַ שַׁאֵלָה אוּנ גֶעפָארְדֶערְט מֶען זָאל דִי זַאךְ אַמִינוּט נִיט אָפְּלֶעגֶען, כְּדֵי אַרָאפְּוַוארְפֶען דָאס מִינִיסְטֶעריוּם. אִיהר קָאנְנְט אַייךְ פָארְשְׁטֶעלֶען זַיין רֶעדֶע.

— נוּ, יָא, גֶעוִויסס... אָנְגֶעפַאלְלֶען אוֹיף דִי רַייכֶע, אוֹיף מִיר מִיט אַייךְ... אַ נְ'אַלְטֶער פִּזְמוֹן... אוּנ נָאכְדֶעם?

— דָאס פַּארְלַאמֶענְט הָאט נִיט מַסְכִּים גֶעוֶוען אַז מֶען זָאל תֵּכֶף וּמִיַד דִי זַאךְ אָנְפַארְטִיגֶען. אָבֶּער דֶער מִינִיסְטֶער-פְּרֶעזִידֶענְט בַּארְרוּ, הֲגַם עֶר הָאט זִיךְ זֶעהר שֶׁאן פֶערְטֵיידִיגְט, הָאט בֶּעקוּמֶען אִין גַאנְצֶען צְווַיי שְׁטִימֶען מֶעהר אוֹיף זַיין זַייט.

— צְווַיי שְׁטִימֶען, נִיט מֶעהר? הֵייסְט עֶס פְּרַאקְט עֶר אִיז אַרָאפְּגֶעפְלוֹיגֶען. אַ סוֹף מִיט אִיהם. אִין אַכְט טָאג אַרוּם וֶועט גֶעוִויס וו ִי נ ְי א ן וֶוערֶען מִינִיסְטֶער-פְּרֶעזִידֶענְט.

— יָא, אַלְלֶע זָאגֶען אַזוֹי.

דֶער בַּארָאן הָאט צוּזַאממֶענְגֶעדְרִיקְט דִי בְּרֶעמֶען, גְלַייךְ עֶר ווִילל בֶּערֶעכְנֶען

וָואס סְ'קֶען פוּן דֶעם אַרוּיסְקוּמֶען, גוּטֶס אָדֶער שְׁלֶעכְט, אוּנ מִיט פֶערְדְרוּסס אַ מַאךְ גֶעטְהוּן מִיט דֶער הַאנְט.

— וִוינְיַאנ'ס מִינִיסְטֶערְיוּם... הָאל דֶער טַייוֶועל! אֵיינְס נִיט בֶּעסְסֶער פַאר דָאס אַנְדֶערֶע. אִיךְ גְלוֹיבּ נִיט אַז וִוינְיַאן זָאל סִילְוִויַאנַא'ן צוּלָאזֶען אוֹיף דֶער סְצֶענֶע אִין דֶער „פְרַאנְצֶאזִישֶׁער קָאמֶעדְיֶע".

אִיהם הָאט יֶעצְט נָאר סִילְוִויַאנַא אִינְטֶערֶעסִירְט, אוּנ נָאר פוּן דֶער זַייט הָאט עֶר בֶּעטְרַאכְט דֶעם קְרֵיזִיס אִין דֶער פָּאלִיטִיק. דוּטִיל אָבֶּער הָאט נִיט גֶעקֶענְט בֶּעהַאלְטֶען זַיין אֵייגֶענֶע אוּנְרוּהִיגְקֵייט:

— נוּ, אוּנ מִיט אוּנְז אַלְלֶע וָואס וֶועט וֶוערֶען?

דוּטִילְס וֶוארְטֶער הָאבֶּען דֶעם בַּארָאן אוֹיפְגֶעמִינְטֶערְט. שְׁטָאלְץ אוּנ רוּהִיג וִוי גֶעוֶועהְנְלִיךְ הָאט עֶר וַוייטֶער אַ מַאךְ גֶעטְהוּן מִיט דֶער הַאנְט אוּנ גֶעזָאגְט:

— מִיט אוּנְז? מִיט אוּנְז וֶועט גָאר נִיט זַיין, מִיר זַיינֶען אוֹיסֶער גֶעפַאהר. אָ, אִיךְ בִּין גַאנְץ רוּהִיג, לָאז סַאנְיֶע אָפְּדְרוּקֶען זַיין בֶּערִיהמְטֶען צֶעטְטֶעל אוֹיבּ עֶר הָאט דֶערְפוּן פֶערְגְנִיגֶען. אוֹיבּ בִּיז יֶעצְט הָאבֶּען מִיר נִיט אָבְּגֶעקוֹיפְט סַאנְיֶע'ן צוּזַאממֶען מִיט זַיין צֶעטְטֶעל, אִיז דָאס נָאר דֶערְפַאר וָואס בַּארְרוּ אִיז זֶעהר אַ אָרְדֶענְטְלִיכֶער מֶענְשׁ אוּנ אִיךְ הָאבּ נִישְׁט לִיעבּ אַרוֹיסְוַוארְפֶען גֶעלְט אוּמְזָאנְסְט. זַייט רוּהִיג, אִיךְ זָאג אַייךְ נָאךְ אַמָאל, נִיטָא וָואס מוֹרָא הָאבֶּען.

יֶעצְט עֶנְדְלִיךְ הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט דֶעם גֵייסְטְלִיכֶען פְּרָאמַאן וָואס אִיז דִי גַאנְצֶע צַייט גֶעשְׁטַאנְעֶן אִין שָׁאטֶען. דוּטִיל הָאט אִיהם עֶרְקְלֶערְט דִי טוֹבָה וָואס פִּיעֶר פַארְלַאנְגְט פוּן אִיהם, אוּנ דֶער בַּארָאן, וָואס אִיז נָאךְ גֶעוֶועזֶן צוּקָאכְט אוּנ דֶערְשְׁלָאגֶען דוּרְךְ סִילְוִויַאנַאס הַארְטְקֵייט, הָאט זִיךְ אָנְגֶעחַאפְּט אָן דֶער טְרוֹיעֶרִיגֶער הָאפְפְנוּנְג, אַז אִין דֶעם זְכוּת פוּן דֶער מִצְוָה וֶועט עֶר וֶוערֶען אַ גְרֶעסֶער מוּצְלָח צוּ דֶעם מֵיידִיל, אוּנ דַארוּם הָאט עֶר זִיךְ גֶעחַאפְּט מִיט בֵּיידֶע הֶענְד אוּנ תֵּכֶף מְרוּצֶה גֶעוָוארֶען סְטַארֶען זִיךְ, מֶען זָאל אַריינְגֶעהמֶען לַאוְויָאוְו'ן אִין פְּרִיווּט. עֶר הָאט אַרוּיסְגֶענוּמֶען פוּן טַאשׁ אַ וִויזִיט־קַארְטֶע מִיט אַ בְּלַיישְׁטִיפְט אוּנ אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם פֶענְסְטֶער.

— מִיט'ן גְרֶעסְטֶען פֶערְגְנִיגֶען בִּין אִיךְ בְּרֵייט אַייךְ צוּ דִיעֶנֶען, הֶערְר גֵייסְטְלִיכֶער, אוּנ וֶועל זַיין גְלִיקְלִיךְ אַז אִיךְ וֶועל הָאבֶּען אַ טְהֵייל אִין דֶער מִצְוָה. הָארְט וָואס אִיךְ שְׁרַייבּ: „לִיעבֶּער פְרֵיינְד, אִיךְ בֶּעט טְהוּן דָאס וָואס דֶער גֵייסְטְלִיכֶער פְּרָאמַאן פֶערְלַאנְגְט פַאר דֶעם אוּנְגְלִיקְלִיכֶען. אוּנְזֶער פְרֵיינְד פָּאנְסֶעג וַוארְט נָאר, אִיהר זָאלְט עֶרְלוֹיבֶּען".

אִין דֶער מִינוּט הָאט פִּיעֶר דֶערְזֶעהן דוּרְכ'ן קַיילֶעכְדִיגֶען טְהִיר זְשֶׁערַאר'ן, וֶועלְכֶען סִילְוִויַאנַא הָאט בֶּעגְלֵייט בִּיז צוּם פְרָאר־הוֹיז, שׁוֹין בֶּערוּהִיגְט אוּנ נַייגִיעֶרִיג צוּ וִויסֶען וָואס טְהוּט דָא דוּטִיל. דִי דַאמֶע הָאט פִּיעֶר'ן אִיבֶּערְרַאשְׁט מִיט אִיהר אוּנְשׁוּלְדִיג אוֹיסְזֶעהן, דָאס רֵיינְקֵייט אוּנ צְנִיעוּת וָואס אִיז גֶעלֶעגֶען אוֹיף אִיהר גַאנְץ גֶעזִיכְט. עֶר הָאט זִיךְ קֵיינְמָאל אֶפִילוּ דִי מַלְאָכִים פוּן גַן־עֵדֶן נִיט פָארְגֶעשְׁטֶעלְט אַזוֹי צַארְט,

אַזוי ריין און אַזוי אוּנשׁוּלדיג.

— אַז איהר ווילט די קאַרטע באַלד איבערגעבען מיין פרוי, מוזט איהר פאָהרען צו דער פירשׁטין דע־האַרפ, היינט ביי טאָג איז ביי איהר אַ אויפנאַהמע פון גאַסט...

— אַהין האָב איך טאַקי געוואָלט פאָהרען, הערר באַראָן.

— אויסגעצייכענט... דאָרט וועט איהר געוויס טרעפען מיין פרוי, זי האָט זיך געקליבען אַהין אָבפיהרען די קינדער.

דערוויילע האָט ער בעמערקט זשעראַר'ן און איהם צוגערופען.

— זאָגט נאָר, זשעראַר, דאַכט זיך, מיין פרוי האָט געזאָגט אַז זי פאָהרט צו דער פירשׁטין. ווי מיינט איהר, וועט דער הערר גייסטליכער זי דאָרט יעצט טרעפען?

דער יונגער מענש, וואָס ענדליך איז ביי איהם פאָרט געבליבען פאָהרען אויף דער מאַטינעאַן גאַס און וואַרטען אויף חוה'ן, האָט געענטפערט גאַנץ פריי:

— אויב איהר וועט זיך אייַלען, הערר גייסטליכער, קאָנט איהר נאָך דאָרט טרעפען די באַראָנעססע. זי וועט אַהין פאַרפאָהרען עהדער זי געהט פאַססען דאָס קלייד ביי סאַלמאָנען.

ער האָט אַ קוש געגעבען סיקוויאַנאַן אין האַנד און איז אַרויסגעגאַנגען מיט אַ זיכערער מינע פון אַ שאַנעם מאַנספּערשוין, פויל און גלייכגילטיג, וועלכען דער בעסטער תענוג איז שוין אויך צוגעגעססען געוואָרען.

פּיער האָט ניט ווילענדיג געמוזט בעקאַנט ווערען מיט דער בעל־הבית'טע, וועלכע דיוויליאַר האָט איהם פאָרגעשטעללט. ער איז אַ ביסעל צומישט געוואָרען און אָהן וואַרטער אַ נייג געגעבען דעם קאָפּ; זי האָט אויך אָהן לשון איהם בעגריססט פיין, אַנשטאַנדיג, בעשיידען, ווי די בעסטע אַקטריסע אין „פראַנצאַזישער קאָמעדיע" וואָלט ניט געקאָנט אַזוי נאָכמאַכען. דיוויליאַר האָט אָבגעפיהרט פּיער'ן ביז צום טהיר און זי איז צוריק געגאַנגען צוזאַמען מיט דוטיל'ן אין גאַסט־צימער. הינטער דעם פאָרהאַנג האָט ער זי אַרומגעחאַפּט ביי דער טאַליע און געוואָלט אַ קוש געבען אין מויל; זי האָט אָבער ניט געלאָזט, קענענדיג איהם וואָס פאַר אַ פּלוט ער איז, און אַגב האָט זי געוואָלט, אַז פרה'ר זאָל דער דעפּוטאַט זיהר ווייזען אַ געפעלליגקייט.

פּיער איז באַלד אַוועקגעפאָהרען צו דער פירשׁטין דע־האַרפ, זיכער ביי זיך אַז יעצט וועט איהם שוין די זאַך געראָטען אויפ'ן בעסטען אופן. נאָר צופאָהרענדיג צו איהר פּאַלאַץ אויף דער קלעבער גאַס האָט די דראָשקע ווייטער געמוזט בלייבען שטעהן, אַזאַ ענגשאַפט איז דאָרט געוועזען. די גאַנצע גאַס איז פול געוועזען פון עקיפאַזשען מיט פּאַיעטאַנען פון די גאַסט, וואָס האָבען זיך געשיטט אויף דעם מוזיקאַלישען מיטטאָג ביי דער פירשׁטין. ביי'ם פּאַראַדנעם מיט רויטען סאַמעט פאַרפוצטען אַריינגאַנג פון פּאַלאַץ, איז געוועזען אַזאַ דריקעריי, אַז פּיער איז געוואָרען מסופק,

אויב ער וועט זיך גאר קאָננען דאָרט דורכשטופּען. און פּאַסט עס גאָר פּאַר איהם, קומען צו דער פּירשטין אין זיין גלח'שען מאַנטעל און בעטען וועהען זיך מיט דער באַראָנעסע דיוויליאַר?... אַנפאַנגס, ווען ער איז געוועזען אויפגערעגט, האָט ער גאָר ניט געטראַכט דאַריבער. ענדליך איז ביי איהם געבליבען, דורכשטופּען זיך צווישען עולם און אַריינגעהן דורך'ן טויער. פּלוצלינג האָט ער דערהערט אימעצענס אַ פריילעכע שטימע:

– אָ, הערר גייסטליכער! איז עס מעגליך, איהר זיינט עס?

דאָס האָט געזאָגט דער קליינער מאַססאַ. ער איז איבעראַלל געקראָכען, געוועזען אין צעהן שטעללען אין איין טאָג: אַ זיצונג אין פּאַרלאַמענט, אַ לויה, אַ חתונה, אַ יובילעאום, אַ גרויסאַרטיג באַל, אַ הזכרת־נשמות – קיין זאַך איז ניט געמאַכט געוואָרען אָהן איהם, ווען איהם „איז אָנגעפאַללען דאָס קדחת" ווערען אַ ראַפּאָרטער און שרייבען נייעס פון שטאָדט.

– אַלזאָ, הערר גייסטליכער, איהר געהט אויך זעהן די טאַנץ פון די „מויריטאַנקעס" ביי דער שאַנער פּירשטין?

מאַססאַ האָט געשפּאַט ווי זיין שטייגער איז. די מויריטאַנקעס זיינען געוועזען זעקס שפּאַנישע טאַנצערקעס, וואָס גאַנץ פּאַריז איז געלאָפען קוקען זייערע טאַנץ אין אַ טעאַטער'ל. פאַר פּריוואַט־הייזער האָבען זיי געהאַט גאַנץ בעזונדערע טאַנץ, אַזאַלכע פרעכע, אויסגעלאַסענע, אַז אין קיין טעאַטער וואָלט מען זיי ניט ערלויבט צו ווייזען. און פּאַריזער אַריסטאָקראַטיע איז געלאָפען אין אַללע זאַלאָנען, קוקען און קוועלען פון די טרפה'נע קונצען.

ווען פּיער האָט ערצאָהלט מאַססאַן וועגען וואָס ער איז אַהער געקומען, האָט דער צייטונגס־שרייבער איהם ערקלערט, אַז ער איז בערייט איהם העלפען אין דער זאַך. מאַססאַ האָט געוואוסט אַללע גאַנג אין פּאַלאַץ און ער האָט אַריינגעפיהרט פּיער'ן דורך אַ הינטער־טהיר גלייך אין פאָרהויז, ניט ווייט פון זאַל. דאָס פאָרהויז איז געוועזען פול טהייערע בלומען, הויכע בוימער, און פּיער האָט דאָרט געקאָננט שטעהן, קיינער זאָל איהם ניט בעמערקען.

– וואַרט איהר דאָ, טהייערער גייסטליכער. איך וועל געהן אָפּזוכען די פּירשטין. ביי איהר וועלען מיר וויסען אויב די באַראָנעסע איז שוין געקומען.

פּיער איז ערשטוינט געוואָרען ווערענדיג, אַז דאָס גאַנצע הויז איז פּעסט פּאַרשטאָפּט: די פענסטער פערשטעללט מיט לאָדען, די פאָרהאַנגען און די גאַרדינען אַראָפּגעלאָזט, דאָס מינדסטע שפּעלטעלע איז פאַרלעגט, די שיין פון טאָג זאָל ניט אַריין. אַללע צימערן זיינען העלל בעלייכט מיט עלעקטרישע לאָמפּען. די היטץ איז שוין יעצט גרויס, אָבוואָהל אַללע געסט זיינען נאָך ניט געקומען, און די לופט איז שווער, אָנגעזאַפּט מיט שטאַרקע ריחות פון די בלומען און די פרויען.

פּיער איז געשטאַנען אַ פערבלענדעטער, צוטומעלטער, און איהם האָט געדאַכט, אַז ער איז אַריינגעפאַללען אין איינעם פון די הייזער פון ראַסקאָש און לוסטיגקייט,

וועלכע פּעהלען ניט אין דעם פּראַהליכען פּאַריז.

ער האָט זיך געשטעללט אויף די שפּיץ פינגער אונ געזעהן דורך די אָפענע טהיר פון זאַל פליישעס פון דאַמען וואָס זיינען אויסגעזעצט אויף די שטוהלען, גאַנצע שורות נאַקען, בלאַנדע אונ שוואַרצע פּאַטליצעס. ווי עס ווייזט אויס האָבען די שפּאַניערקעס שוין געוויזען דעם ערשטען טאַנץ. פיער האָט די טאַנצערקעס ניט געזעהן, אָבער אין דעם ציטטערן פון די אַללע נאַקענס, וואָס האָבען זיך געוויגט ווי דורך אַ שטאַרקען ווינד, האָט ער געקאָנט פערשטיין וואָס פאַר אַ אויסגעלאַססענען טאַנץ דאָס איז. נאָכדעם האָט אויסגעשאָססען אַ געלעכטער. אַ אונגעהייערע פּאַטשעריי מיט די הענד — די גאַנצע געזעללשאַפט איז געווען אויסער זיך פון ענטציקונג.

— עס איז ניט מעגליך יעצט אָפּזוכען די פּירשטין, איהר וועט מוזען אַ ביסעל וואַרטען — האָט מ א ס ס א געזאָגט צוריקקומענדיג —. איך האָב בעגעגענט י א נ ס ע נ ע ן אונ ער האָט מיר פּערשפּראָכען, זי אַהער ברענגען. איהר קענט יאַנסענען?

אונ ער האָט אָנגעהויבען ערצעהלען פּליאַטקעס, רכילות'ן, ווי זיין שטייגער איז. מיט דער פּירשטין איז ער זעהר גוט בעקאַנט. פאַריגעס יאָהר, ווען זי איז נאָר-וואָס געקומען אין פּאַריז אונ געמאַכט דעם ערשטען באַל, האָט ער דאָס בעשריעבען דעם באַל אין די צייטונגען. נאָר וועער די פּירשטין איז אונ פון וואַנען שטאַממט זי — ווייס ער ניט מעהר ווי אַנדערע. ווי עס ווייזט אויס איז זי זעהר רייך, ווייל זי וואַרפט מיט געלד. עס קאָנן זעהר זיין אַז זי האָט אַ מאַנן, אונ אפשר טאַקי איז דער מאַנן אַ ווירקליכער, אַ אמת'ר פירשט, וואָס פּאָהרט אַרום איבער דער וועלט מיט אַ זינגערקע, אָבוואָהל די פּירשטין זאָגט אַז זי איז אַ אַלמנה. איין זאַך איז קלאָר ווי דער טאָג, אַז זי איז אַ משונה'דיגע בריה, פּראָסט אַ משוגענע. זי איז אפילו זעהר אַ קלוגע פרוי, נאָר שטענדיג וואַרפט זי זיך אין אַ נ'אַנדער זייט. אונ איז ניט אים שטאַנד, זיך האַלטען לאַנג ביי איין זאַך: ערשט ניט לאַנג איז זי געווען אין גאַנצען איבערגעגעבען צו מאַלעריי, פּלוצלינג האָט זי עס אַוועקוואַרפען אונ זיך גענומען צו חעמיע. יעצט ווי עס ווייזט אויס איז שוין ווידער אויס חעמיע, זי האָט זיך שוין אַ וואָרף געגעבען אויף פּאָעזיע.

— אַלזאָ זייט איהר ניט בעקאַנט מיט יאַנסענען?

י א נ ס ע ן האָט דאָס זי צוגערעדט, זי זאָל לערנען חעמיע, בפרט די זאַכען וואָס רייסען אונ צופּלאַצען; פאַר איהם איז אַזאַ חעמיע וויכטיג ווייל ער איז אַ אַנאַרחיסט... איך גלויב אַז זי איז אַ געבירטיגע פון עסטרייך, הגם איהרע וואָרטער קאָנן מען ניט שטאַרק גלויבען. וואָס אַנבעלאַנגט יאַנסענען, מוז ער, אפּנים, זיין אַ דייטש, אָבוואָהל ער זאָגט אַז ער שטאַממט פון ענגלאַנד... אָ, דאָס איז זעהר אַ בעהאַלטענער מענש, אַ רעטעניש, אָהן אַ היים, אָהן אַ נאָמען, עס קען זיין — זעהר אַ געפאָהרליכער נפש, וואָס פיהרט אַ פינסטער

לֶעבֶּען . . . אִיךְ וֵויים זִיכֶער , אַז עֶר אִיז גֶעוֶוען אִין דֶער שַׁייקֶע וָואס הָאבֶּען אִין בַּארְצֶעלָאנַא גֶעוָואלְט מַאכֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע הֲרֵיגָה . . . יֶעדֶענְפַאלְלס וֶוער אִיךְ אִיהְם שׁוֹין מֶעהְר וִוי אַ יָאהְר דָא אִין פַּארִיז , אוּנ וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ גִיט דִי פָּאלִיצֵיי גוּט אַכְטוּנְג אוֹיף דֶעם פֶּאגֶעל . בַּיי מִיר אִיז קֵיין שׁוּם סָפֵק נִיט , אַז עֶר אִיז עֶקְסְטְרַא גֶעוָוארֶען דִי פִּירְשְׁטִינֶס אַ לוּבָּאוְונִיק , כְּדֵי דִי פָּאלִיצֵיי אַרָאפְּפִיהְרֶען פוּן וֶועג . עֶר לֶעבְּט דָא אַ פְּרֶעהְלִיךְ לֶעבֶּען , אִין שְׁטֶענְדִיגֶע בָּאלְלֶער , אוּנ הָאט אָנְגֶעשְׁלֶעפְּט אַ פוּל הוֹיז מִיט הֶפְקֵר־יוּנְגֶען פוּן פֶערְשִׁיעדֶענֶע לֶאנְדֶער אוּנ אַלְלֶערְלֵיי פֶאלְקֶער . אָט , זֶעהְט דָארְט דֶעם קְלֵיינִיטְשְׁקֶען , פְּרֶעהְלִיכֶען , גְרָאבֶּען מֶענְשִׁיל — עֶר הֵייסְט רַאפַאמֶען , אַ פְּרַאנְצוֹיז , אַ גֶעפֶּעהְרְלִיכֶער מֶענְשׁ ! אוּנ דָארְט זֶעהְט אִיהְר יֶענֶעם מִיט דִי גְרָאבֶּע לִיפֶּען , דָאס אִיז אַ שְׁפַּאנְיֶער , אוֹיךְ אַ גוּטֶער חֶבְרָה־מַאנְן . וֶועמֶען גֶעפִינְט אִיהְר נִיט דָא אִין דֶעם הוֹיז ? פֶערְשִׁיעדֶענֶע שְׁלֶאק , שְׁלֶעפֶּער , זְשׁוּלִיקֶעס , פְּרָאסְטֶע גַזְלָנִים פוּן דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט !

רָאזֶעמָאנְדֶעס זַאל אִיז וִוירְקְלִיךְ גֶעוֶוען וִוי נֹחַ'ס תֵּיבָה : דָארְט הָאט מֶען גֶעקָאנְט טְרֶעפֶען עֶטְלִיכֶע גְרָאסְאַרְטִיגֶע פַאמִילְיֶעס , אֶמֶתֶע אַרִיסְטָאקְרַאטֶען , מִילְיָאנֶערֶען , אוּנ נֶעבֶּען זֵיי פֶערְשִׁיעדֶענֶע אוֹיסְוואוּרְפֶען פוּן אַלְלֶע לֶאנְדֶער , וָואס קוּמֶען אִין פַּארִיז זוּכֶען פֶערְגֶענִיגֶען , שַׁארְלַאטַאנֶעוֶוען אוּנ פֶערְדַארְבֶּען נָאךְ מֶעהְר דִי גְרוֹיסֶע וֶועלְט־שְׁטָאדְט , וָואס אִיז שׁוֹין אַזוֹי אוֹיךְ גֶענוּג פֶערְדָארְבֶּען .

יַאנְסֶען אִיז צוּגֶענַאנְגֶען . דָאס אִיז גֶעוֶוען אַ הוֹיכֶער , מָאגֶערֶער הֶערְר פוּן אַ יָאהְר דְרַייסִיג , אַ וַוייסְלִיכֶער בְּלָאנְדִין , מִיט טוּנְקֶעל־גְרוֹיעֶ הַארְטֶע אוֹיגֶען , אַ שְׁפִּיצִיגֶען בָּארְד , לַאנְגֶע גֶעקְרַייזֶעלְטֶע הֶעלְלֶע הָאר , דוּרְךְ וֶועלְכֶע זַיין בְּלַאסְס פָּנִים הָאט אוֹיסְגֶעזֶעהְן נָאךְ פִיעל לֶענְגֶער . עֶר הָאט גֶערֶעדְט פְּרַאנְצֶאזִישׁ , אָבֶּער זֶעהְר שְׁלֶעכְט , מִיט אַ שְׁטִילְלֶע שְׁטִימְמֶע , אוּנ רֶעדֶענְדִיג הָאט עֶר קֵיין אֵיינְצִיגֶען אֵבֶר בֶּעוֶועגְט . — עֶר אִיז גֶעקוּמְמֶען זָאגֶען מַאסְסָא'ן , אַז עֶר קָאנְן נִיט אָפְּזוּכֶען דִי פִּירְשְׁטִין , אָבְּוָואהְל עֶר הָאט זִי שׁוֹין אוּמֶעדוּם גֶעזוּכְט . עֶס קֶען זַיין זִי אִיז אוֹיף אִימֶעצֶען אִין כַּעס גֶעוָוארֶען , הָאט זִי זִיךְ פַארְשְׁפַּארְט אִין שְׁלָאפְצִימְמֶער , גֶעלֶעגְט אִין בֶּעט אוּנ גֶעלָאזְט דִי גֶעסְט זָאלֶען זִיךְ פְרֵייהֶען וִוי זֵיי גֶעפֶאלְלט .

— אָט אִיז זִי ! — הָאט מַאסְסָא פְלוּצְלִינְג אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן .

וִוירְקְלִיךְ , רָאזֶעמָאנְדַא אִיז גֶעשְׁטַאנְגֶען אִין פָארְהוֹיז , גְלַייךְ וִוי זִי וָואלְט אִימֶעצֶען אָפְּגֶעוַוארְט . זִי אִיז גֶעוֶוען קְלֵיינְגֶעווִיקְסִיג , דִינְן , מִיט אַ שֵׁאן פָּנִים'ל , גְרִינֶע אוֹיגֶען , אַ דִינְן נֶאזֶעל , גְרָאבְּלִיכֶע , זֶעהְר רוֹיטֶע לִיפֶּען , דוּרְךְ וֶועלְכֶע עֶס הָאבֶּען גֶעבְּלִישְׁצֶעט זֶעלְטֶען וַוייסֶע שֵׁאנֶע צֶאהְן . אָנְגֶעטְהוּן אִיז זִי הַיינְט גֶעוֶוען אִין אַ הִימְמֶעל־בְּלוֹיעֶ קְלֵייד אוֹיסְגֶענֶעהְט מִיט זִילְבֶּערְנֶע פְלִיטֶעְרְלִיךְ , זִילְבֶּערְנֶע בְּרַאנְסְלֶעטֶען אוֹיף דִי הֶאנְד , אַ זִילְבֶּערְנֶע רֵייף אִין דִי אַשְׁקָאלִירֶענֶע הָאר וָואס זַיינֶען גֶעווִיקֶעלְט אוּנ גֶעקְרַייזֶעלְט אַרוּם קָאפּ .

— עֶס פְרֶעהְט מִיךְ זֶעהְר אַייךְ צוּ דִיעֶנֶען , הֶערְר גֵייסְטְלִיכֶער — הָאט זִי גֶעזָאגְט פֶּיעֶר'ן , דֶערְווִיסֶענְדִיג זִיךְ וֶועגֶען וָואס עֶר אִיז גֶעקוּמֶען . — אוֹיב מֶען

וועט אייער אלטען ניט אריינגעהמען אין אונזער פריוט, שיקט איהם אהער. איך נעהם איהם צו זיך און וועל שוין פאר איהם געפינגען א ארט.

זי איז געוועזן דורך עטוואס אויפגערעגט און כסדר געקוקט אויף דער טהיר. ווען פיער האט זי געפרעגט אויב די באראנעססע איז שוין געקומען, האט זי אויסגעשריען:

— דאס איז דאך די מעשה וואס זי איז נאך ניטא! — איך וואונדער מיך שרעקליך. זי האט געברויכט ברענגען ביידע קינדער אהער... נאך געסטערן האט היאצינט פערשפראכען בעשטימט אז ער וועט קומען.

די לעצטע צייט האט זיך די פירשטין שטארק אינטערעססירט מיט היאצינטען.

פלוצלינג איז זי אוועקגעגאנגען פון פיער'ן:

— ענדליך! — האט זי פרעהליך געזאגט און געלאפען צום טהיר.

היאצינט איז געקומען צוזאמען מיט דער שוועסטער קאמיללא. אויפ'ן שוועל האט ער זיך אבער געטראפען מיט זיין גוטען־פריינד, וועגען וועלכען ער איז געקומען אהער, דעם יונגען לארד עלסאן, א בלאסער, א דונקעלער, מיט לאנגע האר ווי ביי א מאדיל, און ער, היאצינט, האט כמעט גאר ניט געקוקט אויף ראזעמאנדא'ן וואס האט איהם אזוי צארטליך מקבל־פנים געוועזן. ער פלעגט זאגען אז א פרויענצימער איז א אומריינע חיה, וואס בעשמוציגט דעם גוף מיט דער נשמה. — איהר האט פארדראססען זיין קאלטקייט און זי איז נאכגעגאנגען די יונגע לייט אין דער דושנער, הייססער זאל.

מאססא האט פארהאלטען קאמיללא'ן און זי צוגעפיהרט צו פיער'ן. קוים האט זי ארויסגערעדט די ערשטע פאר ווערטער האט פיער ווי א אפגענארטער אויסגעשריען:

— ווי? אייער מוטטער איז ניט געקומען צוזאמען מיט אייך?

דאס יונגע פריילין, וואס איז ווי אימער אויך יעצט געגאנגען אנגעטהון א שווארצע קלייד, איז געוועזן יעצט שטארק נערוואזע און צוריצט, די אויגען האבען געקוקט בעז, די שטימע געפייפט. זי האט מיט כעס אויסגעגלייכט דעם קארפער און דער לינקער אקסעל איז דאדורך נאך פיעל האבער געווארען פון דעם רעכטען.

— ניין. זי האט ניט געקאנט קומען, זי האט בעדארפט צופאססען א קלייד ביים שניידער. מיר האבען זיך פערזאמט אויף דער אויסשטעללונג, איז זי שוין פון דארט אוועקגעגאנגען גלייך צום שניידער.

קאמיללא האט עקסטרא געמאכט מען זאל לאנג בלייבען אויף דער אויסשטעללונג, זי האט געטהון כל ההתפעלות, כדי דאדורך זאל די מוטטער פארזאמען פאהרען אויף מאטינאן נאס, צוזאממענקומען מיט דעם געליעבטען זשעראר. עס האט אין איהר געקאכט דער כעס, פאר וואס דער מוטטער

איז פֿאָרט גערֿאָטען אַרויסדרערהען זיך. דורך דעם אויסגעטראַכטען הירוץ מיט׳ן שניידער.

— און אויב איך וועל תּכּף געהן צו סאַלמאָנען — האָט פּ ע ר געפֿרעגט אָהן חכמות — קען זיין אַז איך זאל איהר דאָרט טרעפֿען און איבערגעבען די קאַרטע

זי האָט זיך צולאַכט מיט אַ קענטש!

— אָ, איך בין שטאַרק מסופּק אויב איהר וועט זי דאָרט טרעפֿען. זי האָט געהאַט נאָך אַ עסק, און אויך זעהר אַ נאָטהיגס.

— אַלזאָ וועל איך דאָ אויפוואַרטען. וואַהרשיינליך וועט זי דאָך קומען אַהער, אַיך אַהיים נעהמען. ניט וואָהר?

— אונז אַהיים נעהמען? אָ ניין. איך זאָג דאָך אייך, זי האָט אַ נאָטהיג געשעפֿט, מוז זיך זעהען מיט אימעצען. איך מיט׳ן ברודער וועלען אַליין פֿאָהרען אַהיים.

זי איז אַלץ מעהר צורייצט געוואָרען. פֿאַרשטעהט דען דער נייסטליכער ניט אַז מיט זיינע אומשולדיגע נאַרישע שאלות שטעכט ער איהר אַ מעססער אין הארצען? אָדער איז עס מעגליך ער זאל ניט וויססען, וועהרענד די גאַנצע וועלט ווייס וויי איהר מוטטער טרייבט זיך אַרום מיט׳ן געליעבטען?

פּ ע ר האָט זיך גאָר ניט געריכט, אַז איהם ווענ ניט געראָטען זעהן היינט די באַראָנעססע.

— אַך, ווי פֿאַרדראָססיג! — האָט ער געזאָגט מיט גרויס עגמת־נפש און טרערען זיינען איהם אָנגעלאָפֿען אין די אויגען — איהר ווייסט, דאָס גאָר נאָך אַלץ די זעלבע געשיכטע מיט דעם אָרימען אַלטען מאַנן. פֿאַר וועלכען איך קלאָפּאָטשע מיך פֿון אין דער פֿריה אָן. איך האָב אַ קוויטעל פֿון אייער פֿאָטער, און העררר שוואַגער האָט מיר געזאָגט אַז...

פּלוצלינג איז ער צומישט געוואָרען און איינגעזעהן וואו ער האַלט. ביז יעצט איז ער געווען אַזוי פֿאַרטהון מיט ל א ו ו א ר׳ן אַז ער האָט גאָר פֿאַרגעססען, אַז עס פּאַסט ניט אַללעס אַרויסזאָגען.

— ערשטענס ניט לאַנג האָב איך געזעהן אייער מאַמע, און העררן דע־קענסאק...

— איך ווייס, איך ווייס — האָט זי איהם איבערגעהאַקט מיט אַ טרויעריגער און שפּאָטישער מינע פֿון אַ טאָכטער וועלכע ווייס אַלץ וואָס די עלטערן טהוען — אויב איהר האָט אַ צעטטיל פֿון פֿאָטער צו דער מוטער, מוזט איהר וואַרטען ביז די מאַמע וועט ענדיגען איהר געשעפֿט... מאַנכעס מאָל דויערט עס לאַנג. קומט צו אונז זייגער זעקס. נאָר, אָפּפּען געדעדט, איך בין זעהר מסופּק אויב איהר וועט זי שוין דאַמאָלס טרעפֿען — עס קאַנן זעהר זיין אַז איהרע געשעפֿטען וועלען זי פֿאַרהאַלטען נאָך לענגער.

פוּן אִיהְרֶע בֶּאזֶע אויגֶען הָאבֶּען גֶעשִׁיטְט פוּנְקֶען, אִיהְרֶע וֶוערְטֶער וָואס זִי הָאט גֶעשְׁלַייְדֶערְט אויף דֶער מוּטֶער, זַיינֶען גֶעוֶוען וִוי שְׁפִּיצִינֶע פַייְלֶען. נָאךְ קֵיינְמָאל אִיז אִיהְר שִׂנְאָה צוּ דֶער מוּטֶער נִיט גֶעוֶוען אַזוֹי שְׁטַארְק וִוי הַיינְט; עֶס הָאט אִיהְר שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעקְרֶענְקְט פַאר וָואס דִי מוּטֶער אִיז שֶׁאן אוּנ צוּצִיהֶענְד, שֶׁאפְּט גְלִיק אוּנ פֶערְגְנִיגֶען.

ראזעמאנדא אִיז אַרַיינְגֶעלָאפֶען, רֶערְהִיצְט, לַייכְטְזִינִיג וִוי שְׁטֶאנְדִיג.

— אַךְ, מַיין טְהַייעֶרִינְקֶע, קוּמְט קוּקְט, זֵיי זַיינֶען וואונְדֶער-שֶׁאן, בֶּעצוֹיבֶּערְנְד!

יאנסען מִיט דֶעם קְלֵיינֶעם מאססא זַיינֶען גֶעגַאנְגֶען נָאךְ דֶער פִירְשְׁטִין.

אַלְלֶע מַאנְסְפֶּערְזָאנֶען הָאבֶּען זִיךְ אַ שִׁיטְט גֶעטְהוּן פוּן דִי זַייטִינֶע צִימְמֶערֶען, קַיים הָאבֶּען זֵיי דֶערְהֶערְט אַז דִי מוּירִיטַאנְקֶעס טַאנְצֶען שׁוֹין ווִיעֶדֶער: דָאס מָאל הָאבֶּען זֵיי וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ גֶעטַאנְצְט דֶעם בֶּערִיהְמְטֶען גַאלָאפּ, פוּן וֶועלְכֶען גַאנְץ פַּארִיז הָאט גֶערֶערְט: דִי טֶאנְצֶערְקֶעס פְלִיהֶען אִין אִיהְם וִוי דִי מְשׁוּגָעִים, מִיט גֶעשְׁרֵייעֶן, מִיט אַ הִידְזְשֶׁערַיי, וִוי דִי ווִילְדֶע קְלַיאטְשֶׁעס.

פּיער הָאט נָאר גֶעזֶעהְן וִוי אַלְלֶע הֶעלְדְזֶער הָאבֶּען גֶעצִיטְטֶערְט, וִוי גַאנְצֶע שְׁרֶענְגֶעס הֶעלְלֶע אוּנ דוּנְקֶעלֶע פָּאטִילִיצֶעס הָאבֶּען זִיךְ בֶּעוֶועגְט וִוי אִין פִיבֶּער: אַלְלֶע פֶענְסְטֶער זַיינֶען גֶעוֶוען פֶעסְט פַארְמַאכְט, דִי הִיטְץ אִיז גֶעוָוארֶען נִיט צוּם אוֹיסְהַאלְטֶען, דִי הֵייסֶע לוּפְט אִיז אָנְגֶעזָאפְּט מִיט דֶעם רֵיחַ פוּן מֶענְשְׁלִיכֶע קֶערְפֶּער. דָאס פּוּבְּלִיקוּם אִיז וַוייטֶער גֶעוָוארֶען אוֹיסֶער-זִיךְ פוּן עֶנְטְצִיקוּנְג, הָאט אוֹיסְגֶעשָׁאסְטֶען מִיט אַ גֶעלֶעכְטֶער, גֶעשְׁרִיגֶען „בְּרַאוָוא!" ווִילְד, צוּהוּלְיֶעט.

וֶוען פּיער אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען אוֹיפְ'ן טְרָאטוּאַר אִין גַאס, אִיז עֶר גֶעשְׁטַאנֶען אַ מִינוּט אוּנ גֶעפִּינְטֶעלְט מִיט דִי אוֹיגֶען. דִי שַׁיין פוּן טָאג הָאט אִיהְם פַארְדוּלְלְט.

דֶער זֵייגֶער אִיז הַאלְב פִיר. עֶר בֶּעדַארְף נָאךְ וַוארְטֶען מֶעהר פוּן צְווֵיי שָׁעָה. בִּיז עֶר וֶועט גֶעהְן אִין דיוויליארס פַּאלַאץ. וָואס זָאל עֶר דֶערְוַוייל טְהוּן? עֶר הָאט בֶּעצָאהְלְט דֶעם שְׁמַייסֶער פוּן דְרָאשְׁקֶע אוּנ גֶענוּמֶען גֶעהְן צוּ פוּס אִיבֶּער דִי עֶלִיסֵייסְקֶע פֶעלְדֶער, אֶפְשַׁר וֶועט עֶר זִיךְ אַבִּיסֶעל בֶּערוּהִיגֶען נָאךְ הַיינְטִיגֶע אוֹיפְרֶעגוּנְג. עֶר וֶועט דֶערְוַוייל שְׁפַּאצִירֶען לַאנְגְזַאם, וֶועט גֶעדוּלְדִיג אִיבֶּערְוַוארְטֶען דִי פָּאר שָׁעָה, אַבִּי אוֹיסְפִּיהְרֶען דָאס זַיינִיגֶע — לאוויזאוו מוּז הַיינְט זַיין אִין פְרִיוּט.

צְווֵיי גַאנְצֶע שָׁעָה מוּז עֶר פַארְלִיעֶרֶען אוֹיף גָאר-נִישְׁט אוּנ דֶערְוַוייל לִיעגְט דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער דָארְט אִין דֶער קַאלְטֶער גְרוּב, אוֹיף דִי שְׁמַאטֶעס, אוּנ גֶעהְט אוֹיס וִוי אַ לִיכְט!... אִין פּיערס הַארְצֶען הָאט וַוייטֶער אָנְגֶעהוֹיבֶּען קָאבֶען כְּווִי אִין אַ קֶעסְסֶעל. עֶר אִיז גֶעוָוארֶען אוּנְגֶעדוּלְדִיג אוּנ גֶעוָואלְט לוֹיפֶען תֵּכֶף, אָפְּזוּכֶען עֶרְגֶעץ דִי בַּארָאנֶעסֶע דיוויליאר. זִי אִיז אַוַודַאי דָא עֶרְגֶעץ נִיט וַוייט, אִין אֵיינֶע פוּן דִי שְׁטִילְלֶע זַייטִיגֶע גֶאסְלִיךְ. אִיהְם הָאט גֶעבְּרֶענְט וִוי פַייעֶר, פַאר וָואס, וֶוען מֶען בֶּעדַארְף רַאטֶעוֶוען אַ מֶענְשֶׁענְס לֶעבֶּען, מוּז עֶר וַוארְטֶען בִּיז זִי וֶועט אָפְּפַּארְטִיגֶען עֶפֶּעס אַ גֶעשֶׁאפְט פוּן וֶועלְכֶען דִי טָאכְטֶער רֶעדְט מִיט אַזָאלְכֶע בֶּאזֶע אוֹיגֶען.

פּיֶערְ'ן הָאט גֶעדַאכְט, אַז עֶר הָארט שׁוין יווי עֶס טְרַאסְקֶעט אוּנ זוּשִׁיטט זִיךְ אוֹיף בְּרֶעקְלִיךְ דִי גַאנְצֶע גֶעבּיידֶע, דֶער גְרוֹיסֶער בִּנְיָן פוּן דֶער רַייכֶער פַאמִילְיֶע: דֶער פָאטֶער גֶעהט אִין גַאסְט צוּ אַ גֶעפַאלְלֶענֶער פְרוֹיֶענְצִימְמֶער, דִי מוּטְטֶער אִיז מִיט אַ גֶעלִיעבְּטֶען, דֶער זוּהְן אוּנ דִי טָאכְטֶער וֵוייסֶען דֶערְפוּן — אוּנ זִינְקֶען בֵּיידֶע, דֶער זוּהְן אִין אוֹיסְגֶעלַאסֶענְקַייט, דִי טָאכְטֶער אִין בֶּאזְקַייט, אִין גֶעדַאנְקֶען וְוי אַזוֹי אָפְּ־נֶעהמֶען בַּיי דֶער מוּטֶער דֶעם גֶעלִיעבְּטֶען כְּדֵי זִי אַלֵיין זָאל מִיט אִיהם חֲתוּנָה הָאבֶּען.

אוּנ דִי עֶקִיפַּאזְשֶׁען פְּלִיהֶען אָהִין אוֹיפְהֶער אִיבֶּער דֶער גְרָאסַארְטִיגֶער גַאס, מַאסֶען פוּסְגֶעהֶער שְׁפַּאצִירֶען פְרֶעהלִיךְ, לוּסְטִיג אִין דִי זַיְיטִיגֶע אַלֶעֶען, דִי מֶענְשֶׁען זַיינֶען צוּפְרִיעדֶען, אוּנ וֵוייסֶען גָאר נִיט אַז דָארט, אִין עֶק, אִיז אָפֶען אַ תְּהוֹם וואו אַלֶע וֶועלֶען אַרַיינְפַאלְלֶען אוּנ פֶערְלָארֶען ווֶערֶען...

נִיט וַוייט פוּן זוּמֶער־צִירְק הָאט פּיֶער וויעדֶער דֶערזֶעהן דֶעם זֶעלְבִּיגֶען אַרְבֵּייטֶער סַאלְוַוא זִיצְט אוֹיף אַ בֶּאנְקִיל אוּנ רוּהְט זִיךְ אוֹיס, נָאךְ זַיין לַאנְגֶען אַרוּמְגֶעהְן זוּכֶען אַרְבֵּייט, בְּלֵייבֶּענְדִיג אָהן כּחוֹת פוּן מִיעדְקַייט אוּנ הוּנְגֶער. פוּן אוּנְטֶער זַיין רָאק אִיז נָאךְ אַלִין בּוּלֶט עֶפֶּעס אַ זַאךְ, וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ אַ שְׁטִיק בְּרוֹיט וָואס עֶר טְרָאגְט אַהֵיים. דֶער אַרְבֵּייטֶער אִיז גֶעוֶועסֶען אָנְגֶעשְׁפַּארְט מִיט דֶער פְּלֵייצֶע צוּם וֶואנְדְטִיל פוּן בַּאנְק, אוּנ הָאט וְוי פַארְטְרַאכְט גֶעקוּקְט וְוי דִי קְלֵיינֶע קִינְדֶער שְׁפִּיעלֶען זִיךְ אִין זַאמְד אַנְטְקֶעגֶען אִיהם. דִי רוֹיטֶע אוֹיגֶען זַיינֶען אָנְגֶעלָאפֶּען מִיט טְרֶערֶען, אוּנ אוֹיף דִי בְּלַאסֶע פַארְדַארְטֶע לִיפֶּען שְׁוֶועבְּט אַ שְׁמֵייכֶעל פוּל גוּטְסְקַייט אוּנ צוּגֶעלָאזְטְקַייט. יֶעצְט הָאט פּיֶער גֶעוָואלְט צוּגֶעהְן אוּנ רֶעדֶען מִיט אִיהם, נָאר סַאלְוַוא אִיז פְּלוּצְלִינְג עֶרְשְׁרָאקֶען גֶעוָוארֶען, אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען אוּנ גֶעלָאזְט זִיךְ גֶעהְן צוּם צִירְק, וואו יֶעצְט הָאט מֶען גֶעעֶנְדִיגְט אַ קָאנְצֶערְט; עֶר הָאט גֶענוּמֶען וַואנְדְרֶעוֶוען נֶעבֶּען אַרַיינְגַאנְג פוּן דֶער פְּרֶאהלִיכֶער גֶעבּיידֶע, וואו צְוֵויי טוֹיזֶענְד גְלִיקְלִיכֶע הָאבֶּען יֶעצְט גֶעהַאט גְרוֹיס תַּעֲנוּג הֶערֶען אַ זִיסֶע מוּזִיק.

V.

אַרוֹיפְגֶעהֶענְדִיג אוֹיף דֶעם „פֶּערְאֵיינִיגוּנְגְס פְּלַאטְץ” הָאט זִיךְ פּיֶער פְּלוּצְלִינְג דֶערְמָאנְט, אַז עֶר הָאט אָבְּגֶערֶעדְט מִיט רָאז, זִיךְ זֶעהן מִיט אִיהם זַיינֶער פִיעֶר אִין דֶער מַאגְדֶעלֶען קִירְכֶע. אַרוּמְלוֹיפֶענְדִיג אַגַאנְצֶען טָאג הָאט עֶר גָאר פַארְגֶעסֶען אָן דֶעם. יֶעצְט אִיז שׁוֹין אַבִּיסֶעל שְׁפֶּעט.

עֶר הָאט גֶענוּמֶען גֶעהן גֶעשְׁווִינְד אוּנ אִין הַארְצֶען זִיךְ גֶעפְרֵייט: דֶערְוַוייל וֶועט אִיהם נִיט זַיין לַאנְגְוַויילִיג אוּנ עֶר וֶועט אַרִיבֶּערשְׁטוּפֶּען דִי פָּאר לֵיידִיגֶע שָׁעָה.

אִין קִירְכֶע אִיז גֶעוֶוען כִּמְעַט פִינְסְטֶער; עֶס הָאבֶּען גֶעבְּרֶענְט נוּר עֶטְלִיכֶע

וַואקְסִינֶע לִיכְט אִין הויכֶע לַייכְטֶער. לַאנְגֶע שְׁוַוארְצֶע שָׁאטֶענְס זַיינֶען אויסְגֶעשְׁפְּרֵייט אִיבֶּער דֶער נַאנְצֶער גֶעבַּיידֶע, אוּנ אִין דֶער דוּנְקֶעלְהַייט הֶערְט זִיךְ אַ קְלִינְגֶענְדִיגֶע, קְלָארֶע שְׁטִימְמֶע; וֶוארְטֶער גִיסְסֶען זִיךְ אֵיינְס נָאךְ דָאס אַנְדֶערֶע ווִי אַ פְלִיסְסֶענְדֶער טַייךְ. דִי קִירְכֶע אִיז אָנְגֶעפַּאקְט פוּל מִיט מֶענְשֶׁען, וָואס שְׁטֶעהֶען אוּנ הֶערֶען מִיט דֶער גְרֶעסְטֶער אויפְמֶערְזַאמְקַייט ווִי דֶער בִּישָׁאף הַאלְט זַיין רֶעדֶע.

דֶער בִּישָׁאף הָאט גֶעפְּרֵיידִיגְט וֶועגֶען דֶעם „נַייֶען גַייסְט". הַיינְט אִיז גֶעוֶוען דִי דְרִיטְטֶע דְרָשָׁה מִכֹּחַ דֶעם טֶעמַאט. דִי עֶרְשְׁטֶע צְווֵיי הָאבֶּען גֶעמַאכְט אַ גְרויסֶען אַיינְדְרוּק. גַאנְץ פַּארִיז אִיז גֶעקוּמֶען אִיהם הֶערֶען: גְרויסַארְטִיגֶע דַאמֶען, פָּאלִיטִישֶׁע מֶענְשֶׁען, שְׁרַייבֶּער, זוּרְנַאלִיסְטֶען, וֶועלְכֶע עֶר הָאט צוּגֶעצויגֶען מִיט זַיינֶע פַייעֶרִיגֶע, מַייסְטֶערְהַאפְטֶע רֶעדֶען.

פִּיֶער אִיז גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהֶן בַּיי אַ סְלוּפּ אוּנ נִיט גֶעגַאנְגֶען יֶעצְט אָפְּזוּכֶען רָאזְ'ן. דוּרְךְ אַ פֶּענְסְטֶער הָאט דֶער לֶעצְטֶער שַׁיין פוּן טָאג, אַ קְרוּמֶער שְׁוַואכֶער שְׁטְרַאהל, בֶּעלַייכְט דִי פִיגוּר פוּן דֶעם פְּרֶעדִיגֶער: אַ הויכֶער אוּנ שְׁטַארְקֶער מַאנְן אָנְגֶעטְהוּן אִין אַ קִיטְטֶעל, דִי הָאר נָאךְ כִּמְעַט אִין גַאנְצֶען שְׁוַוארְץ, אָבְּוָואהל עֶר אִיז שׁוין אַרִיבֶּער פוּפְצִיג. דָאס גֶעזִיכְט אִיז שֶׁאן, דִי אויגֶען שְׁוַוארְצֶע, לֶעבֶּעדִיגֶע, דִי נָאז גְרָאבּ, דִי פָּארְמֶע פוּן מויל מִיט דֶער מָארְדֶע וַוייזְט, אַז עֶר הָאט אַ פֶּעסְטֶען חַאַראקְטֶער.

דִי לֶעצְטֶע צַייט הָאט עֶר זִיךְ פָארְגֶענוּמְמֶען מַאכֶען אַ שָׁלוֹם צְווִישֶׁען דֶער פְרַאנְצֶעזִישֶׁער רֶעפּוּבְּלִיק מִיט דֶער קַאטוֹילִישֶׁער רֶעלִיגְיֶע, גֶענוּי ווִי דֶער פַּאפְּסְט לֶעאָן דֶער דְרַייצֶעהְנְטֶער אִין רוים פֶערְלַאנְגְט. וֶועגֶען דֶעם גֶעדַאנְקֶען הָאט דֶער בִּישָׁאף כְּסֵדֶר גֶעדַרְשֶׁנְט אוּנ זַיינֶע רֵייד הָאבֶּען גֶעמַאכְט אַ גְרויס רוֹשֶׁם.

פִּיֶער הָאט אִיהם נִיט זֶעהר לִיעבּ גֶעהַאט, נָאר פַאר אֵיין זַאךְ אִיז עֶר אִיהם גֶעוֶוען דַאנְקְבַּאר — וָואס עֶר הָאט אַ טוֹבָה גֶעטְהוּן רָאזְ'ן מֶען זָאל אִיהם נִיט אַרויסְטְרַייבֶּען פוּן פַּארִיז, דֶערְפַּאר וָואס עֶר אִיז צוּפִיעל הִיצִיג אִין צְדָקָה.

דֶעם בִּישָׁאפְ'ס שְׁטִימְמֶע הָאט גֶעקְלוּנְגֶען פוּן דֶער בִּימָה אַלְץ הֶעכֶער אוּנ הֶעכֶער. עֶר הָאט אויסְגֶעוויזֶען דֶעם אויפְמֶערְקְזַאמֶען פּוּבְּלִיקוּם דֶעם גְרויסֶען נוּטְצֶען וָואס דֶער „נַייעֶר גַייסְט" וֶועט בְּרֶענְגֶען פַאר פְרַאנְקְרַייךְ. דֶער שָׁלוֹם צְווִישֶׁען דֶער רֶעפּוּבְּלִיק מִיט דֶער רֶעלִיגְיֶע וֶועט פְרַאנְקְרַייךְ מַאכֶען צוּרִיק שְׁטַארְק אוּנ גְרויס אוּנ עֶס וֶועלֶען פַאר אִיהר קוּמֶען גְלִיקְלִיכֶע צַייטֶען.

פִּיֶער הָאט גֶעהֶערְט אויפְמֶערְקְזַאם דִי דְרָשָׁה, הָאט אָבֶּער פַארְשְׁטַאנֶען דִי כַּוָּנָה פוּן אִיהר. דֶער מֵיין אִיז פְּרָאסְט: דֶער פַּאפְּסְט, וָואס הָאט פַארְלָארֶען זַיין מֶמְשָׁלָה אויף דֶער עֶרד, וִויל דוּרְכְאויס צוּרִיק זִיךְ אָנְהֵייבֶּען מִישֶׁען אִין פָּאלִיטִיק. עֶר הָאט אַיינְגֶעזֶעהֶן אַז אִין פְרַאנְקְרַייךְ קֶען שׁוין נִיט זַיין מֶעהר קֵיין קֵיסַר, דִי רֶעפּוּבְּלִיק שְׁטֶעהט פֶעסְט אוּנ הָאט גָאר נִיט בְּדֵעָה בָּטֵל וֶוערֶען, עַל כֵּן צוּ וָואס טוֹיג אִיהם זַיין צוּקְרִיגְט מִיט דֶער רֶעפּוּבְּלִיק? בֶּעסְסֶער מַאכֶען מִיט אִיהר שָׁלוֹם, אַרַיינְנֶעהמֶען זִיךְ אִין זַיינֶע הֶאנְט, פִיהֶרֶען זִי אוּנ אויף אַזַא אוֹפֶן רֶעגִירֶען אִיבֶּער פְרַאנְקְרַייךְ... דָאס

הֵייסְט דֶער „נַייעֶר גֵייסְט״. דָאס אִיז אָבֶּער גָאר נִיט נַיי. ס׳אִיז שׁוֹין אַלְט מְתוּשֶׁלַחְס יָאהרֶען — דֶער פַּאפְּסְט בֶּעגְנִיגְט זִיךְ נִיט מִיט׳ן הִימְמֶעל אַלֵיין, עֶר וִוילל רֶעגִירֶען אוֹיךְ דֶער וֶועלְט אוֹיךְ, וִוילל זַיין דֶער פִירֶער פוּן דֶער גַאנְצֶער פָּאלִיטִיק, אַיינְנֶעהמֶען דִי גַאנְצֶע עֶרְד...

פְּיֶער׳ן הָאט גֶעדַאכְט, אַז צְוִוישֶׁען דֶעם פּוּבְּלִיקוּם דֶערְקֶענְנְט עֶר עֶטְלִיכֶע דֶעפּוּטַאטֶען, וֶועלְכֶע עֶר הָאט הַיינְט גֶעזֶעהֶן אִין פַּארְלַאמֶענְט. אָט דָארְט דַאכְט זִיךְ שְׁטֶעהט אֵיינֶער פוּן דֶעם מִינִיסְטֶער מָאנְפֶּערַאן׳ס מֶענְשֶׁען — יֶענֶער הוֹיכֶער הֶערְר מִיט דֶעם בְּלָאנְדֶען בָּארְד, וָואס הֶערְט זִיךְ צוּ מִיט אַזַא עֶרֶענְסְט פָּנִים... מֶען זָאגְט, אַז מָאנְפֶּערַאן, וָואס אִיז פְרִיהֶר גֶעוֶוען אַ דַם שׂוֹנֵא דִי גַלָחִים, הָאט הַיינְט אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁטַארְק רָאמַאנְסִירֶען מִיט זֵיי.

צְוִוישֶׁען דִי גֵייסְטְלִיכֶע אִיז אַ אִיבֶּערְקֶעהֶרֶענִישׁ, אַ גֶערוּדֶערַיי: פוּן רוֹים אִיז אָנְגֶעקוּמֶען אַ סֶעקְרֶעטֶער בֶּעפֶעהל, זֵיי זָאלֶען זִיךְ חָבֵר׳ן וִוי אַם מֶערְסְטֶען מִיט דֶער פְרַאנְצֶעזִישֶׁער רֶעגִירוּנְג, אַרַיינְנַארֶען זִי אוּנ — אַיינְשְׁלִינְגֶען. פְרַאנְקְרַייךְ אִיז דָאךְ פָארְט דִי עֶלְטְסְטֶע טָאכְטֶער פוּן דֶעם קַאטוֹילִישֶׁען גְלוֹיבֶּען, דִי אֵיינְצִיגֶע גְרוֹיסֶע נַאצְיָאן וָואס אִיז גֶענוּג גֶעזוּנְט אוּנ שְׁטַארְק, אוּנ מִיט דֶער צַייט קֶען דֶער פַּאפְּסְט דוּרךְ אִיהר צוּרִיק בֶּעקוּמֶען דִי מַאכְט, דִי מֶמְשָׁלָה אוֹיף דֶער וֶועלְט. עַל כֵּן מוּז מֶען זִיךְ אוּנְטֶערְהַנְפֶה׳נֶען דֶער פְרַאנְצֶעזִישֶׁער רֶעגִירוּנְג, וֶוערֶען מִיט אִיהר גוּט־בְּרוּדֶער, זִי מֶאג אֲפִילוּ זַיין אַ רֶעפּוּבְּלִיק. דַארוּם זוּכְט דֶער בִּישָׁאף מַארְטַא, דֶער פְּרֶעדִיגֶער, הַאלְטֶען פַאר׳ן מִינִיסְטֶער אוּנ דֶער מִינִיסְטֶער פוּן זַיין זַייט רֶעכֶענְט פַאר נוּטְצְלִיךְ אָנְלֶעהנֶען זִיךְ אוֹיף׳ן בִּישָׁאף. דִי פְרַאגֶע אִיז: וֶוער וֶועט וֶועמֶען אַיינְשְׁלִינְגֶען?... אוּנ וָואס פַאר אַ רָאלֶע שְׁפִּיעלְט דָא דִי רֶעלִיגְיֶע? מֶען בֶּענוּצְט זִיךְ מִיט אִיהר צוּ אִינְטְרִיגֶען, הָאבֶּען מֶעהר דֵעוֹת אִין פַּארְלַאמֶענְט, וֶוערֶען אָדֶער בְּלַייבֶּען אַ מִינִיסְטֶער, אָפְּלֶעקֶען אַ פֶּעט בֵּיינְדִיל...

דֶער בִּישָׁאף הָאט גֶעעֶנְדִיגְט זַיין דְרָשָׁה. דִי צוּפְרִידֶענֶע צוּהֶערֶער הָאבֶּען זִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען שִׁיטֶען פוּן קִירְכֶע, עֶס זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶּען נָאר עֶטְלִיכֶע פְרוֹיעֶן, וָואס הָאבֶּען גֶעקְנִיעט מִיט אַ שְׁטִילְלֶען גֶעבֶּעט. פְּיֶער הָאט זִיךְ גֶעשְׁטֶעלְלְט אוֹיף דִי שְׁפִּיץ פִינְגֶער אוּנ גֶעזוּכְט מִיט דִי אוֹיגֶען דֶעם אַלְטֶען רָאז, פְּלוּצְלִינְג הָאט עֶר דֶערְפִיהלְט וִוי עֶמִיצֶער רִיהרְט אִיהם אָן מִיט׳ן הַאנְד. עֶר הָאט זִיךְ אוּמְגֶעקוּקְט — דָאס אִיז טַאקִי רָאז!

— אִיךְ בִּין גֶעשְׁטַאנֶען דָארְט בַּיי דֶער בִּימָה אוּנ הָאב אַייךְ דִי גַאנְצֶע צַייט גֶעזֶעהֶן. כ׳הָאב אָבֶּער נִיט גֶעוָואלְט שְׁטוּפֶּען זִיךְ אוּנ גֶעוַוארְט בִּיז צוּם סוֹף. וָואס פַאר אַ וואוּנְדֶערְלִיכֶע דְרָשָׁה! וִוי גְרָאסְאַרְטִיג עֶר רֶעדְט!

עֶר הָאט וִוירְקְלִיךְ אוֹיסְגֶעזֶעהֶן זֶעהר גֶערִיהרְט, צוּטְרָאגֶען. זַיינֶע קִינְדֶערִישֶׁע אוֹיגֶען זַיינֶען גֶעוֶוען וִוי מִיט אַ טוּמַאן בֶּעצוֹיגֶען, אוֹיף זַיין גֶעזִיכְט אִיז גֶעלֶעגֶען אַ טְרוֹיעֶרִיגְקַייט.

— אִיךְ הָאב מוֹרָא גֶעהַאט אִיהר זָאלְט נִיט אַוֶועקְגֶעהְן אוּמְגֶעזֶעהְן מִיט מִיר,

װעהרענד איך האָב אייך עפּעס צו ערצאָהלען . . . איהר געדענקט דאָך נאָך אודאי דעם אָרימען אַלטען מאַנן , צו װעלכען איך האָב אייך געבעטען אַריינצוגעהן . . . אַלזאָ קומענדיג הײנט אַהײם האָב איך געטראָפען אַ דאַמע — זי ברענגט מיר גאַנצע מאָל געלט פאַר אָרימע לײט . דאַמאַלס איז מיר אײנגעפאַללען , אַז די דרײ פראַנק , װאָס איך האָב אייך געגעבען אין דער פריה , זײנען װירקליך זעהר װעניג . װאָס קענען קלעקען דרײ פראַנק ? דער געדאַנקען האָט מיך אַ גאַנצען טאָג געמוטשעט , איך האָב ניט געקאָנט אויסהאַלטען און בין אַלײן אַװעקגעגאַנגען אויף דער סאַל גאָס . . .

ער האָט געעדט גאַנץ שטיל , ניט שטערען די טיעפע שטיללקײט פון קירכע . ער האָט געשטאַמעלט , זאַאיקעט זיך פון גרױס אויפרעהרונג און פון חרפּה װאָס ער איז צוריק אַרײנגעפאַללען אין זײן אַלטע שװאַכקײט : טהון צדקה בלינד , אָהן רעכנונג , אָהן טאַלק , פאַר װעלכע זײנע אויבערהערשער האָבען איהם שטענדיג געמוסרט . . . גאַנץ שטיל , מיט אַ ציטערדיגע שטימע , האָט ער געענדיגט זײן געשפּרעך :

— און שטעללט אײך פאָר מײן ענמת־נפש , מײן קרענקונג : איך ברענג דעם אַלטען אומגליקליכען פינף פראַנק און געפינן איהם — אַ טױדטען .

פּיער האָט אַ ציטער געגעבען , דערהאַרענדיג פּלוצליג די נאַכריכט . אַנפאַנגס האָט זיך איהם גאַר ניט געװאָלט גלױבען .

— װאָס הײסט געשטאָרבען ? דער אַלטער איז געשטאָרבען ? . . . לאַװאָוו ?

— יאָ , איך האָב איהם שױן געפונען אַ טױדטען . . . אָ ! אין װאָס פאַר אַ שרעקליכער אָרימקײט ! גלײך װי אַ אַלטע בהמה , װאָס פּגרט אין אַ גרוב , אויף אַ הויפען שמאַטעס . פון די שכנים איז קײנער ניט געװען בײ איהם ; ער האָט זיך אומגעקעהרט צום װאַנט און אַרויסגעלאָזט די נשמה . . . דאָס צימער איז לעער , קאַלט ! װאָס פאַר אַ פערצװײפלונג , װאָס פאַר אַ האַרצװײטאָג איז דאָס דעם אָרעמאַנן שטאַרבען אַזאַ טױדט , אָהן עמיצענס אַ טרער , אָהן אַ גוט װאָרט ! אַך , מיר װערט נאָך יעצט דאָס האַרץ צוריסען אויף שטיקער ! . . .

פּיער איז געשטאַנען אַ דערשלאָגענער . עס האָט אין איהם געקאָכט דער כעס אויף די אונערבאַרימדיגע מענשען . איז דער אַלטער געשטאָרבען װײל ער האָט זיך איבערגעגעסען מיט׳ן ברויט נאָך עטליכע טאָג הונגער ? אָדער זײנען איהם אײנפאַך די כחות אויסגעגאַנגען נאָך אַ לעבען פון שטאַנדיגע צרות , דחקות , מאַטערניש און נויטה ? איבריגענס װאָס איז די נפקא־מינה פון װעלכע אורזאַכע ער איז געשטאָרבען ? דער טױדט איז געקומען און האָט איהם בעפרײט .

— מיר טהוט ניט לײד אויף איהם — האָט ער ענדליך אַרויסגערעדט — נאָר אויף אונז אַלײן , אויף אונז , װאָס געפינען זיך בײ אַזעלכע שרעקליכע סצענעס . מיר זײנען דאַרין שולדיג . . .

— גײן גײן , זוהן מײנער , ס׳איז אַ נ׳עבירה זיך בעקלאָגען ! אויב מיר אַללע

זַיינֶען שוּלְדִיג , בֶּעדַארְפֶען מִיר בֶּעטֶען גָאט עֶר זָאל אוּנְז מוֹחֵל זַיין אוּנְזֶערֶע זִינְד . . . אִיךְ הָאבּ אֵייךְ גֶערוּפֶען · אַהֶער מִיט דֶער הָאפְפְנוּנְג אַז אִיהְר וֶועט מִיר בְּרֶענְגֶען אַ גוּטֶע נַאכְרִיכְט , לְסוֹף הָאבּ אִיךְ אַלֵיין גֶעמוּזְט אֵייךְ אָנְזָאגֶען אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶע זַאךְ . . . לָאמִיר בֶּעטֶען פַאר זַיין נְשָׁמָה . . .

אוּנ עֶר אִיז אַנִידֶערְגֶעפַאלְלֶען אוֹיף דִי קְנִיעַ אוֹיף דֶער שְׁטֵיינֶערְנֶער פָאסַארְזֶקֶע , אַיינְגֶעבּוֹיגֶען דֶעם גְרוֹיעֶן קָאפּ אוּנ לַאנְג גֶעבֶּעטֶען .

פְּ יֶ ע ר אָבֶער הָאט נִיט גֶעקָאנְט בֶּעטֶען . אִין אִיהְם הָאט גֶעקָאכְט אוּנ גֶעזָאטֶען . עֶר אִיז גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהְן אוּנ גֶעצִיטְטֶערְט פוּן דִי פִּיס בִּיז צוּם קָאפּ . דָאס הַארְץ הָאט אִיהְם גֶעטְרִיפְט מִיט בְּלוּט , דִי בְּרֶענֶענְדִיגֶע אוֹיגֶען זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶּען טְרוּקֶען .

לַאוְויָאוו אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען דָארְט , אִין דֶער נָארֶע , אוֹיף אַ בַּארְג שְׁמַאטֶעס מִיט מִיסְט , אוּנ לִיעגְט מִיט צוּנוֹיפְגֶעקְארְמְשֶׁעטֶע הֶאנְד , גְלֵייךְ עֶר ווִילל נָאךְ נִיט אָפְּלָאזֶען זַיין קַאטֶערְוְשְׁנֶע לֶעבֶּען , וֶועהְרֶענְד עֶר אִיז דֶערוַוייל אַרוּמְגֶעלָאפֶען אִיבֶּער פַּארִיז , פַארְזָארְגֶען אִיהְם אוֹיפְ'ן אָבֶענְד מִיט אַ רֵיינֶעם , וַוארֶעמֶען גֶעלֶעגֶער ! ווִי דֶער שִׁיקְזַאל שְׁפֶּעט אָפּ פוּן אוּנְז ! וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ אִיז עֶר גֶעזֶעסֶען בַּיי דִ י וּ ו י לְ ַי א ר אִין דֶעם וַוארֶעמֶען בְּלוֹיעֶן גַאסְט-צִימְמֶער , אִין דֶער זֶעלְבֶּער מִינוּט וֶוען דֶער אַלְטֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען , אוּנ צוּלִיעבּ דֶעם מֵת אִיז עֶר נָאכְדֶעם גֶעלָאפְפֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט , צוּ מַאדַאם קֶענְסַאק , צוּ סִילְווִיאַנַאן אוּנ צוּ רָאזֶעמָאנְדֶען ; צוּלִיעבּ דֶעם מֵת , וָואס אִיז שׁוֹין בֶּעפְרַייט גֶעוָוארֶען פוּן ווִיסְטֶען לֶעבֶּען , אִיז עֶר , פְּיֶער , אוּמְזָאנְסְט צוּגֶעשְׁטַאנֶען ווִי אַ קְלֶעק צוּ מֶענְשֶׁען , בֶּעאוּנְרוּהִיגְט עֶגָאִיסְטֶען , נִיט גֶעלָאזְט רוּהֶען אֵיינֶע , דִי אַנְדֶערֶע גֶעשְׁטֶארְט פוּן זֵייעֶרֶע פֶערְגְנִיגֶען !

צוּ וָואס הָאט עֶר גֶעבְּרוֹיכְט פוּן פַארְדָארְבֶּענֶעם פַּארְלַאמֶענְט לוֹיפֶען אִין דֶעם אַלְטֶען קַאלְטֶען זַאל , וואוּ עֶס לִיגְט דֶער שְׁטוֹיבּ פוּן אַלְטֶע דוֹרוֹת , פוּן דָארְט קְרִיכֶען אִין דֶעם נֶעסְט פוּן אוֹיסְגֶעלַאסֶענְקַייט אוּנ נָאכְדֶעם אוֹיף דֶעם בַּאל פוּן הַאלְבֶּע מְשׁוּגָעִים ? צוּ וָואס הָאט דָאס אַלְץ גֶעטוֹיגְט אַז דֶער אָרִימֶער אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען אַ גֶעשְׁטָארְבֶּענֶער ! צוּ וָואס הָאט עֶר זִיךְ ווִיעדֶער אַזוֹי צוּהִיצְט טְהוּן אַ מִצְוָה , זַיין בַּארְמְהֶערְצִיג , צוּ וָואס הָאט עֶר זִיךְ אַזוֹי אוּמְזָאנְסְט צוּפְלַאקֶערְט אוּנ יֶעצְט אִיז פוּן גַאנְצֶען פַייעֶר גֶעבְּלִיעבֶּען אִין אִיהְם נָאר קַאלְטֶער אַשׁ ! דָאס הַארְץ אִיז פַארְשְׁטֵיינֶערְט , פַארְקִיהֶלְט , ווִי אִין אַ קֶבֶר !

דִי פוּסְטְקַייט , דִי לֶעדִיקַייט , וָואס עֶר הָאט אִין דֶער פְרִיה גֶעפִיהְלְט נָאכְ'ן גֶעבֶּעט , וֶוערְט אַלְץ טִיעפֶער אוּנ טִיעפֶער — ווִי אַ תְּהוֹם .

פְּיֶער הָאט אוֹיפְגֶעהֶערְט גְלוֹיבֶּען אַז נְדָבוֹת קֶענֶען בְּרֶענְגֶען עֶפֶּעס אַ נוּטְצֶען ; עֶס אִיז וֶועניג צוּ זַיין בַּארְמְהֶערְצִיג ; גֶערֶעכְטִיגְקַייט אִיז דִי הוֹיפְּטְזַאכֶע . זַייט רֶעכְט-פַארְטִיג , אֶמֶתְדִיג , וֶועט דֶער דַלוּת אַלֵיין פוּן זִיךְ פַארְשְׁוואוּנְדֶען וֶוערֶען , אוּנ מֶען וֶועט נִיט בְּרוֹיכֶען אַייעֶר רַחֲמָנוּת , אַייעֶרֶע נְדָבוֹת . עֶס פֶעהְלְט נִיט אִין פַּארִיז קֵיין גוּטְהַארְצִיגֶע מֶענְשֶׁען ; וָואהְלְטְהֶאטִיגֶע הַייזֶער אוּנ חֶבְרוֹת וֶוערֶען גֶעבּוֹירֶען מַאסֶען -

ווִי דִי גְרִינֶע בְּלֶאטְטֶער אִין פְרִיהְלִינְג . זַיי זַיינֶען גֶעמַאכְט פַאר פֶערְשִׁיעדֶענֶע אוּנְגְלִיקֶען, פֶערְשִׁיעדֶענֶע מֶענְשְׁלִיכֶע צָרוֹת אוּנ סַכָּנוֹת. דִי קִינְדֶער הֶעלְפְט מֶען נָאךְ עֶהֶעֶר זַיי וֶוערֶען גֶעבּוֹירֶען, וַוייל מֶען זָארְגְט פַאר דִי קִינְפֶּעטָארִינְס . וַוייטֶער אִיז דָא פִינְדֶעלְהַייזֶער , פְּרִיוּוטֶען פַאר יְתוֹמִים פוּן אַלְלֶערְלֵיי קְלַאסְסֶען ; מֶען זָארְגְט זִיךְ אוֹיךְ פַאר עֶרְוַואקְסֶענֶע מֶענְשֶׁען וֶוען עֶס טְרֶעפְט זַיי אַ אוּמְגְלִיק , פַאר אַלְטֶע לַייט ; שְׁפִּיטָאלֶען , הֶקְדֵשִׁים , פְּרִיוּוטֶען זַיינֶען פוּל ווִי דִי גְרִיבֶּעס . . . כְּסֵדֶר , אָהְן אוֹיפְהֶער . שְׁטְרֶעקְט מֶען אוּיס דִי הַאנְד הֶעלְפֶען אַלְלֶע פֶערְוָוארְפֶענֶע , אַלְלֶע עֶלֶענְדֶע , אֲפִילוּ פֶערְבְּרֶעכֶער , זִינְדִיגֶע ; עֶס וֶוערֶען בֶּעשַׁאפֶען חֶבְרוֹת צוּ הֶעלְפֶען שְׁוַואכֶע , חֶבְרוֹת צוּ אָפְּהִיטֶען פוּן עֲבֵירוֹת , הַייזֶער פַאר בַּעֲלֵי־תְשׁוּבוֹת וָואס ווִילֶען וֶוערֶען גוּט אוּנ פְרוּם . עֶס פְלָאדֶען זִיךְ אַלְלֶערְלֵיי צְדָקָה־זַאכֶען , חֶבְרוֹת , גְעזֶעלְלְשַׁאפְטֶען , פֶערְאֵיינִיגוּנְגֶען צוּ שִׁיצֶען , צוּ שְׁטִיצֶען , צוּ רַאטֶעוֶוען ; מִיט אֵיין וָוארְט : מֶען וָואלְט גֶעקָאנְט אַ גַאנְץ בּוּךְ פַארְשְׁרַייבֶּען אַז מֶען זָאל וֶועלֶען אוֹיסְרֶעכְנֶען אַלְלֶע גְנֶאדִיגֶע אַנְשְׁטַאלְטֶען , אַלְלֶע צְדָקָה־גְרִינְדוּנְגֶען פוּן דֶעם גְרוֹיסֶען פַּארִיז . וָואס אִיז אָבֶּער דֶער פוֹעֵל־יוֹצֵא פוּן דֶעם אַלֶעמֶען ? וָואס אִיז דֶער רֶעזוּלְטַאט ? — זַיי בְּרֶענְגֶען קֵיין שׁוּם נוּטְצֶען נִיט !

נָאךְ אַזוֹי פִיעל דוֹרוֹת פוּן בַּארְמְהֶערְצִיגְקַייט אִיז נָאךְ קֵיין אֵיינְצִיגֶע וואוּנְד פַארְהֵיילְט גֶעוָוארֶען , דִי אָרֶעמְקַייט לאָ דַי וָואס זִי אִיז נִיט וֶוענִיגֶער גֶעוָוארֶען , נָאר פַארְקֶעהְרְט , זִי וַואקְסְט אוּנ וֶוערְט שְׁרֶעקְלִיכֶער , עֶרְגֶער . דִי קְרַאנְקְהַייט וֶוערְט אִימְמֶער שְׁטַארְקֶער , אַזוֹי אַז אֵיין אִיבֶּערִיגֶען טָאג אִיז שׁוֹין נִיט מֶעגְלִיךְ זִי אוֹיסְהַאלְטֶען , וַוייל דִי מֶענְשְׁלִיכֶע אוּמְגֶערֶעכְטִיגְקַייט אִיז נִיט פַארְשְׁוואוּנְדֶען אוּנ אֲפִילוּ נִיט שְׁוַואכֶער גֶעוָוארֶען . . .

פְּ יֶ ע ר הָאט גֶעפִיהְלְט אַזַא בִּיטְטֶערְקַייט אִין הַארְצֶען , אַז עֶר הָאט לֶאנְגֶער שׁוֹין נִיט גֶעקָאנְט בְּלַייבֶען אִין דֶער דוּנְקֶעלֶער גֶעבַּייְדֶע . דָאךְ הָאט עֶר נִיט גֶעוָואלְט אַוֶועקְגֶעהְן אוּמְגֶעזֶעגֶענְט מִיט רָאזֶען , וָואס גְלוֹיבְּט נָאךְ אַזוֹי אוּנְשׁוּלְדִיג , ווִי אַ קִינְד .

דֶערְוַוייל הָאט זִיךְ רָאז אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען :

— אַךְ , מַיין לִיעבֶּער זוּהְן , ווִי שְׁוֶוער אִיז צוּ זַיין גוּט מִיט פַארְשְׁטַאנְד . דֶער בִּישָׁאף הָאט מִיךְ הַיינְט וַוייטֶער אוֹיסְגֶעמוּסַרְט . וֶוען נִיט דִי הָאפְנוּנְג אַז גָאט וֶועט מִיר מוֹחֵל זַיין , וָואלְט אִיךְ גֶעוִויסְס מוֹרָא גֶעהַאט אַז מַיין נְשָׁמָה אִיז אַ פֶערְפַאלְלֶענֶע .

פְּ יֶ ע ר אִיז אַ וַוייל שְׁטֶעהְן גֶעבְּלִיעבֶּען אוֹיף דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער טְרֶעפּ פוּן בְּרֵייטֶען פָאלִישׁ אוּנ הָאט גֶעקוּקְט אוֹיף דֶער גַאס . גְלַייךְ אַנְטְקֶעגֶען הָאט זִיךְ גֶעצוֹיגֶען דִי רָאיַאל גַאס , וָואס הָאט אָנְגֶעשְׁפַּארְט בִּיז צוּ דֶעם „פֶערְאֵיינִיגוּנְגְס פְּלַאץ" מִיט זַיין שֶׁאנֶעם שְׁפִּיצִיגֶען פָאמְיַאטְנִיק אוּנ מִיט דִי צְווֵיי גְרוֹיסֶע פָאנְטַאנֶען , פוּן וֶועלְכֶע עֶס וֶועצְט הוֹיךְ דָאס וַואסֶער . נָאךְ וַוייטֶער , גָאר אִין עֶק אַנְטְקֶעגֶען , זֶעהְט מֶען דִי

בלאסע סלופעס פון פארלאמענט, גלייך ווי זיי זיינען פערוויקעלט אין א דינעם טול. דאס גאנצע בילד איז זעלטען, גראסארטיג שאן אונטער דעם קיילעכדיגען דאך פון ריינעם הימעל, וואס ווערט אלץ דונקעלער אונ בלאסער. אין דעם פארנאכטיגען שיין זעהן אויס די גאסען נאך ברייטער, די פאמיאטניקעס אפגערוקט ווייט, פארטומאנעט, לופטיג ווי א חלום. קיין שטאדט אין דער גאנצער וועלט קען זיך ניט בריהמען מיט אזא פראכטיגער זעלטענער דעקאראציע, אזא וואונדערליכען ראסקאש, ווי פאריז אין אזא שעה, ווען די אנקומענדע נאכט פארציהט אויף איהר א פאנטאסטישען שלייער...

טרויעריג, פארטראכט איז פ י ע ר געשטאנען אונ געקוקט אויף דער אויסגעשפרייטער שטרעקע. וואהין זאל ער יעצט געהן? וואס זאל ער אצונד טהון? זאל ער געהן צו ד י ו ו י ל י א ר — צו וואס? לאוויזאו איז דאך שוין געשטארבען! אלזא וואו געהט מען יעצט? — דער איינפאכער געדאנקען אז ער האט דאך א אייגענע דירה אונ דאס גלייכסטע וואלט געווען געהן אהיים, איז איהם גאר ניט איינגעפאללען. ס'האט איהם אלץ געדאכט, אז ער האט צו טהון עפעס א וויכטיגע זאך — וואס? ווייס ער זעלבסט ניט אויף ריכטיג. לאנגזאם, מיט שווערע טריט אונ מיט א פאררוישטען קאפ, איז ער אראפגעגאנגען פון די טרעפ אונ גענומען וואנדרעווען אויף דעם בלומען מארק. דארט זיינען יעצט געווען גאנץ וועניג בלומען; עס איז נאך צו קאלט. דאמען האבען געקויפט פיאלקעס אונ רויזען וואס מען האט געבראכט פון איטאליען. פ י ע ר האט א ווייל בעטראכט די בלומען, גלייך ווי ער וואלט זיך ווירקליך אינטערעסירט מיט זייערע איידעלע, שאנע, שמעקענדיגע בלאטעליך. באלד אבער האט איהם אנגעכאפט א נ'עקעל אונ ער איז אוועק אויף די בולווארען.

לאנג, לאנג איז פ י ע ר געגאנגען, ניט ארומגעקוקט זיך אונ ניט געוואוסט וואהין אונ צו וועלכען צוועק געהט ער. די פינסטערניש, וואס איז געווארען אלץ גרעסער, האט איהם איבערראשט, גלייך ווי דאס וואלט געווען עפעס א נייעס, א אונגעוואהנליכע זאך. ער האט אויפגעהויבען די אויגען אין דער הויך אונ זיך געוואונדערט וואס דער הימעל איז אזוי בלאס געווארען אונ צופאסעוועט מיט שווארצע קוימענס. ער איז אויך ערשטוינט געווארען דערזעהענדיג אויף אללע באלקאנען גרויסע גאלדענע בוכשטאבען פון די שילדען, וואס בליאסקען אנטקעגען די לעצטע שטראהלען פון דער זונן. פריהער האט ער גאר קיינמאל ניט בעמערקט די פארשיעדענע פארבען פון די הייזער, די קאלירטע שויבען, די ראלעטען, העללע אפישען, ראסקאשנע מאגאזינען וואס זיינען ארויסגעשטעללט פריי פאר אללעמענס אויגען. אונ אויפ'ן ברוק פון גאס, אין דער לאנג פון די טראטוארען, צווישען די סלופעס אונ די רויטע, בלויע אונ געלע קיאסקען, וואס פאר א נ'עם רב, וואס פאר א געטומעל, וואס פאר א יאגעריי! עקיפאזשען פליהען מיט א געהילכעריי ווי א שטורמדיגער טייך; אין מאנכע ערטער זיינען די חוואליעס עקיפאזשען איבערגעריסען דורך שווערע אנגעלאדענע גרויסע אמניבוסען; אונ פון ביידע זייטען פלייצען

הונדערטער־טויזענדער פוסגעהער, עס קאכט ווי צווישען די מוראשקעס. פון וואנעט געהמט זיך אזוי פיעל פאלק? וואהין יאגען זיך די אללע עקיפאזשען? א, ווי שווער, ווי שרעקליך איז צו קוקען אויף דעם אללעם.

אונ פ ע ר איז אלץ געגאנגען ווייטער, אהן אויפהער, פערזונקען אין זיינע פינסטערע געדאנקען. עס האט אנגערוקט די נאכט; מען האט אנגעצונדען די ערשטע גאז פייערליך, די גרויסע עלעקטרישע קוגלען האבען אנגעהויבען שיינען. פון אללע זייטען בלישצען לאמפען, די מאגאזינען בעלייכטעטען זייערע גלעזערנע דעקען. באלד האט זיך אויף די בולווארען א גאס געגעבען א גאנצער לעבענדיגער שטראם שטערענ־דליך פון די קארעטעס, אונ די טראטוארען זיינען פארגאססען מיט א העללער, פארבלענדענדער ליכטיגקייט פון די לאמטערנס אונ די זשיראנדאלען פון די מאגאזינען.

די טאג־ארבייט האט זיך געענדיגט. די פראהליכע שטאדט מאכט יעצט אילומינאציע, בעלייכטונג; עס הייבט זיך אן די נאכט מיט איהרע באלער אונ לוסטיגקייט. עס פונקלען די קאוועהייזער, די וויינהאנדלונגען, די רעסטאראנען מיט די גרויסע שפיגעלגלאזער, מיט די ווייסע טישליך, מיט די פראכטיגע אויס־שטעללונגען אין די פענסטער אונ ביי די טהירען, פארנארען, צוציהען דעם פובליקום. פאריז האט זיך אויפגעוועקט קוים האט נאר א בליאסק געגעבען דאס ערשטע ליכטעל, אונ זיך א ווארף געטהון אויף אללע פערגניגען וועלכע מען קאן נאר קויפען פאר געלט...

פלוצלינג האט מען פ ע ר 'ן שיער ניט איבערגעקעהרט. א גאנצע באנדע יונגען וואס פארקויפען צייטונגען איז אנגעלאפען פון א ווינקעל אונ א לאז געטהון צווישען עולם, שרייענדיג מיט א קול, מען זאל קויפען די אבענד־צייטונגען. אם מעהרסטען איז געווארען א רעש פון די געשרייען וועגען א נייע נוממער „פאלקס שטימע". הייזעריגע אונ קוויטשיגע קולות האבען אהן אויפהער געשריען: „קויפט די „פאלקס שטימע"! א נייער סקאנדאל מיט אפריקאנישע אייזענבאהנען; די מפלה פון מיניסטעריום; צוויי אונ דרייסיג איבערגעקויפטע דעפוטאטען אין פארלאמענט אונ אין סענאט!" אונ אויף די גאזעטען וואס די יונגען האבען געפאכט אין דער הויך ווי מיט פאנער, זיינען די זעלבע ווערטער געווען אפגעדרוקט מיט גרויסע בוכשטאבען. דער עולם אין גאס איז ווייטער געלאפען זיין וועגס אונ זיך גאנץ ווניג אינטערעסירט מיט די געשרייען; זיי זיינען שוין געוואהנט צו דעם שמוץ, זיי איז שוין דערעסען די פאסקודסטווא. נאר וואו־ניט־וואו האט זיך איינער אפגעשטעללט אונ געקויפט א בלאט צייטונג. די נאססען־פרויען, וואס זיינען ארום אויף די בולווארען זוכען א מיטטאג, האבען געשלעפט די ספאדניצעס איבער די טראטוארען, אויסגעקוקט אויף א ליעבהאבער אונ געווארפען א נ'אויג אויף די רעסטא־ראנען. דער אונפערשאמטער געשריי פון די גאזעטען־פארקויפער, וואס איז געווען יעדען ווי א פאטש אין פנים, האט אויסגעוויזען ווי די לעצטע חארהלעריי פאר'ן

טויט פון גַאנְצֶען פָאלְק עֶהדֶער דִי אויסְגֶעלַאססֶענֶע נַאכְט קוּמְט אָן . . .
פֶ יֶ ע ר הָאט זִיךְ ווידֶער דֶערְמָאנְט דֶעם הַיינְטִיגֶען פְרִיהמָארְגֶען, דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע סְצֶענֶעס דָארְט אִין דֶעם הויז אויף דֶער סָאל גַאס, וואוּ ס'הָאט זִיךְ אָנְגֶעזַאממֶעלְט אַזוי פִיעל אָרֶעמְקַייט אוּנ עֶלֶענְד. אִיהם הָאט זִיךְ ווידֶער פָארְגֶעשְׁטֶעלְט דֶער הויף, שְׁמוּצִיג ווִי אַ נְ'אָפְּטְרֶעט, דִי שְׁטִינְקֶענְדִיגֶע טְרֶעפּ, דִי פִינְסְטֶערֶע, קַאלְטֶע אוּנ הוילֶע דִירוֹת, וואוּ פַאמִילְיֶעס הָאבֶען זִיךְ אַרוּמְגֶערִיסֶען אוּנ גֶעשְׁלָאגֶען פַאר אַ אַבְּשַׁיילִיךְ שְׁפַּייז וָואס אֲפִילוּ אַ הוּנְד פוּן גַאס וָואלְט דָאס נִיט גֶעוָואלְט שְׁמֶעקֶען; וואוּ דִי מִיטְטֶער מִיט אויסְגֶעטְרִיקֶענְטֶע בְּרִיסְט הָאבֶען גֶעשָׁאקֶעלְט דִי פֶערְקַייכְטֶע קִינְדֶער; וואוּ אַלְטֶע לַייט וַואלְגֶערן זִיךְ אִין דִי ווִינְקְלֶען ווִי בְּהֵמוֹת אוּנ גֶעהֶען=אוים פוּן הוּנְגֶער אויף מִיסְט. צוּזַאממֶען מִיט דִי סְצֶענֶעס הָאט זִיךְ אִיהם אִין קָאפּ גֶערִיסֶעוֶועט אַלְץ וָואס עֶר הָאט נָאכְדֶעם גֶעזֶעהְן, אִין פֶערְלויף פוּן גַאנְצֶען טָאג – דִי פְּרַאכְט, דִי פְרֵייד אִין דִי סַאלָאנֶען וואוּ עֶר אִיז הַיינְט גֶעוֶועזֶען – דֶער גַאנְצֶער שְׁטָאלְצֶער רָאסְקָאשׁ פוּן דֶעם רַייכֶען פַּארִיז, פוּן דֶעם פָּאלִיטִישֶׁען אוּנ וֶועלְטְלִיכֶען פַּארִיז, אוּנ יֶעצְט, צוּם סוֹף, פַאר נַאכְט, אִיז עֶר אַרַיינְגֶעפַאלֶען אִין דֶעם פַּארִיז פוּן סְדוֹם וַעֲמוֹרָה, וָואס צִינְדְט אָן פַייֶערְן אוּנ גְרֵייט זִיךְ צוּ צוּ דֶער נַאכְט פוּן נִיעדֶערְטְרֶעכְטִיגְקַייטֶען, אַ נַאכְט פוּן תַּאֲווֹת אוּנ אויסְגֶעלַאסֶענְקַייט. אוּנ דֶער הִימְמֶעל, דֶער רֵיינֶער הִימְמֶעל מִיט דִי עֶרְשְׁטֶע רֵיינֶע, צִיטְטֶערֶענְדֶע שְׁטֶערְנְדְלִיךְ, וֶוערְט דוּנְקֶעל, פַארְחַאמֶערְט זִיךְ, צוּזֶעהֶענְדִיג דִי אַלֶע מֶענְשְׁלִיכֶע פֶערְדָארְבֶּענְהַייט, מִאוּסְקַייט. . .
אַ שְׁרֶעק אִיז בֶּעפַאלֶען פֶּיֶערְ'ן טְרַאכְטֶענְדִיג וֶועגֶען דִי אַלֶע אוּנְגֶערֶעכְטִיגְקַייטֶען, אַלֶע צָרוֹת, אַלְץ וָואס טְהוּט זִיךְ בַּיי דִי נִידֶערִיגֶע קְלַאסְסֶען מֶענְשֶׁען אִין אָרֶעמְקַייט אוּנ עֲבֵירוֹת, אוּנ בַּיי דִי הֶעכֶערֶע קְלַאססֶען -- אִין עֲשִׁירוּת אוּנ פֶערְבְּרֶעכֶען. אֵיינֶע הוּלְיֶען אוּנ וֶוערֶען מְשׁוּגָע פוּן גְרוֹיס וואהְלְטָאג, אוּנ דִי אַנְדֶערֶע פוּחְנֶען פוּן הוּנְגֶער אוּנ וֶוערֶען מְשׁוּגָע פוּן צָרוֹת. . . דִי אוּמְגֶערֶעכְטִיגְקַיט, דִי עַוְלָה קָאנְן שׁוין גָאר גְרֶעסְסֶער אוּנ שְׁרֶעקְלִיכֶער נִיט זַיין. פוּן וֶועלְכֶען שְׁוַוארְצֶען וָואלְקֶען וֶועט אַרוֹיסְזֶעצֶען דֶער בְּלִיץ? עֶר וַוארְט שׁוין לַאנְג אויף דֶעם נְקָמָה-בְּלִיץ. פוּן אַלֶע זַייטֶען הֶערְט זִיךְ שׁוין דוּמְפֶּע קְלֶאפּ פוּן דוּנֶערֶען. . . עֶס אִיז שׁוין פַארְפַאלְלֶען. דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע חְמַארֶע רוּקְט זִיךְ וָואס אַ מָאל נֶאהֶנְטֶער, דִי קַאטַאסְטְרָאפֶע מוּז קוּמֶען . . .
נָאךְ קֵיינְמָאל הָאט עֶר נִיט גֶעפִיהלְט אַז זִי אִיז אַזוי נָאהֶענְט ווִי יֶעצְט, זֶעהֶענְדִיג דִי גְלִיקְלִיכֶע עֲזוּתְקַייט פוּן אֵיין זַייט אוּנ דִי פַארְשְׁטֵיינֶערְטֶע פֶערְצְוַוייפְלוּנְג פוּן דֶער אַנְדֶער זַייט. דִי חְמַארֶע קְלַייבְּט זִיךְ, אוּנ וֶועט גֶעוִוים בַּאלְד אָנְהוֹיבֶּען קְלַאפֶּען, זֶעטְצֶען, רַייסֶען אִיבֶּער דֶעם זִינְדִיגֶען, עֲזוּתְדִיגֶען פַּארִיז, דִי אויסְגֶעלַאסְסֶענֶע שְׁטָאדְט וֶועלְכֶע אַז עֶס קוּמְט דִי נַאכְט צִינְדְט זִי אָן אִיהר פַייֶערְדִיגֶען אוֹיוֶוען. . .
מִיעד פוּן גֶעהְן, צוּשְׁלָאגֶען, צוּבְּרָאכֶען פוּן אויפְרֶעגוּנְג אוּנ הַארְצְוֶועהְטָאג אִיז פֶ יֶ ע ר אַרוֹיף אויפְ'ן אָפֶּערְן-פְּלַאץ אוּנ אויפְגֶעהויבֶּען דֶעם אַרָאפְּגֶעלָאזְטֶען קָאפּ. וואוּ אִיז עֶר? וָואס טְהוּט עֶר דָא?

דָא, דַאכְט זִיךְ, קְלַאפְּט דָאס הַארְץ פוּן דֶער גְרוֹיסֶער שְׁטָאדְט; אַהֶער צוּם בְּרֵייטֶען פְּלַאץ לוֹיפְט דָאס בְּלוּט פוּן דִי וַוייטֶערֶע שְׁטָאדְט־טְהֵיילֶען. דוּרְךְ דִי שֶׁאנֶע אֶדֶערְן — גְרוֹיסְאַרְטִיגֶע גַאסְסֶען. פַאר פְּיֶערְ'ס אוֹיגֶען צִיהְט זִיךְ אָהְן אַ עֶנְדֶע דִי אָפֶּערְן־גַאס, דִי גַאס „פֶּערְטֶער סֶעפְּטֶעמְבֶּער" אוּנ דִי „פְרִיעדֶען" גַאס, וָואס זַיינֶען נָאךְ אוֹיבֶען בֶּעלַייכְט מִיט דִי לֶעצְטֶע טָאג־שְׁטְרַאהְלֶען, אָבֶער שׁוֹין פוּלְל אָנְגֶעזֶעצְט מִיט פַייֶערְלִיךְ וִוי שְׁטֶערֶען אִין הִימְמֶעל.

אוֹיפְ'ן בוּלְוַואר הָאט גֶעקָאכְט אוּנ גֶערוּדֶערְט. דָארְט אִיז אָנְגֶעלָאפְּפֶען דֶער שְׁטְרָאם פוּן דִי נָאהְנְטֶע גַאסְסֶען: עֶקִיפַּאזְשֶׁען אוּנ מֶענְשֶׁען אָהְן אַ צָאהְל מִישֶׁען זִיךְ, שְׁטֶאנְדִיג וֶוערְט אַ פְלָאנְטֶערַיי, אַ גֶעדְרַיי — דָא אִיז אֵיינֶער פוּן דִי גֶעפֶאהְרְלִיכְסְטֶע אֶרְטֶער אִין דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט. אוּמְזָאנְסְט הָאבֶען דִי פָּאלִיצְיַאנְטֶען זִיךְ בֶּעמִיהְט הַאלְטֶען אַ שְׁטִיקֶעל אָרְדְנוּנְג, אוּמְזָאנְסְט שְׁרַייֶען זֵיי מֶען זָאל זַיין אַ בִּיסְסֶעל פָּארְזִיכְטִיגֶער — דִי חְוַואלְיֶע פוּסְגֶעהֶער הָאט אַלְץ אַרִיבֶּערְגֶעגָאסְסֶען אִיבֶּערְ'ן בְּרֶעג, דִי רֶעדֶער הָאבֶען זִיךְ צוּזַאמְמֶענְגֶעטְשֶׁעפֶּעט, צוּנוֹיפְגֶעקֵייטֶעלְט, דִי פֶּערְד שְׁטֶעלְלֶען זִיךְ דִיבָּאם, עֶס הִילְלְכְט, עֶס זִידְט, עֶס רוֹישְׁט וִוי דֶער שְׁטוּרְמְדִיגֶער יַם. אוּנ דָארְט פוּן וַוייטֶענְס שְׁטֶעהְט אֵיינְזַאם, שְׁטָאלְץ דִי גְרוֹיסֶע אָפֶּערְן־גֶעבַּיידֶע, אַיינְגֶעוִויקֶעלְט אִין פִינְסְטֶערְנִיש. נָאר סַאמֶע אוֹיבֶען אִיז אַפָּאלְלָא*) מִיט זַיין לִירֶע נָאךְ בֶּעלַייכְט מִיט דֶעם לֶעצְטֶען שַׁיין פוּן טָאג.

אַלְלֶע פְרָאנְטָאוֶוע פֶענְסְטֶער אִין דִי הַייזֶער לַייכְטֶען הֶעלְל, עֶס זֶעצְט אַ פְרַייד פוּן דִי צֶעהְנְדְלִיגֶער טוֹיזֶענְדֶער לָאמְפֶּען וָואס מֶען צִינְדְט אָן אֵיינֶע נָאךְ דִי אַנְדֶערֶע, אוּנ דָארְט וַוייטֶער פְלַאקֶערְן גְרוֹיסֶע עֶלֶעקְטְרִישֶׁע קוֹילֶען, אֶהְנְלִיךְ צוּ דֶער לְבָנָה אִין אַ הֶעלְלֶער נַאכְט.

צוּ וָואס אִיז עֶר אַהֶער גֶעקוּמֶען? הָאט פְּיֶער זִיךְ גֶעפְרֶעגְט. לַאוְוִיזָאוו אִיז טוֹידְט, אוּנ אִיהְם, פְּיֶערְ'ן, בְּלַייבְּט נָאר גֶעהְן צוּרִיק אַהֵיים, פַארְשְׁפַּארֶען טְהִיר אוּנ פֶענְסְטֶער, זִיךְ זֶעצֶען אִין אַ וִוינְקֶעל, וִוי אַ בֶּעשֶׁעפְּנִישׁ וָואס נוּצְט שׁוֹין פַאר קֵיינֶעם נִיט, אָהְן גְלוֹיבֶען, אָהְן הָאפְּנוּנְג, וָואס וַוארְט נָאר אוֹיף דֶער לֶעצְטֶער פֶערְוִויסְטוּנְג. פוּן דֶעם אָפֶּערְן־פְּלַאץ בִּיז זַיין קְלֵיין הַייזֶעל אִין „נֵיילִי" אִיז גֶענוּג וַוייט, אוּנ הֲגַם עֶר אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ מִיעד, הָאט אִיהְם דָאךְ נִיט גֶעגְלוּסְט נֶעהְמֶען אַ דְרָאשְׁקֶע אוּנ עֶר אִיז לִיעבֶּער גֶעגַאנְגֶען צוּפוּסְס, זִיךְ גֶעשְׁטוּפְּט אוֹיף דִי טְרָאטוּאַרֶען צְווִישֶׁען דֶעם עוֹלָם אוּנ אוֹיף יֶעדֶען טְרִיט אִיז עֶר גֶעוֶועזֶען בֶּערֵייט צוּ הֶערֶען דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען זֶעץ, פוּן וֶועלְכֶען דִי עֶרְד וֶועט זִיךְ אָפְּעֶנֶען אוּנ אַיינְשְׁלִינְגֶען דִי זִינְדִיגֶע שְׁטָאדְט.

בַּיים עֶק סְקְרִיבַּא גַאס אִיז גֶעוֶועזֶען אַזַא עֶנְגְשַׁאפְט אַז עֶר הָאט גֶעמוּזְט בְּלַייבֶּען שְׁטֶעהְן.

פַאר אַ רָאסְקָאשְׁנֶעם קַאוֶועהוֹיז זַיינֶען גֶעשְׁטַאנֶען צְוַויי גְרוֹיסֶע יוּנְגֶען

*) דער גאָטט פון דער זונן אין דער מיטאָלאָגיע.

שמוציגע, אבגעריסענע אונ האבען געשריען: „פאלקס שטימע! א סקאנדאל, איבערגעקויפטע דעפוטאטען אין פארלאמענט אונ סענאט!" מיט אזא ווילדען שטעכעדיגען קול, אז די פארבייגעהער האבען זיך אבגעשטעלט.

דארט, צווישען דעם גרויסען עולם, האט פ ע ר ווייטער, צו זיין גרויס וואונדער, בעמערקט דעם ארבייטער סאלווא, וועלכער האט זיך פריהער צוגעהערט צו די געשרייען פון די יונגען, נאכדעם אריינגעגאנגען אין דער גרויסער קאפיינע. דאס מאל האט די בעגעגעניש געמאכט א שטארקען איינדרוק אויף פ ע ר'ן, ער האט אנגעהויבען חושד זיין אז די מעשה איז עפעס ניט גלאטיג.

פ ע ר האט זיך אפגעשטעלט אונ געמומען אכטונג געבען, נאכשפירען וואס דא וועט זיין. איהם האט זיך ניט געגלויבט אז סאלווא, אזא פארוואגעלטער, אזא אפגעריסענער, מיט דעם שטיק ברויט אונטער דעם אלטען צופליקטען ראק, זאל אריינגעהן אין א קאווע-הויז, זיך זיצען ביי א טישעל אין דער ווארעם, ביים פראהליכען שיין פון די לאמפען.

א מינוט האט ער געוואַרט וואס עס וועט ווייטער זיין. נאכדעם האט ער דערזעהן ווי יענער שלעפט זיך אוועק ווייטער לאנגזאם, מיעד, גלייך ווי איהם געפעלט ניט די קאפיינע, וואס איז געווען כמעט לעער אהן געסט. וואס זוכט ער? וואס לויפט ער ארום שוין פון אין דער פריה אונ ווארפט זיך פון איין עק צום צווייטען אין דעם פראהליכען, לעבעדיגען פאריז, ער, אזא אויסגעהונגערטער, אזא אויסגעמוטשעטער? יעצט שלעפט ער שוין קוים די פיס; ווי עס שיינט האט זיך שוין אויסגעשעפט זיין גאנצער מוטה, זיין גאנץ ענערגיע. ער איז צוגעגאנגען צו א קליין שטיבעלע אין זייט גאס, וואו מען פארקויפט צייטונגען, אונ זיך אנגעשפארט א ווילע. נאכדעם האט ער ווייטער אויסגעגלייכט די ביינער אונ אנגעהויבען פאמעלאך געהן, זוכען עטוואס...

דערווייל איז געשעהן א נייער צופאלל, וואס האט פ ע ר'ן נאך מעהר אויפגערעגט. פון דער גאס „קאמארטען" איז אנגעקומען א הויכגעוויקסיגער, פוללער הערר, צוגעגאנגען צו סאלוואן אונ איהם געדריקט די האנד. אנפאנגס האט דער גייסטליכער געצווייפעלט, באלד אבער האט ער גוט דערקענט, אז דאס איז זיין ברודער ג י ל י א ם. אונ ווירקליך, דאס איז טאקי געווען ג י ל י א ם מיט זיינע שניי-ווייסע געדיכטע האר, אבוואהל ער איז מעהר ניט אלט ווי זיעבען אונ פערציג יאהר, מיט די גרויסע וואנסען שווארץ ווי קאהל, אהן א איינציג גרויען האר, וואס דאדורך זעהט אויס דאס פנים ענערגיש, פול לעבען. דער שטערן איז הויך אונ שטרענג; אויפ'ן לינקען שלייף איז קענטיג א ריץ פון א נ'אלטער ראנע; דאס גאנצע געזיכט איז זעהר היבש, הארט, פארמאכט אין זיך, אונ דאך שוועבט אויף איהם א גוטסקייט ווען ער טהוט א שמייכעל אונ ווייזט ארויס די שאנע ווייסע צאהן.

פ ע ר האט זיך דערמאנט וואס מאראם ט ע א ד א ר האט איהם היינט אין דער

פְרִיה עֶרְצֶאהְלְט. דֶער בְּרוּדֶער פְלֶעגְט מַאנְכֶעס מָאל, פוּן גְרוֹים רַחֲמָנוּת, גֶעבֶּען סַאלְוַואן אַרְבֵּייט. דַארוּם אִיז עֶר יֶעצְט אַזוֹי פְרַיינְדְלִיךְ צוּגֶעגַאנְגֶען אוּנ אָנְגֶע־הוֹיבֶּען רֶעדֶען מִיט אִיהְם. דֶער מֶעכַאנִיק אָבֶּער אִיז צוּמִישְׁט גֶעוָוארֶען פוּן דֶער בֶּעגֶעגְנִישׁ, הָאט נִיט גֶעקָאנְט אַיינְשְׁטֶעהְן אוֹיף אַ נְ'אָרְט, זִיךְ גֶעקַייקֶעלְט אוֹיף דִי פִּיסְם, גְלַייךְ עֶר אַיילְט זִיךְ וַוייטֶער וַואנְדְרֶעוֶוען. גִילְיָאם הָאט דָאס בֶּעמֶערְקְט, גֶעזֶעהְן אַז סַאלְוַוא וִויל אִיהְם נִיט קְלָאר עֶנְטְפֶערְן אוֹיף זַיינֶע פְרַאגֶען, אִיז עֶר פוּן אִיהְם אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען, אָבֶּער בַּאלְד שְׁטֶעהְן גֶעבְּלִיבֶּען, אוּמְגֶעקֶעהְרְט זִיךְ אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען קוּקֶען ווִי יֶענֶער לָאזְט זִיךְ גֶעהְן מִיעד, אָהְן כֹּחוֹת, צְווִישֶׁען דֶעם גֶעדִיכְטֶען עוֹלָם. ווִי עֶס שַׁיינְט זַיינֶען גִילְיָאם'ס גֶעדַאנְקֶען גֶעוֶוען יֶעצְט זֶעהְר עֶרְנְסְטֶע, אוּנְרוּהִיגֶע, וַוייל פְּלוּצְלִינְג אִיז עֶר צוּרִיקְגֶעגַאנְגֶען אוּנ גֶענוּמֶען נָאכְקוּקֶען דֶעם אַרְבֵּייטֶער פוּן דֶער וַוייטֶענְס אוּנ קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאפְּגֶעלָאזְט פוּן אִיהְם.

פְּיֶער הָאט אוּנְרוּהִיג בֶּעטְרַאכְט דִי גַאנְצֶע סְצֶענֶע. זַיין נֶערְווֶענֶער פָארְגֶע־פִיהְל אַז עֶס דַארְף גֶעשֶׁעהְן עֶפֶּעס אַ גְרוֹיס אוּמְגְלִיק, דֶער חְשַׁד וָואס הָאט זִיךְ אִין אִיהְם דֶערְוֶועקְט דוּרְךְ דִי שְׁטֶאנְדִיגֶע בֶּעגֶעגְנִישֶׁען וָואס עֶר בֶּעגֶעגֶענְט אַלְץ סַאלְוַוא'ן, אוּנ דִי פֶּערְווַאוּנְדֶערוּנְג, וָואס דֶער בְּרוּדֶער הָאט זִיךְ אוֹיךְ דָא אַרַיינְגֶעמִישְׁט — דָאס אַלֶעס הָאט אִיהְם שְׁרֶעקְלִיךְ בֶּעאוּנְרוּהִיגְט אוּנ צוּרֵייצְט. מֶען מוּז דוּרְכְאוֹיס זִיךְ דֶערְוִויסֶען וָואס גֶעהְט דָא פָאר, מֶען מוּז נָאכְגֶעהְן דִי בֵּיידֶע, זֶעהְן, בֶּעטְרַאכְטֶען, אוּנ אֶפְשַׁר שְׁטֶערְן זֵיי . . .

גַאנְץ פָארְזִיכְטִיג הָאט עֶר זִיךְ גֶעלָאזְט גֶעהְן הִינְטֶער זֵיי. אוּנ ווִי פֶּערְווַאוּנְ־דֶערְט אִיז עֶר גֶעוָוארֶען זֶעהֶענְדִיג, אַז סַאלְוַוא, אוּנ גִילְיָאם גְלַייךְ נָאךְ אִיהְם, פַארְקִירֶעוֶוען זִיךְ אוֹיף דֶער גָאדְא דֶע־מָארוּאַ גַאס, וואוּ בַּארָאן דִיוִוילְיַאר וָואהְנְט. וֶועלְכֶער פַארְבָּארְגֶענֶער שִׁיקְזַאל שְׁלֶעפְּט אִיהְם הַיינְט צוּרִיק אוֹיף דֶער זֶעלְבֶּער גַאס, וואוּ עֶר הָאט פְרִיהֶער גֶעגַארְט צוּ זַיין אוּנ נָאר דוּרְךְ לַאוְויָאזְס טוֹידְט אִיז עֶר אַהִין שׁוֹין מֶעהְר נִיט גֶעגַאנְגֶען? . . . אַ וַויילֶע הָאט עֶר סַאלְוַואן פַארְלָארֶען פוּן דִי אוֹיגֶען, בַּאלְד אָבֶּער אִיז זַיין אוּנְרוּה נָאךְ שְׁטַארְקֶער גֶעוָוארֶען, דֶערְזֶעהֶענְדִיג דֶעם אַרְבֵּייטֶער אוֹיפְ'ן טְרָאטוּאַר גֶעגֶענְאִיבֶּער דִיווִילְיַארְס פַּאלַאץ, אוֹיף דֶעם זֶעלְבֶּען אָרְט וואוּ עֶר אִיז גֶעשְׁטַאנְעֶן הַיינְט אִין דֶער פְרִיה.

דִי טוֹיעֶרֶען פוּן פַּאלַאץ זַיינֶען גֶעוֶוען אָפְּעֶן אִין דֶער גַאנְצֶער בְּרֵייט, וַוייל מֶען הָאט הַיינְט רֶעפֶּערִירְט דֶעם בְּרוּק, אוּנ יֶעצְט אַז דִי בַּעֲלֵי־מְלָאכוֹת זַיינֶען אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אִיז דִי אֶפְּפְנוּנְג גֶעבְּלִיעבֶּען פִינְסְטֶער, שְׁוַוארְץ. דִי גַאנְצֶע גַאס אִיז אוֹיךְ גֶעוֶוען טוּנְקֶעל בֶּעלַייכְט מִיט גַאז לַאמְטֶערְנְס. עֶטְלִיכֶע וַוייבֶּער זַיינֶען פַארְבַּייגֶעגַאנְגֶען אוּנ סַאלְוַוא הָאט זֵיי גֶעמוּזְט אָפְּטְרֶעטְטֶען פוּן טְרָאטוּאַר, בַּאלְד אָבֶּער הָאט עֶר זִיךְ צוּרִיק גֶעשְׁטֶעלְלְט אוֹיפְ'ן פְרִיהֶערִיגֶען אָרְט, פַארְרוֹיכֶערְט אַ שְׁטִיקֶעל צִיגַאר, וֶועלְכֶען עֶר הָאט וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ עֶרְגֶעץ אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען פוּן אוּנְטֶער אַ טִישֶׁעל אִין אַ קַאוֶוע־הוֹיז, אוּנ גֶעשְׁטַאנֶען אוּמְבֶּעוֶועגְט, גֶעדוּלְדִיג אַנְטְקֶעגֶען פַּאלַאץ.

פְּיֶער'ן איז אַרויף אויף דִי גֶערַאנְקֶען , אַז עֶס וָואלְט גְלַייךְ גֶעוֶוען עֶר זָאל צוּגֶעהְן צוּ דֶעם מֶענְשֶׁען אוּנ אָנְהויבֶּען רֶעדֶען מִיט אִיהְם . אִיהְם הָאט אָבֶּער אָפְּגֶעהַאלְטֶען דֶער בְּרוּדֶער , וָואס הָאט זִיךְ פַארְשְׁטֶעקְט נִיט וַוייט , הִינְטֶער אַ טוּיֶער — פְּיֶער הָאט דָאס גוּט גֶעזֶעהְן — אוּנ הָאט אויךְ אַכְטוּנְג גֶעגֶעבֶּען אוּנ גֶעשְׁטַאנְגֶען אָנְגֶעגְרֵייט זִיךְ אַריינְמִישֶׁען . . . אַלְזָא איז פְּיֶער גֶעבְּלִיבֶּען פוּן דֶער וַוייטֶענְס אוּנ קֵיין אויג נִיט אַרָאבְּגֶענוּמֶען פוּן סַאלְוַואן וָואס אִיז אַלְץ גֶעשְׁטַאנֶען אוּנ גֶעטְשַׁאטֶעוֶועט אוּנ גֶעקוּקְט אַמָאל אויף דִי פִינְסְטֶערֶע טוּיֶערֶען אוּנ אַמָאל אִין דֶער זַייט , צוּ דִי בּוּלְוַוארֶען , גְלַייךְ עֶר וַוארְט אַז אִימֶעצֶער זָאל אָנְקוּמֶען .

בַּאלְד אִיז ווירְקְלִיךְ אָנְגֶעפָאהְרֶען דִיוִוילַיארְס קַארֶעטֶע , גֶעשְׁפַּאנְט צוּ צְוֵויי גְרֶאסַארְטִיגֶע פֶערְד , מִיט אַ קוּטְשֶׁער אוּנ אַ לָאקַאי אִין טוּנְקֶעל-גְרִינֶע קְלֵיידֶער מִיט גָאלְדֶענֶע פַּאסֶען ;

דִי קַארֶעטֶע , וָואס אַלֶע טָאג פְלֶעגְט זִי אִין דֶער שָׁעָה בְּרֶענְגֶען אַ הֵיים דֶעם פָאטֶער אָדֶער דִי מוּטֶער , הָאט יֶעצְט גֶעפִיהְרְט נָאר דִי צְוֵויי קִינְדֶער : קַאמִילַא אוּנ הְיַאצִינְט . זֵיי זַיינֶען גֶעפָאהְרֶען פוּן דֶער מוּזִיקַאלִישֶׁער פֶערְוַוייְלוּנְג בַּיי דֶער פִירְשְׁטִין רֶע-הַארְפ . זֵיי הָאבֶּען גֶעפְּלוֹידֶערְט צְווִישֶׁען זִיךְ , גֶעפִיהְרְט רוּהִיג אַ אוּנְפֶערְשֶׁאמְטֶען שְׁמוּעֶס , גְלַייךְ זֵיי ווילְלֶען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערְן אִיבֶּערְרַאשֶׁען מִיט זֵייעֶר פְרֶעכְהַייט .

— דִי פְרוֹיעֶנְצִימְמֶער זַיינֶען מִיר עֶקֶעלְהַאפְט , נִמְאַס וּמָאוּס ! — הָאט הְיַאצִינְט גֶעזָאגְט — וָואס קָאן זַיין עֶרְגֶער פוּן זֵייעֶר רֵיחַ ? אַ חוּץ דֶעם , דִי שְׁטֶענְדִיגֶע מוֹרָא פַאר אַ קִינְד . . .

— אַלְץ זַיינֶען זֵיי בֶּעסֶער פוּן דַיין אַנְדְרוֹגִינוֹס וְשֶׁארְז עֶלְמָאן . אִיבֶּרִיגֶענְס , דוּ הָאסְט נָאר לִיעבּ צוּ בְּרִיהְמֶען זִיךְ . בֶּעסֶער וָואלְסְט דוּ זִיךְ צוּנוֹיפְגֶעקוּמֶען מִיט דֶער פִירְשְׁטִין . זִי שְׁטַארְבְּט נָאךְ דִיר !

— אָ , דִי פִירְשְׁטִין . . . זִי אִיז מִיר שׁוֹין טַאקִי אוֹיפְ'ן אֶמֶת דֶערֶעסֶען גֶעוָוארֶען !

הְיַאצִינְט הָאט אַלְצְדִינְג אָבְּגֶעלֵייקֶענְט : נִיטָא קֵיין לִיעבֶּע , נִיטָא קֵיין זְכָרִים אוּנ נִיטָא קֵיין נְקֵבוֹת . אַלְץ אִיז פּוּסְט , פַאלְשׁ , עֶקֶעלְהַאפְט . קַאמִילַא , וָואס אִיז אַלְץ גֶעוֶוען צוּרֵייצְט אוּנ גֶעצִיטְטֶערְט פוּן כַּעַס , הָאט וַוייטֶער גֶערֶעדְט :

— דוּ וֵוייסְט , דִי מַאמָא אִיז וַוייטֶער דָארְט , מִיט אִיהְם .

זִי הָאט נִיט בֶּעדַארְפְט רֶעדֶען דַייטְלִיכֶער , דֶער בְּרוּדֶער הָאט אִיהְר גוּט פֶערְשְׁטַאנְדֶען ; זֵיי הָאבֶּען זֶעהְר אָפְט גֶערֶעדְט פוּן דֶעם אוּנ זִיךְ גָאר נִיט גֶעשֶׁעמְט .

— נוּ , וָואס גֶעהְט עֶס דִיךְ אָן ? לָאז זִי זִיךְ דָארְט פְרֶעהֶען מִיט'ן לִיעבֶּען פְרַיינְד זְשֶׁערַאר ! — הָאט הְיַאצִינְט גַאנְץ רוּהִיג גֶעעֶנְטְפֶערְט . דֶערְפִיהְלֶענְדִיג אָבֶּער ווִי אִיהְר הָאט אַ טְרָאג גֶעטְהוּן פוּן אָרְט , הָאט עֶר גֶעזָאגְט :

— אַהַא , דוּ לִיעבְּסְט אִיהְם נָאךְ אַלְץ אוּנ ווילְסְט אִיהְם פַאר זִיךְ צוּנֶעהְמֶען !

— נוּ, יָא, אִיךְ ווִילל אוּנ עֶר װֶעט זַיין מַיינֶער!

אִין אִיהְרֶע װֶוארְטֶער הָאט גֶעקְלוּנְגֶען אִיהְר גַאנְצֶע בִּיטְטֶערְקַייט, אִיהְר אַייפֶערְזוּכְט, אִיהְרֶע יְסוּרִים וָואס אַלְלֶע פֶערְוַוארְפֶען זִי, דִי קַאלֶעקֶע, אוּנ וָואס דִי מוּטֶער אִיז נָאךְ בִּיז הַיינְט שֶׁאן אוּנ גֶעהְמְט בַּיי אִיהְר צוּ דֶעם גֶעלִיעבְּטֶען.

— עֶר װֶעט זַיין, עֶר װֶעט זַיין דַיינֶער — הָאט הְיַאצִינְט פָּאטַאקֶעוֶועט אוּנ זִיךְ גֶעפְרֵייט וָואס עֶר קָאנְן זִיךְ רֵייצֶען מִיט דֶער שְׁוֶועסְטֶער, פַאר װֶעלְכֶער עֶר הָאט מוֹרָא גֶעהַאט — עֶר װֶעט זַיין דַיינֶער אַז עֶר װֶעט נָאר װֶעלֶען. עֶר הָאט דִיךְ אָבֶער נִיט לִיעבּ...

— עֶר הָאט מִיךְ לִיעבּ! — הָאט קַאמִילְלַא ווִילְד גֶעשְׁרִיעֶן — עֶר אִיז זֶעהְר פְרַיינְדְלִיךְ צוּ מִיר, מֶעהְר בֶּעדַארְף אִיךְ נִיט!

הְיַאצִינְט הָאט זִיךְ אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען פַאר אִיהְר בֶּאזֶען פִינְסְטֶערֶען בְּלִיק, אִיהְרֶע קְלֵיינֶע הֶאנְטְלִיךְ וָואס הָאבֶּען זִיךְ צוּנוּמֶען אוּנ צוּרִיק צוּנוֹיפְגֶענוּמֶען ווִי דִי נֶאגִיל פוּן אַ חַיָה־רָעָה. אַ וַוייבֶעלֶע הָאט עֶר גֶעוַוארְט אוּנ נָאכְדֶעם גֶעפְרֶאגְט:

— אוּנ וָואס זָאגְט דֶער פַּאפַּא?

— אָה, אִיהְם אִיז אַלְץ אֵיינְס, אַבִּי עֶר זָאל פוּן פִיעֶר בִּיז זֶעקְס קָאנֶען זִיצֶען בַּיי יֶענֶער...

הְיַאצִינְט הָאט גֶעלַאכְט. צְווִישֶׁען זִיךְ פְלֶעגֶען זֵיי דָאס אָנְרוּפֶען „דֶעם פַּאפַּאס פֶערְשַׁייטְקַייט". קַאמִילְלַא פְלֶעגְט שְׁטֶאנְדִיג אָבְשְׁפֶּעטֶען פוּן דֶעם, אוּיסֶער אִין דִי טֶאג װֶען דִי מוּטֶער אִיז אוֹיךְ עֶרְגֶעץ אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען זוּכֶען פֶערְגְנִיגֶען.

דִי פַּארְמַאכְטֶע קַארֶעטֶע אִיז אַרַיינְגֶעפָאהרֶען אִין דֶער שְׁמָאלֶער גֶאסְסִיל אוּנ אִיז גֶעפְלוֹיגֶען אַלְץ נֶאהֶנְטֶער אַהֵיים. אִין דֶער זֶעלְבֶּער מִינוּט אִיז אַ מֶאדֶעל פוּן אַ יָאהר 18, אַ מָאדִיסְטְקֶע, גֶעשְׁווִינְד אַרִיבֶּער דִי גַאס, זִי זָאל אוּסְפֶּעיֶען אַרַיינְגֶעהן אִין טְהוֹיעֶר פְרִיהֶער ווִי דִי קַארֶעטֶע. זִי הָאט גֶעטְרָאגֶען אִין אַ פַּאפִּירֶען שַׁאכְטֶעל אַ הוּט פַאר דֶער בַּארָאנֶעסְסֶע אוּנ גֶעהֶענְדִיג אִיבֶּער'ן בּוּלְוַואר הָאט זִי גֶעגֶענֶעצְט אִין אַלְלֶע זַייטֶען. זִי אִיז גֶעוֶוען אַ בְּלָאנְדִינְקֶע, מִיט בְּלוֹיֶע אוֹיגֶען, אַ רָאזָאוֶוען נֶאזִיל, דִי לִיפֶּען הָאבֶּען שְׁטֶאנְדִיג גֶעלַאכְט — מִיט אֵיין וָוארְט: זֶעהר אַ לִיעבֶּעס פְרֵיילַיין. תֵּכֶף נָאךְ אִיהר הָאט סַאלְוַוא גֶעוָוארְפֶען דֶעם לֶעצְטֶען בְּלִיק אוֹיף דֶער קַארֶעטֶע אוּנ מִיט אֵיין שְׁפְּרוּנְג אִיז עֶר שׁוֹין גֶעוֶוען אִין טְהוֹיעֶר. בַּאלְד אִיז עֶר פוּן דָארְט צוּרִיק אַרוֹיסְגֶעלָאפֶען אוּנ פַארְשְׁווּאוּנְדֶען גֶעוָוארֶען אִין דֶער דוּנְקֶעלֶער גַאס.

וָואס אִיז נָאכְדֶעם גֶעשֶׁעהן? פְּיֶער הָאט זִיךְ שְׁפֶּעטֶער דֶערְמָאנְט, אַז װֶען דִי קַארֶעטֶע הָאט זִיךְ פַארְקֶערֶעוֶועט אַרַיינְפָאהרֶען אִין טְהוֹיעֶר אִיז אָנְגֶעקוּמֶען פוּן דֶער זַייט אַ קְלֵיין וֶואגִיל, וָואס פִיהְרְט בַּאגַאזְשׁ פוּן דֶער בַּאהן, אוּנ דִי קַארֶעטֶע אִיז אַ וַוייבֶעלֶע שְׁטֶעהן גֶעבְּלִיעבֶּען, אִין דֶער זֶעלְבֶּער סֶעקוּנְדֶע װֶען דָאס מֶאדֶעל פוּן מָאדֶען־מַאגַאזִין אִיז אַרַיין אִין טְהוֹיעֶר. מִיט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע דְרִיקוּנְג אִין הַארְצֶען הָאט פְּיֶער גֶעזֶעהן אַז זַיין בְּרוּדֶער גִילְיָאם הָאט אוֹיךְ גֶענוּמֶען לוֹיפֶען גֶעשְׁווִינְד צוּם טְהוֹיעֶר, גְלַייךְ ווִי פְּלוּצְלִינְג הָאט עֶר עֶפֶּעס עֶנְטְדֶעקְט, אָדֶער ס'אִיז מְקוּיָם גֶעוָוארֶען

דָאס וָואס עֶר הָאט זִיךְ פְרִיהֶער אָנְגֶעשְׁטוּיסֶסְען. אוּנ עֶר, פְּיֶער, הָאט גֶעפִיהלְט, אַז דָא וֶועט גֶעוִויס גֶעשֶׁעהן עֶפֶּעס אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער צוּפַאלל. עֶר הָאט גֶעוָואלְט שְׁרַייֶען, גֶעוָואלְט לוֹיפֶען, אָבֶּער אַ פַארְבָּארְגֶענֶע קְרַאפְט הָאט אִיהם צוּגֶעשְׁמִידְט צוּם טְרָאטוּאַר, אַ בְּלַייֶענֶע הַאנְד הָאט צוּנוֹיפְגֶעשְׁטִיקְט זַיין הַאלְז. פְלוּצְלִינְג הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ זֶעץ וִוי אַ דוּנֶער, אַ מוֹרָאדִיגֶער קְלַאפּ, עֶס הָאט עֶפֶּעס שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעפְּלַאצְט אוּנ צוּרִיסְסֶען, גְלַייךְ וִוי דִי עֶרְד וָואלְט זִיךְ גֶעשְׁפָּאלְטֶען אוּנ דֶער פַּאלַאץ וָואלְט אַיינְגֶעפַאלֶען... דִי שׁוֹיבֶען אִין אַלֶע פֶענְסְטֶער פוּן דִי נָאהֶענְטֶע הַייזֶער הָאבֶּען גֶעקְלוּנְגֶען אוּנ זִיךְ גֶעשִׁיטֶט אוֹיף דֶער עֶרְד וִוי אַ הָאגֶעל. דִי גַאנְצֶע גַאס אִיז אַ וַויילֶע בֶּעלַייכְט גֶעוָוארֶען מִיט אַ הֶעלִישֶׁען פַייֶער, סְ'אִיז גֶעוָוארֶען אַזַא רוֹיךְ, אַזַא שְׁטוֹיבּ, אַז דִי פַארְבְּלֶענְדֶעטֶע פַארְבַּייגֶעהֶער הָאבֶּען גֶעשְׁרִיֶען פוּן שְׁרֶעק: זֵיי הָאט גֶעדַאכְט אַז זֵיי פַאלֶען אַרַיין אִין אַ פַייֶערִיגֶען אָפְּפֶּענֶעם תְּהוֹם.

פְּ יֶ ע ר הָאט שׁוֹין אַלְץ פֶערְשְׁטַאנֶען... אִין זֶאקִיל פוּן דִי אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען, דָאס פּוּסְטֶע, דָאס לֵיידִיגֶע אָהן גֶעצַייג, אִיז גֶעלֶעגֶען בֶּעהַאלְטֶען אַ בָּאמְבֶּע...

עֶר הָאט זִיךְ גֶענוֹי פָארְגֶעשְׁטֶעלְט דִי בָּאמְבֶּע, וָואס הָאט אַרוֹיסְגֶעסְטַארְטְשֶׁעט פוּן אוּנְטֶער'ן צוּרִיסְסֶענֶעם רָאק — וֶועהרֶענְד עֶר הָאט גֶעגְלוֹיבְּט אַז דָאס אִיז אַ שְׁטִיק בְּרוֹיט, וָואס דֶער אַרְבֵּייטֶער טְרָאגְט אַהֵיים פַאר דֶער פְרוֹי מִיט'ן קִינְד. נָאכְ'ן אַרוּמְשְׁפַּאצִירֶען אִיבֶּער דֶעם גַאנְצֶען גְלִיקְלִיכֶען פַּארִיז, הָאט זִי לְסוֹף גֶעפְּלַאצְט אוּנ אוֹיסְגֶעשָׁאסֶען דָא, אוֹיפְ'ן שְׁוֶועל פוּן דֶעם גְרוֹיסֶען אַדִיר, דֶעם מִילְיָאנֶער וָואס רֶעגִירְט מִיט'ן גָאלְד.

פְּיֶערְ'ס אֵיינְצִיגֶע זָארְג אִיז יֶעצְט גֶעוֶועזֶן נָאר וֶועגֶען בְּרוּדֶער גִ י לְ יָ א ם, וָואס אִיז גֶעוֶוען אִין דֶעם טוֹיעֶר וואוּ עֶס הָאט גֶעזֶעצְט פַייֶער אוּנ רוֹיךְ וִוי פוּן אַ פַייֶערְדִיגֶען בַּארְג. אַנְפַאנְגְס הָאט עֶר קֵיין זַאךְ נִיט דֶערְקֶענְט; אַ שַׁארְפֶער רוֹיךְ הָאט אַלְסְדִינְג פַארְשְׁטֶעלְט. נָאכְדֶעם הָאט עֶר דֶערְזֶעהן צוּפְלַאצְטֶע וֶואנְט, דֶער אוֹיבֶּערְשְׁטֶער עֶטַאז אִיז צוּשִׁיטֶט, דֶער פְלַאסְטֶער אוּנְטֶען אִיז אוֹיסְגֶערִיסֶען, שְׁטִיקֶער זַיינֶען צוּשְׁלַיידֶערְט אִין אַלֶע זַייטֶען. אוֹיפְ'ן גַאס אִיז אַלְץ גַאנְץ גֶעבְּלִיבֶּען — דִי קַארֶעטֶע אוּנ דִי פֶערְד, אֲפִילוּ דֶער קַאסְטֶען פוּן קַארֶעטֶע אִיז גֶעבְּלִיבֶּען נִישְׁט אָנְגֶערִיהרְט. נָאר דָאס בְּלָאנְדֶע מֶאדִיל פוּן מַאגַאזִין, מִיט דֶעם שֶׁאנֶעם גֶעזִיכְט, אִיז גֶעלֶעגֶען מִיט דֶער פְלֵייצֶע אַרָאפּ, מִיט אַ צוּרִיסְסֶען בּוֹיךְ. אִיהר צַארְט פָּנִים, דִי לִיכְטִיגֶע אוֹיגֶען, דֶער שְׁמֵייכֶעל זַיינֶען אוֹיךְ גֶעבְּלִיבֶּען נִיט אָנְגֶערִיהרְט. פוּן דֶעם שַׁאכְטֶעל, וָואס אִיז גֶעלֶעגֶען נֶעבֶּען אִיהם, אִיז אַרָאפְּגֶעפְלוֹיגֶען דָאס דֶעקֶעל אוּנ פוּן אִינְוֶוענְדִיג זִיךְ אַרוֹיסְגֶעקַייקֶעלְט אַ הִיטְטֶעלֶע, לַייכְט וִוי פּוּךְ, שֶׁאן ווי אַ בְּלוּם.

דוּרְךְ אַ וואוּנְדֶער אִיז גִילְיָאם גֶעבְּלִיעבֶּען לֶעבֶּען אוּנ שׁוֹין גֶעשְׁטַאנְגֶען אוֹיף דִי פִּיסס, נָאר פוּן דֶער לִינְקֶער הַאנְד הָאט גֶעזֶעצְט דָאס בְּלוּט וִוי פוּן אַ קְוַואל — דִי קוֹיל הָאט אִיהם צוּרִיסְסֶען דָאס גֶעלֶענְק. דִי וָואנְסֶען זַיינֶען אָפְּגֶעסְמַאלֶעט, אוּנ עֶר אִיז אַזוֹי צוּשְׁלָאגֶען אוּנ פַארְטוּמְמֶעלְט אַז עֶר טְרֵייסְסֶעלְט זִיךְ וִוי אִין פִיבֶּער. דָאךְ הָאט עֶר בַּאלְד דֶערְקֶענְט דֶעם בְּרוּדֶער, אוּנ וִוי סְ'שַׁיינְט, גָאר נִיט גֶעוואוּנְדֶערְט

זִיךְ וִוי קוּמְט דֶער בְּרוּדֶער אַהֶער. אַז דֶער לַאנְגְפֶערְלָארֶענֶער בְּרוּדֶער אִיז יֶעצְט דָא, מִן הַסְתָּם בְּרוֹיכְט עֶר צוּ זַיין. עֶר הָאט בַּאלְד אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁרַייעֶן צוּ אִיהם מִיט אַ שׁוֹידֶער:

— פִיהר מִיךְ אַוֶועק, פִיהר מִיךְ... צוּ דִיר אַהֵיים, אִין נֵיילִי, אַךְ, פִיהר מִיךְ גֶעשְׁווִינְדֶער!

— אִיךְ הָאבּ אִיהם חוֹשֵׁד גֶעוֶוען — הָאט עֶר וַוייטֶער גֶערֶעדְט אוּנ גֶעמֵיינְט סַאלְוַואן — אַז עֶר הָאט בַּיי מִיר גֶעגַנְבֶעהט אַ כָּאמְבֶּע, נָאר אֵיינֶע, צוּם גְלִיק, זָאנְסְט וָואלְט דֶער גַאנְצֶער טְהֵייל פוּן שְׁטָאדְט צוּפְלוֹיגֶען אִין דֶער לוּפְט... אַךְ, אוּמְגְלִיקְלִיכֶער! אִיךְ הָאבּ נִיט אוּסְפֶּעיֶעט אָנְטְרֶעטֶען מִיט'ן פוּס אוֹיפְ'ן קְנוֹיט.

מִיט גַאנְץ קְלָארֶע גֶעדַאנְקֶען, וִוי עֶס טְרֶעפְט אַמָאל אַ מֶענְשֶׁען אִין דֶער גְרֶעסְטֶער גֶעפַאהר, הָאט פְּיֶער אִין דֶער זֶעלְבֶּער סֶעקוּנְדֶע זִיךְ דֶערְמָאנְט, אַז פוּן פַּאלַאץ אִיז דָא נָאךְ אַ צְוֵוייטֶער אַרוֹיסְגַאנְג אוֹיף דֶער וִוינְיָאן גַאס. עֶר הָאט גְלַייךְ בֶּערֶעכֶענְט וִוי גֶעפֶאהרְלִיךְ עֶס וָואלְט גֶעוֶוען פַאר'ן בְּרוּדֶער, וֶוען מֶען זָאל זִיךְ דֶערְווִיסֶען אַז עֶר אִיז פַארְמִישְׁט אִין דֶעם עֵסֶק. עֶר הָאט גִילְיָאמֶען בַּאלְד אַרוֹיסְגֶעפִיהרְט אִין דֶער דוּנְקֶעלֶער גַאס, פַארְבּוּנְדֶען דִי בְּלוּטִיגֶע הַאנְד מִיט אַ נָאז-טִיכֶעל אוּנ גֶעהֵייסֶען זִי אַרַיינְשְׁטֶעקֶען אוּנְטֶער'ן פַּאלְטָא.

— פִיהר מִיךְ אַוֶועק — הָאט גִילְיָאם וַוייטֶער גֶעזָאגְט טְרֵייסְלֶענְדִיג זִיךְ — צוּ דִיר, אִין נֵיילִי, נִיט צוּ מִיר אַהֵיים...

— יָא, יָא, בֶּערוּהִיג דִיךְ. וַוארְט, אִיךְ וֶועל צוּרוּפֶען אַ קָאטְשׁ.

עֶר הָאט אַרוֹיסְגֶעפִיהרְט דֶעם בְּרוּדֶער אוֹיפְ'ן בּוּלְוַואר אוּנ גֶעשְׁווִינְד גֶענוּמֶען ווּכֶען אַ קָאטְשׁ. אָבֶּער דֶער דוּנֶער פוּן דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער בָּאמְבֶּע הָאט אִיבֶּערְגֶעקֶעהרְט דֶעם גַאנְצֶען קְוַוארְטַאל מִיט דִי פִּיס אַרוֹיף. דִי אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶענֶע פֶערְד הָאבֶּען זִיךְ גֶעשְׁטֶעלְט דִיבָּאם, דִי מֶענְשֶׁען זַיינֶען גֶעלָאפֶען וִוי מְשׁוּגָעִים, וואוּהִין דִי אוֹיגֶען טְרָאגֶען. פָּאלִיצֵיי אִיז בַּאלְד אָנְגֶעלָאפֶען, אַ מַחֲנֶה מֶענְשֶׁען הָאבֶּען שׁוֹין פַארְשְׁפַּארְט דֶעם אַרַיינְגַאנְג אִין דֶער גַאס גָאדָא-דֶע-מָארוּאַ, וָואס אִיז גֶעוֶוען פִינְסְטֶער וִוי אַ גְרוּבּ, וַוייל אַלֶע לַאמְטֶערְנֶס זַיינֶען גֶעוָוארֶען אוֹיסְגֶעלָאשֶׁען. אוּנ דֶער טְרֶעגֶער פוּן „פָאלְקְס שְׁטִימְמֶע" אוֹיפְ'ן בּוּלְוַואר הָאט נָאךְ אַלְץ גֶעשְׁרִיעֶן וֶועגֶען סְקַאנְדַאל מִיט דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהְנֶען; וֶועגֶען דִי צְוֵויי-אוּנ-דְרַייסִיג אִיבֶּערְגֶעקוֹיפְטֶע דֶעפּוּטַאטֶען אוּנ וֶועגֶען דֶעם, אַז דָאס מִינִיסְטֶערְיוּם וֶועט בַּאלְד פַאלְלֶען.

עֶנְדְלִיךְ אִיז פְּיֶער'ן גֶערָאטֶען גֶעפִינֶען אַ קַארֶעטֶע. הִינְטֶען אִיז אִימִיצֶער עֶלָאפֶען אוּנ גֶעשְׁרִיעֶן דֶעם צְוֵוייטֶען:

— אַוַדַאי אִיז דִי בָּאמְבֶּע יֶעצְט פַאר'ן מִינִיסְטֶערְיוּם וִוי גֶעוואוּנְשֶׁען...

בֵּיידֶע בְּרִידֶער הָאבֶּען זִיךְ גֶעזֶעצְט אִין קַארֶעטֶע אוּנ אַוֶועקְגֶעפָאהרֶען. אִיבֶּער עֶם רוֹישֶׁענְדִיגֶען פַּארִיז הָאט זִיךְ אוֹיסְגֶעשְׁפְּרֵייט אַ פִינְסְטֶערֶע נַאכְט, אַ חֹשֶׁךְ'דִיגֶע אכְט, אוּנ דִי שְׁטֶערְן אִין הִימְמֶעל זַיינֶען טוּנְקֶעל גֶעוָוארֶען אִין דֶעם פַארְעפּוּשְׁ'טֶען ווּמַאן פוּן עֲבֵירוֹת, הַאס, נִיעֶדֶערְטְרֶעכְטִיגְקַייט וָואס הָאט גֶעשְׁטִיגֶען פוּן דִי דֶעכֶער.

עס רוקט זיך, עס קומט אָן דער יום־הדין, דער גערעכטער משפּט פאר דעם היינטיגען סדום...

צווייטער טהייל

I.

אין אַ פערוואָרפען גאס אין פּאריזער קוואַרטאל גיילי, וואו מען זעהט ניט קיין לעבענדיגען מענשען קוים ווערט נאכט, איז דאס קליין הייזעל מיט זיינע פעסט־פערמאַכטע לאַדענס געווען פארזונקען אין אַ טיעפען שלאף; דורך די שפּאַלטליך האט מען ניט געזעהן דעם מינדסטען שיין. אַ טיעפע שטילקייט האט אויך געהערשט הינטער דעם הייזעל, אין דעם לעערען, טוידטען גאָרטיל.

פּיער, וואָס האָט געפיהרט דעם פערוואונדעטען ברודער אין דער געדונגענער קאַרעטע, האָט זיך דעם גאַנצען וועג געשראָקען, דער געראַנעטער זאָל ניט חלשן. גילְיאם איז געזעססען אָנגעלעהנט אָהן כּחות, אונ האָט קיין איינציגעס וואָרט ניט אַרויסגערעדט. די צוויי ברידער האָבען געהאט געניג צו פראַגען אונ ענטפערן איינער דעם אַנדערן אָבער יעצט, אין אַזא צושטאנד, איז דאס רעדען פאר ביידען שווער געוועזען. דער גייסטליכער האָט זיך אָבער שרעקליך בעאונרוהיגט פון דעם ברודערס וואונד, ער איז געזעססען אונ געקלעהרט, צו וועלכען חירורג זאָל ער געהן, וועלכען חירורג מאג מען געטרויען אַ סוד אונ זיין זיכער אַז ער וועט קיינעם ניט ערצאהלען?

ביז דעם „טריאומף־טויער" האָבען די ברידער געשוויגען. ערשט נאָכדעם האָט זיך גילְיאם ווי אויפגעכאַפּט פון זיין פערטראַכטקייט אונ געזאָגט:

— זעה, פּיער, מען דארף ניט קיין דאָקטאר. מיר וועלען אַליין היילען.

פּיער האָט געוואָלט איהם אָפּוועגדען, באלד אָבער האָט ער זיך מישב געווען אונ אַמאָל געגעבען מיט דער האַנט, ווי איינער רעדט: מיר וועלען שוין זעהן וואָס מיר האָבען צו טהון. צו וואָס זאָל ער געהן יעצט איבערשפּארען דעם ברודער? — דאך זיין אומרוהיגקייט איז אַלץ שטאַרקער געוואָרען. ערשט ווען די קאַרעטע איז שטעהן געבליבען פאר'ן קליין הייזעל אונ דער ברודער איז אַרויסגעשטיגען פון איהר גאַנץ פריי, איז איהם לייכטער געוואָרען אויפ'ן האַרצען. ער האָט געכאַפּט בעצאהלען דעם קוטשער אונ זיך געפרייט וואָס אין גאס איז קיינער ניטאַ — ניט קיין שכנים, ניט קיין פאַרבייגעהער. די טהיר האָט ער אָפּגעשלאָססען מיט זיין שליססעל אונ אונטערגעהאלטען דעם ברודער אַרויפגעהענדיג אויפ'ן ניעדריגען נאַנעק מיט דריי טרעפּליך.

אין פאַרצימער האָט געברענט אַ נאַכט־לאמפּעל. די דיענסט מאַמ־

דֶערְהֶארֶענְדִיג דִי קְלֶאפּ אִין טְהִיר, אִיז אַרוֹיסְגֶעקוּמְמֶען פוּן קִיךְ. דָאס אִיז גֶעוֶוען אַ אַלְטִיטְשֶׁקֶע פוּן אַ יָאהר זֶעכְצִיג, אַ נִיעדֶערִיגֶע, אַ דַארֶע, אַ שְׁוַוארְצֶע. זִי הָאט שׁוֹין גֶעדִיענְט אִין דֶעם הוֹיז מֶעהר וִוי דְרַייסִיג יָאהר, אַנְפַאנְגֶם בַּיי דֶער מוּטֶער, נָאכְדֶעם אִיז זִי אַרִיבֶּער צוּם זוּהְן. זִי הָאט גֶעדֶענְקְט גִילְיָאמֶען נָאךְ וֶוען עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ יוּנְגֶער מַאנְן אוּנ יֶעצְט אִיהם בַּאלְד דֶערְקֶענְט, אָבְּוָואהל שׁוֹין צֶעהן יָאהר אִיז עֶר דָא אִין הוֹיז נִיט גֶעוֶועזֶען. אָבֶּער אוֹיף אִיהר אִיז נִיט קֶענְטִיג גֶעוֶוען דִי מִינְדְסְטֶע פֶּערְוואוּנְדֶערוּנְג דֶערְזֶעהֶענְדִיג אִיהם פְּלוּצְלִינְג דָא יֶעצְט אַזוֹי אוּמְגֶערֶעכְט. אִיהר כְּלַל אִיז גֶעוֶוען: הֶערֶען אוּנ זֶעהֶען אוּנ שְׁוַוייגֶען. אִין פְרֶעמְדֶע עֲסָקִים בֶּעדַארְף מֶען זִיךְ נִיט אַרַיינְמִישֶׁען. זִי אִיז אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען אִין שְׁטוּבּ וִוי אַ שְׁטִילֶע טוֹיבּ אוּנ הָאט נָאר דַאמָאלְס גֶערֶעדְט וֶוען ס'אִיז גֶעוֶוען זֶעהר נֶאטְהִיג.

בֶּעגֶעגְנֶענְדִיג פְּיֶערְ'ן הָאט זִי אִיהם גֶעמָאלְדֶען:

— הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער, דָארְט אִין קַאבִּינֶעט זִיצְט הֶערְר בֶּערְטְרֶערוּאַ אוּנ וַוארְט אוֹיף אַייךְ שׁוֹין פוּן אַ פֶערְטִיל שָׁעָה.

גִילְיָאם אִיז פְּלוּצְלִינְג מוּנְטֶערֶער גֶעוָוארֶען אוּנ זִיךְ אַרַיינְגֶעמִישְׁט:

— בֶּערְטְרֶערוּאַ קוּמְט נָאךְ אַלְץ צוּ אַייךְ? אַךְ, וִוי צוּפְרִיעדֶען בִּין אִיךְ וָואס כ'וֶועל אִיהם דָא זֶעהן. דָאס אִיז אַיינֶער פוּן דִי לִיכְטִיגְסְטֶע, פוּן דִי גְרֶעסְטֶע גֶעלֶעהרְטֶע אִין אוּנְזֶער צַייט. עֶר אִיז דָאךְ מַיין רֶבִּי.

בֶּערְטְרֶערוּאַ, וָואס אִיז גֶעוֶוען אַ נְ'אַלְטֶער גוּטֶער-פְרַיינְד מִיט זַייעֶר פָּאטֶער, דֶעם בֶּערִיהמְטֶען חֶעמִיקֶער מִישֶׁעל פְרָאמַאן, אִיז יֶעצְט גֶעוֶוען אַיינֶער פוּן דִי גְרֶעסְטֶע לַייט אִין פְרַאנְקְרַייךְ. דוּרְךְ אִיהם אִיז דִי חֶעמִיע גֶעוָוארֶען אַזוֹי גְרוֹיס אוּנ וִויכְטִיג, וָואס קֶען אִיבֶּערְקֶעהרֶען דִי גַאנְצֶע וֶועלְט מִיט'ן קָאפּ אַרָאפּ. אָבְּוָואהל יֶעצְט אִיז עֶר גֶעוֶוען מִיטְגְלִיעד אִין אִינְסְטִיטוּט אוּנ זֶעהר הוֹיךְ גֶעשְׁטֶעלְט, אָפְּגֶעשִׁיטְט מִיט כָּבוֹד, מֶעדַאלְיֶען אוּנ וִויכְטִיגֶע שְׁטֶעלְלֶעס, אִיז עֶר דָאךְ גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁטַארְק צוּגֶעבּוּנְדֶען צוּ פְּיֶערְ'ן אוּנ אָפְט גֶעקוּמֶען אִיהם בֶּעזוּכֶען פַאר מִיטָאג, זִיךְ צֶערְשְׁטְרַייעֶן אַ בִּיסֶעל.

— דוּ הָאסְט אִיהם גֶעבֶּעטֶען אִין קַאבִּינֶעט? אוֹיסְגֶעצַייכֶענְט! מִיר גֶעהֶען אַהִין — הָאט דֶער גַייסְטְלִיכֶער גֶעזָאגְט דֶער דִיענְסְט, וֶועלְכֶער עֶר פְלֶעגְט „דוּטְצֶען" — טְרָאג אַרַיין אַ אָנְגֶעצוּנְדֶענֶע לָאמְפּ צוּ מִיר אִין שְׁלָאף-צִימְמֶער אוּנ בֶּעט אוֹיס דִי בֶּעטְט, דֶער בְּרוּדֶער זָאל זִיךְ תֵּכֶּף קֶאנֶנֶען אַרַיינְלֶעגֶען.

וֶועהרֶענְד סָאפִּי הָאט גֶעטְהוּן וִוי פְּיֶער הָאט גֶעהֵייסֶען, שְׁטִילל, אָהן קַשְׁיוֹת, זַיינֶען דִי בְּרִידֶער אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען אִין דֶעם פָּאטֶערְס גֶעוֶועזֶענֶעם לַאבָּארַאטָארִיוּם, וֶועלְכֶע פְּיֶער הָאט אִיבֶּערְגֶעמַאכְט זִיךְ פַאר אַ גְרוֹיס קַאבִּינֶעט.

דֶער גֶעלֶעהרְטֶער מַאנְן, וָואס אִיז דָארְט גֶעזֶעסֶען, הָאט זֵיי בֶּעגֶעגֶענְט מִיט גְרוֹיס פְרַייד, דֶערְזֶעהֶענְדִיג בֵּיידֶע בְּרִידֶער צוּזַאמֶען, אָנְגֶעלֶעהנְט אַיינֶער אוֹיף דֶעם אַנְדֶערֶען.

— צוּזַאמֶען! אַךְ, קִינְדֶער מַיינֶע, קֵיין גְרֶעסֶערֶע שִׂמְחָה הָאט אִיהר מִיר נִיט גֶעקֶאנְט פֶערְשַׁאפֶען! אִיךְ הָאבּ אַלְץ גֶעהַאט קְרֶאנְקוּנְג וָואס אִיהר עֶרְוַוייטֶערְט זִיךְ

איינער פון צוויטען.

דאס איז געווען א מאנן פון א יאהר זיעבציג, הויך אונ דאר. די געלע הויט האט פעסט איינגעצויגען ווי מיט א פארמעט די גרויסע באקענביינער אונ די מארדע. ער האט אויסגעזעהן ווי א גאנץ געוואהנליך מענש; מען האט געקאנט גלויבען אז דאס איז עפעס א נ'אלטער אפאטהעקער. נאר זיין שטערן איז געווען הערליך שאן — ברייט אונ גלאט, אונ די אויגען האבען געבלישצעט אונ געלייכט.

באלד האט ער בעמערקט גיליאמס פארבונדענע האנט אונ אויסגעשריען:

— וואס איז דאס, גיליאם, איהר זייט געראניעט?

פּ ע ר האט געשוויגען אונ געלאזט דעם ברודער ערצעהלען די געשיכטע ווי איהם ווערט געפאללען. דער האט פארשטאנגען אז דאס בעסטע ווערט זיין זאגען דעם גאנצען אמת, פראסט, נאר אהן די איינצעלהייטען.

— יא, דורך א צופאלאצונג. מיר שיינט אז דאס געלענק איז צובראכען.

בערטערוא, וואס האט איהם שארף אנגעקוקט, האט בעמערקט ווי זיינע וואנסען זיינען אבגעסמאלעט, די אויגען פערשטארט אונ איבערגעשראקען. ער איז געווארען ערנסט, אבער פארזיכטיג, אונ ניט געוואלט ציהען איהם ביי דער צונג.

— אזוי? דורך א צופאלאצונג! ערלויבט, איך זאל א קוק טהון אויף דער ראנע. איהר ווייסט דאך, אז עהעדער איך האב מיך גענומען צו דער חעמיע האב איך געלערנט מעדיצין אונ האב א שטיקעל ידיעה אין חירורגיע.

פּ ע ר האט זיך ניט געקאנט איינהאלטען:

— יא, יא, זייט אזוי גוט אונ בעטראכט די ראנע. איך בין זעהר אונרוהיג. וואס פאר א גליק, וואס מיר האבען אייך דא געטראפפען!

דער געלעהרטער האט אויף איהם א שארפען קוק געגעבען אונ געפיהלט, אז ס'מוזען זיין זעהר וויכטיגע אומשטאנדען וואס די ברידער בעהאלטען פאר איהם. גיליאם איז מיט א שמייכעל מרוצה געווארען באלד ווייזען זיין ראנע אונ זיין געזיכט איז בלאסס געווארען פון שוואכקייט, נאר דער געלעהרטער האט פערלאנגט, מען זאל איהם פריהער אריינלעגען אין בעט. די דיענסט האט געמאלדען אז ס'איז שוין געבעטט, אונ אללע זיינען אריין אין שלאף-צימער. דארט האבען זיי דעם געראנעטען אויסגעטהון אונ אניעדערגעלעגט.

— לייכט מיר צו, פּיער, האלט די לאמפ, אונ סאפי לאז ברענגען א בעקין מיט א שמאטקע.

אפּוואשענדיג פארזיכטיג די ראנע האט ער אויסגעשריען:

— האל דער טייוועל! דאס געלענק איז ניט צובראכען, דאך איז דאס א פאסקודנער עסק; איך האב מורא דער ביין איז געשעדיגט. צוועקעס זיינען אייך אריין אין האנד, ניט וואהר?

ער האט ניט בעקומען קיין ענטפער אונ איז ענטשוויגען געווארען. זיין פערוואונדערונג איז געוואקסען אונ געשטיגען, ער האט גענומען בעטראכטען מיט

גרויס כַּוָנָה די הַאנד , וָואס איז שְׁוַוארץ גֶעוֶועזֶען פון פַּייֶער , אונ אויךְ אַ שְׁמֶעק גֶעטְהוּן דֶעם אַרְבֶּעל . עֶר הָאט דֶערְקֶענְנְט אַז דָאס קוּמְט אַרוּיס דוּרְךְ אֵיינֶער פוּן די נַייֶערְפוּנְדֶענֶע מַאטֶערְיֶען צוּ אויסְשִׁיסֶען אונ צו צוּרַייסֶען , וָואס עֶר זֶעלְבְּסְט הָאט אִיבֶּער זֵיי שְׁטוּדִירְט אונ זֵיי כִּמְעַט בֶּעשַׁאפְפֶען . דָאךְ עֶטְלִיכֶע סִימָנִים זַיינֶען אִיהְם גֶעוֶוען אוּמְבֶּעקַאנְט , אונ עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְנְט טְרֶעפֶען גֶענוּי וָואס פַאר אַ מִין זַאךְ אִיז דָאס גֶעוֶועזֶען .

עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְנְט אַיינְהַאלְטֶען זַיינֶע נַייגִיעֶרִיגְקַייט אונ גֶעפְרֶעגְט :

— הֵייסְט עֶס , אִיהְר הָאט אַייךְ אַזוֹי צוּרֶעכְט גֶעמַאכְט אִין אַייֶער לַאבָּארַאטָארְיוּם ? וָואס פַאר אַ טַייוֶועלְשֶׁען פּוּלְוֶוער הָאט אִיהְר עֶס דָארְט צוּגֶעגְרֵייט ?

צַייט דֶער גֶעלֶעהְרְטֶער הָאט גֶענוּמֶען שְׁטוּדִירֶען די רַאנֶע אִיז גִילְיָאס גֶעוָוארֶען זֶעהְר אוּנְרוּהִיג , גְלַייךְ ווִי דֶער סוֹד שְׁטֶעקְט אִין דֶעם , מֶען זָאל נִיט דֶערְגֶעהְן דֶעם סֶעקְרֶעט פוּן דֶעם נַייֶעם פּוּלְוֶוער , וָואס עֶר אַלֵיין אִיז גֶעוֶוען זַיין עֶרְשְׁטֶער קָרְבָּן . קוּרְץ אונ שַׁארְף הָאט עֶר גֶעמַאכְט אַ סוֹף מִיט אַלֶע שַׁאֲלוֹת , אונ גֶעזָאגְט :

— אִיךְ בֶּעט אַייךְ , רֶבִּי , פְרֶעגְט מִיךְ נִיט . אִיךְ קָאן אַייךְ נִיט עֶנְטְפֶערְן . . . אִיךְ ווייס , אִיהְר זַייט אַ אֵיידֶעלֶע נְשָׁמָה , אִיהְר וֶועט מִיךְ הֵיילֶען , לִיעבּ הָאבֶּען , אונ נִיט פֶערְלַאנְגֶען פוּן מִיר קֵיין שׁוּם וִדוּי .

— גֶעווִיסְם , מַיין לִיעבֶּער פְרַיינְד — הָאט בֶּערְטֶערוּאַ אויסְגֶעשְׁרִיעֶן — בֶּעהַאלְט אַייךְ אַייֶער סוֹד ; אַייֶער עֶרְפִינְדוּנְג קֶעהְר צוּ אַייךְ אויבּ אִיהְר הָאט זִי גֶעמַאכְט . אִיךְ בִּין זִיכֶער אַז אִיהְר וֶועט עֶס גֶעבְּרוּיכֶען נָאר צוּם גוּטֶען . דַאכְט זִיךְ , ווִי אִיהְר קֶענְנְט מִיךְ , בִּין אִיךְ אויךְ הֵיים אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען דֶעם אֱמֶת אונ וִויל נִיט אוּרְטְהֵיילֶען דֶעם צְווייטֶענְס מַעֲשִׂים עֶהְדֶער אִיךְ ווייס רִיכְטִיג די אוּרְזַאכֶען פוּן זֵיי .

אונ מִיט אַ שְׁטַארְקֶען מַאךְ מִיט דֶער הַאנְד הָאט עֶר אויסְגֶעדְרִיקְט זַיין סַבְלָנוּת , זַיין לִיעבְּשַׁאפְט צוּ פְרַייהַייט , צוּם אֱמֶת . . . מִיט די מַעֲלוֹת אִיז עֶר טַאקִי גֶעוֶוען אֵיינֶער פוּן די וֶועלְטֶענְסְטֶע מֶענְשֶׁען אִין דֶער הַיינְטִיגֶער צַייט . —

עֶר הָאט נִיט גֶעהַאט מִיט זִיךְ די נָאטְהִיגֶע אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען , דַארוּם הָאט עֶר זִיךְ בֶּעגְנִיגְט מִיט דֶעם אַיינְבַּאנְדַאזִירֶען די הַאנְד , נָאכְדֶעם ווִי עֶר הָאט זִיךְ אִיבֶּערְצַייגְט אַז אִין רַאנֶע אִיז נִיט גֶעבְּלִיבֶּען קֵיין בְּרֶעקֶעל אַייזֶען . נָאכְדֶעם הָאט עֶר זִיךְ גֶעזֶעגֶענְט מִיט די בְּרִידֶער אונ פַארְשְׁפְּרָאכֶען קוּמֶען מָארְגֶען אִין דֶער פְרִיה . דֶעם גַייסְטְלִיכֶען , וָואס אִיז גֶעגַאנְגֶען בֶּעגְלַייטֶען אִיהְם בִּיז צוּם גַאנֶעק , הָאט עֶר בֶּערוּהִיגְט . אויבּ דֶער בֵּיין אִיז נִיט טִיעף גֶעשֶׁאדִיגְט וֶועט אַלֶץ אַרִיבֶּערְגֶעהְן בְּשָׁלוֹם .

צוּרִיקְקוּמֶענְדִיג אִין שְׁלָאף-צִימֶער הָאט פְּיֶער גֶעפוּנֶען דֶעם בְּרוּדֶער זִיצְט נָאךְ אִין בֶּעט אונ פֶערְלַאנְגְט מִיט די לֶעצְטֶע כֹּחוֹת ווִי אַם גֶעשְׁווִינְדְסְטֶען אָנְשְׁרַייבֶּען עֶטְלִיכֶע וֶוערְטֶער אַהֵיים צוּ זַיין פַאמִילְיֶע , בֶּערוּהִיגֶען זֵיי . פְּיֶער הָאט אִיהְם גֶעמוּזְט דֶערְלַאנְגֶען טִינְט אונ פֶעדֶער מִיט אַ בּויגֶען פַּאפִּיר אונ צוּלַייכְטֶען

מִיטְ'ן לַאמְפּ : צוּם גְלִיק הָאט גִילְיָאם גֶעקֶאנְנְט דִי רֶעכְטֶע הַאנְד פְּרַיי בֶּעוֶועגֶען · אִין קוּרְצֶע וֶוערְטֶער הָאט עֶר זַיי מוֹדִיעַ גֶעוֶועזֶען אַז עֶר וֶועט נִיט קוּמֶען אַהֵיים , אוּנ הָאט אַדְרֶעסִירְט דֶעם בְּרִיעף צוּ דֶער מַאדַאם לֶערוּאַ , זַיין שְׁווִיגֶער , וָואס נָאךְ דֶער פְּרוּי'ס טוֹידְט אִיז זִי בַּיי אִיהְם גֶעבְּלִיעבֶּען וָואהְנֶען , צוּ עֶרְצִיהֶען זַיינֶע דְרַיי זִיהְן · פְּיֶער הָאט גֶעוואוּסְט , אַז אוּיסֶער אִיהְר וואהְנְט בַּיי אִיהְם אִין הוֹיז נָאךְ אַ יוּנְגֶעס פְרַיילַיין פוּן אַ יָאהְר פִינְף־אוּנ־צְוַואנְצִיג , דִי טָאכְטֶער פוּן זַיינֶעם אַ גְ'אַלְטֶען גוּטֶען פְרַיינְד , וֶועלְכֶע עֶר הָאט גֶענוּמֶען צוּ עֶרְצִיהֶען אוּנ זִיךְ גֶעקְלִיבֶּען חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אִיהְר אִין גִיכֶען , אָבְּוָואהְל עֶר אִיז פִיעל אֶלְטֶער פוּן אִיהְר · דָאס אִיז פְּיֶערְ'ן נִיט זֶעהְר גֶעפֶאלְלֶען אוּנ עֶר הָאט קֵיינְמָאל נִיט גֶעוָואלְט רֶעדֶען דַארִיבֶּער ·

— דוּ ווילְסְט מֶען זָאל דָאס בְּרִיוֶועל בַּאלְד אַוֶועקְטְרָאגֶען אוֹיף מָאנְמַארְטְר ?

— יָא , דִי מִינוּט · יֶעצְט אִיז נִיט מֶעהְר ווִי זִיבֶּען אַ זֵייגֶער · בִּיז אַכְט וֶועט עֶס שוֹין זַיין דָארְטֶען · דוּ וֶועסְט שִׁיקֶען מִיט אַ זִיכֶערֶען מֶענְשֶׁען , נִיט וַואהְר ?

— דָאס בֶּעסְטֶע וֶועט זַיין , סָאפִי זָאל אַהִינְפָאהְרֶען אִין אַ דָראְשְׁקֶע · פַאר אִיהְר בֶּעדַארְף מֶען נִיט מוֹרָא הָאבֶּען , זִי וֶועט נִיט פְּלוֹידֶערֶען · וַוארְט , אִיךְ וֶועל עֶס שׁוֹין אִין אָרְדְנוּנְג בְּרֶענְגֶען ·

מֶען הָאט אַרַיינְגֶערוּפֶען סָאפִי · זִי הָאט בַּאלְד פֶערְשְׁטַאנֶען אוּם וָואס עֶס הַאנְדֶעלְט זִיךְ אוּנ הָאט פֶערְשְׁפְּרָאכֶען , אַז אוֹיב מֶען וֶועט בַּיי אִיהְר פְרֶעגֶען וֶועט זִי זָאגֶען : הֶערְר גִילְיָאם אִיז גֶעקוּמֶען צוּפָאהְרֶען נֶעכְטִיגֶען בַּיים בְּרוּדֶער דוּרְךְ אַ סִבָּה וָואס אִיז אִיהְר אוּמְבֶּעקַאנְט · אַוֶועקְגֶעהֶענְדִיג הָאט זִי גֶעזָאגְט :

— דֶעם הֶערְרס מִיטְטָאג אִיז פַארְטִיג · דִי זוּפּ אוּנ דָאס פְלֵייש שְׁטָעהְט אִין אוֹיוֶוען ·

יֶעצְטִיגֶעס מָאל , וֶוען פְּיֶער אִיז צוּרִיקְגֶעקוּמֶען אִין שְׁלָאף־צִימְמֶער אִיז דֶער בְּרוּדֶער שׁוֹין גֶעלֶעגֶען , אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען אוֹיפְ'ן רוּקֶען , שְׁרֶעקְלִיךְ מִיעד , בְּלַאסְס אוּנ הָאט הִיטְץ · אוֹיפְ'ן טִישׁ הָאט שְׁוַואךְ גֶעבְּרֶענְט דִי לַאמְפּ · עֶס אִיז גֶעוֶועזֶען אַזוֹי שְׁטִילל אַז מֶען הָאט גֶעהֶערְט דֶעם טִיק־טַאק פוּן זֵייגֶער אִין צְווייטֶען צִימְמֶער · אַ ווַיילֶע הָאבֶּען דִי צְווֵיי בְּרִידֶער גֶעשְׁווִיגֶען · בַּאלְד אָבֶּער הָאט דֶער גֶערַאנֶעטֶער אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט דִי גֶעזוּנְטֶע הַאנְד ; פְּיֶער הָאט זִי אָנְגֶעהַאפְּט אוּנ צֶארְטְלִיךְ גֶעדְרִיקְט · לַאנְג זַיינֶען זֵייעֶרֶע הֶענְד גֶעבְּלִיעבֶּען צוּזוֹיפֶענְגֶעפְלָאכְטֶען ·

— מַיין אָרִימֶער פְּיֶער — הָאט גִילְיָאם שְׁטִילל גֶעזָאגְט — פֶערְצַייהֶע וָואס אִיךְ הָאבּ מִיךְ אַזוֹי אָנְגֶעלֶעגְט אוֹיף דִיר . . . אַרוֹיפְגֶעפַאלְלֶען ווִי דֶער שְׁנֵיי אוֹיפְ'ן קָאפּ , צוּגֶענוּמֶען דַיין בֶּעטְט אוּנ שְׁטֶער דִיר עֶסְסֶען מִיטְטָאג . . .

— רֶעד נִיט , שְׁטְרֶענְג זִיךְ נִיט אָן — הָאט אִיהְם פְּיֶער אִיבֶּערְגֶעהַאקְט דִי רֵייד — וואוּ דֶען זָאלְסְט דוּ גֶעהְן אִין אַ שְׁלֶעכְטֶער שָׁעָה אַז נִיט אַהֶער ?

דִי הֵייסֶע הַאנְד פוּן גֶערַאנֶעטֶען הָאט נָאךְ מִיט מֶעהְר צֶארְטְלִיכְקֵייט אַרוּמְגֶענוּמֶען דֶעם בְּרוּדֶערְס הַאנְד אוּנ זַיינֶע אוֹיגֶען זַיינֶען פוּל גֶעוָוארֶען מִיט טְרֶערֶען ·

פון דער „עֶלֶעטֶער" גאס איז געווען אַ קְלֵיין פָּארְטֶקְע אין גָארְטִיל . דָאךְ דֶער הויפּט אַריינְגַאנְג אין הויז איז געווען פון דער צְוֵייטֶער זַייט , דורךְ דֶעם גְרויסֶען פְּלַאץ „טֶערְטְר" וָואס הָאט אויסְגֶעזֶעהְן ווי אַ מַארק אין אַ קְלֵיין שְׁטֶאדְטִיל מִיט קְלֵיינֶע אָרִימֶע קְרָאמֶען . גילְיָאמְס הויז איז געווען פְּרִישׁ אָבְגֶעווייסְט , מִיט פִינְף פֶּענְסְטֶער צום פְּרָאנְט , אָבֶער דורךְ די פֶּענְסְטֶער הָאט קֵיינְמָאל קֵיינֶער נִיט אַרויסְ־ גֶעקוּקְט אויף דְרויסֶען , וַוייל דָאס גַאנְצֶע לֶעבֶּען איז געווען פון דער אִינְוֶועניגְסְטֶער זַייט , צום גֶארְטִיל צו , פון וַואנֶעט מֶען הָאט אַרויסְגֶעזֶעהְן גַאנְץ פַּארִיז .

פְּיֶער הָאט זִיךְ גֶעמַאכְט הַארְץ און אַ צִיה גֶעגֶעבֶּען פַּאר'ן הֶאנְטִיל פון גְלָאק , וֶועלְכֶע הָאט גֶעבְּלִישְׁצֶעט ווי גָאלְד . עֶס הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ פְּרֶאהְלִיכֶער קְלַאנְג . דָאךְ איז מֶען נִיט אַזוי גֶעשְׁווינְד גֶעקוּמֶען אֶפְּפֶענֶען און עֶר הָאט שׁוין גֶעהַאט בְּדֵעָה קְלִינְגֶען נָאךְ אַ מָאל . פְּלוּצְלִינְג הָאט זִיךְ די טְהִיר בְּרֵייט גֶעעֶפֶענְט און פַאר אִיהְם איז גֶעשְׁטַאנֶען אַ יוּנְגֶע פְרַיילֵיין פון אַ יָאהְר פִינְף־און־צְוַואנְצִיג , אין אַ אַיינְפַאכֶען שְׁוַוארְצֶען וָואלֶלֶענֶעם קְלֵיידֶעל מִיט אַ בְּלויֶען פַארְטוּךְ , די אַרְבֶּעל פַארְקַאטְשֶׁעט בִּיז אִיבֶּער די עֶלְלֶענְבּויגֶענְס , מִיט פֵּייכְטֶע , נָאר וָואס אָפְּגֶע־ וואשֶׁענֶע , הֶאנְד .

זֵיי זַיינֶען אַ וַויילֶע בֵּיידֶע צוּמִישְׁט גֶעווָארֶען . דָאס מֶאדֶעל , וָואס הָאט פְרֶאהְלִיךְ גֶעעֶפֶענְט די טְהִיר , איז פְּלוּצְלִינְג עֶרֶענְסְט גֶעווָארֶען דֶערְזֶעהֶענְדִיג אַ אוּמְבֶּעקַאנְטֶען מֶענְשֶׁען אין אַ גַלַחִישֶׁען מַאנְטֶעל . דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט גֶעשְׁווינְד גֶעהַאפְּט זִיךְ פַארְשְׁטֶעלְלֶען :

— אִיךְ בִּין גַייסְטְלִיכֶער פְּיֶער פְרָאמַאן .

תֵּכֶף הָאט אויף אִיהְר גֶעזִיכְט ווידֶער אָנְגֶעהויבֶּען שְׁפִּילֶען אַ פְרַיינְדְלִיכֶער שְׁמֵייכֶעל .

— אַךְ , פֶּערְצֵייהֶעט , בִּיטְטֶע זֶעהְר , הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער ! . . . אִיךְ הָאבּ אַייךְ נִיט דֶערְקֶענְנְט , אָבְּוָואהְל אִיךְ הָאבּ אַייךְ שׁוין אַ מָאל גֶעזֶעהְן , וֶוען אִיהְר זַייט פַארְבַּייגֶעגַאנְגֶען און זִיךְ גֶעגְרִיסְט מִיט גִילְיָאמֶען ;

זִי הָאט גִילְיָאמֶען אָנְגֶערוּפֶען פְּרָאסְט בַּיים נָאמֶען . אַלְזָא דָאס איז מַארִי . פְּיֶער הָאט מִיט וואונְדֶער זִי בֶּעטְרַאכְט ; נִיט אַזוי הָאט עֶר זִי בִּיז אַהֶער זִיךְ פָארְגֶעשְׁטֶעלְלְט . זִי איז גֶעווען פון מִיטֶעלֶען גֶעוואוּקְס , אָבֶּער שְׁטַארְק און פָארְטְרֶעפְפְלִיךְ גֶעבּויט , מִיט בְּרֵייטֶע קְלוּבֶּעס , בְּרֵייטֶע פְּלֵייצֶעס און אַ הויכֶע בְּרוּסְט . זֶעהֶענְדִיג זִי הָאט מֶען גֶעפִיהְלְט אַז זִי איז פְּרִישׁ און גֶעזוּנְט , מִיט שְׁטַארְקֶע מוּסְקֶעלְן ; אִיהְר גַאנְג איז גֶעווען פְרַיי , מוּנְטֶער און מָלֵא חֵן . זִי איז גֶעווען אַ בְּרוּנֶעטְקֶע , דֶער קֶערְפֶּער ווי וַוייסֶער מַארְמָאר , די גֶעדִיכְטֶע וואונְדֶערְלִיכֶע הָאר שְׁוַוארְץ ווי קָאהְל און פַארְדְרֶעהְט אויפְ'ן קָאפּ אַיינְפַאךְ , אָהְן קוּנְצֶען . דֶער שְׁטֶערְן אַ רֵיינֶער , אַ קְלוּגֶער , דָאס נֶעזִיל דִין , די פְרֶאהְלִיכֶע אויגֶען לַייכְטֶען לֶעבֶּעדִיג . דֶער נִיעדְרִיגֶער טְהֵייל פון גֶעזִיכְט , די פְלֵיישִׁיגֶע לִיפְּפֶען און די מַאסִיוֶוע מָארְדֶע

האבען געצייגט אז זי האט א רוהיגען גוטען כאראקטער . מען האט דערקענט אן איהר אז זי וועט זיין א אויסגעצייכענטע פרוי , צערטליך און געטריי .

פ י ע ר איז אין ערשטען אויגענבליק ערשטוינט געוואָרען וואס זי איז אזוי געזונט , אזוי רוהיג און איינגעגלויבט אין זיך ; וואס זי האט אזאלכע געדיכטע האר און פּראכטיגע הענד , פארקאטשעט גאר אהן חכמות . זי איז איהם ניט געפעללען געוואָרען : דאס איז א בעשעפעניש פון א נ׳אנדער וועלט , א וועלט וואס איז איהם לחלוטין פרעמד .

— מיין ברודער ג י ל י א ם האט מיך טאקי געשיקט אהער . . .

איהר געזיכט איז וויעדער ערנסט געוואָרען און זי האט דעם גייסטליכען געשווינד איינגעלאדען אריינגעהן אינוועניג אין קארידאר .

— איהר האט אונז געבראכט נאכריכטען פון איהם — האט זי אנגעהויבען רעדען צומאכענדיג די טהיר — פערצייהעט וואס איך נעהם אייך צו אין אזא פארמע , אונזערע דינסטען האב נאר־וואס געענדיגט דאס גרעט־וואשען און איך האב איבערגעזעהן אויב זיי האבען געמאכט ווי געהעריג . נאך א מאל בעט איך אייך אום פערצייהונג . קומט אריין אהער א ווײלע . עס איז פיעלייכט בעססער , איך זאל פריהער פאר אללע וויסען אלדינג .

זי האט איהם אריינגעפיהרט לינקס , אין צימער געבען קיך , וואו ס׳איז געווען די וועשעריי . דארט איז געשטאנען א באליע פול וואססער מיט מילינעס פון זייף . דאס וואססער האט גענאססען פון דעם גרעט וואס איז געווען אויסגעהאנגען אויף הילצערנע בעלקעס .

— נו , וואס איז מיט גיליאמען ?

פ י ע ר האט איהר אפפען ערצאהלט דעם גאנצען אמת — אז דער ברודער איז פלוצלינג דורך א אומגליקליכען צופאלל געראניעט געוואָרען אין געלענק פון האנד ; ער איז יעצט ביי איהם אין ניילי און פערלאנגט , מען זאל איהם לאזען רוהיג אויסקורירען , מען זאל אפילו ניט קומען איהם מבקר חולה זיין . ערצאהלענדיג האט ער אכטונג געגעבען אויף מארים געזיכט , וואס פאר א ווירקונג זיינע רייד וועלען אויף איהר מאבען : אנפאנגס איז געווען קענטיג אויף איהר פנים שרעק און מיטלייד , נאכדעם — ווי זי וויל זיין איינגעהאלטען און דעם גאנצען ענין בעטראכטען מיט׳ן געזונטען פערשטאנד .

— געכטין אין אווענד — האט זי צום סוף געזאגט — האט מיך זיין בריעף שרעקליך בעאונרוהיגט ; ביי מיר איז גאר קיין ספק ניט געווען אז עפעס א נ׳אומגליק איז געשעהן . מען דארף אבער ניט פארליערען דעם מוטה , ניט ארויסווייזען דעם שרעק פאר אנדערע . . . אלזא איז ער געראניעט אין האנד און די ראנע איז ניט חלילה געפאהרליך ?

— ניין , געפאהרליך איז זי ניט , אבער דאך בעדארף מען זי זעהר פארזיכטיג קורירען .

זי הָאט אִיהם שַׁארף אָנְגֶעקוּקְט ; אִיהְרֶע גְרוֹיסֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען אִיהְם דוּרְכְ־גֶעשְׁטָאכֶען , גְלַייךְ זִי ווִיל פוּן אִיהם אוֹיסְפָּארְשְׁטֶען דֶעם גַאנְצֶען אֱמֶת , אוּנ דָאךְ הָאט מֶען גֶעזֶעהְן ווִי זִי הַאלְט זִיךְ אַיין אוּנ ווִיל נִיט פְרֶעגֶען קֵיין סַךְ שַׁאֲלוֹת חָאטְשׁ זֵי לִיעגֶען אִיהְר אוֹיף דֶער צוּנְג .

— אוּנ דָאס אִיז אַלֶעס ? עֶר אִיז גֶערַאנְיֶעט דוּרְךְ אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶען צוּפַאל אוּנ מֶעהְר הָאט עֶר אַייךְ גָאר נִיט גֶעהֵייסֶען אוּנז אִיבֶּערְגֶעבֶּען ?

— נֵיין . עֶר פֶערְלַאנְגְט נָאר , אִיהְר זָאלְט זִיךְ נִיט בֶּעאוּנְרוּהִיגֶען .

מַ א ר י הָאט מֶעהְר קֵיין שַׁאֲלוֹת נִיט גֶעמַאכְט אוּנ בֶּעגְנִיגֶענְט מִיט דֶעם וָואס גִ י לְ יָ א ם הָאט גֶעגֶעבֶּען צוּ ווִיסֶען פוּן זִיךְ , צוּ בֶּערוּהִיגֶען זֵיי . זִי הָאט אֲפִילוּ נִיט גֶעפְּרוּבְט פְרֶעגֶען וָואס אִיז דָאס גֶעוֶוען פַאר אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶער צוּפַאלְל . בַּאלְד אִין דֶער פְרִיה הָאט זִי זִיךְ גֶענוּמֶען צוּ אִיהְר גֶעוֶואהְנְלִיכֶער אַרְבֵּייט , אָבְּוָואהְל טִיעף אִין הַארְצֶען אִיז זִי גֶעוֶוען זֶעהְר אוּנְרוּהִיג דוּרְךְ דֶעם גֶעבְּטִיגֶען בְּרִיעף . אוֹיךְ יֶעצְט הָאט זִי נִיט פֶערְלָארֶען אִיהְר מוּנְטֶערְקֵייט , אִיהְר שְׁמֵייכֶעל , אִיהְר לוֹיטֶערְן בְּלִיק .

— גִ י לְ יָ א ם הָאט מִיר מֶעהְר קֵיין זַאךְ נִיט אִיבֶּערְגֶעבֶּען — הָאט פְּיֶער וַויטֶער גֶערֶעדְט — אוֹיסֶער דָאס , אַז אִיךְ זָאל דֶער מַאדַאם לֶ ע ר וּ א אִיבֶּערְגֶעבֶּען אֶט דֶעם שְׁלִיסֶעלֶע .

— גוּט — הָאט זִי גֶעזָאגְט אֵיינְפַאךְ — דִי בַּאבּוּגִיוּ אִיז אִין דֶער הֵיים . יָא , מַחְשָׁבוֹתְן , אִיהְר בֶּעדַארְפְט זִיךְ דָאךְ זֶעהֶען מִיט דִי קִינְדֶער . . . אִיךְ וֶועל אַייךְ אַרֵיינְפִיהְרֶען .

יֶעצְט , וֶוען זִי אִיז שׁוֹין גֶעוָוארֶען אַ בִּיסֶעל רוּהִיגֶער , הָאט זִי גֶענוּמֶען בֶּעטְראַכְטֶען פְּ יֶ ע ר'ן נַייגִיעְרִיג . אִין אִיהְר בְּלִיק אִיז קֶענְטִיג גֶעוֶוען גוּטְהַארְצִיגְקֵייט אוֹיסְגֶעמִישְׁט מִיט מִיטְלֵייד . אִיהְרֶע פְרִישֶׁע אוּנ וַוייסֶע אָרֶעמְס זַיינֶען נָאךְ אַלְץ גֶעבְּלִיבֶּען פַארַקְאטְשֶׁעט . פַּאמֶעלַאכְן , אָהְן דֶעם מִינְדֶסְטֶען בִּיוּשׁ , הָאט זִי גֶענוּמֶען אַרָאפְּלָאזֶען דִי אַרְבֶּעל . נָאכְדֶעם הָאט זִי אוֹיסְגֶעטְהוּן דֶעם בְּלוֹיעֶן פַארְטוּךְ וָואס הָאט פַארְדֶעקְט אִיהְר קֵיילֶעכְדִיגֶע שֶׁאנֶע אוּנ גֶעזוּנְטֶע טַאלְיֶע . פְּיֶער הָאט בֶּעטְרַאכְט אַלֶּע אִיהְר בֶּעוֶועגוּנְגֶען ; זִי אִיז אִיהם בֶּאֱמֶת נִיט גֶעפֶאלֶלֶען גֶעוָוארֶען , אִיהְם הָאט גֶעְרֵייצְט אִיהְר רוּהִיגְקֵייט , אִיהְר גֶעזוּנְטְקֵייט אוּנ מוּנְטֶערְקֵייט .

— קוּמְט מִיט מִיר , הֶערְר גַי טְלִיכֶער . . . מֶען בֶּעדַארְף דוּרְכְגֶעהְן דֶעם גָארְטֶען .

אִין הוֹיז , פוּן דֶער אַנְדֶער זַייט קָארִידָאר , גֶעגֶענְאִיבֶּער דֶער קֶעךְ מִיטְ'ן וַואשׁ־צִימְמֶער , זַיינֶען גֶעוֶוען נָאךְ צְווֵיי חֲדָרִים , אַ קַאבִּינֶעט מִיט דִי פֶענְסְטֶער צוּם מַארְק , אוּנ אַ עֶס־צִימְמֶער , מִיט צְווֵיי פֶענְסְטֶער צוּם גָארְטֶען . דִי פִיער חֲדָרִים אוֹיבֶען , אוֹיפְ'ן עֶרְשְׁטֶען שְׁטָאק , זַיינֶען גֶעוֶוען שְׁלָאפְצִימְמֶערְן פַארְ'ן פָאטֶער מִיט דִי דְרַיי זִיהְן . דָאס קְלֵיין גֶערְטִיל הָאט יֶעצְט אוֹיסְגֶעזֶעהְן ווִי אַ אֵיינְפַאכֶער הוֹיף , בֶּעשִׁיטְט מִיט זַאמְד , וַוייל אִין ווִינְקֶעל הָאט מֶען גֶעבּוֹיט אַ גְרוֹיסֶע מַייסְטֶער־שְׁטוּב . פוּן דִי אַלְטֶע בֵּיימֶער זַיינֶען נִיט מֶעהְר גֶעבְּלִיבֶּען ווִי צְווֵיי גְרוֹיסֶע קַארְשֶׁען־בּוֹימֶער

אונ עטליכע באזבוימלעך , וועלכע האבען אין פריהלינג זיך בעדעקט מיט שמעקעדיגע בליאכץ . אונטער דעם באז האט מא.ר.י געמאכט עטליכע בייטען אין וועלכע זי פלעגט אליין פארזעצען רויזען, רעזעדא אונ אנדערע בלומען .

זי האט א ווייז געגעבען מיט דער האנד אויף די שווארצע קארשען-ביימער , באז אונ רעזעדא, אויף וועלכע וואו-ניט-וואו האבען זיך געוויזען גרינינקע שפראצונג , אויף דעם גאנצען איינגעשלאפענעם ווינקעל .

— זאגט גיליאמען , ער זאל ווי אם געשווינדעסטען געזונט ווערען אונ קומען אהער צו די ערשטע פופקעלעך אויף די צווייגען .

פיער האט א קוק געגעבען אויף איהר אונ איהרע ביידע באקען זיינען אין דער זעלבער סעקונדע בעגאסען געווארען מיט א פורפורנע רוימקייט . זי פלעגט זעהר לייכט רויט ווערען , ביי א דער קלענסטער בעמערקונג האט איהר געזיכט אנגעהויבען פלאמען . ביי איהר איז דאס אויסגעקומען זעהר נאריש , רויט ווערען ווי א קליין מיידעלע פון דער מינדסטער איבעררעשונג , וועהרענד איהר הארץ איז אזוי פול קוראזש אונ שטארק ווי ביי א מאנספערזאן , אונ דאך האט איהר ריינע ווייבערישע בלוט ניט געוואלט פאלגען אונ אנגעהויבען שפיעלען ביי דער קלענסטער אויפרעגונג . ווארשיינליך האט זי זיך יעצט איינפאך פארשעמט דאדורך וואס זי האט גערעדט וועגען פריהלינג , וואס אויף דאמאלס איז בעשטימט געווארען איהר חתונה .

— ביטע , געהט אריין, הער גייסטליכער . די קינדער זיינען אללע אין דער היים .

זי האט איהם אריינגעפיהרט אין מייטער-שטוב .

די שטוב איז געוועזן זעהר א גרויסע , הויך זעקס ארשין , די פאדלאגע אויס-געלעגט מיט ציגעל , די וואנט אויסגעפארבט דונקעל-גרוי . דורך די הויכע ברייטע פענסטער , פון וועלכע מען האט ארויסגעזעהן גאנץ פאריז , האט די זונן פארגאסען זי מיט א שטראם העללע ליכטיגקייט . דא האט געלעבט אונ געארבייט די גאנצע פאמיליע , יעדערער אין זיין ווינקעל , יעדער האט געהאט זיין אויסגעקליבען ארט . דער פאטער האט פארנומען א האלבע שטוב פאר זיין כעמישען לאבארא-טאריום. דארט איז געווען א קאמין צום הייצען , א טיש צו מאכען פראבעס , פאליצעס פאר די געווערקצייג , שראנק אנגעשטעלט פול מיט פלאשליך . אונ גלאזליך פון פערשיעדענע פארמעס . נעבען דעם פאטער האט דער עלטערער זוהן טאם געמאכט פאר זיך א קליינע קוזניע מיט א קאוואדלע , א האממער אונ אנדערע געצייג . אין צווייטען ווינקעל האבען געארבייט ביידע יונגערע קינדער : פראנסואא אונ אנטואן . זיי האבען נאך ביידע בעזוכט די שולע , דער ערשטער האט זיך שוין געגרייט צום לעצטען עקזאמען , דער צווייטער האט זיך געלערנט ריסעווען אונ יעצט האט ער געלערנט גראווירען אויף האלץ . ביים פענסטער איז געווען א טיש פאר דער באבוניו מיט מארי , ביי וועלכען זיי פלעגען נעהן אונ העפטען .

מַארִי הָאט אַ גֶעשְׂרַיי גֶעגֶעבֶּען מִיט אִיהר רֵיינֶער שְׁטִימְמֶע אוּנ זִיךְ בֶּעמִיהט, אִיהר קוֹל זָאל קְלִינְגֶען רוּהִיג אוּנ פְרֶעהלִיךְ:

— הֵיי קִינְדֶערְלִיךְ, הֶערְט נָאר! אֶט דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט גֶעבְּרַאכְט אַ גְרִיסס פוּן פָּאטֶער!

„קִינְדֶערְלִיךְ"— דָאס וָוארְט הָאט זִי אַרוֹיסְגֶערֶעדְט מִיט דֶער גְרֶעסְטֶער צֶארְטְלִיכְקֵייט פוּן אַ יוּנְגֶער מוּטֶער. זִי הָאט גִילְיָאמְס דְרַיי זִיהן גֶערֶעכֶענְט. וִוי אִיהרֶע אֵייגֶענֶע בְּרִידֶער, וִוי לִיעבֶּע קִינְדֶערְלִיךְ, אָבְּוָואהל זֵיי זַיינֶען שׁוֹין גֶעוֶוען דֶערְוָואקְסֶענֶע מֶענְשֶׁען. טָאם אִיז אַלְט גֶעוֶוען דְרַיי-אוּנ-צְוַואנְצִיג יָאהר, אַ הוֹיכֶער, אַ רִיזִיגֶער, שׁוֹין בֶּעוָואקְסֶען מִיט אַ בָּארְד. עֶר אִיז גֶעוֶוען זֶעלְטֶען אֶהנְלִיךְ צוּם פָּאטֶער, מִיט אַ הוֹיכֶע שְׁטֶערְן, מַאססִיוְוֶע גְלִידֶער, עֶטְוָואס שְׁוֶוערְלַייבִּיג, אַ שְׁטִילֶער, אַ שְׁוַויינֶער, טְרַיי אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען דֶעם פָּאטֶער, צוּפְרִידֶען מִיט זַיין אַרְבֵּייט, גְלִיקְלִיךְ וָואס עֶר קֶען דֶעם פָאטֶער בְּרֶענְגֶען נוּטְצֶען. פְרַאנְסוּאַ אִיז יוּנְגֶער פוּן אִיהם מִיט צְוֵויי יָאהר, אוֹיךְ הוֹיךְ גֶעוִוּיקְסִיג, אָבֶּער עֶדְלֶער גֶעבּוֹיט, דָאס גֶעזִיכְט פּוּנְקְט אֶהנְלִיךְ צוּם בְּרוּדֶער: דֶער זֶעלְבִּיגֶער שְׁטֶערְן, דִי זֶעלְבֶּע לִיפֶּען, דִי אֵיינֶענֶע פִיגוּר, גֶעזוּנְט אוּנ קְרֶעפְטִיג, נָאר דֶער שֵׂכֶל אִיז בַּיי אִיהם גֶעוֶוען שַׁארְפֶער וִוי בַּיים בְּרוּדֶער. דֶער יוּנְגְסְטֶער בְּרוּדֶער אַנְטוּאַן, אוֹיךְ גֶעזוּנְט אוּנ שְׁטַארְק, אָבְּוָואהל עֶר אִיז מֶעהר נִיט אַלְט וִוי אַכְצֶעהן יָאהר, אוֹיךְ שֶׁאן אוּנ גֶעוִוּיקְסִיג, הָאט זִיךְ אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְט פוּן דִי עֶלְטֶערֶע בְּרִידֶער מִיט זַיינֶע בְּלָאנְדֶע הָאר אוּנ בְּלוֹיֶע אוֹיגֶען, וֶועלְכֶע עֶר הָאט גֶעיַרְשֶׁנְט פוּן דֶער מוּטֶער — פַארְקְלֶערְטֶע, גוּטֶע, צוּגֶעלָאזְטֶע אוֹיגֶען. וֶוען אַלֶע דְרַיי זַיינֶען נָאךְ גֶעוֶוען יוּנְגֶע קִינְדֶער אוּנ גֶעגַאנְגֶען אִין גִימְנַאזְיוּם אִיז שְׁוֶוער גֶעוֶוען אוּנְטֶערְשֵׁיידֶען אֵיינֶעם פוּן אַנְדֶערֶען; מֶען הָאט זֵיי גֶעקָאנְט דֶערְקֶענֶען נָאר פוּן גֶעוואוּקס וֶוען זֵיי זַיינֶען גֶעשְׁטַאנְעֶן אַלֶע צוּזַאמֶען. אוּנ אֲפִילוּ יֶעצְט הָאט מֶען זִיךְ גֶעקֶענְט אַמָאל טוֹעֶה זַיין זֶעהֶענְדִיג זֵיי בֶּעזוּנְדֶער.

וֶוען פְּיֶער אִיז אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען זַיינֶען אַלֶע דְרַיי גֶעוֶוען אַזוֹי פְלַייסִיג פַארְנוּמֶען מִיט זֵייעֶר אַרְבֵּייט, אַז זֵיי הָאבֶּען גָאר נִיט גֶעהֶערְט וִוי דִי טְהִיר הָאט זִיךְ גֶעעֶפֶענְט. טָאם אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אִין בְּלוּזֶע אוּנ מִיט דִי פַארְגְרֶעבְּטֶע הֶאנְד גֶעפַיילְט עֶפֶּעס אַ מֶעשֶׁענֶע זַאךְ. פְרַאנְסוּאַ אִיז גֶעוֶועזֶען אַיינְגֶעבּוֹיגֶען אִיבֶּער'ן שְׁרַייבּ-טִישׁ אוּנ גֶעשְׁרִיעבֶּען אַ פַּאפִּיער מִיט גְרוֹיסֶע דִיקֶע בּוּכְשְׁטַאבֶּען, אוּנ פוּן דֶער צְוֵוייטֶער זַייט טִישׁ אִיז אַנְטוּאַן גֶעזֶעססֶען מִיט דֶעם קְרִיצֶער אִין הַאנְד אוּנ גֶעעֶנְדִיגְט עֶפֶּעס אַ הָאלְצְשְׁנִיטט פַאר אַ אִילוּסְטְרִירְטֶע צֵייטוּנְג. פְּיֶער אִיז פַארְוואוּנְדֶערְט גֶעוָוארֶען זָעהֶענְדִיג זֵייעֶר רוּהִיגְקֵייט, זֵייעֶר פֶעסְטֶען רָצוֹן צוּ טְהוּן דִי גֶעוֶואהְנְלִיכֶע אַרְבֵּייט אָבְּוָואהל דָאס הַארְץ אִיז אוּמְרוּהִיג אוּנ אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען.

דֶערְהֶערֶענְדִיג מַארִי'ס קְלִינְגֶענְדֶע שְׁטִימְמֶע הָאבֶּען זֵיי אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ.

— דֶער פָּאטֶער שִׁיקְט אַייךְ אַ יְדִיעָה וֶועגֶען זִיךְ, קִינְדֶער!

אַלֶע דְרַיי הָאבֶּען מִיט אַמָאל אַוֶועקְגֶעוָוארְפֶען דִי אַרְבֵּייט אוּנ צוּגֶעגַאנְגֶען

צום גאַסט. ווען זיי זיינען געשטאַנען אין איין שורה לויט די יאָהרען, האָבען זיי אויסגעזעהן ווי ריזעדיגע צווייגען פון אַ קראַפטיגען געזונטען בוים. קוים איז די ערדע פון פאָטער זיינען אַלע דריי געוואָרען ווי צונויפגעגאָססען, גלייך ווי איין האַרץ וואָלט געקלאַפּט אין זייער ברייטער ברוסט.

אין דער מינוט איז דורך אַ זייטיגער טהיר אַריינגעקומען די באַבע: זי איז אַראָפּ פון אויבערשטען עטאַזש, וואו זי האָט געוואָהנט צוזאַממען מיט מאַרי. אַריינגעהענדיג האָט זי שאַרף אָנגעקוקט דעם גייסטליכען און ניט געקענט בעגרייפען וואס טהוט ער דאָ.

— באַבוניו — האָט מאַרי זיך אָבגערופען — דאָס איז דער הער גייסטליכער פראָמאַן, גיליאָמס ברודער. ער האָט איהם אַהער געשיקט.

פּעֶר האָט גענומען זי בעטראַכטען און געוואונדערט וואס זי האַלט זיך אַזוי גלייך, איז פול לעבען און ענערגיע, אָבוואָהל זי איז שוין אַלט גאַנצע זיעבציג יאָהר. אויף איהר לאַנגליך געזיכט איז נאָך קענטיג איהר אַמאָליגע שאָנקייט. אין די קאַראָוע אויגען לייכט אַ יונגענד פייער. דער קאָפּ איז נאָר וואו-ניט-וואו דורכגעוואָרפען מיט גרויע האָאר. איהר געוואוקס איז הויך און דין; איהר גאַנג זעהר פאָרנעהם. אַ שוואַרצע וואָללענע קלייד איז געווען איהר שטענדיגער מלבוש.

— אייך האָט גיליאָם געשיקט? — האָט זי געפרעגט — ער איז געראַניעט, ניט וואהר?

פּעֶר האָט זיך שטאַרק פאַרוואונדערט וואס זי האָט גלייך געטראָפפען און ער האָט נאָך אַמאָל גענומען ערצעהלען די גאַנצע געשיכטע.

— יאָ, ער איז פאַרוואונדעט אין געלענק פון האַנד. אָבער די ראַנע איז ניט זעהר געפעהרליך.

ער האָט געפיהלט ווי אַלע דריי זיהן האָבען אַ ציטטער געגעבען און זיינען גרייט צו לויפען העלפען, ראַטעווען דעם פאָטער. צוליעב זיי האָט פּעֶר זיך געסטאַרעט זאָגען עטוואס צום בערוהיגען.

— ער איז יעצט ביי מיר, אין מיין הייזיל. אַז מען וועט גוט אַכטונג געבען וועט אַלץ געהן כשורה. ער האָט געשיקט זאָגען, איהר זאָלט זיך ניט שרעקען.

אויף דער אַלטער איז ניט קענטיג געווען דער מינדסטער שרעק. איהר רוהיגקייט איז געווען צום ערשטוינען. עס האָט אויסגעזעהן, גלייך ווי זי וואָלט שוין אַלעס לאַנג געוואוסט און פּעֶר האָט איהר גאָר ניט געבראַכט קיין נייעס. אַדרבא, ס'האָט געשיינט, אַז דורך זיינע רייד איז איהר נאָך פיעל גרינגער געוואָרען אויפ'ן האַרצען.

— אויב ער איז ביי אייך, הער גייסטליכער, הייסט עס אַז דאָרט איז איהם בעססער ווי ערגעץ אַנדערש און ער איז געשיצט פון יעדער געפאַהר... זיין נעכטיגער בריעף, אין וועלכען ער האָט ניט געשריעבען די אורזאַכע פאַר וואס ער קומט ניט אַהיים, האָט אונז פאַרוואונדערט און סוף כל סוף וואָלטען מיר זיך געקאָנט

בֶּעאוּנְרוּהִיגֶען. נָאר יֶעצְט אִיז אַלֶעס אִין אָרְדְנוּנְג.

און דִי בַּאבֶּע, גְלֵייךְ וִוי דִי זִיהן און מַארִי, הָאט אוֹיךְ נִיט גֶענוּמֶען פְרֶאגֶען מֶעהר, נִיט גֶעמַאכְט קֵיין שׁוּם שַׁאֲלוֹת. פְּיֶער הָאט דֶערְזֶעהן אוֹיפְ'ן טִישׁ עֶטְלִיכֶע פְרִיהמָארְגֶען־צַייטוּנְגֶען לִיעגֶען אָפְּפֶען, מִיט דִי גְרוֹיסֶע אַרְטִיקְלֶען וֶועגֶען דֶער בָּאמְבֶּע. מִן הַסְתָּם הָאבֶּען זֵיי שׁוֹין אַלְסְדִינְג גֶעלֶעזֶען און הָאבֶּען מוֹרָא צוּ דֶער פָאטֶער אִיז נִיט פַארְמִישְׁט אִין דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער גֶעשִׁיכְטֶע. דִי פְּרַאגֶע אִיז נָאר: וָואס וֵוייסֶען זֵיי בֶּעשְׁטִימְמְט? וֶועגֶען סַאלְוַוא'ן אִיז זֵיי וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ נָאר נִישְׁט בֶּעקַאנְנְט און זֵיי קָאנֶען אוֹיךְ נִיט ווִיסֶען ווִי אַזוֹי דֶער פָאטֶער הָאט זִיךְ מִיט אִיהם גֶערֶעכֶעטֶען בֶּעגֶעגֶענְט און בַּיי וֶועלְכֶע אוּמְשְׁטֶאנְדֶען אִיז עֶר גֶערַאנִיֶעט גֶעוָוארֶען. דִי אַלְטֶע וֵויים שׁוֹין גֶעווִיס מֶעהר, זִי וֵויים אַ סַךְ, אָבֶּער דִי קִינְדֶער און מַארִי הָאבֶּען גֶעווִיס קֵיין שׁוּם יְדִיעָה נִיט אִין דֶער גַאנְצֶער זַאךְ. ווִי גְרוֹיס מוּז זַיין זֵייעֶרֶע כִּבּוּד־אָב און זֵייעֶר צוּטְרוֹיעֶן צוּם פָאטֶער, אַז קוֹים הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט אַ בְּרִיעף און גֶעשְׁרִיבֶּען זֵיי זָאלֶען זִיךְ נִיט שְׁרֶעקֶען, זַיינֶען זֵיי שׁוֹין גַאנְץ רוּהִיג.

— מַאדַאם — הָאט פְּיֶער וַוייטֶער גֶעזָאגְט — גִילְיָאם הָאט מִיר גֶעהֵייסֶען אִיבֶּערְגֶעבֶּען אַייךְ דֶעם קְלֵיינֶעם שְׁלִיסֶעל און אָנְגֶעזָאגְט, אַז אוֹיב עֶס וֶועט זַיין עֶפֶּעס אַ אוּמְגְלִיק זָאלְט אִיהר טְהוּן ווִי עֶר הָאט אַייךְ בֶּעפָאהלֶען.

אוֹיף אִיהר פָּנִים אִיז דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען אַ לַייכְטֶער, קוֹים קֶענְטִיגֶער, שְׁרֶעק ווֶוען זִי הָאט גֶענוּמֶען דֶעם שְׁלִיסֶעל. אָבֶּער בַּאלְד הָאט זִי גֶעעֶנְטְפֶערְט גַאנְץ רוּהִיג, מִיט אַ זִיכֶערֶע שְׁטִימְמֶע, גְלֵייךְ ווִי עֶס ווָאלְט זִיךְ גֶעהַאנְדֶעלְט וֶועגֶען אַ קְלֵיינִיגְקֵייט:

— גוּט, זָאגְט אִיהם אַז זַיין רָצוֹן וֶועט עֶרְפִילְלְט וֶוערֶען. אָבֶּער וַוארוּם זִיצְט אִיהר נִיט, הֶערְר גֵייסְטְלִיכֶער?

ווִירְקְלִיךְ, פְּיֶער אִיז דִי גַאנְצֶע צַייט גֶעשְׁטַאנֶען. עֶר הָאט זִיךְ גֶעמוּזְט זֶעצֶען, אָבְוָואהל עֶס אִיז אִיהם נָאךְ אַלֶץ גֶעוֶוען זֶעהר אוּנְבֶּעקְוֶועם, אָבֶּער עֶר הָאט דָאס נִיט גֶעוָואלְט אַרוֹיסְוַוייזֶען דָא אִין דֶעם הוֹיז, וואו עֶר גֶעפִינְט זִיךְ צְווִישֶׁען אֵיינֶענֶע פַאמִילְיֶע. מַארִי הָאט נִיט גֶעקֶענְט שְׁטֶעהן אַ מִינוּט אָהן אַרְבֵּייט; יֶעצְט הָאט זִי גֶענוּמֶען הֶעפְטֶען עֶפֶּעס אַ דִיעֶנֶע הַאנְדַארְבֵּייט פַאר אַ גְרוֹיסֶען מַאגַאזִין וָואס הַאנְדֶעלְט מִיט אוֹיסְשְׁטַאטוּנְגֶען פַאר כַּלּוֹת און זַאכֶען פַאר נַייגֶעבָּארֶענֶע קִינְדֶער. זִי אִיז גֶעוֶוען אַיינְגֶעשְׁפַּארְט און נִיט גֶעוָואלְט בְּשׁוּם אוֹפֶן זִיךְ אָפְּזָאגֶען פוּן דֶער אַרְבֵּייט. „אִיךְ ווִיל מִיר וֶוענִיגְסְטֶענְס פַארְדִיענֶען מַיין טַאשֶׁען־גֶעלְט" פְלֶעגְט זִי זָאגֶען מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל. דִי בַּאבֶּע הָאט אוֹיךְ גֶעהַאט דִי גֶעוָואהְנְהֵייט שְׁטֶאנְדִיג הַאלְטֶען אַ אַרְבֵּייט אִין הַאנְד, אֲפִילוּ ווֶוען זִי רֶעדְט מִיט גֶאסְט. זִי הָאט יֶעצְט גֶעהַאלְטֶען אַ זָאק צוּם פַארְצִירֶעוֶוען. פְּרַאנְסוּאַ און אַנְטוּאַן זַיינֶען בֵּיידֶע צוּרִיקְגֶעגַאנְגֶען צוּם טִישׁ און גֶעזֶעצְט צוּ זֵייעֶר אַרְבֵּייט, נָאר טָאם אִיז גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהן אָנְגֶעשְׁפַּארְט צוּם קָאוַואדְלֶע. עֶר הָאט זִיךְ עֶרְלוֹיבְּט אַ וַוייְלֶע אָפְּרוּהֶען. אִין דֶער גְרוֹיסֶער מַייסְטֶערְשְׁטוּב הָאט זִיךְ ווִיעדֶער אוֹיסְגֶעשְׁפְּרֵייט פְרִיעדֶען און רוּה.

— אַלְזָא — הָאט טָאם גֶעזָאגְט — מָארְגֶען בְּרוֹיכֶען מִיר אַלֶע גֶעהְן גֶעוָואהְר

ווערען צום פאטער .

מארי האט געשווינד אויפגעהויבען דעם קאפ און ניט געלאזט פיער'ן קיין צייט צו ענטפערן .

— ניין , ניין , ער האט אנגעזאגט אז קיינער זאל צו איהם ניט קומען . מען קען אונז נאך בעמערקען , נאכשפירען און זיך דערוויסען וואו ער איז . . . ניט וואהר , הערר גייסטליכער ?

— געוויס איז גלייכער זיך איינהאלטען און ווארטען ביז ער וועט אליין צוריקקומען . דאס דארף ניט מעהר געדויערן ווי צוויי־דריי וואכען .

די באבוניו האט איהם פאטאקעוועט .

— אודאי איז אזוי גלייכער .

די זיהן האבען נאכגעגעבען . פאר זיי וואלט געוויס געווען א גרויסע שמחה געהן געוואהר ווערען צום פאטער , נאר ווי באלד אז ער פערלאנגט אזוי פאלגען זיי איהם .

— הערר גייסטליכער — האט טאם זיך געווענדט צום פעטער — זייט אזוי גוט און זאגט דעם טאטען , אז אויף דער צייט וואס ער וועט ניט זיין אין דערהיים און די ארבייט וועט ווערען דא אפגעשטעלט , האב איך בדעה געהן צוריק אין פאבריק . דארט וועט מיר זיין בעקוועמער מאכען פראבעס .

— און פון מיין נאמען — האט זיך פראנסוא ארייננגעמישט — זאלט איהר איהם איבערגעבען , אז ער זאל זיך ניט בעאונרוהיגען וועגען מיינע עקזאמענס . זיי געהען אויסגעצייכענט . איך בין כמעט זיכער אז איך וועל אויסהאלטען און זיין א מוצלח .

פיער האט פארשפראכען , קיין זאך ניט פארגעססען .

מארי האט אויפגעהויבען דעם קאפ און געקוקט מיט א שמייכעל אויף אנטואן . ער האט געשוויגען און געקוקט מיט זיינע פארטראכטע אויגען ערגעץ ווייט .

— און דו , מוזיניקעל , בעטסט גאר נישט איבערגעבען אין דיין נאמען דעם פאפא ?

דער יונגער מענש האט זיך ווי אויפגעכאפט פון שלאף און געענטפערט מיט א שמייכעל :

— ווי דען , ווי דען ! גיט איהם איבער אז מארי האט איהם זעהר ליעב ; לאז ער קומען ווי אם גיכסטען וועט ער זיין גליקליך מיט איהר .

אללע האבען זיך צולאכט , אפילו מארי זעלבסט . זי איז גאר ניט מבויש געווארען , געשטאנען רוהיג און גליקליך . מען האט קלאר ארויסגעזעהן , אז די גאנצע פאמיליע איז פעראייניגט און פערבונדען מיט דער גרעסטער ליעבשאפט . זאגאר די באבע האט אויך א שמייכעל געגעבען מיט איהרע בלאססע ליפפען און זיך געפרייט פון זייער צוקונפטיגען גליק .

פ יער האט געגלויבט בלייבען דא נאך עטליכע מינוט . מען האט זיך צורעדט אונ ער איז אלץ מעהר פארוואונדערט געווארען . ביז היינט האט ער געגלויבט אז אין דעם הויז וועט ער טרעפען נאר אויסגעלאססענהייט אונ פער־דארבענע זיטטען , לסוף זעהט ער פאר זיך א ריינעם , א שטיללען , א ארענטליכען לעבען , ארבייט אונ פריעדען , ענערגיע אונ דיסציפלינע . די קינדער זיינען שאן געבילדעט , איינגעהאלטען , סטאטיש , ליעבען אונ פאלגען דעם פאטער ; דאס פריילין איז ארענטליך , פראהליך אבער שטילל אונ געלאססען . בעזונדערס האט איהם געוואונדערט וואס די באבע אונ מארי האבען גאר קיין מורא ניט צו שלאפען אויבען , איבער'ן לאבאראטאריום , וואו מען מאכט די שרעקליכסטע פולווער אונ פערשיעדענע מאטעריאלען וואס א ליאדע מינוט קענען זיי אויסשיססען אונ צורייסען דאס גאנצע הויז מיט זיי צוזאממען .

די ארדנונג , די מונטערקייט אונ די אנשטאנדיגקייט פון די איינוואהנער פון דעם הויז האט אבער פיער'ן נאר געוואונדערט אבער ניט גערירט זיין הארץ . אמת טאקי מען האט איהם דא זעהר שאן צוגענומען , אבוואהל ניט ווי א נ'איינגענעם קרוב , ווייל ער איז דאך פארט געווען זיי אומבעקאנט . יעדאך איז זיין הארץ געבליעבען קאלט אונ ניט געפיהלט צו זיי קיין שום צארטליכקייט . זייער לעבען איז איהם געווען גאנץ פרעמד ; ער האט זיי ניט געקענט בעגרייפען , האט ניט פארשטאנען ווי קאנען זיי זיין אזוי רוהיג ווען זיי האבען ניט קיין רעליגיע , קיין אמונה , אונ נאר די וויססענשאפט איז זייער גאט , די ארבייט — זייער רעליגיע .

ענדליך איז פ יער אויפגעשטאנען אונ אוועקגעגאנגען , געבענדיג זיי זיין הבטחה , אז אויב עס וועט זיין עפעס א שלעכטער שנוי וועט ער באלד קומען צוויססען טהון . מארי האט איהם בעגלייט ביז צום טהיר אונ איהר געזיכט איז פלוצלינג רויט געווארען . זי האט אויך געוואלט עפעס בעפאהלען צו גיליאמען , שיקען איהם א צארטליכען גריסס , זי איז אבער פארשאמט געווארען . . . באלד האט זי זיך געשטארקט אונ געזאגט , קוקענדיג פ יער'ן גלייך אין די אויגען :

– אויף ווידערזעהן , הערר גייסטליכער . זאגט גיליאמען אז איך ליעב איהם אונ ווארט . . .

III.

דריי טאג זיינען אריבער . אין דעם קליינעם הייזעל אין נייליי איז גיליאם געלעגען אין היטץ אונ אין דער גראסטער אונגעדולד . יעדען פריהמארגען , ווען מען האט געבראכט די צייטונגען , איז איהם בעפאללען א נייע אומרוהיגקייט .

פְּ יֶ ע ר האט גֶעפְּרוּבְט צוּנֶעהְמֶען בַּיי אִיהְם דִי צַייטוּנְגֶען , אָבֶער דַאדוּרְךְ אִיז דֶער קְרַאנְקֶער נָאךְ מֶעהְר צוּרֵייצְט אוּנ אוּמְרוּהִיג גֶעוָוארֶען , בִּיז פְּ יֶ ע ר הָאט אִיהְם גֶעמוּזְט אַלֵיין אִיבֶּערְלֶעזֶען אַלְסְדִינְג . חָאם ס'אִיז גֶעוֶוען גֶעשְׁרִיעבֶּען וֶועגֶען דֶער קַאטַאסְ־טְרָאפֶּע — גַאנְצֶע זַייטֶען , גַאנְצֶע נוּמֶערֶען , אַ גַאנְצֶער קְוָואל רֵייד .

קֵיינְמָאל זַיינֶען דִי צַייטוּנְגֶען נִיט גֶעוֶוען אַזוֹי פַארְפְּלֵייצְט מִיט יְדִיעוֹת ווִי הַיינְט . אֲפִילוּ דֶער „גְלָאבּ" , וָואס שְׁטֶענְדִיג אִיז עֶר זֶעהְר אַיינְגֶעהַאלְטֶען , פָּאר־זִיכְטִיג , קַארְג אִין וֶוארְטֶער , אִיז יֶעצְט גֶעוֶוען אָנְגֶעפַּאקְט פוּל מִיט נַאכְרִיכְטֶען אוּנ בֶּעשְׁרִיעבֶּען גֶענוֹי אֲפִילוּ דִי קְלֵיינְסְטֶע , מִינְדְסְטֶע אֵיינְצֶעלְהַייטֶען . וֶוער רֶעדְט אַזָאלְכֶע סְקַאנְדַאלֶעזֶע צַייטוּנְגֶען ווִי דִי „פָאלְקְס שְׁטִימְמֶע" הָאבֶּען גֶעפּוּיקְט אוּנ גֶעשְׁרִיעֶן , גֶערֶעדְט אוּנ גֶעדְרוּקְט יְדִיעוֹת גָאר אָהְן אַ שִׁיעוּר , צוּ מַאכֶען אַ אַיינְדְרוּק אוֹיף דֶעם פּוּבְּלִיקוּם , כְּדֵי מֶען זָאל קוֹיפֶען דִי נוּמֶערֶען . יֶעדֶען פְּרִיהמָארְגֶען הָאבֶּען זֵיי אוֹיסְגֶעטְרַאכְט אַ נַייעֶם לִיגֶען , אַ נַייעֶ שְׁרֶעקְלִיכֶע הִיסְטָארְיֶע , דִי וֶועלְט זָאל מִיט דֶעם קָאכֶען . זֵיי הָאבֶּען עֶרְצֶעהְלְט אַז יֶעדֶען טָאג בֶּעקוּמְמְט דֶער בַּארָאן ד י וו י ל י א ר בְּרִיעף אָהְן אוּנְטֶערְשְׁרִיפְטֶען , אִין וֶועלְכֶע מֶען סְטְרַאשֶׁעט אִיהְם אַז מֶען וֶועט הַרְגֶעהְנֶען זַיין פְרוֹי , זַיין טָאכְטֶער , זַיין זוּהְן , שֶׁעכְטֶען אִיהְם אַלֵיין , צוּרַייסֶען זַיין פַּאלַאץ , אוּנ טָאג ווִי נַאכְט שְׁטֶעהְט אַ גַאנְצֶע מַחֲנֶה אִיבֶּער־גֶעקְלֵיידֶעטֶע פָּאלִיצִיסְטֶען אוּנ הִיטְטֶען דֶעם בַּארָאנְס פַּאלַאץ . אוֹיף מָארְגֶען אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען גֶעדְרוּקְט אַ נַייעֶ הִיסְטָארְיֶע : דִי אַנַארְכִיסְטֶען הָאבֶּען גֶעגְרָאבֶּען אוּנְטֶער דֶער עֶרְד אַ מִינֶע , פוּן דֶער קִירְכֶע מַאגְדַאלֶען בִּיז אַלֶע גַאסֶען פוּן גַאנְצֶען טְהֵייל שְׁטָאדְט , דָארְט הָאבֶּען זֵיי גֶעוָואלְט אַרַיינְלֶעגֶען גַאנְצֶע פֶּעסֶער דִינַאמִיט מִיט פּוּלְוֶוער , אִיבֶּערְקֶעהְרֶען הַאלְבּ פַּארִיז . אָדֶער מֶען הָאט עֶרְצֶעהְלְט , אַז דִי פָּאלִיצֵיי הָאט עֶנְטְדֶעקְט אַ גְרוֹיסֶע שַׁייקֶע , וָואס הָאבֶּען זִיךְ אָנְגֶערֶעדְט מַאכֶען הֲרִיגוֹת אִין אַלֶע לֶאנְדֶער , אוּנ דֶער עֶרְשְׁטֶער סִיגְנַאל הָאט גֶעדַארְפְט זַיין אִין פַּארִיז . זֵיי הָאבֶּען זִיךְ גֶעקְלִיבֶּען מַאכֶען אַ שְׁחִיטָה אִין דִי גַאסֶען דְרַיי מֵעֵת־לְעֵת , בְּאמְבֶּעס זָאלֶען פְלִיהֶען אִיבֶּער דִי בּוּלְוַוארֶען אוּנ דֶער טַייךְ סֵיינַא זָאל רוֹיט וֶוערֶען פוּן בְּלוּט . . . דוּרְךְ אַזָאלְכֶע אַרְטִיקְלֶען אִין דִי צַייטוּנְגֶען אִיז גֶעפַאלֶען אוֹיף אַלֶעמֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער פַּחַד , דִי אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶענֶע פְרֶעמְדֶע זַיינֶען עֶנְטְלָאפֶען פוּן דִי אַכְסַנְיוֹת , גַאנְץ פַּארִיז אִיז גֶעוָוארֶען ווִי אַ דוּל־הוֹיז , מֶען הָאט גֶעגְלוֹיבְּט אִין דִי ווִילְדְסְטֶע לִיגֶענְס .

אָבֶער נִיט פוּן דֶעם אִיז ג י ל י א ם גֶעוֶוען אוּנְרוּהִיג . עֶר הָאט זִיךְ נָאר גֶעשְׁרָאקֶען וֶועגֶען סַאלְוַוא'ן אוּנ פִּיעלַייכְט הָאט דִי פָּאלִיצֵיי אָפְּגֶעזוּכְט אוּנ גֶעפוּנֶען עֶפֶּעס נַייעֶ שְׁלְיַאדֶען . סַאלְוַוא אִיז נָאךְ אַלְץ נִיט אַרֶעסְטִירְט , ס'אִיז אֲפִילוּ נִיט גֶעפַאלְלֶען אוֹיף אִיהְם דֶער מִינְדְסְטֶער חְשַׁד . פְּלוּצְלִינְג אָבֶער הָאט פְּ יֶ ע ר גֶעלֶעזֶען אַ קְלֵיין יְדִיעָה פוּן וֶועלְכֶער דֶער גֶערַאנְיֶעטֶער אִיז בְּלַאסס גֶעוָוארֶען פוּן שְׁרֶעק .

— דוּ וֵוייסְט ? צְווִישֶׁען דִי שְׁטִיקֶער אוּנְטֶערְן טוֹיעֶר פוּן דִיוִוילְיַארְס פַּאלַאץ הָאט מֶען גֶעפוּנֶען עֶפֶּעס אַ אִינְסְטְרוּמֶענְט , אַ נָאל , וָואס אוֹיף זַיין הֶענְטִיל אִיז

אויסְגֶעקְרִיצְט דֶער נָאמֶען פוּן דֶעם בֶּערִיהְמְטֶען פַאבְּרִיקַאנְט גְרַאנְדִירְיֶע. הַיינְט הָאט מֶען גְרַאנְדִירְיֶען גֶערוּפֶען צוּם סְלֶעדָאוַואטֶעל.

גִילְיָאם הָאט אַ מַאךְ גֶעטְהוּן מִיט דֶער הַאנְד אַ פֶערְצְוֵייפֶעלְטֶער.

— יֶעצְט אִיז אַ סוֹף! מֶען וֶועט אִיהְם פַּאקֶען. זֵיי הָאבֶּען גֶעפוּנֶען אַ גוּטֶען שְׁלְיַאד. גֶעוִויסְ הָאט סַאלְוַוא פַארְלָארֶען דֶעם אִינְסְטְרוּמֶענְט. עֶר הָאט גֶעאַרְבֵּייט בַּיי גְרַאנְדִירְיֶען, עֶהְדֶער עֶר אִיז אָנְגֶעקוּמֶען צוּ מִיר אוֹיפְ'ן טָאג. דוּרְךְ גְרַאנְדִירְיֶען וֶועלֶען זֵיי זִיךְ אַלְץ דֶערְוִויסֶען. פַאר זֵיי אִיז גֶענוּג זִיךְ אָנְחַאפֶּען בַּיי אַ דִינְג פֶּעדִימֶעל, וֶועלֶען זֵיי שׁוֹין דֶערְגֶעהְן דֶעם גַאנְצֶען אֱמֶת.

פְּיֶער הָאט זִיךְ דֶערְמָאנְט אַז אוֹיף מָאנְטְמַארְטְר הָאט עֶר גֶעהֶערְט וֶועגֶען דֶעם פַאבְּרִיקַאנְט גְרַאנְדִירְיֶע, צוּ וֶועלְכֶען טָאם, גִילְיָאמְס עֶלְטְסְטֶער זוּהְן, פְלֶעגְט מַאנְכֶעס מָאל גֶעהְן אוֹיף אַרְבֵּייט, צוּ פְּרַאקְטִיצִירֶען. דָאךְ הָאט עֶר נִיט גֶעוָואלְט פַאנַאנְדֶער פְרֶעגֶען דֶעם בְּרוּדֶער, וַוייל עֶר הָאט גוּט גֶעוואוּסְט אַז גִילְיָאם שְׁרֶעקְט זִיךְ נִיט פַאר זַיין אֵייגֶען זִיכֶערְהַייט; זַיין שְׁרֶעק אִיז אַ הֶעכֶערֶער, אַ עֶדְלֶערֶער.

— פוּנְקְט הָאסְט דוּ מִיר עֶרְצֶעהְלְט — הָאט גִילְיָאם וַוייטֶער גֶערֶעדְט — אַז טָאם הָאט בְּדֵעָה גֶעהְן אַרְבַּייטֶען אִין פַאבְּרִיק. עֶר מַאכְט אַ נַייֶעם מָאטָאר וֶועלְכֶען עֶר הָאט עֶרְפוּנְדֶען. שְׁטֶעל דִיר פָאר אַז מֶען וֶועט קוּמֶען זוּכֶען אוּן אִיהְם נֶעהְמֶען אוֹיפְרֶעגֶען, וֶועט עֶר גֶעוִויסְ נִיט וֶועלֶען עֶנְטְפֶערְן, נִיט אַרוֹיסְגֶעבֶּען זַיין סֶעקְרֶעט... מֶען מוּז זֶעהְן פַארְחַאפֶּען אוּן אִיהְם פְרִיהֶער אָנְזָאגֶען, אָבֶּער טַאקִי בַּאלְד, דִי מִינוּט!

פְּיֶער הָאט תֵּכֶף פָארְגֶעלֶעגְט אַז עֶר אִיז גְרֵייט צוּ טְהוּן זַיין רָצוֹן.

— אוֹיבּ דוּ וִוילְסְט וֶועל אִיךְ אַרִיבֶּערְגֶעהְן צוּ טָאם אִין פַאבְּרִיק. אֲגַב קֶען זַיין אִיךְ זָאל מִיךְ בֶּעגֶעגְנֶען דָארְט מִיט גְרַאנְדִירְיֶען וֶועלְכְּסְט אוּן זִיךְ דֶערְוִויסֶען וָואס הָאט עֶר גֶעזָאגְט כַּיים סְלֶעדָאוַואטֶעל אוּן וִוי הַאלְט דֶער עֵסֶק.

גִילְיָאם הָאט אִיהְם וַוארֶעם גֶעדְרִיקְט דִי הַאנְד אוּן דִי אוֹיגֶען זַיינֶען אִיהְם פַּייכְט גֶעוָוארֶען פוּן טְרֶערֶען.

— יָא, יָא, בְּרוּדֶער, טְהוּ אַזוֹי. דָאס וֶועט זַיין פַאר מִיר אַ גְרוֹיסֶע טוֹבָה.

— הַיינְט הָאבּ אִיךְ סַיי וִוי סַיי גֶעוָואלְט גֶעהְן אוֹיפְ'ן מָאנְטְמַארְטְר. אִיךְ הָאבּ דִיר דָאס נִיט גֶעזָאגְט. מִיךְ מוּטְשֶׁעט אֵיין גֶעדַאנְקֶען אוּן לָאזְט מִיךְ נִיט צוּרוּהְ. אוֹיבּ סַאלְוַוא אִיז עֶנְטְלָאפֶען הָאט עֶר גֶעמוּזְט אִיבֶּערְלָאזֶען אַלֵיין דָאס וַוייבּ מִיטְ'ן קִינְד. אִיךְ הָאבּ זֵיי גֶעזֶעהְן אִין דֶעם זֶעלְבֶּען טָאג וֶוען עֶר הָאט אוּנְטֶערְגֶעוָוארְפֶען דִי בָּאמְבֶּע. זֵיי זַיינֶען גֶעוֶוען אִין אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶען צוּשְׁטַאנְד, אַזַא אָרִימְקַייט, אַז מִיר רַייסְט דָאס הַארְץ דֶערְמָאנֶענְדִיג זִיךְ אָן דִי אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בֶּעשֶׁעפְּנִישֶׁען וָואס יֶעצְט שְׁטַארְבֶּען זֵיי גֶעוִויס פַאר הוּנְגֶער... דֶער מַאן הָאט זִיךְ בֶּעהַאלְטֶען אוּן דִי פְרוֹי מִיטְ'ן קִינְד מוּזֶען אוֹיסְגֶעהְן אָהְן עֶסֶען.

גִילְיָאם, וָואס הָאט גֶעהַאלְטֶען פְּיֶערְ'ס הַאנְד, הָאט זִי נָאךְ שְׁטַארְקֶער

גֶערִריקְט אונ גֶעזְאגְט מִיט אַ ציטְטֶערִיגֶען קול פון גְרויס אויפְרֶעגונְג :

— יָא , יָא , דָאס וֶועט זַיין זֶעהְר פַיין אונ עֶדֶעל פון דַיין זַייט . טְהו אַזוֹי , בְּרוּדֶער , טְהו דָאס מַאקִי .

דָאס הויז אויף דֶער סָאל גַאס , דָאס שְׁרֶעקְלִיכֶע אָרְט פון אָרֶעמְקַייט אונ עֶלֶענְד , אִיז גֶעבְּלִיבֶּען טִיעף אַיינְגֶעגְרָאבֶּען אִין פְּיֶער'ס זִכָּרוֹן וִוי אַ אַבְּשַׁיילִיכֶער אָפְּטְרֶעט , וואו פַארִיזֶער אָרִימֶע לַייט פִיהְרֶען דָארְט זַייעֶר וִויסְט אונ פִינְסְטֶער לֶעבֶּען . אויך אַצוּנְד , וֶוען עֶר אִיז אַהִין גֶעקוּמֶען צום צְוֵוייטֶען מָאל , הָאט עֶר דָארְט גֶעפוּנֶען דִי זֶעלְבֶּע קְלֶעבִּיגֶע שְׁטִינְקֶעדִיגֶע בְּלָאטֶע , דֶעם זֶעלְבֶּען אַבְּשַׁיילִיכֶען הויף מִיט דִי פִינְסְטֶערֶע , פַייכְטֶע , שְׁטִינְקֶעדִיגֶע , הַאלְב צוּבְּרָאכֶענֶע טְרֶעפּ . ווינְטֶער וֶוערְט גַאנְץ פַּארִיז צוּגֶעטְרִיקֶענְט אונ אויסְגֶערֵיינִיגְט , אָבֶּער דִי אָרִימֶע קְוַוארְטַאלֶען , וָואס זַיינֶען שְׁטֶאנְדִיג אָנְגֶעפַּאקְט מִיט סְטַאדֶעס אָרִימֶע לַייט , בְּלַייבֶּען אִימְמֶער שְׁמוּצִיג אונ קויטִיג .

פְּיֶער , וָואס הָאט שוֹין גֶעוואוּסְט מִיט וֶועלְכֶע טְרֶעפּ מֶען גֶעהְט אַרויף צוּ סַאלְוַואס צִימְמֶער , אִיז גְלַייך גֶעגַאנְגֶען אַהִין . דוּרְך דִי טְהִירֶען הָאט מֶען יֶעצְט אויך גֶעהֶערְט דָאס גֶעוֵויין אונ גֶעשְׁרֵיי פון קִינְדֶער , נָאר מַאנְכֶעס מָאל הָאבֶּען דִי יוּנְגֶע קולות פְּלוּצְלִינְג אַנְגֶעהֶערְט אונ דַאמָאלְס אִיז אִין דֶעם גַאנְצֶען הויז גֶעוֶוען שְׁטִילל וִוי אִין אַ קֶבֶר . פְּיֶער הָאט זִיךְ דֶערְמָאנְט אָן דֶעם אַלְטֶען לַאוְויָאוו , וֶועלְכֶער אִיז דָארְט גֶעשְׁטָארְבֶּען אִין אַ בַּארְג מִיסְט , וִוי אַ הוּנְט , אונ אַ שוֹידֶער אִיז דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען אִיבֶּער דֶעם גַייסְטְלִיכֶענְס אַלְלֶע גְלִידֶער .

עֶר הָאט אָנְגֶעקְלַאפְּט אִין סַאלְוַואס וָואהְנוּנְג , קֵיינֶער הָאט אִיהְם אָבֶּער נִיט גֶעעֶנְטְפֶערְט . אַרוּם אונ אַרוּם אִיז גֶעוֶוען שְׁטִילל , מֶען הָאט נִיט גֶעהֶערְט קֵיין קול פון אַ לֶעבֶּעדִיגֶען מֶענְשֶׁען , אֲפִילוּ נִיט דֶעם מִינְדְסְטֶען שָׁארְך . עֶר הָאט נָאךְ אַמָאל אָנְגֶעקְלַאפְּט אִין טְהִיר , אונ וַוייל מֶען הָאט אויך דָאס מָאל נִיט גֶעעֶנְטְפֶערְט הָאט פְּיֶער גֶעטְרַאכְט אִיז אִין צִימְמֶער אִיז גֶעווִיסס פוּסְט . עֶס קֶען זַיין סַאלְוַוא אִיז גֶעקוּמֶען , צוּגֶענוּמֶען וַוייבּ אונ קִינְד , אונ אַלְלֶע דְרֵיי הָאבֶּען זִיךְ בֶּעהַאלְטֶען עֶרְגֶעץ אִין אַ גְ'אַנֶדֶער פִינְסְטֶערֶע חוּרְבָּה , אָדֶער עֶנְטְלָאפֶען גָאר אִין גַאנְצֶען פון פְרַאנְקְרַייךְ . דָאךְ אִיז אִיהְם דָאס גֶעוֶוען אַ וואוּנְדֶער , וַוייל גֶעוֶואהְנְלִיךְ דִי אָרִימֶע לַייט בַּייטֶען גַאנְץ זֶעלְטֶען זַייעֶר וָואהְנוּנְג ; זַיי שְׁטַארְבֶּען דָארְט וואו סְ'אִיז אַוֶועק זַייעֶר פִינְסְטֶערֶער לֶעבֶּען . פְּיֶער הָאט גֶעגֶעבֶּען שְׁטִילל אַ קְלַאפּ צוּם דְרִיטְטֶען מָאל .

דָאס מָאל הָאט זִיךְ גֶעלָאזְט הֶערֶען פון אִינְוֶוענְדִיג אַ לַייכְטֶער גֶערוּיש פון קְלֵיינֶע טְרִיטט , נָאכְדֶעם אַ שְׁוַואכֶע קִינְדֶערִישֶׁע שְׁטִימְמֶע :

— וֶוער אִיז ?

— אִיךְ , דֶער גַייסְטְלִיכֶער .

סְ'אִיז ווייטֶער שְׁטִילל גֶעוָארֶען , גְלַייךְ וִוי אִינְוֶוענְדִיג וָואלְט מֶען גֶעהַאט אַ יִשׁוּב הַדַעַת , אֶפְּפֶענֶען אָדֶער נִיט .

— איך בּין דער זעלבּער גייסטליכער וואס איז דא געוועזן מיט אַ פּאר טאג פריהער.

די ווארטער האבּען, ווי עס שיינט, געווירקט. די טהיר האט זיך האלב געעפּענט און דאס קליין מיידיל ס ע ל י נ א האט אריינגעלאזט דעם גאסט.

— פערציייהעט, הערר גייסטליכער, די מאמע איז אוועקגעגאנגען און אנ' געזאגט קיינעם ניט אריינלאזען.

אין ערשטען אויגענבליק האט פּ ע ר געטראכט אז וואהרשיינליך בּעהאלט זיך דא ס א ל ו ו א. אבּער קוים האט ער אבּליק געטהון אויף'ן איינציגער ציממער האט ער זיך איבּערצייגט אז ס'איז ניט ווי ער מיינט. די מאדאם טעאדאר האט געוויסס מורא געהאט די פּאליציי זאל ניט קומען זוכען. האט זי זיך געזעהן מיט סאלוואן? ווייסט זי וואו ער בּעהאלט זיך? איז ער נאך יענער נאכט געקומען אַ היים אַ קוש געבּען זיי בּיידען און בּערוהיגען?

— און דיין פאטער, מיין טהייערע, איז אויך ניטא אין דער היים?

— אָה ניין, הערר גייסטליכער. ער האט עפּעס אַ געשעפט און איז אַוועקגעפאהרען.

— וואס הייסט אַוועקגעפאהרען?

— נו, יא, ער איז מעהר ניט געקומען נעכטיגען און מיר ווייסען ניט וואו ער איז.

— אפשר אַרבּייט ער ערגעץ?

— אָה ניין, ווען ער זאל אַרבּייטען וואלט ער דאך אונז געשיקט געלט.

— הייסט עס ער איז ערגעץ ווייט אַוועקגעפאהרען?

— איך ווייס ניט.

— מן הסתם האט ער דאך געשריבּען דער מאדאם טעאדאר?

— איך ווייס ניט.

פּ ע ר האט אויפגעהארט פרעגען און איז אַבּיססעל פארשאמט געווארען פאר זיך אַליין, וואס ער געהט אויספארשטען אַ יונג קינד ווען זי איז איינע אַליין אין דער היים. עס קאנן זעהר זיין אַז זי ווייס טאקי פון קיין זאך ניט און סאלוואַ האט זיך אפילו פאר דער איינענער פאמיליע בּעהאלטען. דאס מיידעלע מיט איהר בלאסס פּנימל האט אויסגעוויזען אַז זי רעדט די וואהרהייט.

— אַ שאד וואס די מוטטער ט ע א ד א ר איז ניטא. איך האבּ בּעדארפט איהר עפּעס זאגען.

— אפשר וועט איהר זיין אַזוי גוט און אויפוואַרטען אַ בּיססעל? זי איז געגאנגען צום פעטטער ט ו ס ע ן, דא נאהענט, אויף דער מארקאדע גאס, און בּעדארף באלד צוריקקומען. שוין מעהר ווי אַ שעה אַז זי איז אַוועקגעגאנגען.

דאס מיידעלע האט אפגערייניגט איינעם פון די שטוהלען וואס זיינען געוועזן

פארלעגט מיט שטיקליך האלץ, וועלכע מען האט געווים צונויפגעקליבען אויף א פריען פלאץ.

אין דעם קאלטען, פינסטערן אונ לעערען צימער האט מען געפיהלט אז עס פעהלט א מאנספערזאן, א בעל־הבית, וואס איז דער יסוד פון דער פאמיליע אפילו ווען ס'איז נימא קיין פרנסה. ער לויפט איבער'ן שטאדט, זוכט, אונ על פי רוב געפינט ער א שטיקעל ברויט, צו ראטעווען זיין פאמיליע זי זאל ניט שטארבען פון הונגער. קוים איז ער פערשוואונדען געווארען איז די פרויענצימער מיט'ן קינד געבליבען אהן די לעצטע שטיצונג אונ געהען אוים פאר נויטה.

זיצענדיג אונ בעטראכטענדיג דאס קליין מיידיל מיט די לויטערע בלויע אויגען אונ דעם גרויסען מויל אויף וועלכען עס שוועבט א שמייכעל, האט פ ע ר זיך ניט געקאנט איינהאלטען פרעגען איהר נאך עטליכע פראגעס.

— דו, קינד מיינס, געהסט ניט אין שולע?

זי איז רויט געווארען.

— איך האב ניט קיין שיך.

ער האט בעמערקט, אז אויף איהרע פיסלעך טראגט זי א פאר אלטע צוריסענע לאפּציעס, דורך וועלכע עס זעהען זיך ארוים די רויטע פינגער.

— די מוטער טעאדאר זאגט — האט זי ווייטער גערעדט — אז ווען ס'איז ניטא וואס צו עסען געהט מען ניט אין שולע... זי האט געוואלט ארבייטען, קען אבער ניט, ווייל די אויגען הייבען איהר באלד אן צו ברענען אונ גיסען טרערען. אלזא ווייסען מיר ניט וואס צו טהון. פון נאכטיגען טאג האבען מיר שוין גאר נישט, סיידען דער פעטער ט ו ס ס ע ן וועט אונז בארגען צוואנציג סו.

זי האט נאך אלץ געשמייכעלט, אבער אין די אויגען זיינען אנגעלאפען צוויי גרויסע טראפען טרערען. עס האט געשניטען בייים הארצען קוקענדיג אויף דעם ארעם קינד, וואס זיצט פארשפארט אין דעם ליידיגען צימער אונ לאזט קיינעם ניט אריין, גלייך ווי זי איז אפגעריסען פון דער גאנצער וועלט. אין דעם גייסטליכען האט ווידער אנגעהויבען קאכען דער כעס אויף דעם אונגערעכטען שיקזאל.

עס זיינען אריבער צעהן מינוט. ער האט פארלוירען די געדולד אונ שוין געטראכט אוועקגעהן צו ג ר א נ ד י ד י ע ן אין פאבריק.

— א וואונדער פאר וואס די מאמא קומט ניט — האט ס ע ל י נ א זיך אפגערופען — געווים האט זי זיך דארט צורעדט מיט'ן פעטער.

פלוצלינג איז איהר אריין א פרישער געדאנקען אין קאפ.

— אויב איהר ווילט, הערר גייסטליכער, וועל איך געהן מיט אייך צום פעטער ט ו ס ס ע ן. דאס איז גאנץ נאהענט, מען בעדארף נאר אריבערגעהן די גאס אויף יענער זייט ווינקעל.

— דו האסט דאך אבער ניט קיין קאמאשען, מיין טהייערינקע?

— א, דאס מאכט ניט אוים, אלץ איינס, איך געה אזוי אויך אומעדום.

עֶר אִיז אויפְגֶעשְׁטַאנֶען אוּנ גֶעזָאגְט גַאנְץ אֵיינְפַאךְ:

— אויבּ אַזוֹי קוּם מִיט מִיר. אִין אֵיין גַאנְג וֶועל אִיךְ דִיר קויפֶען קַאמַאשִׁין,

סֶעלִינַא אִיז רוֹיט גֶעוָוארֶען וִוי אַ צְוִויק אוּנ אִיז גֶעלָאפֶען נָאכְ'ן גַייסְטלִיכֶען, נָאכְדֶעם וִוי זִי הָאט פַארְשְׁלָאסֶען דִי טְהִיר צְוֵויי מָאל, וִוי אַ אֱמֶתֶע בַּעַל-הַבַּיִת'טֶע, אָבְוָואהל אִין צִימְמֶער אִיז נִיט גֶעוֶוען וָואס צוּ פַארְשְׁלִיסֶען.

אֵייְדֶער דִי מַאדַאם טֶעאָדָאר אִיז גֶעגַאנְגֶען צוּם בְּרוּדֶער טוּסֶען, עֶר זָאל אִיהְר בָּארְגֶען צְוַואנְצִיג סוּ, אִיז אִיהר אַרַיין אִין דִי גֶעדַאנְקֶען פְּרוּבֶען פְרִיהֶער דָאס גְלִיק בַּיי דֶער יִינְגְסְטֶער שְׁוֶועסְטֶער הָארְטֶענְזְיַא, וֶועלְכֶע הָאט גֶעהַאט פַאר אַ מַאנְן אַ קְלֵיינֶעם צִינָאווְנִיקל קְרֶעטְיֶענְנָא, אוּנ גֶעוָואהְנְט אִין אַ דִירָה פוּן פִיער צִימְמֶערְלִיךְ אויפְ'ן בּוּלְוַואר רָאשְׁשׁוּאַר. דָאס אִיז אָבֶּער גֶעוֶוען נִיט קֵיין לַייכְטֶע זַאךְ, אוּנ נָאר צוּלִיעבּ סֶעלִינַא'ן, וֶועלְכֶע פַּאסְט שׁוֹין דֶעם צְוֵוייטֶען טָאג, אִיז בַּיי אִיהר רֶעכְט גֶעוָוארֶען גֶעהְן אַהִין צוּ דֶער שְׁוֶועסְטֶער.

דֶער מֶעחַאנִיק טוּסֶען, אִיהר אֶלְטֶערֶער בְּרוּדֶער פוּן אֵיין טַאטֶען, אִיז שׁוֹין אַלְט גֶעוֶוען פוּנְפְצִיג יָאהר. וֶוען זַיין פָאטֶער אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אַ נְ'אַלְמָן הָאט עֶר חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט אַ גַאנְץ יוּנְגֶער נֶאהְטָארִין, וֶועלְכֶע הָאט אִיהְם גֶעבּוֹירֶען דְרַיי טֶאכְטֶער: פְאלִינַא, לֶעאָנִי אוּנ הָארְטֶענְזְיַא. דִי אֶלְטֶערֶע שְׁוֶועסְטֶער פָּאלִינַא אִיז גֶעוֶוען מִיט צֶעהְן יָאהר יוּנְגֶער פוּן טוּסֶען, אוּנ הָארְטֶענְזְיַא, דִי יִינְגְסְטֶע — מִיט אַכְצֶעהְן יָאהְר. זֵייעֶר מוּטְטֶער אִיז גֶעוֶוען אַ אֵשֶׁת-חַיִל, אַ קְלוּגֶע, אוּנ גֶעוואוּסְט וִוי צוּ אַיינְאָרְדְנֶען דָאס הוֹיז. זִי אִיז צוּרִיק גֶעוָוארֶען אַ מַייסְטֶערִין אִין אַ מַאגַאזִין אוּנ דָארְט אַרַיינְגֶענוּמֶען פָאלִינַא'ן, שְׁפֶּעטֶער אויךְ לֶעאָנִין, אויסְלֶערְנֶען זֵיי דִי אַרְבֵּייט; דִי יִינְגְסְטֶע, הָארְטֶענְזְיַא, וָואס אִיז גֶעוֶוען שֶׁאנֶער אוּנ פַיינֶער פוּן דִי אִיבְּרִיגֶע שְׁוֶועסְטֶער, הָאט זִי גֶעפֶּעסְטְיֶעט, גֶעשִׁיקְט אִין שׁוּלֶע אוּנ שְׁטָאלְצִירְט מִיט אִיהְרֶע קֶענְנְטְנִים. שְׁפֶּעטֶער, וֶוען פָאלִינַא הָאט חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט דֶעם מוֹלְיֶער לַאבִּיט אוּנ לֶעאָנִי מִיט דֶעם מֶעחַאנִיק סַאלְוַוא, אִיז הָארְטֶענְזְיַא אָנְגֶעקוּמֶען פַאר אַ פֶערְקוֹיפֶערִין אִין אַ קָאנְדִיטָארַיי אוּנ אִיז דָארְט בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט דֶעם צִינָאוְונִיק קְרֶעטְיֶענְנָא. זִי אִיז אִיהְם גֶעפֶעלְלֶען, הָאט אָבֶּער נִיט גֶעוָואלְט זַיין זַיינֶע אַ גֶעלִיעבְטֶע אוּנ עֶר הָאט זִי גֶענוּמֶען פַאר אַ וַוייבּ. לֶעאָנִי אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען גַאנְץ יוּנְג, אויף אַ טִיפוּס, עֶטְלִיכֶע וָואכֶען נָאךְ דֶער מוּטֶערְס טוֹיט. דִי עֶלְטְסְטֶע שְׁוֶועסְטֶער פָאלִינָא, וֶוען דֶער מַאנְן הָאט זִי אַוֶועקְגֶעוָוארְפֶען, אִיז אַוֶועק צוּם שְׁוָואגֶער סַאלְוַוא, וָואס זַיין טָאכְטֶער הָאט זִי גֶערוּפֶען „מַאמַא", אוּנ יֶעצְט אִיז דִי גַאנְצֶע פַאמִילְיֶע אויסְגֶעגַאנְגֶען פוּן הוּנְגֶער. נָאר אֵיין הָארְטֶענְזְיַא פְלֶעגְט יוֹם-טוֹב אַרוֹיסְגֶעהְן אָנְגֶעטְהוּן אַ זֵיידֶען קְלֵייד אוּנ גֶעוָואהְנְט אִין אַ נַייעֶם הוֹיז, זִי אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען דִי רַייכְסְטֶע, דִי מְיוּחֶסֶת פוּן דֶער מִשְׁפָּחָה, אָבְוָואהל זִי הָאט אויךְ גֶעלֶעבְּט אִין גְרוֹיס דַחְקוּת.

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט זֶעהר גוּט גֶעוואוּסְט אִין וֶועלְכֶער לַאגֶע דִי שְׁוֶועסְטֶער גֶעפִינְט זִיךְ וֶוען עֶס קוּמְט סוֹף חֹדֶשׁ עֶהֶדֶער דֶער מַאנְן נֶעהְמְט אָפּ דִי פֶּענְסְיֶע.

דַארום אִיז אִיהר אַזוי שְׁוֶוער גֶעוֶוען גֶעהן צוּ הַארְטֶענְזְיַאן יֶעצְט בֶּעטֶען אַ הַלְוָאָה. אויסֶער דֶעם הָאט קְרֶעטְיֶענְנָא נִיט גֶעקֶענְט לַיידֶען דֶער וַוייבְּ'ס פַאמִילְיֶע אוּנ זִיךְ גֶעשֶׁאמְט מִיט אִיהר, וַוייל עֶר אִיז גֶעוֶוען אִין כַּעַס אויף דֶער פְרוי צַייט זִי הָאט אָנְגֶעהויבֶּען פַארְלִיעֶרֶען אִיהר שֶׁאנְקַייט אוּנ עֶר הָאט גֶעגְלויבְּט אַז נָאר דורךְ אִיהר אִיז עֶר שְׁטֶענְדִיג אִין נויטְה. אִיהם, דֶעם קְלֵיין צִינָאוְנִיקְל, וָואס זוּכְט כָּבוֹד אוּנ אִיז זֶעהר אַ פִּינְקְטְלִיכֶער מֶענְשׁ, הָאט נִיט גֶעפַּאסְט הָאבֶּען פַאר קְרוֹבִים אַזַא שְׁוָואגֶער וִוי סַאלְוַוא, וָואס קֶען זִיךְ אויף קֵיין אָרְט נִיט אַיינְהַאלְטֶען אוּנ מֶען טְרַייבְּט אִיהם אַרוֹיס פוּן יֶעדֶער מַייסְטֶער־שְׁטוּב, אוּנ אַזַא שְׁוֶועגֶערִין וִוי מַאדַאם טֶ ע אָ דָ א ר, וָואס לֶעבְּט מִיטְ'ן שְׁוָואגֶער דֶעם קִינְד אִין דִי אויגֶען. עֶר הָאט פַארְבָּאטֶען הַארְטֶענְזְיַאן, זִי זָאל נִיט אַרַיינְלָאזֶען צוּ זִיךְ אִין שְׁטוּב דִי שְׁוֶועסְטֶער.

אוּנ דָאךְ וֶוען מַאדַאם טֶ ע אָ דָ א ר אִיז גֶעגַאנְגֶען אויף דִי הֵיינֶע מִיט אַ קָאבְּרֶעץ פֶערְשְׁפְּרֵייטֶע טְרֶעפּ אִין דֶעם הויז וואו הָארְטֶענְזְיַא וָואהנְט, הָאט זִי גֶעפִיהלְט אַבִּיסְעל שְׁטָאלְצְקַייט, וָואס אִיהר שְׁוֶועסְטֶער לֶעבְּט אִין אַזַא רָאסְקָאשׁ. דִי דִירָה אִיז גֶעוֶוען אויפְ'ן דְרִיטֶען שְׁטָאק אִין הויף אוּנ הָאט גֶעקָאסְט 700 פְרַאנְק אַ יָאהר. דָאס טָאג־מֶענְשׁ, וָואס פְלֶעגְט קוּמֶען אַלֶע טָאג זֵייגֶער פִיער צוּם בֶּעדִיעֶנֶען, אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען אִין קִיךְ.

זִי הָאט אַרַיינְגֶעלָאזֶען דֶעם גַאסְט, וֶועלְכֶע אִיז אִיהר שׁוֹין גֶעוֶוען בֶּעקַאנְט, אָבֶּער אויף דֶער דִיעֶנְסְטְס פָּנִים אִיז קֶענְטִיג גֶעוֶוען אַז זִי וואוּנְדֶערְט זִיךְ וָואס אַזַא אָרִימֶע אָבְּגֶערִיסֶענֶע פְרוי הָאט דִי הֶעָזָה קוּמֶען אַהֶער. אויפְ'ן שְׁוֶועל פוּן קְלֵיינֶעם גַאסְטְצִימֶער אִיז מַאדַאם טֶעאָדָאר גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהן וִוי אַ דֶערְשְׁלָאגֶענֶע, דֶערְזֶעהֶענְדִיג דִי שְׁוֶועסְטֶער הָארְטֶענְזְיַא אויף אֵיינֶעם פוּן דִי שְׁטוּהלֶען וָואס זַיינֶען אִיבֶּערְגֶעצוֹיגֶען מִיט בְּלוֹיֶען רִיפְּס, זִיצְט אוּנ וַויינְט בִּיטְטֶער.

— וָואס אִיז דִיר? וָואס אִיז גֶעשֶׁעהן?

הָארְטֶענְזְיַא, וֶועלְכֶע אִיז יֶעצְט אַלְט גֶעוֶוען צְוֵויי־אוּנ־דְרַייסִיג יָאהר, הָאט שׁוֹין לַאנְג פַארְלָארֶען אַמָאלִיגֶע שֶׁאנְקַייט. אֶמֶת, זִי אִיז נָאךְ הַיינְט אויךְ גֶעוֶוען אֶהנְלִיךְ צוּ אַ לְיַאלְקֶע מִיט גֶעלֶע הָאר — הויךְ אוּנ דִינְן, מִיט שֶׁאנֶע אויגֶען אוּנ גֶעדִיכְטֶע בְּלָאנְדֶע הָאר. פְרִיהֶער פְלֶעגְט זִי זַיין זֶעהר בֶּעשֶׁעפְטִיגְט מִיט דֶער אֵיינֶענֶער פֶּערְזָאן, דִי לֶעצְטֶע צַייט אָבֶּער הָאט זִי זִיךְ שְׁטַארְק אָבְּגֶעלָאזְט אוּנ וָואכֶענְלַאנְג טְרָאגֶען אַ אָבְּגֶעפָאהרֶענֶעם, אוּמְרֵיינֶעם שְׁלַאפְרָאק. דִי בְּרֶעמֶען זַיינֶען גֶעוָוארֶען רוֹיט, דִי דִיעֶנֶע הויט — גְרָאב אוּנ פַארְוֶועלְקְט. זִי אִיז זֶעהר גֶעאֶלְטֶערְט גֶעוָוארֶען צַייט זִי הָאט גֶעבּוֹירֶען צְוֵויי מֵיידְלִיךְ, וָואס אֵיינֶע אִיז יֶעצְט אַלְט גֶעוֶוען נַיין יָאהר אוּנ דִי צְווייטֶע זִיבֶּען. הָארְטֶענְזְיַא אִיז גֶעוֶוען אַ הִיצִיגֶע, אַ שְׁטָאלְצֶע עֶגָאאִיסְטְקֶע אוּנ הֲרָטָה גֶעהַאט וָואס זִי אִיז גֶעוָוארֶען דֶעם צִינָאוְנִיקְל'ס פְרוי, וַוייל אַמָאל הָאט זִי זִיךְ גֶעהַאלְטֶען פַאר אַ זֶעלְטֶענֶע יְפֵהפִיָה, וֶועלְכֶער עֶס שְׁטֶעהט אָן צוּ זִיצֶען אִין פַּאלַאצֶען אוּנ פָאהרֶען אִין גָאלְדֶענֶע קַארֶעטֶען וִוי אַ פְּרִינְצֶעסִין.

הָארְטֶענְזִַא אִיז גֶעוֶוען אַזוֹי פֶערְצְוַוייפֶעלְט, אַז זִי הָאט זִיךְ אֲפִילוּ נִיט נִיט גֶעוואוּנְדֶערְט וָואס דִי שְׁוֶועסְטֶער אִיז גֶעקוּמֶען.

— אַךְ, דָאס בִּיסְט דוּ? אָ, שְׁטֶעלל דִיר פָאר מַיין אוּמְגְלִיק! וֶוענִיג עַגְמַת־נֶפֶשׁ הָאבּ אִיךְ, קוּמְט אוֹיף מִיר נָאךְ אַ נַייֶע צָרָה!

— דִי קִינְדֶער זַיינֶען קְרַאנְק?

— אָה, דָאס נִיט, זֵיי זַיינֶען אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען שְׁפַּאצִירֶען אִיבֶּער'ן בּוּלְוַואר מִיט דֶער שְׁכֵנְתֶּה... שְׁטֶעלל דִיר פְאר, מַיין טְהַייֶערֶע, אִיךְ בִּין וַוייטֶער שְׁוַואנְגֶער, שׁוֹין דֶער צְוֵוייטֶער מָאנַאט. הַיינְט נָאךְ פְרִיהשְׁטָאק אַז אִיךְ הָאבּ דָאס עֶרְצֶאהלְט דֶעם מַאנְן, אִיז עֶר גֶעוָוארֶען ווִילְד פוּן כַּעַס, גֶעשְׁרִיעֶן אוּנ מִיךְ גֶעזִידֶעלְט, אַז אִיךְ בִּין אִין דֶעם שׁוּלְדִיג. גְלַייךְ דָאס וָואלְט זִיךְ גֶעוֶוענְדְט נָאר אָן מִיר. אוּנ צוּ וֶועמֶענְס קָאפּ וֶועט דָאס אוֹיסְגֶעהן אַז נִיט צוּ מַיינֶער? נָאךְ דָאס הָאט מִיר גֶעפֶעהלְט. וֶוענִיג הַארְצְוֶועהטָאגֶען הָאבּ אִיךְ!

אוּנ זִי הָאט גֶענוּמֶען וַוייטֶער חְלִיפֶּען אוֹיף'ן קוֹל. מִיט טְרֶערֶען הָאט זִי עֶרְצֶאהלְט דֶער שְׁוֶועסְטֶער, ווִי זִי מִיט'ן מַאנְן זַיינֶען אִיבֶּערְרַאשְׁט גֶעוָוארֶען פוּן דֶעם, ווייל שׁוֹין לַאנְג זַיינֶען זֵיי כִּמְעַט וַוייט אֵיינֶער פוּן אַנְדֶערְן, דוּרְךְ דֶער מוֹרָא פַאר אַ דְרִיטְטֶעם קִינְד. נָאךְ אַ גְלִיק וָואס עֶר אִיז זִיכֶער אַז זִי אִיז אִיהם נִיט פַאלְשׁ...

— נוּ, וָואס זָאל מֶען טְהוּן? — הָאט זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען טֶ ע אָ ד א ר — אִיהְר וֶועט מוּזֶען הָאדֶעוֶוען דָאס נַייֶע קִינְד גְלַייךְ ווִי דִי עֶרְשְׁטֶע צְוֵויי.

הָ א רְ טֶ ע נְ זְ ַי א הָאט זִיךְ אַזוֹי צוּכַּעַסְת אַז אִיהְרֶע אוֹיגֶען זַיינֶען מִיט אַ מָאל אוֹיסְגֶעטְרִיקֶענְט גֶעוָוארֶען.

— אַ שֶׁאנֶעם דַאנְק דִיר! וָואס פַאר אַ גוּטֶע דוּ בִּיסְט! ווִי ס'וַוייזְט אוֹיס וֵוייסְט דוּ נִיט אוּנְזֶער צוּשְׁטַאנְד. מִיט וָואס וֶועלֶען מִיר הָאדֶעוֶוען דָאס קִינְד אַז אָהְן אִיהְם הָאבֶּען מִיר אוֹיךְ קוֹים קוֹים אוּנְזֶער חִיוּנָה?

זִי הָאט פַארְגֶעסֶען אִיהְר גַאנְצֶע גַאֲוָה אוּנ גֶענוּמֶען עֶרְצֶאהְלֶען ווִי זִי לֶעבְּט שְׁטֶאנְדִיג אִין עֶנְגְשַׁאפְט, אִין דַחְקוּת אוּנ אִין שְׁטֶאנְדִיגֶער נוֹיטְה. אִימְמֶער פַארְפֶעהלְט דֶער גְרָאשֶׁען. דִי דִירָה קָאסְט 700 פְרַאנְק, אַלְזָא בְּלַייבְּט פוּן דֶער פֶּענְסְיֶע קוֹים צְוֵויי הוּנְדֶערְט פְרַאנְק אַ חוֹדֶשׁ. ווִי אַזוֹי זָאל מֶען זִיךְ קֶערְעֶוֶוען מִיט אַזַא סוּמְמֶע? פִיער פֶּערְזָאן בֶּעדַארְפֶען עֶסֶען, טְרִינְקֶען אוּנ אָנְטְהוּן זִיךְ, מֶען זָאל זַיין לַייטֶען גְלַייךְ. דֶער מַאנְן בֶּעדַארְף אַ פְרַאק, דָאס וַוייבּ — אַ נַייֶע קְלֵייד, אַ נִיט וֶועלֶען לַייט זָאגֶען אַז מֶען אִיז שְׁלֶעפֶּער. דִי מֵיידְלִיךְ צוּרַייסֶען יֶעדֶען חֹדֶשׁ אַ פְּאר שִׁיכְלֶעךְ, אוֹיסֶער אַנְדֶערֶע הוֹצָאוֹת וָואס אַ הוֹיז בֶּעדַארְף. צוּ מִיטָאג מַאכְט מֶען אַ גֶעקֶעכְץ וֶוענִיגֶער, קֵיין וַויין פֶערְגִיעֶנְט מֶען זִיךְ נִיט. עֶס מַאכְט זִיךְ אָבֶּער אַ אָבֶענְד וֶוען מֶען מוּז דִינְגֶען אַ קַארֶעטֶע. אַ חוּץ דֶעם טְהוּעֶן דִי קִינְדֶער גְרוֹיסֶע הֶיזֵיקוֹת, בְּרֶעכֶען, מַאכֶען קַאלְיֶע. זִי אִיז גַאנְצֶע טָאג פַארְיָאגְט מִיט דֶער

ווירטהשאַפט, דער מאַנן געהט אַרום שטענדיג אַנגעלאָדען, באַז; ער זאָגט אַז ער וועט שוין קיינמאָל ניט קומען צו אַ תּכלית, אפילו אַז מען וועט איהם האָבען די פּענסיע ביז פיער טויזענד פראַנק.

— אָבער איהר וועט דאָך ניט נעהמען דערשטיקען דאָס קינד? — האָט מאַדאַם טעאָדאָר געזאָגט.

— געוויס ניט; אָבער דאָס איז דאָך פאַר אונז אַ ריינער אומגליק. צוויי קינדער איז אויך צופיעל, קומט נאָך אַ דריטעס. וואָס וועלען מיר יעצט טהון? וואָס וועט פון אונז ווערען?

זי האָט אָנגעלעהנט דעם קאָפּ צום ווענטיל פון שטוהל און פון איהרע רויטע אויגען האָבען ווידער אָנגעהויבען גיסען טרערען.

מאַדאַם טעאָדאָר האָט שטאַרק באַנג געטהון וואָס זי איז געקומען צו דער שוועסטער אין אַזאַ צייט, דאָך האָט זי סוף כּל סוף ריזיקירט און געבעטען ביי איהר בּאָרגען צוואַנציג סו. מיט דער בּקשה האָט זי אָבער נאָך פאַרגראָסערט האַרטענזיאַס פערצווייפלונג און געשטערט זאַלץ אויף איהרע וואונדען.

— עהרען וואָרט, איך האָב אין גאַנצען הויז קיין פעניג ניט. אָט ערשט האָב איך זעלבסט געבאָרגט ביי דער דינסט 10 סו פאַר די קינדער. פאַרגעסטערן האָב איך פאַרזעצט אין לאָמבאַרד מיין פינגעריל פאַר צעהן פראַנק. שטענדיג איז די זעלבע געשיכטע ענדע חודש... דער מאַנן בעקוממט היינט זיין פענסיע און בעדאַרף קומען אַהיים פריהער, זאָנסט וועלען מיר ניט האָבען קיין געלט אויף מיטאָג. איך זאָג דיר צו, אַז קוים וועט נאָר מעגליך זיין וועל איך דיר מאָרגען צושיקען אַהיים.

אין דער מינוט איז די דיענסט אַריינגעלאָפען אָהן אָטהעם, ווייל זי האָט געוואוסט אַז דער הערר קאַנן ניט ליידען דער מאַדאַמס קרובים.

— דער הערר געהט, דער הערר געהט! איך האָב געהערט... ער געהט אויף די טרעפּ.

— געשווינד, געשווינד געה אַוועק! — האָט האַרטענזיאַ געשריען — אַ ניט וועט ווייטער זיין אַ סצענע... מאָרגען וועסטו בעקומען, אַז ס'וועט נאָר מעגליך זיין.

מאַדאַם טעאָדאָר האָט געמוזט זיך פאַרשטעקען אין קיך, זי זאָל ניט בעגעגנען דעם שוואָגער. דאָך פון דערוויטענס האָט זי איהם געזעהן — ער איז אַלץ דער איינענער: אָנגעטהון ריין, אין אַ שטייפען סורדוט, מיט אַ מאָגער פּנים, אַ גרויסען שאַנעם באָרד, שטאַלץ, אָנגעבלאָזען און צורייצט. די פיערצעה יאָהר דיענסט אין דעפּאַרטאַמענט האָבען איהם שוין אויסגעטריקענט, און די קאַווע האָט שוין גאָר אַ טהל געמאַכט פון איהם — ער פלעגט זיצען שעה'ן לאַנג אין קאַווע הויז און איז געוואָרען אַ שרעקליכער ליעב־האָבער פון קאַווע.

מאַדאַם טעאָדאָר איז אַרויסגעלאָפען.

שְׁטילל, קוים גֶעשְׁלֶעפְּט דִי פִּיס, אִיז זִי אַוֶועקגֶעגַאנְגֶען אויף דֶער מַארְקָארֶע
ם, וואו דִי פַאמִילְיֶע טוּסְסֶען הָאט גֶעוואהְנְט. פוּן בְּרוּדֶער הָאט זִי אויךְ
נִין וֶוענִיג גֶעהָאפְט צוּ בֶּעקוּמֶען הִילְף. עֶר לַיידְט אויךְ גֶענוּג צָרוֹת. עֶרְשְׁט נִיט
נג אִיז עֶר לַייבְּט פַּאראַלִיזִירְט גֶעוָוארֶען אוּנ גֶעמוּזְט גַאנְצֶע פִינְף מָאנַאטֶען זִיצְען
יפְּ'ן שְׁטוּהל אָהן בֶּעוֶועגוּנְג. בִּיז הַיינְט אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ לַייט: אַ גוּטֶער
בַּייטֶער, נִיט גֶעשְׁכּוּרְט, פַּיין עֶרְצוֹיגֶען זַיינֶע דְרַיי קִינְדֶער: דִי טָאכְטֶער הָאט
וּנָה גֶעהַאט מִיט אַ סְטָאלְיַאר אוּנ זִיךְ בֶּעזֶעצְט אִין הַאוְור, אַיין זוּהְן אִיז
שְׁטָארְבֶּען אַלְס כָאלְדַאט אִין טָאנְקִין, אוּנ דֶער יוּנְגְסְטֶער זוּהְן שַׁארל הָאט שׁוֹין
גֶעדִינְט אִין מִילִיטֶער אוּנ אִיז ווִיעדֶער גֶעוָוארֶען אַ מֶעכַאנִיק. אָבֶּער דִי פִינְף
שִׁים קְרֶענְק הָאבֶּען אוֹיסְגֶעשָׁאפְּט דָאס גַאנְצֶע בִּיסְסֶעל גֶעלְט וָואס טוּסְסֶען הָאט
הַאט לִיעגֶען אִין שְׁפָּאר־קַאסְסֶע, אוּנ נָאכְדֶעם, אַז עֶר אִיז גֶעזוּנְט גֶעוָוארֶען אוּנ
שְׁטֶעלְט זִיךְ אויף דִי פִּיס, הָאט עֶר גֶעמוּזְט אָנְהוֹיבֶּען פִירֶען אַ נַייעֶם לֶעבֶּען, אָהן
גְרָאשֶׁען גֶעלְט, גְלַייךְ ווִי אִין דֶער יוּגֶענְד צוּ צְוַואנְצִיג יָאהְר.

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט גֶעפִינֶען דִי שְׁוֶועגֶערִין, טוּסְסֶענְס פְרוֹי, אַלַיין אִין
ם אֵיינְצִיגֶען, זֶעהר רֵיינֶעם צִימְמֶער, וואו דִי גַאנְצֶע פַאמִילְיֶע הָאט גֶעוָואהנְט.
בֶען צִימְמֶער אִיז גֶעוֶוען נָאךְ אַ קְלַיין קָאמֶערִיל, פַאר'ן בַּעַל־הַבַּיִת אַלַיין. מַאדַאם
סֶען אִיז גֶעוֶוען אַ דִיקֶע פְרוֹי אוּנ הָאט גֶעלִיטֶען פוּן צוּפִיעל פֶעטְטְקַייט, אָבְוָואהל
ר הָאט נִיט גֶעפֶעהלְט קֵיין צָרוֹת אִין לֶעבֶּען אוּנ מַאנְכֶעס מָאל אִיז נִיט גֶעוֶוען
ם צוּ עֶסְסֶען. אִיהְר פָּנִים אִיז קַיילֶעכְדִיג אוּנ פַארְגָאסְסֶען, דִי אוֹיגֶען קְלֵיינֶע
לֶעבֶּעדִיגֶע. זִי אִיז גֶעוֶוען אַ אוֹיסְגֶעצַייכֶענְטֶע פְרוֹי, הָאט אָבֶּער לִיעב גֶעהַאט
בִּיסְסֶעל פְּלוֹידֶערְן אוּנ שְׁטַארְק נַאשֶׁען — דָאס אִיז גֶעוֶוען אִיהר אֵיינְצִיגֶער חֶסְרוֹן.
תֵּכֶף ווִי זִי הָאט דֶערְזֶעהן דֶער שְׁוֶועגֶערִין, נָאךְ עֶהֶדֶער יֶענֶע הָאט גֶעעֶפֶענְט
ם מויל, הָאט זִי שׁוֹין גֶעטְרָאפְפֶען אִיהר כַּוָונָה.

— אָה, מַיין לִיעבֶּע, אִיהְר זַיינְט גֶעקוּמֶען נִישְׁט אִין דֶער גֶעהֶערִיגֶער צַייט.
זַיינֶען אַלַיין אִין דֶער קְלֶעם. עֶרְשְׁט פַארְגֶעסְטֶערְן הָאט טוּסְסֶען גֶעקָאנְט גֶעהן
דֶער אַרְבֵּייט אוּנ הַיינְט אִין אָוֶוענְד וֶועט עֶר מוּזֶען בֶּעטֶען פֶענְסִיֶע פָארְאוֹיס.

זִי הָאט גֶעקוּקְט אוֹיפְ'ן גַאסְט גַאנְץ קַאלְט, ווִי אַ פְרֶעמְדֶע, אָהן שׁוּם מִיטְלַייד
אִיהר.

— אוּנ וָואס אִיז מִיט סַאלְוַוא'ן? עֶר גֶעהט נָאךְ אַלְץ אַרוּם אָהן אַרְבֵּייט?

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט זִיךְ גֶערֶעכְט אויף אַזַא שְׁאֵלָה אוּנ שׁוֹין גֶעהַאט
עגְרֵייט אַ לִיגֶען פַאר אַ תֵּירוּץ.

— עֶר אִיז נִיטָא אִין פַּארִיז. אַ גוּטֶער־פְרַיינְד הָאט אִיהם פַארְנַארְט אויף
ַייט אִין בֶּעלְגִיֶען אוּנ אִיךְ וַוארְט, עֶר זָאל מִיר שִׁיקֶען גֶעלְד.

מַאדַאם טוּסְסֶען הָאט נִיט גֶעוָואלְט גְלוֹיבֶּען.

— בֶּעסְסֶער פַאר אִיהם וָואס עֶר אִיז נִיטָא אִין פַּארִיז. וָואס אֱמֶת, מִיר הָאבֶּען
אִיהְם חוֹשֵׁד גֶעוֶוען אִין דֶער מָאוּסֶער גֶעשִׁיכְטֶע מִיט דֶער בָּאמְבֶּע. עֶר אִיז דָאךְ

אַ מְשׁוּגָעֶנֶער אוּנ קֶען זִיךְ אָפְּגֶעבֶּען מִיט אַזָאלְכֶע גֶעשֶׁעפְטֶען.

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט אֲפִילוּ נִיט אַ פִּינְטֶעל גֶעטְהוּן מִיט דִי אוֹיגֶען. זִי הָא אוֹיךְ סַאלְוַואן חוֹשֵׁד גֶעוֶוען, אָבֶּער וָואס טוֹיג אִיהר דָאס רֶעדֶען?

— אוּנ אִיהר אַלֵיין, טְהַייֶערִינְקֶע, קֶענְט נִיט גֶעפִינֶען עֶפֶּעס אַרְבֵּייט?

— וָואס קֶען אִיךְ מַאכֶען מִיט מַיינֶע קְרַאנְקֶע אוֹיגֶען? נֶאהֶען קֶען אִ שׁוֹין נִיט.

— דָאס אִיז אֱמֶת, אַ נֶאהְטָארִין קֶאן נִיט לַאנְג צִיהֶען. אָט לְמָשָׁל אִיךְ, בְּשַׁעַת דֶּ מַאנְן אִיז גֶעלֶעגֶען קְרַאנְק הָאבּ אִיךְ מִיךְ גֶענוּמֶען צוּ מַיין אַמָאלִיגֶער מְלָאכָ נֶאהֶען וֶועשׁ. סְ'אִיז אָבֶּער נִיט גֶעגַאנְגֶען; סְ'פַאללְט אַלְסְדִינְג פוּן דֶער הַא אַרוֹיס... נָאר אֵיינְס בְּלַייבְּט: וֶוערֶען אַ דִיעֶנְסְט. דָאס קֶען מֶען צוּ יֶעדֶער צַייט פַאר וָואס זָאלְט אִיהר נִיט גֶעהְן דִיעֶנֶען אוֹיפְ'ן טָאג?

— אִיךְ זוּךְ אַרְבֵּייט, קֶאן אָבֶּער נִיט גֶעפִינְגֶען.

בִּיסְלִיכְוַוייז אִיז מַאדַאם טוּסְסֶענס הַארְץ וֵוייכֶער גֶעוָוארֶען אוּנ אָנְגֶעהוֹיבְּ פִיהלֶען מִיטְלֵייד מִיט דֶער אָרִימֶער שְׁוֶועגֶערִין. זִי הָאט אִיהר גֶעבֶּעטֶען זִיצֶען אַ פַארְשְׁפְּרָאכֶען הֶעלְפֶען מִיט עֶטְלִיכֶע גְרָאשֶׁען, אוֹיבּ דֶער מַאנְן וֶועט בְּרֶענְגֶען גֶעלְ גֶאבְּדֶעם הָאט זִי זִיךְ צוּרֶעדְט, צוּפְלוֹידֶערְט — צוּפְרִיעדֶען אַז זִי הָאט פַאר וֶועמֶ אוֹיסְשִׁיטֶען אִיהרֶע נַיין מָאס רֵייד. דָאס עֶרְשְׁטֶע, וָואס זִי פְלֶעגְט אַלֶע מָאל נ דֶעם אָנְהוֹיבֶּען אוּנ אִיבֶּערְקַייֶען גָאר אָהן אַ סוֹף, אִיז גֶעוֶוען אַ גֶעשִׁיכְטֶע וֶועגֶען אִיז זוּהְן שַׁארְל, וָואס אִיז בֶּעקַאנְט גֶעוָוארֶען מִיט דֶער דִיעֶנְסְט פוּן דֶעם וַוי הַאנְדְלֶער אִין צְוֵייטֶען הוֹיז. עֶר אִיז גֶעוֶוען אַזַא נַאר מַאכֶען מִיט אִיהר מְאוּסֶע מַחֲזָקוֹר פְרִיהֶער, עֶהֶדֶער עֶר הָאט גֶעדִיעֶנְט אִין מִילִיטֶער, אִיז שַׁארְל גֶעוֶוען אַ גוּטֶ אַרְבֵּייטֶער, הָאט לִיעבּ גֶעהַאט דִי עֶלְטֶערְן אוּנ גֶעבְּרַאכְט אַהֵיים זַיין גַאנְצֶ פֶּערְדִיעֶנְסְט. יֶעצְט אִיז עֶר שׁוֹין קַאלְיֶע, דִי סְלוּזְבֶּע הָאט בַּיי אִיהם צוּגֶענוּמֶ דֶעם חֵשֶׁק צוּ אַרְבֵּייטֶען. דִי אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען זַיינֶען אִיהם שׁוֹין צוּ שְׁוֶוער.

— אַזוֹי, אַזוֹי, מַיין טְהַייֶערֶע. שַׁארְל אִיז נָאךְ אַלְץ אַ גוּט קִינְד וִוי פְרִיהֶע אָבֶּער עֶר קָאן שׁוֹין אוּנְז נִיט בֶּעהִילְפִיג זַיין. חֲתוּנָה הָאבֶּען הָאט עֶר זִיךְ גֶעאַיילְט, וַוייל עֶר הָאט מוֹרָא גֶעהַאט גֶעהמֶען אוֹיף זִיךְ אַ יָאךְ. מִיט מֵיידְלַיךְ הָ עֶר זִיךְ קֵיינְמָאל נִיט אָבְּגֶעגֶעבֶּען. צוּם שְׁלִימְמַזָל הָאט עֶר זִיךְ בֶּענַארִישְׁט אַרַיינְגֶעפַאללֶען מִיט דֶער עֶוְוגֶעְנְיֶע, וָואס פְלֶעגְט אִיהם בֶּעדִיעֶנֶען וֶוען עֶר אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען אִין וַויינְהַאנְדְלוּנְג אוֹיסְטְרִינְקֶען אַ גְלֶאזֶעל וַויין. עֶס פַארְשְׁטֶעהט אַז אִיהם אִיז גָאר נִיט אַרוֹיף אִין דִי גֶעדַאנְקֶען חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אִיהר, אָבְּוָוא עֶר פְלֶעגְט אִיהר בְּרֶענְגֶען אַפֶּעלְסִינֶען וֶוען זִי אִיז נָאכְ'ן קִינְפֶּעט גֶעלֶעגֶען פְרִיוּט. אַ שֶׁאנֶע פַאסְקוּדְסְטְוָוא אִיז דָאס, שׁוֹין נִישְׁט דָאס עֶרְשְׁטֶע מָאל אִיז פַארְבּוּנְדֶען מִיט אַ מַאנְסְפֶּערְזָאן... דָאס קִינְד אִיז פָארְט גֶעבְּלִיעבֶּען אוֹיפְ'ן זוּה הַאנְד. עֶר הָאט דָאס אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען צוּ אַ נְ'אַם אוּנ צָאהלְט יֶעדֶען חֹדֶשׁ. דָ גַאנְצֶע פֶּערְדִיעֶנְסְט גִיט עֶר אַוֶועק אוּנ סְ'וֶוערְט פוּן אִיהם אַ תֵּל. מִיט אֵיין וָוארְ

ות אויפ׳ן פוּר פוּן אַלְלֶע זַייטֶען.

נָאךְ אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה פְלוּיֶדֶערְן הָאט מַאדַאם טוּסְסֶען פְלוּצְלִינְג אִיבֶּערְ־ עריסֶען אִיהר גֶעשְׁפְּרֶאךְ, בֶּעמֶערְקֶענְדִיג וִוי אִיהר גַאסְט אִיז בְּלַאס וִוי קַאלְךְ פוּן ונְגֶערוּלְד.

— וָואס? אִיהר אַיילְט זִיךְ? אָבֶּער מַיין מַאנְן וֶועט נִיט אַזוֹי גֶעשְׁווִינְד קוּמֶען. יב אִיהר ווִילְט לָאמִיר אַלֵיין גֶעהְן אִין מַייסְטֶער־שְׁטוּב, וֶועל אִיךְ וֶוענִיגְסְטֶענְס יסֶען אוֹיב מִיר הָאבֶּען אוֹיף עֶפֶּעס צוּ וַוארְטֶען.

בַּיי זַיי אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען גֶעהְן אִין פַאבְּרִיק, אָבֶּער אוּנְטֶען הָאבֶּען זֵיי נָאךְ עפְּלוּידֶערְט אַ נְ׳עֶרֶךְ פוּן אַ פֶערְטִיל שָׁעָה מִיט אַ שְׁכֵנְתֶע, וָואס הָאט נִיט לַאנְג פִּיל גֶעוֶוען.

עֶנְדְלִיךְ זַיינֶען זֵיי אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען אוֹיפְ׳ן גַאס. פְלוּצְלִינְג הָאבֶּען זֵיי דֶערְהֶערְט וי אִימִיצֶער שְׁרַייט:

— מַאמַא! מַאמַא!

דָאס הָאט גֶעשְׁרִיעֶן דִי קְלֵיינֶע סֶעלִינַא. זִי אִיז גֶעוֶוען אִיבֶּערְגְלִיקְלִיךְ.

— מַאמַא, אָט אִיז דֶער הֶערר גַייסְטְלִיכֶער, וָואס אִיז בַּיי אוּנְז גֶעוֶוען פַאר עֶטְלִיכֶע טָאג. עֶר ווִיל זִיךְ זֶעהֶען מִיט דִיר — זֶעה נָאר וָואס עֶר הָאט מִיר גֶעקוֹיפְט!

מַאדַאם טֶעאָדָאר הָאט דֶערְזֶעהן בַּיי סֶעלִינַאן נַייֶע קַאמַאשְׁלִיךְ אוּנ אַ בּוּלְקֶע. זִי הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען צִיטְטֶערְן אִין גַאנְצֶען לַייב אוּנ גֶענוּמֶען לֶעפְּטְשֶׁען אַ דַאנְק וֶוען פְּיֶער אִיז אָנְגֶעקוּמֶען הִינְטֶערְן קִינְד. מַאדַאם טוּסְסֶען אִיז אוֹיךְ צוּגֶעגַאנְגֶען; זִי הָאט זִיךְ אַלֵיין פָארְגֶעשְׁטֶעלְט אוּנ גֶעדַאנְקְט פַאר זַיין טוֹבָה מִיט דֶער אָרִימֶער שְׁוֶוענֶערִין. דֶערְזֶעהֶענְדִיג ווִי דֶער גַייסְטְלִיכֶער שְׁטֶעקְט אִיהר אַרַיין אִין הַאנְד אַ צֶעהְן־פְרַאנְקֶען שְׁטִיק, הָאט זִי עֶרְקְלֶערְט. אַז זִי וָואלְט אַלֵיין אִיהר גֶעבָּארְגְט, אָבֶּער דִי אוּמְשְׁטֶאנְדֶען זַיינֶען זֶעהר שְׁלֶעכְטֶע. אוּנ הָאט ווִיעדֶער אָנְגֶעהוֹיבֶּען עֶרְצֶעהלֶען וֶועגֶען דֶעם מַאנְס קְרַאנְקְהַייט אוּנ וֶועגֶען אִיהר זוּהְן.

— זָאג נָאר, מוּטֶער — הָאט סֶעלִינַא אִיבֶּערְגֶעשְׁלָאגֶען דִי רֵייד — דִי פַאבְּרִיק וואוּ דֶער פַאפַּא אַרְבֵּייט, אִיז דָאךְ נָאהֶענְט, אִין עֶק גַאס? דֶער הֶערְר גַייסְטְלִיכֶער בֶּעדַארְף אַהִין גֶעהְן.

— גְרַאנְדִידְיֶעס פַאבְּרִיק? — הָאט זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען מַאדַאם טוּסְסֶען — מִיר קְלַייבֶּען זִיךְ טַאקִי יֶעצְט גֶעהְן אַהִין. מִיר קֶענֶען דֶעם הֶערְר גַייסְטְלִיכֶען בֶּעגְלַייטֶען.

דִי פַאבְּרִיק אִיז גֶעוֶוען נָאהֶענְט הוּנְדֶערְט טְרִיט פוּן דָארְטֶען. פְּיֶער אִיז גֶעגַאנְגֶען לַאנְגְזַאם, בִּכְדֵי עֶר זָאל דֶערְוַוייל קֶאנֶען אוֹיסְפְרֶאגֶען דֶער מַאדַאם טֶעאָדָאר וֶועגֶען סַאלְוַואן. זִי אִיז אָבֶּער מִיט אַ מָאל קַארְג גֶעוָוארֶען אוֹיף וֶוערְטֶער אוּנ נָאר גֶעעֶנְטְפֶערְט, אַז זַיי הָאבֶּען זִיךְ שׁוֹין לַאנְג נִיט גֶעזֶעהן — עֶר אִיז אַוֶועקְגֶעפָאהְרֶען. דַאכְט זִיךְ אִין בֶּעלְגְיֶען, מִיט אַ חָבֵר, אַרְבֵּייטֶען צוּזַאמֶען. פְּיֶער הָאט בַּאלְד גֶעטְרָאפֶען אַז סַאלְוַוא אִיז פוּן יֶענֶעם אָבֶענְד שׁוֹין מֶעהר אַהֵיים נִיט גֶעקוּמֶען אוּנ

בֶּעהאַלְט זִיךְ אֲפִילוּ פַאר'ן וַוייב מִיטְ'ן קִינְד.

— נו, אָט איז די פַאבְּרִיק — הָאט גֶעזָאגְט מַאדַאם טוּסְסֶען — יֶעצְט בֶּעדַארְף שׁוֹין מַיין שְׁוֶועגֶערִין נִיט שְׁטֶעהן דָא אוּנ וַוארְטֶען, וִוי בַּאלְד אִיהר זַייט אַזוֹי גוּט גֶעוֶוען שְׁטִיצֶען אִיהר. אַ דַאנְק אַייךְ פַאר אִיהר אוּנ פַאר אוּנְז אַלֶלעמֶען.

מַאדַאם טֶעאָדָאר מִיט סֶעלִינַא'ן הָאבֶּען אוֹיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען דַאנְקֶען, אוּנ אַלֶלע דְרַיי זַיינֶען נָאךְ גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהן אַ וַוייְלֶע אוֹיפְ'ן טְרָאטוּאַר, נָאכְגֶעקוּקְט דֶעם גַייסְטְלִיכֶען וָואס אִיז אַרַיין אִין פַאבְּרִיק אוּנ גֶערֶעדְט צְווִישֶׁען זִיךְ אַז אוֹיף דֶער וֶועלְט גֶעפִינֶען זִיךְ דָאךְ גוּטֶע גַייסְטְלִיכֶע.

גְרַאנְדִידְיֶעס פַאבְּרִיק הָאט פַארְנוּמֶען אַ גְרוֹיסֶע שְׁטְרֶעקֶע. צוּם גַאס אִיז אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען נָאר אַ נִידְרִיגֶע גֶעבַּיידֶע פוּן צִיגֶעל, מִיט שְׁמָאלֶע פֶּענְסְטֶער. בַּיים זַייט אִיז גֶעוֶוען בְּרֵייטֶע טְהוֹיעֶרֶען, דוּרךְ וֶועלְכֶע מֶען הָאט אַרוֹיסְגֶעזֶעהן אַ גְרוֹיסֶען הֹויף. דָארְט אִין הוֹיף אִיז גֶעוֶוען פוּל גֶעבַּיידֶען, אָפִּיצִינֶעס, שְׁפַּייכְלֶער אוּנ מַאגַאזִינֶען. צְווַיי הוֹיכֶע קוֹימֶענְס הָאבֶּען אַרוֹיסְגֶעסְטַארְטְשֶׁעט אִיבֶּער אַלֶע דֶאכֶער. בַּאלְד בַּיים אַרַיינְגַאנְג הָאט זִיךְ שׁוֹין גֶעהֶערְט דָאס קְלַאפֶּערַיי פוּן מַאשִׁינֶען, דֶער דוּמְפֶּער גֶערוֹיש פוּן אַרְבֵּייט. עֶס הָאט גֶעקָאכְט אוּנ גֶערוּדֶערְט; דִי עֶרְד הָאט גֶעצִיטֶערְט. טַייכְלִיךְ שְׁווַארְצֶע וַואסֶער רִינְנֶען, זַיילֶען ווייסֶע פַּארֶע זֶעצֶען אַרוֹיס מִיט אַ דִיעֶנֶעם פַייף פוּן דִי שְׁמָאלֶע דִיעֶנֶע קוֹימֶענְדְלִיךְ, גְלַייךְ וִוי דָאס וָואלְט גֶעוֶוען דֶער אָטְהֶעם פוּן אַ גְרוֹיסֶע מַחֲנֶה מֶענְשֶׁען וָואס אַרְבֵּייט פְלַייסִיג וִוי דִי בִּיהֶנֶען אִין בִּיהנְשְׁטָאק.

יֶעצְט הָאט מֶען אִין פַאבְּרִיק גֶעאַרְבֵּייט מַייסְטֶענְטְהֵיילְס וֶועלָאסִיפֶּעדֶען. וֶוען גְרַאנְדִידְיֶע הָאט אִיבֶּערְגֶענוּמֶען דִי פַאבְּרִיק אִין זַיינֶע הֶאנְד אִיז זִי גֶעוֶוען אִין אַ שְׁלֶעכְטֶען צוּשְׁטַאנְד. מֶען הָאט אִין אִיהר גֶעמַאכְט קְלֵיינֶע מַאטָארֶען. דִי אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען זַיינֶען גֶעוֶוען אַלְטֶע; דָאס גַאנְצֶע פִיהְרַאכְץ פוּן דֶער פַאבְּרִיק — אָהְן לַאד אוּנ אָהְן טָאלְק. דֶער נַייעֶר בַּעַל־הַבַּיִת הָאט גֶעבָּארְגְט גֶעלְט בַּיי זַיין אֶלְטֶערְן בְּרוּדֶער, וֶועלְכֶער אִיז גֶעוֶוען אַדְמִינִיסְטְרַאטָאר אִין אֵיינֶעם פוּן דִי גְרוֹיסֶע מַאגַאזִינֶען „בָּאן מַארְשֶׁע", אוּנ זִיךְ פַארְפְלִיכְטֶעט, אִיהְם צוּשְׁטֶעלֶלֶען אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְטֶע וֶועלָאסִיפֶּעדֶען צוּ הוּנְדֶערְט פוּפְצִיג פְרַאנְק אַ שְׁטִיק. דָאס גֶעשֶׁעפְט הָאט זִיךְ פַארְבֶּעסֶערְט, פַארְגְרֶעסֶערְט, דֶער מַאגַאזִין „בָּאן מַארְשֶׁע" הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען פַארְקוֹיפֶען אַ נַייעֶם סָארְט וֶועלָאסִיפֶּעדֶען פַאר בִּילְלִיג גֶעלְט, אַז יֶעדֶער זָאל קֶאנֶען קוֹיפֶען. אָבֶּער גְרַאנְדִידְיֶע הָאט גֶעמוּזְט נָאךְ לַאנְג מוּטְשֶׁען זִיךְ בִּיז עֶר וָואל שׁוֹין זַיין אוֹיף אַ דֶרֶךְ, וַוייל עֶר אִיז גֶעוֶוען שְׁטַארְק פַארְשׁוּלְדִיגְט אוּנ אוֹיסְגֶעגֶעבֶּען פִיעל גֶעלְט אוֹיף נַייעֶ אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען. יֶעדֶען חֹדֶשׁ הָאט עֶר גֶעמַאכְט אַ נַייעֶ אוֹיסְבֶּעסֶערוּנְג, אַיינְגֶעפִיהְרְט נַיימָאדְנֶע מַאשִׁינֶען, גֶעזוּכְט דִי וֶועלָאסִיפֶּעדֶען זָאלֶען אִיהְם קָאסְטֶען בִּילְלִיגֶער אוּנ זַיין פַיינֶער אוּנ בֶּעסֶער. יֶעצְט אִיז עֶר אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען מִיט'ן גֶעדַאנְקֶען, אָנְהוֹיבֶּען ווִידֶער מַאכֶען אִין זַיין פַאבְּרִיק קְלֵיינֶע מָאטָארֶען, וַוייל עֶר הָאט אַרוֹיסְגֶעזֶעהן, אַז אִין גִיכֶען וֶועט אַרַיין שְׁטַארְק אִין דֶער מָאדֶע קַארֶעטֶען אוֹיף פַּארֶע.

פְּ יֶ ע ר הָאט גֶעפְרֶאגְט אויב דָא גֶעפִינְט זִיךְ הֶערר טָאם פְרָאמַאן . אַ אַלְטֶער אַרְבֵּייטֶער הָאט אִיהְם גֶעפִיהְרְט אִין אַ קְלֵיינֶע מַייסְטֶער-שְׁטוּב פוּן בְּרֶעטֶער . דָארְט אִיז גֶעשְׁטַאנֶען טָאם , אָנְגֶעטהוּן וִוי אַ פְּרָאסְטֶער אַרְבֵּייטֶער מִיט אַיינְגֶערִיבְטֶע , שְׁוואַרְצֶע הֶאנְד פוּן פַייְלֶען אַייזֶען . עֶר הָאט צוּגֶעפַּאסְט אַ טְהֵייל צוּ אַ מַאשִׁין . אִין דֶעם דְרַיי-אוּנ-צְוַואנְצִיג יֶאהְרִיגֶען , הויכְגֶעוואקְסִיגֶען יוּנְגֶען מֶענְשֶׁען , וָואס אִיז פִּינְקְטְלִיךְ אוּנ גֶעשִׁיקְט אִין דֶער שְׁוֶוערֶער אַרְבֵּייט , וָואלְט קֵיינֶער נִיט דֶערְקֶענְנְט דֶעם אַמָאלִיגֶען אויסְגֶעצֵייכֶענְטֶען גִימְנַאזִיסְט , וֶועלְכֶער אִיז גֶעוֶוען דֶער בֶּעסְטֶער שִׁילֶער אִין גִימְנַאזְיוּם . עֶר הָאט גֶעוָואלְט זַיין בַּיים פָאטֶער נִישְׁט מֶעהְר וִוי אַ וֶוערְק-צֵייג , אַ הַאנְד , צוּ אויסְפִיהְרֶען אוּנ מַאכֶען דָאס וָואס דֶער מַייסְטֶער ווילל . גֶעלֶעבְּט הָאט עֶר בֶּעשֵׁיידֶען , שְׁטִילל , אוּנ אֲפִילוּ נִיט גֶעזוּכְט בֶּעקַאנְטְשַׁאפְטֶען מִיט פְרַיילַיינְס . אַז עֶר וֶועט גֶעפִינֶען אַ שֶׁאנֶע , אַ אָרֶענְטְלִיכֶע מֵיידֶעל וֶועט עֶר מִיט אִיהְר חֲתוּנָה הָאבֶּען . פַארְדְרֶעהֶען זִיךְ דֶעם קָאפּ מִיט לִיעבֶּעס וִויל עֶר נִיט .

דֶערְוֶעהֶענְדִיג פְּ יֶ ע ר'ן אִיז עֶר פַארְצִיטְטֶערְט גֶעוָוארֶען פוּן שְׁרֶעק , הָאט אַוֶועקְגֶעוָוארְפֶען דִי אַרְבֵּייט אוּנ צוּגֶעלָאפֶען צוּ אִיהְם .

– דֶעם פָאטֶער אִיז נִיט עֶרְגֶער ?

– נֵיין , נֵיין . . . עֶר הָאט גֶעלֶעזֶען אִין צַייטוּנְגֶען דִי גֶעשִׁיכְטֶע וֶועגֶען דֶער נאָל וָואס מֶען הָאט גֶעפוּנֶען אויף גָארְא-דֶע-מָארוּאַ נַאס אוּנ אִיז אוּמְרוּהִיג , אֶפְשַׁר קוּמְט דִי פָאלִיצֵיי זוּכֶען .

טָאם הָאט זִיךְ בֶּערוּהִיגְט אוּנ אַ שְׁמֵייכֶעל גֶעגֶעבֶּען .

– זָאגְט אִיהְם אַז עֶר מֶאג שְׁלָאפֶען רוּהִיג . עֶרְשְׁטֶענְס הָאבּ אִיךְ נָאךְ אַלְץ נִיט גֶעעֶנְדִיגְט מַיין מָאטָאר אַזוֹי וִוי אִיךְ וִויל ; צְוֵוייטֶענְס אִיז דִי מַאשִׁין נָאךְ נִיט צוּגֶעפַּאסְט , אֵיינִיגֶע חֲלָקִים זַיינֶען גֶעבְּלִיעבֶּען בַּיי מִיר אִין דֶער הֵיים . דָא וֵוייס אֲפִילוּ קֵיינֶער נִיט גֶענוֹי וָואס אִיךְ אַרְבֵּייט . דִי פָאלִיצֵיי מֶאג קוּמֶען זוּכֶען , זִי וֶועט נָאר נִיט גֶעפִינֶען . אוּנְזֶער סֶעקְרֶעט אִיז גוּט בֶּעוָוארֶענְט .

פְּ יֶ ע ר הָאט פַארְשְׁפְּרָאכֶען אִיבֶּערְגֶעבֶּען דָאס אַלֶעס , וָוארְט פִיר וָוארְט , גִילְיָאמֶען , כְּדֵי עֶר זָאל אויפְהֶערֶען בֶּעאוּנְרוּהִיגֶען זִיךְ . נָאר אַז פְּ יֶ ע ר הָאט גֶעפְּרוּבְט אויסְפָארְשְׁטֶען טָאם'עֶן : וָואס זָאגְט מֶען דָא אִין פַאבְּרִיק וֶועגֶען דִי נָאל , אוּנ צוּ מֶען אִיז חוֹשֵׁד סַאלְוַואן , אִיז טָאם גֶעוָוארֶען קָארְג אויף דִי וֶוארְטֶער אוּנ גֶעעֶנְטְפֶערְט קוּרְץ , מִיט'ן הַאלְבֶּען מוֹיל .

– דִי פָאלִיצֵיי אִיז דָא נִיט גֶעוֶוען ?

– נֵיין .

– אָבֶּער דִי אַרְבֵּייטֶער הָאבֶּען דֶערְמָאנְט סַאלְוַואס נָאמֶען ?

– נוּ , גֶעווִיס , אַלֶע וֵוייסֶען אַז עֶר אִיז אַ אַנַארְכִיסְט .

– אוּנ וָואס הָאט גֶעזָאגְט דֶער פְּרִינְצִיפַּאל אַלֵיין , ה' גְ רַ א נְ ד י דְ יֶ ע , קוּמֶענְדִיג צוּרִיק פוּן קְלֶיעדָאוַואטֶעל ?

טָאם וֵייס נִיט וָואס צוּ עֶנְטְפֶערְן , עֶר הָאט נָאךְ נִיט גֶעזֶעהְן דֶעם פְּרִינְצִיפַּאל .

— אָט אִיז עֶר פּוּנְקְט דָא . . . גֶעבַּאךְ ! הַיינְט אִין דֶער פְרִיה הָאט זַיין פְּרוֹי וַוייטֶער בֶּעקוּמֶען דִי פַאלֶענְדִיגֶע קְרַאנְקְהַייט .

דָאס אִיז גֶעוֶוען זֶעהְר אַ טְרוֹיעֶרִיגֶע גֶעשִׁיכְטֶע . פְּיֶער הָאט עֶס גֶעהֶערְט פוּן גִילְיָאמֶען . גְרַאנְדִידְיֶע הָאט זִיךְ פֶערְלִיעבְּט אוּנ חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט אַ זֶעלְטֶענֶער שֶׁאנְהַייט . זִי אִיז אָבֶּער שׁוֹין צַייט פִינְף יָאהְר אַרָאפּ פוּן זִינְנֶען נָאךְ אַ קִינְפֶּעט , פוּן גְרוֹיס עַגְמַת נֶפֶשׁ וָואס דָאס קִינְד אִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען ; דֶער מַאנן הָאט זִי נִיט גֶעוָואלְט אַרַיינְגֶעבֶּען אִין אַ דוּל־הוֹיז אוּנ עֶר וָואהְנְט מִיט אִיהְר אִין אַ בֶּעזוּנְדֶער אָפִּיצִינֶע , וָואס דִי פֶּענְסְטֶער צוּם הוֹיף זַיינֶען שְׁטֶאנְדִיג פַארְשְׁטֶעלְלְט . זִי וַוייזְט זִיךְ קֵיינְמָאל נִיט דְרוֹיסֶען אוּנ דֶער מַאנן רֶעדְט קֵיינְמָאל נִיט וֶועגֶען אִיהְר . מֶען זָאגְט אַז זִי אִיז שְׁטִילל וִוי אַקִינְד , טְרוֹיעֶרִיג , שְׁטַארְק פַארְמָרָה־שְׁחוֹרָה'ט , אָבֶּער אַלְץ נָאךְ זֶעלְטֶען שֶׁאן . צוּם מְשׁוּגַעַת הָאט זִי נָאךְ בֶּעקוּמֶען דִי פַאלֶענְדִיגֶע קְרַאנְקְהַייט . בְּשַׁעַת דֶער קָאנְווּאוּלְסְיֶע מוּז דֶער מַאנן זִיךְ רַאנְגְלֶען מִיט אִיהְר , צוּהַאלְטֶען , זִי זָאל נִיט צוּשְׁלָאגֶען דֶעם קָאפּ . פוּן דֶער אָפִּיצִינֶע הֶערְט מֶען דַאמָאלְס שְׁרֶעקְלִיכֶע גֶעשְׁרֵייעֶן , נָאכְדֶעם וֶוערְט ווִיעדֶער שְׁטִילל וִוי אִין אַ קֶבֶר .

גְרַאנְדִידְיֶע אִיז אַרַיינְגֶעקוּמֶען אִין צִימֶמֶער וואוּ טָאם הָאט גֶעאַרְבֵּייט . עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ שֶׁאנֶער מַאנְסְפֶּערְזָאן פוּן אַ יָאהְר פֶערְצִיג , מִיט אַ עֶנֶערְגִישֶׁען גֶעזִיכְט , גְרוֹיסֶע טוּנְקֶעלְבְּרוֹינֶע וָואנְסֶען אוּנ לִיכְטִיגֶע אוֹיגֶען . עֶר הָאט זֶעהְר לִיעבּ גֶעהַאט טָ א מֶ ע ן , פַארְגְרִינְגֶערְט אִיהְם אוֹיסְלֶערְנֶען דִי מְלָאכָה , עֶרְלוֹיבְּט אִיהְם צוּ קוּמֶען אִין פַאבְּרִיק וֶוען עֶר בֶּעדַארְף אוּנ טְהוּן דָארְט וָואס עֶר ווִילל , מִיט אֵיין וָוארְט : עֶר אִיז זִיךְ בֶּעגַאנְגֶען מִיט אִיהְם וִוי מִיט אַ אֵייגֶען קִינְד .

טָאם הָאט אִיהְם בֶּעקַאנְנְט גֶעמַאכְט מִיט'ן גַייסְטְלִיכֶען .

— מַיין פֶּעטֶער , הֶערר גַייסְטְלִיכֶער פְּיֶער פְרָאמַאן ; גֶעקוּמֶען גֶעוואהְר וֶוערֶען צוּ מִיר .

זֵיי הָאבֶּען זִיךְ גֶעדְרִיקְט דִי הֶאנְד .

גְרַאנְדִידְיֶע , וָואס אוֹיף זַיין גֶעזִיכְט אִיז שְׁטֶאנְדִיג גֶעלֶעגֶען אַ זָארְג אוּנ דֶערְפַאר הָאט עֶר גֶעהַאט אַ נָאמֶען פַאר אַ שְׁטְרֶענְגֶען אוּנ הַארְטֶען מֶענְשֶׁען , הָאט זִיךְ יֶעצְט אָנְגֶעטְהוּן אַ כֹּחַ אוּנ גֶעוָואלְט וַוייזֶען אַז עֶר קָאן אוֹיךְ זַיין פְרֶעהְלִיךְ אוּנ רֵיידֶעוְודִיג .

— הֶערְט , טָאם , אִיךְ הָאבּ אַייךְ נָאךְ נִיט עֶרְצֶעהלְט פוּן מַיין בֶּעזוּךְ בַּיים סְלְיֶעדָאוַואטֶעל . גוּט וָואס מֶען הַאלְט מִיךְ פַאר אַ אָרֶענְטְלִיכֶען מֶענְשֶׁען , וֶוען נִיט וָואלְט שׁוֹין דָא גֶעוֶוען דִי גַאנְצֶע פָּאלִיצֵיי . עֶר פְרֶעגְט מִיךְ , אִיךְ זָאל אִיהְם עֶרְקְלֶערֶען , וִוי אַזוֹי קוּמְט אוֹיף גָארָא־דֶע־מָארוּאַ גַאס אַ נָאל מִיט מַיין שְׁטֶעמְפֶּעל . פוּן דֶער שַׁאֲלָה הָאבּ אִיךְ פַארְשְׁטַאנֶען , אַז עֶר אִיז חוֹשֵׁד אֵיינֶעם פוּן מַיינֶע אַרְבֵּייטֶער . מִיר אִיז בַּאלְד אַרוֹיף אוֹיף דִי גֶעדַאנְקֶען סַ א לְ וַ ו א , אָבֶּער אִיךְ ווִילל

קיינֶעם נִיט מַסֶרְן. אִיךְ הָאבּ נָאר גֶעזָאגְט, אַז סַאלְוַוא הָאט טַאקִי בַּיי מִיר גֶעאַרְבֵּייט דְרַיי חֲדָשִׁים, דָאס אִיז אָבֶּער גֶעוֶועזֶען תְּחִילַת ווִינְטֶער אוּנ צַייט דַאמָאלְס אִיז עֶר עֶרְגֶעץ פַארְשְׁווּאוּנְדֶען גֶעוָוארֶען. לָאזֶען זֵיי אִיהְם זוּכֶען!... נוּ, אִיז דָאס אַ סְלְיֶעדָאוַואטֶעל! אַ קְלֵיינִיטְשְׁקֶער, אַ בְּלָאנְדֶער הֶערר, זֶעהְר אַ וֶועלְטְלִיכֶער, אַ עֶלֶעגַאנְט, מִיט קֶעצֶענֶע אוֹיגֶען... עֶר אִיז גָאר גְלִיקְלִיךְ וְואס גָאט הָאט אִיהְם צוּגֶעשִׁיקְט אַזַא דְרֶעלָא.

— אִיז דָאס נִיט אַמַאדְרָא? — הָאט פְּיֶער גֶעפְרֶעגְט.

— עֶר אִיז דָאס טַאקִי! מֶען דֶערְקֶענְט אָן אִיהְם ווִי צוּפְרִידֶען עֶר אִיז פוּן דֶער מַתָּנָה וָואס דִי רוֹצְחִים אַנַארְהִיסְטֶען הָאבֶּען אִיהְם גֶעשֶׁענְקְט דוּרְךְ דֶער בָּאמְבֶּע.

פְּ יֶ ע ר הָאט מִיט אַ קְלַאפֶּענְדִיג הַארְץ אוֹיסְגֶעהֶערְט זַיינֶע רֵייד. דָאס הָאט דָאךְ טַאקִי דֶער בְּרוּדֶער מוֹרָא גֶעהַאט: סוֹף כָּל סוֹף הָאט מֶען גֶעפוּנֶען אַ רִיכְטִיגֶען שְׁלְיַאד, אַ פָּאדֶעם וָואס וֶועט וַוייזֶען דֶעם רִיכְטִיגֶען וֶועג...

עֶר הָאט שַׁארְף בֶּעטְרַאכְט טָ א מַ׳ן אוּנ גֶעוָואלְט ווִיסֶען וָואס פַאר אַ נְ׳אַיינְדְרוּק מַאכְט אוֹיף אִיהְם גְרַאנְדִידְיֶעס וֶוארְטֶער. דֶער יוּנְגֶער מֶענְשׁ אִיז אָבֶּער גֶעשְׁטַאנֶען גַאנְץ רוּהִיג אוּנ אוֹיסְגֶעהֶערְט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל דִי אָפְּשִׁילְדֶערוּנְג פוּן סְלְיֶעדָאוַואטֶעל — אַלְזָא עֶנְטְוֶועדֶער עֶר ווֵייס טַאקִי בֶּאֱמֶת נִיט דִי שַׁיְיכוּת פוּן סַאלְוַוא צוּ זַיין פָאטֶער, אָדֶער עֶר ווֵייס זֶעהְר גוּט אוּנ בֶּעהֶערְשְׁט זִיךְ, נִיט אַרוֹיסְווַייזֶען זַיין אוּמְרוּהִיגְקַייט.

גְרַאנְדִידְיֶע הָאט גֶענוּטְצֶען גוּט בֶּעטְרַאכְטֶען דֶעם טְהֵייל פוּן דֶער מַאשִׁינֶע וָואס טָאם מַאכְט אוּנ הָאט זִיךְ מִיט אִיהְם שְׁטַארְק צוּרֶעדְט וֶועגֶען דֶעם, דֶערְוַוייל אִיז פְּיֶער צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ דֶער אָפְּפֶענֶער טְהִיר וָואס פִיהְרְט אִין אַ לַאנְגֶער גְרוֹיסֶער מַייסְטֶער־שְׁטוּבּ: דָארְט הָאבֶּען גֶעהִידֶעט וַוארְשְׁטַאטֶען, גֶעהִילְכְט מַאשִׁינֶען, דִי מֶעשֶׁענֶע קָארָאמִיסְלֶעס הָאבֶּען גֶעקְלַאפְּט אוּנ דִי רִימֶענְס פוּן דִי טְרַאנְסְמִיסְיֶעס הָאבֶּען זִיךְ גֶעדְרֶעהְט אָהְן אוֹיפְהֶער. אַ גַאנְצֶע מַחֲנֶה אַרְבֵּייטֶער, שְׁוַוארְץ פוּן סַאזְשֶׁע אוּנ בֶּעגָאסֶען מִיט שְׁוֵייס, הָאבֶּען נָאךְ פְלֵייסִיג גֶעאַרְבֵּייט, אָבֶּער דָאס אִיז שׁוֹין גֶעוֶועזֶען דֶער סוֹף פוּן טָאג. בַּאלְד הָאט דִי אַרְבֵּייט בֶּעדַארְפְט אוֹיפְהֶערֶען. דְרַיי אַרְבַּייטֶער זַיינֶען צוּגֶענַאנְגֶען צוּם קְרַאן וַואשֶׁען דִי הֶענְד אוּנ דֶער גַייסְטְלִיכֶער הָאט גֶעהֶערְט זֵייעֶר גַאנְצֶען גֶעשְׁפְּרֶאךְ.

אִיהְם הָאט בֶּעזָאנְדֶערְס אִינְטֶערֶעסִירְט וֶוען אֵיינֶער פוּן זֵיי, אַ הוֹיכֶער יוּנְג מִיט גֶעלֶע הָאר, הָאט גֶערוּפֶען דֶעם צְוֵוייטֶען בַּיים נָאמֶען טוּסְסֶעְן אוּנ דֶעם דְרִיטֶען אַרְבֵּייטֶער — שַׁ א רְ ל. אַלְזָא דָאס אִיז דֶער פָאטֶער מִיט׳ן זוּהְן. טוּסְסֶען אִיז אַ לַייבִּיגֶער מֶענְשׁ מִיט בְּרֵייטֶע פְּלֵייצֶעס, אוֹיף דִי הֶענְד פוּל גְרָאבֶּע אָדֶערְן. פוּן דֶער וַוייטֶענְס זֶעהְט עֶר אוֹיס יִינְגֶער ווִי פוּנְפְצִיג יָאהְר, אָבֶּער אַז מֶען בֶּעטְרַאכְט אִיהְם פוּן דֶער נָאהֶענְט זֶעהְט מֶען ווִי זַיין קַיילֶעכְדִיג פָּנִים אִיז שׁוֹין צוּקָארְטְשֶׁעט, פַארְקְנֵייטְשְׁט, אוּנ ווִי עֶר אִין גַאנְצֶען אִיז שׁוֹין אוֹיסְגֶעהָארֶעוֶועט דוּרְךְ דִי שְׁוֶוערֶע אַרְבַּייט. דִי רֶעכְטֶע הַאנְד אִיז אִיהְם שְׁוֶוערֶער צוּ בֶּעוֶועגֶען ווִי דִי לִינְקֶע, ווַייל זִי

אִיז גֶעוֶוען אַבִּיסֶעל פַּאַראַליזִירְט. שַׁארְל, אַ אויסגֶעגָאסֶען פָּארְטְרֶעט פוּן פָּאטֶער, אויךְ מִיט אַזַא קַיילֶעכְדִיג גֶעזִיכְט אוּנ גֶעדִיכְטֶע שְׁוַוארְצֶע וָואנְסֶען, אִיז יֶעצְט בַּיים גַאנְצֶען כֹּחַ פוּן אַ זֶעקְס-אוּנ-צְוַואנְצִיג יֶאהְרִיגֶען מֶענְשֶׁען, מִיט גֶעזוּנְטֶע מוּסְקֶעלְן וָואס זַיינֶען בּוּלֵט פוּן אוּנְטֶער דִי וַוייסֶע הויט.

אַלְלֶע דְרַייא הָאבֶּען גֶערֶעדְט וֶועגֶען דֶער בָּאמְבֶּע אִין דִיוִוילְיַארְם פַּאלַאץ, וֶועגֶען דִי נָאל וָואס מֶען הָאט גֶעפוּנֶען אוּנ וֶועגֶען סַאלְוַוא'ן, וֶועלְכֶען אַלְלֶע הָאבֶּען אָנְגֶעהויבֶּען יֶעצְט חוֹשֵׁד זַיין.

— נָאר עֶר, דֶער רוֹצֵחַ, אִיז פֶּאהִיג צוּ טְהוּן אַזַא זַאךְ — הָאט גֶעזָאגְט טוֹמֶסֶען — אִיךְ הָאבּ אַלְלֶע אַנַארְכִיסְטֶען פַּיינְט אוּנ עֶנְטְלוֹיף פַאר זֵיי וָואס וַוייטֶער. אָבֶּער אַ מִצְוָה אויף דִי מְיוּחָסִים, זֵיי זַיינֶען אַלֵיין שׁוּלְדִיג אִין דֶעם.

אִין זַיינֶע גְלַייכְגִילְטִיגֶע רֵייד הָאט מֶען גֶעשְׁפִּירְט אַ בִּיטְטֶערְקֵייט, אַ אָפְּקְלַאנְג פוּן פַארְאֶלְטֶערְטֶע אָרֶעמְקַייט אוּנ נויט. ווי עֶס ווייזְט אויס אִיז עֶר גֶעוֶוען אִין כַּעַס אויף דֶער וֶועלְט, פַאר וָואס אַ נ'אַלְטֶער אויסגֶעהָארֶעוֶועטֶער מֶענְשׁ ווִי עֶר מוּז נָאךְ אַזוֹי שְׁוֶוער אוּנ בִּיטְטֶער אַרְבֵּייטֶען, אוּנ קֶען נִיט אויסְרוּהֶען אויף דֶער אֶלְטֶער.

— אוּנ אִיךְ הָאבּ שׁוֹין נִיט אֵיין מָאל גֶעהֶערְט ווִי דִי אַנַארְכִיסְטֶען טַעֲנֶהן — הָאט זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען שַׁארְל — אוּנ דֶעם אֱמֶת זָאגֶענְדִיג, מַאנְכֶעס מָאל רֵיידֶען זֵיי גַאנְץ שֵׂכֶלְדִיג. אָט לְמָשָׁל דוּ, פָּאטֶער — שׁוֹין מֶעהר ווִי דְרַייסִיג יָאהר בֵּייגְסְט דוּ דֶעם קַארְק אוּנ וָואס וַוארְט אויף דִיר אויף דֶער אֶלְטֶער? לָאז חָלִילָה קוּמֶען דִי מִינְדֶסְטֶע קְרַאנְקְהֵייט בֶּעדַארְפְסְט דוּ אויסגֶעהן ווִי אַ אַלְטֶע קְלַיאטְשֶׁע. נִיט ווִילְלֶענְדִיג טְרַאכְט אִיךְ אַמָאל וֶועגֶען מִיר אַלֵיין אויךְ אוּנ ס'וֶוערְט פַּאסְקוּדְנֶע אוֹיפְ'ן הַארְצֶען. דֶערְמָאנֶענְדִיג זִיךְ אַז אויף מִיר וַוארְט אויךְ אַזַא סוֹף... הָאל דֶער טַייוֶועל! מַאנְכֶעס מָאל וֶוערְט פְּרָאסְט נִמְאָס דָאס לֶעבֶּען.

דָאךְ וֶוען דֶער הויכֶער, גֶעלֶער אַרְבֵּייטֶער הָאט גֶעזָאגְט, אַז אויבּ סַאלְוַוא הָאט גֶעטְהוּן דִי רְצִיחָה אִיז עֶר וֶוערְט צוּ אָפְּהַאקֶען דֶעם קָאפּ גָאר אָהן רַחֲמָנוּת, הָאט טוֹמֶסֶען בַּאלְד מַסְכִּים גֶעוֶוען.

— יָא, יָא, הֲגַם עֶר הָאט חֲתוּנָה גֶעהַאט מִיט מַיין שְׁוֶועסְטֶער, זָאג אִיךְ מִיךְ אָפּ פוּן אִיהם... אוּנ דָאךְ ווּאוּנְדֶערְט מִיךְ שְׁטַארְק אויף אִיהם. עֶר אִיז נִיט קֵיין שְׁלֶעכְטֶער מֶענְשֶׁען אוּנ טְשֶׁעפֶּעט נִיט אֲפִילוּ אַ פְלִיג אויפְ'ן וַואנְד.

— וָואס זָאל מֶען טְהוּן? — הָאט שַׁארְל בֶּעמֶערְקְט — אַז מֶען פִיהְרְט אַרוֹיס פוּן גֶעדוּלְד וֶוערְט מֶען נִישְׁט ווִילְלֶענְדִיג ווִילְד אוּנ שְׁלֶעכְט.

אַלְלֶע דְרַייא הָאבֶּען זִיךְ אָפְּגֶעוַואשֶׁען. טוֹמֶסֶען הָאט דֶערְזֶעהן פוּן וַוייטֶען דֶעם פְּרִינְצִיפַּאל אוּנ אִיז שְׁטֶעהן גֶעבְּלִיבֶּען, בֶּעטֶען בַּיי אִיהם פֶּענְסְיֶע פָּארְאוֹיס. גְרַאנְדִידְיֶע הָאט פְּרַיינְדְלִיךְ גֶעדְרִיקְט פֶּיעְרְס הַאנְד אוּנ אִיז גֶעגַאנְגֶען אַנְטְקֶעגֶען דֶעם אַלְטֶען אַרְבֵּייטֶער, וֶועלְכֶען עֶר הָאט זֶעהר גֶעשֶׁאצְט. הֶערֶענְדִיג זַיין בַּקָשָׁה הָאט עֶר גֶערְן בַּאלְד אָנְגֶעשְׁרִיבֶּען אַפָּאר וֶוערְטֶער אויף אַ ווִיזִיט-קַארְטֶע, דֶער אַרְבֵּייטֶער זָאל מִיט דֶעם גֶעהן צוּ דֶער קַאסְסֶע. נָאר בִּכְלַל הָאט עֶר פַּיינְד גֶעהַאט

געבען פענסיע פאראויס, און דארום האבען די ארבייטער איהם ניט ליעב געהאט און געהאלטען פאר א שלעכטען, אבוואהל אין אמת איז ער געוועהן א דימענטענער מענש מיט א ווייך הארץ. דאס געשעפט האט ער אבער געוואלט פיהרען שטרענג.

פאר'ן אוועקגעהן האט פּיער אמאל אפגערעדעט מיט טאמ'ן וועגען דער תשובה וואס ער זאל איבערגעבען דעם ברודער. דערזעהענדיג גראנדידיען ווי ער געהט אוועק פון פאבריק אין דער אפיצינע וואו די משוגענע פרוי זיצט, האט פּיער'ן שרעקליך אנגענומען ביים הארצען און ער האט געפיהלט גרויס מיטלייד מיט דעם מענשען.

וואס פאר א פערבארגענע שרעקליכע וואונד איז אין גראנדידיעס לעבען! ער ארבייט, ער רוהט ניט דעם גאנצען טאג, ער ברעכט דעם מוח און שטרענגט אן אללע כחות אז זיין פארמעגען זאל ניט פארשווינדען און זיין „פירמא זאל האבען א קיום, און לסוף, אויף דער נאכט, אנשטאט צו אפרוהען זיך, אנשטאט צו האבען נחת אין דער היים, געפינט ער דארט א משוגענע, א אידיאטקע! און אפילו אין די טאג וואס עס איז פון געשעפט צופריעדען, קומענדיג אהיים געפינט ער אלץ די אלטע צרות, עס עפפענט זיך וויעדער די אלטע ראנע וואס וועט קיינמאל, אגאנץ לעבען ניט פארהיילט ווערען! איז דא א מענש וואס זאל זיין מעהר אומגליקליך פון איהם, מעהר ווערטה רחמנות ווי ער, אפילו צווישען ארימע לייט וואס שטארבען פון הונגער, צווישען די קלענסטע ארימסטע ארבייטער, וואס זיינען איהם מקנא און האבען איהם פיינד?

ארויסגעהענדיג אויפ'ן גאס האט פּיער מיט וואונדער ווייטער געזעהן שטעהן די צוויי פרויען: טוססענס ווייב און מאדאם טעאדאר מיט דער קליינער סעלינא. זיי שטעהען אין דער בלאטע, צווישען דעם עולם וואס לויפט אין גאס, און ריהרען זיך ניט פון ארט און פלוידערן אויף וואס די וועלט שטעהט. אפילו ווען טוססען מיט שארל'ן זיינען ארויס פון פאבריק צופריעדען מיט דער בעקומענער פּענסיע, זיינען זיי נאך אלץ געשטאנענען אויפ'ן פאריגען ארט. טוססען האט ערצאהלט דער מאדאם טעאדאר די געשיכטע מיט דער נאל און ווי אללע קאלעגעס זיינען חושד סאלוואן. זי איז שרעקליך בלאסס געווארען, אבער קיינער וואלט ניט געקאנט טרעפפען דאס וואס זי וויים און וואס זי טראכט ביי זיך טיעף אין הארצען.

— איך זאג דאך אייך, מעהר האב איך איהם ניט געזעהן פאר די אויגען. ער איז געוויס ערגעץ אין בעלגיען. נאט אייך א נ'איינפאלל — א באמבע! איהר אליין זאגט דאך אז ער איז א גוטער מענש וואס אפילו א פליעג וועט ער קיין רעה ניט טהון!

פּיער איז געפאהרען מיט'ן טראמוויי אהיים אין ניילי. דארט האט ער געפונען ברודערס בעט געפונענען דעם אלטען געלערנטען בערטעראא, וואס האט

עֶרְשְׁט דִי מִינוּט אַרוּמְגֶעבּוּנְדֶען גִילְיָאמְס רַאנֶע.

ווִי ס'שַׁיינְט הָאט דֶער אַלְטֶער מַאנְן נָאךְ אַלְץ מוֹרָא גֶעהַאט, דִי רַאנֶע זָאל נִיט עֶרְגֶער ווֶערֶען.

— אִיהר רֶעגְט זִיךְ צוּפִיעל אוֹיף; שְׁטֶאנְדִיג טְרֶעף אִיךְ אַייךְ אַ צוּרוּדֶערְטֶען, אַ צוּהִיצְטֶען, אִין פִיעבֶּער. אִיהר בְּרוֹיכְט זִיךְ אָפְּהִיטֶען, טְהַייֶערִינְקֶער; נִיט בֶּעאוּנְרוּהִיגֶען זִיךְ. וַוארְפְט אַלְץ אַוֶועק צוּם טַייוֶועל!

עֶטְלִיכֶע מִינוּט שְׁפֶּעטֶער, בַּיים אַוֶועקְגֶעהְן, הָאט עֶר גֶעזָאגְט מִיט זַיין גוּטֶען שְׁמֵייכֶעל:

— אִיהר ווֵייסְט, צוּ מִיר אִיז גֶעקוּמֶען אַ רֶעפָּארְטֶער פוּן אַ צַייטוּנְג, אוֹיסְפְּרֶעגֶען מִיךְ אוּנ הֶערֶען מַיין מֵיינוּנְג וֶועגֶען דֶער בְּאמְבֶּע. מָאדְנֶע מֶענְשֶׁען זַיינֶען דִי גַאזֶעטְנִיקֶעס — זֵיי מֵיינֶען אַז מִיר ווֵייסֶען אַלְסְדִינְג! דֶעם דָאזִיגֶען הֶערְן הָאבּ אִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט אַז אִיךְ בֶּעט אִיהם, אֶפְשַׁר קֶען עֶר מִיר זָאגֶען מַאנְכֶע יְדִיעוֹת וֶועגֶען דִי פוּלְוֶוער פוּן דֶער בְּאמְבֶּע... יָא, גוּט וְואס אִיךְ הָאבּ מִיךְ דֶערְמָאנְט: מָארְגֶען הַאלְט אִיךְ אִין מַיין לַאבָּארַאטָארְיוּם אַ לֶעקְצְיֶע וֶועגֶען מַאטֶערְיַאלֶען וָואס צוּזֶעטְצֶען. קוּמְט אִיהר אוֹיךְ, הֶערְט פְּיֶער. אִיהר ווֶעט נָאכְדֶעם אַלְץ אִיבֶּערְגֶעבֶּען גִילְיָאמֶען, דָאס ווֶעט אִיהם אִינְטֶערֶעסִירֶען.

פְּיֶער הָאט בֶּעמֶערְקְט וִוי גִילְיָאם קוּקְט אוֹיף אִיהם מִיט אַ גֶעבֶּעט, אִיז עֶר מְרוּצֶה גֶעוָוארֶען גֶעהְן הֶערֶען דִי לֶעקְצְיֶע. נָאכְדֶעם, וֶוען זֵיי זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶּען אַלַיין אִין צִימֶּער אוּנ עֶר הָאט גֶענוּמֶען עֶרְצֶעהלֶען דֶעם בְּרוּדֶער אַז אַלֶּע זַיינֶען חוֹשֵׁד סַאלְוַואן אוּנ דֶער סְלְיֶעדָאוואטֶעל הָאט גֶעפוּנֶען אַ רִיכְטִיגֶען שְׁלְיַאד, אִיז גִילְיָאם וִויעדֶער זֶעהר אוֹיפְגֶערֶעגְט גֶעוָוארֶען אוּנ בֶּעקוּמֶען שְׁטַארְקֶע הִיטְץ. עֶר הָאט פַארְשְׁטֶעקְט דֶעם קָאפּ אִין קִישֶׁען, צוּגֶעמַאכְט דִי אוֹיגֶען אוּנ גֶערֶעדֶעט וִוי אִין פִיבֶּער אַיינְצִיגֶע אָבְּגֶערִיסֶענֶע ווֶערְטֶער:

— אָה, יֶעצְט אַ סוֹף... סַאלְוַוא אַרֶעסְטִירְט... מֶען פָארְשְׁט אִיהם... פַארְלָארֶען!... אַזוֹי פִיעל מִיה, אַזוֹי פִיעל הָאפְנוּנְגֶען... אַ תֵּל פוּן אַלְסְדִינְג!...

IV.

צוּ דֶער גֶעהֶערִיגֶער צַייט אִיז שׁוֹין פְּיֶער גֶעוֶוען אוֹיף „אוּלְם" גַאס, וואו בֶּערְטֶערוֹא הָאט גֶעוָואהְנְט אִין אַ גְרוֹיס הוֹיז, וֶועלְכֶען דִי רֶעגִירוּנְג הָאט אִיהם גֶעגֶעבֶּען, עֶר זָאל דָארְט קֶענֶען מַאכֶען אַ גְרוֹיסֶען לַאבָּארַאטָארְיוּם צוּ דֶער אַרְבַּייט. דֶער גַאנְצֶער צְוַוייטֶער שְׁטָאק אִיז גֶעוֶוען אֵיין זַאל. דָארְט אַהִין פְלֶעגְט דֶער בֶּערִיהְמְטֶער חִימִיקֶער מַאנְכֶעס מָאל צוּזַאמֶענְרוּפֶען תַּלְמִידִים אוּנ בֶּעקַאנְטֶע אוּנ זֵיי פָארְלֶעזֶען לֶעקְצְיֶעס, עֶרְצֶעהלְט זֵיי פוּן זַיינֶע נַייֶע עֶרְפִינְדוּנְגֶען אוּנ עֶרְקְלֶערְט דִי נַייֶע דְרָכִים אִין דֶער חֶעמִיע. דַאמָאלְס פְלֶעגְט מֶען אוֹיסְשְׁטֶעלֶען אִין זַאל שׁוּרוֹת

שְׁטוּהלֶען פַאר אַ לַאנגֶען מַאססִיוֶוענֶעם טִישׁ, אויף וֶועלְכֶען ס'איז גֶעוֶוען אָנְגֶעשְׁטֶעלְט פוּל סְלָאִיקֶעס אונ אַפּפַּאראַטֶען. הִינְטֶען אִיז גֶעוֶוען אַ אויוֶוען אונ אַרוּם דִי וֶואנְט שְׁרֶאנְק אָנְגֶעשְׁטֶעללְט מִיט גְלָאזְוַוארְק אונ פֶערְשִׁידֶענֶע מוּסְטֶערְן.

אויף די שְׁטוּהלֶען זַיינֶען שׁוין יֶעצְט גֶעזֶעסֶען אַסַך מֶענְשֶׁען — דָאס רוב פוּן זַיי בֶּערְטֶערוּאַס חֲבֵרִים, אויך אֵיינִיגֶע יוּנְגֶע לַייט, דַאמֶען אונ צַייטוּנְגְס־שְׁרַייבֶּער. די גַאנְצֶע גֶעזֶעללְשַׁאפְט אִיז גֶעוֶוען הֵיימִישׁ, אַלְלֶע הָאבֶּען זִיךְ גֶעגְרִיסְט מִיט'ן בַּעַל־הַבַּיִת אונ גֶעשְׁמוּעֶסְט מִיט אִיהם, ווִי גֶאסְט בַּיי אַ גוּטֶען־פְרַיינְד.

בֶּערְטֶערוּאַ הָאט בֶּעמֶערְקְט פְּיֶער'ן אונ אִיז תֵּיכֶף צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ אִיהם, גֶעדְרִיקְט די הַאנְד אונ איהם אַוֶועקְגֶעזֶעצְט בַּיים טִישׁ, גֶעבֶּען פְרַאנְסוּאַ פְרָאמַאן, וֶועלְכֶער אִיז גֶעוֶוען אֵיינֶער פוּן די עֶרְשְׁטֶע אִין זַאל. דֶער יוּנְגֶער מֶענְשׁ הָאט גֶעעֶנְדִיגְט דַאמָאלס דֶעם דְרִיטֶען קוּרְס פוּן דֶער שׁוּלֶע וָואס אִיז גֶעוֶוען נִיט וַוייט פוּן דַאנֶען; אִיז אַלְזָא גֶעוֶוען אַ נֶאהֶענְטֶער שָׁכֵן מִיט זַיין רֶבִּי'ן, וֶועלְכֶען עֶר הָאט כִּמְעַט פַארְגֶעטֶעטֶערְט פַאר זַיין גְרוֹיס חָכְמָה אונ לוֹיטֶערְן שֵׂכֶל.

פְּיֶער הָאט זִיךְ זֶעהר גֶעפְרֵייט מִיט דֶער בֶּעגֶעגְנוּנְג, וַוייל פְרַאנְסוּאַ מִיט זַיינֶע לֶעבֶּעדִיגֶע אוֹיגֶען אונ אִינְטֶעלִיגֶענְטֶען גֶעזִיכְט אִיז אִיהם זֶעהר גֶעפֶאלְלֶען נָאךְ ווֶוען עֶר אִיז גֶעגַאנְגֶען צוּ גִילְיָאמְס פַאמִילְיֶע אִין מָאנְמַארְטְר. דֶער פְלֶעמֶענִיק פוּן זַיין זַייט הָאט זִיךְ אויך שְׁטַארְק גֶעפְרֵייט מִיט'ן פֶעטֶער: דֶערְוַוייל וֶועט עֶר אִיהם קֶאנֶען אויסְפְרֶעגֶען וָואס דֶער פֶאטֶער מַאכְט.

די לֶעקְצִיֶע הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען. בֶּערְטֶערוּאַ הָאט גֶערֶעדְט אֵיינְפַאךְ, אָהן מְלִיצוֹת, אָהן אִיבֶּער־הַמְצָאוֹת. צוּם עֶרְשְׁטֶען הָאט עֶר אויסְגֶערֶעכֶענְט אַלְלֶע נַייֶע מַאטֶערִיאַלֶען צוּם אויסְשִׁיסֶען, וֶועלְכֶע עֶר הָאט עֶרְפוּנְדֶען. לַאכֶענְדִיג הָאט עֶר עֶרְצֶעהלְט, אַז מַאנְכֶעס מָאל פְּרֶעט עֶר זִיךְ מִיט אַזֶעלְכֶע מִינֵי פּוּלְוֶוער וָואס קֶענֶען אִיבֶּערְקֶעהרֶען גַאנְצֶע גַאססֶען. דֶער עוֹלָם זָאל זִיךְ אָבֶּער נִיט שְׁרֶעקֶען — עֶר אִיז זֶעהר פָארְזִיכְטִיג. קֵיין בֵּייז וֶועט חָלִילָה נִיט גֶעשֶׁעהן.

נָאכְדֶעם הָאט עֶר אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען וֶועגֶען דֶער בָּאמְבֶּע אויף גַארָא־דֶע־מַארוּאַ גַאס, וָואס הָאט אויפְגֶערוּדֶערְט גַאנְץ פַּארִיז אִין דֶער לֶעצְטֶער צַייט. די מוּמְחִים (גֶעניטְטֶע) הָאבֶּען גוּט בֶּעטְרַאכְט די רֶעשְׁטְלִיךְ; אֵיין שְׁטִיקֶעל הָאט מֶען צוּ אִיהם אויך גֶעבְּרַאכְט, עֶר זָאל זָאגֶען זַיין מֵיינוּנְג. ווִי עֶס וַוייזְט אוֹיס אִיז די בָּאמְבֶּע גֶעמַאכְט גֶעוֶוארֶען פוּן פַּארְטַאטְשְׁקֶע אונ הָאט זִיךְ אָנְגֶעצוּנְדֶען מִיט אַ פְּרָאסְטֶען קְנוֹיט. נָאר צוּ בֶּעוואוּנְדֶערְן אִיז דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער כֹּחַ פוּן דֶעם אִינְוֶועניגְסְטֶען פַּאטְרָאן, וֶועלְכֶער הָאט אָנְגֶעמַאכְט אַזַא חֻרְבָּן, אַזַא צוּשְׁטֶערוּנְג, חָאטְשׁ עֶר אִיז גֶעוֶועהן זֶעהר קְלֵיין, גָאר אַ פִּיצֶעלְס. וָואס וָואלְט שׁוין גֶעוֶוען וֶוען דֶער פַּאטְרָאן זָאל זַיין צֶעהן מָאל גְרֶעססֶער? דַאמָאלְס וָואלְט עֶר גֶעקֶענְט אויסְרַייסֶען גַאנְץ פַּארִיז. וֶועלְכֶער פּוּלְוֶוער אִיז אִינְוֶוענְדִיג גֶעוֶוען אִיז אויך אַ רֶעטֶענִישׁ, אונ ס'אִיז שְׁוֶוער צוּ זָאגֶען אַ קְלָארֶע תְּשׁוּבָה. פוּן די דְרַיי מוּמְחִים הָאט אֵיינֶער גֶעזָאגְט זַיין מֵיינוּנְג אַז דָאס אִיז גֶעוֶוען פְּרָאסְט דִינַאמִיט; די אַנְדֶערֶע צְוֵוייטֶע זָאגֶען אַז ס'אִיז

עֶפֶּעס אַ גֶעמִישֶׁעכְץ פוּן עֶטְלִיכֶע מִינֵי פּוּלְוֶוער. עֶר, בֶּערְטֶערוּאַ, הָאט גָאר נִיט גֶעוָואלְט זָאגֶען זַיין מֵיינוּנְג, וַוייל אוֹיף דִי רֶעשְׁטְלִיךְ בָּאמְבֶּע וָואס עֶר הָאט גֶעזֶעהְן אִיז קוֹים קֶאנְטִיג גֶעוֶוען דֶער פּוּלְוֶוער אוּנ עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְט עֶרְקֶענְנֶען וָואס אִיז דָאס פַאר אַ מִין מַזִיק. דָאךְ אִיז עֶר זִיכֶער אִיבֶּערְצַייגְט, אַז דָא אִיז עֶפֶּעס אַ נַייעֶר סָארְט פּוּלְוֶוער, וָואס הָאט אַ כֹּחַ צוּ צוּרַייסֶען אוּנ אוֹיסְזֶעצֶען מֶעהר פוּן אַלְלֶע סָארְטֶען פּוּלְוֶוער וָואס מֶען הָאט בִּיז הַיינְט עֶרְפוּנְדֶען. גֶעוִויס הָאט דָאס עֶרְפִינְדֶען אַ בֶּעהַאלְטֶענֶער חָכָם, אָדֶער אַזוֹי אַ אוּמְשׁוּלְדִיגֶער עֶרְפִינְדֶער הָאט עֶנְטְדֶעקְט אוּמְגֶערֶעכְט אַ גְרוֹיס סֶעקְרֶעט אִין דֶער חֶעמִיע.

דֶער סוֹף פוּן דְרָשָׁה אִיז גֶעוֶוען זֶעהְר פַיין. דֶער גֶעלֶעהְרְטֶער הָאט אוֹיסְגֶעוִויזֶען, אַז בִּיז הַיינְט הָאט מֶען נָאר אָנְגֶעטְהוּן חֶרְפָּה אוּנ בּוּשָׁה דִי שִׂיסְמַאטֶערְיַאלֶען, וַוייל מֶען גֶעבְּרוֹיכְט זֵיי צוּ הֲרִיגוֹת, נְקָמָה, נַארִישֶׁע פְּלֶאנֶער, וֶועהְרֶענְד אִין אֶמֶת'ן קֶאן זַיין, אַז אִין דִי מַאטֶערְיַאלֶען לִיעגְט בֶּעהַאלְטֶען אַ גְרוֹיסֶע קְרַאפְט וֶועלְכֶע דִי וִויסֶענְשַׁאפְט זוּכְט שׁוֹין לַאנְג, אַ קְרַאפְט וָואס קֶען אוּמְדְרֶעהֶען אוּנ אִיבֶּערְמַאכֶען דִי גַאנְצֶע וֶועלְט, קוֹים וֶועט מֶען נוּר וִויסֶען וִוי זִיךְ בֶּעגֶעהן מִיט זֵיי אוּנ מַאכֶען פַאר אַ גוּטֶע כֵּלִי, אַ וֶוערְקְצַייג אִין מֶענְשֶׁענְס הַאנְד.

דִי רֶעדֶע הָאט גֶעדוֹיעֶרְט מֶעהְר וִוי אַ שָׁעָה. דֶער יוּנְגֶער פְרַאנְסוּאַ הָאט גֶעשְׁלוּנְגֶען יֶעדֶעס וָוארְט פוּן דֶעם לֶעהְרֶער; פְּיֶער אִיז אוֹיךְ גֶעוֶוען שְׁטַארְק פַארְאִינְטֶערֶעסִירְט מִיט דֶער לֶעקְצִיֶע אוּנ אִיהְם אִיז בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה אַרוֹיף אוֹיף דִי גֶעדַאנְקֶען, אַז נִיט אוּמְזָאנְסְט שְׁרֶעקְט זִיךְ אַזוֹי גִילְיָאם, זַיין סוֹד זָאל נִיט אַרַיינְפַאלְלֶען דֶעם סְלְיֶעדְרָאוַואטֶעל אִין דִי הֶאנְד...

וֶוען דִי לֶעקְצִיֶע הָאט זִיךְ גֶעעֶנְדִיגְט אוּנ פְּיֶער אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּזַאמֶען מִיט פְרַאנְסוּאַ גֶעזֶעגְנֶען זִיךְ מִיט'ן גֶעלֶעהְרְטֶען, הָאט פְּיֶער גֶעזָאגְט מִיט אַ כַּוָנָה:

— גִילְיָאמֶען וֶועט זֶעהְר לֵייד טְהוּן וָואס עֶר הָאט נִיט גֶעהֶערְט אַייעֶרֶע שֶׁאנֶע אִידֶעֶן.

דֶער אַלְטֶער לֶעהְרֶער הָאט אַ שְׁמֵייכֶעל גֶעגֶעבֶּען.

— בַּא! עֶרְצֶעהְלְט אִיהְם בִּקִיצוּר דָאס וָואס אִיהְר הָאט גֶעהֶערְט. עֶר וֶועט שׁוֹין פַארְשְׁטֵיין! עֶר וַויים וֶועגֶען דֶעם מֶעהְר פוּן מִיר.

פְרַאנְסוּאַ אִיז דִי גַאנְצֶע צַייט גֶעוֶוען שְׁטִילל, נָאר אַרוֹיסְגֶעהֶענְדִיג אוֹיפְ'ן גַאס הָאט עֶר זִיךְ עֶרְלוֹיבְּט צוּ בֶּעמֶערְקֶען:

— אַ שָׁאד וָואס אַ מֶענְשׁ מִיט אַזַא גְרוֹיסֶען שֵׂכֶל, פְרֵיי פוּן אַלְלֶע אַיינְגֶערֶעדְטֶע נַארִישְׁקֵייט אוּנ גְרֵייט אָנְצוּנֶעהמֶען יֶעדֶע וַואהְרֶע אִידֶעֶע, אִיז מְרוּצָה גֶעוָוארֶען אָנְקְלֶעבֶּען אוֹיף זִיךְ אַ יַארְלִיק אוּנ אַרוּמְגֶעהְמֶען מִיט טִיטְלֶען אוּנ אַקַאדֶעמְיֶעס! וִויפִּיעל וָואלְטֶען מִיר אִיהְם נָאךְ מֶעהר לִיעבּ גֶעהַאט וֶוען עֶר נֶעהְמְט וֶועניגֶער גֶעלְט פוּן דֶער רֶעגִירוּנְג אוּנ אִיז נִיט גֶעבּוּנְדֶען הֶאנְד אוּנ פִיס מִיט דִי סְטֶענְגֶעס פוּן דִי אָרְדֶערֶען.

— וָואס זָאל מֶען טְהוּן? — הָאט פְּיֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ וַוייכֶען טָאן —

אַ מֶענְשׁ בֶּעדַארְף לֶעבֶּען . איךְ בִּין אָבֶּער זִיכֶער , אַז דָאס אַלֶּעס שְׁטֶערְט אִיהְם גָאר נִיט צוּ זַיין דֶער זֶעלְבֶּער פַּיינֶער מַאנן .

זֵיי זַיינֶען צוּגֶעקוּמֶען בִּיז דֶער שׁוּלֶע וואוּ פְּרַאנְסוּאַ הָאט גֶעלֶערְנְט . דֶער גַייסְטְלִיכֶער אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁטֶעהְן , וַוייל הָאט גֶעמֵיינְט אַז זַיין פְּלֶעמֶענִיק וֶועט גֶעוִויס אַרֵיינְגֶעהְן אִין שׁוּלֶע . יֶענֶער אָבֶּער הָאט נָאר אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דִי אוֹיגֶען און אַ קוּק גֶעטְהוּן אוֹיף דֶער אַלְטֶער גֶעבַּיידֶע .

– נֵיין , הַיינְט אִיז דָאנֶערְשְׁטַאג . אִיךְ בִּין פְרַיי . . . אָ , מִיר זַיינֶען וִוי פְרַייֶע פוֹיגֶעל , נָאךְ אֶפְשַׁר צוּפִיעל וִוי מֶען בֶּעדַארְף . אִיבְּרִיגֶענְס אִיךְ בִּין גַאנְץ צוּפְרִיעדֶען פוּן דֶעם , אִיךְ קֶען וֶועניגְסְטֶענְס זֶעהְר אָפְט זִיךְ דוּרְכְלוֹיפֶען אַהֵיים אוֹיף מָאנְמַארְטְר אוּנ אַרְבֵּייטֶען בַּיי מַיין אַלְטֶען טִישֶׁעל . עֶרְשְׁט דָארְט פִיהל אַךְ זִיךְ מִיר וֶוערְט דֶער מוֹחַ לוֹיטֶער אוּנ קְלָאר .

פְּרַאנְסוּאַ הָאט בֶּעלֶעגְט עֶקְזַאמֶען , עֶר זָאל קֶענֶען אַרֵיינְטְרֶעטֶען אָדֶער אִין פָּאלִיטֶעכְנִיקוּם אָדֶער אִין דֶער „נָארְמַאלֶע שׁוּלֶע" , אוּנ אִיהְם אִיז דִי לֶעצְטֶע בֶּעסֶער גֶעפָאלֶען . דָארְט אִיז עֶר אַרַיין אִין דֶער אָבְּטְהֵיילוּנְג פוּן גֶעלֶעהְרְטֶע . דֶער פָאטֶער הָאט פֶערְלַאנְגְט עֶר זָאל לֶערְנֶען זַיין אַ פְּרָאפֶעסָאר , כְּדֵי נָאכְדֶעם זָאל עֶר נִיט בֶּעדַארְפֶען אָנְקוּמֶען צוּ קֵיינֶעם אוּנ קֶענֶען לֶעבֶּען פוּן דֶעם אֵיינֶענֶעם פַארְדִיענְסְט . יֶעצְט הָאט פְרַאנְסוּאַ זִיךְ גֶעגְרֵייט צוּ בֶּעלֶעגֶען דֶעם לֶעצְטֶען עֶקְזַאמֶען ; עֶר הָאט שׁוֹין גֶעהַאלְטֶען בַּיים לֶעצְטֶען קוּרְס . דָאס שְׁטוּדִירֶען הָאט בַּיי אִיהְם צוּגֶענוּמֶען דִי גַאנְצֶע צַייט . זַיין אֵיינְצִיגֶע רוּהֶה אוּנ פֶערְוַוייְלוּנְג אִיז גֶעוֶועזֶען גֶעהְן צוּפוּס פוּן שׁוּלֶע אַהֵיים אוֹיפְ'ן מָאנְמַארְטְר אוּנ דֶערְצוּ נָאךְ שְׁפַּאצִירֶען אָפְט אִין לוּקְסַאנְבּוּרְגֶער גָארְטֶען .

דוּרְךְ זַיין רְגִילוּת הָאט עֶר יֶעצְט אוֹיךְ גֶענוּמֶען גֶעהְן אִין יֶענֶעם גָארְטֶען אוּנ פְּיֶער אִיז רֶעדֶענְדִיג גֶעגַאנְגֶען מִיט אִיהְם .

עֶס אִיז גֶעוֶועזֶען אַ וַוארִימֶער טָאג . דִי בְּלַאסֶע זוּהְן הָאט גֶעשְׁפִּיעלְט צְוִוישֶׁען דִי שְׁוַוארְצֶע נַאקִיטֶע בֵּיימֶער וָואס זַיינֶען נָאךְ אָהְן בְּלֶעטֶער . דָאס אִיז גֶעוֶועזֶען אֵיינֶער פוּן דִי עֶרְשְׁטֶע ווּאוּנְדֶערְלִיכֶע טֶאג , וֶוען עֶס הוֹיבֶּען אָן אַרוֹיסְפִּיקֶען דִי עֶרְשְׁטֶע גְרִינֶע פִּינְטֶעלִיךְ אוֹיף דִי יוּנְגֶע בֵּיימְלִיךְ .

בֵּיידֶע הָאבֶּען גֶעפִיהְרְט אַ שְׁמוּעֶס וֶועגֶען דֶער שׁוּלֶע וואוּ פְרַאנְסוּאַ לֶערְנְט .

– אִיךְ זָאג אַייךְ אָפְּפֶען – הָאט פְּיֶער זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען – אַז מִיר גֶעפֶעלְט עֶפֶּעס נִיט דֶער גַייסְט פוּן דֶער שׁוּלֶע . מֶען קֶען נִיט זָאגֶען , לֶערְנֶען לֶערְנְט מֶען דָארְט זֶעהְר גוּט : דִי יוּנְגֶע לַייט וָואס גְרֵייטֶען זִיךְ זַיין שְׁפֶּעטֶער פְּרָאפֶעסָארֶען לֶערְנֶען גְרִינְדְלִיךְ אַ מְלָאכָה אוּנ שְׁטָאפֶּען זִיךְ אָן מִיט אַלֶע חָכְמוֹת . לֵיידֶער אָבֶּער , נִיט אַלֶע וָואס וֶוערֶען עֶרְצוֹיגֶען אוּנ גֶעבִּילְדֶעט אוֹיף פְּרָאפֶעסָארֶען בְּלַייבֶּען טַאקִי נָאכְדֶעם פְּרָאפֶעסָארֶען . פִיעל וֶוערֶען נָאכְדֶעם צוּזֵייט אוּנ צוּשְׁפְּרֵייט אִין פֶערְשִׁיעדֶענֶע זַייטֶען , בֶּעשֶׁעפְטִיגֶען זִיךְ מִיט שְׁרַייבֶּערַיי אִין צַייטוּנְגֶען , ווִילֶען זַיין

דִי פִיהְרֶער פוּן לִיטֶעֲרַאטוּר , קוּנְסְט אָדֶער גֶעזֶעללְשַׁאפְט . . . אָט פוּן דִי קְלַאססֶע מֶענְשֶׁען אִיז נִיט מֶעגְלִיךְ אויסְצוּהַאלְטֶען . אִין דֶער יוּגֶענְד זַיינֶען זֵיי גֶעוֶוען וָואלְטֶערְס*) חֲסִידִים , אוּנ נָאכְדֶעם וַוארְפֶען זֵיי זִיךְ פְלוּצְלִינְג אויף קַבָּלָה , גְלויבֶּען אִין רוּחוֹת אוּנ נָאךְ אַזָאלְכֶע זַאכֶען וָואס זַיינֶען הַיינְט אַריין אִין דֶער מָאדֶע . . . צַייט מֶען הָאט אויפְגֶעהֶערְט גְלויבֶּען אִין דֶער רֵיינֶער וִויססֶענְשַׁאפְט , זוּכֶען זֵיי מִיט אַללֶע כֹּחוֹת אָפְּטְרֵייסְלֶען פוּן זִיךְ דִי גֶעלֶעהְרְטְקַייט , אוּנ פַארְשְׁטֶעללֶען זִיךְ פַּאר גְרָאבְּיַאנֶעס . זֵיי וִוילֶען נִיט מֶען זָאל דֶערְקֶענְנֶען אַז זֵיי הָאבֶּען אַמָאל גֶעלֶערְנְט אִין שׁוּלֶע , טְהוּעֶן זִיךְ אָן וִוי דִי אֶמֶתֶע פַּארִיזֶער פְרַאנְטֶען , רֶעדֶען דֶעם פְּרָאסְטֶען פַּארִיזֶער זְשַׁארְגָאן אוּנ הָאבֶּען אַפָּנִים וִוי גֶעלֶערְנְטֶע בֶּארֶען . פוּן דֶער וִויססֶענְשַׁאפְט שְׁפֶּאט מֶען אָפּ אוּנ פוּן אָנְשְׁטֶעלל וֶועגֶען סְטַארֶעט מֶען זִיךְ אויסְזֶעהן וִוי אָדָם הָרִאשׁוֹן עֶהְדֶער עֶר הָאט גֶעגֶעססֶען פוּן עֵץ הַדַעַת — אוּמְשׁוּלְדִיג , רֵיין וִוי אַ קִינְד . אֶמֶתֶע קָאמֶעדְיַאנְטֶען !

פְרַאנְסוּאַ הָאט גֶעשְׁמֵייכֶעלְט .

— דָאס בִּילְד אִיז אַבִּיסֶעל אִיבֶּערְגֶעטְרִיבֶּען , אָבֶּער אַ אֱמֶת אִיז דָאס .

— אִיךְ בִּין בֶּעקַאנְנְט מִיט עֶטְלִיכֶע אַזָאלְכֶע יוּנְגֶע לַייט ; אַלְלֶע הָאבֶּען פַיינְד דִי וִויססֶענְשַׁאפְט פוּן אוּנְזֶער יָאהְרְהוּנְדֶערְט , דִי פְרֵייהַייט ; זֵיי גְלויבֶּען קֵיינֶער נִיט אִין דֶער צוּקוּנְפְט ; אָבֶּער אִין נִסִים , אִין נַארִישְׁקֵייטֶען גְלויבֶּען זֵיי יָא .

פְרַאנְסוּאַ הָאט מִיט וואוּנְדֶער גֶעקוּקְט אויפְ'ן גַייסְטְלִיכֶען . פְּיֶער הָאט דָאס בֶּעמֶערְקְט אוּנ אִיז גֶעוָוארֶען אַ בִּיסֶעל אַיינְגֶעהַאלְטֶענֶער , אָבֶּער נָאךְ אַלְץ שַׁארְף קְרִיטִיקִירְט דִי הַיינְטִיגֶע גֶעבִּילְדֶעטֶע יוּנְגֶע לַייט .

— אִיהְר זַייט אִין טָעוּת — הָאט פְרַאנְסוּאַ וַוייטֶער גֶעזָאגְט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל . נִיט אַלְלֶע וָואס לֶערְנֶען אִין אוּנְזֶער שׁוּלֶע זַיינֶען אַזוי וִוי אִיהְר שִׁילְדֶערְט . אִיהְר הָאט גֶעוִויסס דֶערְקֶענְנְט דִי סְטוּדֶענְטֶען פוּן דֶער לִיטֶעֲרַאטוּרְנֶער אָבְּטְהֵיילוּנְג ; וֶוען אָבֶּער אִיהְר וָאלְט זִיךְ בֶּעקֶענְנֶען מִיט דִי תַּלְמִידִים פוּן דֶער גֶעלֶעהְרְטֶער אָבְּטְהֵיילוּנְג וָואלְט אִיהְר אַנְדֶערְשׁ גֶערֶעדְט . . . אוּנְזֶערֶע חֲבֵרִים פוּן דֶער לִיטֶעֲרַאטוּרְנֶער אָבְּטְהֵיילוּנְג זַיינֶען טַאקִי אַרָאפּ פוּן וֶועג . זֵיי גְלויבֶּען נִיט אַז דִי וִויססֶענְשַׁאפְט קֶען בְּרֶענְגֶען הִילְף אוּנ נוּטְצֶען פַּאר דֶער וֶועלְט . אִין דֶעם זַיינֶען שׁוּלְדִיג זֵייעֶרֶע לֶעהְרֶער , אוּנ אַגַב אִיז דָאס הַיינְט אַריין אִין דֶער מָאדֶע . אָבֶּער אִין מַיין אָבְּטְהֵיילוּנְג וואוּ אִיךְ לֶערֶען , זַיינֶען כִּמְעַט אַלְלֶע יוּנְגֶע לַייט מִיט אַ לִיכְטִיגֶען פֶערְשְׁטַאנְד , זֵיי זוּכֶען דֶעם אֱמֶת , לִיעבֶּען אוּנ זַיינֶען אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען מִיט'ן גַאנְצֶען הַארְצֶען דֶער וִויססֶענְשַׁאפְט .

פְרַאנְסוּאַ הָאט זִיךְ צוּהִיצְט אוּנ צוּרֶעדְט , אַרויסְגֶעגָאססֶען זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען גֶעהֶענְדִיג מִיט'ן פֶעטֶער אִיבֶּער דִי סְטֶעשְׁקֶעס פוּן גָארְטֶען .

---

*) א בעריהמטער פראנצאָזישער שרייבער , איינער פון די גראָסטע פריידענקער אין זיין צייט .

פלוצלינג האט ער געמוזט איבעררייסען זיין געשפּראך. ענטקעגען זיי איז אנגעקומען א יונגער מאנן מיט בלאנדע האר אונ איז שטעהן געבליעבען, צו גריסען זיך מיט פראנסוא. פּיער האט מיט וואונדער דערקענט אז דער יונגער מענש איז היאצינט, דעם באראן ד׳וויל׳אר׳ם זוהן. די יונגע לייט האבען איינער דעם אנדערן „גערוצט״.

— ווי קומסט דו אהער, אין אונזער אלטען פערוואָרפּענעם ווינקעל?

— איך געה צו זשאנאס; ער וואהנט דארט, הינטער דעם אבסערוואטאריום. דו קענסט איהם ניט? אך, ברודער, דאס איז א גענייאלער סקולפּטאר. זיינע סטאטוען וואס ער מאכט פון שטיינער זיינען כמעט בלויז רוחניות, אהן א גוף, אהן גשמיות. ער האט געמאכט א „פרויענצימער״ גרויס ווי א פינגער — דער ריינסטער גייסט, אהן די מיאוסע נידריגע פארמען פון א קערפּער אונ דאך איז דאס א פאלקאמענע פרויענצימער. גראסארטיג, פּראכטפאל!

פראנסוא האט מיט א שמייכעל געקוקט אויף היאצינט, וואס איז געגאנגען איינגעצויגען אין א לאנגען סורדוט, דאס געזיכט אבגעגאלט, די האר פריזירט אונ בעשמירט מיט פּאמאדע, ווי א געפוצטע נקבה.

— אונ וואס טהוסט דו היינט? מען האט מיר געזאגט אז דו שרייבסט אונ וועסט באלד ארויסגעבען א קליינע ליעד?

— מיין טהייערער, פערפאססען איז זעהר א לאנגווייליגע זאך. איין גראם נעהמט ביי מיר צו עטליכע וואכען. יא, ביי מיר איז פארטיג א קליין שיר מיט דעם נאמען „דאס אומקומען פון דער פרויענצימער״. ווי דו זעהסט בין איך ניט איינזייטיג — איך בין דאך זשאנאס׳ס א חסיד אונ זשאנאס גלויבט נאך אז פרויענצימער זיינען נאטהיג אויף דער וועלט. איהם קען מען נאך פארענטפערן: ער איז דאך א סקולפּטאר אונ דאס איז א גראבע, מאטעריאלע קונסט. דער סקולפּטאר מוז דאך אויסהאקען א קערפּער... אבער אין דער פּאעזיע האט מען בענוצט די פרויען צום שלעכטען. עס איז שוין לאנג צייט, אז מען זאל די פרויענצימער ארויסטרייבען פון דעם פּאעזיע-טעמפּעל אונ ניט פארשוואכען זיין הייליגקייט דורך איהר שמוטץ! וואס קען זיין אבשייליכער ווי א פרויענצימער מיט איהר קינדלען זיך, מאמקען זיך אונ דערסגלייכען? ווען מיר זאללען זיין אזוי ריין אונ עדעל, ניט צושטעקען זיך צו קיין איינציגער נקבה, אונ ווען אללע זאלען שטארבען אהן קינדער — אט וואלט דאס געווען א ערענטליכער סוף.

נאך דער דאזיגער פילאזאפיע וואס היאצינט האט געזאגט מיט א מיעדער שטיממע, האט ער זיך אומגעדרעהט אונ אוועקגעגאנגען צופריעדען מיט דעם איינדרוק וואס ער האט אויף ביידען געמאכט דורך זיינע רייד.

— איהר זייט מיט איהם בעקאנט? — האט פּיער געפרעגט.

— ווי דען! מיר האבען צוזאממען געלערנט אין ליצעאום און אללע קלאססען דורכגעגאנגען צוזאממען. ס'איז צום לאכען פון אזא בריה. א פוילער, שטאלצירט מיט'ן פאטערס מיליאנען און מאכט דעם אנשטעלל גלייך איהם זיינען די מיליאנען פארמאוסט, און פארשטעללט זיך פאר א רעוואלוציאנער וואס איז גרייט אליין אנצינדען א באמבע צו איבערקעהרען די גאנצע וועלט.

— א שלעכטער סימן אז די קינדער פון די רייכע נעהמען זיך, דורך לאנגווייליגע און לעדיג-געהן, צו אזעלכע מלאכות.

פראנסוא האט זיך פארקירעוועט אויף דער סטעשקע וואס פיהרט צום טייך, וואו קינדער האבען אריינגעלאזט קליינע שיפלעך צום שפיעלען.

א קוק געבענדיג אויף דעם גרויסען זייגער פון פאלאץ האט ער זיך אפגערופען:

— איך געה אויף מאנמארטר. ווילט איהר אפשר געהן מיט מיר?

פיער איז מרוצה געווארען, בפרט ווען דער יונגער מענש האט געזאגט אז ער בעדארף נאך אריינגעהן אין מוזעאום פון לוור, רופען דעם ברודער אנטואן וואס זיצט דארט און קאפירט בילדער.

אין די סאלאנען פון מוזעאום, וואס זיינען געווען העלל בעלייכט מיט דער נאכמיטטאגס-שיין, איז יעצט כמעט קיינער ניט געווען. אריינקומענדיג פון דער גאסס מיט איהר קלאפעריי און גערודער האט מען דא, אין טעמפעל פון די שאנע קונסטען, געפיהלט א ליעבע שטיללקייט, א היילינע רוהיגקייט. עס זיינען געזעססען עטליכע מענשען און האבען שטילל קאפירט, קיין שארך האט מען פון זיי ניט געהערט, נאר מאנכעס מאל איז די שטיללקייט געשטערט געווארען דורך די טריט פון אויסלאנדישע גאסט, וואס זיינען ארומגעגאנגען איבער די סאלאנען בעטראכטען די בעריהמטע אנטיקען פון מוזעאום. אנטואן האבען זיי געפונען אין ווינקעל פון זאל וואו דארט זיינען אויסגעשטעלט די בילדער פון אמאליגע מאלערס. ער האט אראפגענומען א קאפיע פון מאנטעני'ס א אויסגעריסעוועטע געשטאלט. איהם איז געפעללען געווארען די נאטירליכקייט פון די פארצייטישע מאלער, ווי זיי האבען זיך געסטארעט אללעס אויסמאלען ווי אין דער נאטור, גענוי, אקוראט. גאנצע טאג פלעגט אנטואן זיצען און מאלען און לערנען זיך פון זיי איבערגעבען יעדען שטריך געטריי, נאטירליך.

פיער איז ערשטוינט געווארען בעמערקענדיג דעם ריינעם פלאם וואס ברענט אין אנטואנס בלאס-בלויע אויגען זיצענדיג ביי דער ארבייט. דאס גאנצע געזיכט פון דעם ריזעדיגען יונגען מענשען, וואס שטאנדיג איז עס געווען ווי פארקלערט, פארטראכט, איז יעצט אויפגעלעבט און עס גלאנצט אויף איהם א היממלישער שיין; זיין גרויסער משופע'דיגער שטערן, וועלכען ער האט געירשנת פון פאטער, האט אצונד אויסגעזעהן ווי א פעסטונג, בעוואפענט צו מלחמה פאר'ן אמת און פאר אלץ וואס איז שאן און ערהאבען.

דִי גֶעשִׁיכְטֶע פוּן דֶעם אַכְצֶעהְן־יֶאהְרִיגֶען יוּנְגֶען מַאנְן אִיז אַ גַאנְץ קוּרְצֶע. אִין דְרִיטְטֶען קְלַאס גִימְנַאזְיוּם הָאט עֶר גֶעוָוארְפֶען אַ אוּם־חֵן אוֹיפְ'ן לֶערְנֶען; עֶר הָאט גֶעגַארְט נָאר רִיסֶעוָוען אוּנ מָאלֶען. דֶער פָאטֶער הָאט אִיהְם עֶרְלוֹיבְּט אַוֶועקְוַוארְפֶען דָאס גִימְנַאזְיוּם וואוּ עֶר הָאט שְׁלֶעכְט גֶעלֶערְנְט. נָאכְדֶעם הָאט עֶר גַאנְצֶע טָאג גֶעפְּרוּבְט זַיינֶע פֶעהִיגְקַייט, גֶעסְטַארֶעט זִיךְ צוּבְלָאזֶען דֶעם גָאטְלִיכֶען פוּנְק וָואס עֶר הָאט גֶעפִיהלְט אִין זִיךְ. עֶר הָאט גֶעפְּרוּבְט גְרַאוִוירֶען אוֹיף מֶעשׁ, גֶעמַאכְט אֶפָּארְטֶען. בַּאלְד אָבֶער הָאט עֶר גֶענוּמֶען גְרַאוִוירֶען אוֹיף הָאלְץ. אוּנ בַּיי דֶעם אִיז עֶר גֶעבְּלִיעבֶּען, אָבְוָואהְל דִי קוּנְסְט אִיז הַיינְט שְׁטַארְק גֶעפַאלְלֶען, וַוייל ס'אִיז שׁוֹין דָא נַייעֶרֶע מִיטְטְלֶען וִוי צוּ אָפְּדְרוּקֶען בִּילְדֶער אוֹיף פַּאפִּיער. עֶר הָאט פַאנְטַאזִירְט אַלֵיין צוּ אוֹיסְטְרַאכְטֶען בִּילְדֶער אוּנ אַלֵיין זֵיי אוֹיסְקְרִיצֶען אוֹיף הָאלְץ, אוּנ הָאט שׁוֹין טַאקִי גֶעהַאט עֶטְלִיכֶע אַזָאלְכֶע אֵייגֶענֶע רִיסוּנְקֶעס, גֶעמַאכְט מִיט גְרוֹיס טַאלַאנְט. אָבֶער וַוייל דֶער פָאטֶער הָאט דַוְקָא פַארְלַאנְגְט אַז יֶעדֶער זוּהְן זָאל קֶענֶען עֶפֶּעס אַ מְלָאכָה, צוּ פַארְדִיענֶען אוֹיפְ'ן לֶעבֶּען, פְלֶעגְט אַנְטוּאַן אָנְנֶעהְמֶען אַרְבַּייט אִין דִי רֶעדַאקְצִיֶעס פוּן אִילְלוּסְטְרִירְטֶע צַייטוּנְגֶען אוּנ מִיט דֶעם פַארְדִיענְט זַיין בְּרוֹיט.

— דוּ וֶועסְט דֶעם רִיסוּנְק אוֹיךְ גְרַאוִוירֶען אוֹיף הָאלְץ? — הָאט פְרַאנְסוּאַ גֶעפְרֶעגְט דֶעם בְּרוּדֶער.

— אָ נֵיין. אִיךְ קָאפִּיר דָאס נָאר כְּדֵי אִיךְ זָאל מִיךְ אוֹיפְפְרִישֶׁען, וִוי אִין אַ קַאלְטֶער וַואנְנֶע; אִיךְ לֶערְן מִיךְ זַיין גֶעטְרַיי אוּנ בֶּעשֵׁיידֶען. הַיינְט אִיז דָאס לֶעבֶּען גָאר אַנְדֶערְשׁ.

אוֹיפְ'ן גַאס הָאט פְּיֶער זִיךְ אַזוֹי פֶערְבּוּנְדֶען אִין גֶעשְׁפְּרֶעךְ מִיט דִי יוּנְגֶע לַייט, אַז בַּיי אִיהְם אִיז רֶעכְט גֶעוָוארֶען גֶעהְן מִיט זֵיי אוֹיף מָאנְמַארְטְר. זַיין סִימְפַּאטְיֶע צוּ דִי צְוֵוייטֶע בְּרִידֶער אִיז יֶעדֶע מִינוּט גְרֶעסֶער גֶעוָוארֶען. אַנְטוּאַן, וֶועלְכֶער אִיז גֶעגַאנְגֶען נֶעבֶּען אִיהְם, הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען אוֹיסְגִיסֶען זַיין הַארְץ, זַיינֶע פַארְבָּארְגֶענְסְטֶע גֶעדַאנְקֶען וֶועגֶען דֶער מַאלֶערַיי. עֶר הָאט אוֹיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁפִּירֶען אַ סִימְפַּאטְיֶע צוּם פְּיֶעזֶער.

— עֶס פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ, אִין פַארְבֶּען לִיעגְט אַ גְרוֹיסֶע קְרַאפְט; אַ רִיהְרֶענְדֶע שֶׁאנְקַייט; אָהְן זֵיי קֶען דֶער מַאלֶער נִיט מַאכֶען קֵיין גַאנְצֶען אַיינְדְרוּק. אוּנ דָאךְ שַׁיינְט מִיר אַז גַאנְץ נֶאטְהִיג זַיינֶען זֵיי נִיט, מֶען קֶען אִיבֶּערְגֶעבֶּען אַ בִּילְד אָהְן זֵיי אוֹיךְ. אִיךְ גְלוֹיב אַז דוּרְךְ שְׁוַוארְץ אוּנ וַוייס וָואלְט אִיךְ גֶעקֶענְט פַארְשְׁטֶעלְלֶען אַ בִּילְד זִי זָאל זַיין רִיכְטִיג אוּנ פוּלְל לֶעבֶּען, גְלַייךְ וִוי מִיט פַארְבֶּען, וָואס פַארְנַארֶען נָאר דָאס אוֹיג... אָבֶער אַ שְׁוֶוערֶע אַרְבַּייט אִיז דָאס. אָט גִיט אַ קוּק אוֹיף פַארִיז, וואוּ מִיר גֶעהֶען יֶעצְט אַרוּם. אִיךְ וָואלְט וֶועלֶען אִין עֶטְלִיכֶע סְצֶענְס אִין עֶטְלִיכֶע רִיסוּנְקֶעס אִיבֶּערְגֶעבֶּען דֶעם אַיינְדְרוּק וָואס דִי מַרְאֶה פוּן דֶער שְׁטָאדְט מַאכְט יֶעצְט אוֹיף מִיר, דָאס זָאל בְּלַייבֶּען צוּם שְׁטֶאנְדִיגֶען אַנְדֶענְקֶען. אִיךְ הָאבּ שׁוֹין זָאגַאר גֶעמַאכְט עֶטְלִיכֶע פִיגוּרֶען; אִיךְ וֶועל זֵיי אַייךְ וַוייזֶען. אָ, וֶוען מֶען זָאל

קֶענֶען זִיךְ נֶעהמֶען גְלַייךְ צוּם דָאלאַט אוּנ נִיט בֶּעדַארְפֶען פְרִיהֶער אויסְרִיסֶעווען אוֹיף פַּאפִּיר אוּנ עֶרְשְׁט נָאכְדֶעם קְרִיצֶען אוֹיף'ן הָאלְץ, וָואס דַאדוּרְךְ וֶוערְט דֶער פַייעֶר דֶערְוַוייל אָפְּגֶעקִיהלְט אוּנ דִי אַרְבַּייט קוּמְט שׁוֹין נִיט אַרוֹיס וִוי מֶען וִוילל. אִיבְּרִיגֶענְס אִיךְ שְׁקִיצִיר נָאר פְרִיהֶער בְּקִיצוּר מִיט אַ בְּלַיישְׁטִיפְט, נָאכְדֶעם מַאכְט שׁוֹין דֶער דָאלָאט דָאס רֶעשְׁט, פֶערְפַיינֶערְט, גִיט אַרוֹיס אַלְלֶע אֵיינְצֶעלְהַייטֶען, צוּ מַאכֶען אַ אַיינְדְרוּק. לוֹיט מַיין מֵיינוּנְג בְּרוֹיכְט דֶער זֶעלְבֶּער מֶענְשׁ וָואס רִיסֶעוֶועט דָאס בִּילְד מִיט'ן בְּלַיישְׁטִיפְט אַלֵיין נָאכְדֶעם גְרַאווִירֶען, אויסְקְרִיצֶען דָאס אוֹיף הָאלְץ. וֶוענִיגְסְטֶענְס אִיךְ קֶען אַנְדֶערְשׁ נִיט, אִיךְ מוּז מִיר אַלֵיין רִיסֶעוֶוען אוּנ אַלֵיין קְרִיצֶען דִי בִּילְדֶער וָואס אִיךְ הָאבּ בְּדֵעָה צוּ מַאכֶען. וֶוען אַ פְרֶעמְדֶער זָאל קְרִיצֶען מַיינֶע רִיסוּנְקֶעס, וָואלְטֶען דִי בִּילְדֶער אַרוֹיסְגֶעקוּמֶען אָהְן לֶעבֶּען...

וֶוען אַלְלֶע דְרַייא זַיינֶען שׁוֹין גֶעוֶוען אוּנְטֶער דֶעם בַּארְג מָאנְמַארְטְר אוּנ פְּיֶער הָאט גֶעווָאלְט זִיךְ זֶעצֶען אִין טְרַאמְוַוייא פָּאהְרֶען אַהֵיים אִין נֵיילִי, הָאט אַנְטוּאַן, וָואס אִיז צוּהִיצְט גֶעוָוארֶען רֶעדֶענְדִיג פוּן דֶער גֶעלִיבְּטֶער קוּנְסְט, אִיהְם גֶעפְרֶעגְט אוֹיבּ עֶר קֶענְן דֶעם כְּקוּלְפְּטָאר שַׁאהַאן, וָואס אַרְבֶּעט דָארְט אוֹיבֶען פַאר דֶער קִירְכֶע.

— אִיךְ קֶענְן אִיהְם נִיט — הָאט פִּיֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט.

— קוּמְט — הָאט אַנְטוּאַן גֶעזָאגְט — לָאמִיר אַרַיינְגֶעהְן צוּ אִיהְם אוֹיף אַ וַוייל. דֶער מֶענְשׁ וֶועט זַיין מִיט דֶער צַייט אֵיינֶער פוּן דִי גְרֶעסְטֶע קִינְצְלֶער. אִין אֵיין וֶוענְס וֶועט אִיהְר זֶעהְן דֶעם מַלְאָךְ, וָואס עֶר הָאט גֶעמַאכְט אוּנ מֶען הָאט נִיט גֶעווָאלְט בַּיי אִיהְם צוּנֶעהְמֶען.

פְרַאנְסוּאַ הָאט אוֹיךְ גֶענוּמֶען לוֹיבֶּען דֶעם מַלְאָךְ. פִּיֶער אִיז מְרוּצֶה גֶעוָוארֶען גֶעהְן מִיט זֵיי, זֶעהְן דִי אַרְבֵּייט וָואס דִי צְוֵויי בְּרִידֶער לוֹיבֶּען אַזוֹי שְׁטַארְק.

דִי גַאסְט הָאבֶּען גֶעטְרָאפֶען דֶעם שְׁטֵיינְקְרִיצֶער אָנְגֶעטְהוּן אִין אַ בְּלוֹיזֶע וִוי אַ פְּרָאסְטֶער אַרְבֵּייטֶער אוּנ גִיט אַכְטוּנְג אוֹיף צְוֵויי גֶעזֶעלֶען וָואס שְׁטֶעהֶען אוּנ טֶעסֶען אַ שְׁטִיק מַארְמָאר־שְׁטֵיין, פוּן וֶועלְכֶען עֶס הָאט בֶּעדַארְפְט בֶּעשַׁאפֶען וֶוערֶען אַ מַלְאַךְ. דֶער קִינְסְטְלֶער אִיז גֶעוֶוען אַ גֶעזוּנְטֶער מַאנְסְפֶּערְזָאן פוּן אַ יָאהְר זֶעקְס אוּנ דְרַייסִיג, מִיט אַ גְרוֹיסֶען בָּארְד, אַ שְׁטַארְקֶער בְּלָאנְדִין מִיט אַ גְרוֹיסֶען מוֹיל אוּנ שֵׁאנֶע בְּלִישְׁצֶעדִיגֶע אוֹיגֶען. עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ גֶעבִּירְטִיגֶער פוּן פַּארִיז אוּנ דָארְט שְׁטוּדִירְט זַיין פַּאךְ, אָבֶּער מִיט זַיין הִיטְצִיגֶען חַאַרַאקְטֶער הָאט עֶר זִיךְ גֶעקוֹיפְט פִיעל שׂוֹנְאִים.

— אַהַא, אִיהְר זַייט גֶעקוּמֶען אַ קוּק גֶעבֶּען אוֹיף מַיין מַלְאָךְ וָואס דֶער אַרְכִי־בִּישָׁאף הָאט אִיהְם אויסְגֶעבְּרַאקְעוֶועט... אָט שְׁטֶעהְט עֶר!

זֵיי הָאבֶּען דֶערְזֶעהְן פַאר זִיךְ אַ פִיגוּר פוּן לֶעהְם, הוֹיךְ אֵיין מֶעטֶער. קוּקֶענְדִיג הָאט מֶען גֶעקֶענְט גְלוֹיבֶּען אַז אָט אָט וֶועט זִיךְ דִי פִיגוּר אויפְהוֹיבֶּען אוּנ אַוֶועקְפְלִיהֶען אִין דֶער לוּפְטֶען מִיט דִיא גְרוֹיסֶע צוּשְׁפְּרֵייטֶע פְלִיגְלֶען. דֶער כִּמְעַט נַאקֶעטֶער קֶערְפֶּער אִיז גֶעוֶוען דִינְן אוּנ קְרֶעפְטִיג, פוּלְל מִיט לֶעבֶּען, אוֹיפ'ן

געזיכט — אַ הימלישע פרייד און צופרידענהייט.

— מיין מלאך איז זיי ניט געפעללען, ווייל ער איז צופיעל מענשליך. איך בין מודה אַז ס'איז טאקי אַזוי. דאס שווערסטע איז צו מאכען אַ מלאך. מען ווייס אפילו ניט וואס איז ער. אַ זכר צו אַ נקבה! מאכענדיג אָט דעם מלאך האב איך געוואלט פארשטעללען אַ שאנעס קינד, ביי וועלכען עס וואַקסען אויסגעוואַקסען פליגלען און ער וויל אַוועקפליהען צו דער זונן, אין אָרט פון אייביגע פרייד. דאס איז די גייסטליכע ניט געפעללען; זיי האבען פארלאנגט עס זאל זיין מעהר רעליגיאז. וואס האב איך געקאנט העלפען? כ'האב געמוזט נעהמען און צוזיפקלעבען אָט יענע פאבקודסטווא. צוליעב דעם שטיקעל ברויט מוז מען זיין אַ פארטאטש.

דער סקולפטאר האט זיי אנגעוויזען אַ צווייטע געשטאלט: אַ מלאך מיט גאנזענע פליגלען, מיט אַ קערפער אויף וועלכען מען ערקאנט ניט אויב ס'איז אַ יונגעל אָדער אַ מיידעל, מיט אַ געזיכט אָהן אַ שום אויסדרוק.

— האט איהר געזעהן מיין סטאטוע „די פרוכטבארקייט"? איך בין פון איהר צופריעדען; ניט שלעכט ארויסגעקומען. קומט, איך וועל אייך זי ווייזען.

איהם האט זיך דורכאויס פארגלוסט, פיהרען זיי צו זיך אהיים, אין זיין פריוואַט־וואהנונג, וואס איז ניט ווייט פון גיליאמס שטוב.

דורך אַ פאדער־שטוב איז מען אריין אין אַ גרויסען ליכטיגען צימער, אָנגע־שטעללט פול מיט מאדעלען, געשטאלטען, פארמעס, שקיצען, פיגורען פון גיפס אָדער ליים, אָנגעהויבענע גרויסע און קליינע סטאטוען.

די סטאטוע „פרוכטבארקייט" איז געשטאנען אויף אַ פאסטאמענט, צוגעדעקט מיט אַ פייכטען ליינוואנד. אַז מען האט אַראפגענומען דעם ליינוואנד האבען זיי געזעהן פאר זיך אַ געשטאלט פון אַ ריזעדיגע פרויענצימער מיט ברייטע לענדען, מיט דעם לייב פון וועלכען עס בעדארף געבארען ווערען אַ נייע וועלט. מיט די מוטטערליכע ברוסט, אָנגעגאסען מילך, צו ערנעהרען דאס קינפטיגע קינד.

דער קינסטלער האט אָנגעקוואלען קוקענדיג אויף זיין אייגענע אַרבייט. מיט אַ פרעהליכען געלאכטער האט ער זיך אָבגערופען צו די גאסט:

— נו? איך מיין, אַז דאס קינד וואס זי וועט געבארען, וועט זיין געזינטער פון די היינטיגע בלאססע קינדער וואס האבען אין זיך ניט קיין טראפען בלוט. זי ווידער וועט אויך קיין מורא ניט האבען פאר'ן האבען...

בשעת פראנסוא און אַנטואַן האבען בעקוקט די סטאטוע האט פ י ע ר בעטראכט דאס יונגע מיידעל, וועלכע האט זיי פריהער געעפענט די טהיר און יעצט איז זי געזעססען אין ווינקעל ביי אַ טישעל און געלעזען אַ בוך. דאס איז געווען ל י זַ א, דעם קינסטלערס שוועסטער. זי איז אין גאנצען אַלט געווען אַ יאהר זעכצעהן, און נאך די עלטערנס טויט האט זי זיך בעזעצט ביים עלטערן ברודער. זי איז געווען אַ שוואכע, אָהן כח, אָבער מיט אַ זעלטענעם שאנעם פנים'ל וואס איז ארומגעצוימט מיט וואונדערליכע אַש־קאליערענע האר, דיענע און פוכקע, ווי בלאס־גאלדענער

שְׁטוּבּ. אִיהר אִיז שְׁוֶוער גֶעוֶוען גֶעהְן אוֹיף דִי שְׁוַואכֶע פִּיס. דֶער קֶארְפֶּער אִיז נָאךְ נִיט גֶעוֶוען עֶנְטְוִויקֶעלְט. דֶער גַייסְט הָאט זִיךְ אוֹיךְ פַארְשְׁפֶּעטִיגְט צוּ עֶנְטְוִויקְלֶען; זִי אִיז גֶעוֶוען אֵיינְפַאךְ, פְּרָאסְט, נַאאִיווְ ווִי אַ קִינְד. אַנְפַאנְגְס הָאט דֶער בְּרוּדֶער גֶעהַאט עֶגְמַת־נֶפֶשׁ דֶערְפוּן, שְׁפֶּעטֶער אָבֶּער אִיז עֶר שׁוֹין גֶעוָואוֹהְנְט גֶעוָוארֶען צוּ אִיהר פְּרָאסְטַקַייט ווִי צוּ אִיהר שְׁוַואכְקַייט. עֶר אִיז גֶעוֶוען שְׁטֶענְדִיג פַארְנוּמֶען מִיט זַיין אַרְבַּייט אוּנ מִיט נַייֶע פְּרָאיֶעקְטֶען אוּנ קֵיין צַייט נִיט גֶעהַאט אַרוּמְקוּקֶען זִיךְ אוֹיף אִיהר.

פְּיֶער הָאט בֶּעמֶערְקְט מִיט וָואס פַאר אַ שִׂמְחָה לִיזַא הָאט בֶּעגֶעגֶענְט אַנְטוּאַנֶען, וֶועלְכֶער אִיז בַּאלְד צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ אִיהר אוּנ גֶענוּמֶען רֶעדֶען, אוֹיספְרֶעגֶען, זֶעהְן וָואס פַאר אַ בּוּךְ זִי לֶעזְט. שׁוֹין אַ הַאלְבּ יָאהר זַיינֶען דִי צְוֵויי יוּנְגֶע לַייט צוּגֶעבּוּנְדֶען גֶעוָוארֶען אֵיינֶער צוּם צְוֵוייטֶען מִיט אַ רֵיינֶע צֶארְטְלִיכְקַייט. דוּרְכְ'ן פָאטֶערְס גֶארְטִיל פְּלֶעגְט עֶר אַרַיינְקוּקֶען אִין דֶעם קִינְסְטְלֶערְס מַייסְטֶער־שְׁטוּבּ אוּנ גֶעזֶעהְן ווִי זִי פַארְבְּרֶענְגְט אִיהר אוּמְשׁוּלְדִיג מֵיידְלִישׁ לֶעבֶּען. אַנְפַאנְגְס הָאט זִי אִיהם פַארְאִינְטֶערֶעסִירְט וֶועהֶענְדִיג זִי שְׁטֶענְדִיג זִיצְט אַלֵיין, אֵיינְזַאם, ווִי אַ פֶערְוָוארְפֶענֶע. נָאכְדֶעם אַז זֵיי הָאבֶּען זִיךְ בֶּעקַאנְט, אִיז עֶר עֶנְטְצִיקְט גֶעוָוארֶען פוּן אִיהר זֶעלְטֶענֶע אֵיינְפַאכְקַייט, פוּן אִיהר בֶּעצוֹיבֶּערְנְדֶע אוּנְשׁוּלְד. אוּנ עֶר הָאט זִיךְ אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען דֶעם גֶעדַאנְקֶען: עֶנְטְוִויקְלֶען זִי, אוֹיפְוֶועקֶען אִין אִיהר דָאס לֶעבֶּען, דֶעם שֵׂכֶל, לִיעבֶּען זִי אוּנ וֶוערֶען אִיהר הַארְץ, אִיהר פֶערְשְׁטַאנְד, אִיהר נְשָׁמָה. אוּנ עֶר הָאט ווִירְקְלִיךְ גֶעטְהוּן פַאר אִיהר מֶעהר ווִי דֶער אֵייגֶענֶער בְּרוּדֶער. ווִי אַ שְׁוַואךְ בְּלוּמֶעלֶע הָאט זִי גֶעבְּרוֹיכְט, מֶען זָאל זִי פָארְזִיכְטִיג אוֹיפְפַּאסֶען, גֶעבֶּען אִיהר לִיכְט אוּנ לִיעבְּשַׁאפְט. עֶר הָאט זִי שׁוֹין אוֹיסְגֶעלֶערְנְט לֶעזֶען אוּנ שְׁרַייבֶּען, וָואס קֵיין גוּבֶּערְנַאנְטְקֶע הָאט דָאס נִיט גֶעקֶענְט בֶּעוַוייזֶען. זִי הָאט אִיהם גֶעפָאלְגְט, פַארְשְׁטַאנֶען אַלְץ וָואס עֶר רֶעדְט. בִּיסְלִיכְוַוייז הָאט אִין אִיהרֶע שֶׁענֶע לוֹיטֶערֶע אוֹיגֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען בְּרֶענֶען אַ גְלִיקְלִיכֶער פַייֶערִיל. דִי לִיעבֶּע הָאט גֶעוִויזֶען ווָאוּנְדֶער — אוֹיפְגֶעוֶועקְט אִין אִיהר דִי פְרוֹיֶענְצִימֶער. לִיזַא הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען טְרַאכְטֶען, פִיהְלֶען, לִיעבּ הָאבֶּען. אֱמֶת זִי אִיז נָאךְ אַלְץ גֶעבְּלִיעבֶּען קְרַאנְק אוּנ שְׁוַואךְ, קוֹים גֶעקָאנְט שְׁטֶעהְן אוֹיף דִי פִּיס; דֶערְפַאר אָבֶּער אִיז זִי שׁוֹין נִיט גֶעוֶוען אַזוֹי ווִילְד אוּנ רוּיִה ווִי אַמָאל.

זְשַׁאהַאן וָואס אִיז זֶעהר צוּפְרִיעדֶען גֶעוֶוען פוּן דֶעם ווָאוּנְדֶער, אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ דִי יוּנְגֶע לַייט.

— נוּ? אִיהר מָאנְט שְׁטָאלְצִירֶען מִיט אַייֶער תַּלְמִיד! זִי לֶעזְט שׁוֹין אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְט אוּנ פַארְשְׁטֶעהְט זֶעהר גוּט דִי שֶׁענֶע בִּיכֶער וָואס אִיהר בְּרֶענְגְט אִיהר. אַיָא, לִיזַא, אַלֶעס אָבֶענְד לֶעזְט דוּ מִיר פָאר אוֹיפְ'ן קוֹל?

לִיזַא הָאט אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען אִיהרֶע אוּנְשׁוּלְדִיגֶע אוֹיגֶען אוּנ גֶעקוּקְט אוֹיף אַנְטוּאַנֶען מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל פוּלְל זֶעלְטֶענֶע דַאנְקְבַּארְקַייט.

— אָה, אִיךְ וֶועל פַארְשְׁטֶעהְן אוּנ טְהוּן אַלְץ וָואס עֶר וֶועט מִיךְ אוֹיסְלֶערְנֶען. אַלֶע הָאבֶּען שְׁטִילל גֶעלַאכְט.

די גאַסט האָבען זיך שוין געקליבען אַוועקגעהן, נאָר פראַנסואַ איז געבליבען שטעהן פאַר אַ צופּלאַצטע פּאַרעס פון איין סטאַטוע.

— די סטאַטוע איז מיר ניט געראָטען — האָט דער קינסטלער ערקלערט — איך האָב געוואָלט אויסקלעבען אַ פּאַרעס, די "באַרעמהערציגקייט" וואָס מען האָט בעשטעלט ביי מיר פאַר אַ צדקה-הויז. וויפיעל איך האָב מיך שוין געמוטשעט, קומט אַלץ אַרויס אָהן טעם און אָהן ריח. איך האָב עס אַוועק געוואָרפען, אָבער כוף כל סוף וועל איך מיך מוזען צוריקנעהמען צו דעם.

אַרויסגעהענדיג אין גאַס איז זיי אַנטקעגען געקומען טאָם, וועלכער איז געגאַנגען פון פאַבריק וואו ער האָט בעשטעללט אַ שטיקעל אַרבייט ביים מעטאַל-גיסער.

— אַך, ווי צופריעדען איך בין! — האָט נאָך פון דערווייטענס פרעהליך אויסגעשריען טאָם, וואָס איז שטאַנדיג געווען אַ פּערטראַכטעטער, אַ שוויינער — מיר שיינט, איך בין שוין אויף אַ דרך מיט מיין קליינטשקען מאָטאָר . . . זאָגט דעם פאָטער אַז ס'געהט ווי אם בעסטען. לאָז ער נאָר געשווינד געזונט ווערען.

ביידע ברידער, האָבען טאָמען געחאַפּט קושען, און פּיער האָט אָנגעקוואָללען בעטראַכטענדיג די שאָנע גרופּפּע פון די דריי געזונטע קראַפטיגע יונגע-לייט וואָס זיינען יעצט פאַראייניגט מיט דעם איינציגען געדאַנקען, אַז דער פאָטער וועט האָבען נחת פון דער גוטער בשורה און דאדורך געשווינדער געזונט ווערען.

ער האָט געפיהלט ווי אין איהם וואַקסט די ליעבשאַפט צו די דריי פאַהיגע, געבילדעטע, גוטע און ערענטליכע קינדער . . .

V.

עס איז שוין אַריבער כמעט אַ גאַנצער חדש צייט גיליאָם איז ביי פּיער'ן אין ניילי. זיין ראַנע איז שוין כמעט אין גאַנצען פאַרהיילט געוואָרען. פון בעט איז ער שוין לאַנג אויפגעשטאַנגען און גאַנצע טאָג פלעגט ער פאַרברענגען אין גאָרטען. ער האָט גענאַרט אומקעהרען צוריק אַהיים און זיך נעהמען צו דער אַרבייט, און דאָך האָט ער דאָס געמוזט אָפּלעגען פון טאָג צו טאָג, ווייל ער האָט נאָך אַלץ מורא געהאַט, די פּאָליציי זאָל ניט קומען. סאַלוואַ'ן האָט מען נאָך אַלץ חושד געווען, אַרומגעזוכט, אָבער ניט געקאָנט געפינען. וואָס וועט זיין אַז מען וועט איהם אַרעסטירען? וועט ער זיך ניט אַרויסהאָפּען מיט אַ וואָרט? וועט ער ניט אויסזאָגען וואו ער האָט גענומען די באָמבע?

אַ גאַנצע וואָך האָבען די צייטונגען זיך שטאַרק בעשעפטיגט מיט דער נאָל, וועלכע מען האָט געפונען אין מהויער פון דויוויליאַרס פּאַלאַץ. אַללע ראַפּאָרטערען זיינען געלאָפען אין גראַנדידיעס פאַבריק און אויסגעפאָרשט דעם פּרינציפּאַל

מיט די אַרבּייטער. מאַנכע האָבּען גענומען אַליין, אויף איינענע הוצאות, זוכען דעם פאַרבּרעכער, אונ מען האט אָבּגעשפּאָט פון דער פּאָליציי, וואס איז אַזוי פאַרשלאָפען, אַזוי אָבּגעלאָזט. די גאַזעטען זיינען פול געוועזען אויסגעטראַכטע זאַכען, שרעקליכע ידיעות, אַז באַלד וועלען זיין נייע באָמבּעס, גאַנץ פּאַריז וועט פליהען אין דער לופטען . . . די „פאָלקס שטימע” האט געוויזען איהר גאַנצען כח, אויסטראַכטען יעדען טאָג עפּעס אַ מוראַדיגע געשיכטע, פון וועלכע דאס לייב האט געשוידערט הארענדיג.

יעדען פריהמאָרגען האט גילִיאָם געוואַרט מיט שרעק אונ אויפרעגונג אויף די ציימונגען אונ האט געציטערט ביים געדאַנקען: פּליצלונג היינט וועט ער שוין לעזען די ידיעה אַז סאַלוואַ איז אַרעסטירט. — אונ די פּאָליציי האט געאַרבּייט מיט אַללע כלים, אַרעסטירט מאַססען מענשען, אויף וועלכע ס'איז נאָר געפאַללען דער קלענסטער חשד. איינמאָל האט גיליאָם געפונען אין ציימונגען זיין איינענעם נאָמען; זיי האָבּען ערצאָהלט, אַז ביי איינעם פון זיינע גוטע פריינד, אַ שריפטשטעללער, איז די פּאָליציי געוועזען זוכען. דאס האַרץ האט אין גיליאָמען געוואָרפען פון כעס. ניין, ער קען נאָך ניט געהן אַהיים, בעססער נאָך דא בלייבען ביים ברודער. די פּאָליציי קענן אַ ליאַרע מינוט קומען אין קליינעם הייזעל אויף מאָנמאַרטר אונ אַרעסטירען איהם.

אונ אַזוי האָבּען ביידע ברידער געפיהרט אַ איינזאַמען לעבּען, אין שטאַנדיגער שרעק. אפילו פּיער האט אויפגעהערט אַרויסגעהן אין גאַס אונ געזעססען גאַנצע טאָג פאַרשפּאַרט אין דער היים. גאָסט פלעגען צו זיי זעהר זעלטען קומען. בערטערואַ האט כמעט אויפגעהערט אַריינגעהן, צייט גיליאָמס ראַנע איז אויסגעהיילט געוואָרען. מאַנכעס מאָל ביי דער נאַכט זיינען געקומען באַש מיט יאַנסענען. דער ערשטער האט ליעב געהאט זעהר פיעל צו רעדען, דערפאַר אָבּער יאַנסען האט מייסטענס געשוויגען, נאָר זעלטען אַרויסגערעדט אַ פּאָר ווערטער, וואס האָבּען געשמיססען ווי אַ בייטש, געשניטען ווי אַ ברימווע. דער איינציגער, וואס פלעגט זיין אַ שטאַנדיגער גאַסט, איז געוועזען טעאָפיל מאָרען. אַללע אָוועגד אין דער זעלבער שעה האט מען שוין געהערט זיין שטיללען קלונג מיט'ן גלאָקעל פון טהיר.

איינמאָל אַ זייגער צעהן אין אָוועגד, ווען ביידע ברידער זיינען געזעססען אַליין אין צימער אונ געלעזען, איז אַריינגעקומען די אַלטע דיענסט אונ געמאָלדען אַז יאַנסען איז געקומען מיט נאָך עפּעס אַ הערר. דאס איז געוועזען סאַלוואַ.

— ער האט דורכאויס געוואָלט זעהען זיך מיט אייך — האט יאַנסען ערקלערט גיליאָמען. — איך האב איהם צופעלליג געטראָפען געהן, האט ער מיך שוין ניט אָבּגעלאָזט: איך מוז איהם פיהרען אַהער, ער ווייסט אַז איהר זייט געראַניעט אונ אומרוהיג . . . זעהר נאַרריש פון זיין זייט אונ פאַר אייך איז זיין בעזוך געפאַהרליך.

גילְיָאם איז אויפְגֶעשְׁפְּרונְגֶען פון אָרט אַ פֶערְוואונְדֶערְטֶער , אַ אויפְגֶערֶעגְטֶער פון סַאלוואס הֶעָזָה ; פַּיֶער הָאט מִיט שְׁרֶעק אָנְגֶעקוקְט דֶעם מֶענְשֶׁען וָואס אִיז גֶעשְׁטַאנְגֶען אַ הִיבְשֶׁע וַויילֶע שְׁטום , אָהְן וֶוערְטֶער .

— הֶערר פְּרָאמַאן – הָאט עֶר עֶנְדְלִיךְ אָנְגֶעהויבֶען רֶעדֶען אַ צוּמִישְׁטֶער — אִיךְ הָאבּ גֶעהַאט גְרויס צַער וֶוען מֶען הָאט מִיר עֶרְצֶעהלְט , אִין וֶועלְכֶער לַאגֶע אִיהְר גֶעפִינְט זִיךְ דורְךְ מִיר . אִיךְ וֶועל דָאךְ עֶבִּיג נִיט פַארְגֶעסֶען , ווִי גוּט אִיהְר זַייט גֶעוֶוען צוּ מִיר , וֶוען מֶען הָאט מִיךְ פון אוּמֶעדום אַרויסְגֶעיָאגְט , גֶעגֶעבֶען אִין קַארק . . .

עֶר הָאט זִיךְ גֶעשְׁאָקֶעלְט פּוּן אֵיין פוּס אויפְ'ן צְוַוייטֶען אוּנ מִיט דִי הֶאנְד גֶעצוּפְּט זַיין אַלְטֶע , קַיילֶעכְדִיגֶע הִיטֶעל .

— מִיר הָאט זִיךְ דורְכְאוּיס גֶעוָואלְט קוּמֶען אַלֵיין אוּנ אַייךְ עֶרְקְלֶערֶען , אַז דָאס אֵיינְצִיגֶע וָואס מִיר פַארְדְרִיסְט אִין דֶער גַאנְצֶער גֶעשִׁיכְטֶע , אִיז נָאר דָאס , וָואס אִיךְ הָאבּ מִיר אַיינְמָאל אִין אָוֶוענְד עֶרְלויבְּט נֶעהמֶען אָהְן אַייֶער ווִיסֶען אַ פַּאטְרָאן מִיט אַייֶער פּוּלְוֶוער . אִיךְ הָאבּ אויף דֶעם שְׁטַארק חֲרָטָה , וַוייל דַאדורְךְ קֶענְט אִיהְר קָאמְפְּרָאמֶעטִירְט וֶוערֶען . אִיךְ שְׁוֶוער אַייךְ אָבֶּער אַז אִיהְר בֶּעדַארְפְט זִיךְ גָאר נִיט שְׁרֶעקֶען : גֶעשְׁווִינְדֶער וֶועל אִיךְ מִיר לָאזֶען אָפְּהַאקֶען דֶעם קָאפּ עֶהְדֶער אִיךְ זָאל אַרויסְזָאגֶען אַייֶער נָאמֶען : . . אָט דָאס אִיז אַללֶעס וָואס מִיר אִיז גֶעלֶעגֶען ווִי אַ שְׁטֵיין אויפְ'ן הַארְצֶען .

אוּנ עֶר אִיז וַוייטֶער שְׁרֶעקֶעדִיג עֶנְטְשְׁווִיגֶען גֶעוָוארֶען . זַיינֶע גוּטֶע אויגֶען , ווִי בַּיי אַ גֶעטְרַייֶען הוּנְד , הָאבֶען אָהְן אויפְהֶער גֶעקוּקְט אויף גִילְיָאמֶען מִיט דֶעם גְרֶעסְטֶען רֶעסְפֶּעקְט . עֶס אִיז קֶאנְטִיג גֶעוֶוען אַז עֶר פַארְגֶאטֶעטֶערְט דֶעם מֶענְשֶׁען . פַּיֶער הָאט אִיהְם שַׁארְף בֶּעטְרַאכְט אוּנ אִיהְם הָאט זִיךְ פְּלוּצְלִינְג פַארְגֶעשְׁטֶעללְט פַאר דִי אויגֶען יֶענֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע סְצֶענֶע פוּן דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער מָאדִיסְטְקֶע : דָאס שֶׁענֶע מֵיידִיל מִיט דִי בְּלָאנְדֶע הָאר , ווִי זִי לִיגְט מִיט אַ צוּרִיסֶענֶעם בּויךְ אִין טוּעֶר פוּן בַּארָאן דִיוִוילְיַארְס פַּאלַאץ . אִיז עֶס דֶען מֶעגְלִיךְ אַז דֶער מְשׁוּגָענֶער , דֶער מֶערְדֶער שְׁטֶעהט דָא יֶעצְט אוּנ אִין זַיינֶע אויגֶען בְּלִישְׁצֶען טְרֶערֶען ?

גִילְיָאם אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ סַאלְוַואן אוּנ אִיהְם גֶעדְרִיקְט דִי הַאנְד .

אִיךְ וֵוייס , סַאלְוַוא , אַז אִין אֱמֶת זַייט אִיהְר נִיט קֵיין שְׁלֶעכְטֶער מֶענְשׁ . אָבֶּער צוּ וָואס הָאט אִיהְר גֶעטְהוּן אַזַא נַארִישֶׁע , שְׁרֶעקְלִיכֶע מַעֲשֶׂה ?

סַאלְוַוא הָאט אַ קְלֵיינֶעם שְׁמֵייכֶעל גֶעגֶעבֶען אוּנ גֶעעֶנְטְפֶערְט גַאנְץ קַאלְטְבְּלִיטִיג :

— אָה , הֶערר פְּרָאמַאן , וֶוען עֶס זָאל מֶעגְלִיךְ זַיין וָואלְט אִיךְ וֶועהְר גֶערְן גֶעטְהוּן נָאךְ אַ מָאל דִי זֶעלְבֶּע מַעֲשֶׂה . אַזוֹי אִיז שׁוין מַיין אִידֶעע . וֶוען נִיט אִיהְר , וָואלְט אִיךְ גֶעוֶוען גַאנְץ צוּפְרִידֶען .

עֶר הָאט נִיט גֶעוָואלְט זִיךְ זֶעצֶען אוּנ אִיז גֶעשְׁטַאנֶען נָאךְ עֶטְלִיכֶע מִינוּט אוּנ גֶערֶעדְט מִיט גִילְיָאמֶען . יַאנְסֶען , וָואס אִיז נִיט גֶעוֶוען צוּפְרִידֶען פוּן דֶעם

אומְנוּמְצְלִיכֶען , גֶעפֶּאהרְלִיכֶען בֶּעזוּךְ , הָאט זִיךְ גֶעזֶעצְט אִין אַ זַייט בַּיים טִישׁ אוּנ גֶענוּמֶען בְּלֶאטֶערְן אַ בּוּךְ מִיט בִּילְדֶער . גִילְיַאם הָאט אַרויסגֶעצוֹיגֶען פוּן סַאלְוַואן אַלְפְרִינְג וָואס עֶר הָאט גֶעטְהוּן אִין יֶענֶעם טָאג , ווִי עֶר אִיז אַרוּמְגֶעלָאפֶּען אַ גַאנְצֶען טָאג אִיבֶּער פַּארִיז מִיט דֶער בְּאמְבֶּע : פְרִיהֶער הָאט עֶר זִי גֶעהַאלְטֶען אִין זֶאקִיל פוּן דִי אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען , נָאכְדֶעם אוּנְטֶערְן רָאק . פוּן דִיוִוילִיַארְס פַּאלַאץ , וואוּ דִי טוּיעֶרֶען זַיינֶען גֶעוֶוען אִין דֶער פְרִיה צוּגֶעמַאכְט . אִיז עֶר גֶעגַאנְגֶען אִין פַּארְלַאמֶענְט , דָארְט הָאט אִיהְם דֶער דִיעֶנֶער נִיט גֶעוָואלְט אַרַיינְלָאזֶען , אִיז עֶר פוּן דָארְט אַוֶועק צוּם צִירְק , אוּנ נָאכְדֶעם הָאט אִיהְם צוּרִיק גֶעצוֹיגֶען גֶעהְן צוּ דִיוִוילִיַארְס פַּאלַאץ . דֶעם זֶעקִיל מִיט אִינְסְטְרוּמֶענְטֶען הָאט עֶר אַרַיינְגֶעוָוארְפֶען אִין טֵייךְ וֶוען אִיהְם אִיז אָנְגֶעפַאלְלֶען אַ ווִילְדֶער כַּעַס אוֹיף דִי אַרְבֵּייט , וֶועלְכֶע אִיז נִיט אִים שְׁטַאנְד צוּ גֶעבֶּען אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט אִיהְם מִיט זַיין פַאמִילְיֶע . נָאר דִי בָּאמְבֶּע הָאט עֶר אִיבֶּערְגֶעלָאזְט . — נָאכְדֶעם הָאט עֶר עֶרְצֶעהלְט ווִי עֶר אִיז עַנְטְלָאפֶען גֶעוָוארֶען וֶוען דִי בָּאמְבֶּע הָאט צוּפְּלַאצְט אוּנ אוֹיפְגֶערִיהְט דֶעם גַאנְצֶען טְהֵייל שְׁטָאדְט , אוּנ ווִי צוּפְרִידֶען עֶר אִיז גֶעוֶוען וֶוען עֶר אִיז שׁוֹין גֶעקוּמֶען אִין רוּהִיגֶע גַאסֶען , וואוּ מֶען הָאט נָאךְ גָאר נִיט גֶעוואוּסְט וֶועגֶען דֶער גַאנְצֶער גֶעשִׁיכְטֶע . שׁוֹין אַ גַאנְצֶען מְאנַאט וַואלְגֶערְט עֶר זִיךְ , נֶאכְטִיגְט זֶעהְר אָפְט אוֹיף דֶער הֶיילֶער גַאס , אָהְן אַ גְרָאשֶׁען בַּיי דֶער נְשָׁמָה . אֵיינְמָאל הָאט דֶער קְלֵיינֶער וִויקְטָאר מַתִּית אִיהְם גֶעגֶעבֶּען פִינְף סוּ , אַנְדֶערֶע חֲבֵרִים הָאבֶּען אִיהְם אוֹיךְ גֶעהָאלְפֶען , גֶעלָאזְט אִיבֶּערְנָאכְטִיגֶען אַ נַאכְט אוּנ אִיהְם בֶּעהַאלְטֶען , גֶעשִׁיצְט פוּן גֶעפַאהר . עֶר הָאט גֶעטְרַאכְט אַוֶועקלוֹיפֶען אִין אוֹיסְלַאנְד , נָאר גֶעוִויסס הָאט מֶען אוּמֶערוּם נָאכְגֶעשְׁפִּירְט אוּנ וֶוען עֶר עֶנְטְלוֹיפְט וָואלְט מֶען אִיהְם גֶעוִויסס בַּאלְד גֶעחַאפְּט אוּנ אַרֶעסְטִירְט . דָא אָבֶער , אִין דֶעם גְרוֹיסֶען פַּארִיז , אִיז עֶר גַאנְץ זִיכֶער . יֶעצְט ווִיל עֶר שׁוֹין גָאר נִיט עֶנְטְלוֹיפֶען , נָאר רוּהִיג וַוארְטֶען אוּנ זֶעהֶען , וָואס וֶועט וַוייטֶער זַיין . עֶר קֶען זִיךְ נִיט שֵׁיידֶען פוּן פַּארִיז .

— אוּנ אַייעֶר טָאכְטֶער , דִי קְלֵיינֶע סֶעלִינַא , זַייט אִיהר חָאטְשׁ גֶעגַאנְגֶען זֶעהְן אַמָאל אִין דֶער גַאנְצֶער צֵייט ? — הָאט גִילְיָאם גֶעפְרֶעגְט .

סָאלְוַוא הָאט אַ מַאךְ גֶעגֶעבֶּען מִיט דֶער הַאנְד .

— נֵיין ! וָואס זָאל אִיךְ טְהוּן ? זִי אִיז דָארְט מִיט דֶער מַאדַאם טֶעאָדָאר . וַוייבֶּער גֶעפִינֶען שְׁטֶאנְדִיג אַ מִיטֶעל אִין אַ נוֹיטְה . זִי וֶועט זִיךְ שׁוֹין אַ עֵצָה גֶעבֶּען . אוֹיסֶער דֶעם בִּין אִיךְ דָאךְ שׁוֹין אַ פֶערְפַאלְלֶענֶער מֶענְשׁ ; אִיךְ קֶען שׁוֹין קֵיינֶעם נִיט הֶעלְפֶען , פַאר זַיי בִּין אִיךְ שׁוֹין סַיי ווִי סַיי אַ אָבְגֶעשְׁטָארְבֶּענֶער

אוּנ דָאךְ הָאבֶּען פוּן זַיינֶע אוֹיגֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען רִינְנֶען טְרֶערֶען .

— אַךְ , אָרִימֶע מֵיידֶעלֶע ! מִיטְ'ן גַאנְצֶען הַארְצֶען , מִיט דֶער גַאנְצֶער נְשָׁמָה הָאבּ אִיךְ זִי גֶעקוּשְׁט עֶהֶדֶער אִיךְ בִּין אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען . וֶוען נִיט זִי מִיט דֶער פְרוֹי , וָואס הָאבֶּען פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען גֶעפּוּכְגֶעט פוּן הוּנְגֶער , קֶענְן זַיין אַז אִיךְ וָואלְט גָאר נִיט גֶעטְרַאכְט צוּ טְהוּן אַזֶא זַאךְ .

נאכדעם האט ער זיך מודה געווען אז דאס לעבען איז איהם נמאס און ער איז גרייט צו שטארבען. אויב ער האט אונטערגעלעגט די באמבע אונטער דעם באנקיר דיוויליארס פאלאץ, האט ער דאס נור געטהון ווייל ער קען איהם זעהר גוט; ער איז דער רייכסטער פון די אללע קאפיטאליסטען, וואס זייערע עלטערען האבען בשעת דער רעוואלוציע אנגעפייפט דעם פאלק, צוגענומען זיך די גאנצע מאכט, דאס גאנצע געלט און האלטען עס גאנץ פעסט, וויללען דעם ארימען פאלק ניט ווארפען אפילו קליינע ברעקליך.

סאלוואא האט זיך א קלאפ געגעבען אין הארצען און געערדט וועגען זיין ארענטליכקייט, בעוואנדערם האט ער ניט געקאנט אויסהאלטען וואס מען קען איהם נאך חושד זיין אז ער איז א שרעקעדיגער, אסימן ער איז ענטלאפען ווען די באמבע האט אויסגעשאסען.

— איך האב קיינמאל קיינעם ניט בעגנבה'ט, און אויב איך וויל ניט געהן אליין איבערגעבען זיך דער פאליציי אין די האנד, איז דאס נאר דערפאר, ווייל זי מאג זיך מטריח זיין מיך אויפזוכען. יעצט, אז מען האט געפונגען די גאל, איז שוין אלץ קלאר. איך בין שוין א פערפאללענער, זיי ווייסען שוין אז איך בין דאס געווען דער מאכער, און דאך איז נארריש געהן אליין קריכען אין דער פעטליע. נאר אז מען האט מיך היינט ניט ארעסטירט מאגען זיי מיך מארגען ארעסטירען, מיר איז שוין דערעססען געווארען דאס יאגעריי, דאס בעהאלטעניך, איך קען שוין ניט אויסהאלטען אזא הינטיש לעבען...

יאנסען האט אויפגעהערט בלאטטערן דאס בוך און נייגיעריג געקוקט אויף סאלוואן. א שמייכעל פול אבשיי האט געלייבט טיעף אין זיינע קאלטע אויגען און מיט א צובראכען פראנצאזישער שפראכע האט ער זיך אבגערופען:

— אין א מלחמה שלאגט מען דעם שונא, שיסט, שטעכט, הרגעט אנדערע, אבער ניט זיך אליין...

אויף דיין בעמערקונג האט קיינער ניט געענטפערט, אפילו סאלוואא האט זיך געמאכט ניט הערענדיג. ער האט גענומען ערקלערען מיט א הויכען שמועס זיינע אידעען, ווי ער איז גרייט צו מפקיר זיין דאס אייגענע לעבען, אבי עס זאל שוין קומען א סוף צו דער ארימקייט. ער האט מיט דער באמבע געוויזען אללעמען א ביישפיעל פון גבורה, פון איינשטעלעניש און איז געווען זיכער אז נאך איהם וועלען קומען אנדערע העלדען און ווייטער פיהרען די מלחמה, ברענגען די גאולה פאר דער וועלט.

נאכדעם איז סאלוואא אוועקגעגאנגען אין דער שטילל; די נאכט האט איהם געבראכט און צוריק אוועקגעטראגען ערגעץ אין דער פינסטער.

קוים האט זיך די טהיר פארמאכט הינטער איהם האט פיער געחאפט און פאנאנדערגעעפענט דעם גרויסען פענסטער, גלייך ווי איהם וואלט געשטיקט, פארפעהלט לופט אין צימער וואו דער מערדער איז ערשט געשטאנען. די נאכט

איז גֶעוֶוען אַ וַוארִימֶע אָבֶּער אַ פִינְסְטֶערֶע. פוּן דֶער וַוייטֶענְס הָאט מֶען גֶעהֶערְט דֶעם דוּמְפְּפֶען רַעשׁ פוּן דֶער גְרוֹיסֶער קָאבֶּעדִיגֶער שְׁטָאדְט.

גִילְיָאם הָאט גֶענוּמֶען אַרוּמְגֶעהְן הִין אוּנ צוּרִיק אִיבֶּער'ן צִימְמֶער אוּנ זִיךְ צוּרֶעדְט, גְלַייךְ וִוי עֶר וָואלְט נִיט בֶּעמֶערְקְט אַז דֶער אֵיינְצִיגֶער וָואס הֶערְט זַיינֶע רֵייד אִיז דֶער בְּרוּדֶער, דֶער גַייסְטְלִיכֶער.

— אוּמְגְלִיקְלִיכֶער מֶענְשׁ! אִיךְ פַארְשְׁטֶעה זֶעהר גוּט וִוי אַזוֹי עֶר קוּמְט צוּ אַזַא שְׁרֶעקְלִיכֶער עֲבֵרָה. נָאךְ אַ לֶעבֶּען פוּן שְׁרֶעקְלִיכֶער נוֹיט, אוּמְזִיסְטִיגֶער הָארֶעוַואנִיֶע, אִיז אִיהם דֶער מֹחַ גֶערִיהְרְט גֶעוָוארֶען, דֶערְצוּ נָאךְ דִי אֲסֵפוֹת, דִי פַייֶערִיגֶע רֶעדֶען וָואס עֶר הָאט גֶעהֶערְט, הָאבֶּען אִיהם צוּגֶענוּמֶען דָאס רֶעשְׁט בִּיסֶעל שֵׂכֶל... אִיךְ קֶען אִיהם זֶעהר גוּט. עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְטֶער בַּעַל־מְלָאכָה, אָרֶענְטְלִיךְ אוּנ נִיט גֶעשִׁכּוֹרְט. עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְט לַיידֶען דִי מִינְדְסְטֶע עַוְלָה. בִּיסְלִיכְוַוייז אִיז אִיהם דִי וֶועלְט מִיט אִיהרֶע הַיינְטִיגֶע אָרְדְנוּנְגֶען נִמְאָס גֶעוָוארֶען, עֶר הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען אַרוּמְגֶעהְן מִיט דִי גֶעדַאנְקֶען אַז מֶען דַארְף דִי וֶועלְט בֶּעסְסֶער אוּנ גְלִיקְלִיכֶער מַאכֶען, בִּיז לְסוֹף הָאט עֶר גָאר פַארְגֶעסֶען וָואס אַרוּם אִיהם טְהוּט זִיךְ... אוּנ גֶענוּמֶען צוּ בָּאמְבֶּעס.

— אָבֶּער דוּ, בְּרוּדֶער, בִּיסְט דָאךְ נִיט יַד אַחַת מִיט דִי דָאזִיגֶע מֶערְדֶער, רוֹצְחִים? גֶעכְטֶען הָאסְטוּ פַאנְטַאזִירְט וֶועגֶען אַ גְרוֹיסֶען, גְלִיקְלִיכֶען פָאלְק, וָואס יֶעדֶער אִיז פְרַיי. וִוי שְׁרֶעקְלִיךְ אִיז אָבֶּער וֶוען דִי פַאנְטַאזִיֶע הֵייבְּט אָן צוּ וֶוערֶען אַ אֱמֶת, וֶוען מֶען פְּרוּבְט דֶעם גֶעדַאנְקֶען אוֹיסְפִיהרֶען מִיט דִי הֶענְד — מֶען הַרְגֶעט אוּמְשׁוּלְדִיגֶע, פַארְגִיסְט רֵיינֶע בְּלוּט, צוּרַייסְט הַייזֶער... דָאס פַּאסְט נָאר פַאר אַ גְרָאבֶּען, אוּנְווִיסֶענְדֶען מֶענְשֶׁען וִוי סַאלְוַוא; אָבֶּער וִוי קֶענְן דֶער גֶעבִּילְדֶעטֶער, עֶנְטְוִויקֶעלְטֶער מֶענְשׁ גְלַייכְגִילְטִיג צוּקוּקֶען רְצִיחוֹת אוּנ גְנֵבוֹת?

גִילְיָאם אִיז אַ צִיטֶערְנְדֶער שְׁטֶעהן גֶעבְּלִיעבֶּען פַאר'ן בְּרוּדֶער.

— גַנְבֶהֶען, הַרְגֶהֶען! נֵיין, נֵיין! דָאס ווִילל אִיךְ נִיט. אָבֶּער מֶען קֶען דָאךְ נִיט פַארְשְׁלִיסֶען דִי אוֹיגֶען נִיט זֶעהֶען אִין וָואס פַאר אַ שְׁלֶעכְטֶע צַייט מִיר לֶעבֶּען. גֶעווִיס, וַוארְפֶען בָּאמְבֶּעס, רַייסֶען הַייזֶער, פַארְגִיסֶען בְּלוּט אִיז מְשׁוּגָע אוּנ מֶערְדֶערִישׁ, אָבֶּער מֶען מוּז מוֹדֶה זַיין, אַז דִי גְרוֹיסֶע הָאבֶּען אַלְסְדִינְג גֶעטְהוּן, זֵיי זָאלֶען צוּ דֶעם בְּרֶענְגֶען. זֵיי הָאבֶּען צוּפִיעל גֶעיָאגְט דִי עֶרְשְׁטֶע אַנַארְכִיסְטֶען, גֶעשְׁפַּארְט אִין דִי טוּרְמֶעס, גֶעטוֹידְט, אוּמְגֶעבְּרַאכְט, אוּנ פַאר יֶעדֶען אוּמְגֶעבְּרַאכְטֶען זַיינֶען אוֹיפְגֶעשְׁטַאנְגֶען הוּנְדֶערְט נַייֶע, נוֹקֵם זַיין דָאס בְּלוּט פוּן דֶעם חָבֵר. וָואס, צוּם בַּיישְׁפִּיעל, הָאט גֶעבְּרַאכְט סַאלְוַואן צוּ דֶער רְצִיחָה? נָאר דָאס צוּזֶעהְן דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע עַוְלוֹת פוּן אֵיין זַייט אוּנ דִי אָרִימְקַייט פוּן דֶער אַנְדֶער זַייט.

— דוּ הָאסְט דַיינֶע גֶעדַאנְקֶען, אוּנ אִיךְ הָאבּ אַ וואוּנְד אִין הַארְצֶען — הָאט זִיךְ פְּיֶער אָנְגֶערוּפֶען מִיט אַ בִּיטֶערְקַייט — דוּ קֶענְנְסְט נִיט לַיידֶען דִי אָרְדְנוּנְג פוּן דֶער הַיינְטִיגֶער וֶועלְט אוּנ מַיין וואוּנְד טְרִיקֶענְט מִיךְ אוֹיס אוּנ עֶסְט מַיין לַייבּ. וְיִהְיֶה וואָס דוּ דֶענְקְסְט נִיט, אַז דַיין אַנַארְכִיֶע, דַיינֶע גֶעדַאנְקֶען וֶועגֶען גֶערֶעכְטִיגְקַייט אוּנ

ליק, וואס צוליעב דעם איז סאלוואַ געגאַנגען וואַרפען באמבעס — איז דאס דער
עצטער קלאפ וואס וועט אלסדינג איבערקעהרען אונ אויסרוימען פון דער וועלט?
יך האב עס פריהער געזעהן, האב געוואַרט אויף דער לעצטער קאטאסטראפע, ווי
י פערשיעדענע קלאססען מענשען וועלען אנפאללען מיט ארציחה איינע אויף די
נדערע אונ בלוט, ברודער-בלוט, וועט פארגאססען ווערען. איך האב שוין לאנג
עזעהן די סימנים — די ארימקייט פון די ניעדריגע קלאססען מענשען, דער
גאאיזמוס פון די העכערע קלאססען; דער גאנצער בנין פון דער מענשליכער
עזעללשאפט איז שוין לאנג צושפאלטען, געפלאצט פון דער גרויסער משא
יעדערטראכטיגקייט אונ עלענד... איך בין עקסטרא געפאהרען אין רוים אונ
נדערע היילעגע שטאדט, אפזוכען אונ געפינען דארט די אמונה, וואס זי זאלל
קענען בערוהיגען, טרייסטען דאס אומגליקליכע ארימע פאלק אונ ברענגען פריעדען,
ולום, ברידערשאפט. אבער ווי נארריש בין איך דאך געוועזען! אומעדום בין איך
ריינגעפאללען אין דעם טיעפסטען תהום. איך האב פאנטאזירט ראטעווען אנדערע
ונ דערווייל אליין אומגעקומען, דערטרונקען געווארען ווי א צובראכענע שיף, וואס
עצט זיך אויפ'ן דנא אין גרויסען אקעאן אונ אפילו א קליין שטיקעל שווימט ניט
רויף אויבען... איין איינציגער פארעם האט מיך נאך בעהאפט צו דער וועלט —
אס איז געוועזען די בארמהערציגקייט, אויפפאססען קראנקע, אכטונג געבען אויף
עראנעטע, אבער דער פארעם איז אויך איבערגעריססען געווארען. די צדקה
העלפט ניט, ברענגט קיין שום נוטצען ניט. אלץ האט זיך יעצט אויסגעלאזט, אלץ
פערלארען; איך בין יעצט א קאלט ביסעל אש, א לעערע שאלעכץ; מיין געמיטה
וערט צופליקט, צוריססען פון די שרעקליכסטע יסורים. אין קיין זאך גלויב איך שוין
יט, אין קיין זאך, אין קיין זאך!

פיער איז אויפגעשטאנען אונ צושפרייט די האנד, גלייך ער ווילל אראפ-
וואַרפען פון זיך די שרעקליכע לאסט וואס דריקט זיין הארץ אונ זיין שכל. גיליאם
איז געבליבען שטעהן א דערשלאגענער הארענדיג דעם ברודערס ווערטער, ווי ער
לייקענט אלץ, ווי ער גלויבט ניט אין קיין זאך מעהר.

— דאס רעדסט דו אזוי, ברודער? אונ איך האב דיך געהאלטען פאר א פרומען,
וואס האלט פעסט אונ רוהיג די אמונה! דו ביסט דאך א וואונדערליכער גייסטליכער,
א הייליגער מענש, וועלכען אללע אין דער גאנצער סביבה פארגאטטערן! איך האב
אפילו ניט געוואלט צוריהרען זיך צו דיין אמונה אונ געשאמט פאר דיר ארויס-
רעדען מיינע פרייע מיינונגען, לסוף לייקענסט דו אלסדינג אונ גלויבסט גאר אין
קיין זאך ניט!!

פיער האט ווידער לאנגזאם צושפרייט די האנד.

— ניטא אין וואס צו גלויבען! איך האב אומעדום געזוכט אונ גאר ניט
געפונען, אויסער די שרעקליכע פוסטקייט, וועלכע דריקט מיך ווי א בארג.

— אך טהייערער ברודער, ווי גרויס מוזען זיין דיינע יסורים! איז דען מאגליך

אז די רעליגיע זאל נאך מעהר אויסטריקענען ווי די וויססענשאפט — דו ביסט דאך דורך איהר אין גאנצען דערשלאגען, וועהרענד איך, וואס האלט פון דער וויססענשאפט, האב דאך נאך אלץ מיינע ליכטיגע פאנטאזיעס, מיינע האפפנונגען...

ער האט אנגעחאפט פיער'ן פאר ביידע הענד אונ זיי געדריקט מיט גרויס רחמנות.

— איך וויל ניט דו זאלסט זיך אזוי מוטשען, טהייערער ברודער! איך וועל דיך שוין ניט אוועקווארפען, ניט איבערלאזען אליין. איך קען דאך דיך בעססער ווי דו אליין. דו האסט שטאנדיג געליטטען פון דער קריעג, די מחלוקת צווישען הארץ אונ שכל; דו וועסט אויפהערען ליידען יסורים נאר ווען צווישען די ביידע וועט ווערען שלום אונ. דו וועסט ליעב בעקומען, דאס וואס דיין קאפ בעגרייפט...

אונ מיט א ניעדריגע שטיממע האט ער ווייטער צארטליך געזאגט:

— וועהסט דו, אונזערע געשטארבענע פאטער אונ מוטטער ראנגלען אין דיר היינט. דו ביסט געוועזען נאך צו יונג אונ האסט זיך גאר ניט אנגעשטויסען; איך האב אבער געזעהן ווי זיי האבען געליטטען. דער טאטע איז געוועזען אומגליקליך דורך דער מוטטער, וועלכע האט איהם געהאלטען פאר א זינדיגען רשע, אהן רעליגיע, אהן גלויבען, אונ זי האט געהאט יסורים פאר וואס איז ער אזא אפיקורס. ווען ער איז געשטארבען דורך א רייסענדיגען פולווער האט זי דאס געהאלטען פאר א שטראף פון גאט. אין איהרע אויגען איז ער פארבליעבען א פושע, א רשע וואס אפילו ביים טוידט האט ער ניט געוואלט תשובה טהון. אין אמת'ן אבער איז ער געוועזען דער ערענסטליכער מענש אין דער גאנצער וועלט, געהאט א גאלדענעם חאראקטער, אן עדעלעס הארץ; דאס גאנצע לעבען האט ער נאר געגארט אונ געשטרעבט דערגרייבען די וואהרהייט. זיין איינציגער געדאנקען איז געוועזען אללע זאללען זיך ליעבען, אללע זאללען גליקליך זיין. צייט מיר ביידע פארברענגען גאנצע אווענדען דא אין הויז, פיהל איך ווי ער געפינט זיך צווישען אונז, זיין גייסט שוועבט איבער אונז ביידען, ער לעבט ארום אונז, אין אונז אינווענדיג; אונ זי, די פרומע, די פארזארגטע, ווערט אויך לעבעדיג, זי איז אויך דא שטאנדיג, נעהמט אונז ארום מיט איהר צארטליכקייט, זי גיסט טרערען אונ בלייבט ביי איהר עקשנות ניט וועלען פארשטיין... עס קען זיין אז זיי האבען דאס מיך צוגעהאלטען דא. אזוי לאנג, אונ אויך יעצט, אין דער מינוט, געפינען זיי זיך דא אומגעזעהן אונ בעהעפטען אונזערע הענד...

פיער'ן האט אויך געדאכט ווי איבער איהם אונ גילאמען שוועבט יעצט עפעס א פערבארגענער גייסט פון ליעבע אונ היממלישע צארטליכקייט. דאס פארגאנגענע, דאס אמאליגע איז צוריק לעבעדיג געווארען; זייער קינדהייט, די יוגענד האט איבער אנייעס פאנאנדערגעבליהט; ביידע האבען געפיהלט א וועלטענעם תענוג געמישט מיט זארג אונ האפפנונג.

— דוּ הֶארְסְט , בְּרוּדֶער ? דוּ בְּרוֹיכְסְט מַאכֶען אַ שָׁלוֹם צְווִישֶׁען זֵיי ; נָאר אִין יר קֶענְן וֶוערֶען שָׁלוֹם צְווִישֶׁען אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערְן . פוּן טַאטֶען הָאסְטוּ גֶעיַרְשֶׁת עם שְׁטֶערְן , פוּן דֶער מַאמֶע — דִי צֶארְטְלִיכֶע גוּטֶע אוֹיגֶען מִיט דִי לִיפֶּען . סְטַארֶע יך צוּ פַארְאֵיינִיגֶען זֵיי , הָאבּ לִיעבּ , טְהוּ טוֹבוֹת , זַיי זִיךְ מַפְקִיר ; הֵייבּ אָן צוּרִיק עבֶּען . וֶוער אַ מֶענְשׁ , גִיבּ זִיךְ אִיבֶּער , זֵיי אַ מַאנְסְפֶּערְשׁוִין !

— אָה , נֵיין אוּנ נֵיין ! — הָאט פְּיֶער בִּיטְטֶער אוֹיסְגֶעשְׁרִיֶען — דֶער צְוֵוייפֶעל , ער גִיפְטִיגֶער סְפֵק הָאט זִיךְ שׁוֹין אִין מִיר אַרַיינְגֶעגַנְבֶהְט אוּנ אַלְסְדִינְג אוֹיסְ־עטְרִיקֶענְט , פוּן אַלְסְדִינְג אַ תֵּל גֶעמַאכְט ; קֵיין זַאךְ קָאנְן שׁוֹין נִיט גֶעבּוֹירֶען וֶוערֶען וּן דֶעם קַאלְטֶען שְׁטוֹיבּ ; אוֹיף דֶעם טוֹירְטֶען גְרוּנְט קָאנְן שׁוֹין קֵיין זַאךְ נִיט וואקְסֶען אוּנ אוֹיפְבְּלִיהֶען . . .

— אוּנ דָאךְ — הָאט זִיךְ גִילְיָאם אָבְּגֶערוּפֶען מִיט אַ צוּבְּלוּטִיגְט הַארְץ — ו קֶאנְסְט נִיט בְּלַייבֶּען אִין אַזַא צוּשְׁטַאנְד , אָפְּלֵייקֶענֶען אַלְסְדִינְג . קֵיין מֶענְשׁ קֶענְן זִיךְ נִיט אַזוֹי אָפְּלָאזֶען , בְּלַייבֶּען אַזוֹי פוּסְט אוּנ לֶעעֶר . יֶעדֶער מוּז הָאבֶּען ינֶע הָאפְפְנוּנְגֶען , מוּז עֶפֶּעס בֶּעגֶעהְרֶען . אָפְּלֵייקֶענֶען דִי בַּארְמְהֶארְצִיגְקֵייט , פְּלֵייקֶענֶען דִי גֶעטְרַייהַייט אוּנ אִיבֶּערְגֶעבֶּענְהַייט , אָפְּלֵייקֶנֶען דִי ווּאוּנְדֶער וָואס י לִיעבֶּע קָאנְן בֶּעוַוייזֶען — אָה , אִיךְ בִּין מוֹדֶה אַז אַזוֹי וַוייט וָואלְט אִיךְ שׁוֹין נִיט עגַאנְגֶען . . . אוּנ יֶעצְט , אַז דוּ הָאסְט מִיר עֶנְטְדֶעקְט דַיין וואוּנְד , פַאר וָואס זָאל יךְ דִיר אוֹיךְ נִיט אַרוֹיסְוַוייזֶען מַיינֶע פֶערְבָּארְגֶענֶע גֶעדַאנְקֶען , מַיין נַארִישֶׁע הָאפְנוּנְג יט וֶועלְכֶע אִיךְ לֶעבּ ?

עֶר אִיז נָאךְ נֶאהֶנְטֶער צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם בְּרוּדֶער , אַרוּמְגֶענוּמֶען אִיהְם , וּגֶעדְרִיקְט צוּ דֶער בְּרוּסְט אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען מִתְוַדֶה זַיין שְׁטִילְל . גְלַייךְ עֶר ואלְט מוֹרָא גֶעהַאט קֵיין פְּרֶעמְדֶער , אוֹיסֶער דֶעם לִיעבֶּען בְּרוּדֶער , זָאל נִיט אֶרֶען .

— פַאר וָואס זָאל אִיךְ דִיר גִיט אָנְטְרוֹיֶען מַיין סוֹד ? אֱמֶת טַאקִי , אֲפִילוּ יינֶע אֵייגֶענֶע זִיהְן וַוייסֶען פוּן דֶעם נִיט , אָבֶּער דוּ בִּיסְט אַ מַאנְסְפֶּערְזָאן . דוּ יסְט מַיין בְּרוּדֶער , אוּנ קוֹים אִיז דֶער גַייסְטְלִיכֶער אִין דִיר אָבְּגֶעשְׁטָארְבֶּען מֶאג יךְ דֶעם בְּרוּדֶער אָנְטְרוֹיֶען מַיין גֶעהֵיימְנִיסְ , מַיין סֶעקְרֶעט . דַאדוּרְךְ וֶועל אִיךְ וֶוזֶען נָאךְ מֶעהְר לִיעבּ הָאבֶּען דִיךְ , אוּנ אֲנַב קָאנְן זַיין , אַז דָאס וֶועט דִיר בְּרֶענְגֶען אַ נוּטְצֶען .

אוּנ עֶר הָאט גֶענוּמֶען עֶרְצֶאהלֶען דֶעם בְּרוּדֶער וֶועגֶען זַיין עֶרְפִינְדוּנְג : וִוי ר הָאט אוֹיסְגֶעטְרַאכְט אַ מַאטֶערְיַאל וָואס רַייסְט אוּנ צוּשִׁיסְסְט , אַ נַייעֶר סָארְט וּלְוֶוער וָואס הָאט אִין זִיךְ אַזַא ווּאוּנְדֶערְלִיכֶע קְרַאפְט , אַז סְ'אִיז גָאר שְׁוֶוער זִיךְ פאהְשְׁטֶעללֶען וָואס פוּן אִיהְם קָאנְן אַרוֹיסְקוּמֶען . דֶעם פוּלְוֶוער וֶועט מֶען נִיצֶען אִין אַ מִלְחָמָה ; מֶען וֶועט מַאכֶען צוּ אִיהְם עֶקְסְטְרַא אַרְמַאטֶען אוּנ מִיט אִיהְם עוּויסס מְנַצֵחַ זַיין . פוּן פַיינְדְס מִילִיטֶער וֶועט אִין עֶטְלִיכֶע שָׁעָה נִיט בְּלַייבֶּען קֵיין לעבֶּעדִיג נֶפֶשׁ ; דִי פֶעסְטוּנְגֶען פוּן שׂוֹנֵא וֶועלֶע צוּפְלִיהֶען , צוּרִיסֶען וֶוערֶען בַּיים

עֶרְשְׁטֶען שָׁאס. אַ לַאנְגֶע צֵייט הָאט עֶר גֶעזוּכְט, גֶעפְּרוּבְט, אִיז גֶעוֶועזֶען אִין קָאפּ אוּנ זִיךְ אַלֵיין נִיט גֶעטְרוֹיט; יֶעצְט אָבֶּער אִיז שׁוֹין אַלֶץ פָּארְטִיג: עֶר וֵוייס שׁוֹין גֶענוֹי וִוי דֶער פוּלְוֶוער וֶוערְט צוּנוֹיפְגֶעשְׁטֶעלְט, עֶר הָאט שׁוֹין אוֹיסְגֶערִיסֶעוֶועט וִוי אַזוֹי מֶען זָאל מַאכֶען דִי אַרְמַאטֶען מִיט דִי בָּאמְבֶּעס אוּנ אַללֶעס גֶענוֹי בֶּעשְׁרִיבֶּען אִין אַ טֵהַייעֶרֶען דָאקוּמֶענְט. וָואס לִיגְט בֶּעהַאלְטֶען אִין אַ זִיכֶערֶען אָרְט. לַאנְג, לַאנְג הָאט עֶר גֶעטְרַאכְט בִּיז עֶס אִיז בַּיי אִיהְם גֶעבְּלִיבֶּען, אָפְּגֶעבֶּען זַיין עֶרְפִינְדוּנְג אַ מַתָּנָה פַּאר פְרַאנְקְרֵייךְ, כְּדֵי זִי זָאל זַיין זִיכֶער אַז זִי וֶועט גֶעוִויסס אַיינְגֶעהֶמֶען, גוֹבֵר זַיין אִיהְר שׂוֹנֵא דַייטְשְׁלַאנְד אִין דֶער קִינְפְטִיגֶער מִלְחָמָה. אֱמֶת אִיז עֶר נִיט אַזַא „שְׁמָאלֶער" פַּאטְרִיָאט, צוּ לִיעבּ הָאבֶּען נָאר זַיין פָאטֶערְלַאנְד אַלֵיין; עֶר לִיעבְּט אַללֶע מֶענְשֶׁען, אוּנ זַיין אֵיינְצִיגֶער וואוּנְשׁ אִיז, אַללֶע זָאלֶען בְּרִידֶערְלִיךְ אַרְבֵּייטֶען, בְּרֶענְגֶען נוּטְצֶען דֶער פְרֵייֶער בִּילְדוּנְג; יֶעדָאךְ גְלוֹיבְּט עֶר אַז פְרַאנְקְרֵייךְ וֶועט זַיין דִי עֶרְשְׁטֶע, זִי וֶועט וַוייזֶען אַ אָנְהוֹיבּ, בִּפְרַט פַּארִיז, וָואס אִיז דֶער מִיטֶעלְפּוּנְקְט פוּן דֶער גַאנְצֶער גֶעבִּילְדֶעטֶער וֶועלְט, פוּן אִיהְר בֶּעדַארְף זִיךְ פֶערְשְׁפְּרֵייטֶען אוּמֶעדוּם דִי לִיכְטִיגֶע שַׁיין פוּן וִויססֶענְשַׁאפְט אוּנ אֱמֶת, גֶערֶעכְטִיג־קֵייט אוּנ פְרַייהַייט. פַּארִיז הָאט שׁוֹין אֵיינְמָאל גֶעוִויזֶען דֶער וֶועלְט אַ בַּיישְׁפִּיעל פוּן פְרַייהַייט אוּנ גְלַייכְקֵייט, וֶוען ס'אִיז גֶעוֶועזֶען דִי גְרוֹיסֶע פְרַאנְצֶאזִישֶׁע רֶעוָואלוּצְיֶע. יֶעצְט בֶּעדַארְף פַּארִיז עֶנְדִיגֶען וָואס זִי הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען, פַּארִיז מוּז מְנַצֵּחַ זַיין יֶעדֶען שׂוֹנֵא, כְּדֵי זִי זָאל רַאטֶעוֶוען דִי גַאנְצֶע וֶועלְט.

פְּיֶער הָאט פַארְשְׁטַאנֶען אַלֶץ וָואס דֶער בְּרוּדֶער זָאגְט, וַוייל עֶר הָאט שׁוֹין גֶעהַאט אַ שְׁטִיקֶעל יְדִיעָה דוּרְךְ בֶּערְטֶערוֹאַ ס לֶעקְצִיֶע וֶוענֶען דִי רֵייסס־מַאטֶערְיַאלֶען; עֶר הָאט יֶעצְט אוֹיךְ פַארְשְׁטַאנֶען פַּאר וָואס דֶער בְּרוּדֶער אִיז גֶעוֶועזֶען אַזוֹי אוּמְרוּהִיג דִי לֶעצְטֶע צֵייט: עֶר הָאט מוֹרָא גֶעהַאט אַז דוּרְךְ סַאלְוַואן וֶועט מֶען עֶנְטְדֶעקֶען זַיין סֶעקְרֶעט, דֶערְוִויססֶען זִיךְ פוּן זַיין זֶעלְטֶענֶער עֶרְפִינְדוּנְג. סַאלְוַואס אֵיין וָוארְט קֶען אַללֶעס אִיבֶּערְפִיהְרֶען; דֶער קְלֵיינֶער גֶעגְנֶבְהֶטֶער פַּאטְרָאן, אוֹיף וֶועלְכֶען אַללֶע גֶעלֶעהְרְטֶע הָאבֶּען זִיךְ גֶעוואוּנְדֶערְט, קֶען אַרוֹיסְגֶעבֶּען דֶעם גַאנְצֶען סֶעקְרֶעט. גִילְיָאם הָאט גֶעוָואלְט וַוארְטֶען בִּיז ס'וֶועט קוּמֶען דִי גֶעהֶערִיגֶע צֵייט, דֶערְוַוייל בֶּעדַארְף אַלֶץ זַיין בְּסוֹד, זַיין גֶעהֵיימְנִיסס וֶועט לִיגֶען בֶּעגְרָאבֶּען אִין אַ זִיכֶערֶען אָרְט וָואס נָאר דִי בָּאבֶּע וֵוייס פוּן אִיהְם. אִיהְר הָאט עֶר בֶּעפָאהְלֶען וָואס זִי הָאט צוּ טְהוּן אוֹיבּ אִיהְם וֶועט פַּאססִירֶען עֶפֶּעס אַ אוּמְגְלִיק אוּנ עֶר וֶועט אוּמְקוּמֶען פוּן דֶער וֶועלְט. אוֹיף דֶער אַלְטֶער קֶען עֶר זִיךְ פַארְלַאזֶען, זִי וֶועט קֵיינֶעם נִיט צוּלַאזֶען אַהִין וואוּ דָאס גֶעהֵיימְנִיסס לִיעגְט בֶּעהַאלְטֶען, זִי וֶועט שְׁוַוייגֶען אוּנ הִיטֶען...

— יֶעצְט — הָאט גִילְיָאם גֶעעֶנְדִיגְט זַיין וִדּוּי — וֵוייסְט דוּ מֵיין הָאפְנוּנְג אוּנ מֵיין אוּנְרוּהֶע; דוּ אַלֵיין קֶענְסְט מִיר הֶעלְפֶען, אֲפִילוּ פַארְטְרֶעטֶען מֵיין שְׁטֶעלֶע, אוֹיבּ אִיךְ זֶעלְבְּסְט וֶועל נִיט קֶאנֶען דֶערְפִיהְרֶען בִּיז צוּם סוֹף מֵיין אוֹיפְגַאבֶּע... דֶערְפִיהְרֶען בִּיז צוּם סוֹף, בִּיז צוּם סוֹף! עֶס אִיז גֶעוֶועזֶען צֵייטֶען וֶוען אִיךְ הָאבּ אוֹיפְגֶעהֶערְט זֶעהֶען קְלָאר פַאר מִיר מֵיין וֶועג — זִינְט אִיךְ בִּין דָא פַארְשְׁפַּארְט אוּנ

פאַרבְּרֶענג אִין שְׁרֶעקְלִיכֶער אוּנְרוּהֶ. מִיךְ מוּטְשֶׁעט סַאלְחַא, דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער, וָואס מִיר אַלֶע זַיינֶען שוּלְדִיג אִין זַיין עֲבֵרָה אוּנ וָועלְכֶען מֶען יָאגְט. מֶען הֶעצְט ווִי אַ חַיָה רָעָה! דִי וַואהְנְזִינִּיגֶע אִיבֶּערְגֶעוָאטִּיגְטֶע יַחְסָנִים וָואס ווִילֶען בֶּעסֶער דֶער־דְרִיקְט אוּנ פַארְשִׁיטְט וֶוערֶען אוּנְטֶער דִי חוּרְבוֹת פוּן דֶער אַלְטֶער צוּפוּילְטֶער גֶעבֶּיידֶע עֶהדֶער עֶרְלוֹיבֶּען מֶען זָאל אִין אִיהְר מַאכֶען דִי מִינְדְסְטֶע רֶעפָארַאצְיֶע! דִי אַבְּשֵׁיילִכֶע צַייטוּנגֶען, הוּנְגֶערִיגֶע ווִי וָועלְף, וָואס פִּיהלֶען נִיט קַיין שׁוּם רַחֲמָנוֹת צוּ דִי שְׁוַואכֶע, עֶקְסְפְּלָאַטִּירֶען דָאס אוּנְגְלִיק פוּן פָאלְק, זַיינֶען גְרֵייט צוּ יָעדֶער נִידֶערְ־טְרֶאכְטִיגְקֵייט, אַבִּי נָאר פַארְקוֹיפֶען מֶעהְר נוּמֶערֶען, אָנְשְׁטָאפֶּען דִי טַאשֶׁען מִיט גֶעלְט. וואוּ אִיז דֶער אֱמֶת, וואוּ אִיז דֶער יוֹשֶׁר? קֶען דֶען פַּארִיז אוֹיף אַזַא אוֹפֶן מְנַצֵחַ זַיין אוּנ רֶעגִירֶען אִיבֶּער דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט?...

גִילְיָאם אִיז אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען אַ צִיטֶערְנְדֶער פוּן כַּעַס אוּנ אוֹיפְרֶעגוּנְג.

— יָא, רַאטֶעוֶוען דִי מֶענְשְׁהַייט, לִיעבֶּען זִי, בֶּעגֶעהְרֶען אַז אַלֶע זָאלֶען זַיין גְלַייךְ אוּנ פְרַייא — דָאס אִיז אַ שֶׁאנֶער גֶעדַאנְקֶען — הָאט פְּיֶער זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען מִיט אַ בִּיטֶערֶע מִינֶע. אָבֶּער, הֶאר, אָט עֶנְטְפֶערְן דִיר אָפּ פוּן אוֹיבֶען, אִיבֶּער אוּנְזֶער קָאפּ, דִי טְרִיטְט בַּארְטֶעסֶעס, וָואס פַאר זַיין לִיעבְשַׁאפְט צוּ דֶער פְרַייהַייט אִיז עֶר אַ גַאנְץ לֶעבֶּען גֶעזֶעסֶען אִין גֶעפֶאנְגְנִיסֶען.

גִילְיָאם הָאט זִיךְ אָבֶּער שׁוֹין בֶּערוּהִיגְט אוּנ אַרוּמְגָעחַאפְּט דֶעם בְּרוּדֶער מִיט בֵּיידֶע הֶענְד...

— נֵיין, נֵיין, אִיךְ בִּין אוּמְגֶערֶעכְט, אִיךְ רֶעד לְשׁוֹן־הָרָע. אִיךְ ווִיל דוּ זָאלְסְט זַיין מִיט מִיר; פוּלֶל הָאפְנוּנְג אוּנ זִיכֶערְהַייט. דוּ מוּזְט אַרְבֵּייטֶען, מוּזְט לִיעבֶּען, מוּזְט צוּרִיק אוֹיפְלֶעבֶּען. נָאר דָאס לֶעבֶּען וֶועט דִיר בְּרֶענְגֶען פְרִיעדֶען אוּנ גֶעזוּנְד.

— אַךְ, ווִי גֶערְן וָואלְט אִיךְ גֶעוָואלְט דִיר גְלוֹיבֶּען אוּנ צוּרִיק גֶענֶעזֶען וֶוערֶען. אֱמֶת, עֶפֶּעס וֶועקְט זִיךְ שׁוֹין אִין מִיר, אָבֶּער צוּרִיק אוֹיפְלֶעבֶּען — דָאס אִיז שׁוֹין אוּנְמֶאגְלִיךְ. דֶער גֵייסְטְלִיכֶער אִיז אִין מִיר אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען, יֶעצְט בִּין אִיךְ אַ לֶעדֶער קֶבֶר.

דִי טְרֶערֶען הָאבֶּען אִיהם גֶעשְׁטִיקְט, עֶר הָאט מֶעהְר נִיט גֶעקֶאנְט רֶעדֶען. דֶעם בְּרוּדֶער הָאט אוֹיךְ פַארְקְלֶעמְט דָאס הַארְץ אוּנ עֶר הָאט זִיךְ צְווֵייינְט. בֵּיידֶע הָאבֶּען זִיךְ אַרוּמְגֶענוּמֶען אוּנ לַאנְג גֶעגָאסֶען טְרֶערֶען. זֵייעֶר הַארְץ אִיז ווִי צוּגַאנְגֶען אִין טְרוֹיעֶרִיגֶער צֶארְטְלִיכְקֵייט. זֵיי זַיינֶען גֶעוֶוען אַלֵיין אִין דֶעם הַייזֶעל, וואוּ זֵייעֶרֶע יוּנְגֶע יָאהְרֶען זַיינֶען פֶערְפְלָאסֶען, וואוּ ס'הָאבֶּען אַרוּמְגֶעשְׁוֶועבְּט דִי שָׁאטֶענְס פוּן דֶעם פָאטֶער מִיט דֶער מוּטֶער. יֶעצְט וַויינֶען זֵיי אוּנ וַוארְטֶען וֶוען וֶועט וֶוערֶען אַ שָׁלוֹם צְווִישֶׁען דִי צְוֵויי טְהַייעֶרֶע שָׁאטֶענְס אוּנ זֵיי וֶועלֶען זִיךְ בֶּערוּהִיגֶען אִין דֶער פַייכְטֶער עֶרְד.

דוּרְךְ דֶעם בְּרֵייטֶען אָפְּפֶענֶעם פֶענְסְטֶער הָאט זִיךְ אַרַיינְגֶעגָאסֶען דִי וַוארִימְ־קֵייט פוּן דֶער פִינְסְטֶערֶער נַאכְט, אוּנ דָארְט וַוייט אוּנְטֶער דֶעם דוּנְקֶעלֶען הִימֶעל מִיט דִי מִילְיָארְדֶען שְׁטֶערֶען לִיעגְט פַארְוויקֶעלְט אוּנ אַיינְגֶעשְׁלָאפֶען אִין אַ לַייבְטֶען טוּמַאן דִי גְרוֹיסֶע שְׁטָאדְט פַּארִיז...

דְרִיטְטֶער טְהֵייל.

I.

מִיטְוָואךְ, דִי פִיעִרְטֶע וָואךְ פַאר פֶּסַח, אִיז גֶעוֶועזֶען אִין דִיוִוילְיַארְס פַּאלַאץ אַ גְרױסֶער בַּאזַאר אוּנ דִי הַכְנָסָה אִיז בֶּעשְׁטִימְמְט גֶעוָוארֶען פַאר׳ן פְּרִיוּט פוּן דִי אַלְטֶע אַרְבֵּייטֶער. דְרַיי גְרױסֶע סַאלָאנֶען מִיט דִי פֶענְסְטֶער אִין הױף הָאט מֶען אָבְּגֶעטְהֵיילְט פַאר׳ן פּוּבְּלִיקוּם וָואס וֶועט קוּמֶען קױפֶען; בִּיז פִינְף טױזֶענְד בִּילֶעטֶען זַיינֶען צוּשִׁיקְט גֶעוָוארֶען צְווִישֶׁען אַלְלֶע קְלַאססֶען אַיינְוָואהנֶער פוּן פַּארִיז. דֶער בַּאזַאר אִיז גֶעוֶועזֶען אַ מִין פְּרָאטֶעסְט גֶעגֶען דִי אַנַארְחִיסְטֶען, וָואס שְׁרַייֶען אַז דִי רַייכֶע טְהוּעֶן גָאר נִישְׁט פַאר׳ן פָאלְק: אָט אִין דֶעם פַּאלַאץ, וָואס עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג הָאט עֶר גֶעלִיטְטֶען פוּן דֶער בָּאמְבֶּע, אִיז יֶעצְט אַ מַארְק פַאר צְדָקָה, טְהִיר אוּנ טױעֶר זַיינֶען אָפְּפֶען, וֶוער עֶס ווִילל קֶענְן אַרַיינְקוּמֶען.

אִין דֶער שְׁטִילל הָאט מֶען עֶרְצֶעהלְט, אַז אַ גַאנְצֶע מַחֲנֶה פַארְקְלֵיידֶעטֶע פָּאלִיצִיסְטֶען שְׁטֶעהֶען אוּנ הִיטְטֶען דִי גַאסס גָארְדָא-דֶע-מַארוּאַ אוּנ אַלְלֶע נֶעבֶּענְגֶאססְלֶעךְ.

דֶער גְרָאסְאַרְטִיגֶער אַיינְפַאל מַאכֶען אִין פַּאלַאץ אַ בַּאזַאר אִיז גֶעוֶועזֶען דִיווִילְיַארְס אֵייגֶענֶע הַמְצָאָה, אוּנ דִי בַּארָאנֶעססֶע הָאט גֶעמִיזְט נָאכְגֶעבֶּען, גֶעהמֶען אױף זִיךְ אַלְלֶע קְלָאפָּאטֶען צוּלִיעבּ דֶעם פְּרִיוּט וָואס שְׁטֶעהט אוּנְטֶער אִיהר שׁוּטְץ. אַ טָאג פְרִיהֶער אִיז אִין „גְלָאבּ“ גֶעדְרוּקְט גֶעוֶועזֶען אַ שֶׁאנֶער אַרְטִיקֶעל פוּן דֶעם רֶעדַאקְטָאר פָאנְסֶעג אַלֵיין, צוּ אױפְוַוייזֶען ווִי עֶדֶעל, ווִי פַיין, ווִי רִיהרֶענְד אִיז פוּן דֶער בַּארָאנֶעססֶעם זַייט צוּ אָפְּפֶערֶען אִיהר צַייט, אִיהר גֶעלְט אוּנ וָואגַאר אִיהר הױז צוּם נוּטְצֶען פוּן דִי אָרִימֶע לַייט, נָאכְדֶעם אַז דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער פַארְבְּרֶעכֶען הָאט שִׁיעֶר נִיט צוּשִׁיטְט אױף בְּרֶעקְלִיךְ אָט דֶעם זֶעלְבֶּען הױז. בֶּעדַארְף מֶען נָאךְ אַ שֶׁאנֶערֶע, אַ אֵיידֶעלֶערֶע אַנְטְוָוארְט אױף דִי טַעֲנוֹת פוּן דִי ווִילְדֶע הֶפְקֵר-יוּנְגֶען, וָואס בֶּעפַאלְלֶען דִי רַייכֶע אוּנ בֶּעשׁוּלְדִיגֶען זֵיי, אַז זֵיי שְׁטֶעקֶען נִיט אַרַיין אַ פִינְגֶער אִין קַאלְט וַואססֶער פַאר דִי אָרִימֶע?

דִי טְהִירֶען פוּן פַּאלַאץ הָאבֶּען גֶעזָאלְט זִיךְ אֶפְּפֶענֶען אוּם צְוֵויי אַ זֵייגֶער אוּנ פַארְמַאכְט וֶוערֶען אוּם זִיעבֶּען, אַלְזָא גַאנְצֶע פִינְף שָׁעָה וֶועט דֶער בַּאזַאר דױעֶרֶען. זֵייגֶער צְוֶועלְף, וֶוען אוּנְטֶען הָאט מֶען עֶרְשְׁט גֶעמַאכְט דִי הֲכָנוֹת, פַארְפּוּצְט דִי קְרֶאמְלִיךְ, אױסְגֶעשְׁטֶעלְלְט דִי סְחוֹרוֹת אױף דִי טִישְׁלֶעךְ, אִיז אױבֶּען גֶעוֶועזֶען, ווִי גֶעוֶועהנְלִיךְ, אַ הֵיימִישֶׁער פְרִיהשְׁטִיק, פַאר עֶטְלִיכֶע נָאהנְטֶע גוּטֶע-פְרַיינְד.

דִי בַּארָאנֶעססֶע חַוָה הָאט יֶענֶעם פְרִיהמָארְגֶען אױסְגֶעזֶעהן נָאךְ מֶעהר מִיעד אוּנ פױל ווִי שְׁטֶאנְדִיג; דָאס גֶעזִיכְט אִיז גֶעוֶועזֶען בְּלַאסס; טִיעף אִין אִיהרֶע שֶׁאנֶע

איז געלעגען בעהאלטען א שטילליע פערבארגענע זארג. געזאגט האט זי, אז זי זעהט אזוי אויס פון גרויס מיעדקייט, זי האט זיך שטארק אנגעהארעוועט מיט די הכנות צום באזאר; די אמתע אורזאכע איז אבער געווען גאר א גאנדערע: שוין פינף טאג מיידט זי דער געליעבטער זשעראר אונ וויל בשום אופן ניט זעהן זיך מיט איהר.

היינטיגען טאג איז די בראנזעסע געווען זיכער אז זי וועט איהם שוין געוויס זעהן, דארום האט זי ווייטער אנגעטהון א ווייסע זיידענע קלייד, אין וועלכער זי האט אויסגעזעהן זעהר יונג. נאר אבוואהל זי איז נאך אלץ געווען זעהר שאן, מיט דער עדלער הויט פון א בלאנדינקע, מיט דער ראסקאשנער טאליע אונ דאס פיינע געזיכט, אבער די זעקס-אונ-פערציג יאהר זיינען שטארק קאנטיג געווען אויף דער מראה פון איהר פנים וואס פלעגט זעהר אפט בעדעקט ווערען מיט רויטע פלעקען; אויף די פארוועלקטע ליפפען, אויף די ווינקלען פון שאנעם שטערען.

די טאכטער קאמיללא, אבוואהל זי האט געזאלט זיין היינט איינע פון די ערשטע וויכטיגסטע פערקויפערינס, יעדאך איז זי געבליבען ביי איהר עקשנות אונ אנגעטהון א דונקעלע קלייד, וואס פאסט גאר ניט פאר א יונג פריילין. „איך וויל אויסזעהען ווי א אלטע באבע“ האט זי געזאגט מיט איהר שניידיגען געלעכטער. אבער איהר לאנג באז פנים האט געברענט פון א פארבארגענע פרייד; אין די אויגען האט געלייכט אזוי פיעל שכל, אז זי האט כמעט אויסגעזעהן ווי א שאנהייט. אפילו די קרומע פלייצע איז היינט ווייניגער קאנטיג געוועזען.

אין קליינעם בלויען גאסטצימער, וואו חוה מיט דער טאכטער האבען אפגעווארט די גאסט צום פריהשטיק, האט חוה געהאט די ערשטע הארצקרענקונג דערוועהענדיג דעם גענעראל בעזאנגע אליין, אהן דעם פלעמעניק. דער גענעראל האט ערקלערט די אורזאכע, פאר וואס זשעראר איז ניט געקומען: מאדאם דע-קענסאק איז פון אין דער פריה עטוואס אונוואהל אונ זשעראר, אלס גוטער זוהן, איז געבליבען ביי איהר. איבריגענס תיכף נאך פריהשטיק וועט ער קומען אויפ'ן באזאר. וועהרענד די באראנעסע האט אויסגעהערט זיינע ווערטער אונ זיך געסטארעט בעהאלטען איהר אומרוה אונ זארג, וואס אונטען, אויפ'ן באזאר, וועט זי ניט קאנגען ארויסרופען דעם געליעבטען ער זאל איהר ערקלערען די אורזאכע — האט די טאכטער זי אויפגעגעסען מיט די אויגען. די מוטטער האט געפיהלט אז עס ווארט אויף איהר עפעס א צרה אונ האט א בלאסע, א צוטראגענע א-קוק געגעבען אויף דער טאכטער.

נאכדעם איז ארייגעפלויגען ווי א ווינד די פירשטין ראזעמאנדא; זי האט אויך געזאלט זיין היינט א פערקויפערין, אונ די באראנעסע האט זי ליעב געהאט פאר איהר געשיקטקייט אונ פרעהליכקייט. זי איז געוועזען היינט אנגעטהון אין א אטלאסענע, פייער-קאליערענע קלייד, די האר געקרייזעלט, אונ באלד ווי זי איז ארייגעלאפען ווי א פארשייט יונגעל האט זי אנגעהויבען פלאפלען, פלוידערן,

לאַכֶען, עֶרְצֶאהלֶען עֶפֶּעס אַ גֶעשִׁיכְטֶע ווִי אויפ׳ן גַאס הָאט מֶען שִׁיער נִיט צוּטְרָאגֶען אִיהְר קַארֶעטֶע. קוים אִיז אַרַיינְגֶעקוּמֶען דֶער בַּארָאן דִיוּווילְיַאר מִיט הְיַאצִינְט, הָאט דִי פִּירְשְׁטִין בַּאלְד זִיךְ גֶענוּמֶען צוּם זוּהְן, צוּגֶעקְלֶעבְּט גֶעוָוארֶען צוּם אִיהְם אוּנ אָנְגֶעהויבֶּען שְׁטְרָאפֶען, פַאר וָואס הָאט עֶר זִי גֶעלָאזְט גֶעסְטֶערְן וַוארְטֶען בִּיז צֶעהְן אַ זַייגֶער אוּנ נִיט גֶעהַאלְטֶען וָוארְט: קוּמֶען אוּנ פָאהרֶען מִיט אִיהְר עֶרְגֶעץ אִין אַ קַאבַּאק אויף מָאנְמַארְטְר. וואוּ מֶען זָאגְט אַז דָארְט קוּמֶען פָאר מוּרָאדִינֶע זַאכֶען. הְיַאצִינְט הָאט מִיט אַ אוּנְצוּפְרִיעדֶענֶער מִינֶע גֶעעֶנְטְפֶערְט, אַז זַיינֶע חֲבֵרִים הָאבֶּען אִיהְם פַארְשְׁלֶעפְּט צוּ אַ מַאגִיקֶער: דָארְט הָאט אַ גַייסְט גֶעלֶעזֶען לִיעבֶּעס־לִיעדֶער.

בַּאלְד אִיז גֶעקוּמֶען פָאנְסֶעג מִיט דֶער פְרוֹי, אַ הויכֶע, אַ דַארֶע, אַ שְׁווַייגֶעדִינֶע. עֶר הָאט נִיט לִיעבּ גֶעהַאט פִיהרֶען זִי מִיט זִיךְ אִין גֶעזֶעלְלְשַׁאפְטֶען; הַיינְטִיגֶעס מָאל הָאט עֶר אָבֶער גֶעמוּזְט זִי מִיטְנֶעהמֶען, וַוייל זִי אִיז גֶעוֶוען אֵיינֶע פוּן דִי בֶּעשִׁיצֶערִנְס פוּן פְּרִיוט וואוּ עֶר אִיז אַדְמִינִיסְטְרַאטָאר. פָאנְסֶעג הָאט גֶענוּמֶען רֶעדֶען מִיט דֶער בַּארָאנֶעסֶע וֶועגֶען פְּרִיוט.

— נוּ, הָאט אִיהְר זִיךְ גֶעזֶעהְן מִיט׳ן גַייסְטְלִיכֶען פְרָאמַאן וֶועגֶען דֶעם אַלְטֶען לַאוְויָאזו וָואס עֶר הָאט מִיט אַזַא הִיטְץ גֶעבֶּעטֶען פַאר אִיהְם? אִיהְר ווייסְט אַז אַללֶע פַארְמַאלְנָאסְטֶען זַיינֶען גֶעמַאכְט אוּנ יֶעצְט קָאנן מֶען אִיהְם אַרַיינְנֶעהמֶען, ס׳אִיז דָא אַ פְרַייֶע בֶּעט.

— אִיךְ ווייס, נָאר אִיךְ קֶען גָאר נִיט בֶּעגְרַייפֶען וואוּ אִיז דֶער גַייסְטְלִיכֶער נֶעלֶם גֶעוָוארֶען. שׁוין בַּאלְד אַ מָאנַאט ווייזְט עֶר זִיךְ נִיט פַאר דִי אויגֶען. עֶנְדְלִיךְ אִיז בַּיי מִיר גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁרַייבֶּען אִיהְם אַ צֶעטֶעל אוּנ אַיינְלַאדֶען הַיינְט אויף מַיין בַּאזַאר... אויף אַזַא אוֹפֶן וֶועל אִיךְ אַלֵיין, מִיט מַיין אֵייגֶען מויל, אִיהְם אָנְזָאגֶען דִי גוּטֶע בְּשׂוֹרָה.

— טַאקִי דַארוּם הָאבּ אִיךְ אִיהְם נִיט גֶעוָואלְט מוֹדִיעַ זַיין אָפִיצְיֶעל, כְּדֵי אִיהְר זָאלְט הָאבֶּען דֶעם פֶּערְגְנִיגֶען. זֶעהְר אַ לִיעבֶּער גַייסְטְלִיכֶער, נִיט וַואהְר?

— אָ יָא, זֶעהְר אַ לִיעבֶּער. מִיר אַללֶע הָאבֶּען אִיהְם שְׁטַארְק לִיעבּ.

דֶעם שְׁמוּעֶס הָאט אִיבֶּערְגֶערִיסֶען בַּארָאן דִיוּווילְיַאר, וֶועלְכֶער אִיז צוּגֶעקוּמֶען אוּנ גֶעזָאגְט אַז מֶען דַארְף נִיט וַוארְטֶען אויף דוּטִיל, וַוייל דִי מִינוּט אִיז אָנְגֶעקוּמֶען אַ דֶעפֶּעשֶׁע פוּן דֶעם יוּנְגֶען דֶעפּוּטַאט, אַז אִיבֶּער אַ נֶאטְהִיגֶען גֶעשֶׁאפְט מוּז עֶר זִיךְ פַארְשְׁפֶּעטִיגֶען. פָאנְסֶעג הָאט אוּנְרוּהִיג אַקוּק גֶעגֶעבֶּען אויפ׳ן בַּארָאן: אֶפְשַׁר הָאט עֶס אַ שַׁייכוּת מִיט דֶעם סְקַאנְדַאל פוּן דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען, וָואס ס׳אַ נְיֶע, דֶער רֶעדַאקְטָאר פוּן „פָאלְקְס שְׁטִימֶע״ הָאט וַוייטֶער גֶענוּמֶען שְׁרַייבֶּען פַייֶערִינֶע אַרְטִיקְלֶען דַארִיבֶּער? אָבֶער דֶער בַּארָאן הָאט אַ שְׁמֵייכֶעל גֶעטְהוּן אוּנ אִיהְם אִין דֶער שְׁטִילְל בֶּערוּהִיגְט:

— ס׳אִיז גָאר נִישְׁט. אִיךְ הָאבּ אִיהְם גֶעשִׁיקְט אִין אַ שְׁלִיחוּת אוּנ עֶר קֶען מִיר בְּרֶענְגֶען אַ תְּשׁוּבָה עֶרְשְׁט אִין אַ שָׁעָה אַרוּם.

נאָכדעם האָט ער אָבגעפיהרט דעם רעדאַקטאָר אָן אַ זייט.

— אין איין וועגס פאַרגעסט ניט אָפּדרוקען די עטליכע װערטער וואָס איהר האָט מיר פאַרשפּראָכען.

— וועלכע עטליכע װערטער? אַך יאָ, וועגען דעם אָבענד וואו סילוויאַ נאַ האָט געלעזען שירים... איך האָב טאַקי אַליין געוואָלט רעדען מיט אייך דאַריבער. איהר ווייסט, מיר איז די זאַך ניט זעהר בעקוועם — צופיעל לויבט מען זי...

דער באַראָן, וואָס איז ביז יעצט געוועזען אַזוי רוהיג אונ שטאָלץ, איז פּלוצלינג בלאַס אונ שרעקליך אומרוהיג געוואָרען.

— מיר איז דורכאויס נאָטהיג אַז די עטליכע װערטער זאָלען זיין געדרוקט, ליעבער פריינד. זאָנסט ברענגט איהר מיר אין דער גרעסטער פערלעגענהייט — איך האָב פאַרשפּראָכען סילוויאַנען אַז דאָס וועט געוויסס געדרוקט ווערען.

— נו, גוט. גוט — האָט פאָנסעג געענטפערט אונ אין האַרצען זיך געפרייט פון באַראָנס שוואַכקייט — קוים איז דאָס אַזוי וויכטיג, גיב איך אייך מיין עהרען וואָרט אַז עס וועט זיין אָפּגעדרוקט.

אַללע געסט זיינען שוין געקומען, אויסער זשעראַר אונ דוטיל. די געזעלשאַפט איז אַריבערגעגאַנגען אין עס-צימער אונ פון אונטען, פון די באַזאַר-סאַלאָנען, האָט מען געהערט די קלעפּ פון האַממער וואָס דער שפּאַלירער קלאַפּט, אויפצופוצען די קראַמליך.

דעם פריהשטיק האָט מען געגעססען האַפּענדיג; עטליכע מאָל זיינען אין דער מיטט געקומען די בעדיענער פון אונטען, פרעגען אונ אָבגעבען רעכנונג וואו די אַרבייט האַלט. מען האָט געטראַסקעט מיט די טהירען, די וואַנד האָבען געציטטערט, די אַרבייט האָט געברענט. אַללע זיינען געוועזען ווי אין פיבער. דאָס געשפּראַך ביים פריהשטיק איז געגאַנגען אָהן לאַד, מען איז אַריבערגעשפּרונגען פון איין זאַך אויף דער צווייטער. דער גענעראַל האָט דערמאָנט דעם סליעדאָוואַטעל אַמאַדיאַ, פאַר וואָס ער איז ניט געקומען. דאַרויף האָט די באַראָנעססע געענטפערט אַז ער איז אַזוי שטאַרק פאַרנומען אין געריכט, אַז זי האָט גאָר ניט געוואָלט איהם איינלאַדען צום פריהשטיק. דאָך האָפפט זי, אַז ער וועט היינט קומען צופאַהרען אונ מיטהעלפען צו דער צדקה־זאַך. — פאָנסעג האָט זיך געריצט מיט דער פירשטין ראָזעמאָנדאַ פאַר איהר קלייד פון פייער-קאָליער; געוויס פיהלט זי אין דעם קלייד דעם פייער פון גיהנום... באַראָן דיוויליאַר איז געוועזען זעהר פריינדליך אונ בעדיענט דער שוויגערדיגער מאַדאַם פאָנסעג, וואָס איז געזעססען נעבען איהם, אונ היאַצינט האָט גענומען ערקלערען דער פירשטין עפּעס אַ פאַקוס פון אַ מאַגיקער. קאַמיללאַ, וואָס איז יעצט געוועזען זעהר ערעגט אונ גליקליך, האָט פון צייט צו צייט געוואָרפען אַ ברענענדיגען בליק אויף דער מוטער, וועלכע איז אַלץ מעהר אונרוהיג אונ טרויעריג געוואָרען. די שנאה צווישען די ביידע

פְּרוּיְען הָאט גֶעפְלַאקֶערְט אָהן רַחֲמָנוּת אוּנ דִי בַּארָאנֶעסֶע אִיז גְרֵייט גֶעוֶועזֶען פִיהרֶען אָפּפֶען מִיט דֶער טָאכְטֶער אַ מִלְחָמָה אוּיפְ'ן טוֹידְט.

נָאכְ'ן דֶעססֶערְט הָאט קַאמִילַלַא זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען אַז אֲלֶלֶע זָאלֶען הֶערֶען:

— אָה, רֶעדְט מִיר שׁוֹין נִיט פוּן דִי אַלְטֶע קָאקֶעטְקֶעס. סְ'אִיז נָאר צוּם לַאכֶען ווִי זֵיי שְׁמִירֶען זִיךְ, פַּארְבֶּען זִיךְ, טְהוּעֶן זִיךְ אָן ווִי דִי יוּנְגֶע מֶאדֶעלִיךְ. אִין אֶמֶת זַיינֶען דָאס אוֹיסְווָאוּרְפֶען, אוֹיסְגֶעלַאססֶענֶע מֶענְשֶׁענְפְרֶעססֶער. עֶס נֶעהמְט מִיר אַ עֶקֶעל!

חַוָה אִיז גֶערְוֶואז אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען פוּן אָרְט אוּנ גֶעבֶּעטֶען פֶּערְצַייהוּנְג בַּיי דֶער גֶעזֶעלְשַׁאפְט.

— פֶּערְצַייהֶעט ווָאס אִיךְ לָאז אַייךְ נִיט רוּהִיג לֶאנְגֶער זִיצֶען. הַיינְט אִיז אֲפִילוּ קֵיין צַייט נִיטָא צוּ פְרִישְׁטִיגֶען ווִי גֶעהֶערִיג. אִיךְ הָאבּ מוֹרָא אַז מִיר וֶועלֶען נִיט אוֹיסְפֶּעיֶען אוֹיסְטְרִינְקֶען דִי קַאוֶוע... יֶעדֶענְפַאללְס מוּז מֶען חָאטְשׁ אַ מִינוּט אָפְּרוּהֶען.

דִי קַאוֶוע הָאט מֶען דֶערְלַאנְגְט אִין דֶעם קְלֵיינֶעם, בְּלוֹיֶען גַאסְטצִימֶמֶער, וואוּ סְ'אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ וואוּנְדֶער־שֶׁאנֶע קָארְבּ מִיט גֶעלֶע רוֹיזֶען, ווֶעלְכֶע דִי בַּארָאנֶעססֶע הָאט שְׁטַארְק גֶעלִיעבְּט. דִיווִילְיַאר מִיט פָּאנְסֶעג זַיינֶען אַרַיין אִין קַאבִּינֶעט, רוֹיכֶען אַ צִיגַאר אוּנ שְׁמוּעֶסֶען אַ בִּיססֶעל. דִי טְהִיר הָאבֶּען זֵיי גֶעלָאזְט אָפְּפֶען אוּנ מֶען הָאט גֶעהֶערְט זֵייעֶרֶע עֶרְנְסְטֶע בַּאסס־שְׁטִימֶמֶען. גֶענֶערַאל בֶּעזָאנְגֶע אִיז גֶעוֶוען גְלִיקְלִיךְ וָואס עֶר הָאט אִין פָּאנְסֶעגְס פְרוֹי גֶעפוּנֶען אַ עֶרְנְסְטֶע הֶערֶערִין, ווֶעלְכֶע הֶערְט גֶעדוּלְדִיג אוּנ שְׁלָאגְט נִיט אִיבֶּער יֶענֶעמְס רֵייד, אוּנ עֶר הָאט גֶענוּמֶען עֶרְצֶאהלֶען אִיהְר אַ לַאנְגֶע גֶעשִׁיכְטֶע פוּן אַ אָפִיצִיעְרְס וַוייבּ, ווִי זִי אִיז נָאכְגֶעגַאנְגֶען דֶעם מַאנְן אִין אַלֶּע מִלְחָמוֹת אִין יָאהְר 1870. הַיַאצִינְט הָאט קֵיין קַאוֶוע נִיט גֶעטְרוּנְקֶען. עֶר פְלֶעגְט דָאס אָנְרוּפֶען „אַ מַשְׁקֶה פַאר קֶעכְנֶעס". אוֹיף אַ וַוייל הָאט עֶר זִיךְ בֶּעפְרַייט פוּן דֶער פִירְשְׁטִין אוּנ צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ דֶער שְׁוֶועסְטֶער.

— דוּ ווֵייסְט, סְ'אִיז זֶעהְר נַארִישׁ פוּן דַיין זַייט וָואס דוּ בִּיסְט יֶעצְט אַרוֹיסְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען גֶעגֶען דֶער מוּטֶער. מִיר אִיז אַלְץ אֵיינְס, אָבֶּער פְרֶעמְדֶע קָאנֶען דָאס בֶּעמֶערְקֶען — סְ'אִיז פְּרָאסְט אַ חֶרְפָּה פַאר לַייטֶען.

קַאמִילַלַא הָאט אִיהְם שַׁארְף אָנְגֶעקוּקְט מִיט אִיהְרֶע שְׁוַוארְצֶע אוֹיגֶען.

— אִיךְ בֶּעט דִיךְ זֶעהְר, קְרִיעךְ נִיט אִין פְרֶעמְדֶע גֶעשֶׁעפְטֶען.

הְיַאצִינְט הָאט זִיךְ אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען, פִיהלֶענְדִיג אַז דָא וֶועט בַּאלְד אוֹיסְבְּרֶעכֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער שְׁטוּרְם, אוּנ אִיז תֵּכֶף צוּרִיק אַוֶועק צוּ דֶער פִירְשְׁטִין, אַרַיינְגֶעפִיהרְט זִי אִין גְרוֹיסֶען שֶׁאנֶעם גַאסְט־צִימֶמֶער אוּנ גֶעווִיזֶען אַ נַייֶע קַארְטִינֶע, וָואס דֶער פָאטֶער הָאט גֶעסְטֶערְן גֶעקוֹיפְט. דֶעם גֶענֶערַאל הָאט עֶר אוֹיךְ אַרַיינְגֶערוּפֶען אוּנ דֶער הָאט מִיט זִיךְ מִיטְגֶעפִיהרְט דֶער מַאדַאם פָּאנְסֶעג.

דִי מוּטֶער מִיט דֶער טָאכְטֶער זַיינֶען גֶעבְּלִיעבֶּען אַלֵיין. חַוָה הָאט זִיךְ אַ צוּשְׁלָאגֶענֶע, אַ אָבְּגֶעשְׁוַואכְטֶע, אָנְגֶעשְׁפַּארְט צוּם קַיילֶעכְדִיגֶען טִישׁ — פוּן קְלֵיינְסְטֶען

עַגְמַת־נֶפֶשׁ פְּלֶעגְט זִי בְּלַייבֶּען אָהן כֹּחוֹת. אִיהְר הַארְץ אִיז גֶעוֶועזְן אַזוֹי וַוייךְ, אַז יֶעדֶע מִינוּט אִיז זִי גֶעוֶועזְן גְרֵייט אוֹיסְזֶעצֶען מִיט אַ גֶעוויין. פַאר וָואס הָאט דִי אֵייגֶענֶע טָאכְטֶער זִי אַזוֹי פַּיינְד? פַאר וָואס וִוילְל זִי אַזוֹי אוּנְעֶרְבַּארְמִיג פַארְשְׁטֶערֶען דִי פְרַייד פוּן אִיהְר לֶעצְטֶע לִיעבֶּע?

מֶעהְר טְרוֹיעֶרִיג ווִי אִין כַּעס הָאט זִי גֶעקוּקְט אוֹיף דֶער טָאכְטֶער אוּנ אִין קָאפּ אִיז אִיהְר פְּלוּצְלִינְג אַרַיין אַ נַארִישֶׁער גֶעדַאנְקֶען אָפְּשְׁטֶעלְלֶען קַאמִילְלֶען, וֶוען יֶענֶע הָאט גֶעוָואלְט אַרוֹיסְגֶעהן אִין גַאסְטְצִימְמֶער, אוּנ מַאכֶען אִיהְר אַ בֶּעמֶערְקוּנְג וֶוענֶען אִיהְר הַיינְטִיגֶען טוּאַלֶעט.

— אוּמְזָאנְסְט, מַיין אָרִימֶע, קְלֵיידְסְט דוּ דִיךְ שְׁטֶאנְדִיג ווִי אַ אַלְטֶע. דָאס פַּאסְט דִיר גָאר נִיט.

אִין דֶעם בְּלִיק פוּן אִיהְרֶע שֶׁאנֶע אוֹיגֶען אִיז קֶאנְטִיג גֶעוֶועזְן ווִי זִי פִיהְלְט מִיטְלַייד צוּ דֶער מַאוּסֶער מֵיידֶעל, וָואס בְּשׁוּם אוֹפֶן קֶאנֶען זִי זִיךְ נִיט גֶעוָואהְנֶען בֶּעטְרַאכְטֶען זִי פַאר אַ אֵייגֶען טָאכְטֶער. אִיז דֶען מֶעגְלִיךְ אַז זִי, דִי שֶׁאנֶע בֶּארָאנֶעסֶע, זָאל קֶאנֶען גֶעבּוֹירֶען אַזַא מַאוּסְקַייט מִיט אַ הָארְב, קְרוּמֶע לֶענְדֶען, לַאנְגֶע הֶאנְד מִיט אַ פְּרָאפִּיל פוּן אַ שְׁוַוארְצֶער צִיעג?

קַאמִילְלַא הָאט זִיךְ אוּמְגֶעדְרֶעהְט, גְלַייךְ ווִי עֶמִיצֶער וָואלְט אִיהְר אַ שְׁנִיטְ גֶעטְהוּן מִיט אַ בַּייטְשׁ אִיבֶּערְ'ן פָּנִים. זִי אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּ דֶער מוּטֶער.

— דוּ גֶעפִינְסְט אַז אִיךְ קְלֵייד מִיךְ מָאוּס... הָאסְטוּ גֶעבְּרוֹיכְט בֶּעצַייטֶענְס בֶּעשֶׁאפְטִיגֶען זִיךְ מִיט מִיר, וֶועהן אַז מַיינֶע קְלֵיידֶער זָאלֶען זַיין נָאךְ דַיין גֶעשְׁמַאק, אוֹיסְלֶערְנֶען מִיךְ דַיין קוּנְסְט צוּ זַיין שֶׁאן.

חַוָה הָאט שׁוֹין חֲרָטָה גֶעהַאט וָואס זִי הָאט אַרוֹיסְגֶעפָּאדֶערְט דִי טָאכְטֶער.

— גֶענוּג, עֶרְגֶער דִיךְ נִיט, שְׁוַוייג — מֶען קֶאן נָאךְ אוּנְז הֶערֶען... אִיךְ הָאבּ דִיךְ לִיעבּ גֶעהַאט...

קַאמִילְלַא הָאט זִי אִיבֶּערְגֶעשְׁלָאגֶען מִיט אַ בִּיטֶערֶען גֶעלֶעכְטֶער:

— אוֹי הָאסְטוּ מִיךְ לִיעבּ גֶעהַאט!... אָרִימֶע מוּטֶער, ס'אִיז נָאר צוּם לַאכֶען פוּן דַיינֶע ווֶערְטֶער. צוּ הָאסְט דוּ אִיבֶּערְהוֹיפְּט אִימֶעצֶען לִיעבּ גֶעהַאט אִין דַיין לֶעבֶּען? פַארְשְׁטֶעהסְט דוּ דֶענְן ווִי אַזוֹי מֶען דַארְף אַ קִינְד לִיעבּ הָאבֶּען? דוּ הָאסְט זִיךְ קֵיינְמָאל נִיט אִינְטֶערֶעסִירְט מִיט מִיר, הָאסְט זִיךְ גֶעשֶׁעמְט זָאגַאר מוֹדֶה זַיין אַז אִיךְ בִּין דַיין טָאכְטֶער. אֲפִילוּ יֶעצְט קוּקְסְט דוּ אוֹיף מִיר ווִי אוֹיף אַ פַּארְזָעהֶענִישׁ, קֶענְסְט מִיךְ נִיט אָנְקוּקֶען.

אוּנ עֶס הָאט זִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע שְׁטִילֶע סְצֶענֶע צְווִישֶׁען מוּטֶער אוּנ טָאכְטֶער. דִי לַאנְג אַיינְגֶעהַאלְטֶענֶע שִׂנְאָה, דֶער כַּעס הָאט אוֹיסְגֶעבְּרָאכֶען ווִי אַ שְׁטוּרְם־ווִינְד. פוּן קַאמִילְלַאס מוֹיל הָאט גֶעשִׁיטְט שְׁוֶועבֶעל אוּנ פַייעֶרִיגֶע קוֹילֶען.

— אִיךְ הֵייס דִיר דוּ זָאלְלְסְט שְׁוַוייגֶען, קַאמִילְלַא! אִיךְ קֶען נִיט לֵיידֶען ווִי דוּ רֶעדְסְט מִיט מִיר אִין אַזַא טָאן.

— אִיךְ קֶענְן נִיט שְׁוַוייגֶען קוֹים בֶּעלֵיידִיגְסְט דוּ מִיךְ. עֶס קֶאן זַיין אִיךְ בִּין

אומגערעכט וואס איך קלייד מיך ווי א אלטע, אבער א נ'אנדערער איז נאך טויזענד מאל מעהר אומגערעכט וואס ער קליידט זיך ווי א יונג מיידעלע... ווי א כלה...

— ווי א כלה? איך פארשטיי נים.

— דו פארשטעהסט זעהר גוט... דאך וואלסט דו בעדארפט וויסען, אז נים אללע האלטען מיך פאר אזא מאוסקייט ווי דו סטארעסט דיך מיר ארויסשטעללען...

— דו ביסט נים-שאן דאדורך וואס דו קאנגסט זיך נים קליידען ווי געהעריג. אט דאס אליין האב איך דיר געוואלט זאגען.

— איך קלייד מיך ווי מיר געפעללט, אונ וואהרשיינליך נים זעהר מאוס, ווייל מען ליעבט מיך ווי איך בין.

— ווירקליך, מען ליעבט דיך? טא זאל דיין ליעבהאבער זיך ערקלערען אונ חתונה האבען מיט דיר!

— געוויסס, געוויסס! אזוי וועט מאקי זיין. דו ווילסט דאך פטור ווערען פון מיר? אין גיבען וועסטו מיך שוין זעהען אונטער דער חופה.

זייער שטימע איז אימער העכער געווארען, אבוואהל זיי האבען זיך איינגעהאלטען אונ געסטארעט רעדען שטילל.

— די טאג וועט קומען ז ש ע ר א ר בעטען ביי איך מיין האנד.

חוה איז טוידט געבליעבען אונ אויסגעגלאצט א פאר אויגען, גלייך ווי זי בעגרייפט נים דער טאכטערס רייד.

— זשעראר... צו וועלכען צוועק זאגסט דו דאס מיר?

— ווייל זשעראר ליעבט מיך אונ וויל מיט מיר חתונה האבען... דו ברענגסט מיך ארויס פון געדולד, זאגסט שטאנדיג אז איך בין א העסליכע, בעגעהסט דיך מיט מיר ווי מיט א פארזעהעניש, וואס טויג נים קיינעם. מוז איך דאך זיך שיטצען, אויסווייזען דיר, אז נים אללע האבען דעם זעלבען געשמאק ווי דו...

אוויילע זיינען ביידע שטילל געווארען. דא איז שוין נים געווען קיין מוטטער מיט איהר טאכטער, נאר צוויי קאנקורענטקעס, וואס האבען פיינד איינע די אנדערע שנאת מות. חוה האט טיעף געאטהעמט, דאס הארץ האט איהר פארקלעמט פון גרוים צער. דאך האט זי זיך ארומגעקוקט, אויב עמיצער איז נים אריינגעקומען אין צימער. נאכדעם האט זי געזאגט מיט א פעסטער שטימע:

— דו קאנסט נים חתונה האבען מיט זשעראר ען.

— אונ וואורום קאנן איך נים חתונה האבען מיט זשעראר ען?

— ווייל איך וויל נים, ווייל דאס איז אונמעגליך.

— דאס איז נים די אורזאכע. זאג מיר די ריכטיגע אורזאכע.

— די אורזאכע איז ווייל די חתונה איז אונמעגליך. דאס איז אין גאנצען.

— ניין, נים דאס! אז דו צווינגסט מיך וועל איך דיר אליין זאגען די אורזאכע. דו ווילסט נים איך זאל חתונה האבען מיט זשעראר ען ווייל ער איז דיין לובאווניק.

דאס שאדט אבער גאר ניט. איך ווייס אלסדינג און וויל איהם פארט נעהמען פאר א מאנן.

מיט די פייערינע אויגען האט זי צוגעגעבען „מאקי דארום וויל איך איהם".

מיט א ווילדע שמחה האט זי זיך נוקם געווען אן דער מוטטער פאר אללע שמערצען וואס זי האט געהאט פון קינדוויים ביז היינט זעהענדיג ווי יענע איז שאן, אללע לויפען צו איהר, און זי איז מאום, קיינער וויל אויף איהר ניט אקוק געבען. יעצט טריאומפירט זי, יעצט נעהמט זי צו פון איהר דעם לעצטען געליעבטען!

— אה מרשעת! — האט חוה זיך אפגערופען מיט א פארקלעמטען הארצען — דו ווייסט אליין ניט וואס דו רעדסט און ווי דו פייניגסט מיך.

זי האט געמוזט שטילל ווערען און מאכען א פרעהליך פנים, ווייל פון דעם צווייטען צימער איז אריינגעלאפען די פירשטין ראזעמאנדא מיט א געשריי, אז מען רופט זי אראפ אונטען. באלד עפפענט מען דעם באזאר און די בעל־הבית'טע בעדארף זיצען ביים טיש פון איהר קלייטעל.

— גוט, איך געה באלד ארונטער — האט די באראנעססע געענטפערט און זיך אנגעשפארט אן טישעל, ווייל די האט מורא געהאט זי זאל ניט אומפאללען.

— האר — האט היאצינט געמורמעלט צו דער שוועסטער — ס'איז דאך אידיאטיש־נאריש אזוי זיך ארומדרייען און זידלען. בעססער געהט אראפ געשווינדער אונטען.

קאמיללא האט איהם מיט כעס אוועקגעיאגט:

— אוועק פון דאנען און געהם אללע אנדערע אויך צו. איהר האט ניט וואס צו ליעגען דא אונז אויפ'ן קארק.

היאצינט האט מיט פעראכטונג א בליק געטהון אויף דער מוטטער מיט דער שוועסטער, ווי א מענש וואס ווייס אלסדינג און פיעל זאכען געפאללען איהם ניט. ער האט אוועקגעפיהרט די געסט אונטען און די מוטטער מיט דער טאכטער האבען שוין געמיינט אז זיי זיינען אליין געבליעבען אין צימער, אבער פלוצלינג האבען זיי דערהערט פון דער נאהענט שטיממען פון מענשען — דאס האט געשמועסט דער בעראן מיט פאנסעגען. דער פאטער איז נאך אלץ געזעססען אין קאבינעט און געקאנט הערען יעדעס ווארט.

חוה האט געוואוסט אז דאס גלייכסטע וואלט געווען מאכען א סוף מיט דער סצענע. עס איז איהר אבער ניט מעגליך געווען איינצוהאלטען זיך נאך די ווערטער פון דער טאכטער, ווארטער וואס האבען זי בעליידיגט ווי א פאטש אין פנים.

— זשעראר קאנן מיט דיר ניט חתונה האבען, ער ליעבט דיך ניט.

— ער ליעבט מיך יא.

— דו מיינסט ער ליעבט דיך ווערענד ער איז נאר פריינדליך צו דיר, חייל ער האט א גוט הארץ און זעהט ווי דו ביסט איינזאם... ער ליעבט דיך אבער ניט.

—ער ליעבּט מיך יאָ... ער ליעבּט מיך ערשטענס ווייל איך בּין ניט קיין נאר, ווי אַ סך אַנדערע, און בּפרט ווייל איך בּין יונג.

דאָס איז געווען אַ נייער שׁטאָך דער מוטטער אין האַרצען.

—די יוגענד... אַך, זעהסט דו, אָרימע מוטטער, דו האָסט שוין גאר פּאַר־געסען וואס דאס איז... טאקי איך בּין ניט שׁאָן, דערפאר אָבּער בּין איך יונג. איך בּין פּריש, איך האָב לוטערע אויגען, העללע ליפּפּען. און האר האָב איך אַזעלכע געדיכטע, אַזעלכע לאַנגע, אַז זיי פּאַרדעקען מיך אין גאַנצען פון קאָפּ בּיז פיס. גענוג, מען קען ניט זיין מאוס אַז ס'איז דאַ די יוגענד. זעהסט דו, אָרימע מוטטער, ווען די יוגענד ווערט פערלאָרען, דאַמאָלס איז אַ שלעכטער עסק. וואס קומט אַרויס דערפון וואס די פרוי איז אַמאָל געווען שאָן? פון געוועזענער שאָנקייט בּלייבּט גאר נישט איבּער, נאר חורבות, חרפּה און עקעל...

זי האָט גערעדט מיט אַזאַ בּאַזקייט, מיט אַזאַ קוויטשיגען קול, אַז יעדעס וואָרט האָט געשטאָכען דער מוטטער אין האַרצען ווי אַ שׁפּיז. די אויגען פון דער אומגליקליכע פרוי זיינען פולל געוואָרען מיט טרערען. אַך! עס איז אַלזאָ אַ אמת, זי קאָנן ניט בּעשטעהן קעגען דער יוגענד. איהרע יסורים שטאַממען נאר דערפון וואָס זי ווערט אַלט, זי פיהלט אַז די ליעבּע ענטלויפט פון איהר, ווייל זי איז שוין אַ איבּערגעשטאַנענע פּרי וואָס איז אַראָפּגעפאַללען פון צווייגעל.

—זשעראַרס מוטטער וועט אויף קיין פאל ניט מסכּים זיין, ער זאל דיך נעהמען פאַר אַ ווייב.

—ער וועט זי איינרעדען, דאס איז שוין זיין זאַך... איך האָב נדן בּיז צוויי מיליאָן; מיט צוויי מיליאָן קאנן מען פיעל זאַכען צורעכט מאַכען.

— און דו ווילּסט איהם בּלאַמירען, ווילּסט אַללע זאָללען זאָגען אַז ער האָט מיט דיר חתונה צוליעב געלט?

— חלילה, צו וואָס? זשעראַר איז אַ ערענטליכער, אַ גוטער מענש. ער ליעבּט מיך און האָט חתונה נאר צוליעב מיר אַליין... אמת ער איז ניט רייך, ער האָט נאך קיין שטעללונג ניט און ער קענן ניט אַוועקמאַכען מיט דער האַנד אַ פרוי וואס אויסער געלט בּרענגט זי איהם אויך גליק... דו הערסט, מוטער, איך בּרענג איהם גליק, אמתען, פאללקאָממענעם, רוהיגען גליק...

זיי זיינען ווידער געשטאַנען איינע קעגען דער אַנדערע. די שאַנדליכע סצענע, וואס איז יעדע מינוט איבּערגעהאַקט געוואָרען דורך דעם געררודער אין די איבּעריגע צימערען, האָט געשיינט צו פאַרגראָסערן זיך מיט מעהר פרישקייט, ווייל קיין איינציגע פון זיי האָט ניט געוואָלט זיך אונטערגעבּען, אָבּוואָהל בּיידע האָבּען מורא געהאַט אַז אַ פרעמדער זאל ניט הערען ווי זיי קריגען זיך— ווייל אַללע טהירען זיינען געווען אָפפען אין דער גאַנצער בּרייט און יעדע מינוט האָבּען געקאַנט אַריינקומען די דיענער, אויסער וואָס בּאלד, אין צווייטען צימער, זיצט דאָך דער פּאָטער און מען הערט זיין פרעהליכע שטיממע.

— וָואס דְרֶעסְט דו אַ מֹחַ: לִיעבֶּע לִיעבֶּע! דָאס הָאסְט דו נָאר אויסְגֶעטְרַאכְט אַז עֶר לִיעבְּט דִיךְ. עֶר הָאט דִיר קֵיינְמָאל גָאר נִיט גֶעזָאגְט אַזָאלְכֶעס.

— צְוַואנְצִיג מָאל הָאט עֶר מִיר דָאס אִיבֶּערְגֶעחָזֶרְט, עֶר זָאגְט דָאס מִיר יֶעדֶעס מָאל וֶוען מִיר בְּלַייבֶּען אַלֵיין.

— יָא, עֶר זָאגְט עֶס דִיר ווִי צוּ אַ קְלֵיינֶער מֵיידֶעלֶע וָואס מֶען ווִילל מִיט אִיהר טְרַייבֶּען קַאטָאוֶועס. אָבֶּער עֶר הָאט קֵיינְמָאל נִיט גֶעזָאגְט אַז עֶר ווִיל חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט דִיר.

— גֶעזָאגְט, גֶעזָאגְט עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג, צוּם לֶעצְטֶען מָאל וֶוען מִיר הָאבֶּען אוּנְז גֶעזֶעהְן. בַּיי אוּנְז אִיז שׁוֹין אַלְסְדִינְג אָפְּגֶערֶעדְט, אִיךְ וַוארְט נָאר עֶר זָאל פוּעל'ן בַּיי זַיין מוּטְטֶער אוּנ אַ לְיַאדֶע טָאג וֶועט עֶר קוּמֶען בֶּעטֶען מַיין הַאנְד...

— לִיעגֶען, כָּזָב וָשֶׁקֶר! דוּ אוּנְגְלִיקְלִיכֶע! דוּ ווִילְסְט מִיר עֶקְסְטְרַא קְרֶענְקוּנְג מַאכֶען זָאגְסְטוּ לִיעגֶען;

אִיהרֶע אַלֶלֶע וֶועהְטָאגֶען הָאבֶּען זִיךְ אַרוֹיסְגֶעגָאסֶען מִיט דֶעם גֶעשְׁרַיי. זִי הָאט גָאר פַארְגֶעסֶען אַז זִי אִיז אַ מוּטְטֶער אוּנ רֶעדְט מִיט אִיהר אֵייגֶען קִינְד. ס'אִיז נָאר גֶעבְּלִיעבֶּען אַ אַיינְגֶעלִיעבְּטֶע פְרוֹיֶענְצִימֶער, וָואס אִיהר קָאנְקוּרֶענְטְקֶע בֶּעלַיידִיגְט זִי אוּנ בְּרֶענְגְט אִין דֶער גְרֶעסְטֶער פֶערְצְווַייפְלוּנְג.

— עֶר לִיעבְּט נָאר מִיךְ אוּנ גִיט קֵיין אַנְדֶערֶע! דָאס לֶעצְטֶע מָאל הָאט עֶר מִיר גֶעשְׁוָוארֶען, דוּ הֶערְסְט? גֶעשְׁוָוארֶען מִיט זַיין הָאנֶער אַז עֶר לִיעבְּט דִיךְ נִיט אוּנ וֶועט קֵיינְמָאל מִיט דִיר נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען.

קַאמִילְלַא הָאט בֶּאז גֶעלַאכְט אוּנ גֶעזָאגְט מִיט אַ גֶעמַאכְטֶען רַחֲמָנוּת קוֹל:

— אַךְ, אָרִימֶע מוּטְטֶער, עֶס טְהוּט מִיר ווִירְקְלִיךְ זֶעהְר לֵייד אוֹיף דִיר! דוּ בִּיסְט נָאךְ גָאר אַ קִינְד. אֵייגֶענְטְלִיךְ וָואלְסְטוּ דָאךְ שׁוֹין בֶּעדַארְפְט זַיין אַ גֶענִיטְטֶע אוּנ דָאךְ גְלוֹיבְּסְט דוּ נָאךְ אִין דִי שְׁבוּעוֹת פוּן דִי מַאנְסְפֶּערְשׁוֹינֶען. זְשֶׁעַראר הָאט אַ וֵוייךְ הַארְץ אוּנ אִיז אַבִּיסֶעל אַ שְׁרֶעקֶעדִיגֶער, דַארוּם שְׁוֶוערְט עֶר דִיר אוֹיף אַלְץ אִין דֶער וֶועלְט אַבִּי דוּ זָאלְסְט הָאבֶּען נַחַת...

— לִיגֶען, כָּזָב וְשֶׁקֶר!

— גֶענוּג, בֶּערֶעכֶען אַלֵיין... אַז עֶר הָאט אוֹיפְגֶעהֶערְט גֶעהְן אַהֶער אוּנ אֲפִילוּ הַיינְט צוּ פְרִיהשְׁטִיק נִיט גֶעוָואלְט קוּמֶען, אִיז דָאךְ דֶער בֶּעסְטֶער סִימָן אַז דוּ בִּיסְט אִיהם שׁוֹין דֶערְעסֶען גֶעוָוארֶען צוּם טוֹידְט. מֶען וַוארְפְט דִיךְ אַוֶועק, אָרִימֶע מוּטְטֶער, דוּ בֶּעדַארְפְסְט דִיר דָאס אַרַיינְשְׁלָאגֶען אִין מוֹחַ. עֶר אִיז נָאךְ אַלְץ זֶעהר הֶעפְלִיךְ אוּנ פְרַיינְדְלִיךְ, וַוייל עֶר אִיז גוּט עֶרְצוֹיגֶען אוּנ קֶען נִיט מִיט אַ מָאל אִיבֶּערְרַייסֶען. ס'אִיז אִיהם פְרָאסְט אַ רַחֲמָנוּת אוֹיף דִיר.

— לִיגֶען, לִיגֶען!

— אַדְרַבָּא, רֶעד מִיט אִיהם אַלֵיין, ווִי אַ מוּטְטֶער. עֶרְקְלֶער זִיךְ אָפֶּען מִיט אִיהם, פְרֶעג אִין גוּטֶען — מוֹטְה וָואס הָאט עֶר בְּדֵעָה צוּ טְהוּן? אויב דוּ לִיעבְּסְט אִיהם בְּרוֹיכְסְט דוּ, צוּלִיעבּ זַיין אֵייגֶענֶער טוֹבָה, אִיהם אַוֶועקְגֶעבֶּען מִיר. לָאז

איהם פְרַיי, דו זֶעהסְט דָאךְ אַז עֶר לֶיעבְּט נָאר מִיךְ אַלֵיין און נִיט קֵיין אַנְדֶערֶע.

— דו זָאגְסְט לִיגֶען, לִיגֶען! שְׁלֶעכְטֶע מֵיידֶעל, דו פַּיינִיגְסְט מִיךְ, ווִילְלְסְט מַיין טוידט!

זִי הָאט זִיךְ פְּלוּצְלִינְג דֶערְמָאנְט אַז זִי אִיז דָאךְ דִי מוּטְטֶער און הָאט דָאס דֶעבְּט צוּ בֶּעשְׁטְרָאפְפֶען דִי טָאכְטֶער דִי חֲצוּפָה. נִיט גֶעפִינְגֶענְדִיג אוּנְטֶער דֶער הַאנְד אַ פַּאלְקֶע הָאט זִי פוּן קָארְב גֶעלֶע שְׁמֶעקֶעדִיגֶע רוֹיזֶען אַרויסגֶערִיסֶען עֶטְלִיכֶע בְּלוּמֶען מִיט דִי שְׁטֶעכֶעדִיגֶע לַאנְגֶע שְׁטֶענְגְלִיךְ און מִיט אַללֶע כֹּחות אַ שְׁנִיטְט גֶעגֶעבֶּען קַאמִילְלַאן אִין פָּנִים.

אַ קְלֵיינֶער טְרָאפֶּען בְּלוּט אִיז אַרויסגֶעטְרָאטְטֶען אויף קַאמִילְלַאס שְׁלֵייף נֶעבֶּען לִינְקֶען אויג. זִי אִיז אִין גַאנְצֶען רויט גֶעוָוארֶען און אויסֶער-זִיךְ פוּן שְׁרֶעקְלִיכֶען כַּעס אַוָוארְף גֶעטְהוּן צוּ דֶער מוּטְטֶער מִיט אַ אויסְגֶעשְׁטְרֶעקְטֶע הַאנְד, גְרֵייט צוּ אָפְּגֶעבֶּען דֶעם קְלַאפּ.

— הִיטְט אַייךְ, מוּטְטֶער! אִיךְ שְׁוֶוער אַז אִיךְ וֶועל אַייךְ בְּרֶעכֶען דִי בֵּיינֶער ווִי דֶער גֶעמֵיינְסְטֶער בֶּעשָׂאפְנִישׁ. נֶעהְמְט אַייךְ גוּט אִין קָאפּ אַרֵיין אַז אִיךְ ווִילל זְשֶׁערְאַר'ן, וֶועל חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט זְשֶׁערְאַר'ן, וֶועל אִיהם אָפְּנֶעהֶעמֶען פוּן אַייךְ עֶס מֶאג זַיין מִיט'ן גְרֶעסְטֶען סְקַאנְדַאל אויב אִיהר וֶועט מִיר אִיהם נִיט אָפְּגֶעבֶּען מִיט'ן גוּטֶען ווִילְלֶען.

חַוָה אִיז אַנִיעדֶערְגֶעפַאלְלֶען אויפְ'ן שְׁטוּהל אַ דֶערְשְׁלָאגֶענֶע, אַ צוּבְּרָאכֶענֶע. עֶס אִיז אַ וַוייְלֶע שְׁטִילל גֶעוָוארֶען, נָאר פוּן צְוֵוייטֶען צִימְמֶער הָאט זִיךְ גֶעהָארְט דִיוִוילְיַארְס פְּרֶעהלִיכֶע שְׁטִימְמֶע.

דִי מוּטְטֶער הָאט זִיךְ שְׁטִילל פַאנַאנְדֶערְגֶעוֵויינְט. דֶערְוַוייל אִיז דֶער זוּהְן, הַיַאצִינְט, אַרַיינְגֶעלָאפֶען אִין דֶעם קְלֵיינֶעם גַאסְט-צִימְמֶער. דֶערְזֶעהֶענְדִיג בֵּיידֶע פְרוֹיעֶן הָאט עֶר מִיט פֶּערְאַכְטוּנְג אַ צִיה גֶעגֶעבֶּען מִיט דִי פְּלֵייצֶעס.

— נוּ, אָט הָאט אִיהר! זִיךְ דֶערְוַוארְט. יֶעצְט זַייט אִיהר שׁוין צוּפְרִידֶען וָואס הָאבּ אִיךְ אַייךְ גֶעזָאגְט?... בֶּעדַארְפְט פְרִיהֶער אַרָאפְּגֶעהן אוּנְטֶען. אַללֶע פְרָאגֶען שׁוין אויף אַייךְ. פֶּע, נַארִישׁ! אִיךְ בִּין גֶעקוּמֶען אַייךְ בְּרֶענְגֶען.

עֶס קָאן זַיין אַז דִי פְרוֹיעֶן וָואלְטֶען יֶעצְט אוֹיךְ נִיט גֶעגַאנְגֶען מִיט אִיהם — בֵּיידֶע הָאבֶּען נָאךְ גֶעצִיטֶערְט פוּן כַּעס, בֵּיידֶע הָאבֶּען גֶעשְׁפִּירְט אַז זֵיי בֶּעדַארְפֶען נָאךְ בֶּעלֵיידִיגֶען און קְרֶענְקֶען אֵיינֶע דִי אַנְדֶערֶע, אָבֶּער פוּן קַאבִּינֶעט אִיז פּוּנְקְט אַרַיינְגֶעקוּמֶען דִיוִוילְיַאר מִיט פְּאנְסֶעגֶען, וֶועלְכֶע הָאבּ שׁוין אויסְגֶערוֹיכֶערְט זַייעֶרֶע צִיגַארֶען און גֶעוָואלְט אַרָאפְּגֶעהן צוּם בַּאזַאר. חַוָה הָאט גֶעמוּזְט זִיךְ אוֹיפְהוֹיבֶּען און בִּגְנֵבָה אויסְווִישֶׁען דִי אויגֶען; קַאמִילְלַא אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם שְׁפִּיגֶעל און צוּרֶעכְט גֶעמַאכְט דִי הָאר און מִיט'ן שְׁפִּיצְ טִיכֶעל אויסְגֶעווִישְׁט דָאס טְרָאפְּפֶעלֶע בְּלוּט פוּן אִיהר שְׁלֵייף.

אוּנְטֶען אִין דִי דְרַיי גְרויסֶע, מִיט בְּלוּמֶען און טַייֶערֶע קָאבְּרַאצֶען בֶּעפּוּצְטֶע סַאלָאנֶען אִין שׁוין גֶעוֶוען אַ גְרויסֶער עוֹלָם. אויף דִי טִישְׁלֶעךְ זַיינֶען גֶעלֶעגֶען

פֶערְשִׁיעדֶענֶע סְחוֹרוֹת, טויזֶענְדֶער חֲפֵצִים. דָא הָאט יֶעדֶער גֶעקָאנְט קויפֶען וָואס זַיין הַארְץ בֶּעגֶעהרְט: בִּילְדֶער אוּנ שְׁקִיצֶען פוּן בֶּערִיהמְטֶע מַאלֶער אָדֶער שַׁקָארְפֶּעטְקֶעס אוּנ קֶאטְלִיךְ. דָאס אַללֶעס הָאט גֶעצויגֶען צוּ זִיךְ דֶעם פּוּבְּלִיקוּם. אויסֶער דֶעם בּוּפֶעט וואו שֶׁאנֶע וַוייסֶע הֶאנְדְטְלִיךְ הָאבֶען גֶעגָאסֶען שַׁאמְפַּאנְיֶער וַויין אוּנ אויסֶער דִי צְוַויי לָאטֶערֶיען מִיט דֶער עֶנְגְלִישֶׁער פּוּהְר'ל אַיינְגֶעשְׁפַּאנְט אִין לֶעבֶּעדִיגֶע קְלֵיינֶע פֶּערְדְלִיךְ. דִי בִּילֶעטֶען צוּ דֶער לָאטֶערֵיי אוּנ דִי פֶערְדְלִיךְ הָאבֶּען פַארְקויפְט דִי שֶׁאנְסְטֶע מֵידְלִיךְ. בֶּעזָאנְדֶערְס אָבֶּער אִיז דֶער בַּאזַאר זֶעהר גֶערָאטֶען וַוייל אַללֶע הָאבֶען דָאךְ גֶעמוּזְט דוּרְכְפָאהרֶען דֶעם טויֶער וואו פַאר עֶטְלִיכֶע וָואכֶען הָאט אויסְגֶעשְׁאסֶען דִי בָּאמְבֶּע. דִי וֶוענְט מִיט'ן סוּפִּיט זַיינֶען שׁוין גֶעוֶוען רֶעפֶּערִירְט אָבֶער נָאךְ נִיט אָבְּגֶעשְׁמִירְט מִיט פַארְבּ אוּנ ס'זַיינֶען נָאךְ קֶאנְטִיג גֶעוֶוען דִי שְׁפַּארֶעס מִיט דִי לֶעכֶער. פוּן אַללֶע קַארֶעטֶעס הָאבֶּען זִיךְ אַרויסגֶעשְׁטֶעקְט נַייגֶעריגֶע קֶאפְּלִיךְ פוּן דִי רַייכֶע דַאמֶען, וָואס הָאבֶּען מִיט שְׁרֶעק אוּנ עֶנְטְצִיקוּנְג בֶּעטְרַאכְט דֶעם טויֶער. אַריינְגֶעהֶענְדִיג אִין זַאל הָאבֶּען אַללֶע נוּר גֶערֶעדְט וֶועגֶען אֵיין זַאךְ.

— אַךְ, טְהַייֶערִינְקֶע, הָאט אִיהר גֶעזֶעהן וִוי שְׁרֶעקְלִיךְ דִי שְׁפַּארֶעס זַיינֶען? דָאס גַאנְצֶע הויז הָאט גֶעקֶאנְט אַיינְפַאללֶען. דָאס עֶרְגְסְטֶע אִיז וָואס יֶעדֶען טָאג קֶאנְן דָאס נָאךְ אַמָאל טְרֶעפֶּען. מֶען דַארְף וִוירְקְלִיךְ זַיין זֶעהר דְרַייסְט, חְרַאבְּרֶע, קוּמֶען צוּפָאהרֶען אַהֶער. אָבֶּער דֶער בַּאזַאר גֶעהט דָאךְ אויף אַזַא עֶדְלֶער וָואהלְטְהַאט: צוּבּויֶען אַ נַייֶע אָפִּיצִינֶע אִין פְּרִיוּט. אויסֶער דֶעם, לָאזֶען דִי פָּאדְלֶעצֶעס זֶעהן אַז מִיר הָאבֶּען גָאר קֵיין מוֹרָא נִיט.

וֶוען דִי בַּארָאנֶעססֶע חַוָה אִיז אַרוּנטֶערְגֶעקוּמֶען פַארְגֶעהֶטֶען מִיט דֶער טָאכְטֶער זַייעֶרֶע אֶרְטֶער בַּיי דִי טִישְׁלֶעךְ, הָאט דָאס פּוּבְּלִיקוּם שׁוין גֶעשְׁמַאק גֶעקויפְט. דִי פִּירְשְׁטִין רָאזֶעמָאנְדָא הָאט אַרויסגֶעוִויזֶען זֶעלְטֶענֶע בְּרִיָהשְׁקֵייט צוּ אַרויסצִיהֶען גֶעלְט פוּן דִי קויפֶערְס. זִי הָאט זַיי פְּרָאסְט בֶּעגַנְבָהט אוּנ בֶּערִיסֶען גָאר אָהן שׁוּם חֶרְפָּה.

— אָה, עֶנְדְלִיךְ זַייט אִיהר אויךְ דָא! — הָאט זִי אויסגֶעשְׁרִיעֶן — הִיטְט אַייךְ פַאר אַ גַאנְצֶע בַּאנְדֶע קויפֶערְקֶעס, וָואס זַיינֶען גֶעקוּמֶען הַאנְדְלֶען דָא מְצִיאוֹת. אִיךְ קֶענְן זַיי. זַיי וַוארְטֶען נָאר אויף אַ גוּטֶע גֶעלֶעגֶנְהַייט, קֶעהרֶען אִיבֶּער דָאס גַאנְצֶע קְרֶעמִיל מִיט דִי פִּיסֶס אַרוּיף, אוּנ אַז אִיהר בְּלַייבְּט שׁוין אָהן אַ קָאפּ פוּן זַיי, קויפֶען זַיי עֶרְשְׁט בִּילִּיגֶער וִוי אִין מַאגַאזִין. מִיךְ וֶועלֶען זַיי אָבֶּער נִיט אָפְּנַארֶען!

חַוָה אִיז קֵיינְמָאל נִיט גֶעוֶוען קֵיין גוּטֶע פֶּערְקויפֶערְקֶע, בִּפְרַט יֶעצְט. זִי הָאט גֶעמַאכְט אַ פְרֶעהלִיךְ פָּנִים אוּנ מִיט אַ פַאלְשֶׁען שְׁמֵייכֶעלֶע גֶעוִויזֶען קַאמִילֶען וָואס זִי הָאט צוּ טְהוּן, אוּנ דִי הָאט אִיהר אויסגֶעהֶערְט מִכְּלוֹמֶרְשְׁט מִיט גְרוֹיס רֶעסְפֶּעקְט וִוי אַ גוּטֶע טָאכְטֶער. דִי אוּמְגְלִיקְלִיכֶע פְרוֹי אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען אָהן כֹּחוֹת פוּן גְרוֹיס גְרִיזָאטֶע אוּנ הַארְצְוֵוייטָאג אוּנ אִיהר הָאט גֶעמוּטְשֶׁעט דֶער גֶעדַאנְקֶען אַז זִי וֶועט

מוזען זיצען דא פאר'ן גאנצען עולם ביז זיבען א זייגער אין אָוועגד אונ פייניגען זיך אָהן די מינדסטע האפפנונג עס זאל איהר לייכטער ווערען. דארום איז פאר איהר געווען א גאנצע שמחה ווען זי האט דערזעהען דעם גייסטליכען פיער פראמאן זיצט אויף דעם מיט רויטען אטלאס בעדעקטען ביינקעל געבען איהר טישעל אונ ווארט אויף איהר. חוה האט קיין כח ניט געהאט שטעהן אויף די פיס אונ האט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם;

— אך, העדר גייסטליכער, איהר האט ערהאלטען מיין בריעף אונ זייט געקומען... איך מוז אייך אנזאגען א אנגענעהמע נייעס: איך האב דורכאויס געוואלט שאפפען אייך דאס פערגניגען איהר זאלט אליין אנזאגען די גוטע בשורה אייער לאוויאזון, פאר וועלכען איהר האט אונז אזוי שטארק געבעטען... יעצט זיינען שוין אללע פארמאלנאסטען געמאכט, איהר קאננט איהם זאגאר מארגען ברענגען אין פריוט.

פיער האט א פערוואונדערטער געקוקט אויף דער באראנעססע.

— לאוויאזון?... ער איז דאך שוין געשטארבען!

די באראנעססע האט זיך אויך פערוואונדערט.

— וואס הייסט? געשטארבען? אונ איהר האט מיר גאר ניט געזאגט. אהא, ווען איהר זאללט וויסען וויפיעל קלאפאט אונ ארבייט דאס האט געקאסט, וויפיעל פאפיער ס'איז פארשריבען געווארען! איהר ווייסט געוויס אז ער איז געשטארבען?

— א יא, ער איז געוויס געשטארבען, שוין מעהר ווי א מאנאט.

— שוין מעהר ווי א מאנאט? ווי אזוי האבען מיר דאס געקאננט וויסען אז איהר האט זיך גאר ניט געוויזען, גלייך ווי אין וואסער אריין! אך מיין גאטט! ווי פארדראססיג וואס ער איז געשטארבען. מיר וועלען מוזען צוריק ווידער איבעראנייעס אלסדינג איבערמאכען.

— ער איז געשטארבען, מאדאם. איך האב טאקי בעדארפט אייך צו וויסען געבען, אמת, אבער ס'איז שוין פארפאללען: געשטארבען — אונ גענוג!

דאס ווארט „געשטארבען" אונ די גאנצע געשיכטע מיט'ן מת פאר וועלכען זי האט געקלאפאטשעט א גאנצען מאנאט, האבען אויף איהר געמאכט א שרעקליכען איינדרוק, א שוידער איז אריבער אין איהרע גלידער: איהר האט געדאכט אז זי פיהלט שוין דעם קאלטען קבר אין וועלכען איהר לעצטע ליעבע ווערט יעצט בעגראבען... פיער האט א ביטטערען שמייכעל געגעבען: וואס איז דאס פאר א קלאגעדיגע בארמהערציגקייט וואס קומט העלפען דאמאלס ווען דער נויטבעדירפטיגער ליעגט שוין אין דער ערד!

דער סליעדאוואטעל א מ א ד י א איז אריינגעקומען אונ די באראנעססע איז אויפגעשטאנען געהן איהם אנטקעגען. ער האט זעהר קיין צייט ניט געהאט אונ איז נאר געקומען אויף א וויילע אויפ'ן באזאר, קויפען עפעס א קליינינקייט אונ באלד צוריק געהן אין סוד. אבער דער קליינער מ א ס ס א, רעפארטער פון „גלאב"

דערזעהענדיג דעם סלעדאוואטעל, איז ער צו־ איהם צוגעפאללען ווי א היים־הונגעריגער, אויספרעגען וואס הערט זיך עפעס ניעס. וואס איז מיט סאלוואן דעם מעכאניק, וועלכען מען איז חושד אז ער האט אונטערגעלעגט די באמבע אין טויער פון דיוויליארס פאלאץ. ארום דעם סלעדאוואטעל האבען זיך באלד ארומגעשטעלט א גאנצע מחנה שאנע דאמען, וואס האבען געבראכט פון נייגיער הארען די מארדערישע געשיכטע.

ענדליך האט זיך דער סלעדאוואטעל ארויסגעריסען פון זיי, איז צוגעלאפען צו דער פירשטין ראזעמאנדא, געקויפט פאר צוואנציג פראנק א פאפיראסניצע וואס איז מעהר ניט ווערט געוועזען ווי דרייסיג סו, אונ איז אוועקגעלאפען.

דערזעהענדיג פיער'ן איז דער קליינער מאססא צוגעגאנגען איהם גריסען.

— ניט וואהר, הערר גייסטליכער, סאלוואא איז שוין יעצט גאנץ ווייט אויב ער האט נור גוטע פיסס... איך לאך שטאנדיג פון דער פאליציע.

ראזעמאנדא איז צוגעגאנגען מיט היאצינטען צו איהם.

— ה' מאססא, איהר געהט דאך אומעדום, זייט איהר אלזא אונזער דיין: זאגט מיר, וואס איז דאס פאר א קאבינעט פון שרעקליכע זאכען אין א קאבאק אויף מאנמארטר, וואו לעגרא זינגט זיינע „בלומען פון גאססען ברוק"?

— א, זעהר א ליעב ארט, מאדאם — איך וואלט אפילו קיין זשאנדארם אהין ניט אריינגעלאזט.

— איהר מאכט חוזק אונ דאס איז זעהר א ערנסטע זאך. ניט וואהר, אהין קענען געהן א ארענטליכע פרוי ווען א קאוואליער געהט מיט איהר?

אונ נאך עהדער מאססא האט צייט געהאט ענטפערן האט זי זיך געווענדעט צו היאצינטען:

— אהא, איהר זעהט, מאסיו מאססא פראטעסטירט ניט. איהר וועט מיך פיהרען אהין נאך היינט אין אווענד. גיט מיר אייער ווארט, גיט אייער ווארט;

זי איז ענטלאפען פארקויפען פאר צעהן פראנק א בריוועלע שפילקעס א נ'אלטער דאמע.

— א וואהרע אידיאטקע מיט איהר „שרעקליכען קאבינעט" — האט היאצינט זיך אפגערופען מיט זיין מיעדער שטיממע.

מאססא האט א ציה געגעבען די פלייצעס מיט א מינע פון א פילאזאף. מילא, א קינד זוכט שפיעלכלעך... נאכדעם, ווען היאצינט איז אוועקגעגאנגען, האט מאססא זיך געווענדעט צום גייסטליכען:

— זעהט נאר, אט איז דאך דוטיל. וואס האט סאניע געפלוידערט אז היינט וועט דוטיל נעכטיגען אין אסטראג?

דוטיל האט ווירקליך פרעהליך זיך דורכגעשטופט צווישען פובליקום אונ געלאפפען צו דיוויליאר מיט פאנסעג, וועלכע האבען נאך אלץ געפיהרט א שמועס, שטעהענדיג נעבען דער באראנעססעס טישעל, נאך פון דער ווייטענס האט ער

געוויזען מיט דער האנד אז די שליחות איז איהם געראטען. די שליחות איז טאקי ניט געוועזן קיין לייכטע. עס איז געגאנגען אום דעם, מען זאל געשווינדער איינלאדען סילוויאנען אין טהעאטער „פראנצאזישע קאמעדיע”. איהר איז איינגעפאללען, אז דער באראן זאלל בעשטעללען א מיטטאג אין „ענגלישען קאוועהויז” אונ זאל צום מיטטאג איינלאדען זי, סילוויאנען, צוזאממען מיט א בעריהמטען קריטיקער. זי איז געוועזן זיכער, אז קוים וועט זי זיך בעקענגען מיט'ן קריטיקער, וואס האט א שטארקע דעה אין טהעאטער, וועט ער באלד פועלן ביי דער דירעקציע מען זאל זי איינלאדען דארט שפיעלען. ווי פועלט מען אבער ביי דעם קריטיקער קומען אויפ'ן מיטטאג? ער האט א שם פאר א הארטען אונ שטרענגען מענשען וואס לאזט זיך ניט לייכט ביינען. דוטיל האט דאס איבערגענומען אויסצופיהרען. אנפאנגס איז איהם ניט געראטען; ער האט געמוזט אנווענדען פערשיעדענע המצאות, קונצען, ביז ענדליך האט ער אויסגעפיהרט אונ ער לייכט יעצט פון גרויס שמחה.

— היינט אין אווענד, האלב אכט, טהייערער באראן. צום טייוועל, דאס איז אנגעקומען נאך שווערער ווי דורכפיהרען אין פארלאמענט די הלואה פון די אקציעס.

דער צופריעדענער באראן האט איהם געדריקט די האנד אונ געדאנקט. נאכדעם האט ער זיך געווענדעט צו פאנסעגען אונ געזאגט:

— ניט וואהר, איהר וועט אויך זיין אויפ'ן מיטטאג. דאס איז דורכאויס נאטהיג. סילוויאנא בעדארף זיך געפינען אין א ערנסטע געזעללשאפט. דוטיל וועט פארשטעללען דעם פארלאמענט, איהר — די ליטעראטור אונ איך — די פינאנסען־וועלט...

רעדענדיג האט ער בעמערקט זשעראר'ן ווי ער שטופט זיך פארזיכטיג צווישען די דאמען־קליידער. דער באראן האט איהם א ווינק געגעבען מיט דער האנד.

— זשעראר, מיין ליעבער פריינד, איהר מוזט מיר טהון א געפעללינגקייט.

אונ ער האט איהם ערצעהלט וועגען היינטיגען מיטטאג צוזאממען מיט'ן בעריהמטען קריטיקער אונ צוגעגעבען, אז אללע סילוויאנעס גוטע פריינד ברויכען זיין נעבען איהר ווען איהר שיקזאל ווערט בעשטיממט.

— איך קאן ניט — האט דער יונגער מאנן געזאגט א צומישטער — איך עס מיטטאג מיט דער מוטטער וואס איז פון אין דער פריה ניט ביים בעסטען געזונד.

— אייער מוטטער איז גענוג קלוג אונ פארשטעהט אז אין לעבען טרעפפען וויכטיגע אויסנאהמען. געהט אהיים אונ טראכט אויס עפעס א תירוץ. זאגט אז עס האנדעלט זיך אום דעם גאנצען גליק פון א גוטען פריינד.

זשעראר איז געוועזן אין פערלעגענהייט.

— מיט איין ווארט, בעסטער פריינד, איך קאן מיך פראסט ניט בעגעהן אהן אייך. איך ברויך צו האבען א מענשען פון דער העכערער קלאססע, פון די אריסטאקראטיע. איהר ווייסט דאך אז אין טהעאטער־זאכען האט די העכערע קלאססע

אַגרויסע בעדייטונג...

זשעראר האט פאַרשפּראָכען זיין אויפ'ן מיטאָג. נאָכדעם האָט ער גענומען רעדען מיט'ן פעטער, געגעראַל בעזאַנגע, וועלכער האָט זיך דאָ, צווישען די דאַמען, געפיהלט ווי אַ פיש אין וואַססער. דאַנקענדיג דער מאַדאַם פאַנסעג פאַר וואָס זי האָט אַזוי רוהיג אויסגעהערט זיינע לאַנגע מעשיות, האָט ער איהר געקויפט פאַר הונדערט פראַנק אַ האַנד־שריפט פון דעם בישאָף מאַרטא, נאָכדעם איז ער פאַר־שוואונדען געוואָרען צווישען די שאָנע מיידליך. יעצט איז ער צוריקגעקומען מיט פוללע האַנד לאָטעריע־בילעטען.

— אַך, מיין טהייערער — האָט ער געזאָגט דערזעהענדיג זשעראַרן — איך ראַטה דיר ניט געהן צו די פּרייליינס. דעם לעצטען גראָשען וועסטו זיי אַוועקגעבען. יאָ, מאַדמואַזעל קאַמיללאַ רופט דיך.

קאַמיללאַ האָט ווירקליך נאָך פון דער וויטענס געשמייכעלט צו איהם. זייערע אויגען האָבען זיך בעגעגענט און ער האָט געמוזט צוגעהן צו איהר, אָבוואָהל ער האָט געפיהלט ווי די באַראָנעססע קוקט אויף איהם מיט געבעט און פערצווייפלונג; קאַמיללאַ האָט געזעהן אַז די מוטטער געהמט פון זיי קיין אויג ניט אַראָפּ, האָט זי גענומען אָנשטופּען זשעראַר'ן פוללע טאַשען מיט פערשיעדענע חפצים, אַנדערע שפּילכליך געשטופּט איהם אין די האַנד און דערביי זיי לייכט געדריקט און פראָהליך גליקליך געלאַכט מיט אַזאַ פרישען קלינגענדיגען קול אַז דער מוטטער האָט גע־שניטטען ביים האַרצען.

חוה איז אויפגעשפּרונגען און געוואָלט זיך אַריינמישען, צושיירען די יונגע לייט, נאָר פּ'ער האָט זי אָפּגעשטעללט — איהם איז אַרויף אין קאָפּ אַ פרישער געדאַנקען, וועלכען ער האָט געוואָלט זאָגען חוה'ן עהדער ער געהט אַוועק פון באַזאַר.

— באַראָנעססע, ווי באַלד לאַוויאַו איז געשטאָרבען און בעדאַרף שוין ניט דאָס פריישע בעטטיל, בעט איך אייך, גיט זי קיינעם ניט אָפּ עהדער איך וועל מיך זעהען מיט אונזער געעהרטען גייסטליכען ראַז. היינט אין אָווענד וועל איך זיין ביי איהם; ער האָט שטענדיג גענוג אָרימע לייט און וועט זיין גליקליך אַריינגעבען אין אייער פריוט איינעם פון זיי.

— געוויסס — האָט די באַראָנעססע געשטאַמעלט — איך וועל זעהר צופריעדען זיין. אויב איהר ווילט קענן איך וואַרטען אַביסעל... אויסגעצייכענט, וואהל, העררגייסטליכער.

זי האָט געציטטערט אין גאַנצען לייב און אַליין ניט געוואוסט וואָס זי רעדט. זי האָט אַוועקגעוואָרפען דעם גייסטליכען און אפילו ניט בעמערקט צו ער איז נאָך געבליבען אויפ'ן באַזאַר אָדער אַוועקגעגאַנגען. זשעראַר האָט ניט געקאָנט צוזעהן איהר רחמנות'דיגען בליק און האָט זיך אַרויסגעריסען פון קאַמיללאַס האַנד.

– וואָרום זעהט מען אייך אַזוי זעלטען, ליעבער פריינד? — האָט זי געזאָגט הויך, מיט אַ שמייכעל — איהר ווייזט זיך גאָר ניט פאר די אויגען!

— איך בין געווען ניט מיט אַללעמען — האָט ער געענטפערט מיט אַ ליעבע מינע — יאָ, ווירקליך, ניט מיט אַללעמען.

די איבערגעשראָקענע באַראָנעססע האָט אויף איהם געקוקט מיט הייסע צאַרטליכקייט ווי אַ געטרייע מוטטער. אויף זיין שאָן געזיכט איז טאַקי קאָנטיג געווען אַז ער ליידט, ער האָט עגמת־נפש פון זיין פּאָסטען לעבען אָהן אַ שום בעשעפטיגונג, פון דעם וואָס עד ליעגט דער מוטטער אויף'ן קאַרק אונ וואָס ער מוז, דורך זיין אָרימקייט, חתונה האָבען מיט דער רייכער קאַלעקע.

— אויב איהר ליידט, לייד איך נאָך מעהר פון אייך — האָט זי שטיל געזאָגט — זשעראַר, מיר מוזען זיך זעהען, איך פערלאַנג דאָס.

ער האָט אַ צומישטער אויך שטיל געענטפערט:

— ניין, איך בעט אייך, לאָמיר אויפוואַרטען.

— זשעראַר, עס איז נאָטהיג. קאַמיללאַ האָט מיר מודיע געווען וועגען אייערע פּלאָנער. איהר טאָרט מיר ניט אָפּזאָגען. איך וויל מיך זעהען מיט אייך אונטער פיער אויגען.

— דאָרט, אויף'ן פריהערינען אָרט איז אונמעגליך. מען האָט זיך דערוואוסט די אַדרעססע.

— אַלזאָ מאָרגען פיער אַ זייגער אין קליינעם רעסטאָראַן אין בולאָנער וואַלדיל, וואו מיר האָבען זיך שוין פריהער בעגעגענט.

ער האָט געמוזט פאַרשפּרעכען אונ זיי האָבען זיך צושיידט. קאַמיללאַ האָט אומגעדרעהט דעם קאָפּ אונ שאַרף געקוקט אויף זיי. אַ גאַנצע מחנה דאַמען האָבען בעלעגערט די טישלעך. די באַראָנעססע האָט גענומען פאַרקויפען די סחורות אונ זשעראַר איז צוגעגאַנגען צו דיוויליאַר'ן וואָס האָט נאָך אַלץ געשמועסט מיט פאָנסעג אונ דוטילן וועגען דעם מיטטאָג אין ענגלישען קאַווע־הויז.

II.

ווי פריידליך, ווי רוהיג איז ביי'ם גוטען אַלטען ראַז אין זיין קליינער וואָהנונג אויף דער קאַרטאַ גאַס! דאָ הערט מען ניט די קלאַפּעריי פון עקיפּאַזשען, דאָס רוישען פון לעבעדיגען פּאַריז, דאָ אין דעם קוואַרטאַל איז שטיל, פּונקט שלאָפּפען, ווי אין אַ פערוואָרפען פראָווינץ־שטאָדטיל.

דער זייגער האָט געשלאָגען זיעבען אין אָוועגד. פיער איז געזעססען אין קליינעם עסצימער אונ געוואַרט, ווי דיענסט זאָל דערלאַנגען די זופּ. דער גייסט ליבער ראַז, וואָס איז געווען אונרוהיג פאַר וואָס ער זעהט ניט פיער'ן שוין אַ גאַנצע

מַאנַאט, הָאט אִיהם גֶעסְטֶערן גֶעשְׁרִיעבֶּען אַ בְּרִיעף און אַיינְגֶעלַאדֶען צוּ מִיטְטָאג, כְּדֵי זֵיי זָאלֶען רוּהִיג אוֹיסְשְׁמוּעסֶען זִיךְ וֶועגֶען זֵייעֶרֶע גֶעשֶׁאפְטֶען. פְּיֶער פְלֶעגְט אִיהם נָאךְ הַיינְט אוֹיךְ שִׁיקֶען גֶעלְט פַאר אָרִימֶע לַייט, אוֹיסֶער דֶעם הָאבֶּען זֵיי גֶעהַאט אַלְטֶע חֶשְׁבּוֹנוֹת נָאכ'ן פְּרִיוּט וָואס רָאז הָאט גֶעהַאט אוֹיף דֶער שַׁארָאן גַאס. נָאךְ מִיטְטָאג וֶועלֶען זֵיי זִיךְ דוּרְכְרֶעדֶען, מְיַשֵּׁב זַיין וֶועגֶען נַייֶע צְדָקָה-זַאכֶען, פַארְגְרֶעסֶערן זֵייעֶר פְּלֵייסִיגְקֵייט, און דֶער גוּטֶער רָאז הָאט גֶעקְוָואלֶען פוּן פֶערְגְנִיגֶען דֶערְמָאנֶענְדִיג זִיךְ דֶעם קִינְפְטִיגֶען אָוֶוענְד, וֶוען עֶר מִיט פְּיֶער זָאלְבַּאנַאנְד וֶועלֶען רוּהִיג זִיצֶען און זַיין בֶּעשֶׁאפְטִיגְט מִיט זַיינֶע טְהַייעֶרֶע אָרִימֶע לַייט — דָאס אִיז גֶעוֶוען זַיין אֵיינְצִיגֶער פֶערְגְנִיגֶען, דִי אֵיינְצִיגֶע שִׂמְחָה. עֶר הָאט זִיךְ נִיט גֶעקְאנְט אָפְּרַייסֶען פוּן זַיין תַּאֲוָה, זַיין לַיידֶענְשַׁאפְט טְהוּן צְדָקוֹת, הֲגַם עֶר הָאט שׁוֹין פִיעל מָאל גֶעלִיטֶען דוּרְךְ זַיין בַּארִימְהֶערְצִיגְקֵייט וָואס אִיז אָהן רֶעכֶענוּנְג...

פְּיֶער הָאט זִיךְ דֶערְמָאנְט וֶועגֶען דָאס פְרַייֶע בֶּעטְטִיל אִין פְּרִיוּט פוּן אַלְטֶע אַרְבֵּייטֶער און ווי דִי בַּארָאנֶעסֶע הָאט אִיהם פַארְשְׁפְּרָאכֶען בֶּעהַאלְטֶען דָאס בֶּעטְטִיל פַאר זַיין גֶעבְּרוֹיךְ. עֶר הָאט בַּאלְד גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע מִיט רָאזֶען, אֶפְשַׁר הָאט עֶר עֶפֶּעס אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶען וָואס אִיז וֶוערְטְה מֶען זָאל אוֹיף אִיהם רַחֲמָנוּת הָאבֶּען.

— אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶען וָואס אִיז וֶוערְט רַחֲמָנוּת? אַךְ מַיין טְהַייעֶרֶער, אַלֶע זַיינֶען וֶוערְט מֶען זָאל הָאבֶּען מִיטְלֵייד מִיט זֵיי! וֶוען מֶען קָאנְן אִימִיצֶען גְלִיקְלִיךְ מַאכֶען, בִּפְרַט אַז עֶס הַאנְדֶעלְט זִיךְ וֶועגֶען אַלְטֶע בַּעֲלֵי-מְלָאכוֹת וָואס קָאנֶען שׁוֹין נִיט הָארֶעוֶוען, אִיז מֶען ווירְקְלִיךְ אִין אַ פֶערְלֶעגֶענְהַייט: וֶועמֶען זָאל מֶען אוֹיסְקְלַייבֶּען? און מֶען מוּטְשֶׁעט זִיךְ בַּיים גֶעדַאנְקֶען, אַז דִי אִיבְּרִיגֶע וֶועלֶען מוּזֶען בְּלַייבֶּען אִין זֵייעֶרֶע פִינְסְטֶערֶע לֶעבֶּער, לַיידֶען הוּנְגֶער און נוֹיטְה.

עֶר הָאט זִיךְ פַארְטְרַאכְט און גֶענוּמֶען אוֹיסְרֶעכֶענֶען אִין קָאפּ דִי אָרִימֶע לַייט.

— וַוארְט, אִיךְ הָאבּ שׁוֹין גֶעפוּנֶען אַ גֶעהֶערִיגֶען אָרִימַאנְן. עֶר אִיז דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכְסְטֶער און דֶער שְׁטִילְלְסְטֶער פוּן זֵיי אַלֶע — אַ אַלְטֶער מַאנְן פוּן צְוֵויי-און-זִיעבְּצִיג יָאהר, פְרִיהֶער אִיז עֶר גֶעוֶוען אַ סְטָאלְיַאר; יֶעצְט לֶעבְּט עֶר פוּן נְדָבוֹת. שׁוֹין אַ יָאהר צֶעהן קְרִיעגְט עֶר קֵיין אַרְבֵּייט נִיט. זַיין נָאמֶען ווייס אִיךְ נִיט. אַלֶע רוּפֶען אִיהם פְּרָאסְט „אַלְטִיטְשְׁקֶער". מַאנְכֶעס מָאל ווייזְט עֶר זִיךְ נִיט וָואכֶען-לַאנְג בַּיי מִיר נָאךְ אַ נְדָבָה. מִיר וֶועלֶען אִיהם מוּזֶען אוֹיפְזוּכֶען. מִיר שַׁיינְט, עֶר נֶעכְטִיגְט זֶעהר אָפְט אִין נַאכְט-פְּרִיוּט אוֹיף אָרְסֶעל גַאס, וֶוען דָארְט אִיז פַארַאן אַ פְרַייֶער אָרְט, און אַז נִיט — ווַאלְגֶערְט עֶר זִיךְ עֶרְגֶעץ אוֹיף דֶער הֵיילֶער עֶרְד אוּנְטֶער אַ פַארְקַאן. אוֹיבּ אִיהר ווילְלְט וֶועלֶען מִיר נָאךְ הַיינְט אוֹיף דֶער נַאכְט גֶעהן אוֹיף אָרְסֶעל גַאס.

זַיינֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען גֶעבְּלִישְׁצֶעט, בַּיי אִיהם אִיז גֶעוֶוען אַ יוֹם־טוֹב, גֶעהן בֶּעזוּכֶען דָאס אָרְט וואו דִי גֶעמֵיינְסְטֶע לַייט, דִי שְׁרֶעקְלִיכְסְטֶע קַבְּצָנִים קוּמֶען גֶעכְטִיגֶען.

— נוּ, וָואס, מִיר גֶעהֶען? נָאר דָאס אֵיינְצִיגֶע מָאל. אוֹיסֶער דֶעם אִיז נִיטָא קֵיין אַנְדֶער מִיטֶעל אוֹיבּ מִיר ווילֶען אָפְּזוּכֶען דֶעם אַלְטִיטְשְׁקֶען. אִיהר וֶועט

מוזען דאדורך פארברענגען מיט מיר ביז עלף א זייגער. מיר ווילט זיך זעהר ווייזען אייך דאס אללעס, איהר וועט זעהן די שרעקליכסטע ארעמקייט, מענשליכע צרות. אפשר וועט אונז געראטען חאטש איינעם פון זיי פארגרינגערן דעם מזל.

פיער האט געשמייכעלט זעהעגדיג ביי דעם אלטען גרייזגרויען מאנן אזא יוגענד פייער.

— בלייבט אזוי, מיין טהייערער. איך וועל זיין גליקליך פארברענגען מיט אייך דעם אבענד און מאכען צוזאממען נאך א מאל א שפאציער ווי אמאל — איהר געדענקט, מיר פלעגען צוריקקומען טרויעריג און דאך געפיהלט א מאדנעם נחת.

די דיענסט האט דערלאנגט זופּ. די נייסטליכע האבען זיך שוין גענומען זעצען ביים טיש, דערוויייל האט אימעצער שוואך אנגעקלונגען אין טהיר. ראז האט געהייסען אריינלאזען, ווען די דיענסט האט געמעלדען אז דאס איז די שכנתה מאדאם מתית געקומען נאך אנטווארט.

— ארימע פרוי — האט ראז ערקלערט זיין גאסט — זי האט געברויכט 10 פראנק פאראוים, אויסקויפען דעם פארזעצטען מאטראץ. איך האב איהר געשאפפט די סומע... זי וואהנט אין דעם זעלבען הויז. א שרעקליכער דלות. די פארדינסטען זיינען אזוי קליין אז ס'איז ניטא פון וואנען צו לעבען.

— דאכט מיר אבער אז זי האט א דערוואקסען זוהן פון א יאהר צוואנציג — האט פיער געפרעגט דערמאנענדיג זיך וועגען דעם יונגען. מענשען וואס ער האט פארבייגעהענדיג געזעהן ביי סאלוואן.

— יא, יא. איהרע עלטערן זיינען געוועזען רייכע לייט, ערגעץ אין דער פראווינץ. מען ערצעהלט אז זי האט חתונה געהאט מיט א לעהרער פון מוזיק וואס האט איהר געגעבען לעקציעס. ער האט זי ארויסגעחאפט פון די עלטערן און געבראכט אין פאריז. נאכדעם איז ער באלד געשטארבען — א גאנצער ראמאן! די יונגע אלמנה האט פארקויפט די בעלי־בתישקייט, צוזאממענגעשלאגען א קאפיטאל און פון די צינזען האט זי געקאנט געבען דעם זוהן לערנען אין גימנאזיום און אליין לעבען גאנץ אנשטאנדיג. נאר א צווייטער אומגליק האט זי באלד געטראפען: איהר קאפיטאל איז געלעגען אין פאפירען וואס זיינען שטארק געפאללען אין ווערטה, און איהר הכנסה איז פארקלענערט געווארען ביז 800 פראנק א יאהר. צווייהונדערט פראנק בעדארף מען צאהלען פאר דער דירה, און אויפ'ן לעבען בלייבט אין גאנצען פופציג פראנק א חודש. שוין אנדערהאלבען יאהר איז דער זוהן אוועקגעגאנגען פון איהר, ניט זיין איהר צו לאסט. ער זוכט פארדינגען אליין זיין שטיקעל ברויט, נאר, דאכט מיר, איהם געהט אויך ניט.

מאדאם מתית איז אריינגעקומען: א קליינע, מיט שווארצע האר און א אויסגעדארט, טרויעריג פנים. ווען ראז האט איהר אריינגעשטעקט אין האנד די צעהן פראנק איינגעוויקעלט אין א שטיקעל פאפיער האט זי א פארשעמטע איהם געדאנקט

און פֿאַרשְׁפְּראָכֶען אָפְּגֶעבֶּען צוּריק קוים וֶועט זי עֶרְהאַלְטֶען אִיהְר חודש-גֶעלְט. זִי אִיז נִיט קֵיין בֶּעטְלֶערְקֶע און וִוילל נִיט צוּנֶעהמֶען דאָס שְׁטִיקְקֶעל בְּרוֹיט פון הוּנגֶערִיגֶע.

— און וָואס מַאכְט אַייֶער זוּהְן וִויקְטָאר? — הָאט רָאז גֶעפְרֶאגְט — הָאט עֶר שוֹין אַ שְׁטֶעללֶע?

זִי אִיז צוּמִישְׁט גֶעוָוארֶען, וַוייל זִי הָאט נִיט גֶעהַאט קֵיין בֶּעגְרִיף וָואס טְהוּט יֶעצְט אִיהר זוּהְן, וֶועלְכֶער וַוייזְט זִיךְ נִיט פַאר דִי אוֹיגֶען וָואכֶענְלַאנְג. אַנְשְׁטַאט אַ קְלָארֶע תְּשׁוּבָה הָאט זִי גֶעעֶנְטְפֶערְט אוֹיסְמַיידֶענְד:

— עֶר אִיז אַ גוּטֶער יוּנְגֶעל, און לִיעבְּט מִיךְ זֶעהר... צוּם אוּנְגְלִיק זַיינֶען מִיר פַארְאָרִימְט גֶעוָוארֶען אֵיידֶער עֶר הָאט גֶעקָאנְנְט אַרַיין אִין דֶער נָארְמַאל-שׁוּלֶע, דַארוּם הָאט עֶר נִיט גֶעקָאנְנְט הַאלְטֶען עֶקְזַאמֶען. אִין גִימְנַאזְיוּם אִיז עֶר גֶעוֶוען אַזוֹי פָאהִיג, אַזוֹי פְלַייסִיג!

— אִיהר הָאט פַארְלוֹירֶען אַייֶער מַאנְן וֶוען דֶער זוּהְן אִיז מֶעהר נִיט אַלְט גֶעוֶוען ווִי צֶעהן יָאהר?

זִי אִיז רוֹיט גֶעוָוארֶען, מֵיינֶענְדִיג אַז דִי בֵּיידֶע גַייסְטְלִיכֶע וַוייסֶען אִיהר גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע.

— יָא. מַיין אָרִימֶען מַאנְן אִיז קֵיינְמָאל נִיט גֶערָאטֶען אִין לֶעבֶּען. דִי חוֹבוֹת הָאבֶּען אִיהם פַארְבִּיטֶערְט דָאס הַארְץ, עֶר הָאט זִיךְ גֶענוּמֶען צוּ פָּאלִיטִיק און גֶעשְׁטָארְבֶּען אִין תְּפִיסָה וואוּ עֶר אִיז גֶעזֶעסֶען וַוייל אוֹיף אַ אֲסֵפָה הָאט עֶר גֶעהַאט דָאס אוּמְגְלִיק רַאנֶיען אַ פָּאלִיצְיַאנְט... עֶר אִיז גֶעוֶוען אַזַא בֶּעשֵׁיידֶענֶער, אַזַא גוּטֶער! מִיךְ פְלֶעגְט עֶר פַארְגֶאטֶערְן.

אִיהרֶע אוֹיגֶען זַיינֶען פוּלְל גֶעוָוארֶען מִיט טְרֶערֶען. רָאז הָאט אַ גֶערִיהְרְטֶער זִיךְ גֶעזֶעגֶענְט מִיט אִיהר.

— וָואס זָאל מֶען טְהוּן? לָאמִיר הָאפֶען אַז אִיהר וֶועט דֶערְפַאר נַחַת הָאבֶּען פוּן אַייֶער זוּהְן, עֶר וֶועט אַייךְ בֶּעצָאהלֶען פַאר אַלְץ וָואס אִיהר הָאט פוּן זַיינֶעט-וֶועגֶען גֶעטְהוּן.

זִי אִיז שְׁטִילל אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען, אַ מַאךְ גֶעבֶּענְדִיג ווִי אַ פֶערְצְוֵוייפֶעלְטֶע מִיט דֶער הַאנְד.

— אִיךְ גְלוֹיבּ נִיט — הָאט פִּיֶער זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען נָאךְ אִיהר אַרוֹיסְגֶעהן — אַז דִי אָרִימֶע פְרוֹי זָאל אַמָאל הָאבֶּען נַחַת פוּן זוּהְן. אִיךְ הָאבּ אִיהם נָאר אֵיין אֵיינְצִיג מָאל גֶעזֶעהן און בֶּעמֶערְקְט אִין זַיינֶע הֶעללֶע אוֹיגֶען אַזַא טְרוּקֶענְהַייט, אַזַא הַארְטְקַייט וָואס שְׁנַיידְט ווִי אַ בְּרִיטְוֶוע.

— ווִירְקְלִיךְ? מִיר הָאט עֶר אוֹיסְגֶעווִיזֶען זֶעהר גוּט עֶרְצוֹיגֶען אָבְּוָואהְל אַ בִּיסְסֶעל הִיצִיג... נָאר הַיינְט זַיינֶען אַללֶע יוּנְגֶע לַייט אַזוֹי. אָבֶּער לָאמִיר אוּנְז זֶעצֶען צוּם טִישׁ. דִי זוּפּ אִין שוֹין אִיז גַאנְצֶען קַאלְט גֶעוָוארֶען.

כִּמְעַט אִין דֶער זֶעלְבֶּער צַייט אִיז אִין דֶער צְוַוייטֶער טַייל פוּן פַּארִיז, אוֹיף

דער גאס סאן־דאמיניק , די גראפין דע־קענסאק געזעססען צוזאממען מיט׳ן מארקיז דע מארינייִ אין איהר דונקעלען גאסט־צימער נעבען אויסגעברענטען קאמין . די פאקאיאווע האט נאך ניט דערלאנגט די לאמפ און די גראפין האט ניט געוואלט קלינגען , ווייל זי האט זיך געפיהלט לייכטער אין דער דונקעלהייט וואס האט פארשטעללט איהר פארזארגט פנים .

— יא , מיין פריינד , איך בין אונרוהיג דורך זשעראמס געזונד . איהר וועט איהם זעהן ; ער האט מיר אין דער פריה פארשפראכען קומען צו מיטטאג . איך ווייס אז פון דרויססען זעהט ער אויס געזונט ווי א אקס . אבער קיינער קאנן איהם ניט אזוי גוט קעננען ווי די אייגענע מוטטער . ווי שווער מיר איז אנגעקומען איהם אויסהאדעוועז ! ער איז שרעקליך גענייגט צו אללע קראנקהייטען , זיי גיבען איהם א נעהם מיט א מאל . . . און זיין שטייגער לעבען היינט איז זעהר געפאהרליך פאר זיין שוואכען געזונט .

— אנדערש קאן ער ניט לעבען — האט לאנגזאם געענטפערט דער מארקיז , וואס זיין שטרענג און גרויסארטיג געזיכט איז קוים קענטיג געוועז אין דער פינסטער — קוים האט ער ניט געקאנט דערטראגען די סלוזבע אין מיליטער , און פאר א דיפלאמאטישע קאריערע שרעקט איהר איך , טא וואס דענן קאנן ער טהון ? ער מוז שטעהן אן א זייט און ווארטען אויף דער קאטאסטראפע וואס מוז קומען אויף פראנקרייך דורך דער רעפובליק .

— געוויס , מיין פריינד , אבער איך שרעק מיך פאר אזא פוסטען לעבען אהן ארבייט . דאדורך וועט ער אין גאנצען פארליערען די רעשט ביסעל גוטע מעלות וואס ער האט געהאט . ער איז שוין אריבער־דעם זעקס און דרייסיגסטען יאהר . ווי לאנג איז דער שיעור לעבען אהן א תכלית ? עס קאנן זיין אז דארום איז ער טאקי ניט געזונט , ווייל ער טהוט קיין זאך ניט , ברענגט קיין שום נוטצען ניט . . . צו דעם אללעמען איז נאך א צוגאב מיין צושטאנד . איך פיהל מיך זעהר שלעכט , פאלל אין חלשות . כ׳האב שוין געפרעגט דעם דאקטאר . מיט אייןווארט : ניט היינט איז מארגען וועל איך שוין ניט זיין א לעבעדיגע .

מארינייִ האט א ציטטערנדער זיך איינגעבויגען צו איהר , גלייך ער ווילל איהר חאפען פאר די האנד .

— איהר וועט ניט לעבען ? אה , אייך קאנן איך ניט פארליערען , מיין טהייערסטע , מיין לעצטער אוצר אויף דער וועלט . ווען די אלטע וועלט איז איינגעפאללען און צושיטט געווארען ארום מיר , האט מיך ערהאלטען ביים לעבען נאר די איינציגע האפפנונג , אז נאר איהר און ניט קיין אנדערע וועט מיר פארמאכען די אויגען .

זי האט איהם אנגעהויבען בעטען , ניט פארגראססערן איהרע שמערצען .

— ניין , מ׳דארף ניט ! קושט מיר ניט די האנד ! בלייבט אין דער דונקעל , איך זאל קוים דערקעננען אייער געזיכט . . . לאמיר ביז צום קבר קאננען שטאלצירען ,

אַז מִיר הָאבֶּען אוּנְז גֶעלִיעבְּט מִיט אַ רֵיינֶע לִיעבֶּע... אוּיבּ אִיהר וֶועט מִיךְ אָנְרִיהרֶען אָדֶער זִיצֶען צוּ נָאהֶענְט גֶעבֶּען מִיר, וֶועל אִיךְ נִיט קָאנֶען עֶנְדִיגֶען אוּנ אִיךְ הָאבּ נָאךְ פִּיעל אוּיפְ'ן צוּנְג.

דֶער מַארְקִיז אִיז רוּהִיגֶער גֶעוָוארֶען אוּנ זִי הָאט וַוייטֶער גֶערֶעדְט:

— וֶוען אִיךְ שְׁטַארְבּ בְּלַייבְּט זְשֶׁערַאר אָהן דֶעם מִינְדֶסְטֶען פַארְמֶעגֶען. זֶעהר אָפְט הָאט עֶר מִיר גֶעקָאסְט פִּיהל מֶעהר וִוי אִיהם אַלֵיין הָאט גֶעקָאנְט דַאכְטֶען. גֶעוִויסס הָאבּ אִיךְ בֶּעדַארְפְט זַיין שְׁטְרֶענְגֶער אוּנ פִיהרֶען קְלִיגֶער. נָאר פַארְפַאללֶען, אִיךְ בִּין שְׁטֶאנְדִיג גֶעוֶוען אַ צוּ-שְׁוַואכֶע מוּטטֶער. מִיר זַיינֶען אִין גַאנְצֶען אַרוּנְטֶער-גֶעקוּמֶען, פַארְאָרִימְט גֶעוָוארֶען... יֶעצְט פַארְשְׁטֶעהְט אִיהר שׁוֹין וִויפִיעל אִיךְ לַייד בַּיים גֶעדַאנְקֶען, אַז נָאךְ מַיין טוֹידְט וֶועט זְשֶׁערַאר נִיט הָאבֶּען פוּן וָואס צוּ לֶעבֶּען... אִיךְ קֶען אִיהְם זֶעהר גוּט, וֵוייס וִוי שְׁוַואךְ עֶר אִיז אוּנ נִישְׁט פֶאהִיג צוּ הֶעלְפֶען זִיךְ אִין אַ נוֹיטְה. עֶר וֵוייס קֵיין זַאךְ נִיט, עֶר וֵוייס אֲפִילוּ נִיט וִוי אַזוֹי זִיךְ פִיהרֶען. וָואס וֶועט פוּן אִיהְם וֶוערֶען? זַיין לַאגֶע אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ...

אוּנ זִי הָאט זִיךְ בִּיטטֶער צוּוֵיינְט, דָאס הַארְץ הָאט אִיהר גֶעבְּלוּטִיגְט פָארְאוֹיס-זֶעהֶענְדִיג דֶעם טְרוֹיעֶרִיגֶען סוֹף פוּן אִיהר הֵייסְגֶעלִיעבְּטֶען פַארְגֶאטטֶערְטֶען זוּהְן.

דֶער מַארְקִיז אִיז גֶעזֶעססֶען אַ פֶערְצְוֵוייפֶעלְטֶער. עֶר הָאט גֶעפִיהלְט אַז עֶר הָאט קֵיין רֶעכְט נִיט פָארְלֶעגֶען אִיהר זַיין פֶערְמֶאגֶען אוּנ פְּלוּצְלִינְג פֶערְשְׁטַאנֶען דִי נַייעֶ צָרָה וָואס פוּן דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער לַאגֶע קֶען אַרוֹיסקוּמֶען.

— אָה אָרִימֶע, טְהַייעֶרֶע מַיינֶע! — הָאט עֶר זִיךְ עֶנְדְלִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען מִיט אַ צִיטטֶערִיגֶען קוֹל — בַּיי אַייךְ הוֹיבְּט שׁוֹין אָן רֶעכְט וֶוערֶען דִי שֶׁאנְדְלִיכֶע חֲתוּנָה מִיט דֶער טָאכְטֶער פוּן יֶענֶער פְרוֹי. אַלֵיין הָאט אִיהר דָאךְ גֶעשְׁוָוארֶען, אַז דָאס וֶועט קֵיינְמָאל נִיט גֶעשֶׁעהְן, אַייךְ אִיז לִיעבֶּער דֶער טוֹידְט עֶהֶעדֶער אַזַא שַׁאנְדֶע. יֶעצְט, פִּיהל אִיךְ, זַייט אִיהר שׁוֹין מַסְכִּים צוּ דֶעם!

— נֵיין, נֵיין, אִיךְ בִּין נִיט מַסְכִּים. אִיךְ שְׁוֶוער אַייךְ אַז אִיךְ הָאבּ נָאךְ נִיט מַסְכִּים גֶעוֶוען. אִיךְ רַאנְגֶעל מִיךְ מִיט אַללֶע כֹּחוֹת יֶעדֶען טָאג, יֶעדֶע שָׁעָה אוּנ דָאס קָאסְט מִיר גֶעזוּנְד. אוּנ אֲפִילוּ אַז אִיךְ וֶועל מוּזֶען אַמָאל נָאכְגֶעבֶּען, זָאג אִיךְ אַייךְ בְּפֵירוּשׁ, טְהַייעֶרֶער פְרַיינְד, אַז דִי פַּארְטִיֶע אִיז מִיר דֶערְוִוידֶער פּוּנְקְט וִוי אַייךְ. דָאס אִיז אַ פְלֶעק אוֹיף אוּנְזֶער עֶהְרֶע, אַ בִּזָיוֹן פַאר אוּנְזֶער מִשְׁפָּחָה.

וֶוען דִי פָּאקָאיָאוֶוע הָאט אַרַיינְגֶעבְּרַאכְט דִי לָאמְפּ אִיז זְשֶׁערַאר אָנְגֶעקוּמֶען. בַּיים שַׁיין פוּן לָאמְפּ הָאט דָאס צִימְמֶער שׁוֹין נִיט אוֹיסגֶעזֶעהֶן אַזוֹי טְרוֹיעֶרִיג אוּנ פִינְסְטֶער וִוי בַּיי טָאג. דֶער יוּנְגֶער מַאנְן הָאט גֶעמַאכְט זֶעהר אַ פְרֶעהלִיכֶע מִינֶע, צוּ בֶּערוּהִיגֶען דִי מוּטטֶער אוּנ כְּדֵי אִיהר זָאל נִיט שְׁטַארְק קְרֶענְקֶען וָואס עֶר וֶועט אִיהר מוּזֶען אָפְּזָאגֶען הַיינְט פוּן מִיטטָאג. דִי מוּטטֶער הָאט זִיךְ גֶעפְרֵייט וָואס עֶר אִיז אַזוֹי מוּנְטֶער, אוֹיפְגֶעלֶעבְּט, אוּנ אִיהם בַּאלְד עֶרְלוֹיבְּט גֶעהן צוּ זַיינֶע פְרַיינְד וָואס וַוארְטֶען אוֹיף אִיהם.

— גֶעה, גֶעה מַיין קִינְד, נָאר מִיעד זִיךְ נִיט אַיין... מִיט מִיר וֶועט בְּלַייבֶּען

מַארִינְיִי. נַיין אַ זַייגֶער בֶּעדַארְף קוּמֶען דֶער גֶענֶעַראל אוּנ לַארָאמבְּיֶער, וֶועט מִיר נִיט זַיין סְקוּטְשְׁנֶע.

בַּאלְד אִיז מַאקִי זְשֶׁעֲרַאר אָוֶועקְגֶעפָאהרֶען צוּם עֶנְגְלִישֶׁען קַאוֶוע־הויז.

וֶוען עֶר אִיז אַהִין גֶעקוּמֶען הָאט עֶר שׁוין גֶעטְרָאפֶּען אוֹיסְגֶעפּוּצְטֶע דַאמֶען גֶעהֶען אַרוֹיף אוֹיף דִי טְרֶעפּ, דִי גַאבִּינֶעטֶען זַיינֶען פוּלְל מִיט פְּרֶעהלִיכֶע קָאמְפַּאנְיֶעס, דִי עֶלֶעקְטְרִישֶׁע לָאמְפֶּען לַייכְטֶען אוּנ ס'הָאט זִיךְ שׁוין אָנְגֶעהוֹיבֶּען דָאס פְּרֶעהלִיךְ לֶעבֶּען פוּן אוֹיסְגֶעפַּיינֶערְטֶע אוֹיסְגֶעלַאסֶענְקַייט...

דֶער קַאבִּינֶעט וָואס בַּארָאן דִיוִוילְיַאר הָאט בֶּעשְׁטֶעלְלְט אִיז גֶעוֶוען קַייזֶערְלִיךְ פֶּערְפּוּצְט מִיט וואוּנְדֶערְלִיכֶע בְּלוּמֶען אוּנ גֶעווִיקְסֶען, טְהַייעֶרֶע גְלָאז־וַוארְק אוּנ זִילְבֶּערְנֶע גֶעשִׁירר. דֶער טִישׁ פַּאר זֶעקְס פַּארְשׁוין אִיז סֶערְווִירְט ווִי אוֹיף דֶעם גְרֶאסְטֶען יוֹם טוֹב. אִין צֶעטֶעטֶעל פוּן דִי שְׁפַּייזֶען אוּנ וַויינֶען אִיז אוֹיסְגֶערֶעכֶענְט דָאס טְהַייעֶרְסְטֶע אוּנ בֶּעסְטֶע וָואס מֶען קָאנְן נוּר קְרִיעגֶען.

— נוּ? שֶׁאן גֶעמַאכְט? — הָאט אִיהם עֶנְטְקֶעגֶען־גֶעשְׁרִיעֶן סִילְוִוַאנַא, וָואס אִיז שׁוין גֶעקוּמֶען צוּזַאמֶען מִיט דִיווִילְיַאר, פָּאנְסֶעג אוּנ דוּטִיל — אִיךְ הָאבּ גֶעוָואלְט אִיבֶּערַראשֶׁען אַייעֶר בֶּערִיהמְטֶען קְרִיטִיקֶער... נָאךְ אַזַא מִיטָאג מוּז עֶר זַיין פְרַיינְדְלִיכֶער. נִיט וַואהר?

סִילְוִוַאנַא הָאט זִיךְ הַיינְט אָנְגֶעטְהוּן אִין אַ וואוּנְדֶערְשֶׁענֶע גֶעל־אַטְלַאסֶענֶע קְלֵייד מִיט פַּארְצַייטִישֶׁע אַלְאנְסָאנֶער שְׁפִּיצֶען. זִי אִיז גֶעוֶוען שְׁטַארְק דֶעקָאלְטִירְט אוּנ דִי הָאלְז, דִי בְּרוּסְט, דִי פְּלֵייצֶעס, דִי אָרִימְס, דִי הָאאר זַיינֶען גֶעוֶוען בֶּעהַאנְגֶען מִיט דִי טְהַייעֶרְסְטֶע בְּרִילְיַאנְטֶען.

— אִיהר זַיינְט אַלֵיין אַזוֹי שֶׁאן אַז דָאס אַלֶעס אִיז גַאנְץ אִיבְּרִיג — הָאט זְשֶׁעֲרַאר גֶעזָאגְט.

— אָט הָאסְטוּ דִיר! — הָאט זִי גֶעעֶנְטְפֶערְט — אִיהר מֵיינְט אַז אִיךְ בִּין אַ פְּרָאסְטֶע שְׁטָאדְטִישֶׁע מֶאדֶעל אוּנ פַאר מִיר וָואלְט מֶעהר גֶעפַּאסְט מַאכֶען אַ גֶעווֶאהנְלִיכֶען מִיטָאג אוּנ אָנְטְהוּן אַ פְּרָאסְט קְלֵיידֶעל. אָ, מַיין טְהַייעֶרֶער, אִיהר הָאט גָאר קֵיין בֶּעגְרִיף נִיט וִוי אַזוֹי מֶען דַארְף ווִירְקֶען אוֹיף דִי מַאנְסְפֶּערְשׁוינֶען.

דִיווִילְיַאר הָאט אִיהר פָּאטַאקֶעוֶועט. עֶר אִיז גֶעוֶוען עֶנְטְצִיקְט וָואס עֶר קָאנְן זִי אַרוֹיסְוַוייזֶען אִין אִיהר גַאנְצֶער פְּרַאכְט, אוֹיסְגֶעפּוּצְט ווִי אַ אָבְגָאט. פָּאנְסֶעג הָאט גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע וֶועגֶען בְּרִילְיַאנְטֶען, אוּנ עֶרְקְלֶערְט אַז הַיינְטִיגֶע צַייטֶען הָאבֶּען זֵיי שׁוין נִיט אַזַא גְרוֹיסֶען וֶוערְטְה, וַוייל דוּרְךְ דִי עֶלֶעקְטְרִיע וֶועט מֶען בַּאלְד אָנְהֵייבֶּען מַאכֶען בְּרִילְיַאנְטֶען אִין פַאבְּרִיקֶען. דוּטִיל הָאט דֶערְוַוייל אַ עֶנְטְצִיקְטֶער אַרוּמְגֶעטַאנְצְט נֶעבֶּען דֶער יוּנְגֶער דַאמֶע אוּנ אִיהר צוּרֶעכְט גֶעמַאכְט אַמָאל דִי פְּרִיזוּר פוּן קָאפּ, אַמָאל אַ שְׁפִּיץ פוּן קְלֵייד.

— נוּ, אוּנ וואוּ אִיז אַייעֶר קְרִיטִיקֶער? וַוייזְט אוֹיס, עֶר אִיז אַ גְרוֹיסֶער גְרָאבְּיַאן אַז עֶר לָאזְט אַזוֹי לַאנְג וַוארְטֶען אוֹיף זִיךְ.

דֶער קְרִיטִיקֶער הָאט זִיךְ ווִירְקְלִיךְ פַּארְזַאמְט אוֹיף אַ גַאנְצֶע פִּיעֶרְטֶעל שָׁעָה אוּנ

באַלד ווי ער איז געקומען האָט ער געזאָגט, אַז עס טהוט איהם זעהר לייד, וואָס ער וועט דאָ ניט קאָנען פאַרברענגען לאַנגער ווי ביז האַלב צעהן, ווייל ער מוז זיך ווייזען חאָטש אויף אַ מינוט אין קליינעם טהעאַטער׳ל אויף פּיגאַלל גאַס. דאָס איז געווען אַ הויך־געוואַקסענער העדר פון אַ יאָהר פופציג מיט אַ פולען געזיכט, בעוואַקסען מיט אַ דיקען באָרד. תּכף ווי ער איז אַריין אין קאַבינעט האָט ער געמאַכט אַ מינע אַז ער איז גאָר ענטציקט פון סילוויאַנען. אמת ער האָט זי שוין געקענט פון לאַנג און עטליכע מאָל מיט קורצע ווערטער קריטיקירט צום שלעכטען פאַר איהר שפּיעלען, אָבער יעצט האָט דאָס שאָנע מאָדעל, וואָס איז אָנגעטהון קיינערליך און אַרומגענומען פון אַזאַלכע פּיער וויכטיגע פּערזאָנען, געמאַכט אויף איהם אַ רושם.

אַללע האָבען זיך געזעצט צום טיש, און עס האָט אָנגעהויבען דער מיטטאָג. הינטער יעדען גאַסט איז געשטאַנען אַ לאַקאַי וואָס האָט שטילל און פלינק געטהון וואָס דער עלטסטער אויפזעהער האָט נאָר אַ ווינק געגעבען. אויף דעם שנעע־ווייסען סערוועט האָבען געשמעקט בלומען; די קרישטאַללענע און זילבערנע כלים האָבען געפונקעלט; די עססען זיינען געווען די זעלטענסטע, די טהייערסטע: פיש בעצויגען פון רוססלאַנד, פאַרבאַטענע ווילדפּרעט, טריפפלען גרוים ווי אַ היהנערשע איי, זאַפטיגע פרוכטען ווי אין זוממער־צייט. דאָס געלט, ווייזט אויס, איז געפלויגען אָהן אַ רעכנונג, צוליעב דעם פערגניגען צאָהלען משוגענע פּרייזען פאַר אַזאַלכע עססענוואַרג וואָס אַ נ׳אַנדערער איז ניט אים שטאַנד זיי צו קריעגען. אפילו דער גרויסער קריטיקער, אָבוואָהל ער האָט זיך געסטאַרעט ווייזען אַז ער איז געוואָהנט צו אַזאַלכע מאָהלצייטען, איז דאָך ביססליכווייז ווייכער געוואָרען און פערשפּראָכען שטיצען סילוויאַנען מיט אַללע קראַפטען. ער איז איבערהויפּט געווען זעהר פרעהליך און געשיטט מיט וויצען. נאָכ׳ן בראַטען און עטליכע גלאָזעליך אַלטען בורגונדער ווין איז ער גוט צוואַרמט געוואָרען און דער שאַמפּאַניער האָט איהם שוין אין גאַנצען לאָז געמאַכט די צונג. ער האָט זיך צורעדט גאָר אָהן אַ שיעור און גענומען לערנען סילוויאַנען, ווי אַזוי זי בעדאַרף שפּילען די ראָללע אין דער בעריהמטער טראַגעדיע וואָס איהר האָט געגלוסט שפּיעלען אין „פראַנצאָזישער קאָמעדיע“. סילוויאַנאַ האָט איהם רוהיג אויסגעהערט און געמאַכט אַ מינע אַז זי איז זעהר ענטציקט פון דער תּורה; ער וויעדער איז גאָר ענטציקט געוואָרען וואָס די שאָנע תּלמיד׳קע פאַרשטעהט אַזוי גוט.

קוים האָט דער זייגער געשלאָגען צעהן איז ער אויפגעשפּרונגען פון שטוהל, געזעגענט און אַרויסגעלאָפען פון דעם וואַרימען, שמעקעדיגען קאַבינעט.

— אַך, קינדערליך, אייער קריטיקער האָט מיר דערעססען צום טויט! — האָט סילוויאַנאַ אויסגעשריען — דאָס איז אַ ביססעל אַ אָבגעריססענער נאַרר! איך וואָלט מיך גוט אָבגערעכענט מיט איהם ווען איך זאָל ניט בעדאַרפען אָנקומען צו זיין לאַסקע... אַ וואַהרער אידיאָט! געשווינד, גיסט מיר אָן שאַמפּאַניער. איך זאָל

אָפְּטְרַייבֶען דִי נִיטגוּטְקֵייט!

נָאכְ'ן קְרִיטִיקֶערְס אַוֶועקְגֶעהֶען אִיז דֶער מָאהלְצַייט גֶעגַאנְגֶען גָאר אוֹיף אַ פְרַייעֶרֶען אוֹפֶן; דִי פִּיער מַאנְסְפֶּערְשׁוֹינֶען אִין גֶעזֶעלְלְשַׁאפְט פוּן דֶער הַאלְבּ-נַאקִיטֶער, אוֹיסְגֶעפּוּצְטֶער, מִיט בְּרִילְיַאנְטֶען בֶּעגָאסֶענֶער פְרוֹי, הָאבֶּען גֶעפִיהלְט וִוי ס'וָואלְט זֵיי אַרָאפּ אַ מַשָׂא פוּן הַארְצֶען.

פוּן דִי קָארִידָארֶען אוּנ דִי אִיבְּרִיגֶע קַאבִּינֶעטֶען הָאבֶּען זִיךְ גֶעהֶערְט גֶעלֶעכְטֶערְס, גֶעקְלִינְגֶען קוּשֶׁען, דָאס הוּלְיֶען הָאט גֶערוּישְׁט אַז דָאס גַאנְצֶע הוֹיז הָאט זִיךְ גֶעטְרַייסֶעלְט. הִינְטֶער דִי פֶּענְסְטֶער אוֹיף דִי בּוּלְוַוארֶען הָאט גֶעיָאגְט אַ שְׁטְרָאם פוּן עֶקִיפַּאזְשֶׁען אוּנ פִיסְגֶעהֶער וָואס לוֹיפֶען זוּכֶען פֶערְגְנִיגֶען.

— עֶפְּפֶענְט נִיט, טְהַייעֶרִינְקֶער! - הָאט סִילְוִויאַנַא גֶעזָאגְט פָאנְסֶעגֶען וֶועלְכֶער אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם פֶּענְסְטֶער — אִיךְ וֶועל חַאפֶּען אַ קַאטְהַאר. אִיז אַייךְ דֶען אַזוֹי הֵיים? אִיךְ פִיהל מִיךְ זֶעהר גוּט... הֵייסְט, דִיוִוילְיַאר, גֶעבֶּען נָאךְ שַׁאמְפַּאנְיֶער. אִיךְ בִּין שְׁרֶעקְלִיךְ דָארְשְׁטִיג דוּרְךְ אַייֶער קְרִיטִיקֶער.

אִין קַאבִּינֶעט אִיז גֶעוֶוען אַ דֶערְשְׁטִיקֶענֶעשׁ פוּן דִי לָאמְפֶּען אוּנ דֶעם רֵיחַ פוּן דִי בְּלוּמֶען אוּנ טְהַייעֶרֶע וַויינֶען. אוּנ סִילְוִויַאנֶען הָאט זִיךְ פֶערְגְלוּסְט הוּלְיֶען, טְרִינְקֶען, אָנְשִׁכּוֹר'ן זִיךְ, וַוייזֶען שְׁמוּצִיגֶע שְׁטִיקְלֶעךְ וִוי אִין דִי עֶרְשְׁטֶע יָאהרֶען פוּן אִיהר פְרַייעֶן לֶעבֶּען. עֶטְלִיכֶע בֶּעכֶער שַׁאמְפַּאנְיֶער הָאבֶּען זִי צוּהִיצְט, צוּבְּרֶענְט, אוּנ אִיהר אִיז בֶּעפַאלְלֶען אַ ווִילְדֶע, אוּנְפַארְשֶׁאמְטֶע, אוֹיסְגֶעלַאסֶענֶע פְרֶעהלִיכְקֵייט. דִי מַאנְסְפֶּערְזָאנֶען הָאבֶּען נָאךְ קֵיינְמָאל זִי נִיט גֶעזֶעהן אִין אַזַא צוּשְׁטַאנְד. פָאנְסֶעג הָאט זִיךְ גֶעקְלִיבֶּען אַוֶועקְפָּאהרֶען צוּלִיעבּ זַיינֶע רֶעדַאקְצְיֶע-גֶעשֶׁעפְטֶען, אוּנ בַּיים גֶעזֶעגְנֶען הָאט זִי אִיהם גֶעקוּשְׁט וִוי אַ צֶארְטְלִיכֶע טָאכְטֶער, דֶערְפַאר וָואס — לוֹיט וִוי זִי הָאט זִיךְ אוֹיסְגֶעדְרִיקְט — נָאר עֶר אַלֵיין הָאט שְׁטֶענְדִיג גֶעלֶעגְט כָּבוֹד אוֹיף אִיהר. בְּלַייבֶּענְדִיג אַלֵיין מִיט דִי דְרַיי אַלְטֶע בֶּעקַאנְטֶע הָאט זִי אָנְגֶעהוֹיבֶּען זִיךְ בֶּעגֶעהן מִיט זֵיי גְרָאבּ, גָאר אָהן צֶערֶעמָאנְיֶעס, אוּנ נִיט גֶעזַאלֶעוֶועט קֵיין גְרֶאבֶּע וֶוערְטֶער, וֶועלְכֶע הָאבֶּען נָאךְ מֶעהר זֵיי צוּרַייצְט אוּנ דֶערְוֶועקְט. וָואס מֶעהר זִי הָאט גֶעטְרוּנְקֶען אִיז זִי אַלְץ אוּנְפַארְשֶׁאמְטֶער גֶעוָוארֶען. זִי הָאט גֶעוואוּסְט אַז אִין דֶעם בֶּעשְׁטֶעהט אִיהר חִדּוּשׁ-דִיגְקֵייט: דָאס גֶעזִיכְט אִיז פוּן אַ אוּנְשׁוּלְדִיג מֶאדֶעל, דָאס אוֹיסְזֶעהֶען — פוּן אַ כְּשֵׁרָה צְנוּעָה, וֶועהרֶענְד אִין אֶמֶת אִיז זִי פְרֶעךְ אוּנ פַארְדָארְבֶּען אוֹיפְ'ן הֶאכְסְטֶען גְרַאד. בִּפְרַט נָאךְ וֶוען זִי אִיז גֶעוֶוען שִׁכּוֹר פְלֶעגֶען אִיהר אַיינְפַאלְלֶען אַזָאלְכֶע ווִילְדֶע, טַייוֶועלְשֶׁע פַאנְטַאזְיֶעס, אַז דִי מַאנְסְפֶּערְזָאנֶען פְלֶעגֶען פוּן זֵיי שִׁיעֶר מְשׁוּגָע וֶוערֶען.

דִיוִוילְיַאר הָאט אִיהר עֶקְסְטְרַא גֶעלָאזְט זִיךְ אָנְטְרִינְקֶען אוּנ נָאךְ צוּגֶעהָאלְפֶען, כְּדֵי עֶר זָאל זִי אַ שִׁכּוֹרָה אָפְּפִיהרֶען אַהֵיים. זִי הָאט אָבֶּער פַארְשְׁטַאנֶען זַיין כַּוָּנָה אוּנ הִיטְרֶע גֶעלַאכְט:

— אִיךְ זֶעה דִיךְ אַדוּרְךְ אוּנ דוּרְךְ, דוּ גְרָאבֶּער מַיינֶער. דוּ מֵיינְסְט אַז הַיינְט וֶועל אִיךְ דִיךְ לִיעבּ בֶּעקוּמֶען וֶועהרֶענְד אִיךְ וִויל נוּר לוּסְטִיג זַיין. אַ נֵיין, אַפִּיג! דוּ וֶועסְט בַּיי מִיר גָאר נִיט פּוֹעַל'ן עֶהדֶער דוּ וֶועסְט נִיט אוֹיסְפִיהרֶען אִיךְ זָאל אַרַיין

אין דער „קאמעדיע" .

דער באנקיר , וועלכען זי האט ניט צוגעלאזט צו זיך שוין באלד זעקס וואכען , האט געשמייכעלט אין דער שטילל אונ געהאפט אז איהם וועט פארט געראטען זי אפפיהרען א היים ווען ער וועט נור זיין געדולדיג . זשעראר , אויף וועלכען זי האט צארטליך געקוקט , דערמאנענדיג די צייטען ווען זי האט איהם געליעבט , איז אויך געזעססען מיט דער זיססער האפפנונג אז ער וועט קענען פרעהליך פארברענגען מיט איהר א נ'אווענד , אונ דוטיל , וואס האט שטאנדיג געזוכט די געלעגענהייט זי צו בעקומען , איז געוועזען יעצט זיכער ביי זיך אז היינט איז געקומען זיין צייט .

ווען זי האט קיין כח ניט געהאט מעהר צו טרינקען איז איהר איינגעפאללען א זעלטענער געדאנקען .

— הערט , קינדער , מיר וועלען דאך דא ניט בלייבען נאכטיגען ; מיר איז לאנגוויילינג . מען דארף עפעס אויסטראכטען . . . שטעהט , פיהרט מיך אוועק צום „שרעקליכען קאבינעט" , דארט וועלען מיר ענדיגען דעם אווענד . איך וויל הערען דאס ליעד „די העמד" וואס לעגרא זינגט . גאנץ פאריז רעדט פון דעם .

יעצטיגעס מאל איז דיוויליאר באז געווארען .

— אה , ניין , זייט מוחל ! דאס ליעד איז א שרעקליכע פאסקודסטווא . פאר קיין געלט וועל איך אייך ניט פיהרען אין אזא שמוציגען ארט .

זי האט זיך געמאכט ווי ניט הערענדיג אונ איז מיט א געלעכטער צוגעגאנגען מיט פלאנטעדיגע פיס צום שפיעגעל , פארריכטען די האר .

— איך האב אמאל געוואהנט אין מאנמארטר אונ מיר גלוסט זיך יעצט אהין צוריקגעהן . אגב וועל איך זעהן אויב דאס איז דער אייגענער לעגרא וועלכען איך האב אמאל , גאנץ לאנג , געקענט . היידא ! מיר פאהרען !

— אבער , טייבעלע , מיר קאנען אייך ניט פיהרען אהין אין אזא טואלעט . ווי אזוי וועט איהר אריין אין אזא קאבאק אין א באל-קאסטיום בעהאנגען מיט בריליאנטען ? מען וועט אונז אויספייפען ! זשעראר , גיב דו איהר צו פארשטיין .

זשעראר'ן איז אויך ניט געפאללען אזא מין שפאציר אונ ער האט געוואלט זיך אריינמישען . זי אבער האט איהם מיט'ן האנד פארשטעללט דאס מויל אונ געזאגט א איינגעעקשנטע :

— קיין ווארט ! לאז מען פייפען וועט נאך לוסטיגער זיין . מיר פאהרען , די רגע !

דוטיל האט געשמייכעלט מיט דער מינע פון א לעבי-יונג וואס אלץ איז ביי איהם רעכט . ער האט געהאלטען פאר סילוויאנאן .

— ליעבער באראן , אללע פאהרען אהין . איך זעלבסט האב בעגלייט אריסטאקראטקעס וואס זיינען עקסטרא געפאהרען הערען דאס ליעד פון דער העמד . זי איז ניט ערגער פון אללע אנדערע ליעדער .

— אהא , דו הערסט גראבער וואס דוטיל זאגט ? אונ ער איז דאך א דעפוטאט ,

זַיין כָּבוֹד איז בַּיי אִיהר טְהַייער.

דערזֶעהֶענדִיג אַז דִיוּוילִיַאר קְוֵיינֶקעלְט אוּנ אִיז אִין פֶערצְוֵייפְלוּנְג וָואס עֶר הָעט מוּזֶען זִיךְ וַוייזֶען זְמִיט אִיהר פַארְ'ן גַאנְצֶען עוֹלָם אִין אַזַא מְאוּסְ'ן אָרְט, אִיז סִילְוְויַאנַא נָאךְ מֶעהר לוּסְטִיג גֶעוָוארֶען.

— אִיבְּרִיגֶענְס ווי דוּ ווִילְסְט, מַיין גְרָאבִּינְקֶער. אִיךְ בֶּעדַארְף דִיךְ נִיט. גֶעה וָואהִין דוּ ווִילְסְט מִיט זְשֶׁערַארְ'ן אוּנ פְרַייט אַייךְ בֵּיידֶע... אִיךְ וֶועל פָאהְרֶען מִיט דוּטִיל. אַ יָא, דוּטִיל, אִיהר וֶועט מִיךְ אְכְּפִּירֶען?

נִיט אַזַא סוֹף הָאט גֶעמֵיינְט דֶער בַּארָאן, אוּנ מִיט אַ פַארְקְלֶעמְט הַארְץ הָאט עֶר גֶעמוּזְט נָאכְגֶעבֶּען דֶעם קַאפְּרִיז פוּן דֶער שְׁרֶעקְלִיכֶער פְרוֹי, וָואס קוּקֶענְדִיג אוֹיף אִיהר אִיז עֶר גֶעוָוארֶען אוֹיסֶער זִינְן. נָאר וֶועניגְסְטֶענְס הָאט עֶר גֶעוָואלְט אַז זְשֶׁערַאר זָאל אוֹיךְ מִיטגֶעהן. עֶר הָאט אִיהם אְנְגֶענוּמֶען פַאר בֵּיידֶע הֶאנְד אוּנ זִיךְ גֶעבֶּעטֶען, עֶר זָאל אִיהם טְהוּן דִי טוֹבָה ווִי אַ אֶמֶתֶער גוּטֶער פְרַיינְד. סוֹף כָּל סוֹף הָאט דֶער גֶעלִיבְטֶער פוּן זַיין פְרוֹי, דֶער חָתָן פוּן זַיין טָאכְטֶער, גֶעמוּזְט נָאכְגֶעבֶּען דֶעם מַאנְן אוּנ דֶעם פָאטֶער.

סִילְוְויַאנַא הָאט אוֹיף זֵיי גֶעקוּקְט אוּנ גֶעקַייכְט פוּן גֶעלֶעכְטֶער. דוּטִיל הָאט גֶענוּמֶען טְרֵייסְטֶען דֶעם בַּארָאן, אַז אִין „שְׁרֶעקְלִיכֶען קַאבִּינֶעט" אִיז פַארַאן אַ מִין לָאזְשֶׁע, וואוּ זֵיי קֶאנֶען זִיצֶען אַז קֵיינֶער זָאל נִיט בֶּעמֶערְקֶען.

צוּם גְלִיקק אִיז בַּאלְד בַּיים אַרוֹיסְגַאנְג פוּן קַאוֶוע-הוֹיז גֶעשְׁטַאנֶען סִילְוְויַאנֶעס פַארְמַאכְטֶער עֶקִיפַּאזְשׁ מִיט דֶעם רִיזֶעדִיגֶען קוּטְשֶׁער וָואס זִיצְט אוּנ דְרִימֶעלְט. דִי קָאמְפַּאנִיֶע אִיז אַוֶועקְגֶעפָאהְרֶען.

דֶער „שְׁרֶעקְלִיכֶער קַאבִּינֶעט" אִיז גֶעוֶוען אִין אַ אַלְטֶער קַאוְויַארְנֶע אוֹיפְ'ן בּוּלְוָואר רָאשְׁשׁוּאַר. דֶער זַאל פַארְ'ן פּוּבְּלִיקוּם אִיז אַ נִידְרִיגֶער, אַ שְׁמָאלֶער, אַ קְרוּמֶער, מִיט דוּנְקֶעלֶע ווִינְקְלֶען אוּנ אַ פַארְרוּכֶערְטֶען סוּפִים. אוֹיף דִי וֶואנְד זַיינֶען אוֹיסְגֶעקְלֶעבְט אַפִּישֶׁען מִיט גֶעמֵיינֶע גֶעמֶעלְדֶען. אִין עֶק זַאל, נֶעבֶּען אַ פֶארְטֶעפִּיַאן אִיז אַ קְלֵיין עֶסְטְרַאדֶע (בִּימָה) אוּנ הִינְטֶען אַ טְהִיר, פַארְהַאנְגֶען מִיט אַ דִיקֶען פֶארְהַאנְג. וַוייטֶער אִיז אִין זַאל גָאר נִיט גֶעוֶועזֶען אוֹיסֶער פְרָאסְטֶע בֶּענְקְלִיךְ אָהְן קִישֶׁעלֶעךְ, אָהְן גֶעבֶּעטַאכְץ, אוּנ נֶעבֶּען דִי בֶּענְקְלִיךְ פְרָאסְטֶע קְלֵיינֶע טִישְׁלֶעךְ ווִי אִין אַ גֶעוֶואהְנְלִיכֶען בִּיער-הוֹיז. דִי טִישְׁלֶעךְ זַיינֶען קְלֶעבֶּעדִיג פוּן דֶער נֶעץ פוּן דִי גְלֶאזֶער. סְ'אִיז נִיט גֶעוֶוען קֵיין מִינְדְסְטֶע פֶערְפּוּטְצוּנְג, אַדְרַבָּא — זֶעהר שְׁמוּצִיג. דִי גַאז-פְלַאמֶען הָאבֶּען גֶעבְּרֶענְט אָהְן קְלָאשֶׁען, דִי לוּפְט הָאט גֶעשְׁטִיקְט, פוּלְל מִיט רוֹיךְ אוּנ מֶענְשְׁלִיכֶע פַארֶע. ווִי דוּרְךְ אַ נֶעפֶּעל הָאט מֶען גֶעזֶעהן רוֹיטֶע פַאר-שְׁווִיצְטֶע גֶעזִיכְטֶער, אוּנ נָאךְ יֶעדֶער לִיעד פוּן עֶסְטְרַאדֶע הָאבֶּען דִי וָואנְט גֶעצִיטֶערְט פוּן דִי קוֹלוֹת אוּנ עֶנְטְצִיקְטֶע גֶעשְׁרֵייעֶן. — סְ'אִיז גֶעוֶוען גֶענוּג צוּזַאמֶענְקְלַאפֶּען פוּן עֶטְלִיכֶע בְּרֶעטֶער אַ מִין סְצֶענֶע, אַרוֹיפְלָאזֶען אַ לֶעגְרַא מִיט נָאךְ צְוֵויי-דְרַיי גֶעמֵיינֶע מֵיידֶען, זָאלֶען זִינְגֶען שְׁמוּצִיגֶע לִידֶער — אוּנ גַאנְץ פַּארִיז אִיז גֶעלָאפֶען אַהֶער זִיךְ אַיינְרִיכְטֶען אִין דֶער בְּלָאטֶע...

בַּיי אֵיינֶעם פוּן דִי פָאדֶערְשְׁטֶע טִישְׁלֶעךְ, נֶעבֶּען עֶסְטְרַאדֶע, אִיז גֶעזֶעסֶען דִי קְלֵיינֶע פִּירְשְׁטִין דֶע-הַארְפּ מִיט אוּנְזִינִנִיגֶע אוֹיגֶען, דִי נָאז-פְּלִיגְלֶען הָאבֶּען זִיךְ בֶּעוֶועגְט אוּנ גֶעפְּלַאטֶערט. זִי אִיז גֶעוֶוען עֶנְטְצִיקְט וָואס זִי קֶענֶן צוּפְרִידֶען-שְׁטֶעלֶען אִיהר נַייגִיעֶרִיגְקֵייט אוּנ זֶעהֶן דָאס גְרָאבֶּע שְׁמוּצִיגֶע לֶעבֶּען פוּן פַּארִיז. דֶער יוּנְגֶער הַיִאצִינְט, וָואס אִיז מְרוּצֶה גֶעוָוארֶען זִי אַהֶער בְּרֶענְגֶען, אִיז גֶעזֶעסֶען אִין זַיין לַאנְגֶען, פַארְשְׁפִּילֶעטֶען סוּרְדוּט אוּנ גֶעשְׁמֵייכֶעלְט. בַּיים צְוֵוייטֶען טִישֶׁעל הָאבֶּען זֵיי דֶערְזֶעהֶן אַ בֶּעקַאנְטֶען הִישְׁפַּאנְיֶער, אַ מַאכֶער אִין דֶער בָּארְזֶע, בֶּערְהַאז, וָועלְכֶען יַאנְסֶען הָאט אַרַיינְגֶעפִיהרְט אִין דֶער פִּירְשְׁטִינְס הויז אוּנ עֶר פְלֶעגְט זַיין דָארְט אַ שְׁטֶאנְדִיגֶער גַאסְט אוֹיף אַלֶע בָּאלֶער. אִיבְּרִיגֶענְס הָאבֶּען זֵיי אִיהם גַאנְץ וֶוענִיג גֶעקֶענְט אוּנ אֲפִילוּ נִיט גֶעוואוּסְט אוֹיב עֶר פַארְדִיעֶנְט וִוירְקְלִיךְ אַזוֹי פִיעל גֶעלְט אוֹיף דֶער בָּארְזֶע, וָואס עֶר עֶרְלוֹיבְּט זִיךְ מַאנְכֶעם מָאל זַיין אַזַא אוֹיסְבְּרֵיינְגֶער. אָנְגֶעטְהוֹן אִיז עֶר גֶעוֶוען וִוי אַ פְרַאנְט אוּנ הָאט אוֹיסְגֶעזֶעהֶן סְטַאטִישׁ מִיט זַיין הוֹיכֶען גֶעוואוּקְס, מִיט דִי רוֹיטֶע לַיידֶענְשַׁאפְטְלִיכֶע לִיפֶּען אוּנ הֶעלֶע אוֹיגֶען וִוי בַּיי אַ חַיָה-רָעָה. יֶעצְט אִיז עֶר גֶעזֶעסֶען מִיט נָאךְ צְוֵויי יוּנְגֶע לַייט, שַׁארְלַאטַאנֶעס וִוי עֶר.

— אוּם גָאטֶעס ווִילֶען — הָאט רָאזֶעמָאנְדַא זִיךְ גֶעבֶּעטֶען בַּיי בֶּערְהַאזֶען — אִיהר קֶענְט דָאךְ דִי גַאנְצֶע מָאוּסֶע קָאמְפַּאנְיֶע, וַוייזְט מִיר עֶפֶּעס מֶערְקְוִוירְדִיגֶע מֶענְשֶׁען, לְמָשָׁל גַנָבִים, מֶערְדֶערְס!

עֶר הָאט זִיךְ פַאנַאנְדֶערְגֶעלַאכְט אוּנ גֶעמַאכְט לֵיצָנוּת פוּן אִיהר.

— אָה, מַאדַאם, אִיהר קֶענְט אַלֵיין זֶעהר גוּט דִי גַאנְצֶע גֶעזֶעלְשַׁאפְט. אָט דָארְט, דִי יוּנְגִיטְשְׁקֶע דַאמֶע, אַזַא צַארְטֶע, רָאזָאוֶוע, אַ מְחַיֶה צוּ קוּקֶען — אִיז אַ אַמֶערִיקַאנֶערְקֶע, אַ קָאנְסוּלְס פְרוֹי. עֶר קוּמְט גֶעוִויס צוּ אַיךְ. דִי צְוֵוייטֶע, רֶעכְטְס, דִי הוֹיכֶע בְּרוּנֶעטְקֶע, וָואס הָאט אַזַא שְׁטָאלְצֶען אוֹיסְזֶעהֶן וִוי אַ קֵייזֶערִין, אִיז אַ בֶּעוואוּסְטֶע פִּירְשְׁטִין. אִיהר קַארֶעטֶע בֶּעגֶעגֶענְט זִיךְ יֶעדֶען טָאג מִיט אַייֶערֶער וֶוען אִיהר קַאטַאיֶעט זִיךְ אִין וֶואלְדִיל. אוּנ יֶענֶע מָאגֶערֶע — דָארְט וַוייטֶער — מִיט בְּרֶענֶענְדֶע אוֹיגֶען וִוי בַּיי אַ וָואלְף, אִיז אַ פְרַיינְדִין פוּן אַ גְרוֹיסֶען צִינָאוְונִיק וָואס אִיז בֶּעקַאנְט מִיט זַיינֶע שְׁטְרֶענְגֶע זִיטֶען.

זִי הָאט אִיהם מִיט פֶערְדְרָאס אִיבֶּערְגֶעהַאקְט דִי רֵייד.

— אִיךְ וַוייס, אִיךְ וַוייס... וַוייזְט מִיר אָבֶּער פוּן דֶער נִידְרִיגֶער קְלַאסֶע, דִי וָואס מֶען קוּמְט עֶקְסְטְרַא זֵיי זֶעהֶען דָא.

זִי הָאט אִיהם פַארְוָוארְפֶען מִיט שַׁאֲלוֹת אוּנ נָאר אַרוּמְגֶעזוּכְט שְׁרֶעקְלִיכֶע גֶעהֵיימֶע פֶּנִימֶער. לְסוֹף הָאבֶּען זִיךְ אִיהרֶע אוֹיגֶען אָבְּגֶעשְׁטֶעלְט אוֹיף צְוֵויי הֶערְרֶען וָואס זַיינֶען גֶעזֶעסֶען אִין אַ ווִינְקֶעל אוּנ גֶעטְרוּנְקֶען פַאמֶעלַאךְ, שְׁטִילל דִי קוּפְלֶען בִּיער. אַיינֶער פוּן זֵיי אִיז נָאךְ גָאר אַ יוּנְגֶער, מִיט אַ בְּלַאסֶען, מָאגֶערֶען פָּנִים, אוּנ דֶער צְוֵוייטֶער אִיז נִיט מֶעגְלִיךְ צוּ עֶרְקֶענֶען זַיין אֶלְטֶער. אָנְגֶעטְהוֹן אִין

אַ אַלְטְען פֿאַלְטְא און דָאס הִיטְטֶעל בִּיז אַרָאפּגֶערוּקְט אִיבֶּער דֶער נָאז, אַז מֶען זָעהט נָאר אַ שְׁטִיקֶעל בָּארְד.

— נוּ, מַיין לִיעבֶּע — הָאט זִיךְ הַיאַצִינְט צוּלאַכְט — אויב אִיהר זוּכְט אִיבֶּערִי־גֶעקְלַייְדְטֶע מֶערְדֶערְס הָאט אִיהר דָאס מָאל נִיט גֶעטְרָאפֶּען. דֶער אוּמְגְלִיקְלִיכֶער יוּנְגֶער מַאנן מִיט'ן בְּלַאסֶען פְּנִים, וָואס מֶען זָעהט אִיהם אָן אַז עֶר אִיז נִיט גֶעוָואהנְט צוּ עֶסֶען מִיטְטָאג יֶעדֶען טָאג, אִיז מַיינֶער אַ גֶעוֶועזֶענֶער חָבֵר. מִיר הָאבֶּען צוּזַאממֶען גֶעלֶערְנְט אִין לִיצֶעאוּם.

בֶּערְהַאז הָאט אַ גֶעשְׁרֵיי גֶעגֶעבֶּען אַ פֶּערְוואוּנְדֶערְטֶער:

— אִיהר הָאט גֶעקֶענְט מַתִּית'ן אִין לִיצֶעאוּם? אַךְ יָא, אֶמֶת, עֶר הָאט דָארְט גֶעלֶערְנְט. זַייט אִיהר אַלְזָא בֶּעקַאנְנְט מִיט מַתִּית'ן?... אַ זֶעלְטֶען פֶאהִיגֶער יוּנְגֶעל, אָבֶּער דִי נוֹיטְה הָאט אִיהם דֶערְדְרִיקְט... און דֶעם צְוֵייטֶען וָואס זִיצְט מִיט אִיהם קֶענְנְט אִיהר אויךְ?

הַיאַצִינְט הָאט זִיךְ צוּגֶעקוּקְט צוּם מֶענְשֶׁען מִיט דֶעם אַרָאבְּגֶערוּקְטֶען הִיטְטֶעל, גֶעשָׁאקֶעלְט מִיט'ן קָאפּ אוֹיף „נֵיין" און הָאט גֶעוָואלְט עֶפֶּעס זָאגֶען. פְּלוּצְלִינְג הָאט אִיהם בֶּערְהַאז אַ שְׁטוּס גֶעגֶעבֶּען מִיט'ן עֶלֶענְבּוֹיגֶען עֶר זָאל שְׁוַויגֶען און אִיהם שְׁטִילל אַיינְגֶערוּימְט אִין אוֹיעֶר:

— טְסְס... רַאפַאנֶעל אִיז גֶעקוּמֶען. אִיךְ הִיט מִיךְ פַאר אִיהם פוּן אַ גֶעווִיסֶע צַייט. קוּים וַוייזְט עֶר זִיךְ שְׁמֶעקְט בַּאלְד מִיט פָּאלִיצֶיע.

רַאפֶּענַאל אִיז אויךְ גֶעוֶוען אֵיינֶער פוּן דִי חֶבְרָה אַנַארְחִיסְטֶען, וָואס יַאנְסֶען הָאט אַרַיינְגֶעפִיהרְט אִין דֶער פִּירְשְׁטִינְס הוֹיז וֶוען אִיהר אִיז אַיינְגֶעפַאללֶען דֶער מְשׁוּגַעַת זִיךְ אָפְּגֶעבֶּען מִיט רֶעוָואלוּצְיָאנְס־גֶעשֶׁעפְטֶען. עֶר אִיז גֶעוֶוען אַ קְלֵיינִיטְשְׁקֶער, קַיילֶעכְדִיגֶער, פְּרֶעהלִיכֶער מֶענְשִׁיל, מִיט אַ קִינְדֶערְשֶׁע מָארְדֶע און אַ קְלֵיין נֶאזֶעל וֶועלְכֶען מֶען הָאט קוֹים אַרוֹיסְגֶעזֶעהן צְווִישֶׁען דִי צְוֵויי פֶּעטְטֶע בַּאקֶען. עֶר הָאט גֶעהַאט אַ שֵׁם פַאר אַ ווִילְדֶען אַנַארְחִיסְט. אוֹיף דִי אֲסֵפוֹת הָאט עֶר גֶעדַרְשְׁנְט מֶען זָאל נָאר בְּרֶענְנֶען און מָארְדֶען. דָאס אִיז אָבֶּער גֶעוֶוען אַ גְרוֹיסֶער חִדּוּשׁ, אַז הֲגַם עֶר אִיז שׁוֹין פִיעל מָאל גֶעוֶוען פַארְמִישְׁט, אִיז עֶר פָארְט אַרוֹיס פְּרֵיי וֶועהרֶענְד זַיינֶע חֲבֵרִים זַיינֶען אַלֶּע אַרַיינְגֶעפַאלֶלען און גֶעזֶעסֶען אִין אַסְטְרָאג. דִי מַעֲשֶׂה אִיז סוֹף כָּל סוֹף גֶעוָוארֶען אַלֶעמֶען אוֹיפְפַאלֶענְד.

רַאפַאנֶעל הָאט גַאנְץ בְּרֵייט גֶעדְרִיקְט דֶער פִּירְשְׁטִין דִי הַאנְד און אוּמְגֶעבֶּעטֶען זִיךְ גֶעזֶעצְט בַּיי אִיהר טִישֶׁעל און תֵּיכֶף גֶענוּמֶען זִידְלֶען דִי הוֹיכֶע־קְלַאסֶען וָואס קְרִיכֶען אַהֶער אִין אַזַא נִיעדְרִיגֶען אָרְט. רָאזֶעמָאנְדַא הָאט אִיהם אוּנְטֶערְגֶעגֶעבֶּען פַייעֶר און אַלֶע מַאנְסְפֶּערְזָאנֶען וָואס זַיינֶען גֶעזֶעסֶען אַרוּם זַיינֶען אִין כַּעַס גֶעוָוארֶען.

בֶּערְהַאז הָאט אִיהם שַׁארְף בֶּעטְרַאכְט מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל. גְלַייךְ עֶר אִיז אִיהם שְׁטַארְק חוֹשֵׁד. צַייטֶענְוַוייז הָאט עֶר גֶעוָוארְפֶען אַ בְּלִיק אוֹיף זַיינֶע צְוֵויי אַדְיוּטַאנְטֶען, דִי יוּנְגֶע לַייט וָואס זַיינֶען אִיהם גֶעוֶוען אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען מִיט לַייב און זֶעלֶע און

גֶעפָּאלְגְט ווִי גֶעהָארְזַאמֶע תַּלְמִידִים.

דֶערוויילַ זַיינֶען אַרוֹיף אוֹיף דֶער סְצֶענֶע אֵיינֶע נָאךְ דִי אַנְדֶערֶע צְווֵיי וָוענְגֶערִינְס, דִי עֶרְשְׁטֶע אַ פֶּעטֶטֶע ווֶעלְכֶע הָאט גֶעזוּנְגֶען נַאֲרִישֶׁע רָאמַאנְסֶען, דִי צְווֵייטֶע אַ מָאגֶערֶע הָאט גֶעזוּנְגֶען צִינִישֶׁע, עֶקֶעלְהַאפְטֶע לִיעדְלֶעךְ. דָאס פּוּבְּלִיקוּם הָאט גֶעפַּאטְשְׁט בְּרַאוָוא מִיט גְרוֹיס הִיטְץ. קוֹים אִיז עֶטְווָאס שְׁטִילֶער גֶעוָוארֶען הָאט זִיךְ אִין דֶער קְלֵיינֶער לָאזְשֶׁע, טִיעף אִין זַאל, גֶעווִיזֶען פַאר'ן עוֹלָם סִילְווִיאַנָא אִין אִיהר גֶעלְאַטְלַאסֶענֶער קְלֵייד, בֶּעשִׁיטט מִיט בְּרִילְיַאנְטֶען. זִי אִיז גֶעשְׁטַאנֶען גְלֵייךְ פַּארֶענְט מִיט'ן פְּנִים צוּם גַאנְצֶען פּוּבְּלִיקוּם אוּנ אִין זַאל אִיז גֶעוָוארֶען אַ נַייֶער שְׁטוּרֶם: גֶעלֶעכְטֶער, גֶעשְׁרֵייעֶן, פַּייפֶען, רִיְשְׁעֶן ווִי פוּן בְּהֵמוֹת, פַּאטְשְׁעֶרֵיי מִיט דִי הֶענְד.

דֶער סְקַאנְדַאל אִיז נָאךְ גְרֶעסֶער גֶעוָוארֶען ווֶען מֶען הָאט הִינְטֶער אִיהר דֶערְזֶעהֶען דִי דְרַיי מַאנְסְפֶּערְשׁוֹינֶען: דִיווִילְיַאר, דוּטִיל אוּנ זְשֶׁערַאר, מִיט עֶרְנְסְטֶע גֶעזִיכְטֶער, אָנְגֶעטְהָאן אִין פְרַאקֶען מִיט ווַייסֶע הַאלְזְטִיכְעֶר.

— נוּ, אֶט הָאט אִיהר! וָואס הָאבּ אִיךְ גֶעזָאגְט? — הָאט דִיווִילְיַאר גֶעמוּרְמֶעלְט מִיט גְרוֹיס פֶערְדְרָאס, ווֶעהרֶענְד זְשֶׁערַאר הָאט זִיךְ גֶעסְטַארֶעט בֶּעהַאלְטֶען הִינְטֶען אִין שָׁאטֶען פוּן דֶער לָאזְשֶׁע.

אָבֶּער סִילְווִיאַנָא הָאט גֶעשְׁמֵייכֶעלְט אוּנ גֶעשְׁטַאנֶען אַ פְּרֶעהלִיכֶע, אַ עֶנְטְצִיקְטֶע אוּנ גֶעקוּקְט אוֹיף דֶעם עוֹלָם מִיט אִיהרֶע בְּלוֹיֶע אוֹיגֶען אוּנ אוּנְשׁוּלְדִיג פֶּנִימְל, גְלֵייךְ ווִי זִי וָואלְט גֶעשֶׁעפְּט גְרוֹיס תַּעֲנוּג פוּן אִיהר הַיימִישֶׁער לוּפְט, וואוּ זִי אִיז גֶעבּוֹירֶען אוּנ אוֹיפְגֶעהָארֶעוֶועט גֶעוָוארֶען.

— וָואס אִיז דֶער אוּמְגְלִיק? — הָאט זִי גֶעעֶנְטְפֶערְט דֶעם בָּארָאן, ווֶעלְכֶער הָאט זִיךְ גֶעבֶּעטֶען בַּיי אִיהר, זִי זָאל אַנִיעדֶערְזֶעצֶען — זַיי אַללֶע זַיינֶען פְרֶעהלִיךְ, ס'אִיז אַ מְחַיֶה... אַ פֶּערְגְנִיגֶען...

— גֶעווִיסס, זֶעהר אַנְגֶענֶעהם — הָאט דוּטִיל פְּאטַאקֶעוֶועט; עֶר הָאט זִיךְ אוֹיךְ דָא גֶעפִיהלְט בֶּעקְוֶועם ווִי אִין דֶער הֵיים — זִי הָאט רֶעכְט. פַאר וָואס זָאללֶען מִיר אוּנְז נִיט לוּסְטִיג מַאכֶען?

דֶער רַעַשׁ אִיז נָאךְ אַלְץ נִיט שְׁטִיללֶער גֶעוָוארֶען אוּנ דִי קְלֵיינֶע פִּירְשְׁטִין דֶעהָארְפְ אִיז זָאנַאר אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען פוּן אָרְט, זִי זָאל בֶּעססֶער זֶעהֶן.

פְּלוּצְלִינְג הָאט זִי אַ שְׁטוֹים גֶעגֶעבֶּען הְיַאצִינְטֶען.

— זֶעהט נָאר, דָאס אִיז דָאךְ אַייער פָּאטֶער מִיט דֶער סִילְווִיאַנַאן! קוּקְט נָאר, קוּקְט! מֶען בֶּעדַארְף זַיין גֶעגוּג פְרֶעךְ ווַייזֶען זִיךְ דָא צוּזַאממֶען מִיט אִיהר!

הְיַאצִינְט הָאט אֲפִילוּ נִיט גֶעוָואלְט אַ קוּק גֶעבֶּען. אִיהם אִינְטֶערֶעססִירְט עֶס גַאנְץ וֶועניג אוּנ דֶער פָּאטֶער אִיז אַ אִידְיָאט אַז עֶר קֶען זַיין אַזוֹי צוּגֶעקְלֶעבְּט צוּ אַזַא מוֹיד. עֶר הָאט נִיט גֶעקֶענְט בֶּעהַאלְטֶען זַיין עֶקֶעל צוּ פְרוֹיעֶן.

— אִיהר בְּרֶענְגְט מִיךְ אִין כַּעַס, מַיין לִיעבֶּער! — הָאט גֶעזָאגְט דִי פִּירְשְׁטִין אוּנ זִיךְ גֶעזֶעצְט כִּמְעַט אוֹיף דִי קְנִיעַ פוּן אִיהר קַאוואַלְיֶער. בַּיי אִיהר אִיז פֶעסְט גֶעבְּלִיעבֶּען, צְווִינְגֶען אִיהם, עֶר זָאל זִי הַיינְט אָבְּפִיהרֶען אַהֵיים אוּנ פַאר-

האַלטען דאָרט מיט אַ תּירוץ: ער זאָל בײַ איהר טהעע טרינקען — דאָס זייט איהר אַ אידיאָט וואָס מאַכט דעם אָנשטעלל פון אַ ווייבער־שונא... אײַער פּאַטער איז הונדערט מאָל קליגער פון אייך. זי איז זעהר שאָן, זי איז בעצויבערנד.

הײַאַצינט האָט זיך צולאַכט, און געגעבען אָנצוהערניש אויף סילוויאַנאָס בעקאַנטע פערדאָרבענהייט:

— אויב איהר ווילט וועל איך געהן זאָגען איהר... דער פּאַפּאַ וועט אײַך בעקענען און איהר וועט פּאַסען איינע צו דער אַנדערע...

ראָזעמאָנדראַ האָט פאַרשטאַנען זײַן מיין און געזאָגט מיט אַ געלעכטער:

— ניין, ניין, איך בין נאָר אַ נײַגיעריגע פרוי, אָבער אַזוי ווייט האַלט איך נאָך ניט.

— עס וועט קומען אַ צייט ווען איהר וועט אויך אַזוי האַלטען. מען בעדאַרף דאָך אַלסדינג פּאַרזוכען אין לעבען.

— עס קאָנן זײַן. ווער ווייס?

פּלוצלינג איז דער רעש שטיל געוואָרען, אַללע האָבען זיך געזעצט אויף די אָרטער און אָנגעשטעללט מויל און אויערען. לעגראַ איז אַרויף אויף דער סצענע. דאָס איז געוועזען אַ הויכער מאַנספּערזאָן מיט אַ בלאַסען, קיילעכדיגען, אָבגעגאָלטען פּנים, מיט אַ האַרטען בליק און אַ געזונטע מאָרדע — אַ צורה פון אַ זכר וואָס האָט די מאַכט איבער נקבות און זיי פאַרגאַטטערין איהם. לעגראַ איז ניט געוועזען אָהן טאַלאַנט, האָט געזונגען רעגעלמעססיג מיט אַ קלינגענדער שטימע. אין זײַנע קופּלעטען „בלומען פון גאַססען ברוק" האָט ער געשילדערט די יסורים און דאָס שמוציג לעבען פון די ניעדריגע קלאַססע מענשען.

די פאַרטעפּיאַן האָט אָנגעהויבען שפּיעלען און לעגראַ האָט גענומען זינגען „די העמד" — אַ שרעקליכע ליעד וואָס האָט צוגעשלעפּט גאַנץ פּאַריז: די לעצטע צודעקאַכץ פון אַ אָרעם מיידעל, פון אַ פּערקויפטען קאָרפּער, וועלכע ווערט אַראָפּגעצויגען און צוריסען אויף שטיקלעך. די גאַססען־אויסגעלאַססענקייט איז אין דעם ליעד אַרויס־געשטעללט מיט איהר גאַנצער אַבשיילינקייט און ביטטערע אָרימקייט. די חטאים פון די רייכע קלאַססע האָבען זיך נאָך דייטליכער געוואָרפען אין די אויגען הינטער דעם ווייבערשען קאָרפּער, וועלכען מען שלעפּט איבער בלאָטע און וואַרפט אַריין גאָר אָהן אַ צודעק, ווי אַ נבלה, אין אַ גרויסער גרוב, וואו ס'זיינען בעגראָבען נאָך פיעל אַזאַלכע ווי די אָרימע פאַרברעכערין... ערגער ווי די ווערטער איז געוועזען דער טאָן, מיט וועלכען לעגראַ האָט געשמיצט די זידלערייען און בעליידיגונגען גלייך אין פּנים די רייכע גליקליכע לייט, די שאָנע דאַמען וואָס זײַנען געלאָפען איהם הערען. אַז ער האָט געענדיגט איז דאָס גאַנצע פּובליקום געוועזען ווי שכור, די גרויסאַרטיגע אַריסטאָקראַטקעס האָבען אפילו ניט אויסגעווישט דעם שפּיי פון פּנים און געפּאַטשט מיט די עדלע האַנטליך מיט גרויס פייער; דער גאַנצער עולם האָט געטופּעט מיט די פיס, געשריען ביז הייזריג, געקראַכען ביז איבער די אויערען אין

דער־ אייגענער שאנדע.

— בְּרַאוָוא! בְּרַאוָוא! — האט געשריען מיט איהר קוויטשיג קוֹלכעל די קלײנע פירשטין. — וואונדערליך! גראַסאַרטיג!

נאר מעהר פון אַללע האט געקלאַפּט מיט די האנד און געשריען סילווינאַנא, וואס איז נאך מעהר שכּור געוואָרען דא אין דעם צובּרענטען אַיוען.

— דאס איז ער! מיין לעגרא! איך וויל איהם אַרומנעהמען און קושען פאר דעם פערגעניגען!

דיוויליַאר, וואס איז געוועזן אויסער זיך פון פּאַרדראָס, האט זי געוואָלט מיט כּח אַוועקשלעפּען. זי האט זיך אָבער אָנגעטשעפּעט מיט די האנד אָן דער פּארענטשע פון דער לאָזשע און געשריען נאך מיט מעהר לוסטיגקייט און היטץ. מען האט געמוזט זי איינרעדען מיט גוטען. ענדליך איז סילוויאַנא מרוצה געוואָרען פאהרען אַהיים, אָבער זי האט געשוואָרען אַז פריהער מוז זי אַ קוש געבען לעגראַ'ן, איהר אַלטען גוטען פריינד.

— געהט איהר אַללע דריי און וואַרט אויף מיר אין עקיפּאַזש, איך קום תּכף צוגעהן.

דאס פובּליקום איז בּיסליכוויז רוהיגער געוואָרען. ראָזעמאָנדאַ האט בּעמערקט אַז די לאָזשע איז לעדיג, האט זי אויך אָנגעהויבּען טראַכטען פאהרען אַהיים צוזאַממען מיט היַאצינט'ן. היַאצינט האט אויסגעהערט לעגראַס ליעד גאַנץ גלייכגילטיג, מיט דער מינע פון אַ מיעדען מענש, און יעצט האט ער געמאַכט אַ שמועס מיט בּערהאָזען וועגען נאַרוועגיען, וואו בּערהאַז האט אַמאָל געוויזט. אָ, דער עבּיגער שנעע! אָ, די פאַרפרוירענע אָזערעס! די ריינע, די צניעותדיגע קעלט פון עבּיגען ווינטער! נאר דאָרט — האט היַאצינט געזאָגט — פאַרשטעהט ער די פרויענצימער, די ליעבּע — אַ פרישען קוש ווי דער ריינער פראָסטיגער שנעע;

— אויב איהר ווילט וועלען מיר בּאַלד מאָרגען פאהרען אַהין! — האט די פירשטין אויסגעשריען מיט איהר געוואָהנליכער חוצפּה — דאס וועט זיין אונזער האכצייטס־רייזע... איך וועל אַוועקוואַרפען מיין פּאַלאַץ און דעם שליסעל אַרונטער־לעגען אונטערן שוועל.

געוואָהנליך האט זי בּאַלד זיך פאַרחאַפּט, אַז זי מיינט עס ניט ערנסט. אָבער בּערהאַז האט געוואוסט אַז זי איז פאהיג צו אַזאַ מעשה, און אין האַרצען האט ער געטראַכט: ווי וואהל וואָלט דאס געוועזן ווען זי פאַרשליעסט טאַקי איהר קליינעם פּאַלאַץ און פאָהרט אַוועק. מען וואָלט דאַמאָלס געקאָנט צוריק אָפּנעהמען אַ בּיסעל פון דעם עשירות וואס די רייכע האָבען אַריינגעחאַפּט...

ראַפּאַנעל האט אויך אַפּלודירט לעגראַס ליעד און נאָכדעם גענומען אויס־קוקען מיט זיינע קליינע שטעכעדיגע אויגעלעך אַללע ווינקלען פון זאַל. לסוף האט

ער בֶּעמֶערְקְט מַתִּית'ן מִיט דֶעם צְוֵייטֶען וָואס זַיי גֶעבֶּען אִיהם אִין אָרִימֶער קְלֵיידוּנְג מִיט אַ אָנְגֶערוּקְטֶען הִיטֶעל אִיבֶּערְן פָּנִים. דִי ווייבער האבען קיין איינציג מָאל נִיט גֶעלַאכְט, נִיט גֶעפַּאטְשְׁט מִיט דִי הֶאנְד, גֶעזֶעסֶען שְׁטִילל ווִי אָנְגֶעמוּטְשֶׁעטֶע מֶענְשֶׁען וָואס זַיינֶען גֶעקוּמֶען אַהֶער אוֹיסְרוּהֶען אַבִּיסֶעל.

פְּלוּצְלִינְג הָאט רַאפַּאנֶעל זִיךְ גֶעוֶוענְדֶעט צוּ בֶּערְהַאזֶען.

— זָאנְט נָאר, דָארְט זִיצְט דָאךְ מַתִּית? מִיט וֶועמֶען זִיצְט עֶר דָאס?

בֶּערְהַאז הָאט אַ צִיה גֶעגֶעבֶּען מִיט דִי פְּלֵייצֶעס אַז עֶר וֵויס נִיט, אָבֶּער קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶענוּמֶען פוּן רַאפַּאנֶעל. וֶועלכֶער הָאט גֶענוּמֶען אוֹיסְטְרִינְקֶען דִי גְלָאז בִּיער מִיט אַ גֶעמַאכְטֶע קַאלְטְבְּלִיטִיגֶע מִינֶע אוּנ זִיךְ גֶעזֶעגֶענְט מִיט דֶער קָאמְפַּאנִיֶע מִיט דֶעם תֵּירוּץ אַז דָא נִיט וַוייט וַוארְט אוֹיף אִיהם אַ דַאמֶע. קוּים אִיז עֶר נָאר אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען אִיז בֶּערְהַאז אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען פוּן אָרְט, אַרִיבֶּערְגֶעשְׁפְּרַייזְט אִיבֶּער דִי בֶּענְקְלֶעךְ, צוּשְׁטוּפְּט דֶעם עוֹלָם, צוּגֶעלָאפֶען צוּ מַתִּית'ן אוּנ אִיהם עֶפֶּעס אַיינְגֶערוּימְט אִין אוֹיעֶר. יֶענֶער הָאט לַאנְג נִיט גֶעטְרַאכְט, בַּאלְד אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען, מִיטְגֶענוּמֶען דֶעם חָבֵר אוּנ בֵּיידֶע זַיינֶען אַרוֹיס מִיט דֶער הִינְטֶערְשְׁטֶער טְהִיר. דָאס אִיז גֶעשֶׁעהֶן אַזוֹי גֶעשְׁווִינְד אַז קֵיינֶער הָאט גָאר נִיט בֶּעמֶערְקְט ווִי זַיי זַיינֶען פַארְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען.

— וָואס אִיז דָארְט גֶעשֶׁעהֶן? — הָאט דִי פִירְשְׁטִין גֶעפְרֶעגְט בֶּערְהַאזֶען וֶוען עֶר אִיז צוּרִיק גֶעקוּמֶען אוּנ זִיךְ גֶעזֶעצְט גַאנְץ רוּהִיג אוֹיף זַיין פְרִיהֶערִיגֶען אָרְט.

— גָאר נִיט; אִיךְ בִּין גֶעגַאנְגֶען גֶעזֶעגְנֶען מַתִּית'ן פַאר זַיין אַוֶועקְגֶעהְן.

רָאזֶעמָאנְדַא הָאט גֶעזָאגְט אַז זִי ווִילל אוֹיךְ אַוֶועקְפָאהרֶען. נָאר עֶטְלִיכֶע מִינוּט אִיז זִי נָאךְ פַארְבְּלִיעבֶּען אוּנ גֶענוּמֶען ווִידֶער רֶעדֶען וֶועגֶען נָארְוֶועגִיֶען, ווַייל זִי הָאט בֶּעמֶערְקְט ווִי הִיאַצִינְט אִיז זֶעהר פַארְאִינְטֶערֶעסִירְט מִיט דֶעם גֶעדַאנְקֶען פוּן אַיינְבִּיגֶען אַייז. זַיין לִיעד „דָאס אוּמְקוּמֶען פוּן דֶער פְרוֹיֶענְצִימֶמֶער" הָאט עֶר גֶעווָאלְט עֶנְדִיגֶען מִיט אַ בִּילְד פוּן אַ סָאסְנָאוֶוען וַואלְד פַארְשִׁיטֶעט מִיט שְׁנֶעע. רָאזֶעמָאנְדַא אִיז אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען פְרֶעהְלִיךְ אוּנ מִיט אַ חִיטְרֶען שְׁמֵייכֶעל אִיהם פְּרָאפָּאנִירְט, עֶר זָאל פָאהרֶען מִיט אִיהר אַהֵיים אוּנ דָארְט בַּיים טְהֶעע וֶועלֶען זֵיי מַאכֶען דֶעם פְּלַאן פוּן דֶער נְסִיעָה אִין נָארְוֶועגִיֶען. בֶּערְהַאז הָאט דֶערַווייל מִיט גְרוֹיס אוֹיפְמֶערְקְזַאמְקֵייט גֶעקוּקְט צוּ דֶער טְהִיר אוּנ פְּלוּצִים, ווִי נִיט-ווִיללֶענְדִיג, אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן:

— מָאנְדֶעזִיר! אִיךְ הָאבּ עֶס פְרִיהֶער גֶעוואוּסְט!

אִין טְהִיר הָאט זִיךְ גֶעווִיזֶען אַ גֶעזוּנְטֶער, שְׁטַארְקֶער מֶענְשׁ מִיט אַ קֵיילֶעכְדִיגֶען גֶעזִיכְט, אַ פוּקְלֶען שְׁטֶערְן אוּנ אַ שְׁטוּמְפִּיגֶע נָאז. דִי גַאנְצֶע פִיגוּר אִיז ווִי פוּן אַ וָואיֶענְנֶעם מֶענְשֶׁען: מֶען עֶרְקֶענְט אַז דָאס אִיז אַ אוּנְטֶער-אָפִיצִיעֶר אִין צִיווִילְנֶע קְלֵיידֶער. אַרַיינְגֶעהֶענְדִיג אִין זַאל הָאט עֶר זִיךְ אַרוּמְגֶעקוּקְט אִין אַללֶע זַייטֶען גְלֵייךְ עֶר זוּכְט אֵימִיצֶען מִיט דִי אוֹיגֶען.

בֶּערְהַאז הָאט חֲרָטָה גֶעהַאט אוֹיף דֶעם גֶעשְׁרֵיי אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען רוּהִיג, מִיט אַ פְרֵייעֶ מִינֶע:

— איך האב געזאגט אז באלד וועט קומען פאליציע... אט האט איהר
ייב-פאליציאנט. מאנדעזיר — א פלינקער יונג, זעהר א פאהיגער. זעהט נאר ווי
שמעקט, ער שנאפט ווי א יאגד-הונד. צו שפעט, מיין קרוין! דאס פויגעלע
שוין געמאכט פליטה!

ארויסגעהענדיג אויפ'ן גאס האט ראזעמאנדא איינגעערדט. היאצינט'ן בעגלייטען
היים אונ מיט א געלעכטער האבען זיי זיך אריינגעזעצט אין זייער קארעטע.
נבען איז אויך געשטאנען סילוויאנאס קארעטע פאר פיער פערשוין, מיט דעם
טעטשנעם קוטשער אויף דער קעלניע. איהרע דריי קאוואליערען: דיווילאר,
ל אונ זשעראר זיינען געשטאנען אויפ'ן טראטואר אונ געווארט אויף איהר.
צוואנציג מינוט ווארטען זיי דא אויף דעם האלב-דונקעלען בולוואר, וואו עס
צירען ארום נאסען-מיידען פון דעם געמיינסטען סארט. שכורים שטויסען זיי,
קבות טשעפען אונ שושקען, פארלעך בעהאלטען זיך אויף די באנק אונטער
וימער אונ אין די דונקעלע שמוציגע ווינקלען. די לופט איז אומריין, עפושט.
ו אונ ארום זיינען ארימע הייזלעך, די ניעדריגסטע אויסגעלאסענקייט, אונ דאך
הט דער באראן מיט די צוויי חברים אונ ווילען ניט אוועקגעהן פון ארט.
רער פון זיי האפט אז ער וועט בלייבען דער לעצטער, וועט אפפיהרען
יאגען אונ זי בעהערשען, ווייל זי איז צופיעל שכור צו וועהרען זיך.

ענדליך האט דיווילאר פארלארען די געדולד אונ געזאגט צום קוטשער:
— שזול, געהט זעהט, פאר וואס קומט די מאדאם ניט אזוי לאנג?
— אונ די פערד, הערר באראן?
— זייט רוהיג. מיר שטעהען דאך דא.

עס האט אנגעהויבען שפרעען א קליינער, קאלטער רעגענדיל אונ די דריי
ן ווייטער געשטאנען אונ געווארט גאר אהן א סוף. פלוצלינג האט א אומגערעכטע
נגניש זיי צושטרייט א ווילע. ס'האט זיי געדאכט אז עס געהט א דארע פרויענ-
מער אין א שווארצע קלייד, אבער צוקוקענדיג זיך האבען זיי ערשטוינט דערקענט
יאס איז זייער בעקאנטער גלח.

— ווי, דאס זייט איהר, הערר גייסטליכער פראמאן? — האט זשעראר
גערופען מיט א געשריי — ווי קומט איהר אהער אין אזא צייט אונ אזא
?

פ י ע ר האט זיך ניט ערלויבט צו פרעגען וואס זיי אליין טהוען דא יעצט, ווי
ן זיי אהער? ער האט רוהיג געענטפערט אז ער געהט יעצט פון א נאכט-
ט, וואו ער איז געגאנגען מיט דעם אלטען גייסטליכען ראז. אה, וואס פאר
עקליכע עלענד זעהט מען דארט אין די שטינקעדיגע אלגעמיינע שלאפצימער!
ם איז ניט גוט געווארען פון דער פארשטיקטער לופט צווישען די סטארע
שען. אומגליקליכע, ליידענדע, אויסגעמוטשעטע, פארצווייפעלטע לויפען אהין
פאללען אניעדער אויף דער הוילער פאדלאגע ווי די בהמות. זיי זאלען קאנען

זיך אויסשלאָפען נאָך דעם קאַטאַרזשנעם לעבען אַ גאַנצען טאָג. דאָרט איז אַ
רבּ, אַ געמישעכץ פון אָרימקייט און יסורים. אַללע ליעגען אין איין שורה: ווייבּ
קינדער, מאַנסלייט, אַלטע און יונגע, שרעקליכע שמאַטעס געבען אויסגערי
סירדוטען פון שאַמעוודיגע אָרימע לייט. אַללע שפּאַנדליך פון פּאַריזער צובּראָ
לעבענס דורך פוילקייט, זינד, שלימזל און אומגערעכטיגקייט — ווערען אַללע
אַרויסגעשפּיגען אַהער פון דעם גרויסען, קאָהעדיגען ים פּאַריז. איינע שלאָפּ
געהרגעטע, דאָס פּנים ווי פון אַ מת; אַנדערע ליעגען אויפ'ן רוקען מיט אָפּ
מיילער, חראָפּען און קרעכצען אויף זייערע צרות אפילו אין שלאָף; די דר
וואַרפען זיך אומרוהיג; דער הונגער, די קעלט, די מידקייט פּייניגט זיי
שרעקליכע חלומות. און די אַללע אומגליקליכע פּסולת פון פּאַריז, וואָס ליעגע
י פּגרים אויפ'ן פּעלד נאָך אַ בלוטיגער מלחמה, וואָס וואַלגערן זיך און פוילע
אין עפּוש, שיינען ווי זיי וואָלטען געקרעכצט צום הימעל און געפאָדערט
האָבען אויך אַ חלק אין לעבען, וואָס די רייכע גיט עס וואַרימע פּראַכ
ספּאַלניעס, טהייערע בעטען מיט בעטגעוואַנד, בשעת ווען זיי שלאָפען אויף
נאַקעטער ערד, אין אַזאַ מוראדיגען שמוציגען צושטאַנד.

פּ י ע ר מיט דעם גייסטליכען ראָז האָבען גוט אַרומגעזוכט אין אַללע שרע
פון די אומגליקליכע שלעפּערס זייער „אַלטיטשקען", דעם גע...נעם סטאָל
כּדי איהם אַרויסנעהמען פון דער נאָרע און באַלד מאָרגען אַוועקגעבען אין פּ
פון אַלטע אַרבייטער. דער אַלטער איז טאַקי אַהער געקומען התחלת אָווענד,
שוין אָבער ניט געווען קיין פרייער אָרט. דער גיהנום האָט פּאַר פּיעלע נאָך
געזעהן ווי אַ גן־עדן. ער איז געוויסס אַוועק ערגעץ אונטער אַ פּאַרקאַן איבערנאַ
גען. דער גוטמעטער ראָ: איז אַוועקגעגאַנגען מיט אַ אומעדיג געמיטה צוריק אַ
אויף דער קאַרטאַ נאַם און פּ י ע ר האָט געזוכט אַ דראָשקע פאָהרען ז
אין ניילי.

דאָס דינגע רעגענדיל האָט ניט אויפגעהערט צו שפּרעען. די קעלט
דורכגענומען דאָס גאַנצע לייב. ענדליך איז געקומען דער קוטשער זשול און
איבערגעשלאָגען די רייד פון גייסטליכע, וועלכער האָט געשילדערט דעם בּ
מיט זיינע חברים די אַללע מוראדיגע סצענעס וואָס ער האָט געזעהן אין נ
פּריוט.

— נו, זשול, וואו איז די מאַדאַם? — האָט דיווילליאַר געפרעגט
קוטשער, זעהענדיג אַז ער קומט אַליין אָהן סילוויאַנאַ.

זשול האָט געענטפערט געלאַסען, מיט דרך־ארץ, ניט אַרויסווייזענדיג
מינדסטען שפּאַט, נאָר די ליקע זייט פון מויל איז געווען עטוואָס פאַרקרימ
אַ זייט:

— די מאַדאַם האָט געהייסען זאָגען אַז זי וועט ניט צוריקפאָהרען אַהיים

איבער די קארעטע אין רשות פון די הערן, אויב זיי ווילען איך זאל זיי הערן.

דאס איז שוין געווען צופיעל, אונ דער באראן איז געווארען שרעקליך בעז. דיך אין דעם געמיינעם קאבאק, וואַרט א קיילעכדיגע שעה אונ צוליעב כדי זי זאל א שכורע ווארפען זיך אויפ'ן האלז עפעם א שווארץ-יאהר, א לעגרא! געגוג פאר איהם, דאס וועט איהר טהייער קאסטען!

דער באראן האט אפגעשטעללט א דראשקע אונ אריינגעשטויסען אהין ארץ מיט די ווערטער:

— פיהרט מיך אפ אהיים.

— אבער זי האט דאך אונז איבערגעלאזט איהר עקיפאזש? — האט א געשריי ון דוטיל, וועלכער האט זיך שוין בערוהיגט אונ זאגאר אין הארצען ים פון דער גאנצער לוסטיגער געשיכטע – לאמיר פאהרען. ס'וועט זיין א ארט אללעמען . . . איהר פערלאנגט ניט? ווילט בעססער א דראשקע? נו, ווי ווילט איך!

ער איז פרעהליך אריינגעשפרונגען אין קארעטע, זיך צושפרייט אויף די ליך אונ אוועקגעפלויגען מיט די פאר פייערינע פערד, וועהרענד אין דער ר, טרייסלענדיגער דראשקע האט דער באראן אויסגעגאסען זיין גרימצארען זשעראר'ן, וועלכער איז געזעססען אין ווינקעל אונ איהם ניט איבערגעשלאגען יד אפילו מיט א איינציגען ווארט. ער, דער באראן, האט דער פרוי אבגעשיטט גוטם, זי קאסט איהם שוין ביז צוויי מיליאן, אונ אלם בעלאהנונג בעליידיגט הם אזוי שרעקליך, איהם דעם גרויסען הערשער, וואס רעגירט מיט מענשען ים פארמעגענם!

— נו, זי איז אליין שולדיג, ער איז יעצט לאז פון איהר אויף עוויג . . . דאביי האט ער שווער אבגעאטהעמט, ווי א קאטארזניק ווען ער חאפט זיך אין דער פרייהייט.

פיער האט א ווייל נאכגעקוקט די קארעטען ווי זיי פאהרען אוועק, נאכדעם ד ארונטער אונטער א בוים, זיך שיצען א ביססעל פאר'ן רעגען, ביז עס וועט הערען א צווייטע דראשקע. איהם איז ווידער געווארען פאסקודנע אויפ'ן ען אונ א קעלט איז אריבער דורך אללע זיינע גליעדער נאך אזא שרעקליכע ער נאכט מיט איהר ווילדע הוליען אונ ביטטערע יסורים, די אויסגעלאססענ פון די חויכע קלאססען מיט דעם שמוציגען לעבען אין די ניעדריגע סען. ארום איהם האבען נאך אלץ ארומגעשפאצירט דונקעלע געשטאלטען פון ון-מיידען זובענדיג א שטיקעל ברויט.

פלוצלינג איז א געשטאלט צוגעגאנגען צו איהם אונ איינגערוימט אין :

— זאגט אייער ברודער אז די פאליציע האט געפונגען א שליאר פון סאלוואן

און יעדע מינוט קאנן מען איהם חאפען.

פיער איז פארציטטערט געווארען און זיך אומגעדרעהט: די געשטא
שוין אבער אוועקגעגאנגען און נאר ביים בלאסען שיין פון לאמטערן ה
דערקענט פון ווייטענס דאס בלאסע, מאגערע, אויסגעמטשעטע פנים פון
מתית. פיער'ן איז באלד ארויף אין די געדאנקען די טרויעריגע פיגור פ
מאדאם מתית, וועלכער ער האט היינט געזעהן אין עסצימער ביים ניים
ראז, די ארימע מוטער וואס לעבט נאר מיט דער איינציגער האפנונג און
זוהנ'ס צוקונפט . . .

III.

דער צווייטער טאג איז געוועזן א טאבעלל, א יום־טוב. אללע קאנצע
זיינען געוועזן פארמאכט. אכט א זייגער אין דער פריה אי' דער מי
מאנפעררא'ן געזעססען אליין אין זיין גרויסען קאבינעט. א קאמיסאר איז געש
ביים טהיר, און אין פאדערצימער זיינען געזעססען צוויי דעזשורנע שרייבע
היינט אין דער פריה האט מאנפעררא'ן געהאט ניט קיין אנגע
איבעררא'שונג. סאניעס צייטונג „פאלקס שטימע" האט זיך צוריק ג
צו די אפריקאנישע אייזענבאהנען מיט די איבערגעקויפטע דעפוטאטען. ו
האט זי בעשולדיגט באררו'ן, דעם יעצטיגען פינאנץ־מיניסטער, אז ער
גענומען שוחד צוויי הונדערט טויזענד פראנק; היינט האט זי אבגעדרוק
בעריהמטען צעטטעל פון די 32 דעפוטאטען און סענאטארען וועלכע ג
דיוויליארם לייב־מענש, האט איבערגעקויפט. מאנפעררא'ן האט דערזעהן זיין
אין דער שפיץ פון צעטטעל. סאניע שרייבט, אז ער האט געחאפט א
פון 80 טויזענד פראנק, וועהרענד פאנסעג האט מעהר ניט געקריג
50 טויזענד; נאכדעם זיינען די סוממען קלענערע געווארען: דוטיל האט
געחאפט 10 טויזענד און שאניע ניט מעהר ווי דריי טויזענד. ער איז
דער ביל'לינגסטער, דער ארימסטער, האט פארקויפט זיין שטיממע גאר בח
אנדערע האבען זיך געהייסען גוט בעצאהלען פאר זייערע שטיממען, זיי
מסכים זיין אויף דיוויליארס אקציעס.

פאר זיין איינענער פערזאן איז דער מיניסטער מאנפעררא'ן געווען
רוהיג: פון איהם איז ניטא קיין שום שריפט, קיין שום קבלה אויף דעם
וואס גינטער האט איהם געגעבען. פון דעם ערגבטען עסק קאן מען זיך
דערעהען אז יענער האט נאר ניט וואס צו ווייזען. אבער יעדענפאללס וועט
היינטיגע מיניסטעריום מוזען אראפפליהען פון בענקעל. צום גליק איז
דאנערשטאג, דער פארלאמענט פארמאכט. אבער מארגען וועט מען ש

איבֶּערְרַאנַייֶעס מַאכֶען אַ שַׁאֲלָה אונ ווינְיַאן מִיט זַיינֶע חֲבֵרִים וֶועלֶען בֶּענוּטְצֶען די גוּטֶע גֶעלֶעגֶענְהַייט אונ אַרייִנְחַאפֶּען די מַאכְט אִין זַייעֶר הַאנְד.

מָאנְפֶּערְרַאן הָאט מִיט אַבִּשׁיי אָוועקְגֶעוָוארְפֶען די צַייטוּנְגֶען, איז אויפְגֶעשְׁטַאנֶען אונ גֶענוּמֶען אַרוּמְגֶעהן מִיט פַּארְלֵייגְטֶע הֶאנְד אויף הִינְטֶען אִיבֶּער דֶעם גְרויסֶען קַאבִּינֶעט. וָואס טְהוּט מֶען? וָואס הֵייבְּט מֶען אָן? ווִי רַאטֶעוֶועט מֶען זיךְ אַרוּיס וֶוען די אִיבְּרִיגֶע מִינִיסְטָארֶען וֶועלֶען גֶעהן צוּ גְרוּנְד?

אִיהם אִיז פְּלוּצְלִינְג אַיינְגֶעפַאלֶען אַז דָאס גְלַייכְסְטֶע וָואלְט גֶעוֶוען פְּרִיהֶער זיךְ דוּרְכְרֶעדֶען מִיטְ'ן בַּארָאן דיוויליַאר, וֶועלְכֶען עֶר קֶענְט שׁוֹין פוּן לַאנְג. אִיהם האט בַּאנְג גֶעטְהוּן, פַאר וָואס הָאט עֶר זיךְ בִּיז אַהֶער נִיט גֶעזֶעהן מִיט אִיהם אונ אִיהם נִיט גֶעצְווּאוּנְגֶען פַארְשְׁטָאפֶּען סַאנְיֶעס מויל מִיט גָאלְד.

אַנְפַאנְגְס הָאט דֶער מִינִיסְטֶער גֶעוָואלְט שְׁרַייבֶּען צוּם בַּארָאן אַ קְווִיטֶעלֶע אונ שִׁיקֶען מִיטְ'ן קוּרְיֶער. בַּאלְד אָבֶּער אִיז אִיהם אַיינְגֶעפַאלֶען אַז סְ'אִיז גְלַייכֶער מִיט שְׁרַייבֶּען, נָאר בֶּענוּטְצֶען דֶעם טֶעלֶעפָאן וָואס אִיז גֶעמַאכְט עֶקְסְטְרַא פַאר זַיין גֶעבְּרויךְ אויף אַ טִישֶׁעל נֶעבֶּען שְׁרַייב-טִישׁ.

— מִיט וֶועמֶען רֶעד אִיךְ, ווִירְקְלִיךְ מִיטְ'ן הֶערְרְן בַּארָאן זֶעלְבְּסְט? — אויסְגֶעצַייכֶענְט! — יָא, דָאס בִּין אִיךְ, דֶער מִינִיסְטֶער. מָאנְפֶּערְרַאן אונ בֶּעט אַייךְ מַטְרִיחַ זַיין קוּמֶען צוּ מִיר בַּאלְד... וואהל! אִיךְ וַוארְט אויף אַייךְ!

נָאכְדֶעם הָאט עֶר וַוייטֶער גֶענוּמְמֶען אַרוּמְשְׁפַּרַייזֶען אִיבֶּערְן צִימֶער. בַּארָאן דיוויליַאר אִיז אויךְ אַ חַוָואטְסְקֶער יוּנְג אונ וֶועט אִיהם גֶעווִיס גֶעבֶּען אַ גוּטֶע עֵצָה...

דֶער מִינִיסְטֶער הָאט זיךְ וַוייטֶער פֶערְטִיעפְט אִין גֶעדַאנְקֶען, גֶעזוּכְט פְּלֶאנֶער, דֶערְוַוייל אִיז אַרייִנְגֶעקוּמֶען דֶער קָאמִיסַאר אונ גֶעמֶעלְדֶען, אַז הַאקְסָאן, דֶער נַאטְשַׁאלְנִיק פוּן דֶער גֶעהֵיימֶער פָּאלִיצֵיי אִיז גֶעקוּמֶען אונ בֶּעט שְׁטַארְק, דֶער מִינִיסְטֶער זָאל אִיהם תֵּיכֶף אויפְנֶעהמֶען.

— בֶּעט אִיהם אַרֵיין.

סְ'אִיז אַרייִנְגֶעקוּמֶען אַ הויכֶער מֶענְשׁ, אַ מָאגֶערֶער, אַ שְׁוַוארְצֶער, וָואס חַאפְּט אַ פְּנִים אָנְבְּלִיק ווִי אַ אויסְגֶעפּוּצְטֶער אַרְבֵּייטֶער. בַּאלְד בַּיים אַרייִנְגֶעהן הָאט עֶר גֶענוּמֶען פַארֶענְטְפֶערן דֶעם פְּרֶעפֶעקְט פוּן דֶער פָּאלִיצְיֶע, וָואס עֶר אִיז נִיט גֶעקוּמֶען זֶעלְבְּסְט; עֶר אִיז עֶטְוָואס אוּנְוָואהל. נָאכְדֶעם הָאט הַאקְסָאן עֶרְקְלֶערְט דֶעם מִינִיסְטֶער צוּ וֶועלְכֶען צְוֶועק עֶר אִיז יֶעצְט גֶעקוּמֶען:

— אִיךְ גְלויבּ הֶערְר מִינִיסְטֶער, אַז יֶעצְט הָאבֶּען מִיר שׁוֹין גֶעפַּאקְט דֶעם פֶערְבְּרֶעכֶער וָואס הָאט אוּנְטֶערְגֶעלֶעגְט די בָּאמְבֶּע אויף דֶער נָאדָא-דֶע-מָארוּאַ...

— אַהַא! אִיךְ בִּין זֶעהר צוּפְרִיעדֶען פוּן אַייךְ, ה' הַאקְסָאן. אִיז דֶער מֶענְשׁ שׁוֹין אַרֶעסְטִירְט?

— נָאךְ נִיט, אָבֶּער עֶר קָאן שׁוֹין נִיט עֶנְטְלוֹיפֶען פוּן אוּנְזֶערֶע הֶאנְד, הֶערְר מִינִיסְטֶער. סְ'אִיז אִין גַאנְצֶען גֶעוֶוענְדְט אִין אַ פָּאר שָׁעָה.

און דער נאַטשאַלניק פון דער געהיים-פּאָליציי האָט ערצעהלט די גאַנצע געשיכטע, ווי דער „חאַפּער" מאַנדעזיר האָט זיך דערוואוסט דורך אַ געהיים-פּאָליציאַנט אַז דער אַנאַרכיסט סאַלוואַ געפינט זיך אין אַ קאַבאַק אויף מאָנמאַרטר, איז ער באַלד אַהין געלאָפען, אָבער אַ ביסעל צו שפּעט — דער פויגעל איז ענטלאָפען. נאָכדעם האָט ער דורך אַ צופאַלל ווייטער דערזעהן סאַלוואַן ניט ווייט פון קאַבאַק און פון דענסטמאָל געהט מען איהם נאָך טריט בייַ טריט, ווייל מען וויל איהם חאַפּען אין נעסט, צוזאַממען מיט זיינע חברים. אַזוי איז מען איהם נאָכגעגאַנגען ביז צו די טהויערען „מאַליאַ". דאָרט, ווייזט אויס, האָט ער דערשפּירט אַז מען יאָגט איהם, איז ער ענטלאָפען אין בולאָנער וואַלד. און איז דאָרט איבערגעזעסען ביז צוויי אַזייגער בייַ נאַכט אין רעגען וואָס האָט פון פאַרנאַכט געגאָסען. די „חאַפּערס" האָבען געוואַרט ביז טאָג און געמאַכט אַ אָבלאַווע, גענומען יאָגען פון אַללע זייטען, ווי אַ חיה אין וואַלד. ער וועט מיעד ווערען און מוזען זיך אונטערגעבען. אַ ליאַדע מינוט בעדאַרף מען איהם חאַפּען.

— איך ווייס, הערר מיניסטער, ווי איהר אינטערעסירט זיך מיט דעם אַרעסט און האָב געוואָלט קומען הערען אייער בעפעהל. דער חאַפּער מאָנדעזיר פיהרט די אָבלאַווע. איהם טהוט זעהר באַנג וואָס איהם איז ניט געלונגען חאַפּען דעם פאַרשוין אויפ'ן בולוואַר ראַששואַר. איבריגענס ער האָט זעהר חיטרע איהם נאָכגעשפּירט שפּעטער. נאָר איין זאַך קאָנן מען איהם פאַרוואַרפען: פאַר וואָס האָט ער פריהער ניט בעוואָרענט אַז סאַלוואַ זאָל ניט קאָנגען ענטלויפען אין בולאָנער וואַלד.

דעם מיניסטער איז פּלוצלינג אייַנגעפאַללען אַ גליקליכער געדאַנקען, אַז פון דעם אונפערהאָפּטען אַרעסט פון סאַלוואַ'ן בעדאַרף מען זיך בענוצען פאַר דער אייגענער טובה אַרויסקריכען פון דער בלאָטע וועגען די אַפריקאַנישע אייזענבאַהנען... גאָט אַליין האָט איהם געשיקט יעצט אַ ישועה דורך דעם אַרעסט פון דעם אַנאַרכיסטען וועלכען די פּאָליציע זוכט שוין אַזוי לאַנג אומזאָנסט.

— אָבער, הערר האָקסאָן, זייט איהר זיכער אַז סאַלוואַ איז דער פערברעכער?

— אָ, איך בין פאָלקאָממען זיכער, הערר מיניסטער. ער וועט זיך אַלי מודה זיין זיצענדיג בייַ אונז אין קאַרעטע. נאָך עהדער מען וועט איהם ברענגען אין פּאָליציי.

מאָנפּערראַן האָט ווייטער גענומען געהן איבער'ן קאַבינעט און געאַרבייט שטאַרק מיט'ן מח, נאָכדעם האָט ער אָנגעהויבען רעדען לאַנגזאַם:

— איהר פערלאַנגט פון מיר אַ בעפעהל? אַלזאָ — מיין ערשטער בעפעהל איז: זייט זעהר פאָרזיכטיג. קלייבט ניט אויף קיין גאַנצע מחנות מענשען אין בולאָנער וואַלד... סטאַרעט זיך אַז קיינער זאָל גאָר ניט בעמערקען דעם אַרעסט... און אויב ער וועט זיך מודה זיין ערצעהלט דאָס ניט קיינעם, לאָזען

צייטונגען ניט וויסען . . . אָ, דאס וויל איך דורכאויס, — מישט ניט אַריין די גאַזעטען אַהער. מיט איין וואָרט: קומט אָנזאָגען נאָר מיר אַליין, מיר פערזאָנליך — פאר אַללע איבּריגע זאל עס בּלייבּען אַ סוד.

האקקאן האט זיך שוין געניינט אונ געוואָלט אַוועקגעהן, אָבּער דער מיניסטער האט איהם נאָך פאַרהאַלטען אַ ווייל אונ געזאָגט, אַז זיין פריינד הערר לעמאַן דער פּראָקוראָר פון דער רעפּובּליק, בּעקומט יעדען טאָג בּריעף פון אַנאַרחיסטען, וועלכע סטראַשען אַז זיי וועלען איהם מיט זיין גאַנצער פאַמיליע צושיססען אונ צורייססען אויף שטיקלעך. ער בּעט אַלזאָ אַז עטליכע איבּערגעקליידעטע פּאָליציסטען זאָלען היטען זיין הויז. אַמאַדיאָס הויז היט שוין די פּאָליציי אויף אַזאַ אופן.

— הערר מיניסטער — האט האקקאן פון זיין זייט בּעמערקט — וואס טהוט מען מיט בּאַרטעס׳ן? מיר וואַרטען אייער בּעפעהל, זאָלען מיר איהם אַרעסטירען אין קליינעם הייזעל אין ניילי?

דורך אַ צופאַלל איז האקקאן געוואָהר געוואָרען, אַז ניקאָליי בּאַרטעס, דער „אייבּיגער אַרעסטאַנט" בּעהאַלט זיך בּיים גייסטליכען פראַמאַן אין ניילי. די פּאָליציי האט איהם אָהן אַ בּעפירוש׳ן בּעפעהל פון מיניסטער ניט געוואָלט אַרעסטירען אין הויז פון דעם גלח, דעם היילינען מענשען, וועלכען די גאַנצע געגענד שאַצט זעהר.

דער מיניסטער האט שטאַרק געלויבּט האקקאנען וואס ער בּעגעהט זיך מיט דרך־ארץ מיט די גייסטליכע אונ ער האט גענומען אויף זיך. אַליין בּרענגען די זאך אין אָרדנונג.

— ניין, הערר האקקאן, בּעמיהט אייך ניט. איהר קענט מיין מיינונג: אַז בּעססער דאַרף מען לעבּען גוט מיט די גייסטליכע עהדער זיי זאָללען זיין אונזערע שונאים... איך האָבּ געהייססען מודיע זיין דעם גלח פראַמאַן, ער זאָל צו מיר קומען היינט, פונקט ווען איך נעהם קיינעם ניט צו. איך אַליין וועל רעדען מיט איהם; דאס קעהר זיך שוין ניט אָן מיט אייך

ער האט האקקאנען אָפּגעלאָזט, נאָר אין דער מינוט איז ווייטער אַריין דער קאַמיסאַר אונ געמאָלדען אַז דער פּרעזידענט פון די מיניסטאָרען איז געקומען צופאָהרען.

— בּאַררו! אַך, צום טייוועל!..: הערר האקקאן, זייט אַזוי גוט אונ געהט אַרויס דאָ מיט דער צווייטער טהיר. איך וויל, קיינער זאָל אייך דאָ בּיי מיר ניט זעהען, קוים בּעט איך אייך שוויינען וועגען סאַלוואַס אַרעסט. אַלזאָ, אָבּגעמאַכט, ניט וואָהר? נאָר איך אַליין בּעדאַרף אַלץ וויססען. טעלעפאָנירט מיר גלייך אַהער אויבּ עס וועט זיין וויכטיגע נייעס.

קוים איז אַרויס דער הויפּט פון די געהיים־פּאָליציי דורך דער זייטיגער טהיר האט דער קאָמיסאַר געעפענט די ערשטע טהיר אונ געמאָלדען:

— הערר מיניסטער־פּרעזידענט!

מ א נ פ ע ר ר א ן איז איהם געלאפפען ענטקעגען מיט אויסגעשפרייטע האנד און מיט א פראהליך פנים, אויף וועלכען ס'איז געוועזן קאנטיג זיין דרך־ארץ און הערצליכקייט.

— אך, טהייערער פרעזידענט! וואָרום האט איהר זיך בעדארפט מטריח זיין? איך וואָלט געקאנט קומען צו אייך אויב איהר פערלאנגט נאטהיג רעדען מיט מיר.

— צו וואס? — האט ב א ר ר ו געזאגט און א מאך געגעבען מיט דער האנד אז די אללע צערעמאניעס זיינען גאנץ איבעריג — איך האב געמאכט מיין געוואהנליכען פריהמארגענדיגען שפאציער אין די עליסייסקע פעלדער, נאר מיך האט געדריקט א שווערע זארג און ביי מיר איז געבליעבען תיכף געהן אהער... געוויסס זייט איהר אויך מודה, אז מיר קאנגען ניט רוהיג דערטראגען וואס ארום אונז טהוט זיך. עהדער מיר אללע מיניסטארען וועלען מארגען מאכען אונזער אספה און בעשטימען א פלאן ווי זיך צו שיצען, האב איך געוואלט דורכרעדען מיט אייך אליין.

ער האט זיך געזעצט אויפ'ן שטוהל און מאנפערראן האט צוגערוקט נאך א צווייטע שטוהל ענטקעגען איהם.

ב א ר ר ו איז געוועזן שטארק אויפגערעגט און אלאנגע צייט ניט געקאנט אפסאפען. דאס בלוט האט איהם געזעצט אין קאפ, דאס הארץ האט געקלאפט ווי מיט האממערען, פון גרויס כעס און צארען דערמאנענדיג זיך וואס פאר א צעבער מיט בלאטטע האט די „פאלקס שטיממע" ארויפגעגאסען אויף זיין קאפ ערשט היינט אין דער פריה.

— הערט, טהייערער חבר, ס'איז צייט צו אפשניידען, מאכען א סוף מיט דער סקאנדאלעזער מלחמה. געוויס שטעללט איהר אייך פאר, וואס אויף אונז ווארט מארגען אין פארלאמענט, יעצט, אז דער בעריהמטער צעטטעל איז אפגעדרוקט, וועללען אללע אונז בעפאללען. וו י נ י א ן ארבעט שוין...

— אה, איהר האט ידיעות וועגען וו י נ י א נ ע ן? — האט מאנפערראן געפרעגט און אנגעשטעללט די אויערען.

— ס'פארשטעהט זיך. פארביינגעהענדיג האב איך געזעהן א גאנצע שרענגע קארעטעס פאר זיין וואהנונג. פון נעכטען קאכט ביי איהם ווי אין א קעססעל. זיינע חברה־לייט שארפען שוין די צאהן און האבען שוין איינגעטהיילט צווישען זיך די מיניסטערסקע שטעללעס. מ ע ז ש וועט געוויסס ניט שווייגען. מיט איין ווארט: מיר זיינען פערלארען, מען וויל אונז פארגראבען אין בלאטע עהדער זיי וועלען צונעהמען אונזערע מאנטלען...

אין די אויגען האבען זיך איהם געוויזען טרערען.

— מיין גאנצען לעבען האב איך אוועקגעגעבען דער רעפובליק, זי געשטארקט, געראטעוועט, און יעצט בעשיטט מען מיך מיט זידלערייען, בעליידיגונגען און איך מוז מיך פארענטפערן אויף אזאלכע פאסקודנע, אבשייליכע בעשולדיגונגען. איך, א מיניסטער, האב געוואלט פארקויפען מיין עהרע פאר צוויי הונדערט טויזענד

פְרַאנְק אַ גִינְטֶער'ן אוּנ אַרַיינְגֶעלֶעגְט דָאס גֶעלְט אִין מַיין טַאש! אֶמֶת טַאקִי, צְווִישֶׁען מִיר מִיט אִיהם אִיז ווִירְקְלִיךְ גֶעוֶועזֶען אַ רֶעדֶע וֶועגֶען צְוֵוייהוּנְדֶערְט טוֹיזֶענְד פְרַאנְק. מֶען דַארְף אָבֶּער ווִיסֶען בַּיי וֶועלְכֶע אוּמְשְׁטֶאנְדֶען דָאס אִיז גֶעשֶׁעהֶן. וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ אִיז מִיט מִיר גֶעשֶׁעהֶן דִי אֵייגֶענֶע גֶעשִׁיכְטֶע וָואס מִיט אַייךְ וֶועגֶען דִי אַכְצִיג טוֹיזֶענְד פְרַאנְק וָואס מֶען הָאט כְּלוֹמֶרְשְׁט אַייךְ גֶעגֶעבֶּען.

מָאנְפֶּערְרַאן הָאט אִיהם אִיבֶּערְגֶעשְׁלָאגֶען דִי רֵייד אוּנ שַׁארְף גֶעזָאגְט:

— עֶר הָאט מִיר קֵיין אֵיינְצִיגֶען פֶּענִיג נִיט גֶעגֶעבֶּען.

בַּארְרוּ הָאט מִיט וואוּנְדֶער אָנְגֶעקוּקְט דֶעם חָבֵר; אוֹיף יֶענֶעמֶעס גְרָאבֶּע פִיזְיָאנָאמְיֶע אִיז אָבֶּער גָאר נִיט קֶאנְטִיג גֶעוֶועזֶען.

— אָ! אִיךְ הָאבּ גֶעגְלוֹיבְּט. אַז אִיהר הָאט גֶעהַאט גֶעשֶׁעפְטֶען מִיט אִיהם אוּנ קֶענְט אִיהם זֶעהר גוּט.

— נֵיין, אִיךְ הָאבּ גֶעקֶענְנְט גִינְטֶער'ן ווִי אַללֶע אַנְדֶערֶע אוּנ מִיר אִיז גָאר נִיט אַיינְגֶעפַאללֶען אַז עֶר אִיז דִיווִילְיַארְס מֶעקְלֶער אִין דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהְנֶען. צְווִישֶׁען אוּנְז אִיז קֵיינְמָאל נִיט גֶעוֶועזֶען קֵיין רֶעדֶע וֶועגֶען דֶעם וָואס אִיהר זָאגְט.

מָאנְפֶּערְרַאנְס רֵייד זַיינֶען גֶעוֶועזֶען אַזוֹי וַוייט פוּן אֶמֶת, אַז בַּארְרוּ אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען אָהְן לָשׁוֹן הָארֶענְדִיג אַזַא גְרָאבֶּען לִיגֶען. בַּאלְד אָבֶּער אִיז עֶר צוּ זִיךְ גֶעקוּמֶען אוּנ וַוייטֶער אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען וֶועגֶען זִיךְ אַלֵיין:

— אָה, צוּ מִיר אִיז עֶר גֶעקוּמֶען אַ מָאל צֶעהְן, אוֹיבּ נִיט מֶעהר, אוּנ מִיךְ דוּלְל גֶעמַאכְט מִיט דִי דָאזִיגֶע אַפְרִיקַאנִישֶׁע בַּאהְנֶען. דָאס אִיז גֶעוֶועזֶען עֶהֶער דָאס פַּארְלַאמֶענְט הָאט מַסְכִּים גֶעוֶועזֶען אוֹיף דִי אַקְצְיֶעס. אִיךְ גֶעדֶענְק נָאךְ ווִי הַיינְט: מִיר הָאבֶּען אוּנְז גֶעזֶעהֶן אִין דֶעם זֶעלְבֶּען קַאבִּינֶעט — דַאמָאלְס בִּין אִיךְ דָאךְ גֶעוֶועזֶען אִינְנֶערְלִיכֶער מִינִיסְטֶער אוּנ אִיהר זַייט נוּר-וָואס אָנְגֶעקוּמֶען אִין מִינִיסְטֶערְיוּם פוּן קְהִלְשֶׁע גֶעבַּיידֶען. אִיךְ בִּין גֶעזֶעסֶען דָא, פַאר דֶעם אֵייגֶענֶעם שְׁרַייבּ-טִישׁ, אוּנ גִינְטֶער — אָט דָארְט, אוֹיף יֶענֶער שְׁטוּהל. יֶענֶעם טָאג הָאט עֶר גֶעוָואלְט הַאלְטֶען מִיט מִיר אַ עֵצָה וָואס צוּ טְהוּן מִיט אַ גְרוֹיסֶע סוּמְמֶע גֶעלְט, וֶועלְכֶע דִיווִילְיַארְס בַּאנְק ווִילְל אוֹיסְגֶעבֶּען אוֹיף פּוּבְּלִיקַאצְיֶעס. דֶערְוֶועהֶענְדִיג דִי גְרוֹיסֶע סוּמְמֶען וָואס זַיינֶען בֶּעשְׁטִימְמְט גֶעוָוארֶען פַאר דִי מָאנַארְכִיסְטִישֶׁע צַייטוּנְגֶען*), גֶעדֶענְק אִיךְ אַז אִיךְ בִּין צוּקָאכְט גֶעוָוארֶען: פַאר וָואס זָאלל דָאס גֶעלְט אַרַיינְפַאללֶען אִין דִי הֶענְד פוּן דֶער רֶעפּוּבְּלִיקְס שׂוֹנְאִים? אִיךְ הָאבּ אִיהם אַלְזָא גֶעמַאכְט אַ צֶעטְטֶעל פוּן אַנְדֶערֶע צַייטוּנְגֶען, רֶעפּוּבְּלִיקַאנִישֶׁע, אוּנְזֶערֶע גוּטֶע פְרַיינְד, אוּנ זֵיי הָאבֶּען דוּרְךְ מַיין פֶערְמִיטְטְלוּנְג טַאקִי בֶּעקוּמֶען דִי צְווֵיי הוּנְדֶערְט טוֹיזֶענְד פְרַאנְק. אָט אִיז דִי גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע!

*) צייטונגען וואס באַלאנגען, אין פראנקרייך זאל ניט זיין קיין רעפובליק, נאר א מאנארך, א קיסר.

ער איז אויפגעשפרונגען פון ארט און געשלאגען מיט די פויסטען אין הארצען. זיין קול האט נאך שטארקער געהילכט.

— גענוג! גענוג פאר מיר די רכילות'ן און ליגענס! באלד מארגען וועל איך איינפאך אלסדינג ערצעהלען אין פארלאמענט, זאגען ווי די מעשה איז געשעהן. דאס איז מיין איינציגע פארענטפערונג. א ארענטליכער מענש האט קיין מורא ניט פאר'ן אמת.

מאנפערראן איז אויך אויפגעשפרונגען און א אויפגערעגטער אויסגעשריען:

— דאס איז נארריש! טאר מען דען זיך מודה זיין? איהר וועט דאס ניט טהון!

בארו איז אבער געוועזען איינגעשפארט, גרויס און שטאלץ ביי זיך.

— איך וועל טהון. מיר וועלען זעהן אויב דאס פארלאמענט וועט ניט אין איין קול בעפרייען דעם אלטען דיענער פון פרייהייט, פון דער אונפערדינטער בעשולדיגונג.

— ניין, מען וועט אייך אראפוארפען, אויספייפען און איהר וועט אונז אללע מיטשלעפען.

— מילא, וועלען מיר ווענינגסטענס פאללען בכבוד.

מאנפערראן האט א מאך געטהון מיט דער האנד מיט ווילדען כעס. באלד אבער האט ער זיך בערוהיגט. א ליכטיגער שטראהל האט פלוצלינג א בליץ געגעבען אין זיין מוח, עס איז פארטיג געווארען דער פלאן וועלבען ער האט פריהער געטראכט וועגען סאלוואס ארעסט. יא, אזוי וועט זיין פארטרעפפליך... וואס ארט איהם אז דער פראסטאק בארו וועט מארגען ברעכען דעם קארק? די הויפט-זאך איז נאר, ער אליין זאל ניט אראבפליהען צוזאממען מיט די איבריגע מיניסטארען... ווענינגסטענס זאל ער האבען ביי וואס זיך אנחאפען. ער האט אלזא געשוויגען, נאר עפעס געברומט צווישען די צאהן. ענדליך האט ער זיך אבגערופען שוין גאנץ געלאססען און גוטהארציג:

— אפשר קען זיין אז איהר האט רעכט. מען בעדארף ניט אראבפאללען. אויסער דעם זייט איהר דאך, טהייערער פרעזידענט, אונזער קאפ, מיר וועלען אייך נאכגעהן.

ביידע האבען זיך געזעצט אויף זייערע פריהעריגע ערטער איינער קעגען דעם אנדערען און ווייטער געשמועסט און אפגערעדט גענוי וואס זיי האבען מארגען צו טהון.

יענע נאכט האט בארון דיוויליאר כמעט קיין אויג ניט צוגעמאכט. קומענדיג מיט זשעראר'ן אהיים איז ער תיכף אריין אין בעט מיט כעס און געוואלט מיט גוואלד איינשלאפען און אלסדינג פארגעססען. דער שלאף איז אבער ווי אויף צו להכעיס ניט געקומען; שעה'ן לאנג האט דער באנקיר זיך געמוטשעט וואלגענדיג און געברענט פון פאדראס אויף דער בעליידיגונג וואס סילוויאנא האט איהם

בעלײדיגט. ס׳איז דאך טאקי ניט צו בעגרײפען — ער האט זי אפגעגילט, גליקליך געמאכט, און זי שמיצט איהם אין פנים אזא בלאטע, איהם דעם הערשער, דעם תקיף, וואס האט גאנץ פאריז און גאנץ פראנקרײך ארײנגעלעגט זיך אין טאש און האנדעלט מיט דעם סאוועסט פון מענשען ווי א סוחר האנדעלט מיט וואלל אדער פעלל אויפ׳ן מארק! — אומזאנסט האט דער באראן זיך בעמיהט אװעקטרײבען די געדאנקען וועגען סילוויאנא׳ן, טראכטען וועגען אנדערע געשעפטען, וועגען זײנע מיליאנען וואס זײנען צװארפען אין אללע עקקען וועלט; סילוויאנאס געשטאלט האט ניט געוואלט אפטרעטען פון איהם, און כסדר געשוועבט פאר זײנע אויגען און איהם בעלײדיגט פון קאפ ביז פיס. א פערצווייפעלטער האט ער גענומען טראכטען וועגען זײן ריזענדיגען פראיעקט: מאכען א אײזענבאהן אין דעם מדבר „סאהארא", א פראיעקט וואס וואלט אײנשלינגען מיליארדען און איבערקעהרען די גאנצע וועלט; דאס האט אבער אויך ניט געהאלפען; סילוויאנא איז אלץ געשטאנען איבער איהם און מיט איהר האנדטיל וואס איז אײנגעשמירט אין גאססען-בלאטע. איהם געפלעמט אין די באקען. ערשט פאר טאג איז ער אײנגעדרימעלט, נאכדעם אז ער האט זיך הײליג געשוואוירען. מעהר ניט געהן צו איהר, ניט אנקוקען זי, און אפילו ווען די געמײנע שטיק וועט קומען פאללען פאר איהם אויף די קניע, וועט ער זי אװעקשטויסען פון זיך.

זיבען א זײגער אין דער פריה, קוים האט ער זיך אויפגעכאפט א צובראכענער, א מידער, איז װײטער זײן ערשטער געדאנקען געװען װעגען איהר. ער האט שוין כמעט פארגעססען דעם נאכטיגען נדר, די הײליגע שבועה, און איהם האט געגלוסט לויפען צו איהר, זעהן צו איז זי געקומען אהײם, שלום װערען מיט איהר און אפשר טאקי בענוטצען די געלעגענהײט און װײטער זי ערקאבערן. נאר אויפשטעהענדיג פון בעט איז ער ארײן אין א קאלטער װאנע און איז צוריק געװארען פריש און מונטער. סילוויאנא איז א לײדאטשקע, ער איז שוין פטור געװארען פון איהר אויף שטאנדיג!

װירקליך, באלד האט ער טאקי פארגעססען סילוויאנען און גענומען לעזען די פריהמארגען צײטונגען. דער צעטטעל פון די 32 איבערגעקויפטע דעפוטאטען, װאס איז געװען געדרוקט אין „פאלקס נשטיממע", האט איהם דערלאנגט װי א שײט-האלץ אין קאפ. ביז הײנט איז ער נאך אלץ געװען מסופק אויב סאניע האט אזא צעטטעל. יעצט שטעהען אויסגערעכענט אללע בײ די נאמען און מיט די סומען, גענוי װיפיעל געלט יעדער דעפוטאט האט גענומען. אזא סקאנדאל!

זײגער נײן האט דער טעלעפאן בײ זײן שרײב-טיש אנגעהויבען קלינגען און ער האט װײטער פארלארען זײן פערשטאנד — איהם האט געדאכט אז דאס קלינגט סילוויאנא. זעהר אפט מאכט זי זיך אזא שפיעלכעל און רײסט איהם אפ פון די װיכטיגסטע געשעפטען. װאהרשײנליך איז זי צוריקגעקומען אהײם, זיך בערעכענט װי װײט זי איז פארקראכען און יעצט װיל זי איהם איבערבעטען.

אָבֶער דערְוויסֶענְדִיג זִיךְ אַז דאס רופְט אִיהם דער מִינִיסְטֶער מָאנְפֶערְרַאן אִיז אַ לַייבְּטֶער שׁוידֶער אַרִיבֶּער אִיבֶּער זַיין גַאנְצֶען קָערְפֶּער, ווי אַ מֶענְשׁ וואס דֶערְפִיהלְט אַז ער אִיז גֶערָאטֶעוועט פון אַ גְרויסֶער סַכָּנָה אַרַיינְפַאללֶען אִין טִיעפֶען אָבְּגְרוּנְד... דיוויליַאר האט גֶעהַייסֶען זִיךְ דערְלַאנְגֶען דעם הוּט מִיט׳ן שְׁטָאק — ער וועט יֶעצְט גֶעהְן צו פוּס. און אויף׳ן פְרִישֶׁען לוּפְט בְּרַאכְטֶען פְרַיי זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען. דער מוֹחַ אִיז אִיהם יֶעצְט גֶעווען בֶּעשֶׁעפְטִיגְט נָאר מִיט׳ן סְקַאנְדַאל פון דִי אַפְרִיקַאנֶער בַּאהְנֶען, וועלְכֶער האט אויפְגֶערוּדֶערְט דעם פַארְלַאמֶענְט און גַאנְץ פַּארִיז.

אַרַיינְגֶעהֶענְדִיג אִין מִינִיסְטֶערְיוּם האט דיוויליַאר בַּאלְד דערְקֶענְט דעם שְׁטוּרְם וואס דִי „פָאלְקְס שְׁטִימְמֶע" האט אויפְגֶעוועקְט מִיט אִיהר שְׁרֶעקְלִיכֶען צֶעטֶעל. בַּיי דִי שׁוּלְדִיגֶע אִיז דאס בְּלוּט פַארְגְלִיוֶוערְט גֶעוואָרֶען פון גְרויס שְׁרֶעק, און ווי פַּארְסַמְטֶע מֵייז זַיינֶען זֵיי גֶעלָאפֶען אַהֶער אִין מִינִיסְטֶערְיוּם, בְּלַאסֶע, דערשְׁלָאגֶענֶע. דער עֶרְשְׁטֶער אִיז גֶעקוּמֶען צו לויפֶען דוּטִיל, אויפְגֶערֶעגְט ווי אִין פִיבֶּער, יֶעדֶער אַבֶּער האט אִין אִיהם גֶעצִיטֶערְט. דער בַּארָאן האט אִיהם גוּט אויסְגֶעשְׁטְרָאפְט פַאר וואס אִיז ער אַזוי שְׁרֶעקְעדִיג און דער דֶעפּוּטַאט אִיז בַּאלְד רוּהִיגֶער גֶעוואָרֶען און זִיךְ פַארְעֶנְטְפֶערְט, אַז ער האט אֲפִילוּ נִיט גֶעלֶעזֶען סַאנְיֶעס אַרְטִיקֶעל; ער קוּמְט נָאר בֶּעטֶען פון מִינִיסְטֶער אַ טוֹבָה פַאר אַ בֶּעקַאנְטֶע דַאמֶע. דער בַּארָאן האט אִיהם פַארְשְׁפְּרָאכֶען רֶעדֶען מִיט׳ן מִינִיסְטֶער וועגֶען דער דַאמֶע און בַּאלְד אִיהם מְשַׁלֵחַ גֶעווען אַהֵיים. — תֵּכֶף נָאךְ דוּטִילְס אַוועקְגֶעהְן אִיז אָנְגֶעקוּמֶען דער דֶעפּוּטַאט שַׁאנְיָא אַיינְגֶעהוּיקֶערְט, אַיינְגֶעבּוֹיגֶען, גְלַייךְ ווי אִיהם וואלְט שְׁווער גֶעווען טְרָאגֶען דאס גְרויסֶע פֶערְדִישֶׁע קָאפּ; אוּמְרֵיין גֶעקְלַייִדְט, אָרִים, ווי אַ אֶמֶת׳ער בֶּעטְלֶער. דֶערְזֶעהֶענְדִיג דעם בַּארָאן אִיז ער בַּאלְד צוּגֶעלָאפֶען צו אִיהם מִיט גְרויס דֶרֶךְ־אֶרֶץ.

— אַךְ, הֶערר בַּארָאן, וואס שְׁלֶעכְטֶע מֶענְשֶׁען קָאנֶען אַלְץ טְהוּן! זֵיי הָאבֶּען מִיךְ גֶעשְׁאכְטֶען, אוּמְגְלִיקְלִיךְ גֶעמַאכְט! וואס וועט בְּלַייבֶּען פון מַיין פְרוי און מַיינֶע טֶאכְטֶער? אִיךְ בִּין דָאךְ זֵייעֶר אֵיינְצִיגֶער שְׁפַּייזֶער... שְׁטֶעלְלְט אַייךְ פָאר, הֶערר בַּארָאן, אִיךְ הָאבּ שׁוין גֶעפוּנֶען אַ חָתָן פַאר מַיין עֶלְטְסְטֶע טָאכְטֶער — און וואס פַאר אַיין אַיינְדְרוּק וועט מַאכֶען דער אַרְטִיקֶעל פון דער צַייטוּנְג אויף זַיינֶע עֶלְטֶערְן? ווי וועל אִיךְ בַּיי זֵיי אויסְזֶעהְן? אִיךְ גֶעה דאס טַאקִי יֶעצְט צוּם מִינִיסְטֶער בֶּעטֶען בַּיי אִיהם אַ שְׁטֶעללֶע פון אַ סֶעקְרֶעטַאר פַאר מַיין צוּקִינְפְטִיגֶען אֵיידֶעם... גוּט וועט זַיין אַז אִיךְ וועל קְרִיגֶען דִי שְׁטֶעללֶע, נָאר טָאמֶער חָלִילָה נִיט בִּין אִיךְ אַ פֶערְפַאללֶענֶער!

ער האט גֶערֶעדְט מִיט אַזאַ צוּבְּרָאכֶען גֶעמִיטה, מִיט אַזאַ רַחֲמָנוּת׳דִיגֶען קוֹל, אַז בַּיי דיוויליַאר׳ן אִיז גֶעבְּלִיבֶּען טְהוּן דעם אָרִימֶען מֶענְשֶׁען אַ טוֹבָה. דיוויליַאר האט שְׁטֶאנְדִיג לִיעב גֶעהַאט הַאלְטֶען אַרוּם זִיךְ אַזאַלְכֶע מֶענְשֶׁען וואס פַאר׳ן שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט וועלֶען זֵיי ווערֶען זַיינֶע לַאקַאיֶען און אָפְּגֶעבֶּען זֵייעֶר נְשָׁמָה... ער האט אִיהם אויךְ מְשַׁלֵחַ גֶעווען מִיט דעם צוּזָאג, אַז ער וועט בֶּעטֶען דעם מִינִיסְטֶער פַאר זַיין צוּקִינְפְטִיגֶען אֵיידֶעם, און נָאךְ צוּגֶעגֶעבֶּען, אַז ער וועט ווארְטֶען אויף אִיהם בַּיי זִיךְ

אִין דֶער הַיים כְּדֵי אִיבֶּער־שְׁמוּעֶסֶען וִוי אַזוי צוּ בֶּעוָוארְנֶען זַיין סָאבְּטָער.

שַׁאנְיָא הָאט גָאר נִיט גֶעוואוּסְט וִוי אָפְּצוּדַאנְקֶען דֶעם גוּטֶען בַּארָאן.

— אַךְ, הֶערְר בַּארָאן, מַיין גַאנְץ לֶעבֶּען וֶועט נִיט קְלֶעקֶען אַייךְ אָפְּדִינֶען פַאר אַייעֶר טוֹבָה!

דִיווילְיַאר הָאט זִיךְ אוּמְגֶעדְרֶעהט אוּנ עֶרְשְׁטוּינְט גֶעוָוארֶען בֶּעמֶערְקֶענְדִיג דֶעם גַייסְטְלִיכֶען פְּרָאמַאן זִיצְט אִין אַ ווִינְקֶעל אוּנ וַוארְט אוֹיף אוֹדְיֶענְץ. דַאכְט זִיךְ אַז דֶער קֶעהר נִיט צוּ אִיבֶּערְגֶעקוּיפְטֶע, אָבְּוָואהל מֶען עֶרְקֶענְנְט אוֹיף זַיין פָּנִים אַז עֶר אִיז אוֹיךְ זֶעהר אִיבֶּערְגֶעשְׁרָאקֶען. דֶער בַּארָאן אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם גַייסְטְלִיכֶען, גֶעדְרִיקְט זַיין הַאנְד אוּנ זֶעהר פְרַיינְדְלִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען מִיט אִיהם. פְּ֒יֶער הָאט אִיהם בַּאלְד עֶרְצֶעהלְט אַז עֶר הָאט עֶרְהַאלְטֶען פוּן מִינִיסְטֶער אַ בְּרִיעף מִיט דֶער בַּקָשָׁה קוּמֶען צוּ אִיהם. צוּ וֶועלְכֶען צְוֶועק — וֵויים עֶר נִיט אוּנ אִיז זֶעהר עֶרְשְׁטוּינְט, וואס קָאן דֶער מִינִיסְטֶער פֶערְלַאנְגֶען פוּן אִיהם? עֶר זִיצְט שׁוֹין דָא אוּנ וַוארְט ן פִיערְטֶעל שָׁעָה. מֶען זָאל חָאטְשׁ נִיט פֶערְגֶעסֶען אָן אִיהם דָא אִין דֶעם וִויפְנַאהם־צִימֶער!

דֶער קָאמִיסַאר אִיז אַרוֹיסְגֶעקוּמֶען אוּנ צוּגֶעלָאפֶען צוּם בַּארָאן.

— דֶער הֶערְר מִינִיסְטֶער וַוארְט אוֹיף אַייךְ, הֶערְר בַּארָאן. דִי מִינוּט אִיז עֶר אַרְנוּמֶען מִיט דֶעם מִינִיסְטֶער־פְּרֶעזִידֶענְט; נָאר תֵּיכֶף וִוי עֶר גֶעהְט אַרוֹיס הָאבּ אִיךְ בֶּעפֶעהל אַייךְ אַרַיינְבֶּעטֶען, הֶערְר בַּארָאן.

בַּאלְד אִיז טַאקִי בַּארְרוּ אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען פוּן קַאבִּינֶעט. דֶערְקֶענֶענְדִיג דִיווילְיַאר'ן ז עֶר צוּ אִיהם צוּגֶעגַאנְגֶען אוּנ מִיט אַ בִּיטֶטֶער גֶעמִיטְה גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע וֶועגֶען ם סְקַאנְדַאל, אוּנ הָאט גֶעקָאכְט פַאר כַּעס, וִוי אַ מֶענְשׁ וָואס לַיידְט דוּרְךְ פַאלְשֶׁען בִּלְבּוּל. דִיווילְיַאר אַלֵיין קָאנְן דָאךְ עֵדוּת זָאגֶען אַז עֶר, בַּארְרוּ, הָאט ר זִיךְ נִיט גֶענוּמֶען אֲפִילוּ קֵיין אֵיינְצִיגֶען פֶענִיג... בַּארְרוּ הָאט פַארְגֶעסֶען אַז עֶר דְט מִיט אַ בַּאנְקִיר אוּנ אַלֵיין אִיז עֶר דָאךְ פִינַאנְץ־מִינִיסְטֶער אוּנ הָאט אַרוֹיס־ ווִיזֶען זַיין גְרוֹיס עֶקֶעל צוּ אַלֶע גֶעלְט־גֶעשֶׁעפְטֶען. אָה דִי גֶעלְט־עֲסָקִים, וָואס ר אַ שְׁמוּצִיגֶע בְּלָאטֶע אִיז דָאס! אָבֶּער דֶער רְכִילוּתְנִיק וֶועט קְרִיגֶען זַיין פְּסַק! ן בֶּעדַארְף גָאר עֶרְצֶעהלֶען דֶעם גַאנְצֶען אֱמֶת, דָאס אִיז דָאס בֶּעסְטֶע גֶעוֶועהר.

דִיווילְיַאר הָאט פוּן אִיהם קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶעפִיהְרְט אוּנ פְּלוּצִים אִיז ווִיַאנַא ווִידֶער אַרוֹיף אוֹיף זַיינֶע גֶעדַאנְקֶען אוּנ נִיט גֶעוָואלְט אָפְּטְרֶעטֶען. וֶוען רוּ וָואלְט נִיט גֶעוֶוען דַאמָאלְס אַזוי אַיינְגֶעשְׁפַּארְט בְּשַׁעַת עֶר הָאט אִיהם גֶעבֶּעטֶען סִילְוִויַאנַא'ן, וָואלְט זִי שׁוֹין לַאנְג גֶעוֶוען אִין טְהֶעאַטֶער אוּנ דִי נֶאכְטִיגֶע מִאוּסֶע יכְטֶע וָואלְט גָאר נִיט פַּאסִירְט. דֶער בַּארָאן הָאט שׁוֹין אָנְגֶעהוֹיבֶּען זִיךְ אַלֵיין וּלְדִיגֶען, פַאר וָואס הָאט עֶר נִיט גֶעטְהוּן אִיהר קַאפְּרִיז? וֶוען זִי אִיז שׁוֹין אִין אַטֶער וָואלְט זִי גֶעווִיס פִיעל שֶׁאנֶער אוּנ בֶּעסֶער זִיךְ בֶּעגַאנְגֶען מִיט אִיהם.

— אִיהר וֵוייסְט, אִיךְ בִּין אִין כַּעס אוֹיף אַייךְ — הָאט עֶר אִיבֶּערְגֶעשְׁלָאגֶען דֶעם סְטֶערְ קְלָאגְרֵייד.

— אין כעם ? פאר וואס ?

— דערפאר וואס איהר האט מיר ניט צוגעהאלפען דאמאלס , איהר געדיינקט , ווענען מיין פריינדין וואס האט געוואלט שפּיעלען אין פראנצאזישער קאמעדיע .

באררו האט פריינדליך א שמייכעל געגעבען .

— אך יא , סילוויאנא ד'אניי ! אבער בעסטער פריינד , טאבורא האט פאר קיין פאלל ניט געוואלט . די שאנע קונסטען קעהרען צו איהם און ביי איהם איז די גאנצע דעה . איך בין דא גאר ניט שולדיג . ער איז א גאנץ ארענטליכער מענש , נאר א פראווינציאל און האט זיינע פעסטע איבערצייגונגען . . . אט איך בין א אלטער פאריזער , איך פארשטעה אלסדינג און וואלט געוועז זעהר צופריעדען טהון אייך די געפעלליגקייט .

— ווייטער טאבורא און ווידער טאבורא ! — האט דער באראן געזאגט מיט היטץ — אייך האט געגלויבט אנהענגען זיך אויפ'ן האלז דעם שטיין ! ער איז א ארענטליכער ! ווער דאס ניט ארענטליך ? גענוג , טהייערער מיניסטער . די צייט איז נאך ניט אריבער , הייסט ארייננעהמען סילוויאנאן , דאס וועט אייך ברענגען גליק צום מארגעדיגען טאג .

באררו האט זיך צולאכט אויפ'ן קול .

— ניין , ניין ! יעצט אין אזא צייט קען איך מיך ניט צוקריגען מיט טאבורא'ן . . . מען וועט מיך פראסט אויסלאכען . בכלל איז לאכערליך אז דורך סילוויאנאן זאל דאס מיניסטעריום פאללען אדער געראטעוועט ווערען !

און ער האט אויסגעשטרעקט די האנד , זיך געזעגנען מיט'ן באראן . דער באראן האט זי געדריקט אבער צוגעהאלטען א ווייל און מיט זעהר א ערנסטע מינע איהם געזאגט , בלאסס ווערענדיג :

— איהר לאכט אומזאנסט , ליעבער מיניסטער . ס'האט שוין געטראפען פיעל מאל , אז דורך אזאלכע קלייניגקייטען זיינען מיניסטארען געפאללען . . . אויב איהר וועט מארגען אראפפליהען ווינש איך אייך , איהר זאלט קיינמאל ניט חרטה האבען אויף דעם .

באררו איז אוועקגעגאנגען און ווערענד דיוויליאר האט איהם בעגלייט מיט די אויגען האט ער א פערוואונדערטער דערזעהן , ווי פאנסענס , דער רעדאקטאר פון „גלאב". וואס איז נאר-וואס אריין אין צימער , דרעהט זיך אוועק און פארשטעללט זיך אז דער מיניסטער זאלל איהם ניט בעמערקען . דעם רעדאקטאר'ס אויגען זיינען מוטנע ; זיין קליינע פיגור . וואס איז שטאנדיג אזוי לעבעדיג און ווארפעדיג , איז יעצט ווי דערשלאגען .

— איהר האט ניט בעמערקט אייער פריינד באררו'ן ? — האט איהם דער באראן געפרעגט פאראינטריגירט .

— באררו'ן ? ניין .

דורך דעם אפפענעם ליגען האט ער זיך אין גאנצען ארויסגעגעבען . ער מיט

באַרוּ'ן האָבּען זיך געדוּצט, באַרוּ האָט אוּנטערגעהאַלטען און געשטיצט זיין צייטוּנג; שוין באַלד צעהן יאהר אַז זיי האָבּען די זעלבּע אידעען, די זעלבּע פּאָליטישע איבּערצייגוּנגען. נאָר יעצט האָט פּאַנסעג וואהרשיינליך דערשמעקט, אַז ס'איז פאר איהם גלייכער אָבּצוזאָגען זיך פון דער פריינדשאַפט, אויבּ ער וויל ניט האָבּען אַ מפּלה צוזאַממען מיט'ן מיניסטער.

— און איך האָבּ געגלויבּט אַז איהר זייט צוּקריעגט מיט מאָנפּערראַן? — האָט דער באַראָן ווייטער גערעדט — ווי קומט איהר אַהער?

— אָ, ליעבּער באַראָן, אַ רעדאַקטאָר פון אַ גרויסער צייטוּנג קאָן מיט קיינעם ניט זיין צוּקריעגט. ער מוז דיענען זיין פאַטערלאַנד.

אָבּוואהל דיוויליאַר האָט געהאַט איינענע זאָרגען, דאָך האָט ער זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען פון אַ שמייכעל.

— איהר האָט רעכט. אויסער דעם איז מאָנפּערראַן ווירקליך אַ קלוגער מענש, כ'איז כּדאי אַזאַלכען צו אוּנטערהאַלטען.

דער קאָמיסאַר איז צו זיי צוגעגאַנגען.

— איך ערלויבּ מיר צו דערמאָנען דעם הערר באַראָן, אַז דער הערר מיניסטער וואַרט אויף אייך.

בּלייבּענדיג אַליין מיט דעם גייסטליכען פּראָמאַן איז פּאַנסעג תּכף צוגעגאַנגען, זיך געזעצט נעבּען איהם און געפּרעגט אַ פּערוואוּנדערטער וואָס טהוט ער דאָ. פּ ע ר האָט איהם געזאָגט דאָס זעלבּע וואָס דעם באַראָן, אַז דער מיניסטער האָט איהם איינגעלאַדען מיט אַ בּריף, נאָר צו וועלכען צוועק ווייס ער ניט. ער איז נאָך אַלץ געווען שטאַרק אוּמרוּהיג, די פינגער האָבּען איהם געציטטערט פון אויפרעגוּנג.

דערזעהענדיג דיוויליאַר'ן איז מאָנפּערראַן איהם געגאַנגען אַנטקעגען מיט אויסגעשטרעקטע האַנד און געזאָגט מיט זיין שמייכעלדיגער, גוטהאַרציגער מינע:

— וואָס זאָגט איהר צו דער געשיכטע, טהייערער באַראָן?

— נאַרישקייט! — האָט דער באַראָן קורץ געענטפערט און אַ ציה געגעבּען מיט די פּלייצעס.

ער האָט זיך געזעצט אויף דעם זעלבּען אָרט וואו באַרוּ איז פריהער געזעסען. דער מיניסטער האָט זיך געזעצט איהם ענטקעגען. זיי האָבּען גוט פאַרשטאַנען איינער דעם צווייטען און ביידע האָבּען אָנגעהויבּען זיך בּעקלאָגען און אויסזויזען, אַז קיום וועט מען פערלאַנגען, מענשען זאָללען זיין ריין ווי מלאכים, איז דאָך אַ נ'עק פון דער וועלט. ניט די רעגירוּנג און ניט יעדער איינציגער מענש וועט קאָנען עפּעס אויפטהון. פון אייביג אָן, אַז מען האָט בּעדאַרפט עפּעס פּועל'ן ביים פּאַרלאַמענט האט מען בּענוצט אַללע מעגליכע מיטטלען איבּעררעדען און איבּערקויפען די דעפּוטאַטען. מען קאַנן אַללעמען איבּערקויפען, איינעם מיט אַ גוט וואָרט,

דֶעם צְווייטֶען מִיט אַ גֶעפֶאללִיגְקֵייט אוּנ דֶעם דְרִיטֶען פְּרָאסְט מִיט גֶעלְט אָדֶע[ר] מַתָּנוֹת. אוּנ אֲפִילוּ אַז מֶען אִיז הַיינְטִיגֶעם מָאל צוּ וַוייט פַּארְקְרָאכֶען, בְּרוּיךְ מֶע[ן] דֶען מַאכֶען אַ־אַ לְיַארְם? אִיז דֶען נִיט אַ הֵיילִיגֶער חוֹב אוֹיף דֶער רֶעגִירוּנְג פַארְשְׁטִיקֶע[ן] דָעם סְקַאנְדַאל אוּנ אִיהם עוֹקֵר מִן הַשּׁוֹרֶשׁ זַיין?

— גֶעוִויסס, אִיהר הָאט טוֹיזֶענְד מָאל רֶעכְט! — הָאט מָאנְפֶערְרַאן אוֹיס[גע]גֶעשְׁרִיגֶען — וֶוען אִיךְ זָאל נָאר זַיין בְּכֹחַ, וָואלְט אִיהר גֶעזֶעהן וִוי אִיךְ וָואלְט זֵ[י] אַללֶע בֶּעגְרָאבֶּען.

דִיוִוילְיַאר הָאט אִיהם שַׁארְף אָנְגֶעקִיקְט אוּנ זִיךְ גֶעוואוּנְדֶערְט אוֹיף זַיינֶע לֶעצְטֶע וָוארְטֶער. דֶער מִינִיסְטֶער הָאט דָאס בֶּעמֶערְקְט אוּנ וַוייטֶער גֶעזָאגְט מִיט זַיין שְׁמֵייכֶעל:

— צוּם אוּמְגְלִיק בִּין אִיךְ נִיט דֶער גַאנְצֶער בַּעַל־הַבַּיִת. דַארוּם הָאבּ אִיךְ טַאקִי אַייךְ מַטְרִיחַ גֶעוֶוען, אִיבֶּערְשְׁמוּעֶסֶען וֶועגֶען דֶער יֶעצְטִיגֶער לַאגֶע... נָאר וָואס אִיז דָא גֶעוֶוען בַּארְרוֹ. עֶר אִיז זֶעהר גֶעפַאללֶען אוּנ לָאזְט זִיךְ גָאר נִיט אִיבֶּערְרֶעדֶען.

— יָא, אִיךְ הָאבּ אִיהם בֶּעגֶעגֶענְט. עֶר הָאט אָפְּט זֶעהר מָאדְנֶע גֶעדַאנְקֶען... מַחְשָׁבוֹתְן, אִיהר וַוייסְט אַז פָאנְסֶעג וַוארְט דָא אִין אוֹיפְנַאהְם־צִימֶער? קוּם וִוילל עֶר וֶוערֶען שָׁלוֹם טָא בֶּעט אִיהם אַריין. עֶר אִיז נִיט קֵיין אִיבְּרִיגֶער מֶענְשׁ, קָאנ[ן] גֶעבֶּען אַ גוּטֶע עֵצָה, אוּנ זַיין צֵייטוּנְג אִיז זֶעהר וִויכְטִיג...

— וָואס רֶעדְט אִיהר? פָאנְסֶעג אִיז דָא? אִיךְ בִּין זֶעהר צוּפְרִידֶען אִיהם דִי הַאנְד דְרִיקֶען. אִינְזֶער אַלְטֶע מַחֲלֹקֶת הָאבּ אִיךְ שׁוֹין לַאנְג פַארְגֶעסֶען.

דֶער קָאמִיסַאר הָאט אַריינְגֶערוּפֶען פָאנְסֶעג׳ן אוּנ בַּאלְד אִיז גֶעוָוארֶען אַ שָׁלוֹם גָאר אוֹיפ׳ן פְּרָאסְטֶען אוֹפֶן, אָהן צֶערֶעמָאנְיֶעס. זֵיי זַיינֶען גֶעוֶוען חֲבֵרִים, גֶעלֶערְנְט אִין אֵיין גִימְנַאזְיוּם אִין זֵייעֶר גֶעבוּרְטְס־שְׁטָאדְט, נָאר שׁוֹין פוּן צֶעהן יָאהר הָאבֶּען זֵיי נִיט גֶעגְרִיסְט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערְ׳ן אִיבֶּער אַ מִיאוּסֶע גֶעשִׁיכְטֶע וָואס צְווִישֶׁען זֵיי אִיז פָארְגֶעקוּמֶען. מֶען מ׳ז אָבֶּער אַמָאל בֶּעגְרָאבֶּען דִי בְּגָרִים, צוּ אָפְּרֵיינִיגֶען דֶעם פְּלַאץ פַאר אַ נַייעֶם קְרִיעג.

— זֶעהר פַיין פוּן דַיין זַייט וָואס דוּ בִּיסְט גֶעקוּמֶען דֶער עֶרְשְׁטֶער. אַלְזָא פַאר־גֶעסֶען אַללֶע אַמָאלִיגֶע חֲטָאִים. בִּיסְט נִיט אִין כַּעַס?

— נֵיין. צוּ וָואס זָאל מֶען זִיךְ קְרִיגֶען אַז ס׳אִיז פִיעל גְלַייכֶער לֶעבֶּען אִין שָׁלוֹם!

אוּנ בַּאלְד הָאט מֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען פוּן דֶער פְרַאגֶע וָואס אִינְטֶערֶעסִירְט זֵיי אַללֶע דְרַיי. וֶוען מָאנְפֶערְרַאן הָאט עֶרְצֶעהלְט אַז בַּארְרוֹ וִוילל זָאגֶען דֶעם אֱמֶת אוּנ אַלְדִינְג מוֹדֶה זַיין, הָאבֶּען דִי אַנְדֶערֶע צְוויי פְּרָאטֶעסְטִירְט מִיט גְרוֹיס כַּעַס. מֶען מוּז אִיהם מִיט אַללֶע כֹּחוֹת אָפְּרֶעדֶען פוּן אַזַא נַארִישְׁקֵייט, וָואנְסְט אִיז עֶר גֶעוִויסס פֶערְלָארֶען. נָאכְדֶעם הָאבֶּען זֵיי אָנְגֶעהוֹיבֶּען זוּכֶען פֶערְשִׁיעדֶענֶע פְּלֶאנֶער, וִוי אַזוֹי צוּ רַאטֶעוֶוען דָאס מִינִיסְטֶעריוּם פוּן גֶעפַאהר. מָאנְפֶערְרַאן הָאט גֶעמַאכְט דֶעם

אנשטעלל, אז איהם געהט אין גאנצען לעבען ראטעוועון זיינע קאלעגעס צו־זאמטען מיט זיך, אונ ער שארפט זיין מוח צו געפינען אללערליי עצות, אבער אין די ווינקעלעך פון זיינע ליפפען אין געזעסען א היטרער שמייכעל... ענדליך האט ער א מאך געטהון מיט דער האנד ווי איינער וואס האט שוין פארלוירען אללע האפפנונגען:

— ניטא קיין שום עצה! דאס מיניסטעריום איז פארלארען!

דיוויליאר אונ פאנסעג האבען איבערגעשראקענע א קוק געגעבען איינער אויפ'ן אנדערן. זיי האבען מורא געהאט אז דער עסק פון די אפריקאנישע אייזענבאהנען זאל אריינפאללען א נייעם מיניסטעריום אין די הענד, דאמאלס וועט געוויס זיין פאסקודנע. וויניאנס מיניסטעריום וועט געוויס אין דער ערשטער צייט וועלען שטאלצירען מיט זיין ערענטליכקייט אונ אללע'ס שולדיגע, איבערגעקויפטע, וועלען חאפען א פינסטערען סוף...

— וואס דען טוהט מען?

אין דער מינוט האט דער טעלעפאן אנגעהויבען קלינגען. מאנפעראן איז באלד צוגעלאפפען.

א ווייל האט ער זיך איינגעהערט אונ אליין גערעדט, אבער פון זיינע קורצע פראגען אונ אנטווארטען האט מען ניט געקאנט וויססען וועגען וואס ער רעדט. די מעשה איז אזוי געוועזען:

דער נאטשאלניק פון געהיים־פאליציי האט געהאלטען ווארט אונ טעלעפאנירט דעם מיניסטער אז ענדליך האט מען דעם מענשען אפגעזוכט אין בולאנער וואלד אונ מען מאכט יעצט די אבלאווע אויף איהם.

— אויסגעצייכענט! פארגעסט ניט וואס איך האב אייך אנגעזאגט.

נאכדעם איז דער מיניסטער אוועקגעגאנגען פון טעלעפאן, זיך געזעטעללט אין מיטטען קאבינעט אונ גענומען רעדען ברידערליך:

— וואס זאל מען טהון, בעסטע פריינד, איך וואלט וועלען זיין דער גאנצער בעל־הבית. אה, ווען אלכדינג זאלל זיך ווענדען נאר אן מיר!... איך וואלט געהייסען מאכען א אונטערזוכונגס־קאמיסיע אונ דער גאנצער שמוציגער עסק וואלט בעגראבען ווערען אויף אייביג. איך וואלט מיך אין קיין זאך ניט מודה געווען, נאר אוועקזעצען א אונטערזוכונגס־קאמיסיע מאכען א סלעדסטווא; איהר וואלט געזעהן ווי די גאנצע בלאטע וואלט פארשוואונדען ווערען...

דיוויליאר אונ פאנסעג האבען זיך צולאכט; אבער פאנסעג האט פארשטאנען דעם תוך פון דער זאך; ער האט גוט געקענט זיין געוועזענעם גוטען פריינד.

— האר, ווען אפילו דאס מיניסטעריום זאל אראבפליהען, איז דאך נאך ניט קיין מוז אז דו זאלסט אויך מיט זיי פאללען! יעדעם מיניסטעריום קאנן מען איבעראנייעס צונויפקלעבען, קוים זיינען נאר די שטיקער שטארק!

מָאנְפֶּערְרַאן הָאט מוֹרא גֶעקְרִיעגֶען טָאמִיר טְרֶעפפֶען זַיי זַיין פְּלַאן אוּנ גֶעחַאפְּט זִיךְ פַּארְעֶנְטְפֶערן.

— נַיין, נַיין, מַיין טְהַייעֶרער, אִיךְ לָאז מִיךְ נִיט אַרַיין אִין אַזָאלְכֶע שְׁפִּיצְלֶעךְ! מָען בֶּעדַארְף זַיין יַד אַחַת, הָאלל דֶער טַייוֶועל!

— יַד אַחַת! אַ שֶׁאן גֶעשֶׁאפְּט הַאלְטֶען יַד אַחַת מִיט אַזָאלְכֶע אַייזְלֶען וָואס קְרִיכֶען אַלַיין אִין פַייעֶר! קוּים בִּיסְט דוּ אוּנְז נָאטְהִיג, הָאבֶּען מִיר דָאס רֶעכְט דִיךְ צוּ רַאטֶעוֶוען אֲפִילוּ קֶעגֶען דַיין אֵייגֶענֶעם ווִילְלֶען... נִיט וַואהר, טְהַייעֶרֶער בַּארָאן?

מָאנְפֶּערְרַאן הָאט זִיךְ גֶעזֶעצְט אוּנ גֶעוַוארְט וָואס דִיוִוילְיַאר וֶועט עֶנְטְפֶערן. אִין דִיוִוילְיַארְ'ן הָאט זִיךְ צוּרִיק אוֹיפְגֶעוֶועקְט זַיין תַּאֲוָה, עֶר אִיז צוּקָאכְט גֶעוָוארֶען דֶערְמָאנֶעְנְדִיג זִיךְ אַז בַּאררוּ הָאט אִיהם אָפְּגֶעזָאגְט זַיין בַּקָשָׁה וֶועגֶען סִילְוְויַאנַא'ן, אוּנ עֶר אִיז אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען פוּן אָרְט.

— נוּ, גֶעוִויסס, עֶס פַארְשְׁטֶעהט זִיךְ! אוֹיבּ דֶעם מִינִיסְטֶערְיוּם אִיז בֶּעשֶׁערְט צוּ פַאללֶען, לָאז עֶר פַאללֶען גֶעזוּנְטֶערְהַייט. צוּ וָואס טוֹיג אַזַא מִינִיסְטֶערְיוּם אִין וֶועלְכֶען עֶס גֶעפִינְט זִיךְ אַזַא הֶערְר ווִי טַ א בּ וּ רָ א? עֶפֶּעס אַ אַלְטֶען תֶּרַח וָואס אִיז צַייט זַיין לֶעבֶּען נִיט גֶעוֶוען אִין טְהֶעאַטֶער בְּרֶענְגְט מֶען צוּשְׁלֶעפֶּען פוּן דֶער פְּרָאוִוינְץ, אוּנ מַאכְט אִיהם פַאר אַ בַּעַל־הַבַּיִת אִיבֶּער אַללֶע טְהֶעאַטָארֶען! אִיז עֶפֶּעס אַ וואוּנְדֶער אַז עֶר טְהוּט אַיין נַארִישְׁקַייט גְרֶאסֶער פוּן דֶער אַנְדֶערֶער?

מְאנְפֶּערְרַאן, וָואס הָאט גֶעוואוּסְט דִי גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע מִיט סִילְוְויַאנַא'ן, הָאט גֶעמַאכְט אַ עֶרְנְסְט פָּנִים אוּנ גֶענוּמֶען רַייצֶען דֶעם בַּארָאן.

— טַאבּוּרָא אִיז טַאקִי אַ בִּיסֶעל אַ אָפְּגֶעקְרָאכֶענֶער, אַלְטְמָאדִישֶׁער פְּרָאפֶעסָאר, אָבֶּער אַזַא מֶענְשׁ אִיז דַוְקָא נָאטְהִיג צוּ דֶער פָאלְקְס־בִּילְדוּנְג — עֶר פַּאסְט זֶעהר צוּ אַזַא שְׁטֶעללֶע...

— אָה, רֶעדְט מִיר נִיט, לִיעבְּסְטֶער פְרַיינְד! אִיהר זַייט דָאךְ אַ מֶענְשׁ מִיט פֶערְשְׁטַאנְד, ווִי קָאנְנְט אִיהר פַּארְעֶנְטְפֶערן טַאבּוּרָא'ן? וָואס אֱמֶת, אִיךְ ווִילל שְׁרֶעקְלִיךְ אַז סִילְוְויַאנַא זָאל שְׁפִּיעלֶען, ווָארוּם אִין תּוֹךְ אַרַיין אִיז זִי זֶעהר אַ לִיעבֶּעם מֶעדֶעל אוּנ הָאט גְרוֹיס טַאלַאנְט. אִיהר הָאט דֶען עֶפֶּעס דַאגֶעגֶען?

— אִיךְ? זָאל גָאט הִיטֶען! אַ שֶׁאן מֶעדֶעל אִיז קַיינְמָאל נִיט אִיבְּרִיג אוֹיף דֶער סְצֶענֶע — עֶס וָואלְט אַללֶעמֶען גֶעוֶוען זֶעהר אַנְגֶענֶעהם. מֶען בֶּעדַארְף אָבֶּער, אַז אִין דֶער שְׁפִּיטְץ פוּן מִינִיסְטֶערְיוּם צוּ פָאלְקְס־בִּילְדוּנְג זָאל שְׁטֶעהן אַ מֶענְשׁ וָואס הָאט מַיינֶע גֶעדַאנְקֶען.

אוֹיף זַיין גֶעזִיכְט אִיז וַוייטֶער אִיבֶּערְגֶעפְלוֹיגֶען אַ חִיטְרֶער שְׁמֵייכֶעל. עֶס אִיז טַאקִי כְּדַאי זִיךְ סְטַארֶען אַז דָאס מֶעדֶעל זָאל אַרַיין אִין טְהֶעאַטֶער, כְּדֵי דַאדוּרְךְ צוּ גֶעווִינֶען דִיוִוילְיַאר'ן מִיט אַללֶע זַיינֶע מִילְיָאנֶען... עֶר הָאט אַ קוּק גֶעגֶעבֶּען אוֹיף פָאנְסֶענ'ן, גְלַייךְ עֶר פְרֶעגְט זַיין עֵצָה. יָענֶער הָאט גֶעמַאכְט אַ עֶרְנְסְטֶע מִינֶע אוּנ גֶענוּמֶען טְרַאכְטֶען, אִיבֶּערְלֶעגֶען.

— לויט מַיין מֵיינונג וואלט נאר אַ סֶענאַטאָר געפּאַסט צו זַיין מִינִיסְטֶער פון פּאלקס-בִּילדונג. די צָרָה איז נאר, וואס איך זעה לַחֲלוּטִין נִיט אַזאַ פּאסענדען מֶענשֶׁען... אֱמֶת, דְ א ו ו ע רְ ן איז דא...

מאנפּעררַאן האט אויסגעשׁריען אַ פֶּערוואונדערטער:

— ווער אַזוינס? דאוועהן? אַךְ יָא, דער סֶענאַטאָר פון דרוזשאן... ער האט דאָךְ אָבער קיין שום בֶּעגריף נִיט פון אוּנִיווערזיטעט-זאכען, ווי קומט ער צו בִּילדונג? אַ מֶענְשׁ אָהן די מינדסטע פֶּאהִיגקייט!

— איך זאג דאָך נִיט אויף בֶּעשְׁטִימְמְט אַז דַוְקָא ער זאל זַיין מִינִיסְטֶער, אִיךְ זוּךְ נאר... דאוועהן איז אַ שֶׁאנֶער פּערשׁוין, אַ אָבֶּעַ. אויסער דעם איז ער זעהר רַייךְ, האט אַ יונגע, שֶׁאנֶע ווייבעל - דאס איז נִיט קיין חִסָרוֹן —; ער מַאכְט גרויסע בָּאלער אין זַיין הויז אויפ'ן בולווַאר סֶען-זשערמען.

וואס ווייטער פּאנסֶעג האט גערעדט איז אַלִץ בַּיי איהם דער פְּלַאן געשטיעגען אַז דאוועהן איז ווירקליך פּונקט געפּאסט פאר דער שטעללע.

— וואַרט נאר! מִיר שַׁיינט אַז דאוועהן האט אין דער יוגענד פֶּערפַאסט עֶפֶּעס אַ טְהֶעאַטֶער-שְׁטִיק אונ מֶען האט זי מַאקִי געשפּיעלט אויף דער סְצֶענֶע אין דרוזשאן, אונ דרוזשאן האט דאָךְ אַ שֶׁם פאר אַ לִיטֶעראַרִישֶׁע שְׁטָאדט. דאס האט פאר דאוועהן פִּיעל צו בֶּעדַייטֶען. אויסער דעם וואהנט ער שׁוין צוואנציג יאהר אין פאריז אונ איז געוואָרען אַ אֱמֶתער פּאריזער מֶענְשׁ... דאוועהן וועט פאלגען אַלְסְדִינג וואס מען וועט פון איהם פֶּערלַאנגען. איך זאג אייך, אַזאַ מֶענְשׁ איז פאר אונז ווי געוואונשען, אַ כְּשֵׁרֶה מְצִיאָה!...

דיווילִיאַר האט נאָךְ צוגעגעבען אַז ער איז בֶּעקַאנְנְט פּערזֶענְלִיךְ מיט דאוועהן אונ קֶענן איהם פאר זעהר אַ לִיעבען מֶענשֶׁען. אִיבְּרִיגֶענְס וואס איז די נַפְקָא-מִינָה, ער צו אַ נ'אַנְדערער, ס'איז דען נִיט אַלִץ אֵיינְס?

— נו, לאז זַיין דאוועהן! — האט מאנפּעררַאן נאכגעגעבען.

פְּלוּצְלִינג האט ער זיך צולאַכְט אויפ'ן הויכען קול.

— אַ אַנְטִיק! מִיר מַאכֶען נייע מִינִיסְטָארען נאר צוליעב דעם אַז די שֶׁאנֶע דאמֶעלֶע זאל אָנְקוּמען אִין טְהֶעאַטֶער, סִילְווִיאַנַאס מִינִיסְטֶעריום!... נו, אונ וואס ווועט זַיין מיט די אִיבְּרִיגֶע מִינִיסְטֶערְסְקֶע שְׁטֶעללֶעס?

אונ לאַכֶענדיג האבען אַללע דריי גענומען קלַייבען אונ פְּרָאֶיעקְטִירען ווער ס'זאלען זַיין די אִיבְּרִיגֶע מִינִיסְטָארען אין נייעם מִינִיסְטֶעריום. דער פְּלַאן איז געוועזען אַ פַּארְטִיגֶער: בַּ א רְ ר ו'ן בֶּעדַארְף מען אַראָפּוואַרפען אונ נאכדעם זעהן אַרויסשלעפּען מאנפּעררַאן פון דער בְּלָאטֶע. מאנפּעררַאן איז געוועזען גרייט נאכגעבען זיי וואס זיי וועלען נאר פּערלאנגען, אִיהם איז געוועזען זעהר וויכטיג די הילף פון דיווילִיאַרס מִילְיָאנען אונ פּאנסֶעגס גרויסע צייטונג — דאס זיינען צוויי גוטע פּאַרְפָּארס; זיי ווידער האבען בֶּעדַארְפְט מאנפּעררַאנען, ווייל ער איז אַ ענערגישער מֶענְשׁ אונ וועט בֶּעגְרָאבֶּען דעם גאנצען סקאנדאל פון די אייזענבאהנען; ער וועט מאכען אַ קאמיסיע

צוּ פִיהרֶען אַ סְלָיעדסְטְוָוא אוּנ דִי גַאנְצֶע מְאוּסֶע גֶעשִׁיכְטֶע װֶעט פַארְרִיבֶען װֶערֶען ·

אַללֶע דְרַייא זַיינֶען בַּאלְד גֶעוָוארֶען וִוי צוּגֶעזָאמֶען אַיינֶער צוּם אַנְדֶערֶען, וַוייל קַיין זַאךְ פַארְבִּינְדְט נִיט מֶענְשֶׁען וִוי דֶער גֶעפִיהל, אַז זַיי הָאבֶּען אַיין גֶעשֶׁאפְּט אוּנ אַיינֶער וֶועט הָאבֶּען אַ טוֹבָה פוּן צְוַוייטֶען . . . קוים הָאט נָאר דִיוִוילְיַאר גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע וֶועגֶען דוּטִיל אוּנ דִי יוּנְגֶע דַאמֶע וָואס דוּטִיל ווִילל פַאר אִיהר אַ גֶעפֶאלְלִיגְקַייט פוּן מִנִיסְטֶער, הָאט דֶער מִינִיסְטֶער בַּאלְד פַארְשְׁפְּרָאכֶען טְהוּן זַיין בַּקָשָׁה · דוּטִיל אִיז אַ אוּיסְגֶעצַייכֶענְטֶער יוּנְג. הַלְוַאי אַ סַךְ אַזָאלְכֶע לִיעבֶּע מֶענְשֶׁען וִוי עֶר!

בַּיי זַיי אִיז אוֹיךְ גֶעבְּלִיבֶּען גֶעבֶּען אַ שְׁטֶעללֶע שַׁאנְיָאס צוּקִינְפְטִיגֶען אַיידֶעם · דֶער אָרִימֶער שַׁאנְיָא אִיז אַזַא גֶעטְרַייעֶר, שְׁטֶאנְדִיג אִיז עֶר גְרַייט אָפְּצוּדִיעֶנֶען ·

— אַלְזָא אָפְּגֶעמַאכְט?

— אָפְּגֶעמַאכְט!

— אָפְּגֶעמַאכְט!

אוּנ מָאנְפֶּערְרַאן, דִיווִילְיַאר אוּנ פָּאנְסֶעג הָאבֶּען זִיךְ וַוארֶעם גֶעדְרִיקְט דִי הֶאנְד ·

וֶוען דֶער מִינִיסְטֶער אִיז גֶעגַאנְגֶען בֶּעגְלַייטֶען זַיינֶע גֶעסְט הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט אִין אוּיפְנַאהְם־צִימֶער דֶעם גַייסְטְלִיכֶען פְרַאמַאן אוּנ אִיהם אַרַיינְגֶערוּפֶען ·

אִין דִי צְוַויי שָׁעָה וָואס פֶּיֶער אִיז גֶעזֶעסֶען אוּנ גֶעוַוארְט אִין אוּיפְנַאהְם־צִימֶער הָאט עֶר גֶעלִיטֶען דִי גְרֶעסְטֶע יְסוּרִים: בַּיי אִיהם אִיז נִיט גֶעוֶוען קַיין שׁוּם סָפֵק אַז דִי פָּאלִיצַיי וַוייס שׁוֹין אַז גִילְיָאס בֶּעהַאלְט זִיךְ בַּיי אִיהם. אוּנ יֶעצְט, וֶוען דֶער מִינִיסְטֶער הָאט אִיהם אַרַיינְגֶערוּפֶען אוּנ גֶעמַאכְט אַ רֶעדֶע נָאר וֶועגֶען נִיקָאלַיי בַּארְטֶעס, אַז דִי רֶעגִירוּנְג ווִילל בֶּעסֶער עֶר זָאל עֶנְטְלוֹיפֶען פוּן פְרַאנְקְרַייךְ אַיידֶער זִי זָאל מוּזֶען אִיהם אַרַיינְזֶעצְטֶען אִין גֶעפֶאנְגְנִיסס, הָאט פֶּיֶער אָנְגֶעקוּקְט דֶעם מִינִיסְטֶער מִיט גְרוֹיס עֶרְשְׁטוֹינוּנְג אוּנ נִיט גֶעגְלוֹיבְּט דִי אַיינֶענֶע אוֹיעֶרֶען. אִיז עֶס מֶעגְלִיךְ, אַז דִי פָּאלִיצַיי וָואס הָאט עֶנְטְדֶעקְט בַּיי אִיהם בַּארְטֶעסֶעס בֶּעהֶאלְטְנִישׁ, זָאל זִיךְ מַאכֶען גָאר פְלַא־יַדֶע וֶועגֶען גִילְיָאמֶען? אָדֶער וַוייסְט זִי ווִירְקְלִיךְ נִיט וָואס בַּיי אִיהר אוּנְטֶער דֶער נָאז טְהוּט זִיךְ?

— אַלְזָא וָואס פַארְלַאנְגְט אִיהר פוּן מִיר, הֶערר מִינִיסְטֶער? אִיךְ פַארְשְׁטֵיי נִיט אַזוֹי גוּט ·

— דָאס וֶוענְדְט זִיךְ אָן אַייעֶר גוּטֶען שֵׂכֶל, הֶערר גַייסְטְלִיכֶער. אוֹיב אִין צְוַויי טָאג אַרוּם וֶועט דֶער מֶענְשׁ נָאךְ אַלְץ זִיךְ גֶעפִינֶען בַּיי אַיךְ, וֶועלֶען מִיר אִיהם מוּזֶען אַרֶעסְטִירֶען — אוּנ דָאס וָואלְט אוּנְז זֶעהר לַייד גֶעטְהוּן: מִיר וַוייסֶען אַז אַייעֶר הוֹיז אִיז הַיילִיג, אַ אָרְט פוּן אַללֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים . . . גִיט אִיהם דִי עֵצָה אַוֶועקְפָאהרֶען פוּן פְרַאנְקְרַייךְ. מִיר וֶועלֶען אִיהם לָאזֶען רוּהִיג לוֹיפֶען ·

אוּנ דֶער מִינִיסְטֶער הָאט בֶּעגְלַייט פֶּיֶערְן צוּרִיק אִין אוּיפְנַאהְם־צִימֶער ·

IV.

אִין דֶעם זֶעלְבֶּען טָאג נָאךְ מִיטְטָאג הָאט גִילְיָאמֶען אָנְגֶענוּמֶען אַזאַ חֵשֶׁק
וִויסְגֶעהן אוֹיף דֶער פְרַייֶער לוּפְט , אַז פְּיֶער אִיז מְרוּצָה גֶעוָוארֶען מַאכֶען מִיט
אִיהם אַ לַאנְגֶען שְׁפַּאצִיר-גַאנְג אִין בּוּלָאנֶער וַואלְד , וָואס אִיז נִיט וַוייט פוּן זַיין
וִוילֶע . קוּמֶענְדִיג צוּרִיק פוּן מִינִיסְטֶער הָאט עֶר בַּיים פְרִיהשְׁטִיק עֶרְצֶעהלְט דֶעם
בְּרִידֶער , ווִי דִי רֶעגִירוּנְג ווִילל וַוייטֶער פְּטוּר וֶוערֶען פוּן נִיקָאלַיי בַּארְטֶעם . בֵּיידֶען
הָאט שְׁטַארְק לֵייד גֶעטְהוּן אוֹיפְ'ן אַלְטֶען מַאנן ; זֵיי הָאבֶּען נִיט גֶעוואוּסְט ווִי אַזוֹי
אָנְזָאגֶען דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען דִי שְׁלֶעכְטֶע בְּשׂוּרָה אַז מֶען טְרַייבְּט אִיהם ווִידֶער
אַרוֹים , אוּנ סְ'אִיז בַּיי זֵיי גֶעבְּלִיבֶּען , אָפְּלֶעגֶען דִי זַאךְ אוֹיפְ'ן אָוֶוענְד , אֶפְשַׁר וֶועט
זִיךְ גֶעפִינֶען עֶפֶּעס אַ מִיטְטֶעל פַארְצוּקֶערֶען דֶעם בִּיטְטֶערֶען פִילֶלֶען . שְׁפַּאצִירֶענְדִיג
הָאט מֶען קֶאנֶען אִיבֶּערְרֶעדֶען . בַּיי זֵיי אִיז אוֹיךְ גֶעבְּלִיבֶּען אַז גִילְיָאם בְּרוֹיכְט
זִיךְ נִיט מֶעהר בֶּעהַאלְטֶען , ווִי בַּאלְד אִיהם שְׁטֶעהְט נִיט פָאר קֵיין שׁוּם גֶעפַאהר .

דִי בְּרִידֶער זַיינֶען אַרַיין אִין וַואלְד דוּרְךְ דֶעם סַאבְּלָאן טְהוֹיעֶר , וָואס אִיז אַם
נָאהְנְסְטֶען צוּ זֵייעֶר הוֹיז .

עֶס אִיז גֶעוֶוען עֶנְדֶע מָאנַאט מַארְץ . דֶער וַואלְד הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען גְרִינֶען
וֶוערֶען , אָבֶּער נָאךְ זֶעהר שְׁוַואךְ . דִי צְוַויינְגֶען זַיינֶען גֶעוֶוען בֶּעצוֹיגֶען מִיט קְלֵיינֶע
גְרִינֶע בְּלֶאטֶעלִיךְ ווִי מִיט אַ לַייכְטֶען פוּךְ . דֶער רֶעגֶען , וָואס הָאט גֶעגָאסֶען דִי
גַאנְצֶע נַאכְט אוּנ דֶעם גַאנְצֶען פְרִיהמָארְגֶען , הָאט יֶעצְט אוֹיפְגֶעהֶערְט , אָבֶּער דֶער
הִימֶעל אִיז נָאךְ אַלְץ גֶעוֶוען אַשׁ-גְרוֹי פַארְוָואלְקֶענְט , אוּנ דָאס גַאנְצֶע בִּילְד הָאט
אוֹיסְגֶעזֶעהן וואוּנְדֶערְלִיךְ פְרִישׁ , קִינְדִישׁ אוּמְשׁוּלְדִיג . פּוּבְּלִיקוּם אִיז הַיינְט , אִין
פַאלְקְס יוֹם-טוֹב , גֶעוֶוען זֶעהר וֶוענִיג אִין וַואלְד , וַוייל דָאס פָאלְק הָאט גֶעהַאט
פִיעל צוּ זֶעהן אִין פַּארִיז גוּפָא , וואוּ הַיינְט הָאבֶּען גֶעזָאלְט זַיין שֶׁאנֶע פְּרָאצֶעסְיֶעס .
אִין דִי אַלֶעֶען הָאט מֶען נָאר בֶּעגֶעגֶענְט רַייטֶער אוּנ עֶקִיפַּאזְשֶׁען ; שֶׁאנֶע דַאמֶען
זַיינֶען אַרוֹיס פוּן דִי קַארֶעטֶעס מִיט אוֹיסְגֶעפּוּצְטֶע . אַמֶמֶען אוּנ זוֹיג-קִינְדֶער אִין
וַואנְטֶעלִיךְ מִיט שְׁפִּיצֶען . נָאר וואוּ-נִיט-וואוּ אוֹיף אַ בֶּאנְקֶעל הָאט מֶען גֶעקָאנְט זֶעהן
אַיינְפַאכֶע פְרוֹיעֶן זִיצֶען מִיט אַ אַרְבַּייט אִין דֶער הַאנְד אוּנ גֶעבֶּען אַכְטוּנְג ווִי זֵייעֶרֶע
קְלֵיינֶע קִינְדֶער שְׁפִּיעלֶען .

פְּיֶער מִיט גִילְיָאמֶען זַיינֶען צוּגֶעגַאנְגֶען בִּיז דֶער אַלֶעֶע לָאנְשַׁאן אוּנ פוּן
דָארְט גֶעגַאנְגֶען מִיט דֶעם מַאדְרִידֶער וֶועג צוּ דִי אָזֶערֶעס . דָארְט הָאבֶּען זֵיי זִיךְ
אַרַיינְגֶעלָאזְט טִיעף צְווִישֶׁען דִי בֵּיימֶער אוּנ גֶעגַאנְגֶען גְלַייךְ מִיטְ'ן לָאנְשַׁאנֶער טַייכֶעל .
אִין וָואלְדִיל אִיז גֶעוֶוען אַזאַ פְרִיעדְלִיכֶע , זֶעלְטֶענֶע שְׁטִילְקַייט , אַז זֵיי הָאבֶּען זִיךְ
נִיט גֶעקָאנְט אַיינְהַאלְטֶען אוּנ גֶעזֶעצְט אָפְּרוּהֶען אוֹיף אַ אַיינְגֶעפַאלְלֶענֶעם בּוֹים .
אַרוּם הָאט מֶען נִיט גֶעהֶערְט דֶעם מִינְדְסְטֶען שָׁארְךְ , אוּנ זֵיי הָאט גֶעדַאכְט , אַז
זֵיי זִיצֶען עֶרְגֶעץ טִיעף אִין אַ ווִילְדֶען וַואלְד , וַוייט פוּן דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט .

די בְּרִידֶער הָאבֶּען אָנְגֶעהוֹיבֶּען וַוייטֶער רֶעדֶען וֶועגֶען בַּארְטֶעסֶען . פְּלוּצְלִינְג איז פַאר זַייעֶרֶע אוֹיגֶען דוּרְכְגֶעלָאפֶען אַ וואוּנְדֶערְלִיכֶע עֶרְשַׁיינוּנְג : פוּן דִי גֶעדִיכְטֶע בּוֹימֶער אִיז אַרוֹיסְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אַ מֶענְש אוּנ פַארְבַּייגֶעלָאפֶען נֶעבֶּען זֵיי . דָאס אִיז זִיכֶער אַ מֶענְש , נָאר אַזוֹי פַארְבְּלָאטִיגְט , אַזוֹי שְׁרֶעקְלִיךְ זֶעהט עֶר אוֹיס , אַז מֶען קָאנן גְלוֹיבֶּען דָאס אִיז אַ חַיָה , אַ ווִילְדֶע טְהִיר וָואס הִינְט יָאגֶען זֵי . אַ וַויילֶע אִיז עֶר שְׁטֶעהן גֶעבְּלִיבֶּען בַּיים טַייכֶעל , נָאכְדֶעם , דֶערְהֶארֶענְדִיג טְרִיטט פוּן פַארְסַאפֶּעטֶע מֶענְשֶׁען , אִיז עֶר אַרַיין אִין וַואסֶער בִּיז׳ן נַארְטֶעל , אַרוֹיסְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אוֹיפְ׳ן צְווֵייטֶען בְּרֶעג אוּנ דָארְט פַארְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען הִינְטֶער דִי טֶענְנֶענְבּוֹימֶער . בַּאלְד נָאכְדֶעם זַיינֶען פַארְבַּייגֶעלָאפֶען נֶעבֶּען טַייכֶעל דִי שׁוֹמְרִים פוּן וַואלְד מִיט עֶטְלִיכֶע פָּאלִיצֵיי-אַגֶענְטֶען אוּנ זַיינֶען אוֹיךְ פַארְשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען . דָאס הָאט אוֹיסְגֶעזֶעהן ווִי אַ אֱמֶתֶע יַאגְד אוֹיף אַ מֶענְשֶׁען , נָאר אָהן דֶעם טְרוּמֵייטֶערְן פוּן שׁוֹפְרוֹת מִיט הֶארְנֶער .

— גֶעווִיס אַ גַנָב — הָאט פְּיֶער זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען — אוּמְגְלִיקְלִיכֶער !

גִילְיָאם הָאט טְרוֹיעֶרִיג אַ צִיה גֶעגֶעבֶּען מִיט דִי פְּלֵייצֶעס .

— שְׁטֶאנְדִיג הָאבֶּען זֵיי נָאר צוּ טְהוּן מִיט זַאנְדַארֶען אוּנ אָסְטְרָאגֶען . צוּ דֶען הָאבֶּען זֵיי נָאךְ בִּיז הַיינְט נִיט גֶעפוּנֶען אַ נְ׳אַנְדֶער מִיטֶעל דִי מֶענְשֶׁען אוֹיסבֶּעסֶערְן ?

אוּנ דֶער מֶענְש אִיז דֶערְוַוייל גֶעלָאפֶען וַוייטֶער אוּנ וַוייטֶער . דִי פְרִיגֶע נַאכְט , וֶוען סַאלְוַוא אִיז עֶנְטְלָאפֶען פַאר דִי פָּאלִיצֵיי-אַגֶענְטֶען אִין בּוּלָאנֶער וַואלְד , אִיז בַּיי אִיהם גֶעבְּלִיבֶּען אַ פְּלַאן דֶערְגְרֵייכֶען צוּ דֶעם „דָאפִין" טְהוֹיעֶר אוּנ פוּן דָארְט אַרָאפְּלָאזֶען זִיךְ אִין דֶעם פַארְוואַקְסֶענֶעם גְרֶאבֶּען פוּן פֶעסְטוּנְג . עֶר הָאט זִיךְ דֶערְמָאנְט , אַז אַמָאל , וֶוען עֶר אִיז אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען אָהן אַרְבֵּייט , אִיז עֶר דָארְט פַארְבַּייגֶעגַאנְגֶען אוּנ הָאט נִיט גֶעטְרָאפֶען קֵיין לֶעבֶּעדִיגֶען נֶפֶשׁ . אַהִין אִין סַאלְוַוא פַארְקְרָאכֶען אִין דֶער פִינְסְטֶערֶער רֶעגֶענְדִיגֶער נַאכְט , אָפְּגֶעווּכְט עֶפֶּעס אַ גְרוּב פוּל מִיט טְרוּקֶענֶע בְּלֶעטֶער אוּנ זִיךְ אַיינְגֶעגְרָאבֶּען בִּיז אִיבֶּער דִי אוֹיעֶרֶען . עֶר אִיז גֶעוֶוען דוּרְכְגֶענֶעצְט בִּיז׳ן בֵּיין , אוֹיסְגֶעשְׁמִירְט ווִי גְרוֹים עֶר אִיז אִין בְּלָאטֶע , קְרִיכֶענְדִיג אוֹיף אַלֶע פִיעֶר אוּנ טַאפֶּענְדִיג דִי עֶרְד אִין דֶער פִינְסְטֶער . דִי טְרוּקֶענֶע בְּלֶעטֶער זַיינֶען אִיהם גֶעוֶוען יֶעצְט אַ אֱמֶתֶע יְשׁוּעָה , אַ מִין קָאלְדְרֶע , אוּנְטֶער וֶועלְכֶע עֶר הָאט זִיךְ אַבִּיסֶעל אוֹיסגֶעטְרִיקֶענְט אוּנ אוֹיסְגֶערוּהְט נָאךְ זַיין ווִילְדֶען לוֹיפֶען אִין דֶער פִינְסְטֶער . דֶער רֶעגֶען הָאט נִיט אוֹיפְגֶעהֶערְט גִיסֶען , אָבֶער יֶעצְט אִיז נָאר זַיין קָאפּ בֶּענֶעצְט גֶעוָוארֶען , עֶר הָאט נִיט גֶעפִּיהלְט וָואס מִיט אִיהְם טְהוּט זִיךְ אוּנ אִיז גֶעשְׁמַאקט אַיינְגֶעשְׁלָאפֶען אִין גוּס-רֶעגֶען . וֶוען עֶר הָאט נָאכְדֶעם גֶעעֶפֶענְט דִי אוֹיגֶען הָאט שׁוֹין אָנְגֶעהוֹיבֶּען טָאגֶען , עֶס הָאט גֶעמוּזְט זַיין זַייגֶער זֶעקְס . דֶער רֶעגֶען הָאט פַארְגָאסֶען דִי גְרוּב מִיט דִי טְרוּקֶענֶע בְּלֶעטֶער אוּנ עֶר אִיז גֶעלֶעגֶען ווִי אִין אַ גֶעדִיכְטֶע וַואננֶע פוּן בְּלָאטִיגֶע וַואסֶער . אָבֶער עֶר אִיז דָארְט גֶעלֶעגֶען , וַוייל עֶר הָאט זִיךְ גֶעפִּיהלְט זִיכֶער פוּן דִי פָּאלִיצְיַאנְטֶען . דֶער בֶּעסְטֶער יַאגְד-הוּנְד וָואלְט אִיהם דָא נִיט גֶעקָאנְט אָפְּזוּכֶען . דֶער קֶערְפֶּער אִיז גֶעוֶוען אִין

גַאנְצֶען אַיינְגֶעגְרָאבֶּען, אֲפִילוּ דֶער קָאפּ אִיז אוֹיךְ פַארְשְׁטֶעללְט מִיט דִי צְוַויינֶען. עֶר הָאט זִיךְ קֵיין רִיהְר נִיט גֶעגֶעבֶּען אוּנ בֶּעטְרַאכְט וִוי עֶס טָאגְט.

זַייגֶער אַכְט זַיינֶען פַארְבַּייגֶעגַאנְגֶען דִי שׁוֹמְרִים מִיט פָּאלִיצֵיי-אַגֶענְטֶען, גֶעטַאפְּט אִין גְרָאבֶּען, אָבֶּער אִיהם נִיט בֶּעמֶערְקְט. אַזוֹי וִוי עֶר הָאט זִיךְ פְרִיהֶער פָארְגֶעשְׁטֶעללְט אִיז טַאקִי גֶעשֶׁעהְן: בַּאלְד פוּן פְרִיהמָארְגֶען הָאט מֶען גֶעמַאכְט אַ אָבְלַאוֶוע, צוּ דֶערְגֶעהְן וואו עֶר גֶעפִינְט זִיךְ. זַיין הַארְץ הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען קְלַאפֶּען וִוי מִיט הַאמֶערֶען; עֶר הָאט גֶעפִּיהלְט דֶעם שְׁרֶעק פוּן אַ ווִילְדֶע חַיָה, וֶועלְכֶע דִי יֶאגֶער הָאבֶּען אַרוּמְגֶענוּמֶען פוּן אַללֶע זַייטֶען... מֶעהר אִיז קֵיינֶער נִיט פַארְבַּיי גֶעגַאנְגֶען. דֶער וַואלְד זֶעהט אוֹיס וִוי טוֹידְט, נָאר פוּן דֶערְוַוייטֶענְס הֶערְט מֶען שְׁוַואכֶע דוּמְפֶּע קְלַאפֶּערַיי: דָאס קְלִינְגֶען פוּן וֶועלָאסִיפֶּעדֶען, דָאס טוֹפֶּען פוּן פֶערְד׳, דָאס קְלַאפֶּען פוּן קַארֶעטֶעס — אַ אָפְּקְלַאנְג פוּן דֶעם גְלִיקְלִיכֶען, יוֹם־טוֹבְדִיגֶען פַּארִיז וָואס גֶענִיסְט דִי פְרִישֶׁע פְרִיהמָארְגֶענְדִיגֶע לוּפְט.

דִי שָׁעה׳ן זַיינֶען גֶעפְלוֹיגֶען — ט׳אִיז שׁוֹין נַיין, ס׳אִיז שׁוֹין צֶעהְן דֶער זֵייגֶער. צַייט דֶער רֶעגֶען הָאט אוֹיפְגֶעהֶערְט הָאט סַאלְוַוא שׁוֹין נִיט זֶעהר גֶעלִיטֶען פוּן קֶעלְט, אַ דַאנְק דֶער קֶעפֶּע אוּנ דִי וַוארִימֶע פַּאלְטָא וָואס דֶער קְלֵיינֶער מַתִּית הָאט אִיהם גֶעגֶעבֶּען. דֶערְפַאר אָבֶּער הָאט אִיהם גֶעפַּיינִיגְט דֶער הוּנְגֶער, עֶר הָאט גֶעפִּיהלְט אַ בְּרֶענְנֶען אִין מָאגֶען, אַ קְרַאמְפְּף אִין דִי זַייטֶען, גְלַייךְ וִוי בְּלַייֶענֶע רֵייפֶען וָואלְטֶען זֵיי צוּנוֹיפְגֶעדְרִיקְט. צְוֵויי מֵעת־לְעֵת אִיז קֵיין עֶסֶען נִיט גֶעקוּמֶען אִין זַיין מוֹיל אִינ נָאךְ גֶעכְטֶען אוֹיף דֶער נַאכְט אִין דֶער קָאפֵּיינֶע, וואוּ מֶען הָאט אִיהם טְרַאקְטִירְט מִיט בִּיער, אִיז עֶר גֶעוֶוען שְׁרֶעקְלִיךְ הוּנְגֶערִיג. עֶר הָאט גֶעוָואלְט בְּלַייבֶּען אִין גְרוּב בִּיז נַאכְט, נָאכְדֶעם אִין דֶער פִינְסְטֶער זִיךְ בֶּעקוּמֶען צוּ בּוּלָאן אוּנ דָארְט אַרוֹיסְקְרִיכֶען פוּן וַואלְד דוּרְךְ אַ לָאךְ. דֶערְוַוייל הָאט עֶר גֶעפְּרוּבְט וַוייטֶער שְׁלָאפֶען, אָבֶּער דָאס אִיז אִיהם גֶעוֶוען אוּנְמֶעגְלִיךְ דוּרְכ׳ן שְׁרֶעקְלִיכֶען הוּנְגֶער. עֶלְף אַ זֵייגֶער אִיז אִיהם אַזוֹי נִיט-גוּט גֶעוָוארֶען, אַז עֶר הָאט גֶעמֵיינְט אָט שְׁטַארְבְּט עֶר שׁוֹין. מִיט אֵיין שְׁפְּרוּנְג אִיז עֶר אַרוֹיסגֶעפְלוֹיגֶען פוּן זַיין בֶּעהֶעלְטֶענִישׁ, וִוי מְשׁוּגָע דוּרְכ׳ן הוּנְגֶער. לֶאנְגֶער הָאט עֶר נִיט גֶעקָאנְט אוֹיסהַאלְטֶען. בַּיי אִיהם אִיז שׁוֹין אַלְסְדִינְג רֶעכְט גֶעוָוארֶען — אֲפִילוּ פַארְלִיעֶרֶען דִי פְרַייהַייט אוּנ דָאס לֶעבֶּען. עֶס הָאט גֶעשְׁלָאגֶען צְוֶועלְף.

אַרוֹיסגֶעהֶענְדִיג פוּן גְרָאבֶּען הָאט עֶר זִיךְ גֶעפוּנְגֶען אוֹיף אַ בְּרֵייטֶען פְרַייעֶן פְּלַאץ. אִין אֵיין אָטְהֶעם אִיז עֶר דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען דֶעם פְּלַאץ, וִוי אַ מְשׁוּגָעְנֶער, אוּנ זִיךְ גֶעלָאזְט לוֹיפֶען צוּ בּוּלָאן, זִיכֶער אַז נָאר דָארְט קֶענְן עֶר זִיךְ רַאטֶעוֶוען. וִוי דוּרְךְ אַ וואוּנְדֶער הָאט קֵיינֶער נִיט אַרוּמְגֶעקוּקְט זִיךְ אוֹיף דֶעם מֶענְשֶׁען וָואס פְלִיהט אַזוֹי ווִילְד. עֶרְשְׁט וֶוען עֶר אִיז אַרַיין צְווִישֶׁען דִי בֵּיימֶער הָאט עֶר פַארְשְׁטַאנֶען וִוי נַארִישׁ, וִוי גֶעפֶעהְרְלִיךְ ס׳אִיז גֶעוֶוען אַרוֹיסְקְרִיכֶען פוּן זַיין בֶּעהֶעלְטְנִישׁ. דָאס גַאנְצֶע לַייבּ הָאט אִיהם גֶעצִיטֶערְט, אוּנ עֶר הָאט אוּמְרוּהִיג גֶעקוּקְט, אוֹיבּ פָּאלִיצְיֶע יָאגְט אִיהם נִיט. יֶעצְט הָאט עֶר שׁוֹין גֶענוּמֶען גֶעהְן צְווִישֶׁען דִי בֵּיימֶער פָארְזִיכְטִיג,

פַּאמֶעלִיך, קוּקֶען אִין אַלֶע זַייטֶען אוּנ אָנְשְׁטֶעלֶען דִי אוֹיעֶרֶען בַּיים מִינְדְסְטֶען שָׁארְךְ. עֶר הָאט גֶערֶעכֶענְט דוּרכְלוֹיפֶען צְווִישֶׁען דֶער אֵייבֶּערְשְׁטֶער אָזֶערֶע אוּנ דִי אָטְיָאלסְקֶע רֵייט-פֶעלְדֶער; דָארְט אִיז אָבֶּער נָאר אֵיין בְּרֵייטֶע אַלֶעע, אַרוּמְגֶענוּמֶען מִיט שִׁיטֶערֶע בֵּיימֶער, אוּנ עֶר הָאט גֶעמוּזְט אָנְוֶוענְדֶען דִי גְרֶעסְטֶע גֶעשִׁיקְלִיכְקֵייט, בֶּענוּצֶען יֶעדֶען שְׁטַאם, יֶעדֶען קוּסְט, זֵיי זָאלֶען אִיהם פַאר־שְׁטֶעלֶען, אוּנ קֵיין טְרִיט נִיט גֶעטְהוּן עֶהֶדֶער עֶר הָאט זִיךְ גוּט אַרוּמְגֶעזֶעהֶן אִין אַלֶע זַייטֶען. אַ פִיעֶרְטֶעל שָׁעָה אִיז עֶר גָאר גֶעלֶעגֶען אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען אוֹיף דֶער עֶרְד הִינְטֶער דֶערְנֶער, וַוייל פוּן דֶער וַוייטֶענְס אִיז גֶעגַאנְגֶען אַ שׁוֹמֵר. פַאר יֶעדֶער דָאראְשְׁקֶע, יֶעדֶען פִיסְגֶעהֶער הָאט עֶר זִיךְ גֶעמוּזְט בֶּעהַאלְטֶען. עֶרְשְׁט מַיידֶענְדִיג דֶעם בֶּערְגֶעל מָארְטֶעמַאר, וֶוען עֶר אִיז אַרַיין אִין גֶעדִיכְטֶען וֶועלְדִיל צְווִישֶׁען דֶעם בּוּלָאנֶער וֶועג אוּנ דִי סֶען-קְלוּ אַלֶעע, הָאט עֶר פְרַייא אָבְּגֶעצוֹיגֶען דֶעם אָטְהֶעם. דִי קוּסְטֶעס זַיינֶען גֶעדִיכְט; עֶר בֶּעדַארְף נוּר דוּרְכְגֶעהֶן אִין דֶער גַאנְצֶער לֶאנְג, וֶועט עֶר שׁוֹין זַיין בַּיים אַרוֹיסְגַאנְג. עֶר אִיז גֶערַאטֶעוֶועט.

נָאר פְּלוּצְלִינְג הָאט עֶר דֶערְזֶעהֶן עֶטְלִיכֶע קְלַאפְּטֶער וַוייט פוּן אִיהם שְׁטֶעהט אוּמְבֶּעוֶועגְט אַ פָּאלִיצְיַאנְט אוּנ פֶערְצַאמְט אִיהם דֶעם וֶועג. עֶר הָאט זִיךְ אַ וָוארְף גֶעטְהוּן לִינְקְס אוּנ שִׁיעֶר נִיט אָנְגֶעשְׁלָאגֶען אָן דֶעם צְוֵוייטֶען פָּאלִיצְיַאנְט, גְלַייךְ יֶענֶער וַוארְט שׁוֹין אוֹיף אִיהם. אוּנ דָארְט וַוייטֶער שְׁטֶעהֶען נָאךְ אוּנ נָאךְ הִיטֶער, אֵיינֶער אָפְּגֶעטְרָאטֶען פוּנְפְצִיג שְׁפַּאן פוּן אַנְדֶערֶען, אַ גַאנְצֶע וַואךְ אוֹיסְגֶעצוֹיגֶען וִוי דִי פֶּעטְלֶעס פוּן אַ נֶעץ . . . דָאס עֶרְגְסְטֶע אִיז וָואס וִוי עֶס וַוייזְט אוֹיס הָאט מֶען אִיהם שׁוֹין בֶּעמֶערְקְט, אֵיין יֶעגֶער פַייפְט צוּם צְוֵוייטֶען, אוּנ דָאס פַייפֶען הָארְט זִיךְ אִיבֶּערְ'ן גַאנְצֶען וַואלְד גָאר אָהן אַ סוֹף. יֶעצְט הֶעלְפְט שׁוֹין נִיט קֵיין שׁוּם חָכְמָה, קֵיין שׁוּם בֶּעהֶאלְטֶענִישׁ, עֶס בְּלַייבְּט נָאר דָאס לֶעצְטֶע מִיטֶטֶעל: עֶנְטְלוֹיפֶען פוּן דִי יֶעגֶער וִוי אַם גֶעשְׁווִינְדְסְטֶען. עֶר הָאט אַלְזָא ווִידֶער גֶענוּמֶען לוֹיפֶען, אַרִיבֶּערְשְׁפְּרִינְגֶען אִיבֶּער הֶאלְצֶער, גְרִיבֶּער אוּנ שׁוֹין גָאר נִיט גֶעטְרַאכְט טָאמִיר וֶועט מֶען אִיהם דֶערְזֶעהֶן אָדֶער דֶערְהֶארֶען. מִיט עֶטְלִיכֶע שְׁפְּרוּנְג אִיז עֶר אַרִיבֶּערְגֶעלָאפֶען דִי אַלֶעע סֶען-קְלוּ אוּנ זִיךְ אַוָוארְף גֶעגֶעבֶּען אִין וֶועלְדֶעל צְווִישֶׁען יֶענֶער אַלֶעע אוּנ דִי אַלֶעע פוּן דֶער קֶאנִיגִין מַארְגַארִיטַא. דָא זַיינֶען דִי בּוֹימֶער נָאךְ גֶעדִיכְטֶער; דָא אִיז דָאס גֶעדִיכְטְסְטֶע אָרְט פוּן גַאנְצֶען בּוּלָאנֶער וַואלְד; זוּמֶער אִיז דָא אֵיין גְרִינֶער יַם אוּנ זוּמֶער וָואלְט עֶר אֶפְשַׁר דָא גֶעקָאנְט לִיגֶען בֶּעהַאלְטֶען, פַארְדֶעקְט מִיט דִי גְרִינֶע צְוַוייגֶען אוּנ קֵיינֶער וָואלְט אִיהם נִיט גֶעפִינֶען. צַייטֶענְוַוייז אִיז עֶר גֶעבְּלִיבֶּען גַאנְץ אַלֵיין; דַאמָאלְס אִיז עֶר שְׁטֶעהֶן גֶעבְּלִיבֶּען אַ וַויילֶע אוּנ זִיךְ אוּמְרוּהִיג צוּגֶעהֶערְט: מֶען הֶערְט נִיט אוּנ מֶען זֶעהט נִיט קֵיין פָּאלִיצַיי-אַגֶענְטֶען. הָאבֶּען זֵיי אִיהם ווִירְקְלִיךְ פַארְלָארֶען? סְ'אִיז שְׁטִילל, רוּהִיג צְוִוישֶׁען דִי יוּנְגֶע בְּלֶאטֶעלִיך. בַּאלְד אָבֶּער הָאבֶּען זִיךְ וַוייטֶער גֶעלָאזְט הֶערֶען לַייכְטֶע גֶעשְׁרַייעֶן, דִי צְוַוייגֶען קְנַאקֶען פוּן מֶענְשְׁלִיכֶע טְרִיט, אוּנ עֶר לוֹיפְט וַוייטֶער, קוּקְט שׁוֹין נִיט וָואהִין — אַבִּי לוֹיפֶען. דֶערְגְרֵייכֶענְדִיג צוּ דֶער אַלֶעע פוּן קֶאנִיגִין מַארְגַארִיטַא הָאט עֶר זֵי גֶעפִינֶען פַארְצַאמְט

מִיט פָּאלִיצְיַאנְטֶען אוּנ גֶעמוּזְט לוֹיפֶען וַוייטֶער אִין דֶער לֶאנְג פוּן וָואלְדֶעל אַרוֹיף אוֹיבֶען. אִין זַיין אָרִימֶער, צוּשְׁלָאגֶענֶער קָאפּ אִיז גֶעבוֹירֶען גֶעוָוארֶען דֶער לֶעצְטֶער פְּלַאן: דֶערְגְרֵייכֶען מִיטְ'ן וַואלְד בִּיז דֶעם מַאדְרִידֶער וֶועג אוּנ פוּן דָארְט אַרִיבֶּערְשְׁפְּרִינְגֶען פוּן אֵיין קוּסְט צוּם צְוֵוייטֶען בִּיז צוּם בְּרֶעג פוּן דָער טַייך סֵיינַא.

עֶר אִיז אַלְץ גֶעלָאפֶען אוּנ גֶעלָאפֶען. קוּמֶענְדִיג צוּ דֶער לָאנְשַׁאנֶער אַלֶעע הָאט עֶר זִי נִיט גֶעקָאנְט דוּרְכְשְׁנַיידֶען, וַוייל זִי אִיז אוֹיךְ גֶעוֶוען פַארְצַאמְט מִיט פָּאלִיצְיַאנְטֶען, אוּנ עֶר הָאט זִיךְ גֶעמוּזְט נֶעהמֶען אָן אַ זַייט, אִין דֶער לֶאנְג פוּן קַאטֶעלַאנֶער לָאנְקֶע. עֶר הָאט גֶעשְׁפִּירְט אַז דִי שׁוֹמְרִים מִיט דִי פַּאלִיצֵיי־אַגֶענְטֶען קוּמֶען אַלְץ נֶעהנְטֶער אוּנ מַאכֶען אַרוּם אִיהם אַ עִיגוּל, וָואס וֶוערְט אַלְץ עֶנְגֶער אוּנ עֶנְגֶער. דַאמָאלְס הָאט עֶר גֶענוּמֶען פְלִיהֶען נָאךְ ווִילְדֶער, הַאסְטִיגֶער, דִי צוּנְג אַרוֹיסְגֶעשְׁטֶעקְט: עֶר אִיז גֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אִיבֶּער וָוארְצְלֶען פוּן בֵּיימֶער, אַרָאבְּגֶעקַייקֶעלְט פוּן בֶּארְגְלִיךְ, דוּרְכְגֶעשְׁנִיטֶען שְׁטֶעכֶעדִיגֶע קוּסְטֶעם, דוּרְכְגֶעבְּרָאכֶען גְרַאטֶעס. דְרַיי מָאל אִיז עֶר גֶעפַאלֶען, פַארְטְשֶׁעפֶּענְדִיג דִי פִּיס אָן דִי דְרָאטֶענֶע אַפְּצוֹימוּנְג וֶועלְכֶע עֶר הָאט נִיט בֶּעמֶערְקְט, בַּאלְד אָבֶּער אִיז עֶר צוּרִיק אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען, נִיט גֶעפִיהלְט דָאס פַּייעֶרִיגֶע בְּרֶענֶען פוּן דִי קְרָאפִּיוֶוע. דִי וואוּנְדֶען אוֹיפְ'ן לַייבּ פוּן דִי שְׁטֶעכֶעדִיגֶע דֶערְנֶער, אוּנ אִיז וַוייטֶער גֶעלָאפֶען, גְלַייךְ ווִי מֶען טְרַייבְּט אִיהם מִיט אַייזֶערְנֶע שְׁפָּארֶען אוּנ מֶען שְׁמַייסְט בִּיז בְּלוּט מִיט קְנוּטֶעס; אָט דַאמָאלְס הָאט פֶּיעֶר מִיט גִילְיָאמֶען אִיהם גֶעזֶעהן ווִי עֶר אִיז פַארְבַּיי גֶעפְלוֹיגֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער, אַ מְשׁוּנֶה'דִיגֶער, אוּנ אַרַיינְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אִין דִי בְּלָאטִיגֶע וַואסֶער פוּן טַייכֶעל, ווִי אַ חַיָה וָואס פְּרוּבְּט דֶעם לֶעצְטֶען מִיטֶעל, רַאטֶעוֶוען זִיךְ פוּן דִי יַאגְד־הִינְד. אִיהם הָאט אַ בְּלִיטְ'ץ גֶעגֶעבֶען אִין קָאפּ אַ פַאנְטַאסְטִישֶׁער גֶעדַאנְקֶען וֶועגֶען אַ אִינְזֶעל אִין מִיטֶען אָזֶערָא. קַיים וֶועט עֶר נוּר גְרֵייכֶען צוּם אִינְזֶעל אִיז עֶר שׁוֹין גֶעשִׁיצְט. אַהִין וֶועט עֶר צוּשְׁווִימֶען, קֵיינֶער וֶועט אִיהם נִיט בֶּעמֶערְקֶען, אוּנ עֶר וֶועט זִיךְ פַארְגְרָאבֶען דָארְט עֶרְגֶעץ אִין אַ נָארֶע אוּנ לִיגֶען רוּהִיג, אָהן גֶעפַאהר. עֶר אִיז אַלְץ גֶעלָאפֶען אוּנ גֶעלָאפֶען: דִי פָּאלִיצְיַאנְטֶען הָאבֶען אִיהם ווִידֶער פַארְצַאמְט דֶעם וֶועג, עֶר הָאט גֶעמוּזְט נָאךְ אַ מָאל זִיךְ אוּמְקֶעהרֶען, לוֹיפֶען אַרוֹיף, צוּרִיק צוּ דֶער פֶעסְטוּנְג פוּן וַואנֶען עֶר אִיז אַנְגַפַאנְגֶעם עֶנְטְלָאפֶען. דֶער זֵייגֶער אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען דְרַיי אוּנ עֶר אִיז אַלְץ גֶעלָאפֶען אוּנ גֶעלָאפֶען, שׁוֹין דְרִיטְטַאלְבֶען שָׁעָה אָהן אוֹיפְהֶער.

עֶר אִיז אוּמְגֶערֶעכְט אַרוֹיסְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אוֹיף אַ אַלֶעע פַאר פֶערְד־רַייטֶער אוּנ זִיךְ גֶעלָאזְט צְוַואלְאם אִיבֶּער דֶער אַלֶעע, יֶעדֶע מִינוּט אַרַיינְגֶעקְרָאכֶען מִיט דִי פִּיסס אִין דֶער קְלֶעבֶּעדִיגֶער בְּלָאטֶע פוּן דֶער וֵוייכֶער עֶרְד דוּרְךְ דִי לֶעצְטֶע רֶעגֶענְס. נָאכְדֶעם הָאט עֶר גֶעטְרָאפֶען אַ שְׁמָאלֶע שָׁאטֶענְדִיגֶע סְטֶעשְׁקֶע, פַארְדֶעקְט ווִי אַ אַלְטַאנֶע, אֵיינֶע פוּן דִי פְּרַאכְטִיגֶע וֶועגֶעלִיךְ וָואס זַיינֶען ווִי עֶקְסְטְרַא גֶעמַאכְט פַאר אַיינְגֶעלִיעבְּטֶע, אוּנ עֶר הָאט גֶעקָאנְט אַ הִיבְּשֶׁע צַייט לוֹיפֶען קֵיינֶער זָאל אִיהם נִיט בֶּעמֶערְקֶען. דִי הָאפְנוּנְג הָאט ווִיעדֶער אַ בְּלִיטְץ גֶעגֶעבֶּען אִין זַיין פִינְסְטֶערְען קָאפּ.

נָאר בַּאלד אִיז עֶר אַרויסגעשְׁפְּרוּנגען אויף אֵיינֶער פון די גֶעפֶּאהרליכסטע אַלֶען
אַ בְרֵייטֶע, אַ גְלַייכֶע. אִיבֶּער אִיהר זַיינֶען יֶעצְט גֶעפְלוֹיגען וֶועלָאסִיפֶּעדֶען אוּנ
קַארֶעטֶען, אַרוּמְגֶענַאנְגֶען שְׁפַּאצִירֶען פִיעל מֶענְשֶׁען. עֶר אִיז צוּרִיק אַרַיינְגֶעלָאפֶען אִין
די קוֹסְטֶעס, ווִיעדֶער בְּעגֶעגְנְט פָּאלִיצִיאַנְטֶען אוּנ עֶנְדְלִיךְ גָאר פַארְלָארֶען יֶעדֶע
רִיכְטוּנְג, גֶעלָאפֶען אָהן גֶעדַאנְקֶען, ווִי אַ גוֹלֶם וֶועלְכֶען מֶען שְׁטוּיסְט פוּן אֵיין אָרְט
צוּם אַנְדֶערֶען, אוּנ די יֶעגֶער הָאבֶּען אִיהם יֶעדֶע מִינוּט אַלְץ עֶנְגֶער אוּנ עֶנְגֶער
אַרוּמְגֶענוּמֶען. עֶר הָאט שׁוֹין יֶעצְט גָאר נִיט גֶעדֶענְקְט, גָאר נִיט גֶעפִיהלְט, נָאר
גֶעוואוּסְט אֵיין זַאךְ: אַז עֶר בְּרוֹיכְט לוֹיפֶען — לוֹיפֶען אָהן אוֹיפְהֶער, אַלְץ גֶעשְׁווִינְדֶער
אוּנ גֶעשְׁווִינְדֶער. פוּן אֵיין וֶועג אִיז עֶר גֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אוֹיפְ'ן צְווֵייטֶען, פוּן אֵיין לָאנְקֶע
אוֹיף דֶער אַנְדֶערֶער. פִיעל מָאל הָאבֶּען די יֶעגֶער אִיהם שׁוֹין שִׁיעֶר נִיט דֶערְיָאגְט,
עֶר הָאט שׁוֹין גֶעהֶערְט הִינְטֶער זִיךְ זֵייעֶר סַאפֶּען, אֵיינְמָאל הָאט עֶר שׁוֹין זָאגַאר
גֶעפִיהלְט ווִי אִימֶעצֶענְס הַאנְד ווִילל אִיהם אָנְכַאפֶּען. אַ גַאנְצֶע מַחֲנֶה מֶענְשֶׁען הָאבֶּען
זִיךְ גֶעלָאזְט לוֹיפֶען נָאךְ אִיהם מִיט גֶעשְׁרֵייעֶן אוּנ פַייפֶערַייעֶן. עֶר הָאט נָאךְ אַ מָאל
אָנְגֶעשְׁטְרֶענְגְט אַלֶע כֹּחות, זִיךְ אַרויסגֶערִיסֶען, אַוֶועקְגֶעפְלוֹיגֶען נָאךְ ווִילְדֶער, זִיךְ
גֶעבּוֹיגֶען, גֶעקְרָאכֶען, צוּרִיק אוֹיסגֶעגְלַייכְט אוּנ ווִיעדֶער גֶעבְּלִיעבֶּען אֵיינֶער אַלֵיין
צְווִישֶׁען יוּנְגֶע גֶעדִיכְטֶע בּוֹימְלֶעךְ אוּנ ווַייטֶער גֶעלָאפֶען אוּנ גֶעיָאגְט...

נָאר דָאס אִיז שׁוֹין גֶעוֶוען דֶער סוֹף. די צוּהַרְגֶעטֶע פִים הָאבֶּען אִיהם שׁוֹין
אָפְּגֶעזָאגְט, פוּן די אוֹיעֶרֶען הָאט גֶערוּנְגֶען דָאס בְּלוּט, אוֹיפְ'ן מוֹיל אִיז אַרוֹיס אַ ווַייסֶער
שׁוֹים, די זַייטֶען הָאבֶּען גֶעטְרָאגֶען פוּן גֶעשְׁווִינְדֶען אָטְהֶעמֶען אוּנ דָאס הַארְץ הָאט
שְׁרֶעקְלִיךְ גֶעקְלַאפְּט, גְלַייךְ עֶס ווִילל צוּזֶעטְצֶען די בְּרוּסְט אוּנ אַרוֹיסשְׁפְּרִינְגֶען. עֶר
אִיז גֶעוֶוען אִין גַאנְצֶען נַאס פוּן שְׁווֵייס אוּנ ווַאסֶער, אוֹיסגֶעשְׁמִירְט אִין בְּלָאטֶע,
צוּבְּלוּטִיגְט, פַארְווִילְדֶעט, גֶעמוּטְשֶׁעט פוּן הוּנְגֶער נָאךְ מֶעהר ווִי פוּן מִיעדְקַייט. אוּנ
דוּרְךְ דֶעם טוּמַאן ווָאס הָאט בִּיסְלִיכְווַייז פַארְצוֹיגֶען זַיינֶע ווִילְדֶע אוֹיגֶען הָאט עֶר
פְּלוּצְלִינְג דֶערְזֶעהֶן אַ אָפֶּענֶע טְהִיר פוּן עֶפֶּעס אַ שְׁפֵּייכְלֶער, הִינְטֶער אַ שְׁווַארְצֶערְם
הֵייזֶעל ווָאס אִיז פַארְדֶעקְט צְווִישֶׁען בֵּיימֶער. דָארְט אִיז קֵיינֶער נִיט גֶעוֶוען, אוֹיסֶער
אַ גְרוֹיסֶע ווַייסֶע קַאץ. ווֶעלְכֶע אִיז בַּאלְד עֶנְטְלָאפֶען. עֶר אִיז אַרַיינְגֶעפְלוֹיגֶען הִינְטֶער
דֶער טְהִיר אוּנ זִיךְ אַוָוארְף גֶעגֶעבֶּען אוֹיפְ'ן שְׁטְרוֹי, צְווִישֶׁען לֵיידִיגֶע פֶּאסֶער. קוֹים
הָאט עֶר אוֹיסְפֶּעיֶעט זִיךְ דָארְט פַארְגְרָאבֶּען הָאט עֶר דֶערְהֶערְט דָאס טוֹפֶּען פוּן די
נָאכְיָאגֶער. די פָּאלִיצִיַאנְטֶען אוּנ די וֶואכְטֶער זַיינֶען גֶעלָאפֶען ווַייטֶער, פַארְלִיעֶרֶעדִיג
זַיין שְׁלַיאד; זֵיי הָאבֶּען גֶעמֵיידְט דָאס שְׁפֵּייכְלֶער אוּנ זִיךְ גֶעלָאזְט צוּ דֶער פֶעסְטוּנְג.
דָאס קְלַאפֶּען פוּן די גְרָאבֶּע שְׁטִיפֶעל אִיז בִּיסְלִיכְווַייז אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען, עֶס אִיז ווִידֶער
גֶעוָוארֶען שְׁטִילל. עֶר הָאט צוּגֶעדְרִיקְט בֵּיידֶע הֶענְד צוּם הַארְצֶען, צוּ אַיינְשְׁטִילְלֶען
זַיינֶע קְלֶאפּ אוּנ אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען לִיעגֶען ווִי טוֹידְט, וֶועהְרֶענְד פוּן די פַארְמַאכְטֶע אוֹיגֶען
הָאבֶּען אָנְגֶעהוֹיבֶּען רִינְנֶען גְרוֹיסֶע מְרָאפֶּען טְרֶערֶען.

נָאךְ אַ פִיעְרְטֶעל שָׁעָה רוּהֶ הָאט פְּיֶער מִיט גִילְיָאמֶען גֶענוּמֶען ווַייטֶער
גֶעהן שְׁפַּאצִירֶען. עֶס הָאט אָבֶּער אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעגְנֶען אוּנ זֵיי הָאבֶּען גֶעמוּזְט זִיךְ

שְׁטֶעלְלֶען אוּנְטֶער דִי גְרָאבֶּע צְוַייגֶען פוּן אַ קַאשְׁטַאן-בּוֹים. דֶערְוַוייל אִיז דֶער רֶעגֶען נָאךְ שְׁטַארְקֶער גֶעוָוארֶען אוּנ זַיי הָאבֶּען בֶּעמֶערְקְט טִיעף אִין וֶואלְדִיל עֶפֶּעס אַ הַייזֶעל, אַ מִין קְלֵיינֶע קַאוְויַארְנֶע — אַהִין הָאבֶּען זַיי זִיךְ גֶעלָאזְט גֶעהְן. אִין דֶער אַלֶעֶ נִיט וַוייט אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ אֵיינְזַאמֶע קַארֶעטֶע מִיט אַ קוּטְשֶׁער וָואס זִיצְט אָהְן בֶּעוֶועגוּנְג אוּנְטֶער דֶעם וַוארִימֶען רֶעגֶען. גֶעהֶענְדִיג אִיבֶּער דֶער אַלֶעֶ הָאט פְּיֶער מִיט ווּאוּנְדֶער דֶערְקֶענְנְט פוּן הִינְטֶען דֶעם גְרַאף זְשֶׁערַאר דֶע-קֶענְסַאק, ווִי עֶר גֶעהְט אוֹיךְ גֶעשְׁווִינְד פָאר זַיי — וַואהְרְשֵׁיינְלִיךְ זוּכְט עֶר זִיךְ בֶּעהַאלְטֶען פוּן רֶעגֶען.

נָאכְדֶעם הָאט פְּיֶער גֶעטְרַאכְט אַז עֶר הָאט גֶעווִיס אַ טָעוּת גֶעהַאט, וַוייל אִין זַאל פוּן קַאוְויַארְנֶע הָאט עֶר שׁוֹין נִיט גֶעזֶעהְן דֶעם גְרַאף. דִי זַאל מִיט דִי עֶטְלִיכֶע מַארְמָארְנֶע טִישְׁלֶעךְ אִיז גֶעוֶועןְ לֶעעֶר. אוֹיבֶּען, אוֹיפְ'ן צְוֵייטֶען שְׁטָאק, אִיז גֶעוֶוען אַ קָארִידָאר מִיט פִיער-פִינְף בֶּעזוּנְדֶערֶע קַאבִּינֶעטֶען. אִין קַאוְויַארְנֶע אִיז שְׁטִילל. דָאס הויז — אַ מִין גְלֶאזֶערְנֶע וַוארֶענְדֶע — הָאט זִיךְ נָאר וָואס אוֹיפְגֶעוֶועקְט פוּנ'ם ווִינְטֶערְדִיגֶען שְׁלָאף, מֶען הָאט נָאךְ גֶעפִיהלְט דִי פַייכְטְקַייט. הִינְטֶען אִיז גֶעוֶוען אַ פֶערְד-שְׁטַאל, אַ שְׁפַּייכְלֶער, דִירוֹת פַאר מְשָׁרְתִים, בֶּעוַואקְסֶען מִיט מָאךְ.

— דַאכְט זִיךְ אַז דָאס הויז אִיז נָאךְ נִיט אָפְפֶען פַארְ'ן פּוּבְּלִיקוּם — הָאט גִילְיָאם גֶעזָאגְט, אַרַיינְגֶעהֶענְדִיג אִין דֶעם אָבְּגֶעלָאזְטֶען הויז.

פְּיֶער הָאט זִיךְ גֶעזֶעצְט בַּיי אַ טִישֶׁעל.

— אַלְץ וֶועט מֶען דָאךְ אוּנְז עֶרְלוֹיבֶּען זִיצֶען דָא בִּיז דֶער רֶעגֶען וֶועט אוֹיפְהֶערֶען.

בַּאלְד אִיז אָבֶּער גֶעקוּמֶען אַ לָאקַאי. עֶר אִיז גֶעלָאפֶּען פוּן אוֹיבֶּערְשְׁטֶען עֶטַאזְשׁ צוּם בּוּפֶעט אוּנ צוּזַאמֶענְגֶעקְלִיבֶּען אִין אַ טֶעללֶער פַארְדַארְטֶע גֶעבֶּעקְס. עֶנְדְלִיךְ הָאט עֶר דֶערְלַאנְגְט דִי בְּרִידֶער צְווַיי גְלֶאזֶעלִיךְ שַׁארְטְרֶעז.

אוֹיבֶּען אִין אֵיינֶעם פוּן דִי קַאבִּינֶעטֶען אִיז גֶעזֶעסֶען דִי בָּארָאנֶעסֶע חַוָה דִיווִילְיַאר, ווֶעלְכֶע אִיז גֶעקוּמֶען אִין אַ גֶעדוּנְגֶענֶע קַארֶעטֶע אוּנ שׁוֹין בַּאלְד אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה וַוארְט זִי אוֹיף זְשֶׁערַארְ'ן. גֶעסְטֶערְן אוֹיפְ'ן צְדָקָה-בַּאזַאר הָאבֶּען זַיי אָפְּגֶעשְׁמוּעֶסְט דָא זִיךְ טְרֶעפֶען. דֶער דָאזִיגֶער קְלֵיינֶער רֶעסְטָארַאן הָאט זַיי דֶערְמָאנְט פִיעל זִיסֶע זִכְרוֹנוֹת: פַאר צְווַיי יָאהְרֶען, אִין דֶער עֶרְשְׁטֶער צַייט פוּן זַייעֶר לִיעבֶּע, פְלֶעגֶען זַיי זִיךְ דָא זֶעהֶען זֶעהר אָפְט, עֶהֶדֶער חַוָה הָאט גֶעוַואגְט גֶעהְן צוּ אִיהם אִין פְּרִיוַואט-צִימֶער. יֶעצְט אִיז שׁוֹין זַייעֶר תַּאֲוָה אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען אוּנ זַיי זֶעהֶען זִיךְ הַיינְט צוּם לֶעצְטֶען מָאל! זִי פִיהלְט אַז הַיינְט וֶועט זַיין אַ עֶנְדֶע פוּן אִיהר לִיעבֶּע אוּנ זִי אִיז טְרוֹיעֶרִיג, דָאס הַארְץ קְלֶעמְט אִיהר אוּנ דִי אוֹיגֶען זַיינֶען פוּל טְרֶעהְרֶען.

זִי אִיז גֶעזֶעסֶען בַּיי אַ טִישֶׁעל אוּנ אֲפִילוּ נִיט אַרוּנְטֶערְגֶענוּמֶען דֶעם דִיקֶען שְׁלֵייעֶר פוּן פָּנִים. גֶעקְלֵיידְט אִיז זִי אִין גַאנְצֶען שְׁוַוארְץ — גְלַייךְ ווִי זִי טְרָאגְט שׁוֹין טְרוֹיעֶר-קְלֵיידֶער נָאךְ אִיהר לֶעצְטֶער לִיעבֶּע. אֲפִילוּ דִי הַאנְדְשׁוּה זַיינֶען שְׁוַוארְץ. נָאר אִיהרֶע ווּאוּנְדֶערְשֶׁאנֶע בְּלָאנְדֶע הָאר הָאבֶּען אַרוֹיסְגֶעקוּקְט פוּן אוּנְטֶער דֶעם הִיטְעלֶע. זֶעהֶענְדִיג אִיהר שֶׁאנֶע, הוֹיכֶע אוּנ פוּללֶע פִיגוּר מִיט דֶער דִינֶער טַאלְיֶע אוּנ ווּאוּנ-

דֶערְלִיכֶען בּוּזֶען, אִיז שְׁוֶוער גֶעוֶוען צוּ דֶערְקֶענֶגֶען אַז דָאס אִיז אַ פוּנְפְצִיגְיֶאהרִיגֶע פְּרוֹי.

זִי הָאט בֶּעשְׁטֶעלְלְט צְוֵויי גְלָאז טְהֶעע אוּנ וֶוען דֶער קֶעלְנֶער הָאט זֵיי גֶעבְּרַאכְט אוֹיף אַ טַאץ מִיט פַּזְרְיֶאהרִיגֶע גֶעבֶּעקְס אִיז זִי נָאךְ אַלְץ גֶעזֶעסֶען אוּנְבֶּעוֶועגְט. זִי אִיז עֶקְסְטְרַא אַהֶער גֶעקוּמֶען פְרִיהֶער מִיט אַ הַאלְבֶּע שָׁעָה, כְּדֵי אַז בִּיז דֶער גֶעלִיבְּטֶער וֶועט קוּמֶען זָאלל זִי זִיךְ קֶאנֶגֶען בֶּערוּהִיגֶען אוּנ נִיט זַיין פֶערְצְוֵויפֶעלְט.

פְּלוּצְלִינְג הָאט זִי אַ צִיטֶער גֶעגֶעבֶּען אוּנ גֶעטְרַייסֶעלְט וִוי אִין פִיבֶּער. וְשֶׁעַרַאר אִיז אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען.

— וִוי, מַיין טְהַייעֶרֶע, אִיהר זַייט שׁוֹין דָא? אִיךְ הָאבּ גֶעגְלוֹיבְּט אַז כְ'וֶועל מִיט צֶעהן מִינוּט קוּמֶען פְרִיהֶער פַאר אַייךְ!... אוּנ אִיהר וַוארְט שׁוֹין אוּנ וְאגַאר טְהֶעע אוֹיךְ בֶּעשְׁטֶעלְלְט?

עֶר אִיז גֶעוֶוען אִין גְרוֹיס פֶערְלֶעגֶענְהַייט אוּנ גֶעצִיטֶערְט פַאר דֶער סְצֶענֶע וָואס צְווִישֶׁען אִיהם מִיט חַוָה'ן וֶועט הַיינְט מוּזֶען פָארְקוּמֶען.

זִי אִיז אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען, אַרוּנְטֶערְגֶענוּמֶען דֶעם שְׁלֵייעֶר, גֶעקוּקְט אוֹיף אִיהם אוּנ אָנְגֶעהֵייבֶּען רֶעדֶען מִיט אַ אִיבֶּערְגֶערִיסֶענֶע שְׁטִימֶע:

— יָא, אִיךְ הָאבּ מִיךְ בֶּעצַייטֶענְס בֶּעפְרַייט פוּן דֶער הֵיים... כְ'הָאבּ מוֹרָא גֶעהַאט מֶען זָאל מִיךְ נִיט פַארְהַאלְטֶען... בִּין גֶעקוּמֶען צוּפָאהרֶען.

זֶעהֶענְדִיג וִוי שֶׁאן אוּנ הֶעפְלִיךְ עֶר אִיז צוּ אִיהר, הָאט זִי פַארְגֶעסֶען דָאס וָוארְט וָואס זִי הָאט זִיךְ גֶעגֶעבֶּען זַיין רוּהִיג אוּנ קַאלְט, אוּנ אִיז אִיהם מִיט גְרוֹיס הִיטְץ גֶעפַאללֶען אוֹיפְ'ן הַאלְז.

— אָ וְשֶׁעַרַאר, אָ וְשֶׁעַרַאר... אִיךְ לַייד אַזוֹי פִיעל, כְ'קָאנְן נִיט, כְ'קָאנְן נִיט... וָאג מִיר בַּאלְד אַז דוּ וֶועסְט מִיט אִיהר נִיט חַתוּנָה הָאבֶּען!

דִי וֶוארְטֶער הָאבֶּען אִיהר פַארְשְׁטִיקְט דָאס הַאלְז אוּנ פוּן אִיהרֶע שֶׁאנֶע אוֹיגֶען אִיז אוֹיסְגֶעבְּרָאכֶען אַ שְׁטְרָאם טְרֶערֶען.

— מַיין טָאכְטֶער, אָ גָאט!... דוּ וֶועסְט חַתוּנָה הָאבֶּען מִיט מַיין טָאכְטֶער!... זִי מִיט דִיר, אִין דַיינֶע אָרֶעמס, דָא אוֹיף דֶעם זֶעלְבֶּען אָרְט!... נֵיין, פַאר קֵיין פַאלל! דָאס אִיז צוּפִיעל פַיין פַאר מִיר. כְ'ווִילל נִיט, כְ'וִויל נִיט!

אַ קֶעלְט אִיז אַרִיבֶּער דוּרךְ זַיין לַייבּ הֶערֶענְדִיג אִיהרֶע אֵייפֶערְזִיכְטִיגֶע וֶוארְטֶער — זִי הָאט פַארְגֶעסֶען אַז זִי אִיז אַ מוּטֶער אוּנ אִיז פְרָאסְט גֶעוָוארֶען אַ אַיינְגֶעלִיבְּטֶע פְרוֹיעֶנְצִימֶער, וֶועלְכֶער עֶס ס'פַארְדְרִיסְט פַאר וָואס דִי קָאנְקוּרֶענְטֶע אִיז יוּנְג, ס'קְרֶענְקְט אוֹיף דִי פִינְף-אוּנ-צְוַואנְצִיג יָאהר וָואס וֶועלֶען שׁוֹין קֵיינְמָאל נִיט צוּרִיקקוּמֶען. גֶעהֶערְדִיג אַהֶער אִיז בַּיי אִיהם זֶעלְבְּסְט גֶעבְּלִיבֶּען פֶעסְט: אִיבֶּערְרַייסֶען אִין גַאנְצֶען זַיין פֶערְבִּינְדוּנְג מִיט אִיהר. עֶר וֶועט זִי אַיינְרֶעדֶען מִיט גוּטֶע, מִיט קְלוּגֶע וֶוארְטֶער. עֶר אִיז אָבֶּער גֶעוֶוען וַוייכְהֶארְצִיג, מִיט אַ שְׁוַואכֶען הַארַאקְטֶער, אוּנ דָאס עֶרְגְסְטֶע אִיז וָואס עֶר הָאט נִיט גֶעקָאנְט בֶּעשְׁטֶעהְן קֶעגֶען וַוייבֶּערְשֶׁע טְרֶערֶען. עֶר הָאט גֶעפְּרוּבְּט זִי בֶּערוּהִיגֶען, זִי אַוֶועקְגֶעזֶעצְט אוֹיף דֶער סָאפֶע כְּדֵי פְרַיי וֶוערֶען פוּן אִיהר

אומַארטונג. וֶועצֶענְדיג זיך גֶעבֶּען איהר הָאט עֶר אָנְגֶעהױבֶּען רֶעדֶען:

— גֶענוּג, טְהַייעֶרֶע, זַייט איבֶּערְלֶעגְט. מִיר זַיינֶען דָאךְ גֶעקוּמֶען אַהֶער רֶעדֶען ווִי גוּטֶע־פְרַיינְד . . . איך פַארְזִיכֶער אַייךְ, אִיהר פַארְגְרֶעססֶערְט אַלְכְּדִינְג.

— נֵיין, איך הָאבּ שׁוֹין קֵיין כֹּחוֹת נִיט, איך מוּז הֵבֶּף אַלֶץ ווִיסֶען . . . שְׁוֶוער מִיר אַז דוּ וֶועסְט מִיט אִיהר קֵיינְמָאל, קֵיינְמָאל נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען!

עֶר הָאט ווִיעדֶער גֶעזוּכְט אוֹיסמַיידֶען אַ קְלָארֶע תְּשׁוּבָה.

— אוּמְזָאנְסְט פַּיינִיגְט אִיהר זִיךְ. אִיהר ווֵייסְט דָאךְ אַז איך לִיעבּ אַייךְ.

— נֵיין, נֵיין! שְׁוֶוער מִיר אַז דוּ וֶועסְט מִיט אִיהר קֵיינְמָאל נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען, קֵיינְמָאל!

— אָבֶּער איך לִיעבּ דָאךְ דִיךְ, נָאר דִיךְ אַלֵיין!

זִי הָאט אִיהם ווִיעדֶער אַרוּמְגֶענוּמֶען מִיט גְרוֹיס הִיטְץ, צוּגֶעדְרִיקְט צוּ דֶער בְּרוּסְט אוּנ בֶּעשִׁיטֶעט מִיט קוּשֶׁען זַיינֶע אוֹיגֶען.

— זָאגְסְטוּ אֶמֶת? דוּ לִיעבְּסְט מִיךְ, נָאר מִיךְ אַלֵיין? טָא נֶעהם מִיךְ, הַאלְז אוּנ קוּשׁ, איך זָאל דִיךְ פִיהלֶען, דוּ זָאלְסְט זַיין אִין גַאנְצֶען מַיינֶער, עֶבִּיג מַיינֶער אוּנ קֵיינְמָאל נִיט גֶעהֶערֶען יֶענֶער, דֶער צְווֵייטֶער!

זִי הָאט אִיהם גֶעצְוואוּנְגֶען ווֶערֶען צוּגֶעלָאזְט אוּנ הָאט זִיךְ אִיהם אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען מִיט אַזַא הִיטְץ, אַז עֶר הָאט אִיהר קֵיין זַאךְ נִיט גֶעקָאנְט אָפְּזָאגֶען. עֶר אִיז ווִי פַארְשִׁכּוֹרְט גֶעוֶוארֶען פוּן אִיהר פַייעֶר. פַארְלִיעֶרֶענְדִיג יֶעדֶע מַאכְט אִיבֶּער זִיךְ הָאט עֶר אִיהר יֶעצְט גֶעשְׁוָוארֶען כָּל הַשְּׁבוּעוֹת, גֶעשְׁוָוארֶען אָהן אַ סוֹף, אַז נָאר זִי אַלֵיין לִיעבְּט עֶר אוּנ וֶועט קֵיינְמָאל נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אִיהר טָאכְטֶער. עֶר לִיעבְּט יֶענֶע נִיט, נָאר אֵיינְפַאךְ עֶר פִיהלְט מִיטְלֵייד וָואס זִי אִיז אַ קְרַאנְקֶע, אַ אוּמְגְלִיקְלִיכֶע. זַיין גוּטְסְקֵייט אִיז אִין אַללֶעמֶען שׁוּלְדִיג, עֶר קָאנְן נִיט צוּזֶעהן דֶעם רַחֲמָנוּת פוּן דֶעם אָרִימֶען מֵיידֶעל. חַוָה הָאט מִיט פְרַייד אוּנ טְרִיאוּמְף אוֹיסגֶעהֶערְט זַיינֶע רֵייד אוּנ גֶעשְׁלוּנְגֶען יֶעדֶעס וָוארְט.

בֵּיידֶע זַיינֶען גֶעבְּלִיעבֶּען זִיטְצֶען אוֹיף דֶער סָאפֶע, אָהן וֶוערְטֶען, מִיעד, אוּנ בֵּיידֶען אִיז גֶעוָוארֶען אוּנְבֶּעקְוֶועם.

— אַךְ — הָאט זִי גֶעזָאגְט שְׁטִילל — איך שְׁוֶוער דִיר אַז נִיט צוּלִיעבּ דֶעם בִּין איך אַהֶער גֶעקוּמֶען.

ס'אִיז ווַייטֶער שְׁטִילל גֶעוָוארֶען אוּנ בַּיי אִיהם אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען אָנְהֵייבֶּען רֶעדֶען פוּן עֶטְוָואס אַנְדֶערְשׁ.

— פַאר וָואס טְרִינְקְסְט דוּ נִיט דִי גְלָאז טְהֶעע? ס'אִיז שׁוֹין קַאלְט.

זִי הָאט אָבֶּער נִיט גֶעהֶערְט, אוּנ גְלַייךְ ווִי עֶס וָואלְט גָאר נִיט גֶעשֶׁעהֶן, גְלַייךְ ווִי עֶרְשְׁט יֶעצְט הוֹיבֶּען זֵיי זִיךְ אָן צוּ עֶרְקְלֶערֶען, הָאט זִי פְּלוּצְלִינְג גֶענוּמֶען רֵיידֶען מִיט טְרוֹיעֶר אוּנ פֶערְצְוֵוייפְלוּנְג.

— גְלוֹיבּ מִיר, מַיין לִיעבֶּער זְשֶׁעראַר, דוּ קֶאנְסְט נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט מַיין טָאכְטֶער. עֶרְשְׁטֶענְס וֶועט עֶס זַיין אַ עֲבֵירָה, פַּאסְקוּדְנֶע, אוּנ צְווֵייטֶענְס דַיין נָאמֶען,

דַיין שְׁטַאנְד . . . פֶערְצַייהֶע מִיר מַיין אָפּפֶּענְהֶארְצִיגְקַייט , נָאר דִי גַאנְצֶע וֶועלְט וֶועט זָאגֶען אַז דוּ פַארְקוֹיפְסְט דִיךְ פַאר גֶעלְט אוּנ דָאס וֶועט זַיין אַ סְקַאנְדַאל , אַ שַׁאנְדֶע פַאר דַיינֶע קְרוֹבִים אוּנ פַאר אוּנְז .

זִי הָאט אִיהם אָנְגֶעחַאפְּט בַּיי דֶער הַאנְד , אָהן כַּעַס , נָאר וִוי אַ מוּטֶער וָואס ווִילל אָפְּרֶעדֶען אִיהר דֶערְוַואקְסֶענֶעם זוּהְן נִיט טְהוּן אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע נַארִישְׁקַייט , אוּנ עֶר הָאט גֶעהֶערְט מִיט אַ אַרָאפְּגֶעלָאזְטֶען קָאפּ , מַיידֶענְדִיג אִיהר בְּלִיק .

— בֶּערְעכֶען וָואס לַייט וֶועלֶען זָאגֶען . אִיךְ וֵייס אַז צְווִישֶׁען אַייעֶר קְלַאססֶע אוּנ אוּנְז אִיז אַ גַאנְצֶער תְּהוֹם . וָואס קוּמְט אַרוֹיס פוּן דֶעם וָואס מִיר זַיינֶען רַייךְ , דָאס גֶעלְט מַאכְט דֶעם אָבְּגְרוּנְד נָאךְ טִיעפֶער . אוּנ הֲגַם אִיךְ בִּין אַרִיבֶּערְגֶעגַאנְגֶען צוּם קְרִיסְטֶענְטְהוּם , אָבֶּער מַיין טָאכְטֶער אִיז אַלְץ גֶעבְּלִיעבֶּען אַ יִידִינֶעס טָאכְטֶער . . . אַךְ זְשֶׁעַראר , אִיךְ בִּין אַזוֹי שְׁטָאלְץ מִיט דִיר אַז מִיר בְּלוּטִיגְט דָאס הַארְץ בַּיים גֶעדַאנְקֶען אַז דוּ וֶועסְט דִיךְ עֶרְנִידְרִיגֶען , פַארְפְלֶעקֶען , דוּרְךְ גֶעלְט חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט דֶער קְרַאנְקֶער וָואס אִיז דִיר נִיט וֶוערְטְה אוּנ דוּ קֶענְסְט זִי נִיט לִיעבֶּען !

עֶר הָאט אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דִי אוֹיגֶען אוּנ מִיט גֶעבֶּעט גֶעקוּקְט אוֹיף אִיהר , זִי זָאל אוֹיפְהֶערֶען אַזוֹי רֶעדֶען .

— אָבֶּער אִיךְ הָאבּ דָאךְ גֶעשְׁוָוארֶען אַז אִיךְ לִיעבּ נָאר דִיךְ אַלֵיין , גֶעשְׁוָוארֶען אַז כְ׳וֶועל מִיט אִיהר נִיט חֲתוּנָה הָאבֶּען אוּנ גֶענוּג ! לָאמִיר אוּנְז מֶעהר נִיט מוּטְשֶׁען ;

זֵייעֶרֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען זִיךְ בֶּעגֶעגֶענְט , אוּנ אִין זֵייעֶר בְּלִיק הָאט זִיךְ אַרוֹיסגֶעוִויזֶען אַללֶע פַארְבָּארְגֶענֶע יְסוּרִים וֶועלְכֶע זֵיי הָאבֶּען נִיט אַרוֹיסגֶערֶעדְט מִיט וָוארְטֶער . פוּן חַוָה׳ס רוֹיטֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען דִי טְרֶערֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען גִיסֶען אִיבֶּער דִי צִיטֶערְנְדֶע בַּאקֶען אוּנ אִיבֶּערְ׳ן גַאנְצֶען פָּנִים וָואס אִיז פְלוּצְלִינְג אַלְט גֶעוָוארֶען אוּנ בֶּעדֶעקְט מִיט רוֹיטֶע פְלֶעקֶען . זִי הָאט גֶעוֵויינְט שְׁטִילל , טְרוֹיעֶרִיג , אָהן אוֹיפְהֶער .

— מַיין אָרִימֶער זְשֶׁעַראר , מַיין אָרִימֶער זְשֶׁעַראר . . . אִיךְ בִּין דָאךְ אַ מַשָׂא אוֹיף דַיין הַאלְז ! זָאג נִיט נֵיין , אִיךְ פִיהל אַלֵיין וֶועהר גוּט אַז אִיךְ בִּין דִיר אַ שְׁוֶוערֶע לַאסְט , אִיךְ פַארְדַארְבּ דַיין לֶעבֶּען אוּנ וֶועל סוֹף כָּל סוֹף דִיךְ אוּמְגְלִיקְלִיךְ מַאכֶען אוֹיבּ כְ׳וֶועל אַזוֹי שְׁטַארְק זִיךְ אָנְהַאלְטֶען אָן דִיר .

עֶר הָאט גֶעוָואלְט עֶנְטְפֶערְן , אָבֶּער זִי הָאט אִיהם גֶעצְווּאוּנְגֶען שְׁוַויינֶען .

— נֵיין , הֶער אוֹיף , צְוִוישֶׁען אוּנְז אִיז אַלְסְדִינְג גֶעעֶנְדִיגְט . אִיךְ וֶוער מָאוּס , עֶס נֶעהמְט אַ סוֹף . . . אוֹיסֶער דֶעם בִּיסְט דוּ דוּרְךְ מִיר גֶעבּוּנְדֶען . אִיךְ קֶאנְן דִיר מִיט קֵיין זַאךְ נִיט הֶעלְפֶען . דוּ גִיבְּסְט מִיר אַללֶעם אוּנ אִיךְ בִּין נִיט אִים שְׁטַאנְד דִיר צוּ בֶּעלָאהנֶען . . . אֲגַב דִיר אִיז שׁוֹין צַייט קוּמֶען עֶפֶּעס צוּ אַ תַּכְלִית , בֶּעדַארְפְסְט הָאבֶּען אַ אֵייגֶען הוֹיז , וֶוערֶען אַ פַאמִילְיַאנְט אוּנ פוּן מַיין זַייט וָואלְט גֶעוֶוען וֶועהר נִיעדֶערְטְרֶאכְטִיג , דִיר שְׁטֶערֶען , אָנְטְשֶׁעפֶּען זִיךְ אָן דִיר אוּנ שְׁלֶעפֶּען צוּם אָבְּגְרוּנְד .

זִי הָאט וַוייטֶער גֶערֶעדְט , נִיט אַרָאבְּפִיהרֶענְדִיג פוּן אִיהם דִי אוֹיגֶען , אָבְוָואהְל דוּרְךְ דִי טְרֶערֶען הָאט זִי אִיהם קוֹים דַייטְלִיךְ גֶעזֶעהן . וִוי דִי מוּטֶער אַזוֹי

האט זי אויך גֶעוואוּסְט וִוי אוּנבֶּעהָאלְפֶּען אוּנ שְׁוַואךְ עֶר אִיז אִין גֶעזוּנְד, הֲנַם עֶר וֶועהט אוֹיס פוּן דְרוּיסֶען אַזוֹי שֶׁאן אוּנ גֶעזוּנְט, אוּנ זִי הָאט אוֹיךְ גֶעגַארְט אַיינְזָארְדְנֶען זִיהם אַ רוּהִיג לֶעבֶּען אָהְן זָארְג, אַ גְלִיקְלִיךְ ווִינְקֶעל, וואוּ עֶר זָאל זַיין גֶעשִׁיצְט פוּן שְׁלֶעכְטֶען שִׁיקְזַאל.

— אַוַדַאי ווָאלְט קַאמִילַלא דִיר גֶעבְּרַאכְט אַלְץ וָואס אִיךְ ווִינְשׁ דִיר, אַלְץ וָואס אִיךְ טְרַאכְט וֶועגֶען דִיר. מִיט אִיהר ווָאלְט דַיין לֶעבֶּען גֶעוֶוען פַארְזִיכֶערְט. אוּנ דָאס אַנְבֶּעלַאנְגְט דִי אִיבְּרִיגֶע זַאכֶען, אָה גָאטט, וִויפִיעל בַּיישְׁפִּיעלֶען הָאבֶּען מִיר! אִיךְ וֶועל נִיט נֶעהמֶען פַארְעֶנְטְפֶערְן אוּנְזֶער עֲבֵירָה, אָבֶער אִיךְ קֶען דִיר אוֹיסרֶעכְנֶען צְוַואנְצִיג, דְרַייסִיג הַייזֶער וואוּ נָאךְ עֶרְגֶערְס הָאט פַּאסִירְט... אוּנ דוּ וַוייסְט? אִיךְ בִּין גֶעוֶוען אוּנְגֶערֶעכְט זָאגֶענְדִיג אַז דָאס גֶעלְט מַאכְט נָאךְ טִיעפֶער דֶעם אָבְּגְרוּנְד. אִים גֶעגֶענְטְהֵייל, גֶעלְט אִיז מְקָרֵב, צוּלִיעבּ גֶעלְט אִיז מֶען אַלְסְדִינְג מוֹחֵל — אַללֶע וֶועלֶען דִיךְ מְקַנֵּא זַיין, עֶנְטְצִיקְט זַיין פוּן דַיין גְלִיק. אָבֶער קֵיינֶער וֶועט דִיר קֵיין בָּאז וָוארְט נִיט זָאגֶען.

זְשֶׁערַאר אִיז אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען אַ צָארְנְדִיגֶער.

— הֶער אוֹיף! יֶעצְט רֶעדְסְט דוּ מִיר שׁוֹין אַלֵיין צוּ, חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט דַיין שְׁוָאכְטֶער.

— אַךְ, גָאט מַיינֶער. אִיךְ רֶעד דִיר נִיט צוּ, נָאר אִיךְ ווִילל דוּ זָאלְסְט דִיר אַךְ אִיבֶּערְלֶעגֶען מִיט שֵׂכֶל אוּנ זָאג דִיר אַלְץ וָואס כְ'בִּין מְחוּיָב צוּ זָאגֶען. בֶּעטְרַאכְט אַלֵיין...

— נִיטָא וָואס צוּ בֶּעטְרַאכְטֶען, כְ'הָאבּ דִיךְ גֶעלִיעבְּט אוּנ לִיעבּ דִיךְ יֶעצְט. דָאס אִיבֶּערִיגֶע אִיז אוּנְמֶעגְלִיךְ.

אוֹיף אִיהר גֶעזִיכְט הָאט אַ לַייכְט גֶעגֶעבֶּען אַ הִימְלִישֶׁער שְׁמֵייכֶעל. זִי אִיז צוּ אִיהם ווִיעדֶער צוּגֶעגַאנְגֶען אוּנ אַרוּמְגֶענוּמֶען.

— וִוי גוּט אוּנ לִיעבּ דוּ בִּיסְט, זְשֶׁערַאר מַיינֶער! אָה, וֶוען דוּ זָאלְסְט וִויסֶען וִוי אִיךְ לִיעבּ דִיךְ אוּנ וִוי אִיךְ וֶועל דִיךְ אֵייבִּיג לִיעבּ הָאבֶּען, נִיט קוּקֶענְדִיג אוֹיף קֵיין זַאךְ!

אִיהרֶע טְרֶערֶען הָאבֶּען אִיבֶּערְאַנַייעֶס אָנְגֶעהוֹיבֶּען רִינֶען, אוּנ זְשֶׁערַאר הָאט זִיךְ אוֹיךְ גֶעוויינְט. בֵּיידֶע זַיינֶען יֶעצְט מִיט אַ אֱמֶת גֶעוֶוען צֶארְטְלִיךְ פַארְבּוּנְדֶען, גֶעוָואלְט זְפְלֶעגֶען אוֹיף שְׁפֶּעטֶער דֶעם שְׁלֶעכְטֶען אוֹיסְלָאז אוּנ נָאךְ אַלְץ גֶעהָאפְּט אוֹיף גְלִיק. אָבֶער בֵּיידֶע הָאבֶּען גֶעפִיהלְט אַז דִי חֲתוּנָה מוּז זַיין. מֶען מֶעג וַויינֶען אוּנ קְרֶעכְצֶען, דָאס לֶעבֶּען גֶעהט זַיין וֶועגְס אוּנ וָואס ס'אִיז בֶּעשֶׁערְט מוּז גֶעשֶׁעהן.

וֶוען זִי הָאט אִיהם אַרוֹיסגֶעלָאזְט פוּן אִיהרֶע הֶענְד הָאבֶּען זֵיי עֶרְשְׁט בֶּעמֶערְקְט דָאס טְרוֹיעֶרִיגֶע אוֹיסזֶעהן פוּן דֶעם עֶנְגֶען קַאבִּינֶעט, מִיט דֶער אָבְּגֶעקְרָאכֶענֶער קַאפֶּע, מִיט דִיא פִיער שְׁטוּהלֶען אוּנ דֶעם טִישׁ. דֶער קְלֵיינֶער נַאוּאוֹיבֶען הָאט

שרעקליך אנגעברענט דו לופט, עס איז שווער געווען צו אטהמען אין דער שווערער, פייכטער לופט.

— אלזא — האט ער ווידער געזאגט — טרינקסט ניט דעם טהעע?

זי איז געשטאנענען פאר'ן שפיגעל און צורעכט געמאכט די האר.

— ס'ווילט זיך ניט, דא איז דער טהעע אבישיליך.

דאס טרויעריגע אויסזעהן ארום האט געווירקט אויף איהר הארצען און אנגעפילט מיט פינסטערע זארג און טרויער יעצט אין דער שעה ווען זיי מוזען זיך שיידען, און זי האט דאך געהאפט געפינענען דא אזאלכע וואונדערליכע ערינערונגען! פלוצלינג האבען שווערע טריטט, גראבע קולות און א אונגעוואהנליכער ליארם זי אויפגעוועקט. אין קארידאר האט מען געהארט א לויפעריי, א קלאפעריי אין די טהירען און חוה איז צוגעלאפען צום פענסטער און דערזעהן א צעפ פון פאליציאנטען ארום דעם רעסטאראן. אין איהר קאפ זיינען געבוירען געווארען די ווילדסטע געדאנקען — געוויסס האט זיך די טאכטער דערוואוסט וואו זי איז יעצט... דער מאנן וויל זי געט'ן, חתונה האבען מיט סילווינא'ן... מיט איין װארט, עס װארט אויף איהר דער שרעקליכסטער סקאנדאל, אלץ איז פערלארען! זי איז געבליבען ווי פערשטיינערט, דאס פנים וויים ווי קרייד, און דער בלאססער, ציטטערנדער זשעראר האט זי געבעטען בערוהיגען זיך און די הויפט־זאך: ניט שרייען. באלד האט מען אנגעהויבען קלאפען אין טהיר און אז דער פאליציי־קאמיסאר האט אנגערופען זיין נאמען האבען זיי געמוזט אפפנען. וואס פאר א מינוט, וואס פאר א שרעק, וועלכע שאנדע מוזען זיי איבערלעבען!

אונטען האט פ י ע ר מיט ג י ל י א מ ע ן געוואוירט א גאנצע שעה ביז דער רעגען וועט אויפהערען. זיי האבען שטיל גערעדט צווישען זיך אין ווינקעל פון דער גלאזערנער וואראנדא, איבערלעגט ווי אזוי אנזאגען ב א ר ט ע ס ע ן די שלעכטע נאכריכט. ענדליך איז ביי זיי געבליבען מארגען צו מיטטאג רופען טעאפיל מ א ר ע ן, וועלכער איז א אלטער פריינד פונ'ם איבריגען ארעסטאנט, און ער וועט איהם פאר־בערייטען צו דער ביטטערער בשורה.

אין דער מינוט האבען זיך ווידער בעוויזען אגענטען מיט פאליציאנטען און גענומען געהן ארום רעסטאראן. וואהרשיינליך האבען זיי זיך איבערצייגט אז זיי זיינען פאלש געלאפען און דארום געקומען צוריק אהער, זיך אנגעשטויסען אז דער ענטלאפענער איז געוויס פארשטעקט ערגעץ דא אין דעם שווייצארם הייזעל. זיי האבען קונציג ארומגענומען דאס הויז און גוט בעוואכענט, דער נפש זאל שוין פון דאנען ניט ענטלויפען. די ברידער האבען דאס אלץ צוגעקוקט און זיינען געווארען שטארק אונרוהיג. געוויס איז דאס אלץ די פריהעריגע אבלאווע; זיי האבען דאך ערשט אליין געזעהן דעם מענשען וואס איז ענטלאפען פון די יאגער. אבער ווער ווייס? אפשר וועט מען זיי אויך נעהמען אויף א סליעדסטוווא קוים זיינען זיי צופעלליג אריינגעפאללען אין נעץ? אהן ווערטער האבען זיי מיט די אויגען געפרעגט

אֵיינֶער בַּיים צְוֵייטֶען אַ עֵצָה — בַּיי זֵיי אִיז שׁוין רֶעכְט גֶעוָוארֶען אַוֶועקְגֶעהְן גֶעשְׁוִוינְדֶער פוּן דַאנֶען אִין מִיטֶען רֶעגֶען. אָבֶּער נָאכְדֶעם הָאבֶּען זֵיי זִיךְ מְיַשֵּׁב גֶעוֶוען אַז דוּרְךְ דֶעם קָאנֶען זֵיי נָאךְ מֶעהר קָאמְפְּרָאמֶעטִירְט וֶוערֶען . . . זֵיי זַיינֶען אַלְזָא גֶעבְּלִיעבֶּען, בִּפְרַט אַז אִין רֶעסְטָארַאן זַיינֶען אַרַיינְגֶעקוּמֶען צְוֵויי פְּרִישֶׁע גֶאסְט אוּנ סְ'אִיז גֶעוָוארֶען אַ בִּיסֶעל הַיימְלִיכֶער.

פַאר'ן טְהִיר פוּן רֶעסְטָארַאן אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁטֶעהן אַ פַאיֶעטָאן מִיט אַ אוֹיפְגֶעשְׁטֶעלְטֶער בּוֹיד, פוּן דָארְט אִיז צוּם עֶרְשְׁטֶען אוֹיכְגֶעזְשְׁטִיגֶען אַ גֶעפּוּצְטֶער יוּנְגֶערְמַאנְן מִיט אַ טְרוֹיעֶרִיגֶע מִינֶע, נָאכְדֶעם אִיז מִיט אַ גֶעלֶעכְטֶער אַרוֹיסגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אַ יוּנְגֶע דַאמֶע, וֶועלְכֶע אִיז, וִוי סְ'שַׁיינְט, זֶעהר לוּסְטִיג גֶעוֶועזֶען דוּרְךְ דֶעם גוּס־רֶעגֶען. זֵיי הָאבֶּען זִיךְ גֶעאַמְפֶּערְט, זִי הָאט אִין שְׁפַּאס בֶּעדוֹיעֶרְט פַאר וָואס זִי אִיז נִיט גֶעקוּמֶען אוֹיף אַ וֶועלָאסִיפֶּעד אוּנ עֶר הָאט גֶעטַעֲנֶהט אַז סְ'אִיז אַ מְשׁוּגַּעַת פָאהרֶען שְׁפַּאצִירֶען אִין אַזַא וֶועטֶער.

— נִישְׁט קָשֶׁה, מַיין לִיעבֶּער. מִיר הָאבֶּען דָאךְ גֶעמוּזְט עֶרְגֶעץ פָאהרֶען. פַאר וָואס הָאט אִיהר מִיךְ נִיט גֶעוָואלְט פִיהרֶען זֶעהֶען דִי פְּרָאצֶעסִיֶע פוּן דִי מַאסְקֶען?

— אַךְ, דִי מַאסְקֶען, מַיין הַארְצִיגֶע! נֵיין, שׁוין בֶּעסֶער פַארְקְרִיכֶען אִין וַואלְד, זִיךְ וַוארְפֶען אִין אָבְּגְרוּנְד פוּן אָזֶערֶע.

זֵיי זַיינֶען אַרַיין אִין רֶעסְטָארַאן אוּנ פֶּ יֶ ע ר הָאט אִין דֶער דַאמֶע דֶערְקֶענְט דִי קְלֵיינֶע גְרֶעפִין רָ א זֶ ע מָ א נְ דַ א אוּנ דֶער יוּנְגֶען מַאנְן, וָואס דִי מַאסְקֶעס זַיינֶען אִיהם נִמְאָס, דֶער וַואלְד – אַבְּשַׁיילִיךְ אוּנ אַ וֶועלָאסִיפֶּעד פַאסְקוּדְנֶע — אִיז דֶער שֶׁאַנֶער בָּחוּר הַיַאצִינְט דִ י וִ ו י לְ יַ א ר. פָארִיגֶע נַאכְט, נָאכְ'ן טְהֶעעֶ, הָאט זִי אִיהם פַארְשְׁלֶעפְּט צוּ זִיךְ אוּנ בַּיי אִיהר אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען פֶּעסְט, בַּייקוּמֶען דֶעם שׂוֹנֵא פוּן נַוייבֶּער. אָבֶּער אַלֶע אִיהרֶע קוּנְצֶען הָאבֶּען גָאר נִיט גֶעהָאלְפֶען; עֶר הָאט זִיךְ אָפְּגֶעזָאגְט פוּן אִיהרֶע לַאסְקֶעס אוּנ אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען פוּן אַ לִיעבֶּע צְוִוישֶׁען נְשָׁמוֹת, וֶועלְכֶע וֶוערֶען צוּנוֹיפְגֶעגָאסֶען אָהן אַ קָארְפֶּער. זִי הָאט זִיךְ פוּן דֶעם אוֹיךְ נִיט אָפְּגֶעזָאגְט, אִיז מְרוּצָה גֶעוָוארֶען פְּרוּבִּירֶען, אָבֶּער וִוי אַזוֹי מַאכְט מֶען דָאס? אוּנ רֶעדֶענְדִיג אַ'בֶּערְאַנַייעֶס וֶועגֶען נָארְוֶועגִיֶען אִיז בַּיי זֵיי גֶעבְּלִיעבֶּען: מָאנְטַאג אַוֶועקְפָאהרֶען אִין חְרִיסְטִיַאנִיַא, דִי נָארְוֶועגִישֶׁע הוֹיפְּט־שְׁטָאדְט; דָאס וֶועט זַיין זֵייעֶר הָאכְצֵייטְסְרַייזֶע, דָארְט וֶועלֶען זִיךְ זֵייעֶרֶע נְשָׁמוֹת פֶערְבִּינְדֶען. נָאר אֵיין זַאךְ הָאט זֵיי לֵייד גֶעטְהוּן: פַאר וָואס יֶעצְט הָאט שׁוין גֶעמַיידְט דֶער שְׁטַארְקֶער וִוינְטֶער; פַאר אַזַא חֲתוּנָה־פֶערְבִּינְדוּנְג אִיז נָאר דֶער קַאלְטֶער, רֵיינֶער, אוּמְשׁוּלְדִיגֶער שְׁנֵיי אַ פַּאסֶענְדֶער גֶעלֶעגֶער.

קוּים הָאט דֶער קֶעלְנֶער זֵיי דֶערְלַאנְגְט צְוֵויי פְּרָאסְטֶע גְלֶאזֶעלִיךְ מַשְׁקֶה הָאט הַיַאצִינְט דֶערְקֶענְט פֶּ יֶ ע רְ'ן מִיט זַיין בְּרוּדֶער גִ י לְ יָ א ם, דֶער פָּאטֶער פוּן זַיינֶע חֲבֵרִים אִין גִימְנַאזִיוּם. עֶר הָאט אִין דֶער שְׁטִילֶל גֶעזָאגְט זַיין נָאמֶען דֶער פִירְשְׁטִין, וֶועלְכֶע אִיז אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אַ עֶנְטְצִיקְטֶע.

— גִילְיָאם פְּרָאמַאן! גִילְיָאם פְּרָאמַאן! דֶער בֶּערִיהְמְטֶער חֶעמִיקֶער!

און זי איז צוגעגאנגען צו איהם מיט א אויסגעשטרעקטער האנד.

— אך, הערר פראמאן, איהר וועט מיר פערצייהען מיין דרייסטינקייט, נאר איך מוז דורכאויס אייך דריקען די האנד... איך בין אייער א הייסע חסידיסטע! אייערע ווערק וועגען צוזעטצונג־מאטעריאלען זיינען א פראכט!

און זי האט זיך צולאכט פרעהליך ווי א קינד דערזעהענדיג דעם חעמיקערס פארוואונדערטע מינע.

— איך בין פירשטין דע־הארן. דער גייסטליכער, אייער ברודער, איז בעקאנט מיט מיר און איך וואלט בעדארפט איהם בעטען, ער זאל מיך בעקענען מיט אייך. איבריגענס מיר האבען מיט אייך בשותפותדיגע גוטע־פריינד, צווישען זיי איינעם א מערקווירדיגען מענשען — יאנסען. אט ער וואלט בעדארפט מיך פיהרען צו אייך ווי א בעשיידענע שילערין... איך האב מיך דאך אויך בעשעפטיגט מיט חעמיע. — ניט וואהר, איהר וועט מיר ערלויבען אמאל א קוק געבען בייאייך? לאזט מיר נאר צוריקקומען פון חריסטיאניא... איהר ווייסט, איך פאהר אהין מיט מיין יונגען פריינד מאכען א לוסט־רייזע...

און זי האט גענומען פלאפלען און קלאפען מיט'ן צינגעל, ניט געלאזט קיינעם א ווארט אויסרעדען. זי האט אויסגעמישט „קאשע מיט בארשט", פאעזיע, מאלעריי, חעמיע, אנארכיזם, א. ז. וו.

נאר פלוצלינג האט זי אבגעהאקט איהר פלוידעריי און זיך צולאכט.

— זאגט נאר, איך בעט אייך, וואס נישטערען זיי דא, אט די אגענטען? ווילען זיי ניט אמאל אונז ארעסטירען? אט וואלט געווען א געלעכטער!

ווירקליך, דער פאליציי־קאמיסאר דיפא מיט דעם „חאפער" מאנדעזיר זיינען אריין אין ווארענדא, צו בעקוקען דעם רעסטאראן, נאכדעם אז די לייט האבען גוט ארום־געזוכט אין פערדשטאלל און אין שפייכלער. זיי זיינען געווען זיכער אז דער מענש מוז זיין נאר דא.

מיט א געשיקטען בליק האט דער קאמיסאר בעטראכט די פיער געסט און באלד זיך געלאזט געהן ארויף אויבען אויפ'ן צווייטען שטאק. דער קעלנער, וואס איז צומישט געווארען פונ'ם פלעצליכען בעפאללען פון דער פאליציי, האט זיך אפגערופען א דערשראקענער:

— אבער דארט אויבען איז א הערר מיט א דאמע, אין א בעזונדער קאבינעט.

דיפא האט איהם רוהיג אבגעפארטיגט.

— א הערר מיט א דאמע, ניט דאס זוכען מיר... נו לעבעדיג, עפפענט אללע טהירען, קיין איינציגע שראנק זאלל ניט בלייבען פארמאכט!

אויבען האבען זיי ארומגעזוכט אללע צימערן, אללע ווינקעלעך — ס'איז נאר געבליבען דער קאבינעט אין וועלכען חוה מיט זשעראר'ן זיינען געזעססען. דער קעלנער האט ניט געקאנט אפפענען דעם צימער, ווייל די טהיר איז געווען פאר־ריגעלט פון אינווענדיג.

— אֶפְנְע ט דאָך! — האָט דֶער קֶעלְנֶער גֶעשְׁרִיעֶן הוֹיכ׳ן שְׁפּאַלְט פוּן שְׁלאָס — נִיט אַייך זוּכְט מֶען!

עֶנְדְלִיךְ האָט מֶען אָפְּגֶערִיגֶעלְט אוּנ רִיפָּא האָט אֲפִילוּ קֵיין שְׁמֵייכֶעל נִיט גֶעגֶעבֶּען אַרוֹיסלאָזֶענְדִיג אוֹיף דִי טְרֶעפּ אַ דאַמֶע מִיט אַ הֶערר, בְּלאַססֶע, טְרֵייסְלֶענְדִיגֶע, בְּשַׁעַת וֶוען מאָנְגֶערֶעוִיר האָט גֶעזוּכְט אוּנְטֶערְ׳ן סאָפֶע אוּנ אִין שֶׁענְקֶעל.

אוּנְטֶען וֶוען חַוָּה מִיט זְשֶׁערַאר׳ן האָבֶּען בֶּעדַארְפְט דוּרְכְגֶעהן אִין דֶער וַוארֶענְדֶע, האָבֶּען זֵיי גֶעהאַט אַ פְרִישֶׁע אוּנאַנְגֶענֶעהמְלִיכְקַייט, דֶערְזֶעהֶענְדִיג דִי נַייגִיעריגֶע גֶאסְט וָואס בֶּעטְרַאכְטֶען זֵיי — אַללֶע בֶּעקַאנְנְטֶע מֶענְשֶׁען, וָואס זַיינֶען אַזוֹי אוּמְגֶערֶעכְט אַהֶער גֶעקוּממֶען. אַבְּוָואהל אִיהר גֶעזִיכְט אִיז גֶעוֶוען פַארְדֶעקְט מִיט אַ גֶעדִיכְטֶען שְׁלֵייֶער, דאָך האָט זִיךְ אִיהר בְּלִיק בֶּעגֶעגֶענְט מִיט׳ן זוּהְנְס בְּלִיק; זִי האָט גֶעפִיהלְט אַז עֶר האָט זִי דֶערְקֶענְנְט. וָואס פַאר אַ בִּיטְטֶערֶער צוּפַאלל! עֶר אִיז אַזַא פְּלוֹידֶערְזַאק, וֶועט אַלְץ עֶרְצֶעהלֶען דֶער שְׁוֶועסְטֶער וֶועלְכֶע הַאלְט אִיהם אִין דֶער מוֹרָא!... זֵיי זַיינֶען גֶעשְׁווִינְדֶער אַרוֹיס דְרוֹיסֶען, דֶער גְרַאף האָט אַ פֶערְזְוֵייפֶעלְטֶער זִי בֶּעגְלֵייט צוּ דֶער קַארֶעטֶע אוּנ זֵיי האָבֶּען דַייטְלִיךְ גֶעהֶערְט וִוי דִי פִירְשְׁטִין שְׁרַייט פוּן הִינְטֶען:

— דאָס אִיז דאָך גְרַאף דֶע־קֶענְסַאק! אוּנ דִי דַאמֶע, זָאגְט, וֶוער קָאנְן זִי זַיין? הִיַאצִינְט אִיז אַ בִּיסֶעל בְּלַאסס גֶעוָוארֶען אוּנ גֶעשְׁווִיגֶען. זִי האָט אָבֶּער נִיט אָפְּגֶעלָאזְט:

— מַאכְט אַייךְ נִיט תְּמִוָּאטֶע. אִיהר בֶּעדַארְפְט וִויסֶען וֶוער דִי דַאמֶע אִיז. זָאגְט וֶוער אִיז זִי?

— גַאר נִיט, קֵיינֶער נִיט... האָט עֶר עֶנְדְלִיךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט — גְלַאט עֶפֶּעס אַ פְרוֹיעֶנְצִימֶער.

פִּיֶער האָט אַלְסְדִינְג פֶערְשְׁטַאנֶען אוּנ אָוֶועקְגֶעדְרֶעהט דֶעם קָאפּ צוּם בְּרוּדֶער, נִיט קֶאנֶענְדִיג צוּקוּקֶען דִי שַׁאנְדֶע מִיט דִי יִסוּרִים. אִין דֶער מִינוּט האָט זִיךְ גֶעהֶערְט פוּן הוֹיף גֶעשְׁרֵייעֶן, ס׳אִיז גֶעוָוארֶען אַ לוֹיפֶערַיי, אַ קָאבֶּעַרַיי. נַאכְדֶעם האָט זִיךְ גֶעוִויזֶען דֶער נַאטְשַׁאלְנִיק פוּן דֶער גֶעהֵיים־פָּאלִיצֵיי, הַאסְקָאן, וִוי עֶר שְׁטוֹיסְט פַאר זִיךְ עֶפֶּעס אַ הוֹיפֶען שְׁמַאטֶעס מִיט בְּלָאטֶע, וֶועלְכֶען צְוֵויי פָאלִיצַיַאנְטֶען פִיהרֶען אוּנְטֶער דִי הַאנְד. דאָס אִיז מַאקִי גֶעוֶוען דֶער מֶענְש, דִי חַיָה, וֶועלְכֶען זֵיי האָבֶּען גֶעהֶעצְט, גֶעיָאגְט אוּנ עֶנְדְלִיךְ גֶעחַאפְּט, גֶעפִינֶענְדִיג אִיהם אִין אַ ווִינְקֶעל פוּן שְׁפֵּייכְלֶער, אִין אַ פֶּעסִיל אוּנְטֶער שְׁטְרוֹי.

וָואס פַאר אַ שִׂמְחָה, וָואס פַאר פְרֶאהלִיכֶע גֶעשְׁרֵייעֶן האָבֶּען זִיךְ גֶעלָאזְט הֶערֶען נָאךְ דֶער לַאנְגֶער, צְוֵויישְׁטוּנְדִיגֶער יָאגֶערַיי, נָאךְ דֶער פֶערְצְוֵייפֶעלְטֶער אָבְּלַאוֶוע, פוּן וֶועלְכֶער בַּיי אַללֶע האָבֶּען זִיךְ אַיינְגֶעריססֶען דִי הֶערְצֶער אוּנ צוּבְּרָאכֶען דִי פִיס! מֶען האָט גֶעמַאכְט אַ ווִילְדֶע יַאגְד אוֹיף אַ מֶענְשֶׁען אוּנ יֶעצְט האָט מֶען דֶעם מֶענְשֶׁען גֶעחַאפְּט אוּנ גֶעשְׁטוֹיססֶען, גֶעשְׁלֶעפְּט, אָפְּגֶעשִׁיטְט מִיט קְלָאפּ. אוּנ דֶער גֶעפַאנְגֶענֶער האָט אַזַא רַחֲמָנוּתְדִיג אוֹיסְגֶעזֶעהן, גַאר נִיט עֶהנְלִיךְ צוּ אַ מֶענְשֶׁען: מִיט אַ אוֹיסְגֶעמוּטְשֶׁעט

פּנים, אַ צוּבְּראָכֶענֶער . אַ אַיינְגֶעהַיְקֶערְטֶער , נאָך דער פֶערְבְּראָכְטֶער נאַכְט אין דער פּייכְטֶער גְרוּב מיט אַלְטֶע בְּלֶאטֶער ; נאַסס בּיז איבֶּער׳ן נאַרְטֶעל . זיין אָרֶעם פּאַלְטָא איז אין גאַנְצֶען צוּריסֶען , צוּפְּלִיקְט , די קֶעפֶּע — אַ שְׁמַאטֶע , די הֶאנְד מיט די פִּיס צוּבְּלוּטִיגְט פוּנ׳ם לוֹיפֶען צְווישֶען די שְׁטֶעכֶעדִ׳גֶע דֶארְנֶער אין וַואלְד . דאָס פּנים איז גאָר נִיט ווי פוּן אַ מֶענְשֶען , די האָר צוּגֶעקְלֶעבְּט צוּ די שְׁלֵייפֶען פוּן שְׁטֶערֶען , די בְּלוּטִיגֶע אוֹיגֶען קְרִיכֶען אַרוֹיס פוּן די לֶאכֶער , דאס גאַנְצֶע גֶעזִיכְט איז אוֹיסגֶעקְרִימְט , מְשׁוּנֶה , ווי אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע מַאסְקֶע . דאס איז גֶעוֶוען די חַיָה , דער מֶענְשׁ ווֶעלְכֶען מֶען האָט נאָכְגֶעיָאגְט . מֶען האָט אִיהם וַוייטֶער אַ שְׁטוּיס גֶעגֶעבֶּען אוּנ עֶר איז אַנִידֶער־גֶעפַאללֶען אוֹיף אַ שְׁטוּהל אין קאַוֶועהוֹיז . די גֶעזוּנְטֶע הֶאנְד פוּן די פָּאלִיצְיַאנְטֶען האַלְטֶען אִיהם פֶעסְט אוּנ גִיבֶּען יֶעדֶעס מָאל אַ פְרִישֶׁען זֶעץ .

גִילְיָאם׳ן איז אַרִיבֶּער אַ פְּרָאסְט דוּרך אַללֶע גְלִיעדֶער פוּן גְרוֹיס שְׁרֶעק . עֶר האָט גֶעהאָפְּט פֶּיֶער׳ן פאַר׳ן האַנְד אוּנ יֶענֶער איז אוֹיך פַארְצִיטֶערְט גֶעוָוארֶען . גאָט אין הימֶעל ! דער מֶענְשׁ איז נִיט קֵיין אַנְדֶערֶער נוּר סַאלְוַוא . דער זֶעלְבֶּער סַאלְוַוא איז פאַר זַייעֶרֶע אוֹיגֶען גֶעפְּלוֹיגֶען אין וַואלְד ווי אַ ווילְדֶער חַזִיר ווֶעלְכֶען אַ סְטַאדֶע יַאגְד־הִינְד לוֹיפֶען נאָך ; דער זֶעלְבֶּער סַאלְוַוא שְׁטֶעהט דא יֶעצְט פַאר זַייעֶרֶע אוֹיגֶען , הֵנם אִיהם איז שְׁוֶוער צוּ דֶערְקֶענֶען , אָבֶּער דאס איז עֶר !

די הַאפֶּער זַיינֶען אִיבֶּערְגְלִיקְלִיך . זַיי האַלְטֶען אִיהם פֶעסְט , אָבְּוָואהְל עֶר האָט גאָר נִיט בְּדֵעָה צוּ אַנְטְלוֹיפֶען פוּן זַיי . עֶר איז גֶעזֶעסֶען שְׁטִילל , אָהן ווָארְטֶער , פְּלֶאכֶע ווי אַ שֶׁעפְּסִיל , אוּנ נאָר גֶעקוּקְט אין אַללֶע זַייטֶען מיט זַיינֶע מִידֶע , טְרוֹיעֶרִיגֶע אוֹיגֶען :

פְּלוּצְלִינְג האָט עֶר גֶעעֶפֶענְט דאס מוֹיל אוּנ מיט אַ שְׁטִיללֶען , הַייזֶערִיגֶען קוֹל גֶעזָאגְט :

— כְ׳בִּין הוּנְגֶעריג .

עֶר איז אוֹיסגֶעגַאנְגֶען פוּן מִידְקַייט אוּנ הוּנְגֶער . גֶעכְטֶען אַיף דער נַאכְט האָט עֶר מֶעהר נִיט גֶעטְרוּנְקֶען ווי אַיין גְלָאז בִּיער נאָך צְוֵויי טָאג פַאסְטֶען .

— גִיט אִיהם זַאַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט — האָט דִיפָּא גֶעזָאגְט צוּם קֶעלְנֶער פוּן רֶעסְטָאַראַן — עֶר ווֶעט עֶסֶען . דֶערְוַוייל וֶועט מֶען בְּרֶענְגֶען אַ דְרָאשְׁקֶע .

אַ פָאלִיצְיַאנְט איז גֶעגאַנְגֶען בְּרֶענְגֶען אַ דְרָאשְׁקֶע . דער רֶעגֶען האָט אוֹיפְגֶעהֶערְט , אין וַואלְד האָט מֶען ווִיעדֶער דֶערְהֶערְט דאס קְלִינְגֶען פוּן ווֶעלאָסִיפֶּעדֶען , דאס קְלַאפֶּען פוּן קאַרֶעטֶען , אוּנ די אַלֶעֶן זַיינֶען פוּל גֶעוָוארֶען מיט פְרֶעהלִיכֶע שְׁפַּאצִיעֶרְגֶעהֶער .

דער מֶענְשׁ איז בֶּעפַאללֶען אוֹיפ׳ן שְׁטִיק בְּרוֹיט אוּנ גֶעשְׁלוּנְגֶען ווי אַ הוּנְגֶערִיגֶע בְּהֵמָה . זַיינֶע אוֹיגֶען האָבֶּען גֶעבְּלַאנְדְזֶעט אִיבֶּער דער גַאלֶערְיֶע פוּן רֶעסְטָאַראַן בִּיז זַיי האָבֶּען זִיך אָבְּגֶעשְׁטֶעללְט אוֹיף די פִּיער גֶעסְט . . . הְיַאצִינְט אוּנ רָאוֶעמָאנְדָא , ווֶעלְכֶע זַיינֶען גֶעוֶוען עֶנְטְצִיקְט ווָאס זַיי איז גֶערָאטֶען זֶעהֶען ווי מֶען חַאפְּט אַ גַזְלָן , האָבֶּען , ווי עֶס שַׁיינְט , אִיהם גֶערֵייצְט מיט זַייעֶר פְרֶעהלִיכֶע נַייגִירִיגֶע פְּנִימֶער .

פְלוּצְלִינְג הָאט אַ בְּלִישְׁץ גֶעגֶעבֶּען אִין זַיינֶע טְרוּיעֶרִינֶע אוֹיגֶען. עֶר הָאט אַ פֶּערִי־ וואוּנְדֶערְטֶער דֶערְקֶענְט גִילְיָאמֶען מִיט פֶּיעֶר׳ן. זַיין בְּלִיק אִיז מִיט אַ מָאל וֵוייךְ גֶעוָוארֶען, עֶר הָאט שׁוין מֶעהר דִי אוֹיגֶען נִיט אַרָאפְּגֶענוּמֶען פוּן גִילְיָאמֶען אוּנ אִין זַיי אִיז קֶענְטִיג גֶעוֶוען אַ גֶעטְרַיישַׁאפְט פוּן אַ גֶעטְרַייעֶן הוּנְד אוּנ אַ שְׁטוּמֶע הַבְטָחָה אַז עֶר וֶועט שְׁווייגֶען...

עֶר הָאט בַּאלְד וַוייטֶער גֶעעֶפֶענְט דָאס מוֹיל אוּנ גֶעזָאגְט, גְלַייךְ עֶר ווִיל זִיךְ פַארֶענְטְפֶערְן:

— ס׳אִיז גֶעוֶוען אַ נַארִישְׁקַייט דָאס לוֹיפֶען... אִיךְ וֵוייס נִיט פַאר וָואס בִּין אִיךְ גֶעלָאפֶען... בֶּעסֶער לָאז זִיךְ אַלֶץ ווִי אַם גֶעשְׁווִינְדְסְטֶען עֶנְדִיגֶען, אִיךְ בִּין גְרֵייט...

V.

אוֹיף מָארְגֶען אִין דֶער פְרִיה, לֶעזֶענְדִיג דִי צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען גִילְיָאם מִיט פֶּיעֶר זִיךְ נִיט גֶעקָאנְט גֶענוּג פַארְוואוּנְדֶערְן וָואס סַאלְוַוא ס אַרֶעסְט הָאט נָאר נִיט גֶעמַאכְט קֵיין גְרוֹיס לַיארְם אִין שְׁטָאדְט. צְווִישֶׁען דִי קְלֵיינֶע נַייעֶס הָאבֶּען זַיי קוֹים אָפְּגֶעזוּכְט אַ קוּרְצֶע יְדִיעָה, אַז נֶעכְטֶען הָאט מֶען גֶעמַאכְט אִין בּוּלָאנֶער וַואלְד אַ אָבְּלַאוֶוע אוּנ גֶעחַאפְּט אַ אַנַארְחִיסְט, וָואס הָאט גֶעווִיסס גֶעהַאט עֶפֶּעס אַ חֵלֶק אִין דִי לֶעצְטֶע אַנַארְכִיסְטִישֶׁע מֶערְדֶערַייעֶן. דֶערְפַאר אָבֶער זַיינֶען דִי צַייטוּנְגֶען גֶעוֶוען אִיבֶּערְפוּלְלְט מִיט דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען סְקַאנְדַאל, וָועלְכֶען סַאנְיֶע הָאט גֶעמַאכְט מִיט זַיין נַייעֶר מְסִירָה אִין זַיין שְׁמוּצִיג בְּלַאטט „פָאלְקְס שְׁטִימֶע״ וֶועגֶען דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען. אִין פַּארְלַאמֶענְט וֶועט הַיינְט זַיין אַ גְרוֹיס שְׁטוּרְם מִכֹּחַ דֶעם, אוֹיבּ דֶער סָאצְיַאלִיסְט מֶעזְשׂ וֶועט הַאלְטֶען וָוארְט אוּנ פָּארְלֶעגֶען זַיין פְרַאגֶע וֶועגֶען דֶעם שְׁמוּצִיגֶען עֵסֶק.

נָאךְ נֶעכְטֶען אִיז בַּיי גִילְיָאמֶען גֶעבְּלִיבֶּען צוּרִיקְקֶעהרֶען אַהֵיים אִין מָאנְמַארְטְר. זַיין רַאנֶע אִיז שׁוין אִין גַאנְצֶען פַארְהֵיילְט. פַאר דֶער פָאלִיצֵיי הָאט עֶר נִיט וָואס מוֹרָא הָאבֶּען, מֶען אִיז אִיהם נִיט חוֹשֵׁד אִין קֵיין זַאךְ. סַאלְוַוא וֶועט גֶעווִיסס אוֹיךְ שְׁווייגֶען אוּנ אִיהם נִיט אַרוֹיסגֶעבֶּען. דָאךְ פֶּיעֶר אִיז דַארוּיף בֶּעשְׁטַאנֶען, דֶער בְּרוּדֶער זָאל נָאךְ בְּלַייבֶּען בַּיי אִיהם אַ צְווֵיי־דְרַיי טָאג, וֶוענִיגְסְטֶענְס בִּיז דֶער סְלֶעדְוַאטֶעל וֶועט סַאלְוַואן צוּם עֶרְשְׁטֶען מָאל אוֹיספַארְשְׁטֶען.

— הֶער — הָאט פֶּיעֶר גֶעזָאגְט — אִיךְ וֶועל גֶעהן אַיינְלַאדֶען מָארְגֶען צוּ מִיטָאג. מֶען מוּז הַיינְט אִין אָוֶוענְד אָנְזָאגֶען בַּארְטֶעסֶען אַז עֶר מוּז עֶנְטְלוֹיפֶען פוּן פְרַאנְקְרַייךְ... פוּן מָארֶען וֶועל אִיךְ גֶעהן אִין פַארְלַאמֶענְט, זֶעהן וָואס דָארְט וֶועט פָארְקוּמֶען. דַאמָאלְס וֶועל אִיךְ דִיךְ עֶרְשְׁט אָפְלָאזֶען אַ הֵיים.

האלב צווייא איז פּעֶיער שוין געווען אין בורבּאנער פּאַלאַץ*). פּונקט האט ער דאָרט אין פּאָדערהויז בּעגעגענט דעם גענעראל בּעוזאנגע, וועלכער האט געהאט אַ איבּריגען בּילעט, אונ ער האט אַריינגענומען דעם נייסמליכען. ווען ניט דער גענעראל וואָלט פּעיער געוויסס ניט געקענט זיך בּעקומען אין פּאַרלאַמענט, ווייל די בּילעטען האט מען נאָך מיט אַ טאָג פריהער צוחאַפּט.

פּעיער מיט'ן גענעראַל איז געראטען, זיך דערשלאָגען צו דער ערשטער בּאַנק. דאָרט האָבּען זיי שוין געטראָפפען דעם קליינעם מאַסקאַ, וועלכער איז געקומען צו בּעשרייבּען די היינטיגע זיצונג אין פּאַרלאַמענט. די זאַל אונ די גאַלעריען זיינען געווען פול אָנגעפּאַקט מיט מענשען, הערען אונ דאמען.

— די דאַמען — האט מאַסקאַ בּעמערקט מיט אַ געלעכטער — פאָהרען אַהער ווי אין אַ גאַרטען פון חיות, אין דער האפפנונג אפּשר וועלען די ווילדע חיות אויפפרעססען איינע די אַנדערע... איהר האָט געלעזען די היינטיגע „פאָלקס שטימע"? אַ וואונדערליכער מענש איז דער סאנגע! אַז עס לאָזט זיך אוים דער גאַנצער זאַפּאַס שמוץ, גראָבּט ער אַרוים פון אונטער דער ערד דער פרישע בּלאָטע אונ בּעפּוצט עס מיט זיינע ליגענס, אַבּי מאַכען אַ סקאַנדאַל אונ פּאַרקויפען ווי אַם מעהרסטען זיין צייטונג... יעדען טאָג דערלאַנגט ער זיינע לעזער אַ פרישע פּאָרציע גיפט, אויפרייצען, אויפהעצען דעם המון, דעם פּעבּעל, אונ דאָס פּאָלק לויפט אַהער מיט די אויפגערעגטע נערווען, אין דער האפנונג זעהן דאָ שמוציגע סצענעס.

נאָכדעם האט מאַסקאַ ווידער געפרעגט פּעיער'ן מיט אַ געלעכטער, אויבּ ער האָט געלעזען אין „גלאָבּ" אַ נ'אַרטיקעל אָהן אונטערשריפט, געשריבּען זעהר ערנסט אָבּער מיט גיפט, דאָרט פּאָרדערט דער שרייבּער פון מיניסטער-פּרעזידענט בּאַררו, ער זאָל געבּען אַ קלאָרע אָפּפענע תּשובה וועגען די אַפריקאַנישע אייזענבּאהנען, אַזוי ווי דאָס גאַנצע לאַנד ערוואַרט פון איהם. בּיז היינט האט די צייטונג געהאַלטען שטאַל אונ אייזען פאַר בּאררו'ן; אין דעם היינטיגען אַרטיקעל דערקענט מען אָבּער אַז די אַלטע פריינדשאַפט צום מיניסטער איז איבּערגעריססען, מען פּיהלט אַ קעלט...

פּעיער האָט געענטפערט אַז דאָס אַרטיקעל האט איהם שטאַרק געוואונדערט, ווייל ער ווייס ווי בּיז יעצט איז פאַנטעג, דער רעדאַקטאַר פון „גלאָבּ", געווען שטאַרק צוגעבּונדען אונ בּעפריינדעט מיט בּאַררון, אונ שטענדיג געהאַט די זעלבּע אידעען וואָס בּאַררו.

מאַססו האָט ניט אויפגעהערט צו לאַכען.

— געוויסס, געוויסס. ווען אונזער פּרינציפּאַל האָט געשריבּען דאָס אַרטיקעל האט איהם געוויסס געבּלוטיגט דאָס האַרץ. אָבּער ער ווייסט בּעססער פאַר אַללע ווי זיך צו האַלטען, כּדי צו ראַטעווען זיין אייגענע לאַגע אונ די לאַגע פון זיין צייטונג... די פויק האָט אָנגעהויבּען קלאַפּען, צום צייכען אַז דער פּרעזידענט פון

---

*) אין יענעם פּאלאץ איז דער פראנצאָזיישער פּאַרלאַמענט.

פַּארלַאמֶענְט מִיט דִיא שְׁרַייבֶּער זַיינֶען אַרַיינְגֶעקוּמֶען . דֶער פְּרֶעזִידֶענְט הָאט שְׁטֶעהֶענְדִיג גֶעגֶעבֶּען אַ לַאנְגֶען קְלוּנְג מִיט'ן גְלֶעקֶעל אוּנ מוֹדִיעַ גֶעוֶועֶן אַז דִי זִיטְצוּנְג הֵייבְּט זִיךְ אָן . דֶער סֶעקְרֶעטַאר הָאט פָּארְגֶעלֶעזֶען דֶעם פְּרָאטָאקָאל , נָאכְדֶעם אִיז אַרוּיף אוֹיף דֶער בִּימָה דֶער דֶעפּוּטַאט מֶ ע ז שׁ , פְרֶעגֶען דֶער רֶעגִירוּנְג מִכֹּחַ דִי אַרְטִיקְלֶען פוּן דֶער צַייטוּנְג „פָּאלְקְס שְׁטִימֶע" . אִין זַאל אִיז גֶעוָוארֶען שְׁטִילל וִוי אוֹיף אַ בֵּית־עָלְמִין , אָבֶּער אִין דֶער שְׁטִילְקֵייט הָאט מֶען גֶעפִּיהלְט דִי פַארְבָּארְגֶענֶע מִלְחָמָה פוּן תַּאֲוות , שְׁרֶעק אוּנ אוּנְרוּהִיגְקֵייט פוּן זֵיי דֶעפּוּטַאטֶען .

אַנְפַאנְגְס הָאט מֶ ע ש גֶערֶעדְט אַיינְגֶעהַאלְטֶען אוּנ גֶענוֹי גֶעשִׁילְדֶערְט דִי גַאנְצֶע מַעֲשֶׂה . בִּיסְלִיכְוַויז אָבֶּער הָאט עֶר זִיךְ צוּהִיצְט אוּנ זַיין שַׁארְפֶע , שְׁרַייעֶנְדִיגֶע שְׁטִימֶע הָאט גֶעהִילְכְט אִיבֶּער'ן גַאנְצֶען הוֹיז . עֶר הָאט דֶערְמָאנְט , אַז שׁוֹין מִיט צְוֵויי מָאנַאט צוּרִיק , וֶוען ס'זַיינֶען צוּם עֶרְשְׁטֶען מָאל גֶעדְרוּקְט גֶעוָוארֶען דִי מְסִירוֹת אִין דֶער „פָּאלְקְס שְׁטִימֶע" , הָאט עֶר זִיךְ גֶעוֶוענְדְט צוּ דֶער רֶעגִירוּנְג מִיט אַ פְרַאגֶע אוֹדוֹת דֶער זַאךְ , אוּנ וֶוען דָאס פַּארְלַאמֶענְט וָואלְט דַאמָאלְס נִיט אָפְּגֶעלֵייגְט זַיין פְרַאגֶע אוֹיף שְׁפֶּעטֶער , וָואלְט שׁוֹין לַאנְג גֶעוֶועֶן אַ סוֹף מִיט דִיא שֶׁענְדְלִיכֶע מְסִירוֹת , פוּן וֶועלְכֶע דָאס גַאנְצֶע לַאנְד לֵיידְט אַזוֹי פִיעל . הַיינְט אָבֶּער קֶען מֶען שׁוֹין נִיט לֶענְגֶער שְׁוַויגֶען . בֵּיידֶע מִינִיסְטָארֶען , וֶועלְכֶע וֶוערֶען גַאנְץ אָפֶען בֶּעשׁוּלְדִיגְט אִין חַאבַּאר־נֶעהמֶען זַיינֶען מְחוּיָב צוּ אֶנְטְפֶערְן , אוֹיסְוַוייזֶען זֵייעֶר אוּנְשׁוּלְדִיגְקֵייט . פֶערְשְׁפְּרַייטֶען הֶעלֶע לִיכְט אוֹיף דֶעם גַאנְצֶען עִנְיָן ; שׁוֹין נִיט רֶעדֶענְדִיג דֶערְפוּן , אַז דֶער גַאנְצֶער פַּארְלַאמֶענְט קֶען נִיט בְּלַייבֶּען בֶּעלֶאסְטִיגְט מִיט אַזַא שְׁוֶוערֶע בֶּעשׁוּלְדִינוּנְג : פַארְקוֹיפֶען פַאר גֶעלְט דֶעם פָאטֶערְלַאנְד . נָאכְדֶעם הָאט מֶ ע ז שׁ אִין קוּרְצֶען עֶרְצֶעהלְט דִי גֶעשִׁיכְטֶע , וִוי אַזוֹי דֶער בַּאנְקִיר דִ י וּ ו י לְ יַ א ר הָאט בֶּעקוּמֶען דִי עֶרְלוֹיבְּנִים בּוֹיעֶן דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען ; דִיוּווילְיַאר הָאט אַרוֹיסְגֶעגֶעבֶּען אַקְצִיעֶס אוֹיף וֶועלְכֶע דָאס פַּארְלַאמֶענְט הָאט מַסְכִּים גֶעוֶועֶן וַוייל מֶען הָאט דִי דֶעפּוּטַאטֶען מַאוּם אִיבֶּערְגֶעקוֹיפְט , גֶעגֶעבֶּען שׁוֹחַד — אוֹיב ס'אִיז אֱמֶת וָואס דִי בֶּעשׁוּלְדִיגֶער זָאגֶען . רֶעדֶענְדִיג וֶועגֶען דֶעם הָאט מֶ ע ז שׁ גֶענוּמֶען קְלַאפֶּען מִיט דִי קוּלַאקֶעס אָן טִישׁ אוּנ גֶעפָאדֶערְט , אַז דֶער מִינִיסְטֶער בַּארְרוּ זָאל זָאגֶען בֶּעשְׁטִימְט אַז עֶר הָאט נִיט גֶענוּמֶען קֵיין אַיינְצִיגֶען גְרָאשֶׁען פוּן דִי 200,000 פְרַאנְק וָואס זַיינֶען פַארְשְׁרִיבֶּען אוֹיף זַיין נָאמֶען אִין דֶער בֶּערִיהמְטֶער „רְשִׁימָה" . פוּן פֶערְשִׁידֶענֶע זַייטֶען הָאט מֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען שְׁרַייעֶן צוּ מֶ ע ז שׁ'ן , עֶר זָאל אִיבֶּערְלֶעזֶען דִי גַאנְצֶע רְשִׁימָה כְּסֵדֶר ; אַנְדֶערֶע ווִיעדֶער הָאבֶּען פְּרָאטֶעסְטִירְט קֶעגֶען דֶעם אוּנ גֶעזָאגְט , אַז ס'פַּאסְט נִיט צוּ לֶעזֶען אִין פְרַאנְצֶעזִישֶׁען פַּארְלַאמֶענְט אַזַא פַּאסְקְוִויל , אַזַא מָאוּסֶען לִיגֶען אוּנ רְכִילוּת . דֶער רֶעדְנֶער הָאט גֶענוּמֶען זִידְלֶען סַ א נְ יֶ ע ן , אוּנ פַארְזִיכֶערְט אַז עֶר אִיז חָלִילָה נִיט יַד אַחַת מִיט דִי מוֹסְרִים , דִי גֶעמֵיינֶע אִינְטְרִיגַאנְטֶען , אָבֶּער עֶר פֶערְלַאנְגְט דֶעם רֵיינֶעם אֱמֶת , לָאז יֶעדֶער וֶוערֶען בֶּעצָאהלְט נָאךְ זַיין פֶערְדִיעֶנְסְט , אוּנ אוֹיב צְווִישֶׁען זַיינֶע קָאלֶעגֶען (חֲבֵרִים) גֶעפִינְגֶען זִיךְ וִוירְקְלִיךְ פַארְקוֹיפְטֶע הַאבַּארְנִיקֶעס , לָאז מֶען זֵיי נָאךְ הַיינְטִיגֶען טָאג אָפְּשִׁיקֶען אִין פֶעסְטוּנְג .

אִין זַאל אִיז גֶעוֶועֶן אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער גֶערוּישׁ , גֶעשְׁרַייעֶן , הִילְכֶערַייעֶן , אַז מֶען הָאט

נִיט גֶעהֶערְט דָאס קְלִינְגֶען פוּן פְּרֶעזִידֶענְט, װֶעלְכֶער הָאט אוּמְזָאנְסְט גֶעקְלוּנְגֶען מִיט אַללֶע כֹּחות עֶס זָאל װֶערֶען שְׁטִיל. װֶען דֶער רֶעדְנֶער הָאט גֶעעֶנְדִיגְט זַיין רֵיידֶע אוּנ אַרָאפְּגֶעגַאנְגֶען פוּן דֶער בִּימָה, הָאבֶּען אִיהם פִּיעלֶע פוּן זַיינֶע חֲבֵרִים בֶּעגְרִיסְט מִיט אַ גְרוֹיסֶען בְּרַאוָוא.

— אִיהר װַייסְט — הָאט זִיךְ דֶער קְלֵיינֶער מַאססָא גֶעװֶענְדְט צוּם גֶענֶערַאל — עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג הָאבּ אִיךְ אִיהם בֶּעגֶעגֶענְט אִין בָּאטַאנִישֶׁען גָארְטֶען מִיט זַיינֶע דְרַיי קִינְדֶער. עֶר גִיט אוֹיף זֵיי אַכְטוּנְג װִי אַ אַלְטֶע נְיַאנְקֶע... עֶר אִיז אַ אוֹיסְגֶעצֵייכֶענְטֶער מֶענְשׁ אוּנ, דַאכְט זִיךְ, עֶר פַארְבֶּעהַאלְט מִיט אַללֶע מֶעגְלִיכְקֵייט זַיין גְרוֹיסֶען דַלוּת.

פְּלוּצְלִינְג אִיז אִין זַאל װִיעדֶער דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען אַ צִיטֶער. דֶער מִינִיסְטֶער בַּארְרוּ אִיז אַרוֹיף אוֹיף דֶער בִּימָה. עֶר הָאט אוֹיסְגֶעגְלַייכְט זַיין קֶערְפֶּער אוּנ מִיט שְׁטָאלְץ פַארְרִיסֶען דֶעם קָאפּ. מִיט שֶׁאנֶע װֶערְטֶער אוּנ תְּנוּעות פוּן אַ אַרְטִיסְט הָאט עֶר גֶענוּמֶען אוֹיסגִיסֶען זַיין צָארְן. אַ גַאנְץ לֶעבֶּען הָאט עֶר טְרַיי־אוּנ עֶהְרְלִיךְ, מִיט לַייבּ אוּנ לֶעבֶּען, גֶעדִיענְט דֶער רֶעפּוּבְּלִיק, לְסוֹף זָאל עֶר הָאבֶּען אַזַא שְׁלֶעכְטֶע בֶּעלָאהנוּנְג!

בַּארְרוּ הָאט זִיךְ אָפֶּענְהֶערְצִיג אִין אַלְסְדִינְג מוֹדֶה גֶעװֶען. עֶר הָאט טַאקִי גֶענוּמֶען דִי צְוֵייהוּנְדֶערְט טוֹיזֶענְד פְרַאנְק, אָבֶּער נִיט פַאר זִיךְ, נָאר פַאר דִי רֶעפּוּבְּלִיקַאנִישֶׁע צַייטוּנְגֶען. דִי רֶעפּוּבְּלִיק אִיז הֵיילִיג, אוּנ אַללֶע מִיטְלֶען, אֲפִילוּ דִי עֶרְגְסְטֶע, זַיינֶען כָּשֵׁר, אַבִּי רַאטֶעװֶען דִי רֶעפּוּבְּלִיק װֶעלְכֶע אִיז גֶעװֶען אִין גֶעפַאהר. דִיװִילְיַארְם גֶעלְד הָאט גֶעפְלֵייצְט צוּ דִי צַייטוּנְגֶען װָאס זֶענֶען פַיינְד פוּן דֶער רֶעפּוּבְּלִיק, װֶעהְרֶענְד דִי רֶעפּוּבְּלִיקַאנִישֶׁע צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען גַאנְץ װֶענִיג בֶּעקוּמֶען. דַאמָאלְס זַיינֶען דִי בְּלֶעטֶער גֶעשְׁטַאנֶען אוּנְטֶער זַיין שׁוּץ, וַוייל עֶר אִיז דָאךְ דַאמָאלְס גֶעװֶען מִינִיסְטֶער פוּן אִינְוֶוענִיגְסְטֶע זַאכֶען. פוּן אַללֶע זַייטֶען הָאט מֶען צוּ אִיהם אוֹיסְגֶעשְׁטְרֶעקְט דִי הֶאנְד בֶּעטֶען שְׁטִיצוּנְג, צְוַואנְצִיג גְרוֹיסֶע צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען גֶעפָאדֶערְט זֵייעֶר עֶהְרְלִיכֶען חֵלֶק, אוּנ עֶר הָאט טַאקִי צְווִישֶׁען זֵיי צוּטְהֵיילְט דִי צְוֵייהוּנְדֶערְט טוֹיזֶענְד פְּרַאנְק. אִין זַיין אֵייגֶענֶער טַאשׁ אִיז אֲפִילוּ קֵיין אֵיינְצִיגֶער גְרָאשֶׁען נִיט גֶעבְּלִיבֶּען פוּן יֶענֶעם גֶעלְט, אוּנ עֶר װֶעט קֵיינֶעם נִיט עֶרְלוֹיבֶּען צוּ זַיין מְסוּפָּק אִין זַיין עֶהְרְלִיכְקֵייט.

דָאס פַּארְלַאמֶענְט הָאט אוֹיסְגֶעהֶערְט זַיין רֶעדֶע מִיט אַייזְקַאלְטֶען שְׁוַוייגֶען אוּנ גֶ...יין, װֶעלְכֶער הָאט אַנְפַאנְג נַאאִיװ גֶעגְלוֹיבְּט, אַז דָאס גַאנְצֶע פַּארְלַאמֶענְט װֶעט גָאר עֶנְטְצִיקְט װֶערֶען פוּן זַיינֶע װֶערְטֶער אוּנ אִיהם דַאנְקֶען דֶערְפַאר וָואס עֶר הָאט גֶערַאטֶעװֶעט דִי רֶעפּוּבְּלִיק — הָאט יֶעצְט בִּיסְלִיכְוַוייז אוֹיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען פִיהלֶען דִי קֶעלְט וָואס בְּלָאזְט אוֹיף אִיהם פוּן אַללֶע זַייטֶען. פְּלוּצְלִינְג הָאט עֶר דֶערְפִיהלְט וִוי עֶר אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ אֵיינְזַאם, פֶערְלָארֶען, אָבְּגֶעשְׁטָארְבֶּען. אַרָאבְּגֶעהֶענְדִיג פוּן בִּימָה הָאט קֵיינֶער נִיט גֶעפַּאטְשְׁט מִיט דִי הֶאנְד, קֵיין אֵיין פְרַיינְדְלִיךְ וָוארְט װִילל אִיהם קֵיינֶער נִיט שֶׁענְקֶען!

— אָט אִיז אַ אָפְּגֶערִיסֶענֶער נַארר! וִוי קֶענְן מֶען זִיךְ מוֹדֶה זַיין אוֹיף אַזָאלְכֶע זַאכֶען? — הָאט מַאססָא אַ מוּרְמֶעל גֶעגֶעבֶּען — יֶעצְט אִיז אַ סוֹף מִיט אִיהם אוּנ

מִיט אַלֶּע אִיבְּרִינֶע מִינִיסְטָארֶען !

אוּנ וֶועהרֶענְד אִין הויז אִיז גֶעוֶוען אַזַא אַייזִיגֶע קֶעלְט, אִיז דֶער אַנְדֶערֶער מִינִיסְטֶער מָאנְפֶּערְרַאן אַרויף אויף דֶער בִּימָה. ס'אִיז מִיט אַ מָאל גֶעוָוארֶען אַלֶּעמֶען גְרִינְגֶער אויפְ'ן הַארְצֶען וֶוען מָאנְפֶּערְרַאן הָאט גֶענוּמֶען שְׁרַייֶען, קְלַאפֶּען מִיט דִי קוּלַאקֶעס אִין טִישׁ אוּנ זִיךְ אִין הַארְצֶען אוּנ אָפְּגֶעלֵייקֶענְט דִי שׁוּלְד מִיט וֶועלְכֶע מֶען בֶּעשׁוּלְדִיגְט אִיהם. ס'אִיז אַלְסְדִינְג לִיעגֶען, כָּזָב וְשֶׁקֶר. נִיט נוּר עֶר הויבְּט גָאר נִיט אָן צוּ פֶּערְשְׁטֵיין ווִי אַזוֹי קוּמְט מֶען אַוֶועקְשְׁטֶעלֶּען גֶעבֶּען זַיין נָאמֶען דִי סוּממֶע פוּן 80 טוֹיזֶענְד פְרַאנְק, נָאר עֶר רוּפְט דִי גַאנְצֶע וֶועלְט פַאר עֵדוּת אַז קֵיינֶער הָאט אִיהם אֲפִילוּ קֵיין גְרָאשֶׁען נִיט גֶעגֶעבֶּען. זַיין כַּעַס הָאט גֶעקָאכְט, גֶעזֶעצְט ווִי פוּן אַ וִידֶערְדִיגֶען קֶעססֶעל. נִיט עֶר אוּנ נִיט אַלֶּע אִיבְּרִיגֶע דֶעפּוּטַאטֶען אוּנ קֵיין פַּארְלַאמֶענְט אִין פְרַאנְקְרַייךְ וֶועט פַארְקויפֶען דָאס גֶעווִיסֶען פַאר גֶעלְט. ס'אִיז גָאר אַ מְשׁוּגַעַת צוּ גְלויבֶּען אִין אַזַא ווִילְדֶע בֶּעשׁוּלְדִיגוּנְג. .

אַ גְרויס פַּאטְשֶׁעַריי מִיט דִי הֶאנְד הָאט גֶעעֶנְטְפֶערְט אויף זַיינֶע רֵייד. דָאס פַּארְלַאמֶענְט אִיז צוּרִיק דֶערְוַוארֶעמְט גֶעוָוארֶען אוּנ אִיהם גֶעגֶעבֶּען אַ הֵייסֶען „יְיַשֶׁר כֹּחַ".

אָבֶּער פוּן דֶער קְלֵיינֶער פַּארְטֵיע סָאצִיַאלִיסְטֶען הָאט זִיךְ גֶעהֶערְט אַ פַייפֶעַריי. זֵיי הָאבֶּען גֶעפָאדֶערְט אַז עֶר, וָואס אִיז דַאמָאלְס, בִּשְׁעַת דִי אַקְצִיֶעס זַיינֶען אַרויס, גֶעוֶוען מִינִיסְטֶער פוּן קָהָלְשֶׁע אַרְבֵּייטֶען, זָאל עֶרְקְלֶערֶען גֶענוֹי דִי גֶעשִׁיכְטֶע פוּן דִי אַפְרִיקַאנִישֶׁע אַייזֶענְבַּאהנֶען, אוּנ אַלְס יֶעצְטִיגֶער אִינֶערְלִיכֶער מִינִיסְטֶער זָאל עֶר עֶרְקְלֶערֶען, וָואס הָאט עֶר בְּדֵעָה צוּ טְהוּן, כְּדֵי צוּ בֶּערוּהִיגֶען דָאס לַאנְד, וֶועלְכֶע אִיז אַזוֹי אוּמְרוּהִיג דוּרְךְ דִי מְסִירוֹת. מָאנְפֶּערְרַאן הָאט זִיךְ נֶעשִׁיקְט אויסגֶעדְרֶעהט אוּנ מוֹדִיעַ גֶעוֶועזֶען, אַז אויב ס'אִיז פַאראַן שׁוּלְדִיגֶע, וֶועלֶען זֵיי זֶעהר שְׁטְרֶענְג בֶּעשְׁטְרָאפְט וֶוערֶען לויט פַארְדִיעֶנְסְט. מֶען בֶּעדַארְף אִיהם נִיט דֶערְמָאנֶען וָואס עֶר בְּרויכְט צוּ טְהוּן. עֶר פַארְגֶעסְט קֵיינְמָאל נִיט זַיין חוֹב, עֶר עֶרְפִּילְלְט זַיין שׁוּלְדִיגְקֵייט, ווִי אַ וָואכְטֶער אַ טְרַייֶער דִיעֶנֶער פוּן פָאלְק. הָאט מֶען רֶען אִיהם נִיט בֶּעשׁוּלְדִיגְט, אַז עֶר בֶּענוּצְט דִי פָּאלִיצֵיי צוּ גֶעמֵיינֶע שְׁפִּיָאנֶעַריי אוּנ דַאדוּרְךְ אִיז דֶעם בֶּעוואוּסְטֶען גִינְטֶער (דִיוִוילְיַארְם אַגֶענְט) גֶערָאטֶען צוּ עֶנְטְלויפֶען פוּן פְרַאנְקְרַייךְ? לָאז-זְשֶׁע דָאס פַּארְלַאמֶענְט יֶעצְט ווִיסֶען צוּ וֶועלְכֶען צִיעל עֶר בֶּענוּצְט ווִירְקְלִיךְ דִי פָּאלִיצֵיי, אויף וֶועלְכֶע מֶען שִׁיטְט אַזָאלְכֶע בֶּעלֵיידִיגוּנְגֶען, אוּנ וָואס דִי פָּאלִיצֵיי הָאט גֶעטְהוּן פַאר דֶער גֶערֶעכְטִיגְקֵייט אוּנ אָרְדְנוּנְג. . . נֶעכְטֶען הָאט זִי אִין בּוּלָאנֶער וַואלְד גֶעחַאפְּט אוּנ אַרֶעסְטִירְט דֶעם שֶׁאדְלִיכְסְטֶען פוּן אַלֶּע רְשָׁעִים, דֶעם סַאמֶע מַאכֶער וָואס הָאט גֶעוָוארְפֶען דִיא שְׁרֶעקְלִיכֶע בָּאמְבֶּע אויף גָארָא-דֶע-מָארוּאַ גַאס, דֶעם אַרְבֵּייטֶער-מֶעחַאנִיקֶער, אַנַארְחִיסְט סָאלְוַוא, וֶועלְכֶער הָאט זִיךְ גַאנְצֶע וָועקְס וָואכֶען אַרויס-גֶעדְרֶעהט פוּן דֶער פָּאלִיצֵייס הֶאנְד. אִין דֶעם וֶועלְבֶּען אָבֶּענְד הָאט דֶער פֶּערְבְּרֶעכֶער זִיךְ אִין אַלְסְדִינְג מוֹדֶה גֶעוֶוען אוּנ גַאנְץ גֶעשְׁווִינְד וֶועט קֶאנֶען זַיין דֶער מִשְׁפָּט. מִיט אֵיין וָוארְט: פַּארִיז קֶען שׁוין יֶעצְט פְרַייֶער אָטְהֶעמֶען, דֶער אַנַארְחִיזְמוּס קְרִיעגְט יֶעצְט

א טוירדם-קלאפ — אט דאס האט ער, דער מיניסטער, אויפגעטהון פאר דער עהרע און גליק פון פאלק, אין [illegible] זעלבער צייט ווען די שאנדליכע לשון-הרע-טרייבער ווילען פארשמוצען זיין נאמען און פארפלאנטען איהם אין אבשייליכע רכילותן און מסירות דורך ניעדריגע פאליטישע אינטריגעס.

אללע האבען ציטטערענד, מיט אפפענע מיילער אויסגעהערט זיין רעדע. די געשיכטע פון דעם ארעסט, וועלכע איז ווי פון הימעל אראבגעפלויגען און ניט געשטאנען אין קיין פריה-מארגען צייטונג; דער געשענק וועלכען מ א נ פ ע ר ר א ן האט אומגערעכט געבראכט דעם פארלאמענט, האט געמאכט א טיעפען איינדרוק אויף אללעמען; ס'האט אויסגעבראכען א גרויס בראוואָ פון אללע זייטען און ער האט ערצאהלט ווייטער זיינע גבורות, זיין ענערגיע: די געזעללשאפט איז געראטעוועט, דער פארברעכען איז בעשטראפט, און ער בלייבט אימער א שטארקער מענש, דער אכטונגגעבער פון ארדענונג. זיין יעצטיגער וואונש איז נור, אז אללע פארטייען פון פארלאמענט זאלען זיך פעראייניגען און שטעהן פעסט קעגען דעם אלגעמיינעם פיינד, דעם שרעקליכען סאציאליזמוס, וועלכער וויל אלסדינג חרוב מאכען.

ווען מ א נ פ ע ר ר א ן איז אראפ פון בימה האט דאס גאנצע פארלאמענט איהם מיט גרויס פריינדשאפט געגריסט און געפאטשט בראוואָ. פון אללע זייטען האט מען אויסגעשטרעקט צו איהם די האנד. ער איז געשטאנען א צופריעדענער, א שמייכלדיגער — ער איז גליקליך ארויסגעשוואומען... ארויסגעקראכען פון דעם זומפ.

— נו, ווי געפאללט אייך, גענעראל? — האט מאססא געשמייכעלט — אט זיינען אונזערע היינטיגע זעלנער. א מאלאדעץ!... אט דאס הייסט גליקליך אויסגעפלאנטערט, ער האט דאס חיטרע אבגעמאכט!

באלד אבער איז ארויס וו י נ י א ן אפווענדען דעם מיניסטער. מיט א רוהיגער, לויטערער שטימע האט ער ארויסגעזאגט אלסדינג וואס דער קאוועסט און דער שכל דיקטירט. געוויס איז ער דער ערשטער וועלכער פרייט זיך מיט דעם ארעסט; דאס לאנד וועט יעצט בערוהיגט ווערען. אבער ער פערשטייט ניט וואס פאר א שייכות דאס האט צו די אפריקאנישע אייזענבאהנען? דאס זיינען צוויי בעזונדערע זאכען און מען מוז דערגעהן דעם אמת: האבען ווירקליך דעפוטאטען גענומען געלד? פון די צוויי בעשולדיגטע מיניסטארען קענן מען גאר ניט האפפען. ס'מוז ווערען א נייער מיניסטעריום. די שולדיגע מוזען באלד בעשטראפט ווערען, ניט מען זאל אוועקזעצען א אונטערזוכונגס-קאמיסיע...

נאך וו י נ י א נ ס רעדע איז אויסגעבראכען א גרויסער דיספוט אין פארלאמענט און סוף כל סוף איז דאס מיניסטעריום אראבגעפאללען. —

— נו — האט געזאגט מאססא, אוועקגעהענדיג צוזאממען מיט'ן גענעראל און פ י ע ר'ן — הייסט עס אז יעצט וועט וו י נ י א ן ארויפשטייגען און ווערען דער ראש פון נייעם מיניסטעריום. אבער מ א נ פ ע ר ר א ן איז פארט ארויסגעשוואומען בשלום;

װען איך בין אויף װינזאָנס שטעללע, װאָלט איך מיך ניט שטאַרק געפרייט...

װען פּעטער איז צוריק געקומען אַהיים אונ איבערגעגעבען דעם ברודער אַלסדינג װאָס ס'איז פאָרגעקומען אין פּאַרלאַמענט, איז בּיי גיליאַמען פעסט געבליבען, אַז באַלד מאָרגען זאָל ער זיך אומקערען אַהיים אין מאַנמאַרטר. ער האָט זיך יעצט ניט מעהר װאָס צו בעהאַלטען.

אין אָװענד האָבען די ברידער אָנגעזאָגט דעם עבּינען אַרעסטאַנט ניקאָלאַי באַרטעס, אַז די רעגירונג טרייבּט איהם אַרויס פון פראַנקרייך. זיי האָבען געמיינט אַז די נאַכריכט װעט איהם איבּערשרעקען. ער האָט אָבּער אויסגעהערט גאַנץ רוהיג, ניט איבּערראַשט געװאָרען אונ באַלד איז ער אָבגעפאָהרען מיט'ן צוג װאָס געהט אַװעק 10 אַזייגער אין ברוססעל. —

פּיערטער טהייל.

I.

אין יענעם װאַרעמען פריהמאָרגען אין מאָנאַט מאַרט, װען פּעטער איז אַרויסגעגאַנגען פון זיין קליין הייזעל אין נייללי, צו אָבפיהרען דעם ברודער אַהיים, איז זיין האַרץ פול געװען מיט זאָרג אונ בּיינגשאַפט. דער ברודער געהט אַװעק אונ ער בלייבּט װיעדער איינזאַם, עס הייבּט זיך װיעדער אָן פאַר איהם די טרויעריגע, פינסטערע טאָג... אַ גאַנצע נאַכט האָט ער קיין אויג ניט צוגעמאַכט אונ איז אויפגעשטאַנען אַ צובּראָכענער, דאָך האָט ער זיך געסטאַרעט פערבּאָרגען זיינע טרויעריגע געדאַנקען אונ װייזען דעם ברודער אַ שמייכעלדיג פּנים.

די ברידער זיינען געגאַנגען צו פוס אויף מאָנמאַרטר. גיליאַם איז געװען זעהר צופריעדען װאָס ער װעט פלוצלינג קומען צו זיין פאַמיליע, אומגערעכט זיי איבערראַשען. עקקבטרא האָט ער זיי ניט מודיע געװען פריהער, אונ איבערהויפּט אין דער לעצטער צייט גאַנץ װעניג געשריבען אַהיים. די זיהן זיינען ניט געקומען בעזוכען דעם פאָטער, דורך פאָרזיכטיגקייט; אפילו דאָס פרייליין, מיט װעלכע ער האָט בעדאַרפט אין גיכען חתונה האָבען, איז געװען גענוג קלוג אונ רוהיג געװאַרט ביז ער װעט אַליין קומען.

זיי זיינען אַרויף אויף דעם באַרג, װעלכען די זונן האָט בעגאָססען מיט איהר שיין, אונ גיליאַם, װאָס האָט געהאַט אַ שליססעל פון זיין הויז, האָט שטיל געעפענט די טהיר אונ געגאַנגען ביז צום מייסטער-שטוב אין קליין גאַרטעל. קיינער איז זיי ניט אַנטקעגען געקומען.

גילְיָאם האָט גֶעשְׁמֵייכֶעלט און צוּלֵיינֶענְדיג דֶעם פינגער צו די ליפֶּען גֶעזָאגט:

— שְׁטְעה, בְּרוּדֶער. איך וֶועל דיר עֶפֶּעס וַוייזֶען.

אָהן גערויש האָט עֶר גֶעעֶפֶענְט די טְהיר און בֵּיידֶע זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהן אויפ'ן שְׁוֶועל.

אין מַייסְטֶער־שְׁטוּב זַיינֶען גֶעוֶוען די דְרַיי יוּנְגֶע לַייט. טָאם איז גֶעשְׁטַאנֶען בַּיי זַיין קוּזְנִיצֶע און מִיט אַ עֶנְגבוֹיעֶר גֶעמַאכְט אַ לָאךְ אין אַ שְׁטִיקֶעל מֶעשׂ. אין צְוֵוייטֶען ווינְקֶעל זַיינֶען גֶעזֶעסֶען פְרַאנְסוּאָ און אַנְטוּאַן בַּיי בֵּיידֶע עֶקְקֶען פון טִישׁ, אֵיינֶער איז פַארְטִיפְט אין אַ בּוּךְ און דֶער צְוֵוייטֶער הַאלְט דֶעם קְרִיצֶער און גְרַאווירְט אויף הָאלְץ. אין שְׁטוּב איז לִיכְטִיג, רוּהִיג, פְרִיעדְלִיךְ. די שְׁטְרַאהלֶען פון דֶער זוּנְן שְׁפִּיעלֶען פְרֶעהלִיךְ אויף די פֶערְשִׁיעדֶענֶע כֵּלִים, גֶעוֶוערְקְצֵייג און מַאשִׁינֶען.

אָבְוואהְל גִילְיָאם האָט אֲפִילוּ קֵיין שַׁארְךְ נִיט גֶעגֶעבֶּען, דָאךְ איז ווי אַ צִיטֶער דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען אִיבֶּער'ן גַאנְצֶען הויז. די קִינְדֶער הָאבֶּען דֶערְפִיהלְט אַז דֶער פָּאטֶער איז דָא און אַלֶע מִיט אַמָאל הָאבֶּען אויפְגֶעהויבֶּען דֶעם קָאפּ. אַ פְרֶעהלִיךְ גֶעשְׁרֵיי האָט זִיךְ אַרויסְגֶעכַאפְּט פון זֵייעֶר מויל און אַלֶע זַיינֶען גֶעלָאפֶען, אִיהם פַאלֶען אויפ'ן הַאלְז.

— פָּאטֶער!

גִילְיָאם האָט אַ גְלִיקְלִיכֶער זֵיי שְׁטַארְק אַרוּמְגֶענוּמֶען. אָבֶּער ס'איז נִיט גֶעפַאלֶען קֵיין אִיבְּרִיגֶע וֶוערְטֶער, אִיבְּרִיגֶע צֶארְטְלִיכְקֵייט און פֶּעסְטְשֶׁען זִיךְ, גְלֵייךְ ווי עֶר וָאלְט עֶרְשְׁט פון נֶעכְטֶען נִיט גֶעוֶוען אין דֶער הֵיים, אַבִּיסֶעל לֶאנְגֶער פַארְבְּלִיבֶּען אין דֶער גַאס וֶועגֶען אַ גֶעשֶׁאפְט־זַאךְ. מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל האָט עֶר גֶעקוּקְט אויף די זִיהן און זֵיי הָאבֶּען צוּרִיק גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ שְׁטִילֶען שְׁמֵייכֶעל, נִיט אַרָאפְּפִיהרֶענְדִיג פון אִיהם די אויגֶען. אין דֶעם הָאבֶּען זֵיי אַרויסְגֶעווִיזֶען זֵייעֶר גַאנְצֶע צוּגֶעבּוּנְדֶענְהַייט און זֵייעֶר אֵייבִּיגֶע אִיבֶּערְגֶעבֶּענְהַייט צוּם לִיעבֶּען פָּאטֶער.

— קוּם דָאךְ אַרַיין, פְּיֶער, בֶּעגְרִיסְס דִיךְ מִיט מַיינֶע וואהלֶע יוּנְגֶען.

דֶער גֵייסְטְלִיכֶער איז אין טְרוֹיעֶרִיגֶער פֶערְלֶעגֶענְהַייט גֶעשְׁטַאנֶען אויפ'ן שְׁוֶועל. אַלֶע דְרַיי פְּלֶעמֶענִיקֶעס זַיינֶען צוּגֶעלָאפֶען און אִיהם הַיים גֶעדְרִיקְט די הַאנְד. נָאכְדֶעם איז עֶר אַ צוּמִישְׁטֶער אַרַיינְגֶעגַאנְגֶען און לְסוֹף זִיךְ גֶעזֶעצְט אין זַייט, בַּיי'ם פֶענְסְטֶער.

— נוּ, קִינְדֶער, וואוּ איז די בַּאבּוּנִיו, וואוּ מַארִי?

די בַּאבּוּנִיו איז יֶעצְט אויבֶּען אין אִיהר צִימֶער און דֶעם יוּנְגֶען פְרַיילַיין הָאט זִיךְ פַארְגְלוּסְט גֶעהן אַלֵיין אין מַארְק — דָאס איז גֶעוֶוען אֵיינֶער פון אִיהרֶע פֶערְגְנִיגוּנְגֶען; זִי האָט פַארְזִיכֶערְט, אַז קֵיינֶער קֶענְן נִיט בֶּעסֶער פון אִיהר אַיינְקוֹיפֶען פְרִישֶׁע אֵייעֶר און פּוּטֶער וָואס שְׁמֶעקְט ווי פְרִישֶׁע גְרָאז. וֶועהר אָפְט פְלֶעגְט זִי בְּרֶענְגֶען מִיט זִיךְ עֶפֶּעס אַ נַאשֶׁערַיי־זַאךְ אָדֶער אַ בְּלוּמֶעל און איז עֶנְטְצִיקְט גֶעוֶועזֶען וָואס זִי קֶען אַזוֹי פִיהרֶען אַ ווירְטְהשַׁאפְט.

— הֵייסְט עֶס, אַלְץ איז אין אָרְדְנוּנְג? — האָט גִילְיָאם גֶעפְרֶעגְט — אִיהר זַייט

צוּפְרִיעֶדֶען, דִי אַרְבֵּייט גֶעהט פָארְוֶוערְטְס?

יֶעדֶען הָאט עֶר אוֹיסגֶעפְּרֶאגְט אִין צְוֵויי וָוארְטֶער, וִוי אַ מֶענְשׁ וָואס קוּמְט מִיט אַ מָאל אַרַיין אִין זַיינֶע גֶעוָואהנְלִיכֶע גֶעשֶׁעפְטֶען. טָאם מִיט זַיין פְרֶאהלִיכֶען, גוּטְהֶארְצִיגֶען, עֶנֶערְגִישֶׁען גֶעזִיכְט הָאט עֶרְצֶאהלְט אִין קוּרְצֶע וֶוארְטֶער, וִוי ס'הַאלְט מִיט זַיין קְלֵיינֶער בֶּעוֶועג-מַאשִׁינֶע; פְּרַאנְסוּאַ אִיז נָאךְ אַלְץ פַארְנוּמֶען מִיט דִי עֶקְזַאמֶענְס אוּנ מוּז נָאךְ אַרַיינְשְׁטָאפֶּען זִיךְ אִין מוֹחַ פִיעל חָכְמוֹת; אַנְטוּאַן הָאט גֶעוִויזֶען זַיין גֶעעֶנְדִיגְטֶע גְרַאווִיוּר — אוֹיסגֶעקְרִיצְט אוֹיף הָאלְץ זַיין קְלֵיינֶע פְרַיינְדִין לִיזַא, דִי שְׁוֶועסְטֶער פוּן סְקוּלְפְּטָאר שַׁאהַאן, וִוי זִי זִיצְט אִין גָארְטֶען אוּנ לֶעזְט אַ בּוּךְ. רֶעדֶענְדִיג הָאבֶּען זִיךְ אַללֶע דְרַיי ווִיעדֶער גֶענוּמֶען צוּ זַייעֶר אַרְבֵּייט גַאנְץ פְרָאסְט, לוֹיט זַייעֶר שְׁטְרֶענְגֶער גֶעוָואהנְהַייט נִיט פַארְלִיעֶרֶען דִי צַייט אִין לֶעדִיג-גֶעהן.

גִילְיָאם הָאט אַ גְלִיקְלִיכֶער, אַ צוּפְרִיעדֶענֶער בֶּעטְרַאכְט יֶעדֶענְס אַרְבֵּייט בֶּעזוּנְדֶער.

— אַךְ קִינְדֶערְלִיךְ, אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ נִיט וֶוענִיג בֶּעקְלֶעהְרְט אוּנ אוֹיפְגֶעטְהוּן לִיעגֶענְדִיג אִין בֶּעט. כְ'הָאבּ פִיעל פַארְצֵייכֶענְט אוֹיפְ'ן פַּאפִּיר. הַיינְט זַיינֶען מִיר גֶעקוּמֶען צוּ פוּס, אָבֶער נָאכְדֶעם וֶועט מֶען דָאס אַלְץ בְּרֶענְגֶען אוֹיף אַ דְרָאשְׁקֶע צוּזַאממֶען מִיט דִי קְלֵיידֶער אוּנ וֶועשׁ וֶועלְכֶע דִי כַּאבּוּנְיוּ הָאט מִיר אַהִין גֶעשִׁיקְט... וִוי צוּפְרִיעדֶען בִּין אִיךְ, גֶעפִינֶען דָא אַלְסְדִינְג וִוי פְרִיהֶער אוּנ אַרְבֵּייטֶען וַוייטֶער צוּזַאממֶען מִיט אַייךְ דִי אָנְגֶעהוֹיבֶּענֶע אַרְבֵּייט. אָ, יֶעצְט וֶועל אִיךְ מִיר עֶרְשְׁט רֶעכְט נֶעהמֶען צוּ דֶער אַרְבֵּייט.

נִיט לַאנְג טְרַאכְטֶענְדִיג אִיז עֶר שׁוֹין גֶעזֶעסֶען אוֹיף זַיין שְׁטֶאנְדִיגֶען אָרְט, בַּיי דִי גְלֶאזֶערְנֶע שַׁאפֶעס, פָאלִיצֶעס אָנְגֶעשְׁטֶעללְט מִיט גְלָאזוַוארְג אוּנ חֶעמִישֶׁע כֵּלִים. עֶר הָאט גֶעוָוארְפֶען אַ אוֹיג אוֹיף אַלְסְדִינְג אוּנ זִיךְ גֶעפְרֵייט וָואס אַלְץ אִיז אוֹיפְ'ן אָרְט וִוי פְרִיהֶער.

דֶערְוַויל אִיז פוּן דִי טְרֶעפּ אַרָאבְּגֶעקוּמֶען דִי בַּאבּוּנְיוּ, רוּהִיג, אַנְשְׁטֶענְדִיג, אִין אִיהר שְׁטֶאנְדִיגֶע שְׁוַוארְצֶע קְלֵייד.

— דָאס זַייט אִיהר, גִילְיָאם! בִּיטֶע, עֶרְלוֹיבְּט צוּ מִיר אוֹיף אַ מִינוּט.

עֶר אִיז מִיט אִיהר אַרוֹיפְגֶעגַאנְגֶען אִין אִיהר צִימֶער. דָארְט הָאט זִי אִיהם אָפְּגֶעגֶעבֶּען דִין וְחֶשְׁבּוֹן פוּן אַלְץ וָואס אִין הוֹיז אִיז פָארְגֶעקוּמֶען אוּנ גֶעוִויזֶען אוֹיפְ'ן קֶעסְטֶעל נֶעבֶּען אִיהר בֶּעט, וואוּ ס'זַיינֶען גֶעלֶעגֶען דִי פַּאטְרָאנֶעס מִיט דֶעם נַייעֶם פוּלְוֶוער אוּנ דִי צֵייכְנוּנְג פוּן דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען צוּרַייסֶענְדֶען גֶעוֶוער. עֶר הָאט זַיי גֶעפוּנֶען אִין דֶער זֶעלְבֶּען אָרְדְנוּנְג וִוי פְרִיהֶער. וֶוער עֶס וָואלְט גֶעוַואגְט זִיךְ צוּרִיהְרֶען צוּ זַיי, וָואלְט גֶעמוּזְט פְרִיהֶער זִי הַרְגֶענֶען אָדֶער דָאס הוֹיז וָואלְט אוֹיסגֶעזֶעצְט אִין דֶער לוּפְטֶען צוּזַאממֶען מִיט אִיהר... זִי הָאט אִיהם מִיט אַ זֶעלְטֶענֶער רוּהִיגְקַייט, וִוי אַ ווִירְקְלִיכֶע הֶעלְדִין, אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען דָאס שְׁלִיסֶעלֶע פוּן קֶעסְטֶעל, וֶועלְכֶען עֶר הָאט אִיהר גֶעשִׁיקְט דוּרְךְ פְּיֶער'ן אוֹיפְ'ן צְוֵייטֶ'ן טָאג נָאךְ דֶער קַאטַאסְטְרָאפֶע.

— אִיךְ הָאף אַז אִיהר זַייט נִיט גֶעוֶועהן אוּמְרוּהִיג?

עֶר הָאט צֶארְטְלִיךְ אוּנ מִיט גְרוֹיס עֶהרֶע אִיהר גֶעדְרִיקְט בֵּיידֶע הֶאנְד.

— כְ'בִּין גֶעוֶועהן אוּנְרוּהִיג, אָבֶּער נָאר אַז דִי פָּאלִיצַיי זָאל נִיט קוּמֶען... אִיהר זַייט אַ גֶעטְרַייעֶ הִיטֶערִין אוּנ וָואלְט גֶעעֶנְדִיגְט מַיין אַרְבֵּייט וֶוען אִיךְ זָאל פֶערְשְׁווּאוּנְדֶען וֶוערֶען פוּן דֶער וֶועלְט.

אִין דֶער צַייט אִיז פְּיֶער אַלְץ גֶעזֶעסֶען אוּנְטֶען, בַּיים פֶענְסְטֶער, אוּנ זִיךְ אִימֶער מֶעהר גֶעפִיהלְט אוּנְבֶּעקְוֶועם, אֶמֶת, אַללֶע אִין הוֹיז בֶּעגֶעהֶען זִיךְ מִיט אִיהם זֶעהר פְרַיינְדְלִיךְ. אוּנ דָאךְ הָאט אִיהם דָא אַלְץ אוֹיסגֶעוִויזֶען פְרֶעמְד אוּנ קַאלְט. וָואס טְהוּט עֶר דָא, צְווִישֶׁען דִי אַרְבֵּייטְזַאמֶע מֶענְשֶׁען, וֶועלְכֶע לֶעבֶּען מִיט דֶעם אֵיינְצִיגֶען גְלוֹיבֶּען — עֶר, וָואס גְלוֹיבְּט אִין קֵיין זַאךְ נִיט אוּנ טוֹיג צוּ קֵיין זַאךְ נִיט? דָאס קוּקֶען אוֹיף דִי דְרַיי מוּנְטֶערֶע בֶּעשֶׁעפְטִיגְטֶע בְּרִידְער הָאט אִיהם גֶערַייצְט, גֶעעֶרְגֶערְט, אוּנ מַארִי'ס אָנְקוּמֶען הָאט נָאךְ פַארְגְרֶעסֶערְט זַיין פַארלֶעגֶענְהַייט.

זִי אִיז אַרַיינְגֶעקוּמֶען, נִיט בֶּעמֶערְקֶענְדִיג אִיהם, אַ פְרֶעהלִיכֶע, פוּל פְרִישׁ לֶעבֶּען, מִיט אַ קָארְבּ עֶסֶענְוַוארְג אִין דֶער הַאנְד. צוּזַאמֶען מִיט אִיהר, רַאכְט זִיךְ אִיז אַרַיין אִין שְׁטוּבּ אַ לִיכְטִיגֶער פְרִיהלִינְגְס מָארְגֶען — אִיהר גַאנְצֶע פִיגוּר מִיט דֶער שֶׁאנֶער טַאלְיֶע אוּנ בְּרֵייטֶע בְּרוּסְט, הָאט גֶעבְּלִיהְט מִיט יוּגֶענְד. אִיהר רָאזֶע פָּנִים'ל מִיט דֶעם קְלֵיינֶעם נֶאזֶעל, דֶעם הוֹיכֶען קְלוּגֶען שְׁטֶערְן אוּנ דִי גוּטְהֶארְצִיגֶע פוּלֶע לִיפֶּען הָאבֶּען גֶעלַייכְט אוּנְטֶער דִי שְׁוַוארְצֶע גֶעדִיכְטֶע הָאר. דִי קַארֶע אוֹיגֶען הָאבֶּען גֶעלַאכְט, פוּל גֶעזוּנְד אוּנ קְרַאפְט.

— נוּ קִינְדֶערְלִיךְ, אִיךְ הָאבּ אָנְגֶעקוֹיפְט זֶעלְטֶענֶע זַאכֶען! קוּקְט נָאר, כְ'הָאבּ עֶקְסְטְרַא נִיט אוֹיסגֶעלֵיידִיגְט מַיין קֶארְבֶּעל אִין קִיךְ.

זִי הָאט זַיי גֶעצְוואוּנְגֶען גֶעהן בֶּעטְרַאכְטֶען וָואס אִין קָארְבּ גֶעפִינְט זִיךְ.

— רֵאשִׁית חָכְמָה אִיז פוּטֶער. שְׁמֶעקְט נָאר! אַ, ווִי ס'שְׁמֶעקְט — ווִי אֶמֶתֶע נִיס! עֶקְסְטְרַא פַאר מִיר גֶעקְלַאפְּט... אוּנ אָט אִיז אֵייעֶר, עֶרְשְׁט נֶעכְטֶען גֶעלֵייגְט, פַאר דֶעם בִּין אִיךְ עָרֵב. ס'אִיז זָאגַאר פַארַאן אֵיינְס אַ הַיינְטִיגֶעס... אוּנ דִי קָאטְלֶעטֶען, פָּשׁוּט אַ אוֹיסְנַאהם! דֶער קַצָּב קְלַייבְּט אוֹיס פַאר מִיר סַאמֶע דִי בֶּעסְטֶע וֶוען אִיךְ קוּם אַלֵיין. וַוייטֶער אִיז דָא שְׁמַאנְט־קֶעז, פוּן רֵיינֶעם שְׁמַאנְט, זֶעלְטֶען, זָאג אִיךְ אַייךְ. אוּנ גָאר צוּם סוֹף — דִי רֶעטְטִיכְלִיךְ, אַ צַאצְקֶע!

זִי אִיז גֶעוֶועהן אִיבֶּערְגְלִיקְלִיךְ, ווִי אַ אֶמֶתֶע בַּעַל־הַבַּיִת'טֶע, וָואס קֶענְן זִיךְ נוּט אוֹיף יֶעדֶען עֶסֶענְוַוארְג אוּנ וֵויים וָואס צוּ הַאנְדְלֶען אִין מַארְק. דִי בְּרִידֶער הָאבֶּען גֶעלַאכְט צוּזַאמֶען מִיט אִיהר אוּנ גֶענוּמֶען זִי לוֹיבֶּען.

עֶרְשְׁט יָעצְט הָאט זִי בֶּעמֶערְקְט פְּיֶער'ן.

— אַךְ, הֶערר גַייסְטְלִיכֶער! פֶערְצַייהֶעט, כְ'הָאבּ אַייךְ נִיט בֶּעמֶערְקְט... אוּנ וָואס אִיז מִיט גִילְיָאמֶען? ווִי לֶעבְּט עֶר? אִיהר הָאט אוּנְז גֶעבְּרַאכְט נַאכְרִיכְטֶען פוּן אִיהם?

— אָבֶּער דֶער פָאטֶער אִיז שׁוֹין צוּרִיקְגֶעקוּמֶען אַהֵיים — הָאט טָאם גֶעזָאגְט —

ער איז דאָרט אויבען, בּיי דער באבוני.

— גיליאם צוריקגעקומען! גיליאם צוריקגעקומען!... וואס-זשע שווייגט איהר? זיי האבען מיר געלאזט אויסליידיגען די קארב!... איך בין אויך אזאנער מענש — בריהם מיך מיט דעם פוטער און אייער און גיליאם איז שוין אין דער היים!

אין דער מינוט איז ער פונקט ארונטערגעגאנגען צוזאמען מיט דער באבושע.

מארי איז צוגעלאָפען צו איהם, אונטערגעשטעלט ביידע באקען צו קושען נאכדעם ארויפגעלעגט ביידע הענד אויף זיינע פּלייצעס און לאנג איהם אָנגעקוקט רעדענדיג מיט א ציטערענדער שטימע:

— איך בין צופריעדען, זעהר צופריעדען אייך זעהן, גיליאם... יעצט קאָנן איך מיך מודה זיין — מיר האט גערדאכט אז כ'האב אייך פערלאָרען און בין געווען שטארק בעאונרוהיגט, זעהר אונגליקליך.

הגם זי האט ניט אויפגעהערט לאכען, דאך זיינען אין איהרע אויגען אָנגעלאָפען צוויי גרויסע טרערען; ער איז אויך געוואָרען געריהט און קושענדיג זי נאָך אמאל געשטאמעלט:

— ליעבע מארי... ווי גליקליך בין איך! כ'האב אייך געפונען די זעלבע געזונטע, שאנע און גוטע ווי פריהער.

פּיער האט זיי בעטראכט און בעמערקט אז זיי זיינען קאלט. וואהרשיינליך האט ער ערווארט מעהר טרערען, מעהר ליידענשאפטליכע האלדזען און קושען צווישען חתן-כלה נאך אזא לאנגע צייט ווי זיי זיינען געווען צושיידט, סאמע פאר דער חתונה. איהם איז אויך געווען ניט אנגענעהם זעהען דעם אונטערשייד אין זייערע יאהרען... די הויפּטזאכע אָבער איז דאס פּריילין אליין איהם ניט געפעללען געוואָרען. זי איז צופיעל געזונד, צופיעל רוהיג. צייט זי איז געקומען האט ער זיך נאך מעהר געפיהלט אונבעקוועם און געוואָלט ווי אם גיכסטען אוועקגעהן פון דאנען.

ער איז אויפגעשטאנען און זיך געקליבען אוועקגעהן, מיט א תירוץ אז ער האט עפעס א נאָטהיג געשעפט אין שטאָדט.

— הא? וואס איז דאס? דו ווילסט ניט פריהשטיקען מיט אונז? — האט גיליאם געפרעגט א פערוואונדערטער — ס'איז דאָך אָבער אָבגעמאכט געוואָרען, אז דו וועסט דא בלייבען. טהו מיר ניט אָן קיין עגמת נפש... יעצט, ברודער, ביסטו דא ווי ביי זיך אין דער היים.

ער האט געמוזט בלייבען.

ביים פריהשטיק האט ער מיט אללע כחות געזוכט פראהליכער ווערען, אָבער באלד איז ער ווידער געוואָרען ערנסט און טרויעריג. גיליאם, וועלכער האט בעמערקט אין גארטען דריי וועליסאָפּעדען, האט געגומען פאנאנדער פרעגען מארי וואו זי איז היינט געפאָהרען. פראנסוא מיט אנטואן האָבען זי בעגלייט; איינס איז נור שלעכט, וואס צוריק מוז מען שלעפען דעם וועלאָסיפּעד בארג-ארויף.

מ א ר י הָאט אָבֶער גֶעלַאכְט אוּנ פֶערְזִיכֶערְט, אַז דֶערְפוּן שְׁלָאפְט זִי גֶעשְׁמַאק אָהן שְׁלֶעכְטֶע חֲלוֹמוֹת. לויט אִיהר מֵיינוּנְג בְּרֶענְגְט דָאס פָאהרֶען אויף אַ וֶועלָאסִיפֶּעד פִיעל נוּטְצֶען. בֶּעמֶערְקֶענְדִיג ווי דֶער גַייסְטְלִיכֶער קוּקְט אויף אִיהר פֶערְוואוּנְדֶערְט, הָאט זִי אִיהם פֶערְשְׁפְּרָאכֶען, אַמָאל עֶרְקְלֶערֶען אִיהר מֵיינוּנְג וֶועגֶען וֶועלָאסִיפֶּעד.

דִי בָּאבֶּע, וֶועלְכֶע אִיז גֶעזֶעסֶען אויבֶען־אָן ווי אַ קֶאנִיגִין, הָאט זִיךְ אַיינְגֶעבּוֹיגֶען צוּ ג י ל י א מ ע ן, אַיינְרוּימֶען אִיהם עֶפֶּעס אִין אוֹיעֶר. פ י ע ר הָאט זִיךְ גֶעשְׁטוּיסֶען, אַז זֵיי רֵיידֶען יֶעצְט וֶועגֶען דֶער חֲתוּנָה. אַנְפַאנְגְס הָאט מֶען זִי אָפְּגֶעשְׁטֶעלְט אויף רֹאשׁ חֹדֶשׁ אַפְּרִיל, אָבֶער יֶעצְט מוּז מֶען זִי אָפְּלֶעגֶען. דִי דָאזִיגֶע קְלוּגֶע חֲתוּנָה, וָואס בֶּעדַארְף פֶערְשַׁאפֶען גְלִיק דֶער גַאנְצֶער פַאמִילְיֶע, אִיז גֶעוֶועזֶען דֶער בָּאבֶּעס פְּלַאן צוּזַאמֶען מִיט דִי דְרַיי זִיהן; דֶער פָאטֶער וָואלְט קֵיינְמָאל נִיט בֶּעשְׁטַאנֶען נָאכְגֶעבֶּען זַיין הַארְץ, וֶוען דִי פַאמִילְיֶע וָואלְט דָאס נִיט גֶעפָאדֶערְט אוּנ בֶּעגֶעהרְט. יֶעצְט וַוייזְט זִיךְ אַרוֹיס אַז אַם בֶּעסְטֶען וֶועט זַיין מַאכֶען דִי חֲתוּנָה עֶנְדֶע חֹדֶשׁ יוּנִי.

דֶערְהֶערֶענְדִיג וֶועגֶען וָואס מֶען רֶעדְט הָאט מ א ר י פְרֶעהלִיךְ אוּמְגֶעדְרֶעהט זִיךְ אִין זֵייעֶר זַייט.

— נִיט וָואהר, נְשָׁמָה'לֶע, עֶנְדֶע יוּנִי וֶועט זַיין דִי רֶעכְטֶע צַייט? — הָאט דִי בָּאבֶּע זִיךְ גֶעוֶוענְדְט צוּ אִיהר.

פ י ע ר אִיז גֶעוֶועזֶען זִיכֶער אַז דֶעם פְרַיילַיינְס גֶעזִיכְט וֶועט זִיךְ אָנְצִינְדֶען אוּנ וֶוערֶען פּוּרְפּוּר־רוֹיט בַּיי דֶער פְרַאגֶע, וַוייל עֶר הָאט בֶּעמֶערְקְט אַז אִיהר פְרִישׁ בְּלוּט זֶעצְט אַרוֹיס אוֹיפְ'ן פָּנִים בַּיי דֶער מִינְדֶסְטֶער אִיבֶּערְרַאשׁוּנְג; זִי אִיז אָבֶער גֶעבְּלִיבֶּען גַאנְץ רוּהִיג. זִי אִיז גֶעוֶועזֶען צוּ ג י ל י א מ ע ן טִיעף צוּגֶעבּוּנְדֶען אוּנ דַאנְקְבַּאר אָהן אַ שִׁיעוּר; אוֹיסֶער דֶעם אִיז זִי גֶעוֶועזֶען זִיכֶער, אַז הָאבֶּענְדִיג חֲתוּנָה מִיט אִיהם וֶועט זִי טְהוּן קְלוּג אוּנ גוּט. ס'וֶועט זַיין אַ טוֹבָה פַאר אִיהר אוּנ פַאר אַנְדֶערֶע.

— זֶעהר וואהל — הָאט זִי פָאטַאקְעוֶועט — עֶנְדֶע יוּנִי וֶועט זַיין גַאנְץ בֶּעקְוֶועם.

אוֹיפְשְׁטֶעהֶענְדִיג פוּן טִישׁ הָאט פ י ע ר דוּרְכְאוֹיס גֶעוָואלְט אַוֶועקְגֶעהן. פַאר וָואס לֵיידֶעט עֶר אַזוֹי? פַאר וָואס אִיז אִיהם אַזוֹי שְׁוֶוער אוֹיפְ'ן הַארְצֶען דָא צְווִישֶׁען דֶער גְלִיקְלִיכֶער פַאמִילְיֶע? בֶּעזָאנְדֶערְס הָאט אִיהם צוּרֵייצְט דָאס פְרַיילַיין מִיט אִיהר רוּהִיגְקֵייט אוּנ פְרֶעהלִיכְקֵייט. עֶר הָאט זִי נִיט גֶעקֶענְט דֶערְלַיידֶען אוּנ גֶענוּמֶען זוּכֶען תֵּירוּצִים אַז עֶר מוּז בַּאלְד אַוֶועקְגֶעהן דוּרְךְ נֵאטְהִיגֶע גֶעשֶׁעפְטֶען. עֶר הָאט גֶעדְרִיקְט דִי הֶאנְד פוּן דִי יוּנְגֶע לַייט, דִי בָּאבֶּע אוּנ מַארִי'ס — בֵּיידֶע זַיינֶען צוּ אִיהם גֶעוֶועזֶען זֶעהר פְרַיינְדְלִיךְ אוּנ זִיךְ גֶעוואוּנְדֶערְט וָואס עֶר גֶעהט אַוֶועק אַזוֹי גֶעשְׁווִינְד. ג י ל י א ם אִיז גֶעגַאנְגֶען בֶּעגְלֵייטֶען דֶעם בְּרוּדֶער אוּנ אִיהם פַארְהַאלְטֶען אִין גָארְטֶעל, כְּדֵי אוֹיסְפְרֶעגֶען דִי אוּרְזַאכֶע.

— זָאג וָואס אִיז מִיט דִיר? פַאר וָואס עֶנְטְלוֹיפְסְט דוּ?

— כ'פֶערְזִיכֶער דִיר אַז מִיר אִיז גָאר נִישְׁט. אַ נֵאטְהִיג גֶעשֶׁעפְט — דָאס אִיז אִין גַאנְצֶען.

— וַוארְף אַוֶועק דִי פַאלְשֶׁע תֵּירוּצִים, אִיךְ בֶּעט דִיךְ. דָא, בִּין אִיךְ זִיכֶער,

הָאט דִיךְ קֵיינֶער נִיט בֶּעלֵיידִיגְט, נִיט אויפְגֶערֶעגְט. אַלְלֶע וֶועלְלֶען דִיךְ גַאנְץ גֶעשְׁווִינְד לִיעבּ בֶּעקוּמֶען וִוי אִיךְ.

— אִין דֶעם אִיז בַּיי מִיר קֵיין סָפֵק נִיט. אִיךְ בֶּעקְלָאג מִיךְ חָלִילָה נִיט אויף קֵיינֶעם. אִיךְ בֶּעדַארְף נָאר אויף זִיךְ אַלֵיין אִין כַּעַס זַיין.

גִילְיָאם הָאט אַ אויפְגֶערֶעגְטֶער, אַ פֶערְצְוֵוייפֶעלְטֶער אַ מַאךְ גֶעגֶעבֶּען מִיט דֶער הַאנְד.

— אַךְ, לִיעבֶּער בְּרוּדֶער, דוּ שַׁאפְסְט מִיר גְרוֹיס עַגְמַת נֶפֶשׁ. אִיךְ וֶועה גַאנְץ גוּט, אַז דוּ בֶּעהַאלְסְט עֶפֶּעס פַאר אוּנְז! בֶּערֶעבֶּען נָאר, אוּנְזֶער בְּרִידֶערְשַׁאפְט אִיז יֶעצְט צוּרִיק בֶּענַייעט גֶעוָוארֶען, מִיר לִיעבֶּען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען וִוי אַ מָאל. וֶוען אִיךְ הָאבּ דִיךְ פַארְשְׁלֶאפְט אִין וִוינְגֶעלֶע. אִיךְ וֵייס אַלְסְדִינְג, דַיין צַעַר אוּנ דַיין פַּיין, דוּ הָאסְט דָאךְ מִיר אִין אַללֶעם מוֹדֶה גֶעוֶוען, אָבֶּער אִיךְ ווִיל נִיט דוּ זָאלְסְט לַיידֶען! כְּ'ווִיל דִיךְ אויסְהֵיילֶען.

פְּיֶעררֶ הַארְץ אִיז פַארְקְלֶעמְט גֶעוָוארֶען הֶארֶענְדִיג דִי וֶוערְטֶער, אוּנ טְרֶערֶען זַיינֶען אָנְגֶעלָאפֶען אִין זַיינֶע אויגֶען.

— נַיין, נַיין, מִיךְ קָאנן מֶען נִיט בֶּעפְרַייעֶן פוּן מַיינֶע יִסוּרִים, מֶען קָען זַיי נִיט אויסְהֵיילֶען. דוּ קָאנְנְסְט פַאר מִיר גָאר נִישְׁט טְהוּן. אִיךְ בִּין אויסֶער דֶער נַאטוּר, כְּ'בִּין אַ מִיסְגֶעבּוּרְט, אַ פֶערְזֶעהֶענִעשׁ.

— וָואס רֶעדְסְט דוּ? קָאנְנְסְט דֶען נִיט צוּרִיקְקֶעהֶרֶען צוּ דֶער נַאטוּר אויבּ דוּ בִּיסְט וִוירְקְלִיךְ אויסֶער אִיהר?... דָאס הוֹיפְּט ווִילל אִיךְ נִיט, דוּ זָאללְסְט זִיךְ וַוייטֶער פֶערְשְׁפַּארֶען אִין דַיין אֵיינְזַאמֶען הַייזֶעל, וואוּ דוּ קֶענְנְסְט וֶוערֶען פֶערְצְוֵוייפֶעלְט פַארְזִינְקֶענְדִיג אִין דַיין גַייסְטִיגֶער פּוּסְטְקַייט. קוּם אַהֶער אֶפְּטֶערְס, אויף אַ גַאנְצֶען טָאג, זַיי מִיט אוּנְז, אֶפְשַׁר וֶועלֶען מִיר דִיר צוּרִיקְגֶעבֶּען חֵשֶׁק צוּ לֶעבֶּען.

— לֶעבֶּען דָא, מִיט אַייךְ? אָ נַיין, דָאס אִיז אוּנְמֶעגְלִיךְ... צוּ וָואס צְווִינְגְסְטוּ מִיךְ, דִיר אַרוֹיסְזָאגֶען מַיין הַארְץ, מוֹדֶה זַיין אויף דֶעם וָואס אִיךְ שֶׁאם מִיךְ אוּנ בֶּעגְרַייף אֲפִילוּ נִיט קְלָאר? אַ גַאנְצֶען פְרִיה-מָארְגֶען הָאסְטוּ אַלֵיין גֶעזֶעהן וִוי אִיךְ הָאבּ מִיךְ דָא גֶעמוּטְשֶׁעט, וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ דַאדוּרְךְ וָואס אִיהר לִיעבְּט אַיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען אוּנ אִיךְ קֶענְן נִיט לִיעבֶּען אוּנ נִיט גְלוֹיבֶּען... אִיךְ בִּין דָא אִיבְּרִיג, כְּ'פִיהל מִיךְ גֶעדְרִיקְט, אִיךְ בֶּעלֶאסְטִיג אַייךְ. אִיהר צוּרֵייצְט מִיךְ זָאגַאר, כְּ'קָאנְן אַייךְ נָאךְ פַיינְד בֶּעקוּמֶען. זֶעהסְט, אִין מִיר אִיז קֵיין שְׁפּוּר גוּטְס נִיט גֶעבְּלִיעבֶּען, אַלְץ אִיז צוּבְּרָאכֶען, צוּשְׁטֶערְט, אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען — עֶס לֶעבְּט נָאר קִנְאָה אוּנ שִׂנְאָה... לָאז מִיךְ בֶּעסֶער צוּרִיקְקֶעהְרֶען אִין מַיין פֶערְשָׁאלְטֶען ווִינְקֶעל, וואוּ דֶער תְּהוֹם וֶועט מִיךְ אַיינְשְׁלִינְגֶען. זַיי גֶעזוּנְד, בְּרוּדֶער!

גִילְיָאם הָאט אִיהם אָנְגֶעחַאפְּט בַּיי דִי אַקְסֶעל.

— גֶעה נִיט אַוֶועק, כְּ'ווִיל נִיט דוּ זָאלְסְט אַוֶועקְגֶעהן, נִיט גֶעבֶּענְדִיג מִיר דַיין וָוארְט אַז דוּ וֶועסְט צוּרִיקקוּמֶען. אִיךְ קֶען נִיט צוּם צְווֵייטֶען מָאל דִיךְ פֶערְלִיערֶען וועֶן אִיךְ הָאבּ עֶרְקֶענְנְט דַיין וֶוערְטְה אוּנ וֵייס וִוי דוּ לַיידְסְט... קֶעגֶען דַיין ווִיללֶען וֶועל

אִיךְ דִיךְ רַאטֶעוֶוען ; זַיי רוּהִיג, אִיךְ וֶועל דִיר נִיט אָנְהוֹיבֶּען זָאגֶען מוּסָר, שְׁטְרָאפֶּען אוּנ אָנְבִּינְדֶען אָן דִיר דִי אֱמוּנָה... דָאס לֶעבֶּען אַלֵיין וֶועט אוֹיף דִיר ווִירְקֶען, גֶעבֶּען גֶעזוּנְד אוּנ הָאפְפְנוּנְג... אִיךְ בֶּעט דִיךְ, בְּרוּדֶער, אִין נָאמֶען פוּן אוּנְזֶער צוּגֶעבּוּנְדֶענְ־קַייט, קוּם אַהֶער אוֹיף אַ גַאנְצֶען טָאג, דוּ וֶועסְט זֶעהן, אַז הָאבֶּענְדִיג עֶפֶּעס אַ בֶּעשֶׁאפְטִיגוּנְג אוּנ אַרְבֵּייטֶען צְווִישֶׁען אַ פַאמִילְיֶע קֶענְן מֶען נִיט זַיין אוּמְגְלִיקְלִיךְ אָהן הָאפְנוּנְג. זוּךְ דִיר אַ עֵסֶק, סְ׳מֶעג זַיין וֶועלְכֶעס עֶס אִיז, גִיבּ דִיךְ אִיבֶּער צוּ עֶפֶּעס אַ גְרוֹיסֶען גֶעפִיהל, אוּנ דָאס לֶעבֶּען וֶועט בַּיי דִיר אוֹיסְזֶעהן שֶׁאן אוּנ טְהַייֶער!

— צוּ וָואס? — הָאט פֶ ֶי ע ר בִּיטֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט — אִיךְ הָאבּ מֶעהר נִיט קֵיין עֵסֶק אִין דֶער וֶועלְט אוּנ קָאנְן שׁוֹין נִיט לִיעבֶּען.

— נוּט! אִיךְ וֶועל דִיר גֶעבֶּען אַרְבֵּייט ; אוּנ קוּם וֶועט נוּר צוּרִיק זִיךְ בֶּעווַייזֶען דִי לִיעבֶּע, בַּיי דֶער עֶרְשְׁטֶער גֶעלֶעגֶענְהַייט, וֶועסְטוּ אוֹיסְגֶעהֵיילְט וֶוערֶען. וֶוער מְרוּצָה, בְּרוּדֶער, וֶוער מְרוּצָה! אִיךְ פֶערְלַאנְג עֶס דוּרְכְאוֹיס. אִיךְ וֶועל נִיט קֶענְנֶען אוֹיסְהַאלְטֶען דֶעם גֶעדַאנְקֶען אַז דוּ פַּיינִיגְסְט דִיךְ אִין דַיין נָארֶע וִוי אַ גֶערַאנֶעטֶע חַיָה... אִיךְ ווִיל אוֹיסְהֵיילֶען, רַאטֶעוֶוען דִיךְ!

פֶ ֶי ע רְ׳ס אוֹיגֶען זַיינֶען ווִיעדֶער אָנְגֶעגָאסֶען גֶעוָוארֶען מִיט טְרֶערֶען אוּנ עֶר הָאט גֶעזָאגְט מִיט שְׁמֶערְצֶען:

— צְווִינְג מִיךְ נִיט אִיךְ זָאל דִיר פַארְשְׁפְּרֶעכֶען... כְ׳וֶועל פְּרוּבִּירֶען מִיךְ אִיבֶּערְבְּרֶעכֶען.

אוּנ וָואס פַאר אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע וָואךְ הָאט עֶר פֶערְבְּרַאכְט נָאכְדֶעם אִין זַיין פִּינְסְטֶערן, פּוּסְטֶען הַייזֶעל! נַאנְצֶע זִיעבֶּען טָאג אִיז עֶר גֶעלֶעגֶען אִין אִיהם פַארְשְׁטֶעקְט. נָאךְ קֵיינְמָאל אִיז אִיהם נִיט גֶעוֶוען אַזוי שְׁרֶעקְלִיךְ, לֶאסְטִיג דִי אֵיינְזַאמְקַייט וִוי יֶעצְט. צְוַואנְצִיג מָאל הָאט עֶר שׁוֹין גֶעוָואלְט לוֹיפֶען אוֹיף מָאנְמַארְטְר: אָבֶּער יֶעדֶעס מָאל הָאט אִיהם אָפְּגֶעהַאלְטֶען אַ מָאדְנֶער גֶעפִיהל, עֶפֶּעס וִוי עֶר וָואלְט זִיךְ גֶעשֶׁאמְט אָדֶער מוֹרָא גֶעהַאט גֶעהן אַהִין. עֶר אִיז דָאךְ אַ גַייסְטְלִיכֶער, נִיט גֶעהֵיירַאטֶעט, פְרֶעמְד פוּן לֶעבֶּען מִיט אַלֶע וֶועלְטְלִיכֶע גֶעשֶׁעפְטֶען — אִיהם בְּלַייבְּט נָאר יְסוּרִים, וואוּנְדֶען, צְווִישֶׁען דִי אִיבְּרִיגֶע מֶענְשֶׁען וָואס גֶענִיסֶען דִי מַתָּנוֹת פוּן דֶער נַאטוּר, זַיינֶען פְרַיי אוּנ גֶעזוּנְד.

פַאר אִיהם הָאט גֶעשְׁוֶועבְּט דֶער שָׁאטֶען פוּן זַיין פָאטֶער אוּנ מוּטֶער וֶועלְכֶע בְּלָאנְדְזֶען אִיבֶּער דִי לֶעערֶע צִימֶערן אוּנ זַיינֶען אֲפִילוּ נָאכְ׳ן טוֹידְט צוּקְרִינְט... אִיהם הָאט גֶעדַאכְט אַז זַיי קְרֶעכְצֶען אוּנ בֶּעטֶען, עֶר זָאל מַאכֶען אִין זִיךְ אַ שָׁלוֹם צְווִישֶׁען זַיי. וָואס זָאל עֶר טְהוּן? בְּלַייבֶּען דָא, ווַיינֶען, מוּטְשֶׁען זִיךְ צוּזַאמֶען מִיט זַיי, אָדֶער גֶעהן אַהִין, זוּכֶען אַ רְפוּאָה, וֶועלְכֶע וֶועט זַיי עֶנְדְלִיךְ בֶּערוּהִיגֶען אִין קֶבֶר אוּנ זַיי וֶועלֶען זַיין צוּפְרִיעדֶען וָואס עֶר אִיז גְלִיקְלִיךְ אוֹיף דֶער עֶרְד? אֵיינְמָאל, אוֹיפְשְׁטֶעהֶענְדִיג פוּן שְׁלָאף, הָאט אִיהם גֶעדַאכְט אַז דֶער פָאטֶער שְׁטֶעהט נֶעבֶּען אִיהם אוּנ מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל שִׁיקְט עֶר אִיהם אַהִין, צוּם עֶלְטֶערן בְּרוּדֶער, אוּנ דִי מוּטֶער אִיז מַסְכִּים, קוּקְט אוֹיף אִיהם מִיט אִיהְרֶע גְרוֹיסֶע נִימֶע

אויגען און האט חרטה פאר וואס זי האט איהם געמאכט פאר א גייסטליכען.

יענעם טאג האט פּיער אוועקגעוואָרפען אללע איבערדליינגערץ, גענומען אַדראַראָשקע און געפאָהרען צום ברודער.

אַריינקומענדיג אין מייסטער-שטוב איז מארי אפילו ניט אויפגעשטאנען פון אָרט און קוים צו איהם אַ שאָקעל געגעבען דעם קאָפּ. זי איז געווען בלאַס, אויפ'ן שטערען אין דער ברייט אַ קנייטש. די באַבע איז אויך געווען עפּעס ניט אויפגעלייגט און אַ קוק געגעבענדיג אויף מארי האט זי זיך אפּגערופען:

— איהר מוזט איהר פערצייהען, הערר גייסטליכער, זי מאַכט זיך נאַריש... איז אין כעס אויף אונז אַללעמען.

גיליאָם האט זיך פאנאנדער געלאַכט.

— אַך, וואס פאר אַ איינגעשפּאַרטע דאס איז!... דו וועסט גאר ניט גלויבען, פּיער, וואס אין דעם קאפּיטעל טהוט זיך, ווען אימעצער האט די העזה זאגען פאר־קעהרט פון איהר אידעע וועגען גערעכטיגקייט... מיר רעדען יעצט צווישען זיך מכּח דעם פּראָצעס, ווי דער פאטער איז פאַרמשפּט געוואָרען נור דורך זיין איינגענעם זוהנס עדות, זאָגט זי אַז דער זוהן האט געטהון ווי געהעריג, מען בעדאַרף שטאַנדיג נור זאגען דעם אמת, ניט קוקען אויף קיין זאך, אפילו קעגען דעם איינגענעם טאַטען... ווי מיינסט דו, פון איהר וואלט געווען אַ אונגערבאַרעמדיגער פּראָקוראָר.

פּיער האט אַ שמייכעל געגעבען. ס'איז געווען קאָנטיג, אַז ער איז ניט מסכּים צו מארי'ס אידעע. דאס האט זי נאך מעהר צורייצט און זי האט אויסגע־שאָסען מיט אַ ברען:

— גיליאָם, איהר זייט אַ שלעכטער... פון אַ זאַלכע זאַכען טאר מען ניט אָפּשפּאָטען...

— אָבער דו ביסט אַראָפּ פון זינען, טהייערינקע — האט פראנסואַ אויסגע־שריען ווען זיינע צוויי ברידער האבען זיך וויעדער צולאַכט — דער פאטער און מיר ריידען נאר וועגען מענשליכקייט. אָבער מיר שעצען און האַלטען טהייער די גערעכטיגקייט ניט ווייניגער פון דיר.

— וואס פאר מענשליכקייט! ס'עקסעסטירט נאר איין אמת און מעהר גאר ניט זואס גערעכט איז גערעכט. ס'מעג זיין וואס סווילל, די גאנצע וועלט מעג אונטערגעהן!

גיליאָם האט געפּרובט איבערעדען זי מיט פערשיעדענע ראיות; דאַנן איז זי פּלוצלינג אויפגעשפּרונגען, געציטטערט אין גאנצען לייב. ניט געריינקט וואס מיט איהר געהט פאר, און פון גרוים כעס האט זי קוים געקענט אַרויסרעדען די עטליכע ווערטער:

— איהר זייט אַללע שלעכטע. איהר מוזט מיך דווקא קרענקען. בעסער וועל איך גאר אַרויסגעהן.

אומזאָנסט האט די באַבע געוואָלט זי פאַרהאַלטען.

— לאָז צורוה, מיין קינד: קום צו זיך, ס'איז ווערט מיאוס! נאָכדעם ווערסט

חרטה האבען אויף דיין צופלאקערען.

— ניין, איהר זייט אומגערעכט, מיך קרענקט עס שרעקליך.

און צוהיצט איז זי ארויסגעלאפען צו זיך אויבען, איבערלאזענדיג אללעמען ערשטוינט און פארוואונדערט.

אזעלבע סצענעס פלעגען מאנכעס מאל טרעפפען, אבער גאנץ זעלטען געקומען צו אזא מדרגה ווי יעצט. גיליאם האט באלד חרטה געהאט, פאר וואס ער האט זי אזוי צורייצט מיט זיין געשפאט — זי קען ניט דערטראגען קיין קאטאוועס. ער האט ערצאהלט פּיער׳ן, אז ווען זי איז געוועזען יונגער, פלעגט זיך ביי איהר טרעפפען אריינקומען אין שרעקליכען כעס זעהענדיג עפעס א אונגערעכטיגקייט, און זי פלעגט פאללען כמעט א טוידטע פון גרויס אויפרעגונג. נאכדעם שעמט זי זיך אליין און איז מודה אז זי איז אונערטרעגליך.

ווירקליך, אין א פיערטעל שעה שפעטער איז זי אליין אראבגעקומען אונטען, אין גאנצען רויט, אבער חראברע זיך מודה געוועזען אז זי איז שולדיג.

— ווי לעכערליך, ווי שלעכט בין איך! און בעשולדיג נאך אנדערע אין שלעכטס־קייט... וואס וועט דער העררר נייסטליכער וועגען מיר טראכטען?

זי איז צוגעגאנגען צו דער באבוניו און געקושט איהרע האנד.

— איהר פערצייהעט מיר, ניט וואהר? לאז פראנסוא לאכען וויפיעל ער וויל, אויך טאם און אנטואן מעגען לאכען; זיי האבען רעכט, מען בעדארף טאקי מיך אויסלאכען פאר דעם.

— מיין ארימע מארי! — האט גיליאם צארטליך געזאגט — אט דאס הייסט זיין איינזייטיג. אין אלץ זייט איהר אזוי גלייכגעוויכטיג, געזונד, קלוג, ווייל איהר זייט צופריעדען מיט די אומשטאנדען און פארדערט פון לעבען נאר דאס וואס עס קענן אייך געבען, און פלוצלינג פארליערט איהר יעדע איבערלייגונג, יעדע גלייכגעוויכט, קוים הייבט איהר אן רעדען וועגען די ריינע גערעכטיגקייט...

מארי האט ניט אויפגעהערט זיך שאמען און מיט שפאס בעמערקט:

— פון דעם קענן מען נאר זעהן אז איך בין גאנץ ווייט פון פאלקאממענהייט.

— געוויס און דעסטא בעסער! אזוי האב איך דיך נאך מעהר ליעב.

דאס זעלבע האט אויך פּיער געוואלט זאגען. די סצענע האט איהם טיעף געריהרט, אבוואהל ער האט נאך ניט געקעננט אבגעבען זיך א קלארע רעכנונג וואס פאר א געפיהל אין איהם איז אויפגעוועקט געווארען דאדורך. אין דער זעלבער צייט ווען גיליאם האט געלויבט מארי׳ן דערפאר וואס זי פארדערט פון לעבען נאר דאס וואס עס קענן געבען, האט איהם געדאכט אז די ווערטער פאססען אויך קענגען איהם און גיבען איהם טרייסט, ערפרישונג. איהם האט געפרייט דער כעס פון דעם מאדעל, וועלכער האט זי מקרב געוועזען צו איהם און אראפגעווארפען איהר פון דער הויכער שטופע... זי איז אלזא ניט מיט אללע מעלות, האט אויך חסרונות... אין זעלבען טאג האט ... מיט איהר שוין א ביססעל גערעדט און אוועק־געגאנגען

מִיט דֶעם אַיינְדְרוּק, אַז זִי אִיז וֶעהר אַ גוּטֶע, אַ מֶענְשְׁלִיכֶע.

אִין צְוֵויי טָאג אַרוּם אִיז עֶר וַוייטֶער גֶעקוּמֶען פַאְרבְּרֶענְגֶען דִי צַייט נָאךְ מִיטָאג אִין דֶער גֶערוּימְטֶער לִיכְטִיגֶער מַייסְטֶער־שְׁטוּבּ, וואוּ מֶען הָאט אַרוּיסְגֶעזֶעהְן גַאנְץ פַּארִיז. דָא, צְוִוישֶׁען דֶער גוּטֶער, אַרְבֶּעטזַאמֶער פַאמִילְיֶע הָאט עֶר אָנְגֶעהוֹיבֶּען פִיהְלֶען בֶּערוּהִיגוּנְג אוּנ פְרֵייד. דֶער בְּרוּדֶער הָאט אִיהְם פָארְגֶעהַאלְטֶען, פַאר וָואס עֶר אִיז נִיט גֶעקוּמֶען צוּם פְרִיהשְׁטִיק, אוּנ פְּיֶער הָאט פַארשְׁפְּרָאכֶען קוּמֶען מָארְגֶען פְרִיהֶער. צְוִוישֶׁען אִיהם אוּנ מַארִי אִיז פַארְבּוּנְדֶען גֶעוָוארֶען אַ פְרַיינְדְשַׁאפְט, זֵיי הָאבֶּען זִיךְ שׁוֹין נִיט גֶעפִיהלְט אוּמְבֶּעקְוֶועם אֵיינֶער בַּיים אַנְדֶערֶען, נִיט גֶעפִיהלְט קֵיין פַיינְד־שַׁאפְט וֶועלְכֶע הָאט זֵיי פְרִיהֶער אָבְּגֶעשְׁטוֹיסֶען פוּן אֵיינַאנְדֶער. דֶער דָאזִיגֶער גַייסְט־לִיכֶער מִיט זַיין גַלְחִשֶׁען מַאנְטֶעל הָאט אִיהר אִין קֵיין זַאךְ נִיט מֶעהְר גֶעשְׁטֶערְט. פוּן רֶעלִיגְיָאנְס־זַאכֶען הָאבֶּען זֵיי קֵיינְמָאל נִיט גֶעמַאכְט קֵיין רֶעדֶע.

וֶוען עֶר אִיז גֶעוָוארֶען בַּיים בְּרוּדֶער אַ אָפְטֶער גַאסְט הָאט מַארִי עֶנְדְלִיךְ בֶּעמֶערְקְט אַז עֶר לַיידְט עֶפֶּעס פַארְבָּארְגֶענֶע שְׁמֶערְצֶען. אָבֶּער וָואס אִיז אִיהם אַזוֹינְס? זִי הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען פְרַיינְדְלִיךְ אִיהם אוֹיסְפְרֶעגֶען, אוּנ אַז עֶר הָאט נִיט גֶעוָואלְט אַרוֹיסְזָאגֶען הָאט זִי פֶערְשְׁטַאנֶען אַז בַּיי אִיהם אִין הַארְצֶען אִיז אַ טִיפֶע, בְּלוּטִיגֶע וואוּנְד, אַ טְרוֹיעֶרִיגְקַייט, מִיט וֶועלְכֶע עֶר זֶעלְבְּסְט שֶׁאמְט זִיךְ אוּנ מֶען קֶענְן זִי נִיט אוֹיסְהֵיילֶען, וַוייל זִי אִיז פַארְבָּארְגֶען. אִין אִיהר הָאט זִיךְ אוֹיפְגֶעוֶועקְט אַ וַוייבֶּערְשֶׁער מִיטְלֵייד צוּם הוֹיכֶען, בְּלַאסֶען יוּנְגֶען מֶענְשֶׁען, מִיט דִי בְּרֶענֶענְדִיגֶע אוֹיגֶען ווִי אִין פִיבֶּער, מִיט דֶער שְׁוֶוערֶער זָארְג טִיעף אִין הַארְצֶען; וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ הָאט זִי גִילְיָאמֶען אוֹיסְגֶעפְרֶעגְט וֶועגֶען בְּרוּדֶער אוּנ גֶעוָואלְט ווִיסֶען וַוארוּם אִיז עֶר אַזוֹי טְרוֹיעֶרִיג, אוּנ גִילְיָאם הָאט אִיהר אַבִּיסֶעל עֶנְטְדֶעקְט דֶעם גֶעהֵיימְנִים, כְּדֵי זִי זָאל אִיהם הֶעלְפֶען הֵיילֶען פְּיֶער'ס חֲלָאַת אוּנ אַרַיינְגֶעבֶּען אִיהם חֵשֶׁק צוּם לֶעבֶּען.

אֵיינְמָאל אִין אָוֶוענְד הָאט פְּיֶער בֶּעמֶערְקְט טְרֶערֶען אִין אִיהְרֶע אוֹיגֶען. דַאמָאלְס הָאט עֶר אַלֵיין מִיט אַמָאל אִיהר מוֹדֶה גֶעוֶוען אַללֶע זַיינֶע אִינְוֶוענִיגְסְטֶע צָרוֹת אוּנ אִיהר עֶרְצֶעהלְט וֶועלְכֶע שְׁרֶעקְלִיכֶע פּוּסְטֶקַייט עֶר פִיהלְט אִין הַארְצֶען נָאכְדֶעם ווִי זַיין אֶמוּנָה אִיז פַארשְׁוואוּנְדֶען גֶעוָוארֶען. אָה, ווִי שְׁרֶעקְלִיךְ אִיז עֶס אוֹיפְהֶערֶען גְלוֹיבֶּען, אוֹיפְהֶערֶען לִיעבֶּען, וֶוערֶען ווִי שְׁטוֹיבּ, נִיט ווִיסֶען וֶועלְכֶען אַנְדֶערֶען גְלוֹיבֶּען גֶעבֶּען דֶער זֶעלֶע אַנְשְׁטַאט דִי פַארְלָארֶענֶע אֶמוּנָה אִין גָאט! מַארִי הָאט אַ פֶער־וואוּנְדֶערְטֶע גֶעקוּקְט אוֹיף אִיהם. נִישְׁט אַנְדֶערְשׁ אַז עֶר אִיז אַרָאפּ פוּן זִינֶען! ווִי אִיז עֶס מֶעגְלִיךְ צוּ זַיין פֶערְצְוַוייפֶעלְט, אוֹיפְהֶערֶען גְלוֹיבֶּען אוּנ לִיעבֶּען וַוייל עֶס פֶעהְלְט דִי אֶמוּנָה אִין גָאט, דַאמָאלְס וֶוען דִי גְרוֹיסֶע וֶועלְט שְׁטֶעהְט אוּנְגֶעשְׁטֶערְט, דָאס גַאנְצֶע לֶעבֶּען שְׁטֶעהְט פַאר אִיהם, אַ חוּץ דִי פִיעל מֶענְשֶׁען וֶועלְכֶע מֶען מוּז לִיעבֶּען אוּנ הֶעלְפֶען — שׁוֹין נִיט רֶעדֶענְדִיג פוּן דֶעם חוֹב צוּ אַרְבֵּייטֶען, וָואס דָאס אִיז דֶער צִיעל פוּן לֶעבֶּען אוּנ אַ חוֹב פַאר יֶעדֶען! עֶר אִיז אַ אֵיינְפַאכֶער מְשׁוּגָעֶנֶער אוּנ זִי מוּז אִיהם דִי מְשׁוּגַעַת אוֹיסְהֵיילֶען!

אוּנ פוּן דֶענְסְמָאל אָן הָאט מַארִי אָנְגֶעהוֹיבֶּען פִיהְלֶען צוּ אִיהם מִיטְלֵייד.

רַחֲמָנוּת, אוּנ זִיךְ בֶּעגַאנְגֶען מִיט אִיהם וִוי אַ שְׁוֶועסְטֶער, אָפפֶענְהֶערְצִיג, עֶהרְלִיךְ אוּנ גוּט.

— אַךְ, פְרַיינְד מַיינֶער — הָאט זִי אֵיינְמָאל גֶעזָאגְט פְּיֶער'ן — וֶוען אִיהר וָואלְט נָאר וִויסֶען וִוי מִיר אִיז לַייכְט צוּ זַיין גְלִיקְלִיךְ, וֶוען נָאר דִי מֶענְשֶׁען וָואס זַיינֶען מִיר טְהַייעֶר זָאללֶען נִיט צוּפִיעל לַיידֶען אַרוּם מִיר. אִיךְ אַלֵיין קָאנְן שְׁטֶאנְדִיג זַיין צוּפְרִיעדֶען מִיט'ן לֶעבֶען — דוּרְךְ אַרְבֵּייט; אִיךְ הָארֶעוֶוע, בֶּעגְנִיג מִיךְ מִיט דֶעם וָואס אִיךְ הָאבּ. אוֹיבּ אִיךְ הָאבּ אַ מָאל גֶעהַאט שְׁמֶערְצֶען, אִיז עֶס נָאר גֶעוֶוען צוּלִיעבּ אַנְדֶערֶע, וַוייל כְּ'ווִיל אַז אַללֶע זָאללֶען זַיין גְלִיקְלִיךְ... פִּיעלֶע אָבֶּער ווִיללֶען בְּשׁוּם אוֹפֶן נִיט גְלִיקְלִיךְ זַיין... אָט אִיךְ, לַאנְג הָאבּ אִיךְ גֶעלֶעבְּט אִין אָרִימְקֵייט אוּנ דָאךְ קֵיינְמָאל נִיט אוֹיפְגֶעהֶערְט זַיין פְּרֶעהלִיךְ. אִיךְ בֶּעגֶעהר נָאר דָאס וָואס מֶען קֶענְן נִיט קוֹיפֶען פַאר גֶעלְט. אוּנ דָאךְ אִיז אָרִימְקֵייט אַ גְרוֹיסֶע צָרָה, אַ אוּמְגֶערֶעכְטִיגְקֵייט, וֶועלְכֶע בֶּעטְרִיבְּט מִיךְ זֶעהְר. אִיךְ פַארְשְׁטֶעה, אַייךְ הָאט גֶעדַאכְט אַז אַלֶץ אִיז פֶערְלָארֶען וֶוען אִיהר הָאט זִיךְ אִיבֶּערְצַייגְט וִוי דִי צְדָקָה אִיז קְלֵיין אוּנ הֶעלְפְט אַזוֹי וֶועניג. דָאךְ צְדָקָה מַאכְט אַזוֹי לַייכְטֶער דִי וֶועלֶע, ס'אִיז אַזוֹי זִיס צוּ גֶעבֶּען אַ נְדָבָה! ס'וֶועט נָאךְ קוּמֶען אַ צַייט וֶוען דוּרְךְ דֶער אַרְבֵּייט, דוּרְךְ'ן שֵׂכֶל אָדֶער דִי נַאטִירְלִיכֶע ווִירְקוּנְג פוּן לֶעבֶּען זֶעלְבְּסְט, וֶועט דִי גֶערֶעכְטִיגְקֵייט טְרִיאוּמְפִירֶען. אָבֶּער, אִיךְ הוֹיבּ אַייךְ שׁוֹין אָן הַאלְטֶען אַ פְּרֶעדִיגְט. כְּ'בִּין גָאר צוּ דֶעם נִיט פֶאהִיג. נֶאר; כְּ'ווִיל אַייךְ אִין אֱמֶת'ן אוֹיסְהֵיילֶען פוּן אַייעֶר פִינְסְטֶערֶע מֶעלַאנְכָאלְיֶע, דַארוּם בֶּעט אִיךְ אַייךְ, קוּמֶען אַהֶער וִוי אַם מֶעהְרְסְטֶען אוּנ בְּלַייבֶּען דָא וִוי אַם לֶאנְגְסְטֶען. אִיהר וַוייסְט דָאךְ, וִוי גִילְיָאם בֶּעגֶעהְרְט עֶס, מִיר אַללֶע ווִיללֶען אַזוֹי שְׁטַארְק לִיעבּ הָאבֶּען אֵיינֶער דֶעם צְוֵוייטֶען; אִיהר וֶועט זֶעהן, וִוי צֶארְטְלִיךְ אוּנ שְׁטַייף מִ'ר זַיינֶען צוּגֶעבּוּנְדֶען, וִוי מוּנְטֶער אוּנ פְּרֶעהלִיךְ מִיר אַרְבֵּייטֶען, דַאמָאלְס וֶועט אִיהר אוֹיךְ אוֹיפְגֶעלֶעבְּט וֶוערֶען. לֶעבְּט, אַרְבֵּייט, לִיעבְּט, הָאפְּט!

פְּיֶער הָאט נָאר גֶעשְׁמֵייכֶעלְט הֶערֶענְדִיג אִיהרֶע רֵייד. יֶעצְט הָאט עֶר אָנְגֶעהוֹיבֶּען קוּמֶען צוּם בְּרוּדֶער פִּינְקְטְלִיךְ יֶעדֶען טָאג. מַארִי אִיז גֶעוֶוען זֶעהר לִיעבְּלִיךְ צוּ אִיהם אוּנ מִיט אִיהרֶע קְלוּגֶע וֶוערְטֶער זִיךְ גֶעסְטַארֶעט אוֹיסְוַוייזֶען, וִוי וואהְל ס'אִיז בַּיי זֵיי אִין מַייסְטֶער-שְׁטוּבּ, וִוי פְרֶעהלִיךְ עֶס אָטְהֶעמְט זִיךְ וֶוען אַללֶע זִיטְצֶען צוּזַאמֶען, בַּיי אַ אַלְלְגֶעמֵיינֶע גֶעזוּנְטֶע אוּנ אָרֶענְטְלִיכֶע בֶּעשֶׁאפְטִיגוּנְג. שְׁאמֶענְדִיג זִיךְ וָואס עֶר גֶעהְט אַרוּם לֵיידִיג אוּנ פִיהלֶענְדִיג אַז עֶר מוּז מִיט עֶפֶּעס בֶּעשֶׁאפְטִיגֶען זַיינֶע הֶאנְד אוּנ זַיינֶע רַעֲיוֹנוֹת, הָאט פְּיֶער אָנְפַאנְגְס זִיךְ אִינְטֶערֶעסִירְט מִיט אַנְטוּאַנְס קְרִיצַאכְץ אוֹיף הָאלְץ. פַאר וָואס זָאל עֶר אוֹיךְ נִיט פְּרוּבֶען גְרַאווִירֶען? אָבֶּער עֶר אִיז בַּאלְד גֶעבְּלִיבֶּען אָפְּהֶענְדִיג, נִיט פִיהלֶענְדִיג אִין זִיךְ קֵיין טַאלַאנְט אוּנ פֶאהִיגְקֵייט צוּ דֶער עֶדְלֶער אַרְבֵּייט. עֶר הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען נִיט ווִיללֶענְדִיג בֶּעטְרַאכְטֶען טָאמ'ס הַאנְדְ-אַרְבֵּייט אוּנ בֶּעקוּמֶען חֵשֶׁק צוּ מֶעחַאנִיק. עֶר הָאט זִיךְ אִיבֶּערגֶעגֶעבֶּען אִין רְשׁוּת פוּן יוּנְגֶען מֶענְשֶׁען, גֶעבְּרַאכְט אִין בֶּעוֶועגוּנְג דֶעם בְּלָאזְ-זַאק, גֶעהַאלְטֶען אוֹיפְ'ן קָאוַואדְלֶע דָאס אַייזֶען וָואס טָאם פְלֶעגְט שְׁמִידֶען. עֶר אִיז גֶעוָוארֶען אַ מִיטְהֶעלְפֶער בַּיים

בְּרוּדער, אָנְגעטְהוֹן אַ גְרוֹיסֶען בְּלוֹיעֶן פַּארְטוּךְ אוֹיפְ'ן גַלַחְשֶׁען מַלְבּוּשׁ אוּנ אִיהם גֶעהָאלְפֶען בַּיי דִי פְּרָאבֶּעס. מִיט אֵיין וָוארְט, עֶר הָאט זִיךְ בֶּעוֶעצְט אִין וֶוערְקְשְׁטֶעלל אוּנ מִיט אִיהם אִיז צוּגֶעקוּמֶען אַ אַרְבֵּייטֶער.

II.

אֵיינְמָאל אִין אָוֶוענְד, נָאךְ אַ פְלֵייסִיגֶען אַרְבֵּייטְס-טָאג, וֶוען פְּיֶער הָאט גֶעהָאלְפֶען טָאמֶען אִין דֶער אַרְבֵּייט, הָאט עֶר זִיךְ פַארְפְּלָאנְטֶעט אִין דִי פָּאלֶעס פוּן זַיין גַלַחְשֶׁען רָאק אוּנ אִיז שִׁיעֶר נִיט אוּמְגֶעפַאלֶען.

מַארִי הָאט אַ קְלֵיינֶעם גֶעשְׁרֵיי גֶעטְהוּן פוּן שְׁרֶעק אוּנ זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען:

— וַוארוּם טְהוּט אִיהר אִיהם נִיט אוֹיס?

זִי הָאט דָאס גֶעזָאגְט פְּרָאסְט, אָהן אַ שׁוּם כַּוָונָה, ווייל זִי הָאט דֶעם מַלְבּוּשׁ בֶּעטְרַאכְט פַאר שְׁוֶוער אוּנ אוּנְבֶּעקְוֶועם בַּיי מַאנְכֶע אַרְבֵּייטֶען.

אָבֶער אִיהרֶע וֶוערְטֶער זַיינֶען ווִי אַ אַייזֶערְנֶער-שְׁטִיפְט גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעקֶען אִין פְּיֶער'ס מֹחַ אוּנ נִיט גֶעקֶענְנְט אַרוֹיס פוּן זַיין קָאפּ. אַנְפַאנְגְס אִיז עֶר ווִי צוּדוּלְט גֶעוָוארֶען דֶערפוּן, שְׁפֶּעטֶער אָבֶער, בַּיי דֶער נַאכְט, בְּלַייבֶּענְדִיג אַלֵיין אִין זַיין הַייזֶעל, הָאט עֶר גֶעפִיהלְט אַז מַארִי'ס וֶוערְטֶער זַיינֶען אַרַיין טִיעף אִין זַיין זֶעעֶלֶע אוּנ שַׁאפֶען אִיהם יְסוּרִים, וַוארְפֶען אִיהם אִין אַ אוּנֶערְבַּארְמִיגֶען פִיעבֶּער. „וָוארוּם טְהוּט אִיהר אִיהם נִיט אוֹיס?”.

עֶר וָואלְט ווִירְקְלִיךְ בֶּעדַארְפְט אוֹיסְטְהוּן דִי רִיזֶע. צוּלִיעב וֶועלְכֶע סִבָּה הָאט עֶר בִּיז יֶעצְט נֶיט אַרָאבגֶעוָוארְפֶען פוּן זִיךְ דֶעם מַלְבּוּשׁ וָואס דְרִיקְט אִיהם אוּנ בֶּעלֶאסְטִיגְט זַיינֶע פְּלֵייצֶעס? אוּנ אִין אִיהם הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען אַ אִינְוֶוענִיגְסְטֶע בִּיטֶערֶע מִלְחָמָה... דִי גַאנְצֶע נַאכְט הָאט עֶר קֵיין אוֹיג נִיט גֶעקֶענְנְט צוּמַאכֶען אוּנ אִיבֶּער-גֶעלֶעבְּט זַיינֶע אַלְטֶע שְׁמֶערְצֶען.

דַאכְט זִיךְ דֶער שֵׂכֶל אִיז מְחַיֵּיב אַז עֶר בֶּעדַארְף אַרָאפּוַוארְפֶען דֶעם מַלְבּוּשׁ קוֹים עֶרְפִּילְלְט עֶר נִיט מֶעהר דָאס וָואס עֶר בֶּעדַארְף אַלְס גֵייסְטְלִיכֶער טְהוּן. פוּן אַ גֶעוִויסֶער צַייט הָאט עֶר שׁוֹין אוֹיפְגֶעהֶערְט מַאכֶען דָאס גֶעבֶּעט אִין קִירְכֶע. דָאךְ וֶוען עֶר ווִילל קָאנְן עֶר נָאךְ גֶעהן אוּנ דַאוְונֶען, ווִי בַּאלְד אָבֶער עֶר טְהוּט אוֹיס דֶען גַלַחְשֶׁען רָאק אִיז אוֹיס, אָפְּגֶערִיסֶען אִין גַאנְצֶען פוּן גֵייסְטְלִיכֶען שְׁטַאנְד.

אָבֶער צוּ וָואס זָאלל עֶר דִיעֶנֶען אַ רֶעלִיגְיֶע אִין וֶועלְכֶע עֶר גְלוֹיבְּט נִיט מֶעהר? דִי אֵיינְפַאכֶע עֶהרְלִיכְקֵייט הֵייסְט דָאךְ אִיהם עֶרְוַוייטֶערְן זִיךְ פוּן דֶער קִירְכֶע, אִין וֶועלְכֶער עֶר גֶעפִינְנְט נִיט קֵיין גֶאטְלִיכְקֵייט! דִי „אֲנִי מַאֲמִין”ס זַיינֶען אִין זַיינֶע אוֹיגֶען אַ קִינְדֶערְשֶׁער טָעוּת אוּנ ווִי קֶענְן עֶר זֵיי פַארְטְרָאגֶען פַאר לַייטֶען ווִי אַ הֵיילִיגֶען אֱמֶת? דָאס אִיז וֶועהְר מִיאוּס אוּנ דֶער סָאוֶועסְט לָאזְט אִיהם שׁוֹין לַאנְג נִיט רוּהֶען. אוּנ וָואס

װעט מַארִי זָאגֶען צוּ דֶער פַּאלְשֶׁע רָאלֶע װָאס עֶר שְׁפִּיעלְט שׁוֹין אַזוֹי לַאנְג? זִי װֶעט אִיהם גֶעװִיס פֶערְאַכְטֶען, װַייל זִי קֶענְן קֵיין פַאלְשְׁקַייטֶען נִיט. זִי אִיז אַזוֹי אָרֶענְטְלִיךְ, אַזוֹי עֶהרְלִיךְ! נֵיין, עֶר מוּז אַרָאפּװַארְפֶען פוּן זִיךְ דֶעם מַאנְטֶעל, װָעלְכֶער בֶּעלֶאסְטִיג אוּנ בְּרִיהט אִיהם; עֶר װֶעט אַרָאפּװַארְפֶען, װַייל זִי הָאט גֶעפְרֶעגְט מִיט אִיהר רוּהִיגֶע פֶעסְטֶע שְׁטִימְמֶע: װַארוּם מְהוּט עֶר אִיהם נִיט אוֹיס?

פַאר טָאג יֶעדָאךְ, װֶען עֶר הָאט זִיךְ אַװָארְף גֶעגֶעבֶען אוֹיפְ'ן גֶעלֶעגֶער אוּנ גֶעמֵיינְט אַז עֶר אִיז שׁוֹין רוּהִיג, שׁוֹין גֶערֶעשֶׁעט, אִיז עֶר פְּלוּצְלִינְג אוֹיפְגֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אוֹיף דִי גְלַייכֶע פִּיס; דֶער אָטְהֶעם הָאט אִיהם װִיעדֶער פֶערְהַאפְּט, זַיינֶע שְׁמֶערְצֶען הָאבֶּען אִיבֶּער אַנֵייעֶ אָנְגֶעהוֹיבֶּען אִיהם פַּיינִיגֶען.

נֵיין! עֶר קֶאנְן נִיט אַרָאפְּװַארְפֶען דֶעם מַלְבּוּשׁ, װֶעלְכֶער אִיז צוּגֶעקְלֶעבְּט גֶעװָארֶען צוּ זַיין קֶארְפֶּער. צוּזַאמְמֶען מִיטְ'ן גֶעװַאנְד װֶעט עֶר אַרָאפְּרַייסֶען דִי הוֹיט, זַיין גַאנְץ װֶעזֶען װֶעט װֶערֶען צוּרִיסֶען אוֹיף שְׁטִיקֶער. דֶעם טְשִׁין פוּן אַ גַייסְטְלִיכֶען קֶענְן מֶען נִיט פֶערְטִילִיגֶען, עֶר לֵייגְט אַ אֵייבִּיגֶען שְׁטֶעמְפֶּעל אוֹיפְ'ן מֶענְשֶׁען אוּנ מַאכְט אִיהם פְרֶעמְד פוּן דֶער גַאנְצֶער סְטַאדֶע. װֶען עֶר זָאל אֲפִילוּ צוּזַאמְמֶען מִיטְ'ן מַלְבּוּשׁ אָפְּרַייסֶען דִי הוֹיט פוּן לַייבּ װֶעט אַלְץ בְּלַייבֶּען דֶער גַלָח, אַ אוּמְנוּצְלִיכֶע בֶּעשֶׁעפְנִישׁ, אַ אוֹיסְגֶעמֶעקְטֶער פוּן אַללְגֶעמֵיינֶעם לֶעבֶּען, אָהן נוּטְצֶען אוּנ אָהן כֹּחַ. װָאס װֶעט אַלְזָא זַיין דִי פְּעוּלָה? זַיין גֶעפֶאנְגְנִיסס װֶעט בְּלַייבֶּען פֶערְשְׁלָאסֶען, אוּנ דָאס לֶעבֶּען—הִינְטֶער דִי װָאנְד. דָאס לֶעבֶּען פוּן אַרְבֵּייט, פוּן בְּרָכָה אִיז נִיט פַאר אִיהם בֶּעשַׁאפֶען! עֶר הָאט נִיט קֵיין כֹּחַ, עֶר פִיהלְט זַיין שְׁװַאכְקֵייט בִּיז אִין מַארְךְ פוּן דִי בֵּיינֶער. יֶעצְט הָאט עֶר אֲפִילוּ קֵיין כּחוֹת נִיט זִיךְ אוֹיסְקְלַייבֶּען גֶעהְן אוֹיף מַאנְמַארְטְר. עֶרְשְׁט אִין צְװֵיי טָאג אַרוּם אִיז עֶר אַהִין גֶעגַאנְגֶען, אָבֶּער אָהן אַ רֶעשֶׁענְיֶע, מִיט דִי אַלְטֶע יְסוּרִים אִין הַארְצֶען.

אִיבְּרִיגֶענְס בַּיי דֶער גְלִיקְלִיכֶע פַאמִילְיֶע אִיז דִי לֶעצְטֶע טָאג אוֹיךְ נִיט גֶעװֶען װִי אַם בֶּעסְטֶען. גִילְיָאם זֶעלְבְּסְט אִיז גֶעװֶען שְׁטַארְק אוּמְרוּהִיג, דוּרְךְ דֶעם מִשְׁפָּט פוּן סַאלְװַאן, אוּנ דִי צַייטוּנְגֶען הָאבֶּען יֶעדֶען פְרִיהמָארְגֶען אִיהם נָאךְ מֶעהְר צוּרֵייצְט. סַאלְװַאַ'ס אוֹיפְפִיהרוּנְג הָאט גִילְיָאמֶען שְׁטַארְק גֶערִיהְרְט. דֶער שׁוּלְדִיגֶער הָאט זִיךְ גֶעהַאלְטֶען פֶעסְט אַז קֵיינֶער הָאט אִיהם נִיט מִיטגֶעהָאלְפֶען. אִין אַללֶעמֶען אִיז עֶר זִיךְ מוֹדֶה, אָבֶּער קוֹים זֶעהְט עֶר אַ גֶעפַאהְר צוּ קָאמְפְּרָאמֶעטִירֶען אַ אַנְדֶערֶען, װֶערְט עֶר עֶנְטְשְׁװִיגֶען װִי דִי װַאנְד. דִי סְלְיֶעדְסְטְװָא הָאט גֶעװָאלְט זַיין בְּסוֹד אָבֶּער אַמַאדְיֶע, דֶער סְלְיֶעדְאַװַאטֶעל, הָאט אַדְּרַבָּא גֶעמַאכְט דֶערפוּן אַגְרוֹיס רַעשׁ. אַללֶע צַייטוּנְגֶען זַיינֶען פוּל גֶעװֶען מִיט יְדִיעוֹת װֶעגֶען אַמַאדְיֶע'ס פֶּערְזָאן אוּנ װִי עֶר בֶּענֶעהְט זִיךְ מִיטְ'ן פֶערְבְּרֶעכֶער אוּנ װָאס עֶר זָאגְט. קֵיין גְרוֹיסֶע שְׁװִירִיגְקַייטֶען הָאט דֶער סְלְיֶעדָאװַאטֶעל נִיט גֶעהַאט, סַאלְװַא הָאט אַלְסְדִינְג מוֹדֶה גֶעװֶען אָפְּפֶענְהֶערְצִיג, נָאר װֶעגֶען דֶער בָּאמְבֶּע אַלֵיין אִיז אַ שְׁװֶערֶער עֵסֶק. אוֹיב סַאלְװַא זָאגְט אֱמֶת, אַז דִי בָּאמְבֶּע הָאט עֶר אַנְגֶעלָארֶען בַּיי אַ בֶּעקַאנְטֶען, אִיז אַ לִיעגֶען װָאס עֶר זָאגְט אַז אִין בָּאמְבֶּע אִיז גֶעװֶען אֵיינְפַאכֶער דִינַאמִיט, װֶעלְכֶען זַיינֶע חֲבֵרִים הָאבֶּען עֶרְגֶען

געגנבהט, ווייל, לויט די מיינונג פון די עקספערטען, דינאמיט וואלט בשום אופן ניט געקאנט מאכען אזא פארוויסטונג. אלזא, דא שטעקט עפעס בעהאלטען א סוד, און דאדורך האט זיך די קלייעדסטווא פארצויגען. די צייטונגען האבען דערוויל געפויקט, אויסגעטראכט יעדען טאג ווילדע געשיכטען, נארישע ידיעות מיט ריזיגע טיטלען, כדי מעהר פארקויפט ווערען.

די ציימונגען האבען דערצאהלט פון סאלוואן די שרעקליכסטע מעשות, די גראסטע עבירות, און דאס האט שטארק געקרענקט גיליאמען, וועלכער האט געקענט סאלוואן אז ער איז אין תוך א גוטער מענש. נאר דאס אונגליק, די ארימקייט האט איהם אראפגעפיהרט פון רעכטען וועג.

פון זיין זוהן טאם האט גיליאם געהערט, אז פון די מענשען וואס האבען צוזאמען מיט סאלוואן געארבייט אין גראנדידיעס פאבריק וועט קיינער ניט גע. עדות זאגען פאר זיין טובה. די פאבריק האט איבער אנייעס אנגעהויבען בליהען און שטייגען פון טאג צו טאג, ווייל די וועלאסיפעדען האבען געפונען אויף זיך פיל בעלנים. מען האט ערצאהלט אז גראנדידיע ווארט נאר אויף דעם קליינעם מאטאר (בעוועגונגס-מאשינע), אויף וועלכען טאם ארבייט יעצט צו ערפינדען, כדי אנהייבען מאכען אין פאבריק קארעטען וואס געהען אהן פערד. אבער טאקי צוליעב דער הצלחה איז גראנדידיע געווארען נאך מעהר פארזיכטיג און שטרענג, ארויס־געטריעבען פיעל ארבייטער, וועלכע מען איז חושד אז זיי זיינען אנארחיסטען, און ער וויל ניט אז דער משפט פון סאלוואן, וועלכער האט א מאל געארבייט ביי איהם אין פאבריק, זאל ווארפען א חשד אויף זיין פירמע.

טוססען און זיין זוהן שארל, וואס דער ערשטער איז דעם פארברעכערס א שוואגער און אויפ'ן צווייטען זאגט מען אז ער האט די זעלבע אידעען ווי סאלוואן — האט גראנדידיע ניט ארויסגעטריעבען נאר דערפאר ווייל ביידע ארבייטען ביי איהם שוין פון צוואנציג יאהר.

איינמאל אין אבענד, קוממענדיג צוריק פון פאבריק וואו ער פלעגט מאנבעס מאל געהן מאכען פראבען מיט זיין מאטאר, האט טאם ערצעהלט, אז אויף דער גאס מארקאדע האט ער געהאט זעהר א טרויעריגע בעגעגניש. מאדאם טעאדאר מיט דער קליינער סעלינא זיינען אוועקגעגאנגען מיט ליידיגען, ווייל טוססען האט זיי ניט געהאט צו בארגען אפילו 10 סו. נאך סאלוואן'ס ארעסט איז די פרוי מיט'ן קינד, וועלכע אללע האבען אוועקגעווארפען, און דער ווירט — ארויסגעטריבען פון דער ארימער וואהנונג, געבליבען אהן א שטיקעל ברויט, ניט געהאט וואו דעם קאפ אנידערלעגען, געלעבט פון נדבות. די צוויי עלענדע בעשעפענישען זיינען יעצט אין א שרעקליכער לאגע.

— פאטער, איך האב זיי געהייסען אריינקומען צו אונז. אפשר איז מאגליך בע-צאהלען פאר זיי דירה־געלט חאטש אויף איין חדש, זיי זאלען זיך ניט וואלגערן אויפ'ן גאס. אט, דאכט זיך, זיינען זיי טאקי געקומען.

גילְיָאם הָאט דָאס, אַלְץ אױסְגֶעהֶערְט מִיט שְׁרֶעק אוּנ זִיךְ אַלֵײן פַאר־גֶעװָארְפֶען. פַאר װָאס הָאט עֶר גָאר אִין גַאנְצֶען פַארְגֶעסֶען אָן דִי צְװֵײ אוּמְ־גְלִיקְלִיכֶע.

מַאדַאם טֶעאָדָאר אִיז אַרַײנְגֶעקוּמֶען אַ שְׁרֶעקֶעדִיגֶע, אַ עֶרְשְׁלָאגֶענֶע. זִי אִיז אִין דֶער לֶעצְטֶער צַײט כִּמְעַט אִין גַאנְצֶען בְּלִינְד גֶעװָארֶען; דִי קְלֵײנֶע סֶעלִינַא הָאט זִי גֶעמוּזְט פִיהרֶען בַּײ דֶער הַאנְד. פְּיֶער אִיז גֶעזֶעסֶען נֶעבֶען מַארִי'ן אוּנ בֵּײדֶע זַײנֶען גֶעװֶען טִיעף גֶערִיהרְט. אִין דֶער זֶעלְבֶער מַײסְטֶער־שְׁטוּב אִיז יֶעצְט אױךְ גֶעװֶען מַאדַאם מַתְּית, דִי מוּטְטֶער פוּן יוּנְגֶען װִיקְטָאר. זִי הָאט גֶעהָאלְפֶען דֶער בָּאבֶע פַאר־רִיכְטֶען דִי װֶעשׁ. מִיט אִיהְר אַרְבֵּײט אִיז אִיהר מֶעגְלִיךְ גֶעװֶען מַאנְכֶעס מָאל דֶעם זוּהְן גֶעבֶען אַ צֶעהְן־צְװַאנְצִיג פְרַאנְק צוּם לֶעבֶען.

גילְיָאם הָאט גֶענוּמֶען אױסְפְרֶעגֶען דִי מַאדַאם טֶעאָדָאר.

— אַךְ, הֶערר מַײנֶער — הָאט זִי גֶעשְׁטַאמְמֶעלְט שְׁטִילל — װֶער װָאלְט עֶס גָאר גֶעקֶענְט רֶעכְנֶען אַז סַאלְוַוא זָאל זַײן פֶאהִיג צוּ אַזַא זַאךְ — עֶר, אַזַא גוּטֶער, אַזַא װֵײכְהֶערְצִיגֶער? אוּנ דָאס אִיז דָאךְ אַ אֱמֶת. עֶר הָאט זִיךְ אַלֵײן מוֹדֶה גֶעװֶען... אִיךְ הָאבּ אַלְלֶעמֶען גֶעזָאגְט אַז עֶר אִיז אִין בֶּעלְגִיֶען. גֶעװִיסס, כְ'הָאבּ אַלֵײן נִיט גֶעװואוּסְט װאוּ עֶר אִיז; כְ'בִּין זָאגַאר צוּפְרִידֶען װָאס עֶר אִיז נִיט גֶעקוּמֶען זֶעהְן זִיךְ מִיט אוּנְז — װֶען מְ'װָאלְט אִיהם אַרֶעסְטִירְט אִין דֶער הֵיים װָאלְט אִיךְ נָאךְ מֶעהר קְרֶענְקוּנְג גֶעהַאט... קוּים הָאט מֶען אִיהם גֶעחַאפְּט, װֶעט מֶען אִיהם שׁוֹין פַארְמִשְׁפָּטְן צוּם טױדְט, דָאס אִיז גֶעװִיסס.

סֶעלִינַא, װֶעלְכֶע הָאט בִּיז יֶעצְט נַײגִיעֶרִיג בֶּעטְרַאכְט דֶעם צִימְמֶער, הָאט זִיךְ פְלוּצְלִינְג הױךְ צוּװֵײנְט.

— אַךְ, נֵײן, נֵײן, מַאמַא! מֶען װֶעט אִיהם נִיט הַרְגֶעהְנֶען!

גִילְיָאם הָאט אַ קוּשׁ גֶעגֶעבֶען דָאס קִינְד אוּנ װַײטֶער אױסְגֶעפְרֶעגְט.

— װָאס זָאל אִיךְ אַײךְ זָאגֶען? דָאס מֵײדֶעל קֶענֶן נָאךְ נִיט אַרְבֵּײטֶען אוּנ אִיךְ הָאבּ שׁוֹין כִּמְעַט אִין גַאנְצֶען פַארְלָארֶען דִי רְאִיָה אוּנ טוּיג צוּ קֵיין זַאךְ נִיט מֶעהְר. ס'קוּמְמְט אוּים צוּ אױסְגֶעהְן פַאר הוּנְגֶער. גֶעװִיסס בִּין אִיךְ נִיט אָהְן פַאמִילְיַאנְטֶען, כְ'הָאבּ אַ שְׁוֶעסְטֶער װָאס אִיז פַארְהֵײרַאטֶעט פַארְ'ן טְשִׁינָאװְנִיק קְרֶעטְיֶענַא — אֶפְשַׁר קֶענֶנְט אִיהר אִיהם... אָבֶער עֶר אִיז אַבִּיסְסֶעל שְׁטָאלְץ אוּנ כְּדֵי דִי שְׁוֶעסְטֶער זָאל נִיט הָאבֶּען קֵיין אוּנְאַנְגֶענֶעמְלִיכְקֵייט גֶעה אִיךְ נִיט צוּ אִיהר. אַחוּץ דֶעם הָאט זִי הַײנְט אֵײגֶענֶע צָרוֹת — אַ פְרִישֶׁע שְׁוַאנְגֶערְשַׁאפְט אוּנ דָאס אִיז אַ אֱמֶתֶער אוּמְגְלִיק פַאר נִיט קֵיין רַײכֶער פַאמִילְיֶע, װאוּ ס'זַײנֶען שׁוֹין פַארַאן צְװֵײ קִינְדֶער... מִיר אִיז נָאר גֶעבְּלִיבֶען דֶער אֵײנֶער טוֹסֶען, מַײן בְּרוּדֶער, צוּ װֶעלְכֶען כְ'קָאנֶן מִיךְ נָאךְ װֶענְדֶען. זַײן װַײבּ אִיז זֶעהְר אַ גוּטֶע אָבֶער פוּן אַ גֶעװִיסֶער צַײט לֶעבְּט זִי אױךְ נִיט אִין נַחַת. זִי שְׁרֶעקְט זִיךְ שְׁטֶאנְדִיג, אִיהר מַאנְן זָאלל נִיט טְרֶעפֶען דֶער שְׁלַאג צוּם צְװֵײטֶען מָאל; זַײן עֶרְשְׁטֶע קְרֶענְק הָאט אַײנְגֶעשְׁלוּנְגֶען דָאס גַאנְץ בִּיסֶעל אָפְּגֶעשְׁפָּארְט גֶעלְט. הַײנְט לֶעבֶען זַיי אַלֵײן אִין דַחְקוּת. אִיךְ הָאבּ צוּ זַיי קֵיין פְּרָאטֶענְזִיֶעס נִיט. שׁוֹין נִיט

אײן מָאל הָאבֶּען זײ מִיר גֶעבָּארְגְט גֶעלְט, מֶען קֶען דָאךְ אָבֶּער נִיט גֶעבֶּען כְּסֵדֶר אָהְן אױפְהֶער. — פַאר מִיר אַרְט מִיר נִיט אַזױ װי פַאר דֶעם אָרֶעמֶען קִינְד, סֶעלִינַא, זִי אִיז גֶעבַּאךְ אַ פֶערְפַאלְלֶענֶע אױף אײבִּיג, דִי טָאכְטֶער פוּן אַ פֶערְבְּרֶעכֶער װֶעלְכֶען מֶען װֶעט פַארְמִשְׁפָּט׳ן צוּם טױדְט...

סֶעלִינַא הָאט אִיהר הַײטֶער אִיבֶּערגֶעשְׁלָאגֶען דִי רֵייד אוּנ גֶעפַאלְלֶען אױפְ׳ן הַאלְז.

— אַךְ, מַאמַא, מַאמַא, רֶעד נִיט! דָאס קֶענְן נִיט זַיין, מִיר טְהוּט װֶעה הֶאר־רֶענְדִיג.

פְּיֶער אוּנ מַארִי הָאבֶּען זִיךְ אִיבֶּערְגֶעקוּקְט מִיט אַ טְרױעֶרִיגֶען בְּלִיק, אוּנ דִי בָּאבֶּע אִיז אַװֶעקְגֶעגַאנְגֶען צוּנױפְקְלַײבֶּען אִין דִי שְׁרֶאנְק אַ בִּיסְסֶעל װֶעשׁ אוּנ אַלְטֶע מַלְבּוּשִׁים פַאר דִי אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בֶּעשֶׁאפְנִישֶׁען. גִילְיָאם, װֶעלְכֶער אִיז גֶעװֶען גֶערִיהְרְט בִּיז צוּם װײנֶען, הָאט אַרַײנְגֶעשְׁטֶעקְט עֶטְלִיכֶע מַטְבֵּעוֹת דֶעם קִינְד אִין הַאנְד אוּנ פַאר־שְׁפְּרָאכֶען דֶער מַאדַאם טֶעאָדָאר רֶעדֶען מִיטְ׳ן װירְטְה, עֶר זָאל זַיי צוּרִיק גֶעבֶּען דִי װָאהנוּנְג.

— אַךְ, ה׳ גִילְיָאם — הָאט דִי אוּמְגְלִיקְלִיכֶע גֶעזָאגְט — נִיט אוּמְזָאנְסְט פְלֶעגְט סַאלְװַא אַײךְ הַאלְטֶען פַאר׳ן בֶּעסְטֶען מֶענְשֶׁען. אִיהר װײסְט דָאךְ, עֶר אִיז אױךְ נִיט קֵיין שְׁלֶעכְטֶער, עֶר הָאט דָאךְ בַּײ אַײךְ גֶעאַרְבֵּייט עֶטְלִיכֶע טֶעג... יֶעצְט אִיז עֶר אִין גֶעפֶאנְגְנִים, אַלֶע רֶעדֶען פוּן אִיהם װי פוּן עֶרְגְסְטֶען רוֹצֵחַ אוּנ מַיין הַארְץ װֶערְט צוּרִיסֶען אױף שְׁטִיקֶער.

דֶערְװַײל אִיז דִי בָּאבֶּע אַרָאפְּגֶעקוּמֶען מִיט אַ גַאנְצֶען פַּאק קְלֵיידֶער אוּנ װֶעשׁ, אוּנ מַאדַאם טֶעאָדָאר מִיט סֶעלִינַאן זַײנֶען אַװֶעקְגֶעגַאנְגֶען אָפְּשְׁטֶענְדִיג זִי מִיט דַאנְקֶען. אַ לַאנְגֶע צַייט נָאךְ זֵייעֶר אַװֶעקְגֶעהְן הָאט גִילְיָאם זִיךְ נִיט גֶעקֶענְנְט נֶעהמֶען צוּ זַײן אַרְבֵּייט אוּנ אִיז אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען הִין אוּנ צוּרִיק אִיבֶּערְ׳ן שְׁטוּבּ.

אױפְ׳ן צְװײטֶען טָאג, װֶען פְּיֶער אִיז גֶעקוּמֶען צוּם בְּרוּדֶער, הָאט עֶר גֶעזֶעהֶען אַ װאוּנְדֶערְלִיכֶע װִיזִיטֶע פוּן גָאר אַ נְ׳אַנְדֶער אַרְט. מִיט אַ קְלִינְגֶענְדֶען גֶעלֶעכְטֶער אוּנ רױשֶׁענְדִיג מִיטְ׳ן קְלֵייד אִיז װִי אַ שְׁטוּרְם־װִינְד אַרַײנְגֶעפְלױגֶען אִין שְׁטוּבּ דִי קְלֵיינֶע גְרֶאפִין רָאזֶעמָאנְדְרָא; הִינְטֶער אִיהר אִיז נָאכְגֶעגַאנְגֶען דֶער יוּנְגֶער הִיַאצִינְט דִיװִילְיַאר, אַ אױסְגֶעפּוּצְטֶער, אַ קַאלְטֶער, װִי גֶעװֶעהְנְלִיךְ.

— אָט בִּין אִיךְ אױךְ דָא, טְהַײעֶרֶער לֶעהְרֶער. כְּ׳הָאבּ פֶערְשְׁפְּרָאכֶען בֶּעזוּכֶען אַײךְ אַלְס שִׁילֶערִין, אַלְס לִיעבְּהָאבֶּערִין פוּן אַײעֶר גְרױסֶער חָכְמָה... מַײן יוּנְגֶער פְרַײנְד אִיז מְרוּצֶה גֶעװָארֶען בֶּעגְלֵייטֶען מִיךְ צוּ אַײךְ בַּאלְד נָאךְ אוּנְזֶער צוּרִיקְקוּמֶען פוּן נָארְװֶעגִיֶען; מַײן עֶרְשְׁטֶער װִיזִיט — צוּ אַײךְ.

זִי הָאט זִיךְ גֶעדְרֶעהְט, מִיט חֵן בֶּעגְרִיסְט פְּיֶער׳ן, מַארִי, פְרַאנְסוּאַ אוּנ אַנְטוּאַן, װֶעלְכֶע זַײנֶען גֶעװֶען אִין שְׁטוּבּ.

— אָה, נָארְװֶעגִיֶען! טְהַײעֶרֶער לֶעהְרֶער, אִיהר הָאט גָאר קֵיין בֶּעגְרִיף נִיט װָאס פַאר אַ רֵיינְקֵייט, פַאר אַ צְנִיעוּת דָאס אִיז. מִיר אַלֶע װָאלְטֶען בֶּעדַארְפְט שְׁטְרֶעבֶּען

אַהִין, אָנְטְרִינְקֶען זִיךְ פוּן נַייֶעם קְוַואל; מִיר וָואלְטֶען גֶעקוּמֶען פוּן דָארְט גֶערֵיינִיגְטֶע, יוּנְגֶערֶע, פֶאהִיג צוּ גְרוֹיסֶע אוֹיפְטְהוּאַכְצֶען.

פְּלוּצְלִינְג הָאט זִי אָפְּגֶעהַאקְט אִיהְרֶע עֶנְטְצִיקְטֶע רֵייד וֶועגֶען נָארְוֶועגְיֶען אוּנ גֶעזָאגְט:

— אֲנָב הָאט אִיהר גֶעהֶערְט וָואס פַאר אַ אִיבֶּערַראשׁוּנְג כְ'הָאבּ גֶעהַאט צוּרִיקְקוּמֶענְדִיג? כְ'הָאבּ גֶעפוּנֶען מַיין פַּאלַאץ בֶּעגַנְבֶהט, בֶּערוֹיבְּט, אוֹיסגֶערֵיינִיגְט. אִיהר קֶענְנְט אַייךְ גָאר נִיט פָארְשְׁטֶעללֶען וָואס פַאר אַ פֶּערְווִיסְטֶענֶעשׁ, וָואס פַאר אֵיין אַבְּשַׁיילִיכְקַייט! מִיר הָאבֶּען בַּאלְד זִיךְ אָנְגֶעשְׁטוֹיסֶען אַז דָאס וַואקְסְט פוּן דִי שְׁקָצִים בֶּערְהַאזְ'ס גוּטֶע־פְרַיינְד.

אַ טָאג פְרִיהֶער הָאט גִילְיָאם גֶעלֶעזֶען אִין צַייטוּנְג, אַז אַ בַּאנְדֶע יוּנְגֶע אַנַארְחִיסְטֶען הָאבֶּען אוֹיסְגֶעבְּרָאכֶען דִי רַאם פוּן אַ פֶענְסְטֶער אִין אוּנְטֶערְשְׁטֶען עֶטַאזְשׁ פוּן רָאזֶעמָאנְדַאס קְלֵיינֶעם פַּאלַאץ, וֶועלְכֶער אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אָהְן אַ אוֹיפְזֶעהֶער. דִי חְרַאבְּרֶע יוּנְגֶען הָאבֶּען זִיךְ נִיט בֶּעגְנִיגְט צוּ אַרוֹיסְטְרָאגֶען פוּן דָארְט אַלְסְדִינְג, אֲפִילוּ דִי מֶעבֶּעל; זֵיי הָאבֶּען זִיךְ פָּשׁוּט דָארְט בֶּעזֶעצְט אַ צְוֵויי—דְרַיי טָאג, גֶעטְרוּנְקֶען וַויין פוּן קֶעללֶער, גֶעפְרֶעסֶען, גֶעהוּלְיֶעט, פַּארְשְׁמוּצְט דִי צִימֶערְן אוּנ אִיבֶּערְגֶעלָאזְט נָאךְ זִיךְ מִאוּסֶע צֵייכֶענְס. רָאזֶעמָאנְדַא, קוּמֶענְדִיג אַהֵיים הָאט בַּאלְד זִיךְ דֶערְמָאנְט אָן דֶעם אָבֶענְד וֶוען זִי הָאט פַארְבְּרַאכְט אִין „שְׁרֶעקְלִיכֶען" קַאבַּאק צוּזַאמֶען מִיט בֶּערְהַאז אוּנ זַיינֶע יוּנְגֶע אַדְיוּטַאנְטֶען, וֶועלְכֶע הָאבֶּען גֶעהֶערְט פוּן אִיהר זֶעלְבְּסְט וֶועגֶען דֶער רַייזֶע אִין נָארְוֶועגְיֶען. דִי יוּנְגַאטְשֶׁעס הָאט מֶען טַאקִי אַרֶעסְטִירְט, נָאר בֶּערְהַאז זֶעלְבְּסְט אִיז אַנְטְלָאפֶען. זִי הָאט זִיךְ נִיט זֶעהְר גֶעוואוּנְדֶערְט אוֹיף דֶער גֶעשִׁיכְטֶע; שׁוֹין לַאנְג הָאט מֶען אִיהר גֶעוָוארֶענְט, אַז צְוִוישֶׁען דִי פֶערְמִישְׁטֶע גֶאסְט פוּן אַללֶע נַאצְיָאנֶען, וָואס זִי נֶעהְמְט אוֹיף בַּיי זִיךְ אִין זַאל, גֶעפִינֶען זִיךְ פִיעל מַאשֶׁעננִיקֶעס. יַאנְסֶען הָאט אִיהר עֶרְצֶאהלְט זֶעהְר פִיעל מִאוּסֶע גֶעשִׁיכְטֶען וֶועגֶען בֶּערְהַאז מִיט זַיינֶע פְרַיינְד. דָאס מָאל הָאט אִיהר יַאנְסֶען אָפּפֶען גֶעזָאגְט, אַז בֶּערְהַאז אִיז אִיבֶּערְגֶעקוֹיפְט גֶעוָוארֶען פוּן דֶער פָּאלִיצֵיי, גְלַייךְ וִוי רַאפַאנֶעל, אוּנ דִי גְנֵבָה אִיז טַאקִי גֶעשֶׁעהְן דוּרךְ דֶער פָּאלִיצֵיי, וֶועלְכֶע הָאט גֶעוָואלְט פַארְשְׁוַוארְצֶען דִי אַנַארְחִיסְטֶען דוּרךְ דֶעם דָאזִיגֶען שְׁמוּצִיגֶען סְקַאנְדַאל. אַ בֶּעוֵויז אִיז, לוֹיט יַאנְסֶענְס מֵיינוּנְג, דָאס וָואס דִי פָּאלִיצֵיי הָאט גֶעלָאזְט בֶּערְהַאזֶען נֶעלָם וֶוערֶען.

דֶערְוַויל, וֶוען דִי פִירְשְׁטִין הָאט גֶעפְלַאפֶּעלְט אוּנ גֶעלַאכְט, הָאט הְיַאצִינְט זִיךְ צוּשְׁמוּעֶסְט מִיט גִילְיָאמְס צְוֵויי זִיהְן פְרַאנְסוּאַ אוּנ אַנְטוּאַן אוּנ זֵיי אַרוֹיסְגֶעלֵייגְט זַיינֶע מְשׁוּגָענֶע אִידֶעֶן וֶועגֶען בִּילְדוּנְג, פָּאעֶזְיֶע אוּנ מַאלֶערַיי. עֶר אִיז נִיט גֶערְן גֶעקוּמֶען אַהֶער, ס'הָאט אִיהם גָאר נִיט גֶעפַּאסְט צוּ חֲבֶרְהן זִיךְ מִיט זַיינֶע אַמָאלִיגֶע קָאלֶעגֶעס פוּן שׁוּלֶע, וָואס זִיצֶען וִוי פְּרָאסְטֶע אַרְבֵּייטֶער אוּנ קְוֶועטְשֶׁען דִי בַּאנְק. נָאר עֶר הָאט גֶעמוּזְט צוּלִיעבּ טְהוּן דֶער פִירְשְׁטִין אוּנ אָבְּפִיהְרֶען זִי אַהֶער.

פְּיֶער מִיט מַארִי הָאבֶּען גֶעקוּקְט אוּנ גֶעהֶערְט אוּנ ס'הָאט זֵיי אַבִּיסֶעל גֶעעֶרְגֶערְט וָואס דִי פְרֶעמְדֶע זַיינֶען גֶעקוּמֶען אוּמְגֶעבֶּעטֶען דָא אַהֶער, אִין דֶעם רוּהִיגֶען,

שְׁטִיללֶען הויז. אִיבְּרִיגֶענְס אִיז דִי קְלֵיינֶע פִּירְשְׁטִין גֶעוֶוען זֶעהְר צוּגֶעלָאזְט אוּנ לִיעבְּלִיךְ; זִי אִיז צוּגֶעגַאנְגֶען צוּם פְרֵיילֵיין אוּנ גֶעלוֹיבְּט אִיהר זֶעלְטֶען דִיעֶנֶע שְׁטְרִיקֶערַיי. פַארְ'ן אַוֶועקְגֶעהְן הָאט זִי דוּרְכְאוֹיס פֶערְלַאנְגְט צוּ הָאבֶּען גִילְיָאמְס אוּנְטֶערְשְׁרִיפְט בַּיי זִיךְ אִין אַלְבָּאם. ווענקע זשאַנעט הָאט גֶעמוּזְט גֶעהְן בְּרֶענְגֶען פוּן קַארֶעטֶע. הַיְאצִינְט הָאט געפֿאַלן דער פֿירְשְׁטִין, אָבֶּער סְ'אִיז קֶענְנְטִיג גֶעוֶוען אַז עֶר טְהוּט עֶס נִיט גֶערְן; זֵיי זַיינֶען אַ ביסל דֶערֶעסֶען גֶעווָארְן אֵיינֶער דֶעם צְווֵייטֶען, אָבֶּער זִי הָאט אִיהם נָאךְ אַלְץ נִיט אָפְּגֶעלָאזְט עֶהֶער זִי הָאט גֶעפוּנֶען עֶפֶּעס פְּרִישְ'ס.

אִין דֶעם זֶעלְבֶּען טָאג אִיז יַאנְסֶען מִיט בַּאשׁ גֶעקוּמֶען פַארְבְּרֶענְגֶען דֶעם אָבֶּענְד בַּיי גִילְיָאמֶען. יֶעדֶע אָוונט פְּלֶעגְט בַּיי זֵיי זַיין אַ פְרֵיינְדְלִיכֶע אֲסֵפָה אוּנ אִין אָזְאלְכֶע טָאג אִיז פֶּיֶער אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אַהֵיים זֶעהְר שְׁפֶּעט.

קוּים זַיינֶען בֵּיידֶע פְּרוֹיעֶנְצִימֶמֶער אוּנ דִי יוּנְגֶע לַייט אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אִין זַייעֶרֶע כְּפֶּאלְנֶיעס, הָאט זִיךְ אָנְגֶעהוֹיבֶּען אַ לַאנְגֶער גֶעשְׁפְּרֶעךְ אִין מַייסְטֶער-שְׁטִיבּ, פוּן וֶועלְכֶער מֶען הָאט אַרוֹיסְגֶעזֶעהֶען גַאנְץ פַּארִיז וָואס בְּלִישְׁצֶעט מִיט דִי מִילְיָאנֶען גַאז-פְלַאמֶען. טֶעאָפִיל מַארֶען, דֶער לֶעהְרֶער, פְּלֶעגְט קוּמֶען עֶרְשְׁט אוּם זַייגֶער צֶעהְן, וַוייל עֶר הָאט בֶּעדַארְפְט דוּרְכְזֶעהְן דִי גֶעשְׁרִיפְטֶען פוּן זַיינֶע תַּלְמִידִים.

— זִי אִיז דָאךְ אַ הַאלְב פֶערְרִיקְטֶע! — הָאט יַאנְסֶען אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן, וֶוען גִילְיָאמְס הָאט אִיהם עֶרְצֶעהְלְט וֶועגֶען דֶער פִּירְשְׁטִינְס בֶּעזוּךְ — צוּנוֹיפְקוּמֶענְדִיג מִיט אִיהר הָאבּ אִיךְ אַנְפַאנְגְס גֶעגְלוֹיבְּט, אַז זִי וֶועט אוּנְז עֶפֶּעס נוּטְצֶען צוּ אוּנְזֶער עֵסֶק. זִי הָאט מִיר אוֹיסְגֶעווִיזֶען אַזוֹי אִיבֶּערְצֵייגְט, אַזוֹי דְרֵייסְט! בַּאלְד אָבֶּער הָאבּ אִיךְ אֵיינְגֶעזֶעהְן, אַז דָאס אִיז אַ פְּרָאסְטֶע מְשׁוּגָעֶנֶע.

נָאכְדֶעם הָאט מֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען רֶעדֶען וֶועגֶען דֶער גְנֵבָה אִין דֶער פִּירְשְׁטִינְס פַּאלַאץ, וֶועגֶען סָאלְוַואן, וֶועגֶען דֶעם מִינִיסְטֶער-קְרִיזִיס, וֶועלְכֶער דוֹיעֶרְט שׁוֹין גַאנְצֶע דְרַיי וָואכֶען.

— הָאט אִיהר גֶעלֶעזֶען הַיינְט אִין דִי צַייטוּנְגֶען? — הָאט בַּאשׁ גֶעפְרֶעגְט — ווי דֶער פְּרֶעזִידֶענְט הָאט ווִיעֶדֶער גֶעמוּזְט רוּפֶען צוּ זִיךְ ווִינְיָאנֶען עֶר זָאל צוּנוֹיפְשְׁטֶעללֶען אַ מִינִיסְטֶעריוּם?

— אָ, דִי נַאזֶעטֶען — הָאט מַארֶען גֶעזָאגְט מִיט אַ מִיעֶדֶער מִינֶע — כְּ'הָאבּ זֵיי אוֹיפְגֶעהֶערְט לֶעזֶען. סְ'שְׁלָאגְט צוּ דֶער גַאל פוּן זֵייעֶרֶע לִיעֶגֶענְס אוּנ פַאלְשְׁקַייט.

דֶער מִינִיסְטֶער-קְרִיזִיס הָאט זִיךְ גֶעצְווִינְגֶען נָאר אָהְן אַ עֶנְדֶע. סְ'אִיז גֶעוֶוען אוּנְמֶעגְלִיךְ צוּנוֹיפְשְׁטֶעללֶען אַ נֵייעֶם מִינִיסְטֶעריוּם. אַנְפַאנְגְס הָאט ווִינְיָאן גֶעאַרְבֶּעט גַאנְצֶע צֶעהְן טֶאג, גֶעלָאפֶען צוּ אַללֶע חֲבֵרִים, גֶעדְרֶעהְט, גֶערוּדֶערְט, אוּנ סְ'אִיז אִיהם נִיט גֶערָאטֶען. עֶר הָאט זִיךְ גֶעמוּזְט דֶערְוַוייל אָפְּזָאגֶען פוּן דֶער אַרְבֵּייט. דֶער פְּרֶעזִידֶענְט הָאט גֶערוּפֶען אַ נְ'אַנְדֶער דֶעפּוּטַאט אוּנ אִיהם אִיבֶּערְגֶעגֶעבֶּען דִי שְׁלִיחוּת צוּ גְרִינְדֶען אַ מִינִיסְטֶעריוּם. אָבֶּער יֶענֶעם הָאט זִיךְ אוֹיךְ נִיט אַיינְגֶעגֶעבֶּען. מֶען הָאט גֶעזֶעהְן, אַז אַ פַארְבָּארְגֶענֶע הַאנְד, אַ אוּנְגֶעהֵייעֶרֶער כֹּחַ, צוּשְׁטֶערְט אַללֶע רֶעכְנוּנְגֶען, אַללֶע קָאמְבִּינַאצְיֶעס. דֶער פְּרֶעזִידֶענְט אִיז אַרַיין אִין גְרוֹיס פֶערְלֶעגֶענְהַייט אוּנ ווִיעֶדֶער

גערופֶען צו זיך ו.י נ.ז א נ ע ן , האָט שוין ווינזאַן געהאַט אַ פָּאלנֶעם צֶעטֶעל פון אַללֶע קאַנדידאַטֶען און איז געוועֶן זיכער, אַז אין צְוויי טאָג וועט ער שוין האָבֶען אַ פאַרטיגען מיניסטעריום .

— אָבער די זאַך איז נאָך ניט פֿאַרטיג — האָט ב א ש געזאָגט — געניטטע מענשען זאָגען , אַז יעצט וועט ווינזאַן אויך גאר ניט מאַכען , גלייך ווי צום ערשטען מאָל . . . זאָגט וואָס איהר ווילט , איך בין זיכער אַז דאָ אַרבעט דיוויליאַר׳ס חברה . עס געהט זיי אום דעם , מען זאָל פאַררייבען די געשיכטע פון די אַפריקאַנישע אייזענבאַהנען . . . ווען מאַנפערראַן איז ניט אַזוי קאָמפּראָמעטירט , וואָלט איך געזאָגט , אַז דאָס איז זיין אַרבייט . איהר האָט בעמערקט ווי די „גלאָב״ וואָס האָט פּלוצלינג אַוועק־געוואָרפען באַראָן , שרייבט היינט כמעט יעדען טאָג וועגען מאַנפּערראַן מיט גרויס כבוד און האָט מיט איהם שטאַרק מיטלייד ? דאָס איז זעהר אַוויכטיגער סימן . פאַנסעג איז ניט געוואָהנט צו בוקען זיך פאַר די וואָס זיינען אַנידער־געפאַללען . . . איבּריגענס וואָס קענן מען האָפפען פון אונזער אַבשייליכען פאַרלאַמענט ? מן הסתם וועט באַלד אַרויסשפּרינגען אַ נייע פּאַסקודסטוואָ .

די פריינד האָבען אָנגעהויבען רעדען וועגען סאַנייע מיט זיינע שאַנדליכע אַרטיקלען .

— אַך , סאַנייע ! — האָט גילאַם געזאָגט אַ אויפגערעגטער — ווי שמוציג , ווי עקעלדיג זיינען זיינע שטיקלעך ! באַלד וועט ניט בלייבען קיין איין זאַך , קיין איין וועזען , וועלכען ער זאָל ניט בעפאַללען און בעליידיגען . ס׳דאַכט זיך אַז ער האַלט מיט דיר , פּלוצלינג , אַהאַ ! ער בעגיסט דיך אויך מיט זיין שאפפעל בלאָטע . . . נעכטען האָט ער ערצאָהלט , אַז בשעת סאַלוואָ׳ס אַרעסט אין בולאָנער וואַלד , האָט מען ביים אַרעסטירטען געפונען נאָכשליסלען און בייטעליך געלט אַרויס־געגנבהטע פון פובליקום . . . סאַלוואַוא , אַלץ סאַלוואָ ! סאַלוואָ איז אַ קוואַל וואָס שעפּט זיך גאָר ניט אויס פאַר די ציימונגען , זיין נאָמען אַליין איז שוין גענוג צו פאַרטאַפּפּלען די צאָהל פון די פאַרקויפטע נומערן . מיט סאַלוואַן פאַרטהוען זיי דעם עולם , מען זאָל דערווייל פאַרגעססען אָן די האַבאַרניקעס , פאַרקויפטע דעפוטאַטען . סאַלוואַ איז אַ פּלאַץ , אויף וועלכען מיניסטאַרען פאַללען און שטעהען אויף . אַללע בענוטצען זיך מיט איהם , אַללע דערטרינקען איהם .

מיט דעם האָט זיך געענדיגט די היינטיגע זיצונג ביי גילאַמען . די פריינד זיינען צוגאַנגען אַהיים .

זיצענדיג ביים פענסטער , פון וועלכען מען זעהט די גאַנצע שטרעקע פון בעלייכטעטעם פאַריז , האָט פּיער געהאַרט עטליכע שעה כסדר די לאַנגע שמועסען און האָט דאָס מויל ניט געעפפענט . זיינע ספקות האָבען איהם געריסען , געפייניגט ; די אינוועניגסטע מלחמה איז שטאַרקער געוואָרען , און ער האָט קיין שום ערלייכטערונג , קיין שום בערוהיגונג ניט געפונען פון די אַללע מיינונגען , אַללע וכוחים וואָס ער האָרט דאָ אַרום זיך . זיי אַללע זיינען מסכים אַז די היינטיגע אָרדנונג אין דער וועלט

מוז אונטערגעהן, אבער א נייע ארדנונג, א וועלט פון גערעכטיגקייט און אמת קאנגען זיי אויך ניט שאפפען... פאריז, וועלכעס איז ביי נאכט בעשאטטען מיט שטערען און בלישצעט ווי א זוממער-הימעל, בלייבט פאר איהם נאך אלץ א גרויס רעטעניש, א שווארצער חאאס, א תהו ובהו, אויסגעזייט מיט פונקען פון וועלכע עס בעדארף געבוירען ווערען א מארגענשטערן פון א נייעם לעבען. וועלכע צוקונפט בעשאפפט זיך דארט פאר דער גאנצער וועלט? וועלכע ישועה וועט דער פריהמארגען צוטראגען אין אללע עקקען?

ווען פ י ע ר האט זיך אויך גענומען קלייבען אוועקגעהן אהיים, האט ג י ל י א ם ארויפגעלעגט ביידע הענד אויף זיינע אקסלען און איהם בעטראכט מיט א לאנגען קוק.

— ארימער, איך זעה אז דו ליידסט אויך אין די לעצטע טאג! אבער דו הערשסט אליין איבער דיינע יסורים, די מלחמה איז אין דיר זעלבסט און דו קאננסט מנצח זיין, ווערהענד די גאנצע וועלט קאנן מען ניט מנצח זיין אויב מען ליידט דורך איהרע שולד, איהר רשעות און אומגערעכטיגקייט... געה, זיי מונטער, טהו ווי דיין שכל הייסט, ס'מעג דיר אפילו קאסטען טרערען, אבער סוף כל סוף וועסטו דיך בערוהיגען.

אין יענער נאכט, ווען פ י ע ר איז געבליבען אליין אין זיין קליין הייזעל, וואו קיינער האט ניט אריינגעקוקט אויסער די שאטטענס פון זיינע עלטערן, האט ער ווידער א לאנגע צייט ניט געקאנט איינשלאפען דורך דער שרעקליכער מלחמה אין הארצען. קיינמאל איז איהם נאך ניט געוועזען אזוי דערווידער, אזוי עקעלהאפט ווי יעצט זיין פארשטעללאכץ, זיין גייסטליכער שטאנד וואס האט פאר איהם מעהר קיין ווערדע ניט, זיין גלחשער מאנטעל, וועלכען ער טראגט ווי אויף א מאסקעראד... ניין, ער מוז אויפהערען זיך מאסקירען, שפיעלען א פאלשע ראלע, פארשטעללען זיך... לאזען לייט ניט זיין מעהר פערנארט אין איהם און גלויבען אז ער איז א הייליגער. וי שווער איז אבער אראפצוזייסען דעם מאנטעל, וועלכער איז ווי צוגעוואקסען צום קארפער און ווי שרעקליך איז צו פיהלען, אז אפילו נאכדעם אז ער וועט שוין אראפ-רייסען דעם הייליגען מלבוש בלייבט ער הויל, נאקעט, געראניעט, אהן כחות, און קיינמאל וועט ער שוין ניט זיין גלייך צו אללע איבריגע מענשען.

שרעקליך איז געוועזען די מלחמה, שרעקליך די נאכט, אבער אויף מארגען איז ער געקומען אויף מאנמארטער אנגעטהון שוין ווי א געוואהנליכער מענש אין א שווארצען קאסטיום!... די באבע און די דריי זיהן האבען ניט ארויסגעוויזען די מינדסטע איבערראשונג דערזעהענדיג איהם א איבערגעקליידטען. איז דען ניט גאנץ נאטירליך אזא איבערקעהרניש? זיי האבען איהם בעגעגענט גאנץ רוהיג און זאגאר אך מיט מעהר פרייד ווי אללע מאל, כדי ער זאל ניט זיין אין פערלעגענהייט. אר איין ג י ל י א ם האט זיך ערלויבט גוטהערציג א שמייכעל געבען. דאס איז די

ערשטע ווירקונג וואס ער האט געווירקט אויפ'ן ברודער... די רפואה איז געשעהן ביי איהם אין הויז אונ דורך זיינע הענד...

מארי האט אויפגעהויבען די אויגען אונ געקוקט אויף פּיער'ן. זי האט ניט געוואוסט וויפיעל איהרע פּראסטע ווערטער „ווארום טהוט איהר איהם ניט אויס?" האבען פּיער'ן געקאסט געזונד. זי האט איינפאך געמיינט, אז צו דער ארבעט איז בעקוועמער אויסטהון די ריזע.

— פּיער, קומט נאר אהער, זעהט נאר... איך זיטץ אונ בעטראכט די וואל־קענס רויך, וואס שוועבען איבער פּאריז אונ דער ווינד טרייבט זיי אהין, אין מזרח זייט. ניט וואהר, זיי זעהען אויס ווי שיפען, א גאנצע מחנה אקרענטען בעגאסען מיט גאלד אונ פּורפור־רויטקייט פון דער זונן? יא, דאס זיינען גאלדענע אקרענטען, מיליאנען גאלדענע אקרענטען, וואס שווימען ארויס פון דעם גרויסען ים פּאריז, צו צוטראגען אויף דער וועלט פריעדען אונ ליכטיגקייט...

III.

אין צוויי טאג איז פּיער שוין געוואהנט געווארען צו זיין קאסטיום אונ האט שוין אויפגעהערט טראכטען וועגען איהם.

פון זיינע דריי פּלעמיאניקעס האט ער אין עטליכע לעקציעס אויסגעלערנט פאהרען אויף א וועלאסיפּעד, צו בעגלייטען זיי אויף זייער שפּאציער יעדען פריה־מארגען. צוויי מאל איז ער שוין געפאהרען צוזאממען מיט זיי אונ מיט מארי צום אזערא איבער'ן שאססע. איינמאל אין מאנאט אפּריל אין דער פריה, ווען מארי האט פערשפּראכען בעגלייטען איהם מיט א נטואנע אין סאן־זערמענער וואלד, האט זיך אין דער לעצטער מינוט גראדע אזוי געמאכט, אז אנטואן האט ניט געקענט פאהרען. מארי איז שוין געווען אנגעטהון צו דער רייזע אין הויזען פון שווארצען סארזשע אונ א יאקע פון זעלבען שטאף. דער פריהמארגען איז געווען אזוי לויטער אונווארם, אז זי האט פרעהליך אויסגעשריען:

— ס'א דאגה! לאמיר פאהרען אין צווייען! כ'וויל, איהר זאלט פארזוכען דעם פערגניגען צו פאהרען אויף א גוטען וועג אונטער'ן שאטען פון פראכטפאללע בוימער.

נאר וויל פּיער איז נאך ניט געווען געאיבט, איז ביי זיי געבליבען, פאהרען ביז מעזאן־לאפיט מיט דער באהן, נאכדעם זיך זעצען אויפ'ן וועלאסיפּעד, פאהרען אין וואלד אונ פון דארט צוריקקומען אהיים מיט דער באהן.

— איהר וועט קומען צו פריהשטיק? — האט גיליאם געפרעגט קוקענדיג מיט פערגניגען אויפ'ן ברודער. וועלכער איז אויך געווען אנגעטהון צו דער רייזע אין שווארצע זאקען אונ א שווארצען שעוויאטענעם קאסטיום.

— אָ, געוויס — האָט מַאגרי געענטפערט — יעצט איז נאָך פאַר אַכט; מיר וועלען אויספּעיען. איינמאָל יעצט וועצט איך איהר צום טיש. מיר וועלען שוין אַנײַ פאָהרען.

פער פריהמאָרגען זיי גענעגען וואונדער־שאָן. ביים אַוועקפאָהרען האָט פּיער זיך פאַרגעשטעללט, אַז ער לאָזט זיך שפּאַצירען מיט אַ גוטען חבר. דורך די גלייכע קאָסטיומען און די פרייע בעוועגונג האָבען זיי זיך געפיהלט ווי רוהיגע שוועסטער און ברודער. דעם איז נאָך צוגעקומען דער געפיהל פון געזונטקייט. די פרייד צו בעוועגען זיך ביי׳זאַמען אויף דער פרייער לופט, דער תענוג צו פיהלען זיך שטאַרק און פריי אין דער פרייער נאַטור.

אין וואַגאָן, וואו אויסער זיי איז קיינער ניט געוועזען, האָט מַארי ערצעהלט פיערן פון איהרע יונגע יאָהרען, ווען זי פלעגט שטיפען מיט די חברתה׳ס אין גימנאַזיום, אונטערגעבונדען דאָס קליידעל מיט אַ שטריקעל, כדי בעססער קאָנען לויפען. דאַמאָלס איז נאָך ניט געוועזען ערלויבט מיידלעך געהן אין ברייטע הויזען ווי יעצט.

— מיר פלעגען לויפען, שרייען, שטיפען, די האָר זיינען צוואָרפען פון ווינד, די באַקען ברענגען... און דאָך האָט דאָס אונז ניט געשטערט צו לערנען פלייסיג. אַדרבא, אין קלאַסס האָבען מיר געשטרעבט איינע די אַנדערע איבערשטייגען, איבעריאָגען אין קענטניס, נאָך מעהר ווי אויפ׳ן גאַס אין לויפען.

פּיער האָט מיט ענטציקונג געקוקט אויף איהר. איהר פּנים איז געוועזען מונטער, ראָזע, אונטער דעם קליינעם היטעלע, וועלכעס איז צוגעשפּילעט צו די געדיכטע האָר מיט אַ לאַנגער זילבערנער שפּילקע. די וואונדערליכע טונקעלע האָר וואָס זיינען פאַרקעמט אין דער הויך, האָבען אויפגעדעקט דעם ווייסען צאַרטען קאַרק ווי ביי אַ קינד. נאָך קיינמאָל האָט ער זי ניט געזעהן אַזוי געשיקט, ריהרעוודיג און שטאַרק, מיט די ברייטע קלובעס, הויכע בוזעם און דאָך אַזוי בעצויבערנד דינן און פיין. ווען זי האָט געלאַכט האָבען איהרע אויגען געבלישצעט מיט צופריעדענהייט און די פולע ליפּען מיט דעם עטוואָס מאַססיוועז גוידער האָבען געשיינט פול גוטהערציגקייט.

— אַך, די ברייטע הויזען — האָט זי אין שפּאַס געזאָגט — ס׳געפינען זיך דאָך נאָך מאַססען פּאָזיציעס, וואָס זיינען איינגעקעשטנט און פאָהרען אויפ׳ן וועלאָסיפּעד דווקא אין ז ... אונטערקליידלעך.

פּיער האָט איהר בעמערקט, אַז איהר פּאַססט זעהר דער קאָסטיום. ער האָט ניט געמיינט דערמיט זאָגען אַ קאָמפּלימענט, נאָר פּראָסט ווי דער אמת איז.

— אָ, וואָס איז צו רעדען וועגען מיך?.. איך בין ניט קיין שאָנהייט, נאָר אַ געזונטע מאָדעל און מעהר ניט... אָבער בערעכענט, די פרויענצימער האָבען אַ געלעגענהייט צו אָנטהון זיך פריי, פליהען ווי אַ פויגעל, בעפרייען די פיס פון די פּענטעס, און זיי ווילען ניט! אויב זיי מיינען אַז זיי זעהען אויס שאָנער אין די קורצע אונטערקליידליך, האָבען זיי אַ גראָבען טעות. און וואָס אַנבעלאַנגט צו

שֶׁעמֶעוְודִיגְקַייט, איז נָאךְ מַיין מֵיינוּנְג בֶּעסֶער וַוייזֶען דִי לִידְקֶעס אֵיידֶער דִי פְּלֵייצֶעס.

אוּנ וִוי אַ שְׁטִיפְפֶּערִין הָאט זִי אַ מַאךְ גֶעגֶעבֶּען מִיט דִי אַקְסלֶען.

— אויסֶער דֶעם, טְרַאכְט מֶען דֶען וֶועגֶען אַזָאלְכֶע זַאכֶען בְּשַׁעַת מֶען פְלִיהט אויפְ'ן וֶועלָאסִיפֶּעד? צוּם פָּאהרֶען טויגֶען נָאר בְּרֵייטֶע הויזֶען. דִי אוּנְטֶערְקְלֵיידֶער זַיינֶען אַ אֵיינְפַאכֶע זִינְד!

זִי הָאט אַ קוּק גֶעגֶעבֶּען אויף אִיהם אוּנ אִיז עֶרְשְׁטוינְט גֶעוָוארֶען זֶעהֶענְדִיג וִוי עֶר אִיז פַארֶענְדֶערְט גֶעוָוארֶען פוּן דֶעם עֶרְשְׁטֶען טָאג וֶוען זִי הָאט אִיהם גֶעזֶעהֶן אַ בְּלַאסֶען, מִיט דֶעם גַלַחְשֶׁען לַאנְגֶען מַאנְטֶעל, מִיט אַ אויסגֶעמָאגֶערְטֶען בְּלַאסֶען גֶעזִיכְט, אויסגֶעמוּטְשֶׁעט פוּן זָארְג. דַאמָאלְס הָאט מֶען גֶעפִיהלְט אַז בַּיי אִיהם אִין זֶעלֶע אִיז פוּסְט אוּנ וִויסְט וִוי אַ קֶבֶר פוּן וֶועלְכֶען דֶער וִוינְד צוּטְרָאגְט שְׁטוֹיב. אוּנ יֶעצְט אִיז עֶר גְלַייךְ וִוי פוּן טוֹידְט לֶעבֶּעדִיג גֶעוָוארֶען, זַיין גֶעזִיכְט אִיז אויסגֶעלַייטֶערְט, אויפְ'ן בְּרֵייטֶען שְׁטֶערֶען גְלַאנְצְט דִי הָאפְפְנוּנְג, אִין דִי אויגֶען אוּנ אויף דִי לִיפֶּען בְּלִיהט וִויעדֶער צוּגֶעלָאזְטַקַייט. צֶארְטְלִיכְקַייט, חֵשֶׁק צוּ לֶעבֶּען, לֶעבֶּען אוּנ מַקְרִיב זַיין זִיךְ פַאר'ן צְוֵוייטֶען. ס'אִיז שׁוֹין קֵיין סִימָן נִיט גֶעבְּלִיעבֶּען פוּן אַמָאלִיגֶען גַייסְטְלִיכֶען, נָאר וָואס דִי הָאר זַיינֶען נָאךְ נִיט אָנְגֶעוואַקְסֶען אויפְ'ן שְׁפִּיץ קָאפּ.

— וָואס קוּקְסְט אִיהר אַזוֹי אויף מִיר? — הָאט עֶר גֶעפְרֶעגְט.

— אִיךְ קוּק וִוי דִי אַרְבֵּייט אוּנ דִי רֵיינֶע לוּפְט הָאבֶּען אויף אַייךְ גוּט גֶעוִוירְקְט. אַזוֹי גֶעפֶאלְלְט אִיהר מִיר מֶעהְר. פְרִיהֶער הָאט אִיהר אויסְגֶעזֶעהְן נִישְׁט גֶעזוּנְד, כְ'הָאבּ גֶעמֵיינְט אַז אִיהר זַייט קְרַאנְק.

— אִיךְ בִּין טַאקִי גֶעוֶוען קְרַאנְק... הָאט עֶר אֵיינְפַאךְ גֶעעֶנְטְפֶערְט.

דֶער צוּג אִיז גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהְן בַּיי דֶער סְטַאנְצְיֶע מֶעזָאן-לַאפִיט. זֵיי זַיינֶען אַרוֹיס אוּנ בַּאלְד אַוֶועקְגֶעפָאהרֶען אִין וַואלְד. דֶער וֶועג אִיז דָארְט אַבִּיסֶעל מְשׁוּפָּע אוּנ אִין דִי מַארְק-טֶאג אִיז אויף אִיהם פוּל פוּהרֶען.

— אִיךְ וֶועל פָאהרֶען פְרִיהֶער — כְ'מֶאג? — הָאט מַארִי פְרֶעהְלִיךְ אויסגֶעשְׁרִיעֶן — אִיהר שְׁרֶעקְט זִיךְ נָאךְ אַלְץ פַאר דִי פוּהרֶען.

זִי אִיז אַוֶועקְגֶעפְלוֹיגֶען פְרִיהֶער, זִיצֶענְדִיג גְלַייךְ אוּנ שֶׁאן אויפְ'ן זָאטֶעל, אוּנ צַייטְ-עֶנְוַוייז זִיךְ אוּמְגֶעקוּקְט מִיט אַ גוּטֶען שְׁמֵייכֶעל, זֶעהְן אוֹיבּ עֶר פָאהרְט אִיהר נָאךְ. ...עס מָאל, מַיידֶענְדִיג אַ וָואגֶען, הָאט זִי אִיהם אוּנְטֶערְגֶעגֶעבֶּען מוּטְה אוּנ גֶעלוֹיבְּט דִי עֶרֶע וֶועלָאסִיפֶּעדֶען, וֶועלְכֶע שְׁטַאמֶען פוּן גְרַאנְדִידְיֶעס פַאבְּרִיק.

— אָט אִיז דֶער וַואלְד, דֶער שְׁפּוּעַ אִיז גֶעעֶנְדִיגְט. יֶעצְט וֶועט אִיהר זֶעהְן אַ שֶׁאנֶע אַלֶעע. אויף אִיהר פָאהרְט זִיךְ וִוי אויף סַאמֶעט.

פְּיֶער אִיז יֶעצְט גֶעפָאהרֶען נֶעבֶּען אִיהר, אִיבֶּער דֶער בְּרֵייטֶער, גְלַייכֶער אַלֶעע, אוּנְטֶער דֶער חוּפָּה פוּן דִי גֶעדִיכְטֶע רִיזֶענְדִיגֶע בֵּיימֶער. זֵיי הָאבֶּען פְרֵיינְדְלִיךְ גֶעשְׁמוּעֶסְט אֵיינֶער מִיטְ'ן אַנְדֶערֶען.

— יֶעצְט זִיץ אִיךְ וִוי אַ חְוַואט. אִיהר וֶועט זֶעהְן, בַּאלְד וֶועט אַייעֶר תַּלְמִיד

אַייךְ מַאכֶען עֶהרֶע.

— כּ'בִּין אַייךְ דֶעם נִיט מְסוּפָּק; אִיהר הַאלְט אַייךְ אויסְגֶעצֵייכֶענְט און אִין אַ קוּרְצֶער צַייט דְרַעט אִיהר מִיךְ פַּארְשְׁטֶעקֶען הִינְטֶערְן גַארְטֶעל. ווִי קֶענְן אַ פְּרוֹיֶענְ־צִימֶמֶער זִיךְ פַלַייכֶען אִין דֶעם מִיט אַ מַאנְסְפֶּערְזָאן? נָאר, ווִי עֶס אִיז, דֶער וֶועלָאסִיפֶּעד אִיז אַ פְּרַאכְטְפָאלֶלֶע שׁוּלֶע פַּאר אַ פְרוֹיֶענְצִימֶמֶער.

— ווִי אַזוֹי?

— אִיךְ הָאבּ אִין דֶעם מַיין מֵיינוּנְג... אוֹיבּ בַּיי מִיר וֶועט זַיין אַ טָאכְטֶער, וֶעט אִיךְ זִי אַרוֹיף צוּ גַיין — צֶעהְן יָאהר אוֹיפְ'ן וֶועלָאסִיפֶּעד, זִי זָאל אויסְלֶערְנֶען קִירֶעוֶוען מִיט זִיךְ אִין לֶעבֶּען. בֶּעטְרַאכְט נָאר דִי גְרוֹיסֶע מַאמְזֶעלֶען, וֶועלְכֶע דִי מַאמֶעס הַאלְטֶען צוּגֶענֶעהְט צוּם פַּארְטוּךְ. זֵיי שְׁרֶעקֶען זִיךְ פַאר אַלְסְדִינְג, מֶען פֶערְבָּאט זֵיי יֶעדֶע אויפְטְהוּאַכְץ, זֵיי הָאבֶּען נִיט קֵיין אֵייגֶענֶע מֵיינוּנְג אוּנ קֵיין אויסְגֶעאַרְבֶּעטֶע ווִיללֶען, אוּנ קָאנֶנֶען נִיט אֲפִילוּ אַרִיבֶּערְגֶעהְן דִי גַאס — אַזוֹי שְׁרֶעקֶען זֵיי זִיךְ פַאר יֶעדֶער הִינְדֶערְנִישׁ... זֶעצְט אָבֶּער אַרוֹיף אַ יוּנְג מֵיידֶעל אוֹיף אַ וֶועלָאסִיפֶּעד אוּנ לָאזְט זִי אוֹיפְ'ן וֶועג: ווִילֶּלֶענְדִיג נִיט ווִילֶּלֶענְדִיג וֶועט זִי מוּזֶען אֶפְּפְנֶען דִי אויגֶען אוּנ גוּט אַכְטוּנְג גֶעבֶּען: אויסְמַיידֶען אַ שְׁטֵיין, אָפְּטְרֶעטֶען בֶּעצַייטֶענְס אָן אַ זַייט. לוֹיפְט אַ קַארֶעטֶע אִיהר עֶנְטְקֶעגֶען, אָדֶער עֶס לִיעגְט עֶפֶּעס אוֹיפְ'ן וֶועג, מוּז זִי גֶעשְׁווִינְד בֶּעקְלֶעהרֶען וָואס צוּ טְהוּן אוּנ תֵּכֶף אַ דְרֶעה גֶעבֶּען דֶעם רוּדֶער מִיט אַ פֶּעסְטֶער קְלוּגֶער הַאנְד, אויבּ זִי ווִילל נִיט וֶוערֶען אַ קַאלֶעקֶע. אוּנ אַזוֹי אִיבְּט זִי אוּנ אַרְבֶּעט־אויס אִיהר ווִילֶלֶען, אִיהר אויפְמֶערְקְזַאמְקַייט אוּנ אִיהר כֹּחַ.

עֶר הָאט זִיךְ צוּלַאכְט.

— אִיהר וָואלְט אָבֶּער אַללֶע גֶעוֶועןְ צוּפִיעל גֶעזוּנְד!

— אָה, גֶעווִיסס, סְ'פַּארְשְׁטֶעהְט זִיךְ. דָאס עֶרְשְׁטֶע בֶּעדַארְף מֶען זַיין גֶעזוּנְד, כְּדֵי צוּ זַיין גוּט אוּנ גְלִיקְלִיךְ... אִיךְ גְלוֹיבּ אָבֶּער, אַז דִי, וֶועלְכֶע קָאנֶנֶען מַיידֶען שְׁטֵיינֶער אוֹיפְ'ן וֶועג אוּנ בֶּעצַייטֶענְס אוּמְדְרֶעהֶען אָן אַ זַייט, וֶועלֶען אוֹיךְ אִין גֶעזֶעלְלְ־שַׁאפְטְלִיכֶען אוּנ גֶעפִיהְלְ'ס לֶעבֶּען קָאנֶנֶען מַיידֶען יֶעדֶע הִינְדֶערְנִישׁ, אויסְקְלַייבֶּען אַ בֶּעסֶערֶען וֶועג, טְהוּן מִיט פֶערְשְׁטַאנְד, פָאהרֶען זִיכֶער אוּנ עֶהרְלִיךְ...

— אַלְזָא ווִילְלְט אִיהר אַז דוּרְכְ'ן וֶועלָאסִיפֶּעד זָאללֶען דִי פְרוֹיֶען בֶּעפְרַייט וֶוערֶען אוּנ זַיין גְלַייךְ צוּ דִי מֶאנְנֶער?

— פַאר וָואס נִיט? אִים פְּלוּג זֶעהְט עֶס אוֹיס לֶאכֶערְלִיךְ קוּקְט אָבֶּער ווִי ווַייט מִיר הַאלְטֶען שׁוֹין: דִי הוֹיזֶען בֶּעפְרַייעֶן אוּנְז פוּן דִי לֶאסְטִיגֶע אוּנְטֶערְקְלַיידֶער; דָאס פָאהרֶען צוּזַאמֶען אִיז מְקַרֵב אוּנ פֶערְגְלַייכְט זְכָרִים מִיט נְקֵבוֹת, דִי פְרוֹי מִיט דִי קִינְדֶער קֶענֶען אוּמֶעטוּם נָאכְגֶעהְן דֶעם מַאנְן אוּנ דֶעם טַאטֶען; גוּטֶע חֲבֵרִים ווִי אִיךְ מִיט אַייךְ פָאהרֶען אִיבֶּער פֶעלְדֶער אוּנ וֶועלְדֶער אוּנ קֵיינֶער ווָאוּנְדֶערְט זִיךְ נִיט. גָאר דָאס בֶּעסְטֶע אוּנ טְהַייֶערְסְטֶע אִיז אִין וֶועלָאסִיפֶּעד, וָואס דוּ בָּארְסְט דִיךְ אִין פְרִישֶׁע לוּפְט אוּנ זוּנְן לִיכְטִיגְקַייט, קוּמְסְט צוּרִיק צוּ דֶער מוּטֶער־עֶרְד, שֶׁעפְּסְט פוּן אִיהר נַייעֶ כֹּחוֹת אוּנ מוּנְטֶערְקַייט. זֶעהְט, אִיז דֶען נִיט בֶּעצוֹיבֶּערְנְד דֶער וַואלְד אִין וֶועלְכֶען

מיר פֿאהרען יעצט צוזאממען? די לופֿט שטראמט אין אונזער לונגען אריין, ערפֿרישט אונז, בערוהיגט און מונטערט אויף!

דער וואלד איז ווירקליך געווען וואונדערליך שאן, און מען האט געשפירט א זעלטענעם תענוג אין דער פֿלינקער רייזע, גלייך ווי א שוואלב ווייהט ביי דער ערד, אין די וואונדערליכע אלעען, אין דער פֿרישער לופֿט, צווישען די זיססע ריחות פֿון גראז און בלעטטער וואס זייער שטארקער אראמאט יעצט אין דער נאז! זיי האבען קוים אנגעריהרט די ערד, גלייך ווי פֿליגעל וואלטען ביי זיי אויסגעוואקסען און געטראגען איבער ליכט און שאטען דורך דעם פֿרישען דופֿטיגען וואלד, וועלכער ציטטערט פֿון שטילען לעבען, מיט זיינע גראזער און טייכלעך, חיה'ליך און פֿליגעליך.

דער וועג האט אנגעהויבען אראפּלאזען זיך אין דער ניעדער און מארי האט גענומען צוטרייבען פֿער'ן לאזען פֿריי די וועלאסיפּעדען. פֿייל פֿון בויגען האבען זיך ביידע אוועקגעלאזט, דער אטהעם ווערט זיי פֿארכאפּט פֿון גרויס יאגען. דער וועג פֿערשווינדט אונטער די פֿיס, די ביימער פֿון ביידע זייטען יאגען אויף הינטען מיט וואונדערליכע שנעללקייט. דער ווינד בלאזט און פֿייפֿט אין די אויערען ווי א שטורם און די נשמה רייסט זיך פֿליהען אין דער אונענדליכער ווייטקייט. ביי אזא נסיעה דאכט זיך, גלייך מען איז בעפֿרייט געוואָרען פֿון פֿענטעס, פֿון א שווערע לאסט, מען פֿליהט אין דער ווייטער וועלט. דאס הארץ ווערט אנגעטרונקען מיט זעלטענער ענטציקונג און שטרעבט און גארט צו די הימלען.

נאר באלד איז פֿאר זיי געשטאנען א קליין בערגל, דער וועג איז זאמדיג און צוגראבען פֿון רעגען. זיי האבען איינגעהאלטען דאס פֿליהען און געפֿאהרען עטוואס לאנגזאמער, אבער נאך גענוג געשווינד. די שווירינקייט פֿון דער נסיעה האט נאך פֿארגרעססערט דאס פֿערגניגען.

— איהר וועט מיט דער צייט געוואהנט ווערען. ס'איז אינטערעסאנט גובר זיין יעדע הינדערניש. איך קאנן ניט ליידען ווען דער וועג איז כסדר גלאט און גוט. א קליין בערגיל, ביי וועלכען די פֿיסס בעדארפֿען זיך ניט צופֿיעל אנשטרענגען, איז א נייעס, א חידוש, און דאס רייצט און ערוועקט אונז... ס'איז אזוי גוט צו זיין שטארק, פֿאר קיין זאך ניט מורא האבען — ניט קיין רעגען, ניט קיין ווינד, ניט קיין שטארקען משופּע...

ער איז געוואָרען ענטציקט פֿון איהר מונטערקייט און דרייסטיגקייט:

— אלזא וואהין פֿאהרען מיר?

— אט זיינען מיר שוין אויפֿ'ן ארט. נישט קשה, דערפֿאר וועט זיין אנגענעהם צו אפּרוהען... זאגט אליין, איז ניט כדאי געווען קומען ציפֿאהרען אהער און זיצען אין דעם שאטען, שטילען, פֿרישען ווינקעלע?

געשיקט איז זי אראפּגעשפּרונגען פֿון וועלאסיפּעד און גענומען געהן צופֿוסס אויף דער שמאלער סטעשקע, שרייענדיג צו איהם, ער זאל איהר נאכגעהן. די ביידע

וֶועלָאסִיפֶּעדְען הָאבֶּען זַיי אָנְגֶעשְׁפַּארְט צוּ אַ בּוים אוּנ זַיינֶען גֶעבְּלִיעבֶּען אויף אַ קְלֵיינֶע וַויעזֶע. דָאס אָרְט אִיז וִוירְקְלִיךְ גֶעוֶוען וואוּנְדֶערְלִיךְ. יוּנְג, גְרִין, פְרִישׁ, שְׁמֶעקֶעדִיג, בֶּעגָאסֶען מִיט לִיכְטִיגְקַייט פוּן דֶער פְרִיהלִינְגְס־זוּנְן.

– צוּם גְלִיק אִיז נָאךְ נִיט זֶעהְר הֵייס – הָאט מַארִי גֶעזָאגְט, זֶעצֶענְדִיג זִיךְ בַּיי אַ פְרִישֶׁען רֶעמְב אוּנ אָנְגֶעשְׁפַּארְט דֶעם קָאפּ צוּם שְׁטַאם פוּן בּוים. – אִין אֶמֶת'ן אִיז אִין יוּלִי פַאר וֶועלָאסִיפֶּעדִיסְטְקֶעס נִיט גוּט צוּ פָאהרֶען. דָאס פָּנִים וֶוערְט צוּפִיעל רויט אוּנ ס'פְלִיהט אַרָאפּ דֶער גַאנְצֶער פּוּדֶער.

– כ'בִּין מוֹדֶה אַז מִיר אִיז יֶעצְט אויךְ שְׁטַארְק הֵייס – הָאט פְּיֶער זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען זֶעצֶענְדִיג בַּיי אִיהרֶע פִיס אוּנ אָפְּגֶעווִישְׁט מִיט'ן טִיכֶעל דֶעם שְׁוַויים פוּן פָּנִים.

זִי הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען לַאכֶען אוּנ גֶעזָאגְט, אַז קֵיינְמָאל הָאט זִי אִיהם נִיט גֶעזֶעהְן אַזוֹי רויט. עֶנְדְלִיךְ זֶעהְט מֶען אַז דָאס בְּלוּט שְׁטְרוֹימְט בַּיי אִיהם אוּנְטֶער'ן הויט. זֵיי הָאבֶּען גֶענוּמֶען פְּלוידֶערְן ווִי קִינְדֶער, ווִי צְוַויי חֲבֵרִים, גֶעווִיצֶעלְט אוּנ גֶעלַאכְט פוּן דֶער מִינְדֶסְטֶער נַארִישְׁקַייט. זִי הָאט גֶעזָאגְט פַאר זַיין גֶעזוּנְט אוּנ נִיט גֶעלָאזְט אִיהם זִיצֶען אַ פַארְשְׁווִיצְטֶער אִין קִיהלֶען שָׁאטֶען. עֶר הָאט גֶעמוּזְט צוּלִיעב טְהוּן אוּנ זִיךְ זֶעצִין מִיט'ן פְּלֵייצֶע צוּ דֶער זוּהְן. נָאכְדֶעם ווִיעדֶער הָאט עֶר זִי גֶערַאטֶעוֶועט פוּן אַ גְרוֹיסֶען שְׁפִּין, וֶועלְכֶער הָאט זִיךְ מִיט דִי פִיבְלֶעךְ פַארְפְּלָאנְטֶערְט אויף אִיהר קָארְק. דָא הָאט זִיךְ אִין אִיהר אַרוֹיסְגֶעווִיזֶען דִי וַוייבֶּערְשֶׁע נַאטוּר מִיט אַללֶע אִיהרֶע שְׁוַואכְקַייטֶען – זִי הָאט אַ שְׁטַארְקֶען גֶעשְׁרֵיי גֶעגֶעבֶּען פוּן שְׁרֶעק. ס'אִיז אַזוֹי נַארִישׁ מוֹרָא הָאבֶּען פַאר אַ שְׁפִּין! ווִיפִיעל זִי הָאט זִיךְ נִיט בֶּעמִיהְט רוּהִיג וֶוערֶען, אִיז זִי אַלְץ נָאכְדֶעם אַ הִיבְּשֶׁע צַייט גֶעזֶעסֶען בְּלַאסס אוּנ עֶרְשְׁרָאקֶען. זֵיי הָאבֶּען גֶעשְׁווִיגֶען אוּנ מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל גֶעקוּקְט אֵיינֶער אוֹיפְ'ן צְווַייטֶען; זֵיי הָאבֶּען שְׁטַארְק גֶעלִיעבְּט אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערְן דָא אִין יוּנְגֶען, פְרִישֶׁען וַואלְד, גֶעלִיעבְּט מִיט אַ צֶארְטְלִיכֶען גֶעפִיהְל. זִי אִיז גֶעוֶוען גְלִיקְלִיךְ וָואס עֶר אִינְטֶערֶעסִירְט זִי אַזוֹי שְׁטַארְק; עֶר ווִידֶער אִיז גֶעוֶוען דַאנְקְבַּאר פַאר דֶער אוֹיסְהֵיילוּנְג, דָאס גֶעזוּנְד, וָואס זִי הָאט אִיהם גֶעשְׁאנְקֶען. אָבֶּער דִי אוֹיגֶען הָאבֶּען זֵיי נִיט אַרָאבְּגֶעלָאזֶען, דִי הֶאנְד – קֵיין אֵיינְצִיג מָאל נִיט צוּגֶערִיהרְט קְלַייבֶּענְדִיג דִי גְרָאז; זֵיי זַיינֶען גֶעוֶוען רֵיין ווִי דִי דֶעמְבֶּעס אִיבֶּער זֵייעֶר קָאפּ. זִי הָאט אִיהם נִיט גֶעלָאזְט הַרְגֶה'נֶען דֶעם שְׁפִּין – ס'אִיז אַ רְצִיחָה, זִי קָאנְן נִיט לַיידֶען קֵיין גְוַואלְד־זַאךְ. נָאכְדֶעם הָאבֶּען זֵיי גֶענוּמֶען וַוייטֶער שְׁמוּעֶסֶען.

– הֶערְט פוּנְדֶעסְטְוֶועגֶען – הָאט זִי זִיךְ פְלוּצְלִינְג אַ חַאפּ גֶעגֶעבֶּען – מֶען וַוארְט דָאךְ אויף אוּנְז אִין דֶער הֵיים מִיט'ן פְרִיהשְׁטִיק!

זֵיי זַיינֶען אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען, אַרוֹיסְגֶעפִיהרְט דִי וֶועלָאסִיפֶּעדֶען אוּנ גֶענוּמֶען וַוייטֶער פָאהרֶען מוּנְטֶער, פְרֵאהלִיךְ אֵיינֶער נֶעבֶּען דֶעם אַנְדֶערְן אוּנ שְׁמוּעֶסֶען פְרַיינְדְלִיךְ, צוּגֶעגֶעבֶּען, גְלַייךְ ווִי זֵיי זַיינֶען אָפְּגֶערִיסֶען פוּן דֶער גַאנְצֶער וֶועלְט, פַארְפְלוֹיגֶען עֶרְגֶעץ וַוייט, וַוייט...

אִין וַואגָאן זַיינֶען יֶעצְט גֶעזֶעסֶען מִיט זֵיי נָאךְ צְווַיי דַאמֶען. פְּיֶער הָאט

בֶּעמֶערְקְט ווי איהר פָּנִים איז פְלוּצְלִינְג אוֹיפְגֶעפְלַאמְט גֶעוָוארֶען.

— שַׁיינְט מִיר אַז יֶעצְט אִיז אַייךְ הֵייס.

זִי הָאט אִיהם פַארְזִיכֶערְט אַז נֵיין, אוּנ דָאךְ אִיז אִיהר גֶעזִיכְט גֶעוָוארֶען אִימֶער רוֹיטֶער פוּן פְלוּצְלִינְגֶע שֶׁעמֶעוְודִיגְקֵייט.

— מִיר אִיז נִיט הֵייס. אִט רִיהרְט אָן מַיינֶע הַאנְד... ס'אִיז זֶעהר לֶאכֶערְלִיךְ צוּ וָוערֶען אַזוֹי רוֹיט אָהְן אַ שׁוּם אוּרְזַאכֶע.

אִיהר הַארְץ, וָואס דָארְט אִין וַואלְד אִיז עֶס גֶעשְׁלָאפֶען אוּנְשׁוּלְדִיג, הָאט יֶעצְט גָאר אָהְן אִיהר ווִילֶען אָנְגֶעהוֹיבֶּען קְלַאפֶּען אוּנ דָאס הֵייסֶע בְּלוּט אִיז גֶעשְׁפְּרוּנְגֶען אִין פָּנִים.

אוֹיף מְאַנְמַארְטְר, נָאךְ זֵייעֶר אַוֶועקְפָאהרֶען, הָאט גִילְיָאם גֶענוּמֶען מַאכֶען דֶעם סֶעקְרֶעטְנֶעם פּוּלְוֶוער אוּנ דִי פַּאטְרָאנֶעם וֶועלְכֶע עֶר הָאט נָאכְדֶעם בֶּעהַאלְטֶען אוֹיבֶען, בַּיי דֶער בַּאבֶע אִין שְׁלָאפְצִימֶער. דָאס מַאכֶען דֶעם פּוּלְוֶוער אִיז גֶעוֶוען זֶעהר גֶע-פֶאהרְלִיךְ; דֶער קְלֵיינְסְטֶער פַארְזֶעהֶען, אַ סֶעקוּנְדֶע פַארְזוּימֶען צוּ צוּדְרֶעהֶען דֶעם צַאפֶּען, הָאט גֶעקָאנְט צוּטְרָאגֶען אִין דֶער לוּפְטֶען דָאס גַאנְצֶע הוֹיז מִיט אַללֶע מֶענְשֶׁען. אוּנ דַארוּם שְׁטָאנְדִיג, וֶוען עֶר פְלֶעגְט זִיךְ מִיט דֶעם בֶּעשֶׁאפְטִיגֶען, הָאט עֶר לִיעב גֶעהַאט קֵיינֶער זָאל נִיט זַיין אִין שְׁטוּבּ אוֹיסֶער אִיהם. הַיינְט אָבֶער זַיינֶען גֶעזֶעסֶען אַלֶע דְרַיי זִיהן אִין צִימֶער אוּנ דִי בָּאבֶע אִיז גֶעזֶעסֶען רוּהִיג בַּיים קָאמִין אוּנ גֶענֶעהְט. אִיבְּרִיגֶענְס אִיז זִי נִיט גֶעוֶוען פוּן דִי שְׁרֶעקֶענְדִיגֶע; גֶעוואוּסְט דֶעם גַאנְצֶען סוֹד אוּנ פֶערְשְׁטַאנֶען דִי אַרְבֵּייט נִיט עֶרְגֶער פוּן גִילְיָאמֶען.

— גִיבְּט נוּר גוּט אַכְטוּנְג, גִילְיָאם. אִיהר זַייט הַיינְט עֶפֶּעס צוּטְרָאגֶען — הָאט דִי אַלְטֶע זִיךְ אָפְּגֶערוּפֶען בֶּעטְרַאכְטֶענְדִיג ווִי גִילְיָאם זִיצְט פַארְטְרַאכְט בַּיי דֶער גֶעפֶאהרְ-לִיכֶער אַרְבֵּייט. — אֶפְשַׁר הָאט אִיהר עֶפֶּעס אַ אוּנְאַנְגֶענֶעהמְלִיכְקַייט, אַ עַגְמַת נֶפֶשׁ?

עֶר הָאט אַ קוּק גֶעגֶעבֶען אוֹיף אִיהר מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל.

— אָ נֵיין, אִיךְ הָאבּ קֵיין שׁוּם עַגְמַת נֶפֶשׁ נִיט, כְ'הָאבּ גֶעטְרַאכְט וֶועגֶען אוּנְזֶער גוּטֶער מַארִי, מִיט וֶועלְכֶער פְרֵייד זִי אִיז אַוֶועקְגֶעפָאהרֶען שְׁפַּאצִירֶען אִין וַואלְד. דִי זוּנְן לַייכְט הַיינְט אַזוֹי פְרֶעהלִיךְ.

אַנְטוּאַן הָאט אוֹיפְגֶעהוֹיבֶּען דֶעם קָאפּ, וֶועהרֶענְד דִי אִיבְּרִיגֶע בְּרִידֶער זַיינֶען גֶעבְּלִיבֶען פֶערְטִיעפְט אִין זֵייעֶר אַרְבֵּייט.

— מִיךְ פֶּערְדְרִיסְט וָואס כְ'הָאבּ הַיינְט גֶעמוּזְט עֶנְדִיגֶען דִי קְרִיצַאכְץ. כְ'וָואלְט אַזוֹי גֶערְן מִיטְגֶעפָאהרֶען מִיט אִיהר.

— שַׁאדְט נִיט — הָאט דֶער פָאטֶער גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט זַיין רוּהִיגֶער שְׁטִימֶע — פְּיֶער אִיז מִיט אִיהר. עֶר אִיז זֶעהר פַארְזִיכְטִיג.

אַ וַוילֶע הָאט דִי בָּאבּוּנְיוּ אִיהם שַׁארְף אָנְגֶעקוּקְט, נָאכְדֶעם זִיךְ גֶענוּמֶען צוּרִיק צוּ אִיהר אַרְבֵּייט.

אוּם זֵייגֶער צְוֶועלְף הָאט גִילְיָאם אַרְבֵּייטֶענְדִיג אַרוּף גֶעגֶעבֶען:

— זַיי זַיינֶען נָאךְ נִיטָא. מֶען בֶּעדַארְף וַוארְטֶען אוֹיף זֵיי אַ בִּיסֶעל אוּנ דֶערְוַוייל נִיט גֶעהְן צוּם טִישׁ. אֱנַב, מִיר ווילט זִיךְ עֶנְדִיגֶען דִי פְּרָאבֶּע.

ס'אִיז אַרִיבֶּער נָאךְ אַ פִיעֶרְטֶעל שָׁעָה. דִי יוּנְגֶע לַייט הָאבֶּען אַוֶועקְגֶעלֵייגְט דִי אַרְבֵּייט אוּנ גֶעגַאנְגֶען אִין גָארְטֶען אָפְּוַואשֶׁען דִי הֶאנְד.

— מַארִי וַאמְמְט זִיךְ עֶפֶּעס צוּ לַאנְג — הָאט דִי בָּאבוּנְיוּ בֶּעמֶערְקְט — עֶס זָאל חָלִילָה עֶפֶּעס נִיט גֶעשֶׁעהְן דָארְט.

— אָה, זִי פָּאהרְט וואהְל אִין דֶער וֶועלְט — הָאט גִילְיָאם גֶעעֶנְטְפֶערְט — וֶועהְט אִיהר פָאר פְּיֶערְ'ן בִּין אִיךְ שׁוֹין מֶעהְר אוּנְרוּהִיג.

דִי אַלְטֶע הָאט ווִיעדֶער אִיהם שַׁארְף בֶּעטְרַאכְט.

— זִי פֶערְבֶּעסֶערְט אִיהם; זֵיי פָּאהרֶען נִיט שְׁלֶעכְט צוּזַאמֶען.

— יָא, ס'אִיז טַאקִי אֱמֶת... דָאךְ וָואלְט אִיךְ גֶעוָואלְט, זֵיי זָאלֶען שׁוֹין זַיין צוּרִיק.

פְּלוּצְלִינְג הָאט אִיהם גֶעדַאכְט אַז עֶר הֶערְט קְלִינְגֶען גְלֶעקְלִיךְ אוּנ עֶר הָאט אוֹיסגֶעשְׁרִיעֶן:

— דָאס זַיינֶען זֵיי!

פוּן גְרוֹיס פְרֵייד הָאט עֶר פַארגֶעסֶען אָן אַלֶעמֶען, אַוֶועקְגֶעוָוארְפֶען זַיין אוֹיוֶועלֶע אוּנ אַרוֹיסגֶעלָאפֶען אִין גָארְטֶען עֶנְטְקֶעגֶען זֵיי.

דִי בָּאבֶּע, וֶועלְכֶע אִיז גֶעבְּלִיבֶּען אַלֵיין, הָאט גֶעגֶיינְט וַוייטֶער רוּהִיג אוּנ גָאר נִיט גֶעטְרַאכְט דַארִיבֶּער, אַז גֶעבֶּען אִיהר טִישׁ, אִין אַפְּפַּארַאט, וֶוערְט גֶעעֶנְדִיגְט דָאס אוֹיסאַרְבֵּייטֶען פוּן פּוּלְוֶוער. אוּנ אִין צְוַויי מִינוּט שְׁפֶּעטֶער, וֶוען גִילְיָאם אִיז צוּרִיקְגֶעקוּמֶען אוּנ גֶעזָאגְט אַז עֶר הָאט אַ טָעוּת גֶעהַאט, אִיז עֶר פְּלוּצְלִינְג בְּלַאס גֶעוָוארֶען ווִי אַ מֵת אוּנ אוֹיסגֶעגְלָאצְט דִי אוֹיגֶען צוּם אוֹיוֶועלֶע. אִין דֶער צֵייט פוּן זַיין אַרוֹיסגֶעהְן דְרוֹיסֶען אִיז דֶער פוּלְוֶוער שׁוֹין פַארְטִיג גֶעוָוארֶען אוּנ מֶען הָאט בֶּעדַארְפְט פַארְדְרֶעהֶען דֶעם צַאפֶּען, אַז דֶער גֶעפֶאהרְלִיכֶער פוּלְוֶוער זָאל נִיט אוֹיסשִׁיסֶען. יֶעצְט קֶענְן יֶעדֶע סֶעקוּנְדֶע אוֹיסְפְּלַאצֶען, אוֹיב מֶען וֶועט זִיךְ נִיט אַיינְשְׁטֶעלֶען דָאס לֶעבֶּען צוּלוֹיפֶען גֶעשְׁווִינְד אוּנ פַארדְרֶעהֶען דֶעם צַאפֶּען. וֶוער ווייס אָבֶּער אוֹיב אִין דֶעם זֶעלְבֶּען אוֹיגֶען-בְּלִיק וֶועט דֶער אַיינְגֶעשְׁטֶעלְטֶער מֶענְשׁ שׁוֹין נִיט צוּרִיסֶען וֶוערֶען אוֹיף שְׁטִיקְלֶעךְ?

גִילְיָאם הָאט זֶעהְר אָפְט רֵיוִוקִירְט אוֹיף אַזַא אוֹפֶן מִיט'ן לֶעבֶּען אוּנ גֶעטְהוּן גַאנְץ רוּהִיג. יֶעצְט אָבֶּער אִיז עֶר גֶעבְּלִיעבֶּען שְׁטֶעהְן ווִי צוּגֶעשְׁמִידְט. נִיט גֶעהַאט קֵיין כֹּחַ אַ רִיהר גֶעבֶּען פוּן אָרְט, גְלַייךְ ווִי אַ אָנְגֶעגָאסֶענֶער מִיט בְּלַיי. עֶר הָאט גֶעצִיטֶערְט, גֶעשְׁטַאמֶעלְט מִיט דֶער צוּנְג אוּנ גֶעוֶוען זִיכֶער אַז אָט אָט וֶוערְט צוּשְׁמֶעטֶערְט דָאס גַאנְצֶע הוֹיז מִיט אִיהם מִיט אַלֶעמֶען צוּזַאמֶען.

— בָּאבוּנְיוּ, בָּאבוּנְיוּ... דֶער אַפַּארַאט... צַאפֶּען... אַ סוֹף, אַ סוֹף, אַ סוֹף...

דִי אַלְטֶע הָאט אוֹיפְגֶעהֵייבֶּען דֶעם קָאפּ אוּנ אַלֶץ נִיט פֶערְשְׁטַאנֶען אוּם וָואס דָא גֶעהְט.

— וואס איז אַזוינס? וואס איז אַייך?

אָבער דערוועהענדיג זיין אויסגעקרימט געזיכט און ווי ער בעהאלט זיך ווי א וואהנזיננינגער פון טוידט־שרעק, האט זי אַוואַרף געגעבען אַ בליק אויפ'ן אויוועלע און באלד פארשטאנען די שרעקליכע געפאהר.

— נו, טא וואס איז? דאכט זיך גאנץ איינפאך... זוּ־רעהען דעם צאפען, ניט וואהר?

ניט חאפענדיג, גלייך ווי ס'וואלט גאר ניט געשעהן, האט זי אַוועקגעלעגט די ארבייט אויפ'ן טישעל, אויפגעשטאנען און אַ דרעה געגעבען דעם צאפען. איהר האנד האט אַפילו קיין ציטער ניט געגעבען.

— אט איז אין ארדנונג. פאר וואס, מיין פריינד, האט איהר אַזוי ניט געטהון?

ער האט געקוקט אויף איהר מיט אַ אָפּגעגעסען מויל און געפיהלט אַ אייזיגע קעלט אין גאנצען לייב, גלייך ווי דער טוידט וואלט געשטאנען ענטקעגען איהם. נאכדעם, אַז דאס בלוט איז צוריק צוגעפלאסען אין זיין געזיכט און דער שרעק איז אַריבער האט ער אָפּגעצווינגען דעם אָטהעם, הגם זיין לייב האט נאך אַלץ געציטערט.

— פאר וואס איך האב ניט אַ דרעה געגעבען דעם קראן? ווייל כ'האב מיך דערשראקען.

אין דער מינוט איז אָנגעקומען פּיער מיט מארי, ענטציקט פון שפּאציער, פלוידערנדיג און לאכענדיג. די דריי ברידער: טאם, פראנסוּא און אַנטואַן, וואס זיינען צוריקגעגאנגען פון גארטען, האבען אָבגעשפּאסט פון זיי און פערזיכערט אַז פּיער'ן האט אַ קוּה נאכגעיאגט. דערוועהענדיג דאס איבערגעשראקען געזיכט פון פאטער האבען זיי באלד אויפגעהערט טרייבען כתבות.

— קינדער, ערשט יעצט בין איך געוועזען אַ שרעקליכער בעל־פחדן... מערקווירדיג, צייט איך לעב האב איך ניט געפיהלט אַזא שרעק ווי יעצט.

און ער האט זיי ערצעהלט די געשיכטע ווי נאך אין אַ סעקונדע וואלט ער און דאס גאנצע הויז שוין אויף דער וועלט ניט געוועזן, און נאר די רוהיגע באַבונזיו האט זיי אַללעמען געראטעוועט פון זיכערען טוידט. אַללע האבען געחאפּט קושען דער אַלטער. מארי איז איהר אויך געפאללען אויפ'ן האלז און געקושט מיט ליעבשאפט און מיט טרערען אין די אויגען.

בײַם טיש, אַז מען האט זיך געזעצט ענדליך צום פריהשטיק, האט גיליאם ווידער אָנגעהויבען ריידען וועגען זיין שרעק. ער האט זיך אַליין געוואונדערט און געשעמט, ווי קומט צו איהם אַזא שוואכקייט. איבערהויפּט בעמערקט ער אין זיך די לעצטע צייט אַ מין פארזיכטיגקייט, וועהרענד פריהער האט ער גאר קיינמאל ניט געטראכט וועגען טוידט. פון וואנען נעהמט זיך ביי איהם אויף דער עלטער אַזא בעגעהר צום לעבען? פאר וואס ווילל ער אַזוי היים לעבען?

— דאס איז אַלץ צוליעב אייך, מארי, בין איך געוואָרען אַזוי שרעקענדיג. אויב

יֶעצְט בִּין אִיךְ שׁוֹין נִיט אַזַא סְמֶיעֶלֶער יוּנְג וִוי פְרִיהֶער, אִיז עֶס דֶערְפַאר וְואס אִיךְ בֶּעזִיטְץ יֶעצְט אַ אוֹצָר, מִיט וֶועלְכֶען כְּ׳הָאבּ מוֹרָא צוּ רִיזִיקִירֶען. אָט הַיינְט, בַּיים גֶעדַאנְקֶען אַז מִיר אַללֶע וֶועלֶען גֶעהַרְגֶעט וֶוערֶען, הָאבּ אִיךְ אַיךְ דֶערְזֶעהְן, אוּנ דֶער שְׁרֶעק צוּ פַארלִיעֶרֶען אַייךְ, הָאט מִיךְ גֶעשְׁמִידְט אוּנ פַּארַאלִיזִירְט.

מַארִי הָאט זִיךְ פְרֶעהלִיךְ צוּלַאכְט. זֶעהר זֶעלְטֶען פְלֶעגְט עֶר גֶעבֶּען אֶנְצוּגֶעהֶאֶ־רֶענִישׁ פוּן זַייעֶר בַּאלְדִינְגֶער חֲתוּנָה, אָבֶּער שְׁטֶאנְדִיג פְלֶעגְט זִי דָאס אוֹיסְהֶארֶען מִיט אַ גְלִיקְלִיכֶער מִינֶע.

— שׁוֹין נִיט מֶעהר וִוי זֶעקְס וָואכֶען בְּלַייבְּט אוּנְז צוּ וַוארְטֶען — הָאט זִי זִיךְ אָבּ־גֶערוּפֶען אַיינְפַאךְ.

דִי בָּאבּוּנְיוּ, וֶועלְכֶע הָאט דִי גַאנְצֶע צַייט קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאבְּגֶעלָאזְט פוּן זֵיי, הָאט אַ קוּק גֶעגֶעבֶּען אוֹיף פְיֶערְ׳ן, דֶער הָאט גֶעהֶארְט אוּנ גֶעשְׁמֵייכֶעלְט.

— וִוירְקְלִיךְ — הָאט דִי בָּאבֶּע זִיךְ אָנְגֶערוּפֶען — אִיבֶּער זֶעקְס וָואכֶען וֶועט אִיהר שׁוֹין חֲתוּנָה הָאבֶּען. הֵייסְט עֶס, הָאבּ אִיךְ גוּט גֶעטְהוּן, נִיט דֶערְלָאזֶען דָאס הוֹיז זָאל צוּשָׁאסֶען וֶוערֶען.

יֶענֶעם טָאג הָאט פְּיֶער גֶעפִיהלְט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע פְּרֶעסְסוּנג אוֹיפְ׳ן הַארְצֶען. אִיהם הָאבֶּען גֶעקְלוּנְגֶען אִין דִי אוֹיעֶרֶען מַארִי׳ס וֶוערְטֶער „שׁוֹין נִיט מֶעהר וִוי זֶעקְס וָואכֶען בְּלַייבְּט אוּנְז צוּ וַוארְטֶען". יָא, אִין זֶעקְס וָואכֶען אַרוּם וֶועט זִי שׁוֹין זַיין פַּארְהֵיירַאטֶעט. אִיהם הָאט גֶעדַאכְט, אַז פְרִיהֶער הָאט עֶר דָאס גָאר נִיט גֶעוואוּסְט אוּנ קֵיינְמָאל וֶועגֶען דֶעם נִיט גֶעטְרַאכְט. אוֹיף דֶער נַאכְט, אִין דֶער הַיים, הָאט עֶר פַארְבְּרַאכְט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע נַאכְט. דִיעזֶע וֶוערְטֶער הָאבֶּען אִיהם גֶערִיסֶען, דֶערְשְׁלָאגֶען. פַאר וָואס הָאט עֶר פְרִיהֶער נִיט גֶעלִיטֶען אוּנ זָאנַאר גֶעהֶערְט דִי וֶוערְטֶער מִיט אַ שְׁמֵייכֶעל? וִוי קוּמְט צוּ אִיהם יֶעצְט דֶער שְׁמֶערְצֶען, דֶער שְׁטַארְקֶער, אוּנֶערְבַּארְמִיגֶער הַארְצְוֶועהטָאג? פְלוּצְלִינְג אִיז אִין זַיין קָאפּ גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען אַ גֶעדַאנְקֶען וֶועלְכֶער הָאט אִיהם גֶעטְרָאפֶען וִוי אַ דוּנְנֶער. עֶר לִיעבְּט מַארִי, לִיעבְּט זִי לַיידֶענְשַׁאפְטְ־לִיךְ, שְׁטַארְבְּט פוּן לִיעבֶּע צוּ אִיהר...

...אוּנ וָואס אִיז מִיט גִילְיָאמֶען? פַאר פְּיֶערְס אוֹיגֶען אִיז אוֹיסְגֶעוַואקְסֶען דִי פִּיגוּר פוּן בְּרוּדֶער וֶועלְכֶער הָאט אִיהם פַארְגַאטֶערְט, אַרַיינְגֶעפִיהרְט אִין זַיין הוֹיז וואוּ ס׳בְּלִיהט אַרְבֵּייט, פְרִיעדֶען אוּנ לִיעבֶּע, כְּדֵי אִיהם אוֹיסְהֵיילֶען. אוֹיךְ מִיט מַארִי אִיז עֶר בֶּעקַאנְנְט גֶעוָוארֶען וַוייל גִילְיָאם הָאט דָאס פֶערְלַאנְגְט. אִין זֶעקְס וָואכֶען אַרוּם בֶּעדַארְף דֶער בְּרוּדֶער חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיטְ׳ן יוּנְגֶען פְרַיילַיין. וִוי אַ מֶעסֶער וָואלְט אַרַיינְגֶעשְׁטָאכֶען אִין פְּיֶערְס הַארְצֶען. בֶּעססֶער שְׁטַארְבֶּען אֵיידֶער אִימֶעצֶער זָאל זִיךְ דֶערְוִוויסֶען פוּן זַיין לִיעבֶּע צוּם בְּרוּדֶערְס כַּלָּה. בֶּעססֶער אִיבֶּערְטְרָאגֶען דִי עֶרְגְסְטֶע יִסּוּרִים אֵיידֶער אַ סֶעקוּנְדֶע אֲפִילוּ מְצַעֵר זַיין אַזַא טְהַייעֶרֶען בְּרוּדֶער. בֶּעססֶער צוּרִיק אָנְטְהוּן דֶעם גַייסְטְלִיכֶען מַאנְטֶעל, פִיהרֶען אַ וִויסְט, אַ פִינְסְטֶער לֶעבֶּען וִוי אַ מָאל, אֵיידֶער צוּנֶעהְמֶען דָאס טְהַייעֶרְסְטֶע פוּן אַזַא זֶעלְטֶענֶעם, טְהַייעֶרֶען בְּרוּדֶער...

ס'איז ווידער געוואָרען אַ שרעקליכע מלחמה אין זיין האַרצען. פּלוצלינג האָט אַ פרישער רעיון איהם פאַרדוללט. וואָס איז איהם אַזוי שווער אָפּזאָגען זיך פון לעבען, וואָס ראַנגעלט ער זיך אַזוי, מאַרי האָט דאָך איהם סיי ווי סיי ניט ליעב? היינט ביים שפּאַצירען איז דאָס מינדסטע ניט געשעהן וואָס זאָל איהם געבען דאָס רעכט צו גלויבען, אַז זי בעהאַנדעלט איהם אַנדערש ווי אַ ליעבע גוטע שוועסטער. ס'איז געווים, זי ליעבט גיליאַמען... ער האָט פאַרשטעקט דעם קאָפּ אין קישען, פאַר־שטיקט די טרערען און געגעבען אַ שבועה זיך בעהערשען און זיין צופריעדען פון זייער גליק....

IV.

צוויי טאָג נאָכדעם איז פיער געווען פאַרשפּאַרט אין זיין איינזאַממען צימער. איינמאָל אין דער פריה, ווען ער איז נאָך געלעגען אין בעט אַ צושלאָגענער, האָט ער צו זיין גרויס ערשטוינונג דערזעהן ווי גיליאַם קומט אַריין.

— וואָס זאָל מען טהון? אַז דו האָסט אונז אַוועקגעוואָרפען, האָב איך אַליין געמוזט קומען. איך וויל געהן מיט דיר אויף סאַלוואַס פּראָצעס, וואָס בעדאַרף היינט זיין. ס'איז מיר זעהר שווער געווען צו בעקומען צוויי ערטער. שטעה אויף געשווינ־דער, אויפּ'ן וועג וועלען מיר איבערבייסען און קומען אין געריכטס־הויז בעצייטענס.

גיליאַם איז געווען עפּעס פאַרזאָרגט, פאַרפינסטערט, גלייך ווי אַ באַזער געדאַנקען וואָלט איהם געדריקט. ווען פיער האָט זיך גענומען געשווינד אָנטהון האָט גיליאַם איהם אָנגעהויבען פאַנאַנדערפרעגען:

— פאַר וואָס ביסטו אויף אונז אין כעס?

— ווער איז אין כעס? וואָס פעלט דיר איין?

— פאַר וואָס אַלזאָ האָסטו אויפגעהערט קומען? מיר זיינען געוואָהנט געוואָרען זעהען דיך יעדען טאָג און מיט אַמאָל ווערסטו פערשוואונדען.

פיער האָט אומזאָנסט אויסגעזוכט עפּעס אַ אויסרייד. זיין צער איז איהם קענטיג געווען אויפ'ן פּנים.

— איך האָב געהאַט אַ אַרבייט... אָבער וואָס טויג דאָס רעדען... ווידער זענען מיך בעפאַללען חשך'דיגע מחשבות. צו וואָס זאָל איך קומען און אייך נאַר טרויעריג מאַכען?

גיליאַם האָט מיט פערדרוס אַ ציה געגעבען מיט די אַקסלען.

— און דו מיינסט אַז ווען דו קומסט ניט וועלען מיר שוין זיין פּרעהליך — פאַרגעסטערן האָט די שטענדיג געזונטע און גליקליכע מ אַ ר י געהאַט אַזאַ שרעק־ליכען קאָפּשמערץ, אַז אַ גאַנצען טאָג איז זי ניט אַרויס פון שלאָף־צימער. אפילו געסטערן איז זי געווען ניט מיט אַללעמען... זי איז געוואָרען אַזאַ נערוואָזע, אַזאַ

שְׁוויינֶענְדִיגֶע. מִיר אַללֶע הָאבֶּען שְׁלֶעכְט פַארְבְּרַאכְט דֶעם טָאג.

עֶר הָאט דֶעם בְּרוּדֶער גֶעקוּקְט גְלַייךְ אִין גֶעזִיכְט מִיט זַיינֶע עֶהרְלִיכֶע אויגֶען, אִין וֶועלְכֶע ס'אִיז דַייטְלִיךְ קֶענְנְטִיג גֶעוֶועןְ אַ חֲשַׁד...

פ ְי ֶע ר, וֶועלְכֶער אִיז אויפְגֶערֶעגְט גֶעוָוארֶען דוּרךְ מַארִי'ס אוּנְרוּהִיגְקַייט אוּנ הָאט מוֹרָא גֶעהַאט, נִיט אַרויסגֶעבֶּען זַיין גֶעהַיימְנִים, הָאט דָאס מָאל גֶעטְרָאפֶּען זָאגֶען אַ לִיגֶען:

— יָא, זִי אִיז פְרִיהֶער אויךְ נִיט גֶעוֶועןְ מִיט אַללֶעמֶען, וֶוען מִיר זַיינֶען גֶעפָּאהרֶען אויפ'ן וועלאָסִיפֶּעד. אוּנ אִיךְ הָאבּ אִין אֶמֶ'תן גֶעהַאט אַ נֶאטְהִיגֶע אַרְבַּייט, וֶועלְכֶע כ'הָאבּ נִיט גֶעקָאנְנְט אָפְּלֵייגֶען אויף שְׁפֶּעטֶער. אָבֶּער אִיךְ הָאבּ מִיךְ נָארוָואס גֶעקְלִיעבֶּען אויפְשְׁטֶעהְן אוּנ גֶעהְן צוּ אַייךְ, זִיךְ נֶעהמֶען צוּ מַיין גֶעוֶוואהְנְלִיכֶער אַרְבֵּייט.

גִילְיָאם הָאט נָאךְ אַ מִינוּט שַׁארְף אָנְגֶעקוּקְט דֶעם בְּרוּדֶער, נָאכְדֶעם אָנְגֶעהֵייבֶּען פְרַיינְדְלִיךְ רֶעדֶען פוּן עֶטְוָואס אַנְדֶערְשׁ, דָאךְ אִיז אויף אִיהם קֶענְטִיג גֶעוֶועןְ אַז עֶר אִיז עֶפֶּעס שְׁטַארְק פֶערְזָארְגְט, אַזוֹי אַז פ ְי ֶע ר פוּן זַיין זַייט הָאט אִיהם גֶענוּמֶען אויסְפְּרֶאגֶען:

— בִּיסְט עֶפֶּעס נִיט גֶעזוּנְד? מִיר שַׁיינְט, דוּ הָאסְט פֶערְלָארֶען דַיין שְׁטֶאנְדִיגֶע רוּהִיגְקַייט.

— אִיךְ? אָ נֵיין, כ'בִּין נִיט קְרַאנְק, נָאר דַאכְט זִיךְ כ'הָאבּ ווירְקְלִיךְ פֶערְלָארֶען מַיין גֶעוֶואהנְלִיכֶע גַייסְטִיגֶע רוּהִיגְקַייט. סַאלְוַואס פְּרָאצֶעס בְּרֶענְגְט מִיךְ פוּן דִי כֵּלִים אַרוֹיס, דָאס וֵוייסְט דוּ. מִיךְ קְרֶענְקְט זֶעהֶענְדִיג מִיט וֶועלְכֶע אוּנְגֶערֶעכְטִיגְקַייט אַללֶע בֶּעפַאללֶען אויף דֶעם אוּנְגְלִיקְלִיכֶען.

דִי בְּרִידֶער זַיינֶען אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אִין גֶערִיכְטְס־הוֹיז, וֶועלְכֶעס אִיז שׁוֹין לַאנְג גֶעוֶועןְ פוּלל, אָנְגֶעפַּאקְט מִיט מֶענְשֶׁען. דָארְט הָאבֶּען זֵיי אָפְּגֶעזוּכְט צְוֵויי אֶרְטֶער אויפ'ן לֶעצְטֶען בַּאנְק אִין דֶער אָבְּטְהֵיילוּנְג פוּן דִי עֵדוּת. וֶועצֶענְדִיג זִיךְ הָאט ג ִי ל ְי ָא ם בֶּעמֶערְקְט דֶעם קְלֵיינֶעם וויקְטָאר מַתִּית, וֶועלְכֶער זִיצְט הִינְטֶער אִיהם נֶעבֶּען דִי שְׁטַאבֶּעטֶען, אָנְגֶעשְׁפַּארְט דִי מְארְדֶע אויף בֵּיידֶע הֶאנְד אוּנ דִי אויגֶען בְּרֶענְנֶען אויפ'ן בְּלַאסֶען פָּנִים מִיט דִי דִינֶע לִיפֶּען. פ ְי ֶע ר הָאט דֶערְוַוייל בֶּעמֶערְקְט פְאַרֶענְט דֶעם עֶלֶעגַאנְטֶען שֶׁאנֶעם דֶעפּוּטַאט ד וּ ט ִי ל מִיט דֶער קְלֵיינֶער פִּירְשְׁטִין ר ָא ז ֶע מ ָא נ ְד ַא, זִיצֶען אוּנ פְּלוידֶערְן אוּנ לַאכֶען פְרֶעהלִיךְ. זֵיי זַיינֶען גֶעקוּמֶען אַהֶער ווִי אִין אַ טְהֶעאַטֶער, אוּנ אֵיידֶער דִי סְצֶענֶע וֶועט זִיךְ אָנְהֵייבֶּען, הָאט דִי פִּירְשְׁטִין גֶענוּמֶען זוּכֶען אִין זַאל בֶּעקַאנְטֶע.

— זֶעהְט, אָט דָארְט, הִינְטֶער דִי שְׁטוּהלֶען פוּן דִי רִיכְטֶער, זִיצְט, דַאכְט מִיר, פ ָא נ ְס ֶע ג. נִיט וַואהר? נֶעבֶּען דֶער גְרָאבֶּער דַאמֶע מִיט דֶער גֶעלֶער קְלֵייד. אוּנ דָארְט וַוייטֶער אִיז אוּנְזֶער פְרַיינְד, גֶענֶערַאל בֶּעזָאנְגֶע... אָבֶּער פַאר וָואס זֶעהְט מֶען נִיט דֶעם בַּארָאן ד ִי ו ִי ל ַא ר?

— אַךְ, וָואס רֶעדְט אִיהר? — הַאט דוּטִיל גֶעעֶנְטְפֶערְט — עֶר קֶען נִיט זַיין, לַייט

זָאלֶען נִיט מֵיינֶען עֶר אִיז גֶעקוּמֶען זוּכֶען נְקָמָה.

דֶער דֶעפּוּטַאט הָאט אָנְגֶעהֵייבֶּען פוּן זַיין זַייט זִי פַאנַאנְדֶערְפְּרֶאגֶען.

— זַייט אִיהר נִיט צוּקְרִיגְט מִיט אַייֶער שֶׁאנֶעם פְּרַיינְד הְיַאצִינְט? זָאנְסְט וָואלְט אִיהר, וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ, מִיר נִיט גֶעמַאכְט הַיינְט דָאס פֶּערְגְנִיגֶען, אוֹיסְקְלַייבֶּען מִיךְ פַאר אַייֶער קַאוַואלְיֶער;

זִי הָאט אַ לַייכְטֶען צִיה גֶעגֶעבֶּען מִיט דִי אַקְסְלֶען אוּנ מוֹדֶה גֶעוֶוען, אַז דִי דִיכְטֶער זַיינֶען אִיהר שׁוֹין דֶערְעֶסֶען גֶעוָוארֶען. יֶעצְט בֶּעשֶׁעפְטִיגְט זִי זִיךְ מִיט פָּאלִי־טִיק. אָט אִיז שׁוֹין גַאנְצֶע אַכְט־טָאג אַז זִי אִינְטֶערֶעסִירְט זִיךְ שְׁטַארְק מִיט דֶעם קְרִיזִיס פוּן מִינִיסְטֶערְיוּם...

— אִיהר וֵוייסְט — הָאט דִי פִּירְשְׁטִין וַוייטֶער גֶעזָאגְט — דִי זַאךְ אִיז שׁוֹין גֶעוָוארֶען אָבְּגֶעמַאכְט, זְשֶׁערַאר הָאט חֲתוּנָה מִיט קַאמִילַלא׳ן. דִי בַּארָאנֶעססֶע אִיז מְרוּצָה גֶעוָוארֶען, אוּנ אִיךְ וֵוייס פוּן אַ זִיכֶערֶער קְוֶועלֶע אַז אֲפִילוּ דִי גְרֶאפִין דֶע־קֶענְבַאק, דֶעם יוּנְגֶענְמַאנְס מוּטֶער, הָאט אוֹיךְ אַיינְגֶעווִילליגְט אוֹיפְ׳ן שִׁדוּךְ.

דוּטִיל הָאט אָנְגֶעהוֹיבֶּען לַאכֶען.

— יָא, ווִי דֶען, אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ גֶעהֶערְט. דִי חֲתוּנָה וֶועט זַיין גָאר אִין גִיכֶען, אִין דֶער קִירְכֶע סַאן־מַאדַאלֶען, מִיט אַזַא גְרוֹיס פַּארַאד, אַז פַּארִיז וֶועט לַאנְג הָאבֶּען וָואס צוּ רֶעדֶען. אִין גְרוּנְד אִיז דָאס ווִירְקְלִיךְ אַ גְלַייכֶע פַּארְטְיֶע...

— אוּנ דֶער בַּארָאן? וָואס זָאגְט עֶר?

— עֶר אִיז עֶנְטְצִיקְט. אִיהר הָאט גֶעזֶעהְן הַיינְט אִין צֶעטְטֶעל פוּן דִי נַייֶע מִינִיסְטֶארֶען, אַז דָאוֶוערְן וֶוערְט מִינִיסְטֶער פוּן פָאלְקְס־בִּילְדוּנג? יֶעצְט וֶועט מֶען סִילְוְויַאנֶען שׁוֹין גֶעווִיס אַרַיינְנֶעהמֶען אִין טְהֶעאַטֶער „פְרַאנְצֶאזִישֶׁע קָאמֶעדְיֶע״. צוּלִיעבּ דֶעם הָאט מֶען טַאקִי אוֹיסְגֶעקְלִיעבֶּען דָאוֶוערְן...

— אַךְ, זֶעהְט נוּר! — הָאט דִי פִּירְשְׁטִין אוֹיסְגֶעשְׁרִיעֶן — דָארְט שַׁיינְט מִיר אִיז זִי טַאקִי, סִילְוְויַאנַא! אָט וֶועצְט זִי זִיךְ נֶעבֶּען פַאנְסֶענֶען.

— סִילְוְויַאנַאס מִינִיסְטֶערְיוּם! זִי מֶאג הַיינְט טְרִיאוּמְפִירֶען!

אִין זַאל אִיז פְּלוּצְלִינְג דוּרְכְגֶעפְלוֹיגֶען אַ צִיטְטֶער. עֶס זַיינֶען אַרַיין דִי רִיכְטֶער אוּנ בַּאלְד נָאכְדֶעם הָאבֶּען דִי זַאנְדַארֶען אַרַיינְגֶעפִיהרְט דֶעם בֶּעשׁוּלְדִיגֶען סַאלְנַוא. אַלֶלֶע זַיינֶען אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען, זִיךְ גֶעשְׁטוּפְּט, זֶעהֶען דֶעם בֶּערִיהמְטֶען פַארְבְּרֶעכֶער. עֶר אִיז גֶעגַאנְגֶען אָנְגֶעטְהוּן זַיין אַלְטֶע הִיטטֶעל מִיט דֶעם בְּרֵייטֶען, צוּרִיססֶענֶעם פַאלֶטָא, וֶועלְכֶען מַתִּית הָאט אִיהם גֶעגֶעבֶּען. דָאס גֶעזִיכְט אִיז וַוייס, אוֹיסְגֶעמָאגֶערְט, דֶער־שְׁלָאגֶען אוּנ פַארְאוּמֶערְט, דִי גֶעלֶע שִׁיטטֶערֶע הָאר זַיינֶען עֶטְוָואס גְרוֹי, אוּנ דִי שֶׁאנֶע בְּלוֹיֶע אוֹיגֶען קוּקֶען גוּטְהֶארְצִיג, פַארְטְרַאכְט. עֶר הָאט אַ בְּלִיק גֶעגֶעבֶּען אוֹיפְ׳ן גַאנְצֶען זַאל אוּנ גֶעשְׁמֵייכֶעלְט — וַואהְרְשַׁיינְלִיךְ הָאט עֶר בֶּעמֶערְקְט וִויקְטָארְ׳ן אוּנ אֶפְשַׁר אוֹיךְ גִילְיָאמֶען. נָאכְדֶעם אִיז עֶר גֶעבְּלִיבֶּען שְׁטֶעהְן רוּהִיג, זִיךְ מֶעהְר קֵיין רִיהְר נִיט גֶעטְהוּן.

דֶער סֶעקְרֶעטַאר הָאט פָארְגֶעלֶעזֶען דֶעם לַאנְגֶען בֶּעשׁוּלְדִיגוּנְגְס אַקְט, נָאכְדֶעם

האָט אָנגֶעהויבֶּען דאָס פַארהֶערֶען. אויף די פְרַאגֶען הָאט סאַלְוַוא גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט אַ מִיטֶען קול, אָבֶּער מִיט גְרויס דֶרֶך־אֶרֶץ. עֶר הָאט זִיךְ אִין אַלְכְדִינְג מוֹדֶה גֶעוֶועֶן אונ עֶרְקְלֶערְט, אַז עֶר הָאט עֶקְסְטְרַא אויסגֶעקְלִיבֶּען דִיווִילְיַארְס פַּאלַאץ, אוּנְטֶערְלֵייגֶען דָארְט דִי בָּאמְבֶּע, כְּדֵי אִיבֶּערְשְׁרֶעקֶען דִי רַייכֶע, וֶועלְכֶע הָאבֶּען אָנְגֶעקְלִיעבֶּען זַייעֶר גֶעלְט דורךְ שְׁווִינְדֶעל אונ גְנֵבָה — דֶערְמָאנֶען זַיי, זַיי זָאלֶען חָאטְשׁ אַ קְלֵיין טְהֵייל פוּן זַייעֶר פַארְמֶעגֶען אָפְּגֶעבֶּען דִי אָרִימֶע לַייט, אוּמְגְלִיקְלִיכֶע בַּעֲלֵי־מְלָאכוֹת, וָואס שְׁטַארְבֶּען מִיט וַוייבּ אונ קִינְדֶער פַאר הוּנְגֶער.

— אִיהְר זַייט אָבֶּער עֶנְטְלָאפֶּען! — הָאט דֶער פָּארְזִיצֶענְדֶער גֶעזָאגְט — פַאר וָואס-זְשֶׁע ווִילְט אִיהר אַיינְרֶעדֶען אַז אִיהר הָאט מַפְקִיר גֶעוֶועֶן אַייעֶר לֶעבֶּען פַאר דֶער אִידֶעֶע צוּ הֶעלְפֶען דֶער וֶועלְט?

סַאלְוַוא הָאט טַאקִי שְׁרֶעקְלִיךְ חֲרָטָה גֶעהַאט, וָואס אִין בּוּלָאנְיֶער וַואלְד אִיז עֶר גֶעוֶועֶן אַזַא שְׁרֶעקֶעדִיגֶער אונ גֶעלָאפֶען פוּן דִי פָּאלִיצְיַאנְטֶען.

— פַּארְ'ן טוֹידְט הָאבּ אִיךְ קֵיין מוֹרְא נִיט; אִיהר וֶועט זֶעהְן. וֶוען אַלֶע זָאלֶען זַיין אַזוֹ בְּרִיֶה'שׁ ווִי אִיךְ, וָואלְט נָאךְ מָארְגֶען פוּן אַייעֶר פַארְפוֹילְטֶער גֶעזֶעלְלְשַׁאפְט נִיט גֶעבְּלִיעבֶּען קֵיין זֵכֶר אוּנ עֶס וָואלְט עֶנְדְלִיךְ גֶעקוּמֶען אַ גְלִיקְלִיכֶע צַייט אויף דֶער וֶועלְט.

וואו עֶר הָאט גֶענוּמֶען דֶעם פּוּלְוֶוער צוּ דֶער בָּאמְבֶּע הָאט סַאלְוַוא בְּשׁוּם אוֹפֶן נִיט גֶעוָואלְט זָאגֶען.

— זוּכְט אַלֵיין, אוּיבּ אִיהר גְלוֹיבְּט מִיר נִיט... מַיינֶע חֲבֵרִים וֶועל אִיךְ נִיט אַרוֹיסגֶעבֶּען.

דֶער פָּארְזִיטְצֶענְדֶער הָאט אָנְגֶעהֵייבֶּען רֶעדֶען וֶועגֶען דֶער גֶעהַרְגֶעהטֶער מֵיידֶעל, דִי שֶׁאנֶע בְּלָאנְדֶע מָאדִיסְטְקֶע, וֶועלְכֶע דֶער שִׁיקְזָאל הָאט פּוּנְקְט בְּשַׁעַת דֶער קַאטַאסְטְרָאפֶע גֶעבְּרַאכְט אִין טוֹיעֶר פוּן דִיווִילְיַארְס פַּאלַאץ.

— אִיהר הָאט אוּמְגֶעבְּרַאכְט אַ מֶענְשֶׁען פוּן אַייעֶר קְלַאסֶע, אַ אָרִימֶע אַרְבֵּייטֶערִין, וֶועלְכֶע הָאט מִיט אִיהְרֶע אָרִימֶע פַארְדִינְסְטֶען אויסְגֶעהַאלְטֶען אַ אַלְטֶע בָּאבֶּע.

סַאלְוַואן הָאבֶּען דִי וֶוארְטֶער גֶעשְׁטִיקְט אִין הַאלְז.

— אֱמֶת, דָאס אִיז דָאס אֵיינְצִיגֶע אויף וֶועלְכֶע מִיר טְהוּט בַּאנְג... גֶעווִיס, נִיט פַאר אִיהר אִיז גֶעמַאכְט גֶעוֶועזֶען מַיין בָּאמְבֶּע. לָאזֶען-זְשֶׁע אַלֶע אָרִימֶע, אַלֶע וָואס אַרְבֵּייטֶען שְׁוֶוער אונ בִּיטֶער גֶעדֶענְקֶען, אַז זִי הָאט פַארְגָאסֶען אִיהר בְּלוּט, אַזוֹי ווִי אִיךְ וֶועל פֶערְגִיסֶען מַיין בְּלוּט.

אִין זַאל אִיז גֶעוֶועֶן אַ שְׁרֶעקְלִיכֶע אויפְרֶעגוּנְג.

יֶעצְט הָאט מֶען אָנְגֶעהֵייבֶּען אויסְפְרֶעגֶען דִי עֵדוּת. נָאכְדֶעם הָאט גֶערֶעדְט דֶער פְּרָאקוּרָאר אונ פָּארְגֶעשְׁטֶעלְט סַאלְוַואן ווִי אַ שְׁרֶעקְלִיכֶען טַייוֶועל. דֶער אַדְוָואקַאט ווִיידֶער הָאט גֶעזוּכְט אויסְטַוייזֶען, אַז סַאלְוַואן הָאט דִי אָרִימְקַייט, דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע נוֹיטְה גֶעטְרִיבֶּען צוּ טְהוּן דֶעם פַארְבְּרֶעכֶען. נִיט עֶר אִיז שׁוּלְדִיג נָאר דִי גֶעזֶעלְלְשַׁאפְט, אִין וֶועלְכֶער אָרִימֶע אַרְבֵּייטֶער גֶעהֶען אַרוּם הוּנְגֶערִיגֶע אונ זוּכֶען זִיךְ

נוקם זיין פון די רייכע. ער האט געבעטען די געשוואָרענע אין נאָמען פון מענשען־ליעבע, זיי זאָלען ניט הערען די איינגענע ליידענשאַפטען אונ ניט וואָס דאָס פובליקום צווינגט זיי, אונ אַרויסגעבען אַ קלוגען פסק, וועט זיין בעססער איידער פאַרלענגערן נאָר אָהן אַ סוף די מלחמה אונ אויפרייצען די אָרימע קלאַססע מיט אַ נייעם קרבן, פאַר וועלכען זיי וועלען געוויס זוכען נקמה.

אין אָווענד איז דער פּראָצעס געענדיגט געוואָרען. מען האט סאַלוואַן פאַר־משפט—צום טוידט.

דאָס פובליקום איז זיך צוגאַנגען. פּיער האט בעגלייט דעם טרויעריגען ברודער אַהיים.

ניט ווייט פון טייך האט גיליאם דערזעהן פאַר זיך דעם קליינעם וויקטאָר, ווי ער געהט אַליין אין דער פינסטער. ער האט דעם יונגען מענשען אָפּגעשטעללט אונ אָנגעהייבען רעדען וועגען זיין מוטער. וויקטאָר האט אָבער ווי ניט געהערט, אונ אָנשטאָט אַ ענטפער האט ער אַרויסגערעדט מיט אַ טרוקענעם, ווי אַ מעססער שאַרפען קול:

— אַ! זיי ווילען בלוט... לאָזען זיי איהם שעכטען; מיר וועלען זיך נוקם זיין זיין בלוט;

עטליכע טאָג זיינען אַריבער. אין דער גערוימיגער מייסטער־שטוב, וואו ס'איז שטאַנדיג געווען ליכטיג אונ פרעהליך, איז יעצט געווען שטיל אונ אומעדיג. די דריי ערוואַקסענע זיהן זיינען מייסטענס ניט געווען אין דער היים; טאָם איז באַלד אין דער פריה אַוועק אין פאַבריק, ענדיגען זיין קליינע בעוועגונגס־מאַשינע. פראַנסואַ איז פאַרנומען גאַנצע טאָג מיט די עקזאַמענס, אונ אַנטואַן האט אָנגענומען אַרבייט ביים סקולפּטאָר שאַהאַן, ווייל אַהין האט איהם געצויגען זיין ליעבע צו דער קליינער ליזאַ, דעם סקולפּטאָר'ס שוועסטער. מיט גיליאַמען איז נאָר געבליבען די באָבע, וועלכע איז אימער געזעססען ביים פענסטער מיט אַ אַרבייט אין האַנד. מאַרי האט זיך אַרומגעדרעהט הין אונ צוריק איבער'ן הויז אונ איז געזעססען אין מייסטער־שטוב נור אין די שעה'ן ווען פּיער איז דאָרט געוועזען. — גיליאם איז שטאַנדיג געווען פאַרטראַכט אונ טרויעריג...

איינמאָל אין אַ זעלטען שאָנעם פריהמאָרגען, בלייבענדיג אַליין מיט דער באָבע, האט גיליאם נאָך טרויעריגער אונ פינסטערער אויסגעזעהן ווי ביז אַהער.

— גיליאם, וואָס איז מיט אייך? —האט די אַלטע געפרעגט — פון אַ געוויסע צייט איז אייך גאָר ניט צו דערקענען. פאַר וואָס זאָגט איהר מיר ניט וואָס אייך דריקט?

— ער האט אַ פערוואונדערטער געקוקט אויף איהר;

— וואָס דריקט מיך דען?

— אָה, אִיךְ וֵויים פוּן וָואס אִיהר הָאט שְׁמֶערְצֶען אוּנ כְ׳הָאבּ גֶעגְלוֹיבְּט אַז אִיהר וֶועט זִיךְ דוּרְכְשמוּעֶסֶען מִיט מִיר. קֵיינֶער אִין גַאנְצֶען הויז טְהוּט דָאךְ נִיט דִי מִינְדֶסְטֶע זַאךְ, נִיט פְרֶעגֶענְדִיג מַיין עֵצָה.

עֶר אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ בְּלַאסס גֶעוָוארֶען אוּנ אָנְגֶעהֵייבֶּען צִיטֶערְן — עֶר הָאט אַלְוָוא קֵיין טָעוּת נִיט גֶעהַאט, אֲפִילוּ דִי בָּאבֶּע וֵויים שׁוֹין אוֹיךְ דֶערפוּן... וִוי קֶענֶן עֶר אָבֶּער אִיהר אוֹיפְדֶעקֶען זַיינֶע פַארְבָּארְגֶענֶע יְסוּרִים, פוּן וֶועלְכֶע עֶר הָאט בִּיז יֶעצְט מוֹרָא גֶעהַאט אֲפִילוּ צוּ טְרַאכְטֶען?

— מַיין זוּהְן, אַזוֹי הָאט גֶעמוּזְט גֶעשֶׁעהְן. אִיךְ הָאבּ עֶס אַרוֹיסְגֶעזֶעהְן בַּאלְד פוּן דִי עֶרְשְׁטֶע טֶאג. כְ׳הָאבּ אַייךְ נִיט גֶעוָוארֶענְט פְרִיהֶער וַוייל כְ׳הָאבּ גֶעגְלוֹיבְּט אַז דָאס אִיז גֶעוֶוען אַייעֶר פְּלַאן. אָבֶּער זֶעהֶענְדִיג נָאכְדֶעם וִוי אִיהר לַיידְט, הָאבּ אִיךְ עֶרְשְׁט פַארְשְׁטַאנֶען אַז כְ׳הָאבּ מִיךְ שְׁטַארְק טוֹעֶה גֶעוֶועזֶען.

עֶר הָאט פוּן אִיהר קֵיין אוֹיג נִיט אַרָאפְּגֶענוּממֶען אוּנ גֶעצִיטֶערְט אִין גַאנְצֶען לֵייבּ.

— יָא, אִיךְ הָאבּ גֶעמֵיינְט אַז אַייךְ גֶעפֶעלְט עֶס; אִיהר הָאט עֶקְסְטְרַא אַרַיינְגֶענוּמֶען דֶעם בְּרוּדֶער כְּדֵי זִיךְ אִיבֶּערְצַייגֶען, אוֹיבּ מַארִי לִיעבְּט אַייךְ אַנְדֶערְשׁ וִוי אַ פָאטֶער... אִיהר זַייט אַזוֹי פֶערְשִׁיעדֶען אִין דִי יָאהרֶען: פַאר אַייךְ עֶנְדִיגְט זִיךְ שׁוֹין דָאס לֶעבֶּען אוּנ פַאר אִיהר הוֹיבְּט זִיךְ יֶעצְט אָן... אַ חוּץ וָואס אִיהר זַייט אַ גֶעלֶעהרְטֶער מַאנְן אוּנ הָאט פַאר זִיךְ אַ גְרוֹיסֶען צִיעל, בֶּעגְלִיקֶען דִי וֶועלְט מִיט אַייעֶר וואוּנְדֶערְלִיכֶע עֶרְפִינְדוּנְג...

עֶר הָאט אוֹיפְגֶעלֵייגְט דִי הֶאנְד וִוי צוּ אַ גֶעבֶּעט, צוּגֶענַאנְגֶען צוּ אִיהר אוּנ גֶעזָאגְט מִיט הַארְץ:

— אָ, רֶעדְט דַייטְלִיכֶער, זָאגְט מִיר אַלְסְדִינְג וָואס אִיהר טְרַאכְט... אִיךְ פַארְשְׁטֵיי גָאר נִיט; מַיין אָרֶעם הַארְץ אִיז אִין גַאנְצֶען צוּבְּרָאכֶען, צוּפְלִיקְט, אוּנ אִיךְ וָואלְט גֶערְן וִויסֶען, טְהוּן, זִיךְ בֶּעשְׁלִיססֶען... אַייךְ לִיעבּ אִיךְ, שֶׁעץ אַייךְ וִוי אַ אֵיינֶענֶער מוּטטֶער; אַייעֶר גְלַייכֶען שֵׂכֶל, אַייעֶר קְלָארֶען פֶערְשְׁטַאנְד גְלוֹיבּ אִיךְ מֶעהְר וִוי אַלְץ אוֹיף דֶער וֶועלְט — אִיהר הָאט פָארְאוֹיס גֶעזֶעהְן דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע זַאךְ אוּנ דָאךְ הָאט אִיהר צוּגֶעלָאזְט, עֶס זָאל גֶעשֶׁעהֶען, אָבְוָואהְל אִיךְ קֶענֶן דֶערְפוּן שְׁטַארְבֶּען!... פַאר וָואס, פַאר וָואס, זָאגְט — פַאר וָואס הָאט אִיהר דָאס דֶערְלָאזְט?

— צוּ וָואס טוֹיג דָאס רֶעדֶען — הָאט זִי שְׁטִילל גֶעזָאגְט אוּנ נִיט אוֹיפְגֶעהֶערְט אִיהר אַרְבֵּייט — אַז דִי פַאקְטֶען רֶעדֶען אַלֵיין פַאר זִיךְ? גֶעווִיס, אִיךְ הָאבּ מַסְכִּים גֶעוֶוען צוּ אַייעֶר חֲתוּנָה, וַוייל אַז מַארִי זָאל בְּלַייבֶּען דָא אִין הויז, הָאט זִי גֶעמוּזְט וֶוערֶען אַייעֶר וַוייבּ. דֶערְבֵּיי אִיז גֶעוֶוען נָאךְ אַנְדֶערֶע אוּרְזַאכֶען, פוּן וֶועלְכֶע עֶס לָאהְנְט נִיט צוּ רֶעדֶען... אָבֶּער מִיט פֶּיעֶר׳ס אַרַיינְקוּמֶען אִיז אַלְסְדִינְג אַנְדֶערְשׁ גֶעוָוארֶען, דוּרְךְ אִיהם אִיז עֶרְשְׁט גֶעוָוארֶען אַ רֶעכְטֶע אָרְדְנוּנְג. אִיז דֶען נִיט בֶּעססֶער אַזוֹי?

— בעססער, גיען איך מוטשע מיך, שטארב אונ מיין לעבען איז פערלארען?

זי איז אויפגעשטאנען פון ארט און צוגעגאנגען צו איהם, שטרענג, שטאלץ, מיט דעם בלאססען, ענערגישען און ערנסטען געזיכט.

— זוהן מיינער, איהר ווייסט זעהר גוט, ווי איך ליעב אייך און וויל אייך זעהן שטאנדיג איידעל, פיין און ערהאבען... ערשט ניט לאנג זייט איהר פלוצליג געווארען אפענדיג און אונזער גאנץ הויז איז שיער ניט צופליגען געווארען אין דער לופטען... שוין עטליכע טאג דיצט איהר א צוטראגענער איבער די פאפירען און צייכנונגען, ווי א מענש וואס האט זיין גאנצען מוטה פערלארען און ווייס ניט וואס צו טהון... גלויבט מיר, איהר זיינט אויף א שלעכטען וועג... לאז פיער חתונה האבען מיט מארי'ן — וועט זיין בעססער פאר זיי און פאר אייך.

— פאר מיר? א ניין, ניין!... וואס וועט פון מיר ווערען?

— בערוהיגט אייך, זוהן מיינער, אונ בעטראכט אייער לאגע. איהר בעדארפט אין גיבען ענטדעקען דער וועלט אייער גרויסע ערפינדונג, אייער ציעל איז א האבע־רער, איהר בעדארפט שטרעבען צו א ערהאבענעם תכלית... ליידט שמערצען, אבער בלייבט א מענש, וואס לעבט פאר זיין אידעע.

נאכדעם, אוועקגעהענדיג פון איהם, האט זי מיט א מוטטערליכען שמייכעל געזאגט, צו פארגלעטען א ביסעל איהר פריהעריגע הארטקייט:

— אומזאנסט צווינגט איהר מיך. איך זאל אייך אללעם ארויסזאגען. איך בין וועגען אייך רוהיג. איהר זייט געוועזען עדעל און גוט, און וועט אייך געווים אויפ־פיהרען ווי די גערעכטיגקייט און די פליכט פאדערט; וועט טהון דאס, וואס א נ'אנ־דערער אויף אייער ארט וועט ניט טהון...

בלייבענדיג אליין איז גיליאם ווידער פערזונקען אין פינסטערע געדאנקען...

אויפ'ן דריטטען טאג אין דער פריה, איז מארי געוועזען זעהר פרעהליך. געס־טערן האט זי צוזאממען מיט פיער און אנטואן געמאכט א לאנגען שפאציער אויפ'ן וועלאסיפעד. זיי זיינען צוריקגעקומען זעהר מיעד, אבער ענטציקט פון דער רייזע. ווען גיליאם האט זי אפגעשטעללט אין גארטען איז זי געגאנגען זינגענדיג, מיט פארקאטשעטע ארבעל, קוממענדיג פון וואשצימער, וואו ס'האט זיך געענדיגט דאס געוועש.

— איהר ווילט מיר עפעס זאגען, פריינד מיינער?

— יא, ליעבעס קינד, מיר בעדארפען זיך דורכרעדען פון גאנצען הארצען;

זי האט באלד פארשטאנען, אז עס האנדעלט זיך וועגען זייער חתונה און איהר געזיכט איז מיט אמאל געווארען ערנסט. שוין לאנג איז זי מרוצה געווארען אויף דער פארטיע, ווייל דאס איז געוועזען דער איינציגער גלייכער וועג, וועלכער איז איהר געבליעבען אין לעבען. אמת זי נעהמט פאר א מאנן א מענשען, וואס איז מיט צוואנציג יאהר עלטער פון איהר, אבער אזאלכע פארטיען זיינען קיין נייעס ניט, זיי טרעפפען יעדען טאג און מייסטענס לעבט מען גאנץ גליקליך. זי איז אין קיינעם ניט

געווען פערליעבט, אלזא האט זי געקאנט זיך איבערגעבען גיליאמען, צו וועלכען זי האט געפיהלט אזא דאנקבארקייט און אזא שטיללע און עדלע צוגעבונדענקייט, אז זי האט אין דעם געפיהל געשפירט די זיסקייט פון ליעבע.

— וועגען וואס האנדעלט זיך? — האט זי געפרעגט עטוואס אונרוהיג — איך האף, אז קיין בעז איז חלילה ניט געשעהען.

— ניין, ניין. איך בעדארף נור עטוואס אייך איבערגעבען.

ער האט זי אוועקגעפיהרט אונטער'ן שאטען פון די פלוימען־ביימער, דאס איינציגע גרינע ווינקעל, וואס איז געבליעבען אין גארטעל. דארט איז נאך געווען א אלט, צופוילט בייגקעל, געבען די קוסטעס באז. אנטקעגען האט מען ארויס־געזעהן גאנץ פאריז, מיט דעם ים דעכער, לייכטע, לופטיגע, בעגאססען מיט די שטראהלען פון פריהמארגען־זונן...

ביידע האבען זיך געזעצט. ער האט געוואלט אנהייבען רעדען, אויספרעגען זי, נאר פלוצלינג האט ער דערפיהלט א בעקלעמונג, זיין ארעם הארץ האט אנגע־הייבען האסטיג קלאפען, דערזעהענדיג זי נעבען זיך אזוי יונג, מלא חן, מיט די הוילע האנד.

— דער טערמין קומט אן — האט ער אנגעהויבען שטאממלען — דער טערמין פון אונזער חתונה.

ביי דעם ווארט האט ער בעמערקט, אז זי איז א ביסעל בלאס געווארען, אפשר ניט ווילענדיג, און א קעלט איז אריבער אין זיין גאנצען לייב. איהם האט געדאכט, אז זי האט א ביסעל פארביססען די ליפפען מיט שמערץ און איהרע שטאנדיג לויטערע און גוטע אויגען זיינען מוטנע געווארען:

— א, עס בלייבט אונז נאך גענוג צייט!

ער האט ווייטער גערעדט מיט א שטילער, גוטהארציגער שטימע:

— געוויס, אבער מען וועט דאך פארט מוזען זיך אנהייבען אנגרייטען. די הכנות, די שרייבערייען איז ניט קיין אנגענעהמע ארבייט, נאר ס'איז בעססער אפטהון מיט א מאל בעצייטענס, כדי מען זאל נאכדעם ניט האבען קיין פארדרעהעניץ.

שטילל האט ער גענומען רעדען פון דעם וואס זיי האבען צו טהון, און די גאנצע צייט קיין אויג ניט אראפגעפיהרט פון איהר, צו זעהען, וועלכען איינדרוק זיינע רייד וועלען אויף איהר מאכען. זי איז מיט א מאל שטיל געווארען. איהר געזיכט איז געבליבען ווי פערשטיינערט, די האנד זיינען געלעגען צונויפגעלעגט אויף די קניע, און זי האט ניט ארויסגעוויזען דעם מינדסטען צייכען פון חרטה אדער שמערץ. און דאך איז גענוג קענטיג געווען, אז זי האט קרענקונג.

— מארי, ליעבע מארי, איהר שווייגט... איך געפאללט ניט עטוואס?

— מיר? א, ניין, ניין!

— איהר ווייסט אז מיט מיר קענט איהר רעדען אפפען. מיר וועלען אויפוואר־טען, אויב איהר האט עפעס א איגענע אורזאכע צו אפלעגען די חתונה.

— אָבער נײן, מײן פרײנד, איך האָב קײן שום אורזאַכע ניט. װעלכע אורזאַכע קען איך דען האָבען? איך גיב אײך פאָלגע פרײהײט, צו אײנאָרדנען אַלסדינג װי אײך געפעלט.

זײ זײנען ענטשװיגען געװאָרען. זי האָט איהם ערליך געקוקט אין די אויגען, אָבער איהרע ליפּען האָבען לײכט געציטערט און אין האַרצען האָט זיך אויפגעװעקט אַ טרויעריגקײט, װעלכע האָט פאַרגאָסען איהר ליכטיגען, לויטערן געזיכט. מיט אַ פּאָר חדשים פריהער װאָלט זי דענן ניט אָנגעהויבען זינגען און לאַכען בײם קלײנסטען װינק אויף איהר באַלדיגער חתונה?

ענדליך האָט גיליאַם זיך געשטאַרקט און געזאָגט מיט אַ ציטערינגען קול:

— ליעבע מאַרי, פערצײהעט מיר אויב איך װעל אײך אײן זאַך פרעגען. ס'איז נאָך ניט צו שפּעט מיר צוריקגעבען דאָס װאָרט. זײט איהר דען זיכער אַז איהר ליעבט מיך?

זי האָט פערװאונדערט געקוקט אויף איהם, ניט פאַרשטעהענדיג װאָס מײנט ער מיט זײן פראַגע, און האָט ניט געקענט באַלד ענטפערען.

— קוקט אַרײן אין אײער האַרצען, פרעגט איהם... איז דען אמת אַז איהר ליעבט אײער אַלטען גוטען־פרײנד? אָדער, ס'קען זײן, איהר האָט גאָר ליעב אַ נ'אַנדערען?

— איך, איך, גיליאַם! צו װאָס זאָגט איהר מיר דאָס? װאָס האָב איך אַזױנס געטהון, אַז איהר זאָלט האָבען דאָס רעכט אַזױ צו רעדען?

— און דאָך מוז איך אַרויסרעדען אין גאַנצען. ס'האַנדעלט זיך דאָך װעגען אונזער אַללעמענס גליק. פּרובט נור אײער האַרץ, מאַרי. איהר ליעבט מײן ברודער, איהר ליעבט פּיער'ן.

— איך ליעב פּיער'ן, איך, איך? נו יאָ, איך ליעב איהם אַזױ גוט װי איך ליעב אײך אַללע, איך ליעב איהם דאַרום, װײל ער איז געװאָרען בײ אונז אַ אײגענער, און יעצט האָט ער אַ חלק אין אונזערע פרײדען, אין אונזער גליק!... פאַרשטעהט זיך, אַז װען ער איז דאָ בין איך גליקליך און װאָלט פערלאַנגט, אַז ער זאָל זיך קײנמאָל ניט פון אונז שײדען. מיך פרײט צו זעהען איהם, הערען איהם, שפּאַציערען מיט איהם. ניט לאַנג האָב איך געהאַט עגמת נפש זעהענדיג, װי ער איז צוריק אַרײנגעפאַללען אין זײן פינסטערער מעלאַנכאָליע. מיר שײנט, איך בין מיך בעגאַנגען נאָר אַזױ, װי איהר אַלײן האָט פערלאַנגט, און פאַרשטײ ניט, װי קען מײן צוגעבונדענקײט צו פּיער'ן װירקען אויף אונזער חתונה?

דיעזע װערטער, װעלכע האָבען, לויט איהר מײנונג, בעדאַרפט איבערצײגען גיליאַמען, האָבען פאַרקערט, געעפענט איהם די אויגען: מיט װעלכער היטץ װערט זי זיך, ער זאָל ניט מײנען, אַז זי ליעבט דעם ברודער!

— אָרימע, אָרימע, איהר גיט אײך אַרוים אין גאַנצען! יעצט איז דאָך קײן שום ספק ניט, אַז מיך ליעבט איהר ניט, נור מײן ברודער.

ער האט זי אנגעכאפט פאר די נאקיטע געלענק פון די האנד און א פערצווייפעלטער זיי צארטליך געדריקט, גלייך ער וויל זי צווינגען, אריינקוקען טיעף אין דער איינגענער זעלע. מארי האט אבער זיך געהאלטען ביי איינס, אז זי איז ניט פערליעבט אין פיער'ן. אומזאנסט האט גיליאם געטענה'ט און געזוכט איהר אויסצוזייען די גאנצע געשיכטע פון אנפאנג אן: תחלת האט זי פיער'ן אמת פיינד געהאט, נאכדעם האט זיך אין איהר דערוועקט נייגיעריגקייט צו דעם וואונדערליכען יונגען מענשען, און צום סוף האט זי אנגעהויבען פיהלען צו איהם סימפאטיע, צארטליכקייט, זעהענדיג ווי אונגליקליך ער איז, און ביסלעכווייז האט זי איהם אויסגעהיילט פון זיין פערצווייפלונג. ביידע זיינען יונג, די גוטע נאטור האט שוין אויסגעפיהרט דאס איבריגע. אבער ביי יעדען ווארטצייכען, ביי יעדען בעוועיז איז זי אלץ געווארען מעהר אויפגערעגט, געציטטערט ווי אין פיבער און דאך ניט נאכגעגעבען.

— ניין, ניין, איך בין ניט פערליעבט אין איהם... ווען איך זאל זיין פערליעבט, וואלט איך דאס געוואוסט און אייך גלייך מודה געווען — איהר קענט דאך מיך, אז איך בין ניט פעהיג צו זאגען א ליעגען.

ער איז אבער געבליעבען פעסט און געהאט דעם מוטה פון א חירורג, וועלכער שניידט דאס לייב, ניט נור ביי פרעמדע, אבער אויך ביי זיך זעלבסט, כדי ארויסצוזייען דעם אמת און אללעמען ארויסראטעווען פון אומגליק.

— הערט, מארי, מיך ליעבט איהר דאך געוויס ניט. צו מיר פיהלט איהר דאנק, כבוד, צארטליכקייט ווי א טאכטער. דערמאנט אייך אייערע געפיהלען דאמאלס, ווען ס'איז בעשטימט געווארען איהר זאלט זיין מיין פרוי. נאך דאמאלס האט איהר קיינעם ניט געליעבט און האט איינגעווילליגט אויף דעם שידוך ווי א קלוג מיידעל, ווייל איהר זייט געווען זיכער, אז איך וועל אייך מאכען גליקליך. דער שידוך האט ביי אייך אויסגעזעהן קלוג און גלייך... דא איז אבער געקומען מיין ברודער און די ליעבע איז געבוירען געווארען גאנץ נאטירליך. פיער'ן, נור פיער'ן אליין ליעבט איהר מיט א ליידענשאפטליכער הייסער ליעבע, אזא ליעבע וועלכע מען בעדארף פיהלען צו א געליעבטען, צו א מאנן.

זי האט שוין קיין כח ניט געהאט ענטפערן איהם פון גרויס אויפרעגונג, און דאך איז זי נאך אלץ געבליעבען איינגעשפארט.

— אבער צו וואס זייט איהר אזוי צורודערט, קינד מיינס? איך וויל דאך אייך ניט קיין פארווירפע מאכען דערפאר. דאס וואס האט געמוזט געשעהן איז געשעהן און מן הסתם איז דאס לטובה... כ'האב נאר געוואלט דערגעהן דעם גאנצען אמת, כדי איך זאל וויסען וואס צו טהון און האנדלען ווי א ערליכער מענש.

זי האט זיך אונטערגעגעבען און א שטראם טרערען איז אויסגעבראכען פון איהרע אויגען. זי איז אריבער אזא שרעקליכען קריזיס, אז זי האט זיך געפיהלט אין גאנצען צובראכען, דערדריקט, גלייך זי ליעגט אונטער דער שווערער משא פון דיעם אמת, וועלכען זי האט ביז יעצט ניט געזעהן.

— אַךְ, ווי אומְבַּארְמִיג זַייט אִיהר בֶּעגַאנְגֶען מִיט מִיר, צְוִוינְגֶען מִיךְ מִיט גֶעוַואלְד אַרַיינְקוּקֶען טִיעף אִין מַיין הַארְצֶען ... אִיךְ שְׁוֶוער אַייךְ, מִיר אִיז גָאר נִיט אַיינְגֶעפַאללֶען, אַז אִיךְ לִיעב פְּיֶערְ'ן מִיט דֶער לַיידֶענְשַׁאפְטְלִיכֶער לִיעבֶּע, וֶועגֶען וֶועלְכֶער אִיהר רֶעדְט... אִיהר הָאט מִיר אוֹיפְגֶעדֶעקְט מַיין הַארְץ, צוּבְלָאזֶען דֶעם פַייֶער וָואס שְׁלָאפְט דָארְטֶען... אוּנ דָאס אִיז אֱמֶת, יֶעצְט לִיעב אִיךְ פְּיֶערְ'ן, לִיעב אִיהם טַאקִי אַזוֹי וִוי אִיהר זָאגְט. מִיר זַיינֶען אַלְזָא יֶעצְט אַללֶע אוּנְגְלִיקְלִיךְ — אוּנ אִיהר אַלֵיין הָאט אַזוֹי גֶעוָואלְט.

זִי הָאט זִיךְ צְוַוויינְט אוּנ פַארְשֶׁעמְט אַרוֹיסְגֶערִיסֶען פוּן אִיהם דִי הֶאנְד: נָאר עֶר הָאט בֶּעמֶערְקְט, אַז אִיהרֶע בַּאקֶען זַיינֶען קֵיין אֵיינְצִיגֶען מָאל נִיט אוֹיפְגֶעפְלַאמְט גֶעוָוארֶען, וִוי סְ'פְלֶעגְט בַּיי אִיהר וֶעהְר אָפְט טְרֶעפֶען נִיט וִוילְלֶענְדִיג. אִיהר מֵיידֶעלְשֶׁער סָאוֶועסְט אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען רֵיין, זִי הָאט נִיט גֶעהַאט צוּ פָארְוַוארְפֶען זִיךְ אִין אַ פַאלְשְׁקֵייט; עֶר אַלֵיין הָאט זִי גֶעצְווּאוּנְגֶען עֶנְטְדֶעקֶען אִין זִיךְ דָאס נַייֶע גֶעפִיהל פוּן לִיעבֶּע.

אַ וַויילֶע הָאבֶּען זֵיי גֶעקוּקְט אֵיינֶער אוֹיפְ'ן אַנְדֶערְן מִיט דִי פַארְוֵוינְטֶע אוֹיגֶען; עֶר אִיז אַזוֹי פְרִישׁ, גֶעזוּנְד, מִיט דֶער בְּרֵייטֶער בְּרוּסְט וָואס בֶּעוֶועגְט זִיךְ יֶעצְט הַאסְטִיג דוּרְךְ דִי קְלֶאפּ פוּן הַארְצֶען, מִיט דִי שֶׁאנֶע גֶעזוּנְטֶע הֶאנְד וָואס זַיינֶען נַאקֶעט בִּיז דִי אַקְסְלֶען; אוּנ עֶר אִיז נָאךְ אַלְץ מוּנְטֶער, מִיט דִי גֶעדִיכְטֶע גְרוֹיעֶ הָאר אוּנ דִי שְׁוַוארְצֶע וָואנְסֶען, וֶועלְכֶע הָאבֶּען צוּגֶעגֶעבֶּען זַיין גֶעזִיכְט עֶנֶערְגִיֶע אוּנ פְרִישְׁקַייט. אַלְזָא יֶעצְט אִיז אַלְסְדִינְג גֶעעֶנְדִיגְט, זֵייעֶר גַאנְצֶע עֶקְסִיסְטֶענְץ אִיז יֶעצְט אִיבֶּערְגֶעקֶעהְרְט...

— מַארִי, אִיהר לִיעבְּט מִיךְ נִיט, אִיךְ בֶּעפְרַיי אַייךְ פוּן אַייֶער וָוארְט — הָאט גִילְיָאם גֶעזָאגְט.

— נֵיין — הָאט מַארִי גֶעעֶנְטְפֶערְט — פַאר קֵיין פְּרַייז וִויל אִיךְ נִיט צוּרִיקְנֶעהְמֶען מַיין וָוארְט, וֶועלְכֶען אִיךְ הָאבּ אַייךְ גֶעגֶעבֶּען מִיטְ'ן רֵיינֶעם סָאוֶועסְט, מִיטְ'ן גוּטֶען ווִילְלֶען, אוּנ קֵיינְמָאל נִיט אוֹיפְגֶעהֶערְט זַיין צוּגֶעבּוּנְדֶען צוּ אַייךְ מִיט אַכְטוּנְג אוּנ גֶעטְרַיישַׁאפְט.

עֶר אָבֶּער הָאט זִיךְ נִיט גֶעלָאזְט אִיבֶּערְרֶעדֶען אוּנ גֶעעֶנְטְפֶערְט מִיט זַיין מִיעדֶער, צוּבְרָאכֶענֶער שְׁטִימֶע:

— אִיהר לִיעבְּט פְּיֶערְ'ן אוּנ מִיט פְּיֶערְ'ן בֶּעדַארְפְט אִיהר חֲתוּנָה הָאבֶּען.

— נֵיין, אִיךְ גִיהֶער אַייךְ; אִין אֵיין שָׁעָה קֶענְן מֶען נִיט אִיבֶּערְמַאכֶען דָאס, וָואס אִיז יָאהרֶען־לַאנְג פַארְטִיג גֶעוָוארֶען... נָאךְ אַ מָאל שְׁוֶוער אִיךְ אַייךְ, אוֹיבּ אִיךְ לִיעבּ פְּיֶערְ'ן, הָאבּ אִיךְ דָאס בִּיז הַיינְטִיגֶען פְרִיהמָארְגֶען אַלֵיין נִיט גֶעווּאוּסְט.

אָבֶּער, גֶענוּג זִיךְ שְׁפַּארֶען, הֶערְט מִיךְ אוֹיף צוּ מוּטְשֶׁען, סְ'אִיז אוּמְבַּארְמִיג!

אוּנ פְלוּצְלִינְג, מִיט דֶער שְׁעמֶעוִודִיגְקֵייט פוּן אַ פְרוֹיעֶנְצִימֶער וֶועלְכֶע מֶען הַאפְט אָהְן קְלֵיידֶער, הָאט זִי גֶענוּמֶען גֶעשְׁווִינְד אַרָאפְּלָאזֶען דִי אַרְבֶּעל, פַארְדֶעקֶען דִי אָרֶעם, נָאכְדֶעם אִיז זִי אוֹיפְגֶעשְׁטַאנֶען אוּנ אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען, נִיט זָאגֶענְדִיג מֶעהְר קֵיין וָוארְט. — — —

אויפ'ן צווייטען טאג איז פּ ע ר ע ר געקומען. אין דער גרויסער מייסטער-שטוב איז קיינער ניט געווען אויסער גיליאמען, וועלכער האט באלד גענומען איהם אויס־פּראגען און וויסען דעם אמת.

— פּיער, דו האסט מיר גאר ניט וואס צו זאגען? פאר וואס טרויסט דו מיר ניט?

פּיער האט זיך באלד אנגעשטויסען וואס דער ברודער מיינט און איז פערי־ציטערט געוואָרען. זיין צוטרערט אויסזעהן האט ענטדעקט דעם גאנצען אמת.

— דו ליעבסט מארי, פאר וואס־זשע האסטו מיר ניט גלייך און ערהרליך מודה געווען?

פּיער איז אביסעל רוהיגער געוואָרען און געפּרובט זיך פארענטפערן:

— איך ליעב מארי, ס'איז אמת, און כ'האב טאקי געפיהלט אז כ'וועל דאס ניט קענען פערבערגען... דו וועסט אלטרינג בעמערקען... אבער ס'איז מיר ניט נאטהיג געווען דיר מודה זיין. איך וואלט מיך בעסער בעגראבען אין דער ערד און ניט געזאגט דיר קיין ווארט... אה, דו קענסט דיר גאר ניט פארשטעללען מיינע שמערצען. אבער פון דיין זייט איז זעהר הארט, רעדען מיט מיר וועגען דעם, ווייל יעצט וועל איך מוזען אפּטרעטען פון דאנען... שוין ניט איין מאל האב איך מיך געקליבען אוועקגעהן, און נור דורך מיין שוואכען כאראקטער און מיין צוגעבונדעני־קייט צו אייך אללעמען בין איך צוריקגעקומען. וועמען שטער איך מיט מיין זיין דא? פאר מארי'ן איז קיין סכנה ניט, זי ליעבט דאך מיך ניט!

— מארי ליעבט דיך יא! — האט ג י ל י א ם שארף געזאגט — געבעטען האב איך זי אויסגעפארשט און זי האט געמוזט מודה זיין, אז זי ליעבט דיך.

פּ י ע ר האט א צוקאכטער איהם אנגעכאפּט ביי די אקסלען און שארף געקוקט אין די אויגען.

— אה ברודער, וואס זאגסט דו? פאר וואס ריהרסט דו אן אזא זאך, וועלכע וואלט פאר אונז אללעמען געווען א שרעקליך אונגליק? דיעזע ליעבע וואלט מיר געשאפט מעהר שמערץ ווי פרייד... איך וויל ניט דו זאלסט ליידען... מארי איז דיינע; זי איז פאר מיר הייליג ווי א שוועסטער. אויב אייך שטערט נור מיין שגעון, זאל אייך גאר ניט ארען, מיין משוגעת וועט אריבער, כ'וועל מיך איבער־שטארקען.

— מארי ליעבט דיך — האט גיליאם וויעדער געזאגט שטיל אבער איינגעשפארט — איך בעשולדיג דיך גאר ניט; כ'ווייס זעהר גוט, אז דו האסט דיך גענוג געראנגעלט און זיך ניט ארויסגעגעבען פאר איהר מיט קיין איינציג ווארט, אפילו ניט מיט קיין איינציגען בליק... זי וועלבסט האט נאך געסטערן ניט געוואוסט אז זי ליעבט דיך. איך האב געמוזט איהר די אויגען אפּפּענען, ס'איז דא גאר ניט צו מאכען. איך ער־צאהל פּראסט דעם פאקט: זי ליעבט דיך.

יעצט האט זיך ביי דעם ר' ... לענדרינגען פּיער ארויסגעריססען א בעוועגונג פון

שְׁרֶעק אוּנ ווִילְדֶע עֶנְטְצִיקוּנְג צוּזַאמֶמֶען. גְלַייךְ אויף אִיהם וָואלְט אַרָאפְּגֶעפַאללֶען פוּן הִימֶעל אַ וואוּנְדֶער, וֶועלְכֶען עֶר האט לַאנְג בֶּעגֶעהְרְט, אָבֶער דֶער אָנְבְּלִיק פוּן דֶעם וואוּנְדֶער צוּשְׁמֶעטֶערְט אִיהם אויף שְׁטויבּ.

— נוּ גוּט, אַ סוֹף פוּן אַלְסְדִינְג... נֶעהְם מִיךְ אַרוּם בְּרוּדֶער אוּנ אִיךְ גֶעה אַוֶועק.

— דוּ גֶעהְסְט אַוֶועק? וַוארוּם? דוּ בְּלַייבְּסְט מִיט אוּנְז. ס'אִיז גַאנְץ אֵיינְפַאךְ: דוּ לִיעבְּסְט מַארִי'ן, זִי לִיעבְּט דִיךְ. אִיךְ גִיבּ זִי דִיר אַוֶועק.

פְּיֶער הָאט אַ שְׁטַארְקֶען גֶעשְׁרֵיי גֶעגֶעבֶּען אוּנ אויפְגֶעהויבֶּען דִי הֶאנְד צוּם הִימֶעל מִיט שְׁרֶעק אוּנ צוּגְלַייךְ מִיט עֶנְטְצִיקוּנְג.

— דוּ גִיבְּסְט מִיר אַוֶועק מַארִי'ן, דוּ, בְּרוּדֶער מַיינֶער! דוּ, וֶועלְכֶער הָאט חֳדָשִׁים לַאנְג גֶעוַוארְט צוּ פֶערְבִּינְדֶען זִיךְ מִיט אִיהר, דוּ וֶועלְכֶער פֶערְגֶאטֶעטֶערְט זִי?... אָ נֵיין, אָ נֵיין, דָאס הֶערְדְרִיקְט מִיךְ. מִיר שׁוידֶערְט טְרַאכְטֶענְדִיג דֶערְפוּן. ס'אִיז גְלַייךְ ווִי דוּ וָואלְסְט אַרויסְגֶערִיסֶען דַיין וַוארְפֶעדִיג, פֶערְבְּלוּטִיגְט הַארְץ פוּן בְּרוּסְט אוּנ מִיר אַוֶועקְגֶעבֶּען... נֵיין, נֵיין, אִיךְ ווִיל נִיט דַיין קָרְבָּן!

— אָבֶער אַז מַארִי פִיהלְט צוּ מִיר קֵיין זַאךְ נִיט אויסֶער דַאנְק אוּנ רוּהִיגֶע צוּגֶעבּוּנְדֶענְקַייט, דַאגֶעגֶען אָבֶער דִיךְ לִיעבְּט זִי מִיט אַ לַיידֶענְשַׁאפְטְלִיכֶע, פַייעֶרִיגֶע לִיעבֶּע — ווִילְלְסְטוּ דֶען, אִיךְ זָאל מִיךְ בֶּענוּצֶען מִיט אִיהר וָוארְט, וֶועלְכֶען זִי הָאט מִיר גֶעגֶעבֶּען אוּנְבֶּעוואוּסְט, אוּנ זָאל זִי נֶאטְהֶען צוּ אַ חֲתוּנָה. דוּרךְ וֶועלְכֶער זִי וֶועט נִיט זַיין אִין גַאנְצֶען מַיינֶע, מִיט לַייבּ אוּנ זֶעלֶע?... אִיבְּרִיגֶענְס, נִיט אִיךְ גִיבּ זִי דִיר, נָאר זִי אַלֵיין גִיט זִיךְ דִיר אִיבֶּער, אוּנ אִיךְ הָאבּ קֵיין שׁוּם רֶעכְט נִיט, נִיט דֶערְלָאזֶען דֶערְצוּ.

— נֵיין! אִיךְ קֶען פַאר קֵיין פְּרַייז נִיט אַיינְווִילְלִיגֶען, פַאר קֵיין פְּרַייז ווִילל אִיךְ דִיר נִיט שַׁאפֶּען אַזַא שְׁמֶערְצֶען... לָאמִיר אוּנְז אַרוּמְנֶעהמֶען, בְּרוּדֶער, אוּנ אִיךְ גֶעה אַוֶועק.

אָבֶער גִילְיָאם הָאט אִיהם אָנְגֶעחַאפְּט אוּנ מִיט גֶעוַואלְד אַוֶועקְגֶעזֶעצְט נֶעבֶּען זִיךְ אויף דֶער אַלְטֶער סָאפֶע אִין ווִינְקֶעל, בַּיים פֶענְסְטֶער.

— לָאז זַיין גֶענוּג. מִיר וֶועלֶען זִיךְ דָאךְ נִיט אָנְהויבֶּען שְׁלָאגֶען, אָדֶער זָאל אִיךְ דִיךְ צוּבִּינְדֶען מִיט שְׁטְרִיק, כְּדֵי דוּ זָאלְסְט נִיט אַוֶועקְגֶעהְן? כ'ווֵייס דָאךְ וָואס אִיךְ טְהוּ, הָאל דֶער טַייוֶועל! כְ'הָאבּ אַלְסְדִינְג פְּרִיהֶער בֶּעטְרַאכְט, אֵיידֶער כְ'הָאבּ גֶענוּמֶען רֶעדֶען מִיט דִיר. גֶעווִיסס אִיז מִיר נִיט פְּרֶעהלִיךְ אויפְ'ן הַארְצֶען. אָה, אָנְפַאנְגְס הָאבּ אִיךְ גֶעמֵיינְט, אַז בְ'וֶועל דָאס נִיט אִיבֶּערְלֶעבֶּען, כְ'הָאבּ גֶעוָואלְט דוּ זָאלְסְט פַארְשְׁוואוּנְדֶען וֶוערֶען, דִי עֶרְד זָאל דִיךְ אַיינְשְׁלִינְגֶען. אָבֶער נָאכְדֶעם? נָאכְדֶעם הָאבּ אִיךְ דָאךְ גֶעמוּזְט זִיךְ אויפְוֶועקֶען, בֶּעטְרַאכְטֶען גֶענוֹי דִי לַאגֶע, אוּנ הָאבּ אַיינְגֶעזֶעהְן, אַז דָאס וָואס אִיז גֶעשֶׁעהְן אִיז טַאקִי נַאטִירְלִיכֶער אוּנ בֶּעסֶער פַאר אוּנְז אַללֶעמֶען.

פְּיֶער הָאט פַארְלָארֶען זַיין גַאנְצֶע עֶנֶערְגִיע אוּנ שְׁטִילל גֶעוֵויינְט, פַארְדֶעקֶענְדִיג דָאס גֶעזִיכְט מִיט בֵּיידֶע הָאנְד

— בְּרוּדֶער, לִיבֶּער בְּרוּדֶער. הָאבּ נִיט קֵיין עַגְמַת נֶפֶשׁ פַאר מִיר אוּנ נִיט פַאר זִיךְ. דֶערְמָאן דִיךְ דִי גְלִיקְלִיכֶע טֶאג, וֶועלְכֶע מִיר הָאבֶּען עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג פֶערְבְּרַאכְט צוּזַאמֶען אִין קְלֵיינֶעם הַייזֶעל אִין נֵיילִי. אִין אוּנְזֶערֶע הֶערְצֶער הָאט דַאמָאלְס ווִיעדֶער אָנְגֶעהוֹיבֶּען אוֹיפְבְּלִיהֶען דִי אַמָאלִינֶע לִיעבְּשַׁאפְט; שְׁטוּנְדֶען־לַאנְג זַיינֶען מִיר גֶעזֶעסֶען אוּנ דֶערְמָאנְט דִי פַארְגַאנְגֶענֶע יָאהרֶען אוּנ גֶעלִיעבְּט אֵיינֶער דֶעם צְוֵייטֶען... אוּנ וֶועלְכֶען שְׁרֶעקְלִיכֶען וְדוּי הָאסְטוּ אֵיינְמָאל אִין אָוֶענְד פַאר מִיר גֶעזָאגְט וֶועגֶען דַיין ווִיסְט לֶעבֶּען, ווִי דוּ הָאסְט פַארְלוֹירֶען דַיין אֱמוּנָה, ווִי דוּ מוּטְשֶׁעסְט דִיךְ אוּנ פַאלְלְסְט אִין אַ אָבְּגְרוּנְד! פוּן יֶענֶער מִינוּט הָאבּ אִיךְ אַ נֶדֶר גֶעטְהוּן אוֹיסְהֵיילֶען דִיךְ. כְּ׳הָאבּ דִיר גֶעגֶעבֶּען אַ עֵצָה צוּ אַרְבֵּייטֶען, לִיעבֶּען, גְלוֹיבֶּען אִין דֶעם לֶעבֶּען; כְּ׳בִּין גֶעוֶוען פֶּעסְט אִיבֶּערְצַייגְט, אַז דָאס לֶעבֶּען וֶועט דִיר גֶעבֶּען פְרִיעדֶען אוּנ גֶעזוּנְד... צוּלִיעבּ דֶעם הָאבּ אִיךְ דִיךְ גֶעשְׁלֶעפְּט אַהֶער אִין אוּנְזֶער פַאמִילְיֶע. דוּ הָאסְט דִיךְ אַיינְגֶעשְׁפַּארְט, נִיט גֶעוָואלְט גֶעהֶען, אָבֶּער אִיךְ הָאבּ דִיךְ צוּגֶעהַאלְטֶען אוּנ נִיט אָפְּגֶעלָאזְט. אִין דִיר אִיז צוּרִיק אוֹיפְגֶעוֶועקְט גֶעוָוארֶען דֶער חֵשֶׁק צוּם לֶעבֶּען, בִּיסְט צוּרִיק גֶעוָוארֶען אַ מֶענְשׁ אוּנ אַ אַרְבֵּייטֶער — אוּנ אִיךְ בִּין גֶעוֶוען אִיבֶּערְגְלִיקְלִיךְ. כְּ׳וָואלְט גֶעשֶׁענְקְט מַיין לֶעבֶּען, אַבִּי דַיין גֶענֶעזוּנְג זָאל זַיין גַאנְץ... נוּ, יֶעצְט בִּין אִיךְ מְקַיֵים מַיין נֶדֶר, גִיבּ דִיר אָפּ אַלְס וָואס אִיךְ פַארְמָאג, ווַייל מַארִי אִיז פַאר דִיר נֶעטְהִיג — זִי אַלֵיין וֶועט דִיךְ רַאטֶעוֶוען.

פְּיֶער הָאט נָאךְ אַלְץ נִיט גֶעוָואלְט נָאכְגֶעבֶּען אוּנ גֶעפְּרִיבְּט עֶנְטְפֶערֶען, אָבֶּער גִילְיָאם הָאט אִיהם נִיט גֶעלָאזְט רֶעדֶען.

— שְׁפַּאר מִיךְ נִיט אִיבֶּער, דָאס אִיז גֶעווִיס, אַז אוֹיבּ זִי וֶועט נִיט עֶנְדִיגֶען דָאס, וָואס אִיךְ הָאבּ אָנְגֶעהֵייבֶּען, בְּלַייבְּט מַיין גַאנְצֶע אַרְבֵּייט אוּמְזָאנְסְט: דוּ וֶועסְט ווִיעדֶער וֶוערֶען אַ פֶערְפַאלְלֶענֶער, צוּבְּרָאכֶענֶער מֶענְשׁ. מַארִי אִיז פַאר דִיר נֶעטְהִיג. אָדֶער ווִילְסְטוּ, אִיךְ זָאל דִיךְ אוֹיפְהֶערֶען לִיעבֶּען? — נָאכְדֶעם אַז אִיךְ הָאבּ אַזוֹי הֵיים גֶעגַארְט, דוּ זָאלְסְט צוּרִיקְקֶעהרֶען צוּם לֶעבֶּען, קֶענְן אִיךְ דֶען צוּנֶעהמֶען פוּן דִיר דַיין אָטְהֶעם, דַיין זֶעעלֶע, וֶועלְכֶע וֶועט דִיךְ מַאכֶען פַאר אַ מַאנְסְפֶּערְזָאן? אִיךְ לִיעבּ אַייךְ בֵּיידֶען אוּנ קֶענְן נִיט אַנְדֶערְשׁ ווִי אַיינְווִילְלִיגֶען אוֹיף דֶער זַאךְ, וָואס וֶועט אַייךְ בֵּיידֶען בְּרֶענְגֶען גְלִיק. אוֹיסֶער דֶעם, ווֵייס דִי מוּטֶער־נַאטוּר וָואס זִי טְהוּט. דֶער אִינְסְטִינְקְט, דֶער נַאטוּר־גֶעפִיהל, הָאט קֵיין טָעוּת נִיט, עֶר פִיהרְט שְׁטֶאנְדִיג צוּם גוּטֶען, צוּם רִיכְטִיגֶען צִיעל. אִיךְ וָואלְט גֶעוֶוען אַ קְלָאגֶעדִיגֶער מַאנְן; בֶּעסֶער לָאז מִיךְ שׁוֹין בְּלַייבֶּען אַ אַלְטֶער גֶעלֶעהרְטֶער. אָבֶּער מִיט דִיר, וָואס אִיז נָאךְ יוּנְג, ווַארְט אוֹיף אִיהר אַ צוּקוּנְפְט, דִי בְּרָכָה פוּן קִינְדֶער, אַ פְרוּכְטְבַּארֶעם אוּנ גְלִיקְלִיכֶעם לֶעבֶּען.

פְּיֶער הָאט אַ צִיטֶער גֶעגֶעבֶּען; ס׳הָאט אִיהם ווִיעדֶער אָנְגֶעהַאפְּט זַיין שְׁטֶאנְדִיגֶע מוֹרָא פוּן שְׁוַואכְקֵייט. זַיין לַאנְגֶער שְׁטַאנְד אַלְס גַייסְטְלִיכֶער הָאט דָאךְ אִיהם אָפְּגֶעריסֶען פוּן לֶעבֶּעדִיגֶע מֶענְשֶׁען...; זַיין מֶאננִישֶׁער קְרַאפְט הָאט גֶעקֶענְט אוֹיסְטְרִיקֶענֶען דוּרְךְ דֶעם לַאנְגֶען, אָבְּגֶעשֵׁיידְטֶען, אַיינְגֶעהַאלְטֶענֶעם לֶעבֶּען.

— בִּין אִיךְ דֶען וֶוערְטְה צוּ הָאבֶּען אַ פְּרוּכְטְבַּארֶעס אוּנ גְלִיקְלִיכֶעס לֶעבֶּען? — הָאט עֶר שְׁטִילל גֶעזָאגְט — אַךְ, וֶוען דוּ זָאלְסְט ווִיססֶען ווִי מִיךְ שוידֶערְט בַּיים גֶע־דַאנְקֶען אַז, סְ׳קֶענְן זַיין, אִיךְ בִּין גָאר נִיט וֶוערְטְה אַזַא וואוּנְדֶערְלִיכֶע זֶעלְטֶענֶע פְרוי, פוּן וֶועלְכֶען דוּ זָאגְסְט דִיךְ אָפּ צוּלִיעבּ מִיר! דוּ בִּיסְט בֶּעססֶער פוּן מִיר, דוּ וָואלְסְט אִיהר גֶענֶעבֶּען אַ בְּרֵייטֶערֶען הַארְצֶען, אַ שְׁטַארְקֶערֶען שֵׂכֶל, אוּנ וָואלְסְט גֶעוֶועזֶען אִין אֶמֶת׳ן אַ יוּנְגֶערֶער אוּנ שְׁטַארְקֶערֶער מַאנְן ווִי אִיךְ. סְ׳אִיז נָאךְ צַייט, בְּרוּדֶער. זָאג דִיךְ נִיט אָפּ פוּן אִיהר, לָאז זִי פַאר דִיר, אויבּ מִיט דִיר וֶועט זִי זַיין מֶעהְר גְלִיקְלִיךְ, פְּרוּכְטְבַּאר אוּנ גֶעלִיעבְּט... בֶּעטְרַאכְט נָאר גוּט. אִיהר גְלִיק אִיז דָאס ווִיכְטִיגְסְטֶע אוּנ אִיךְ בִּין מְסוּפָּק אויבּ אִיךְ וֶועל זִי קֶענֶען גְלִיקְלִיךְ מַאכֶען. לָאז זִי בְּלַייבֶּען פַאר דֶעם, וֶוער עֶם לִיעבְּט זִי מֶעהְר.

בֵּיידֶע מַאנְסְפֶּערְזָאנֶען זַיינֶען גֶעוָוארֶען שְׁטַארְק אויפְגֶערֶעגְט. דֶערְהֶערֶענְדִיג דֶעם בְּרוּדֶערְס וֶוארְטֶער אַז עֶר הָאט מוֹרָא, פִּיעלַייכְט הָאט עֶר קֵיין כֹּחַ נִיט, אִיז גִילְיָאם אַ וַויילֶע אָפְּגֶעגְדִיג גֶעוָוארֶען. זַיין הַארְץ אִיז צוּרִיססֶען גֶעוָוארֶען אויף שְׁטִיקֶער אוּנ פוּן מוֹיל אִיז אַרויסְגֶעפְלוֹיגֶען אַ פֶערְצְוֵוייפֶעלְטֶער זִיפְץ:

— אַךְ מַארִי, ווִי לִיעבּ הָאבּ אִיךְ זִי! אִיךְ פִיהל אַז כְ׳וָואלְט זִי גֶעקֶענְט גְלִיקְלִיךְ מַאכֶען.

פְּיֶער אִיז צוּ אִיהם צוּגֶעפַאללֶען מִיט אַ אויסְגֶעשְׁרַיי:

— אָט זֶעהְסְטוּ, דוּ פַארְגֶאטְטֶערְסְט זִי נָאךְ אַלְץ אוּנ קֶענְנְסְט דִיךְ נִיט אָפְּזָאגֶען פוּן אִיהר. לָאז מִיךְ אָפּ! לָאז מִיךְ אַוֶועקְגֶעהֶען!

— בְּלַייבּ!... נִיט אִיךְ חָאבּ דָאךְ דָאס גֶערֶעדְט, נָאר יֶענֶער אַנְדֶערֶער, וֶועלְכֶער שְׁטַארְבְּט אָפּ אִין מִיר, וָועלְכֶער אִיז שׁוֹין אָפְּגֶעשְׁטָארְבֶּען. אִיךְ שְׁוֶוער דִיר מִיטְ׳ן אָנְדֶענְקֶען פוּן אוּנְזֶער פָאטֶער אוּנ אוּנְזֶער מוּטֶער, אַז מַיין קָרְבָּן הָאבּ אִיךְ שׁוֹין גֶע־בְּרַאכְט, אוּנ יֶעצְט וֶועט אִיהר מִיר גוֹר שַׁאפֶען יְסוּרִים, אויבּ אִיהר וֶועט נִיט נֶעהְמֶען פוּן מַיין הַאנְד אַייעֶר גְלִיק.

מִיט טְרֶערֶען הָאבֶּען בֵּיידֶע בְּרִידֶער זִיךְ שְׁטַארְק אַרוּמְגֶענוּמֶען אוּנ אַ לַאנְגֶע צַייט זִיךְ נִיט גֶעקֶענְט אָפְּרַייסֶען אֵיינֶער פוּן אַנְדֶערֶען. נָאךְ קֵיינְמָאל זַיינֶען זֵייעֶרֶע הֶערְצֶער נִיט גֶעוֶוען אַזוֹי עֶנְג צוּזַאמֶענְגֶעגָאססֶען ווִי יֶעצְט. דֶער עֶלְטֶערֶער הָאט אָפְּגֶעגֶעבֶּען זַיין לֶעבֶּען דֶעם יוּנְגֶערֶען אוּנ דֶער יוּנְגֶערֶער הָאט אִיהם בֶּעצָאהלְט מִיט אַלְץ, ווָאס עֶר הָאט נָאר גֶעקֶענְט גֶעפִינֶען בַּיי זִיךְ אִין הַארְצֶען דָאס אֵיידֶעלְסְטֶע, צָארְטְלִיכְסְטֶע. דֶער אוֹיגֶענְבְּלִיק הָאט זֵיי אויסְגֶעווִיזֶען ווִי אַ עֶבִּיגְקַייט אוּנ זֵיי הָאבֶּען גֶעפִיהלְט אַ גֶעטְלִיכֶע פְרֵייד. אַללֶע יְסוּרִים, אַללֶע צָרוֹת פוּן דֶער וֶועלְט זַיינֶען פֶערְשְׁוואוּנְדֶען — סְ׳אִיז נָאר גֶעבְּלִיעבֶּען זֵייעֶר פַייעֶרִיגֶע לִיעבֶּע, פוּן וֶועלְכֶען עֶס קוֶועלְט וַוייטֶער לִיעבֶּע, ווִי דִי זוּנְן בְּרֶענְגְט לִיכְטִיגְקַייט. דִיעזֶער אוֹיגֶענְבְּלִיק הָאט זֵיי בֶּעלאוֹהְנְט פַאר אַללֶע בְּרֶארֶען אִין דֶער פֶערְגַאנְגֶענֶער אוּנ צוּקִינְפְטִיגֶער צַייט.

אִין דֶער מִינוּט אִיז אַרַיינְגֶעקוּמֶען מ א ר י. גִילְיָאם הָאט זִיךְ אַרויסְגֶערִיססֶען פוּן בְּרוּדֶערְס אָרֶעם, צוּגֶעפִיהְרְט מ א ר י׳ן אוּנ גֶעצְוואוּנְגֶען דִי יוּנְגֶע לַייט, זֵיי זָאלֶען

געבען איינער דעם אנדערען די האנד. אנפאנגס האט זי געפרובט זיך וועהרען, ציין איינגעשפארט און ניט געהמען צוריק דאס געגעבענע ווארט. אבער וואס קענן זי מא־כען קעגען די צוויי מאנספערזאנען, וועלכע זי האט געטראפפען פערוויינטע, ארומ־געארעמט מיט ברידערליכער אחדות? זייערע ארומארמונגען זיינען שטארקער פון אללע איהרע ווערטער, אללע טענות. דאך האט מארי ניט געהאט קיין מוטה צו געבען א ענטפער און האט געקוקט אויף ביידען מיט איהרע גרויסע, פיינע, מיט טרערען אנגעלאפענע אויגען.

ענדליך איז גיליאמען איינגעפאללען א געדאנקען ארויסלויפען פון מייסטער־שטוב און פון די טרעפ רופען דער שוויגער:

— באבוניו! באבוניו! קומט אהער געשווינדער, מען בעדארף אייך נאטהיג.

ווען די אלטע האט זיך בעוויזען א בלאססע, א דיענע, אין איהר שווארצען קלייד, מיט דעם אנבליק פון א קייזערין־אלמנה, וועלכער אללע זיינען אונטערגעגעבען, האט גיליאם זיך גלייך געווענדעט צו איהר:

— ערקלערט איהר די קינדער, אז זיי בלייבט ניט קיין אנדער זאך נאר חתונה האבען, זאגט זיי, אז איך האב שוין מיט אייך וועגען דעם איבערגעשמועסט און דאס איז אויך אייער פערלאנג, אייער וויללען.

זי האט רוהיג א שאקעל געגעבען מיט'ן קאפ, צום צייכען אז זי איז מסכים.

— ס'איז אמת, אזוי וועט זיין אם קליגסטען.

מארי איז איהר געפאללען אויפ'ן האלז. זי איז מרוצה געווארען און זיך איבער־געגעבען דעם שיקזאל, וועלכער רעגירט מיט איהר לעבען... גיליאם האט פער־לאנגט, מען זאל טאקי באלד בעשטימטען דעם טאג פון דער חתונה און צוגרייטען אויבען, אויפ'ן ערשטען עטאזש, א וואהנונג פאר די יונגע לייט. פ י ע ר האט אונ־רוהיג א קוק געגעבען אויף איהם און אנגעהויבען זאגען, אז עס איז אפשר בעססער מאכען נאך דער האכצייט א רייזע, ווייל ער האט מורא געהאט, פיעלייכט איז דער ברודער נאך ניט אין גאנצען רוהיג און וועט האבען יסורים ווען זיי וועלען וואהנען ביי איהם אין הויז. אבער גיליאם האט אויסגעשריען:

— ניין, ניין! איך וועל אייך ניט אפלאזען. איך האב עקסטרא בעשטעללט אייער חתונה, כדי איהר ביידע זאלט ביי מיר זיין שטאנדיג אין הויז... וועגען מיר זייט ניט אונרוהיג. איך האב אזוי פיעל בעשעפטיגונג! איך וועל ארבייטען.

אין אווענד, ווען ט א ם און פ ר א נ ס ו א האבען זיך דערוואוסט די נייעס, האבען זיי זיך ניט זעהר געוואונדערט. וואהרשיינליך האבען די קינדער נאך פריהער געוואוסט, אז אזוי וועט זיין די ענדע, און קוים זאגט דאס דער פאטער זעלבסט, מיט זיין געוועהנליכער רוהיגקייט, בעדארפען זיי שווייגען און קיין איינציגעס ווארט ניט בעמערקען. נאר א נ ט ו א ן, וועלכער האט געהאט א הייסערען בעגריף וועגען ליעבע און פרויענצימער, האט א אונרוהיגער און צווייפעלדיגער א קוק געגעבען אויפ'ן פאטער, וואס האט געהאט אזוי פיעל גבורה, ארויסרייסען פון זיך לעבענדיג

דאס הארץ. וועט ער דען קענגען איבערלעבען? אנטואן האט ארומגענומען דעם פאטער מיט היץ אונ די צוויי ברידער האבען איהם נאכגעטהון אונ געקושט דעם פאטער מיט'ן גאנצען הארצען. גיליאם האט מיט פייכטע אויגען געשמייכעלט, דער־וואַרעמט פון דער קינדערשער ליעבע.

אין דעם זעלבען אָווענד האט גיליאם געהאט אַ איבעררַאשונג. ס'איז שוין גע־וואָרען טונקעל אויפ'ן גאס. ער האט גענומען זיינע פּאפּירען, צייכנונגען אונ פּלאַנען פון זיין ערפינדונג, צולעגט אויפ'ן טיש אונ געוואָלט מאַכען אין זיי אַ אָרדנונג. פּלוצלינג איז אין הויז אַריינגעקומען בערטעוא, זיין לעהרער אונ פריינד. דער בעריהמטער חעמיקער פלעגט צייטענווייז קומען איהם בעזוכען. ביי גיליאמען איז זעהר טהייער געווען די עהרע וואס איהם בעווייזט דער 70־יאהריגער מאַן, וועלכער איז אַזוי בעריהמט, מיט גרויסע טשינען, בעהאנגען מיט מעדאַליען. דאך היינטיגעס מאל האט גיליאם געפיהלט, אַז בערטערואַ איז געקומען אַהער נור פון נייגיער, אונ דארום איז ער צורודערט געוואָרען אונ גענומען געשווינד אַראָפּקלייבען פון טיש די פּאפּירען מיט די צייכנונגען.

— האט קיין מורא ניט — האט געזאגט פרעהליך אונ חיטרע בערטערואַ — איך בין ניט געקומען אויסקונדיגען אייערע סודות... לאזט אַלסדינג ליעגען אויפ'ן טיש, איך פארשפּרעך אייך, קיין זאך ניט לעזען.

בכונה האט ער געמאכט אַ רעדע פון די רייסענדע מאַטעריאַלען, איבער וועל־בע ער האט אויך שטודירט מיט גרויס פלייס. ער האט געמאכט נייע ענטדעקונגען אונ זיי ניט בעהאלטען פאר קיינעם. אגב האט ער ערצאהלט, ווי מען האט זיך מיט איהם בעראטהען בשעת ס'איז געווען סאלוואס פּראצעס. ער פאנטאזירט שטאנדיג צו ערפינדען אַ מאטעריאל וואס זאל האבען אַ שרעקליכען כח צו צורייסען, אונ נאכ־דעם וועט ער פרובען רעגירען מיט'ן מאטעריאל, מאכען איהם פאר אַ אונטערטהעני־גען קנעכט צום מענשליכען געברויך.

שמייכלענדיג האט ער צוגעגעבען:

— איך ווילל מיר ניט ברעכען דעם קאפּ צו טרעפען, וואו דער משוגענער האט געקריגען זיין פולווער. נאר אויב איהר וועט אַ מאל טרעפען ווי יענער שרעק־ליכער פולווער ווערט געמאכט, זאלט איהר וויסען, אַז אין איהם ליעגט די גאנצע צוקונפט, דהיינו: מען זאל די רייסענדע מאטעריאלען בענוצען פאר אַ כח צו בע־וועגען מאשינען. מחשבות'ן וועגען סאלוואן — איהם הרגע'ט מען איבערמארגען. ביי מיר איז דא אַ גוטער פריינד אין יוסטיץ־מיניסטעריום, אונ ער האט מיר דאס געזאגט.

דערהערענדיג די נייעס איז גיליאם אויפגעבראכט געוואָרען.

— דאס וועט זיין אַ רציחה! — האט ער אויסגעשריען מיט היץ.

בערטערואַ האט אַ ציה געגעבען די אַקסלען.

— וואס זאל מען טהון? ביי אונז איז פאראן אַ געזעללשאפט אונ זי שיצט זיך,

וֶוען מֶען בֶּעפַאלְט אויף אִיהר... אונ בֶּאֱמֶת זַיינֶען דִי אַנַארְכִיסְטֶען גְרויסֶע נַארָאנִים, אויב זֵיי מֵיינֶען אִיבֶּערְמַאכֶען דִי וֶועלְט מִיט זַייעֶרֶע בָּאמְבֶּעס. נור דִי וִויססֶענְשַׁאפְט קֶענֶען בְּרֶענְגֶען גְלִיק אונ פְרִיעדֶען אויף דֶער עֶרְד.

מִיט דֶער הַאנְד הָאט בֶּערְטֶערוֹא אָנְגֶעוִויזֶען אויף פַּארִיז, הִינְטֶער וֶועלְכֶען ס'אִיז יֶעצְט אונְטֶערְגֶעגַאנְגֶען דִי בְּלַאססֶע זוּנְן.

— אִיהר הֶערְט ווִי עֶס הִילְכְט? דָאס הַאלְטֶען מִיר דָאךְ שְׁטֶאנְדִיג אונְטֶער דֶעם פַייעֶר, לֶעגֶען פְרִישֶׁע הֵייצונְג אונְטֶערְן גְרויסֶען קֶעססֶעל. דִי וִויססֶענְשַׁאפְט הֶערְט אֲפִילוּ אֵיין אֵיינְצִיג שָׁעָה נִיט אויף אִיהר אַרְבֵּייט, זִי בֶּעשַׁאפְט פַּארִיז אונ פַּארִיז וֶועט בֶּעשַׁאפֶען דִי גְלִיקְלִיכֶע צוּקוּנְפְט. מֶען בֶּעדַארְף הָאפֶען... אַלֶע אִיבְּרִיגֶע קוּנְצֶען זַיינֶען בְּלָאטֶע!

V.

גִילְיָאם הָאט דוּרְכְאויס גֶעוָוּאלְט זַיין בְּשַׁעַת מֶען וֶועט סַאלְוַואן טֶארְטֶען, אונ פְּיֶער הָאט גֶעמוּזְט נָאכְגֶעבֶּען, גֶעהְן מִיט אִיהם פַארְטָאג אִין דִי אָרִימֶע, פִינְסְטֶערֶע גַאססֶען פוּן פַּארִיז, וואו, נִיט וַוייט פוּן גֶעפֶאנְגְנִים, אִיז גֶעוֶוען אויפְגֶעשְׁטֶעלְט דִי גִילְיָאטִינָא (מַאשִׁין אָפְּהַאקֶען דֶעם קָאפּ).

אונ דִי צְוֵויי בְּרִידֶער הָאבֶּען גֶעזֶעהְן דִי שְׁרֶעקְלִיכֶע סְצֶענֶע, ווִי מֶען הָאט דֶעם אוּמְגְלִיקְלִיכֶען אַרויסְגֶעפִיהְרְט פוּן גֶעפֶאנְגְנִים, גֶעבּוּנְדֶען הֶאנְד אונ פִים, אַרויפְגֶעוָוארְפֶען אויפְ'ן בְּרֶעט ווִי אַ ווִילְדֶע חַיָה אונ דֶער שַׁארְפֶער מֶעססֶער הָאט אִין אַ סֶעקוּנְדֶע אָפְּגֶעהַאקְט זַיין קָאפּ.

דִי אוּנֶערְבַּארֶעמְדִיגֶע סְצֶענֶע הָאט גֶעמַאכְט אויף גִילְיָאמֶען אַ שְׁרֶעקְלִיכֶען אַיינְדְרוּק אונ פוּן דַאמָאלְס אָן אִיז עֶר אַרוּמְגֶעגַאנְגֶען אַ פֶערְטְרַאכְטֶער, אַ פֶערְחְמוּרֶעטֶער. גַאנְצֶע שָׁעָה'ן אִיז עֶר גֶעזֶעססֶען אונ גֶעמַאכְט זַיין גֶעפֶאהְרְלִיכֶען פוּלְוֶוער, נַאנְצֶע בֶּערְג, אונ נָאכְדֶעם פְלֶעגְט עֶר עֶרְשְׁט פֶערְשְׁוואוּנְדֶען וֶוערֶען אונ קוּמֶען צוּרִיק אַ מִיעדֶער, אָהְן כֹּחוֹת.

אֵיינְמָאל הָאט פְּיֶער בֶּעמֶערְקְט, ווִי גִילְיָאם אִיז אַוֶועקְגֶעגַאנְגֶען אונ מִיטְגֶעטְרָאגֶען אַ פוּלֶען טְשֶׁעמָאדַאן. וָואס אִיז דָארְט אָנְגֶעפַּאקְט אונ וָואהִין טְרָאגְט עֶר דָאס?

בַּאלְד אָבֶּער אִיז אִיהם אַלְץ עֶרְקְלֶערְט גֶעוָוארֶען אונ עֶר אִיז גֶעבְּלִיעבֶּען ווִי פוּן אַ דוּנֶער דֶערְשְׁלָאגֶען.

אֵיין טָאג, אַרַיינְקוּמֶענְדִיג אִין מַייסְטֶער־שְׁטוּבּ, הָאט עֶר גֶעפוּנֶען גִילְיָאמֶען אַלֵיין מִיט דֶער אַלְטֶער שְׁווִיגֶער אונ גִיט ווִילְלֶענְדִיג הָאט עֶר גֶעהֶערְט זַייעֶר גֶעשְׁפְּרֶעךְ. גִילְיָאם הָאט מִיט טְרֶערֶען זִיךְ גֶעזֶעגֶענְט מִיט דֶער בָּאבּוּנְיוּ אויף עֶבִּיג. הַיינְט אִיז אִין דֶער גְרויסֶער קִירְכֶע אויף מָאנְמַארְטְר אַ פֶערְזַאמְלוּנְג פוּן טויזֶענְדֶער מֶענְשֶׁען אונ הַיינְט, פּוּנְקְט אוּם זַייגֶער פִיער, וֶועט עֶר אויספִיהְרֶען זַיין פְלַאן.

פְּיֶער הָאט זִיךְ פַארְשְׁטֶעקְט אוּנ הָאט שׁוֹין דִי גַאנְצֶע צַייט נֶעהִיטֶט דֶעם בְּרוּדֶער, נָאכְגֶעגַאנְגֶען וואוּהִין עֶר גֶעהְט, אוּנ אַזוֹי אִיז עֶר שְׁטִילל אַרַיין נָאךְ אִיהם דוּרְךְ אַ פֶּערְבָּארְגֶענֶעם וֶועג אִין דִי קֶעללֶערְן פוּן [illegible]בֶע, וואוּ ס׳אִיז גֶעוֶוען אָנְגֶעזַאמְעֶלְט פִיעל פּוּלְוֶוער אוּנ גִילְיָאם אִיז גֶעוֶוען [illegible] אוּנְטֶערְצִינְדֶען דֶעם פּוּלְוֶוער, צוּרַייסֶען זִיךְ אוּנ דִי קִירְכֶע מִיט אַללֶע מֶענְשֶׁען, זִיךְ נוֹקֵם זַיין פוּן דֶעם פַארְדָארְבֶּענֶעם פַּארִיז, וואוּ אָרִימֶע לַייט מוּזֶען שְׁטַארְבֶּען פַאר הוּנְגֶער אָדֶער גֶעהַרְגֶעט וֶוערֶען אוֹיף דֶעם עֶשַׁאפָאט...

פִּיעל מִיהֶע אוּנ טְרֶערֶען הָאט גֶעקָאסְט פְּיֶער׳ן אָפְּהַאלְטֶען דֶעם בְּרוּדֶער פוּן ווִילְדֶען, שְׁרֶעקְלִיכֶען פְּלַאן. אִין כַּעַס וָואס מֶען שְׁטֶערְט אִיהם, הָאט גִילְיָאם זָאגַאר גֶעוָוארְפֶען דֶעם בְּרוּדֶער אוֹיפְ׳ן קָאפּ אַ גְרוֹיסֶען שְׁטֵיין; פוּן קְלַאפּ אִיז פְּיֶער אוּמְגֶעפַאללֶען ווִי טוֹידְט, אוּנ עֶרְשְׁט דַאמָאלְס הָאט גִילְיָאם אַיינְגֶעזֶעהְן וָואס מִיט אִיהם גֶעהְט פָאר, זַיין הַארְץ אִיז גֶעבְּרָאכֶען גֶעוָוארֶען, אוּנ דֶערְזֶעהֶענְדִיג אַז פְּיֶער לֶעבְּט, הָאט עֶר אִיהם גֶעחַאפְּט קוּשֶׁען אוּנ גֶעשְׁוָוארֶען, אַז יֶעצְט וֶועט עֶר שׁוֹין אַוֶועקוַוארְפֶען דִי ווִילְדֶע פְּלֶאנֶער, דוּרְךְ וֶועלְכֶע עֶר אִיז שִׁיעֶר גֶעוָוארֶען ווִי קַיִן, גֶעוָואלְט טוֹידְטֶען דֶעם אֵייגֶענֶעם בְּרוּדֶער. עֶר וֶועט שׁוֹין יֶעצְט לֶעבֶּען אוּנ אַרְבֵּייטֶען אוּנ זַיין צוּפְרִיעדֶען.

* * *

אֶ יָאהְר מִיט דְרַיי מָאנַאטֶען זַיינֶען אַרִיבֶּער. אִין אַ לוֹיטֶערֶען טָאג אִין סֶעפְּטֶעמְבֶּער, הָאט גִילְיָאם מִיט דֶער פַאמִילְיֶע גֶעפְרִיהשְׁטִיקְט אִין זַיין מַייסְטֶער-שְׁטוּבּ, פוּן וַואנֶען מֶען הָאט אַרוֹיסְגֶעזֶעהְן גַאנְץ פַּארִיז.

נִיט וַוייט פוּן טִישׁ אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אַ ווִיעגֶעל מִיט פַארְקַאטְשֶׁענֶע פָארְהַאנְגֶלֶעךְ אוּנ אִינְוֶוענִיג אִיז גֶעשְׁלָאפֶען זְשַׁאן, אַ גְרָאבִּינְקֶער קִינְד, אַלְט פִיער מָאנַאט — פְּיֶערְ׳ס אוּנ מַארִי׳ס קִינְד. דִי יוּנְגֶע לַייט הָאבֶען גֶעמוּזְט צוּלִיעבּ מְהוּן גִילְיָאמֶען, וֶועלְכֶער הָאט פֶערְלַאנְגְט צוּ פַארְגְרֶעסֶערֶען אַרוּם זִיךְ דִי פַאמִילְיֶע. אוּנ הָאבֶּען נָאךְ דֶער חֲתוּנָה זִיךְ בֶּעזֶעצְט דָא, אִין דֶער קְלֵיינֶער קְוַוארְטִיר אִיבֶּער דֶער מַייסְטֶער-שְׁטוּבּ, אוּנ דָאס הוֹיז אִין נֵיילִי גֶעלָאזְט פּוּסְט, אַיינְגֶעשְׁלֶאפֶּען אוּנ פֶערְאֵיינְזַאמְט, אוּנְטֶער דֶער הַשְׁגָחָה פוּן דֶער אַלְטֶער דִיענְסְט סָאפִי. דָאס לֶעבֶּען אִיז גֶעפְלָאסֶען רוּהִיג אוּנ גְלִיקְלִיךְ. שׁוֹין בַּאלְד אַ יָאהְר אַז זֵיי גֶעהֶערֶען אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערֶען.

אַרוּם דֶער קְלֵיינֶער פַאמִילְיֶע הָאט גֶעהֶערְשְׁט פְרִיעדֶען, לִיעבֶּע אוּנ אַרְבֵּייט: פְּרַאנְסוּאַ, וֶועלְכֶער הָאט נָאר-וָואס גֶעעֶנְדִיגְט דֶעם קוּרְס אִין דֶער נָארְמַאל-שׁוּלֶע, הָאט בֶּעקוּמֶען אַללֶע דִיפְּלָאמֶען פוּן אַ גֶעלֶעהְרְטֶען מַאנְן, אוּנ זִיךְ גֶעקְלִיבֶּען אַוֶועקפָאהְרֶען אִין אֵיינֶע פוּן דִי פְּרַאנְצֶאזִישֶׁע שְׁטֶאדְט, וֶוערֶען אַ פְּרָאפֶעסָאר.

אַנְטוּאַן הָאט גֶעהַאט אַ שְׁטַארְקֶע פְּעוּלָה אִין זַיין קוּנְסְט אוּנ אוֹיסְגֶעקְרִיצְט אוֹיף הָאלְץ פִיעל וֶועלְטֶענֶע בִּילְדֶער, וֶועלְכֶע שְׁטֶעללֶען פָאר פֶערְשִׁיעדֶענֶע סְצֶענֶעס פוּן פַּארִיזֶער לֶעבֶּען. עֶר הָאט זִיךְ גֶעקְלִיבֶּען אוֹיף פְרִיהלִינְג חֲתוּנָה הָאבֶען מִיט לִיזַא׳ן, דֶעם סְקוּלְפְּטָאר זְשַׁאהַאנְ׳ס שְׁוֶועסְטֶער, וֶוען אִיהר וֶועט וֶוערֶען אַכְצֶעהְן יָאהְר. נָאר דֶער גְרֶעסְטֶער מוּצְלַח פוּן אַללֶע דְרַיי זִיהְן אִיז גֶעוֶוען טָאם, וֶועלְכֶער הָאט

סוף כָּל סוף געֶענְדִיגט דִי עֶרְפִינְדוּנג פוּן אַ קְלֵיינֶעם מָאטָאר, בֶּענוּצֶענְדִיג דֶעם פָּאטֶערְם אַ אֵיינְפַאל. אַיינְמָאל אִין דֶער פְרִיה, אַ קוּרְצֶע צַייט נָאכְדֶעם וִוי דֶער בְּרוּ־דֶער הָאט אִיהם אֶפְּגֶעהַאלְטֶען נִיט צוּרַייסֶען דִי קִירְכֶע מִיט דִי טוּיזֶענְדֶער מֶענְשֶׁען, אִיז אִיהם פְּלוּצְלִינג אַיינְגֶעפַאלֶען אִין קָאפּ, בֶּענוּטְצֶען דֶעם שְׁרֶעקְלִיכֶען פּוּלְוֶוער פַּאר אַ בֶּעוֶועגוּנְגס־קְרַאפְט, צוּ בֶּעוֶועגֶען דֶעם קְלֵיינֶעם מָאטָאר, וָואס מָאם אַרְבֵּייט אִיבֶּער אִיהם שׁוֹין אַזוֹי לַאנג פַּאר גְרַאנְדִידְיֶעס פַאבְּרִיק. גִילְיָאם הָאט זִיךְ גֶע־נוּמֶען צוּ דֶער אַרְבֵּייט צוּזַאמֶען מִיט'ן זוּהְן, גֶענוּמֶען אוֹיסטְרַאכְטֶען אַ נַייעֶם מֶעטָא־גִיזְמוּס, בֶּעגֶעגֶענְט פִיעל שְׁווִירִיגְקַייטֶען, אָבֶּער עֶנְדְלִיךְ הָאבֶּען זַיי גֶעפוּנֶען וָואס זַיי בֶּעגֶעהְרֶען: יֶעצְט שְׁטֶעהְט דִי מַאשִׁין אַ פַארְטִיגֶע פַאר'ן פֶּענְסְטֶער אוֹיף אַ דֶעמְבֶּענֶעם פָאסְטַאמֶענְט!

* *
*

אִין הַייזֶעל, וֶועלְכֶעס אִיז יֶעצְט אַזוֹי פְרֶעהלִיךְ אוּנ רוּהִיג, הָאט דִי אַלְטֶע בָּאבּוּנִיו אוֹיךְ יֶעצְט רֶעגִירְט אוּנ אַלֶּע הָאבֶּען זִי גֶעפָאלְגְט וִוי אַ קֵייזֶערִין. אִיבֶּערַאל אִיז זִי גֶעוֶועזֶען אוּנ אַלְסְדִינג פֶערְזָארְגְט, הֲגַם ס'הָאט אוֹיסגֶעוִויזֶען, אַז זִי גֶעהְט קֵיינְמָאל נִיט אַוֶועק פוּן אִיהר אָרְט בַּיים אַרְבֵּייט טִישׁ. אַז זְשַׁאן אִיז גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען, הָאט זִי פֶערְלַאנְגְט צוּ עֶרְצִיעהֶען אִיהם, אַזוֹי וִוי זִי הָאט עֶרְצוֹיגֶען גִילְיָאמְס דְרַיי זִיהְן: זִי אִיז נָאךְ אַלְץ גֶעוֶוען מוּנְטֶער, שְׁטַארְק אוּנ אִיבֶּער־גֶעגֶעבֶּען מִיט'ן לֶעבֶּען דֶער פַאמִילְיֶע. גְלַייךְ זִי וָואלְט גֶעוֶוען זִיכֶער, אַז זִי וֶועט קֵיינְמָאל נִיט שְׁטַארְבֶּען, כָּל זְמַן זִי וֶועט הָאבֶּען נָאהֶענְטֶע מֶענְשֶׁען, צוּ פִיהְרֶען זַיי, לִיעבֶּען אוּנ רַאטֶעוֶועט זַיי. מַארִי אִיז עֶרְשְׁטוּינְט גֶעוֶועזֶען פוּן אִיהר מוּנְטֶערְקַייט — זִי אַלֵיין הָאט מַאנְכֶעס מָאל גֶעפִיהְלְט אַ מִיעדְקַייט, בִּפְרַט צַייט זִי זֵיינְט דָאס קִינְד אָבְוָואהְל זִי הָאט גֶעבְּלִיהְט אִין גֶעזוּנְט אוּנ שְׁטֶענְדִיג גֶעוֶוען פְרֶעהלִיךְ.

אוֹיף אַזַא אוֹפֶן אִיז בַּיי זְשַׁאנ'ס וִויעגֶעלֶע גֶעוֶוען צְוַויי גֶעטְרַייעֶ מִיטֶער, אוּנ דֶערְוַוייל אִיז פְּיֶער גֶעוָוארֶען טָאמְס אַ הֶעלְפֶער, פְלֶעגְט צוּבְלָאזֶען מִיט'ן בְּלָאזַאק דָאס פַייעֶר אוֹיפ'ן אוֹיוֶועלֶע פוּן קוּזְנֶע, גֶעמַאכְט חֲלָקִים אוּנ גְלִיעדֶער פוּן מַאשִׁינֶעס אוּנ זִיךְ גֶעלֶערְנְט זַיין אַ מֶעחַאנִיק.

הַיינְט בַּיים פְרִיהשְׁטִיק אִיז פְּיֶער גֶעזֶעסֶען אַ פֶערְטְרַאכְטֶער. עֶר אִיז נָאר וָואס גֶעקוּמֶען פוּן דֶעם אַלְטֶען גַייסְטְלִיכֶען רָאז, וֶועלְכֶער הָאט אִיהם גֶעשִׁיקְט רוּפֶען פַאר'ן טוֹידְט. דִי וִויזִיטֶע בַּיים גַייסְטְלִיכֶען הָאט אִיהם דֶערְמָאנְט דִי אַמָאלִיגֶע צַייט, וֶוען עֶר אִיז נָאךְ אַלֵיין גֶעוֶוען אַ גַייסְטְלִיכֶער אוּנ זִיךְ גֶעמוּטְשֶׁעט אָהְן אֱמוּנָה, אָהְן כֹּחַ אוּנ אָהְן אַ צִיעל אִין לֶעבֶּען. פְּלוּצְלִינְג אִיז זַיין הַארְץ עֶרְפִילְלְט גֶעוָוארֶען מִיט אַ הִימְלִישֶׁע פְרֵייד. דָאס גֶעשְׁרַיי פוּן זַיין זוּהְן, וֶועלְכֶע הָאט זִיךְ דִי מִינוּט אוֹיפְגֶעחַאפְּט, הָאט אִיהם אוֹיפְגֶעוֶועקְט פוּן זַיין פֶערְטְרַאכְטְקַייט; אַמָאל הָאט עֶר זִיךְ גֶערֶעכֶענְט פַאר אַ פַארְלָארֶענֶעם, אוֹיסְגֶעמֶעקְט פוּן לֶעבֶּען, אַרַיינְגֶעפַאלֶען אִין אַ אָבְגְרוּנְד, אָבֶּער דִי לִיעבֶּע הָאט אִיהם אַרוֹיסגֶעשְׁלֶעפְּט פוּן דָארְטֶען אוּנ עֶר אִיז

גֶעבְּליעבֶּען בַּיי זַיין כּחַ, אַ סִימָן אִיז דָאךְ אָט דָאס קִינְד, דָאס לִיעבֶּע גֶעזוּנְטֶע פְרֶאה־לִיכֶע קִינְד, וָואס אִיז פוּן אִיהם גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען.

אוּים פִינְסְטֶערְנִישׁ, אוּים צָרוֹת. עֶר אִיז גֶערַאטֶעוֶועט, אִיז גְלִיקְלִיךְ, הָאט גֶעפוּנֶען דֶעם רֶעכְטֶען צִיעל פוּן לֶעבֶּען: אַרְבֵּייטֶען אָרֶענְטְלִיךְ, לִיעבֶּען, זַיין אַ גֶעטְרַייעֶר מַאנְן, אַ לִיעבֶּענְדֶער פָאטֶער אוּנ אַ גוּטֶער מֶענְשׁ צוּ מֶענְשֶׁען!

ענדע

